

UITZ BÉLA

KIÁLLÍTÁSA

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA 1957

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA * KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETE

UITZ BÉLA

KIÁLLÍTÁSA

A SZOVJET MÚZEUMOKBAN
ÉS A MŰVÉSZ TULAJDONÁBAN LEVŐ
MŰVEKBŐL

BUDAPEST, 1968

A katalógust összeállította,
a kiállítást rendezte

DR. KONTHA SÁNDOR
a Magyar Tudományos Akadémia főmunkatársa

A fényképeket

PETRÁS ISTVÁN
készítette

A kiállított anyag konzerválását

ZSIGA JÓZSEF
restaurátor irányításával
a Magyar Nemzeti Galéria grafikai-restaurátor műhelye végezte

UITZ BÉLA MŰVÉSZI PÁLYÁJA

Uitz Béla retrospektív kiállítása csupán kis töredékét mutatja be egy gazdag életműnek, egy olyan művész, művészforradalmár életművének, aki viharos eseményekben bővelkedő élete során mindig szenvedélyesen kereste az emberi igazságot, a művészi kifejezés új, korszerű útjait, s aki éppen ezáltal vált a szó legtágabb értelmében forradalmár művésszé. Alkotói koncepciója az első világháborút megelőző nyugtalan éveiben kezdett kibontakozni, mikor a gondolkozó emberekben már gyűlt az elégedetlenség valamivel szemben, amit még nem tudatosítottak magukban, és ki akartak törni a hivatalos és nemhivatalos szalonok légköréből: kerestek és találtak újat az akkori Magyarországon. Élükön járt Ady Endre a költészetben, Bartók Béla a zenében, a Thália csoport a színművészetben, a „Nyolcak" a festészetben. A szomszédos Németországban ez időben alakultak ki az expresszionizmus főbb vonásai „A kék lovas" („Der blaue Reiter") és a „A híd" („Die Brücke") művészei között; Franciaországban már utat törtek a „Fauves"-ok és a kubisták, Van Gogh és Cézanne követői, Olaszországban pedig a futuristák kezdték zajosan „botránkoztatni" a közönséget. Magyarországon ugyanakkor még kemény harcok dúltak a plein air festészet létéért (Szinyei Merse) és a korabeli élet, az „egyszerű" emberek ábrázolásának jogáért (Hollósy Iskolája, Ferenczy csoportja).

Új alapokból kiindulva, legkövetkezetesebben a „Nyolcak" csoportbeli fiatal művészek harcoltak. Uitz Béla, akit a Képzőművészeti Főiskoláról „lázadásáért" kizártak, figyelte ezt a harcot, annak levegőjében élt.

De valami másra törekedve — ami még előtte is homályos volt — egyelőre nem csatlakozott egyik csoporthoz sem. Ha megpróbálnánk valamiféle elvileg egységes vonalat kimutatni a tízes évek magyarországi festészetének fejlődésében, amely Uitz alkotói elveit leginkább megközelítené, két közvetlen „elődöt" lehetne találni ezen a vonalon a „Nyolcak" közül — Kernstok Károlyt és Pór Bertalant. (Bár maga Uitz korai nyilatkozataiban egy másik, hozzá legközelebb álló festőt emlegetett — Czigány Dezsőt).

A „Nyolcak" csoportja egységesen lépett fel minden társadalmi és művészeti illúzió ellen; kivetette műveiből a festői illuzionizmust, az olcsó utánzás nyomait. A csoport egyes tagjai

ezt különféle módon tették: ki az expresszionista kiélezettség szellemében (Tihanyi), vagy a „Fauves"-ok programjához csatlakozva (Czóbel), mások a Cézanne-izmus álláspontjáról. Ebben a különbözőségben tükröződött a művészek viszonya a művészi örökséghez általában, és ugyanakkor a modern irányzatokhoz is. Ketten a „Nyolcak" közül — Kernstok és Pór — felhasználva a modern művészet eredményeit, keresve az újat, figyelemmel kísérték a festői hagyományokat és a klasszikus örökség általános esztétikai koncepcióját is. Az új keresésének eme széles távlatában rokon velük Uitz Béla.

Az 1914-ben rendezett első kiállításának a művésztársadalom, sőt, saját maga számára is meglepő nagy sikere után, Uitz Bélának lehetősége nyílt külföldi utazásra, hogy fejlessze művészetét. Nem Münchent és nem Párizst választotta, hanem Rómát és Firenzét. Ez a háború kitörésének a szó szoros értelmében előestjén történt, úgyhogy ő Rómában maradt, amíg Olaszország az Antant oldalán be nem lépett a háborúba. Hazájába már mint elismert művész tért vissza, aki a San Francisco-i nemzetközi kiállításon aranyérmet nyert. Olaszországban a fiatal művészt nem a divatba jövő futurista művészet fogta meg, hanem Michelangelo. Elsősorban a sixtusi kápolna freskói. E nagyszerű mester műveivel való ismerkedés mély benyomása megmaradt Uitzban egész élete során.

Nem, ő nem lett utánzója sem Michelangelónak, sem más, reneszánsz korabeli mesternek. Ő nem utánozta fogásaikat, hanem tanulmányozta koncepciójukat.

Uitz, ez a nyugtalan, hol szigorúan koncentráló, hol hevesen forrongó fiatalember itt ismerte meg művészi kifejezése elveit, melyek segítségével ő a jelenkor nyelvén tükrözheti a világhoz való korszerű viszonyát.

Innen kiindulva Uitz azokat a szilárd, érzékelhetően kifejezhető törvényszerűségeket kezdte keresni, amelyek a tárgyak, dolgok, a való világ jelenségeinek szerkezeti alapját képezik. Kereste ezeknek az objektív törvényeknek a lényegét, esztétikáját és kifejezésmódját, saját kapcsolatát ezekkel a törvényszerűségekkel — ellentétben az impresszionistákkal, akik a való világot csak tüneménynek, ragyogó, sokszínű fény- és levegőjelenségnek tekintették, ellentétben a naturalisták földhözragadt empirizmusával, másrészt a klasszicisták akadémizmusával, akik rabjai lettek a tárgyi látszatnak, illetve a megmerevedett szabályoknak. Ezekben az években formálódott a művész harciasságával néha túlhevített racionalizmusnak ez az egyéni, uitzi vonása: ellenszegülni az alkotásban az intuíciónak, az öntudatlan „ihlet" elméleteinek.

Elsősorban innen ered az a mindvégig megmaradt törekvése az alakok, tárgyak és az egész kép világosan áttekinthető szerkesztésére — a jól összehangolt kompozícióra.

Ebben az időben — a 10-es évek közepén — Uitz festményben, rajzban, rézkarcban is

azokat a sajátos, mintegy örök anyagból kikovácsolt alakokat formálja, melyek gyakran teljesen kitöltik a vászon, vagy a papír felületét, erőteljes ritmusban tagolva a teret. Már akkor kezd kialakulni Uitznak a reá oly jellemző vonzódása a formák és az egész kompozíció monumentalitásához. Ekkor még közömbös a téma szerkezetét illetően, minden érdeklődése és érzése az emberábrázolásra irányult.

Az egyre konkrétabban megismert ember sorsán való elmélkedésre a háború tanította meg a fiatal Uitzot. 1915-ben „Aktivisták" néven az ifjúság új csoportba tömörült a háború ellen: ezek a költők, írók, művészek adták ki a „Tett" majd ennek betiltása után a „Ma" című folyóiratot, melynek szerkesztésében Uitz is részt vett.

Ennek az időszaknak egyik legerőteljesebb kifejezésű munkája az 1919 elején készített, a halott Liebknecht-et ábrázoló lap, valamint a Liebknecht emlékét megörökítő rajzok, melyekben Uitz először nyilvánította ki politikai felfogását a művészet eszközeivel. Hasonló szellemű, tragédiát éreztető heroizmussal megformált forradalmár ábrázolást még egy alkalommal alkotott — tíz egynéhány évvel később — a Horthy rezsim által kivégzett kommunista, Sallai Imre emlékére.

Az 1919-es magyarországi proletárdiktatúra alatt Uitz volt az egyik legaktívabb tagja a Művészeti Direktóriumnak, ő alapította és vezette a proletár fiatalság képzőművészeti iskoláját; plakátokat, nagyobb kompozíciókat készített Budapest utcáinak díszítésére, Május elsejére, és freskókat tervezett a Budapesten építendő „Munka Háza" számára („Emberiség", „Építők" és „Halászok").

Midőn 1919 augusztusában az imperialisták megdöntötték Magyarországon a tanácshatalmat, Uitz is emigrációba kényszerült: előbb Bécsbe ment — ahonnan a Komintern III. Kongresszusára, rövid időre Moszkvába utazott (1921)—, majd újból Bécsbe, később Párizsba és Dél-Franciaországba, végül ismét a Szovjetunióba, ahol jelenleg is tartózkodik, mint a szovjet művészek sokezres táborának egyik legjelentősebb képviselője. Bécsben alkotja meg csodálatos művészi kifejezőerővel a luddíták felkelését ábrázoló rézkarc-sorozatát (1923-ban), majd visszatér a még Budapesten megtervezett freskókhoz. Sokat foglalkozik analitikus kompozíciókkal, melyekben felmérte Cézanne és a kubisták formális kompozíciós rendszerét és néhány esetben az orosz „tárgytalanokét" is. 1921-ben, rövid moszkvai tartózkodásakor számos rézkarcot és rajzot készített a városról, a Kremlről. De ami különösen lényeges, a Komintern kongresszus alatt igen sok portrévázlatot is rajzolt. Hasonlókat nagy számmal alkotott párizsi tartózkodása idején is. Ezek a gyorsan odavetett, de energikus s mindig élesen körvonalazott (eddig még alig ismert) vázlatok Uitzra rendkívül jellemzőek, s azért is fontosak, mert később ezek vezettek a harmincas években

különböző technikával, többek közt freskószerűen kiképzett portékhoz (Dimitrov anyja, Marx, Engels, Lenin stb.).

Párizsban alkotta „Az imperialista háború ellen" című értékes albumát. Díszleteket tervezett a „Proletkult" című munkásszínház előadásaihoz és behatóan foglalkozott a képzőművészet még egy ágával, a tájképpel. A tízes évek néhány tájképe és az 1921-ben készült moszkvai tájképek Uitz alkotói pályájának lényegében csupán epizódjai voltak.

Párizsban, s a dél-franciaországi Collioure-ban egész sorozatot festett a városi és vidéki tájról. Ezek Uitz művészetének új oldalát mutatták meg. Később, a harmincas évek elején, a Krím déli partjai megragadó szépségének benyomása alatt ugyanebben a műfajban dolgozott. Ekkor az általa kedvelt színes tussal festett temérdek remek tájképet a hegyekről, kertekről, a különös fákról.

A tízes évekből származó korai tájképek drámaiságtól feszülő, tömör formáival összehasonlítva a franciaországi és krími tájképeken minden csupa fény- és színdús virágzás.

Mégis, a színházi munkák, a portrék, vagy tájképek mellett — melyek analitikus kísérletezésekkel is bővültek — fő témája az ember maradt. De már nem csak az ember általában, hanem a harcos ember, a forradalmi munkásosztály képviselője. Emellett, a festő nagyobb méretű alkotásai közül mind több sorolható a monumentális jellegű művek közé. Moszkvában Uitz eleinte a „Vhutein"-en (a képzőművészeti főiskolán) lett az egyik festőműhely vezetője, majd a Szovjetek Palotájának építésekor működő festőműhelyben — amely szintén az ő irányítása alatt állt — folytat nagyarányú munkát, minden idejét és energiáját a monumentális festészetnek és a freskóknak szentelve. Körülötte szerveződik a fiatal festők csoportja (akkoriban az ilyen csoportokat „brigádoknak" nevezték), többségükben azokból a növendékekből, akiknek segítségével Uitz hozzáfog nagyszabású terveinek megvalósításához. Temérdek vázlat gyűlt össze, sokasodtak a Kongresszusi Palota számára készülő festmények méreteivel megegyező tanulmányok. Ugyanebben az időszakban (a harmincas években) Uitz, az ukrajnai monumentalista festőkkel együttműködve, fest a krasznoznamenszki kerületben levő harkovi színházban, majd röviddel ezután megtervezi a szovjet-kirgiz főváros, Frunze Kongresszusi Palotájának freskóit, köztük Marx Károly és V. I. Lenin arcképét, amelyek a mai napig fennmaradtak.

Ugyanezen évek során Uitz időt szakít és erőt fordít arra is, hogy részt vegyen a Gorkij nevét viselő moszkvai kultúrpark megszervezésében, irányítja Moszkva egyik kerületének ünnepi díszítését; 1930-ban főtitkár a forradalmi művészek Lunacsarszkij által kezdeményezett nemzetközi szervezetében és, megbirkózva az orosz nyelv elsajátításának nehézségeivel, egyre aktívabban bekapcsolódott azokba a vitákba, melyeket a Kommunista

Akadémia Irodalmi és Művészeti Intézete és a Szovjet Képzőművészek Szövetsége szervezett. Ekkor támadt benne hajlam a képzőművészet elméleti kérdéseinek széles körű és nagyvonalú tanulmányozására, kezdve a színeken majd az arányokon, a kompozíción, az alkotás struktúráján stb.

A Szovjetek Palotája tervezésének munkálatai, mint ismeretes, eleinte igen elhúzódtak, azután a háború és az azt követő nehézségek miatt meg is szűntek. Uitz utolsó nagy munkája, melyet brigádjával együtt még a Szovjet Palota műhelyében valósított meg, Moszkva egyik főterének nagyszabású ünnepi díszítése volt 1948-ban, a város 800 éves jubileumának alkalmából.

Uitz fél évszázad alatt alkotott számtalan művéből igen sok elveszett, vagy helytelen tárolás miatt megrongálódott, ugyanúgy, mint a harkovi színház freskói és Frunzében a falfestmények, melyek teljesen tönkrementek. Aránylag kevés maradt épségben még Budapesten, Bécsben, Párizsban készült korai munkáiból is. (Az anyag felkutatása folyamatban van.) A budapesti gyűjteményen kívül Uitz-művek találhatók a bécsi, moszkvai, leningrádi s más múzeumokban, valamint magángyűjteményekben, amelyek alig ismertek. A budapesti dokumentumfilm-stúdió, Kis József szakavatott vezetése alatt, ezidén a Szovjetunióban filmrevette Uitznak számos ismert, és eddig ismeretlen vagy félig elfeledett művét. Ez a kiállítás pedig az első fontos lépés ennek a nemzetközi méretekben is kiváló festő műveinek teljes megismertetéséhez.

Uitz Béla művészi fejlődésének több mint 50 éve természetesen szakaszokra bontható, amelyek a művészettörténetben jelentős eredményeket s a művésznek nagy sikereket hoztak, de ellentmondásokat és kiegyenlíthetetlen vonásokat is mutattak. Ez nem csoda; csak az jár mindig sima, egyenletes úton, akinek soha nincs problémája. Uitz azonban úgy kezdte és folytatta útját, mint előretörő, élesen, sokszor nagyon is viharosan a valóságot érzékeltető progresszív művész, újító. Ilyen is maradt ő napjainkig: nyughatatlan, nem ismeri az önmagával elégedettség örömét; vérig sértik a reális, jelen valóság bajai, úgy is mint embert, mint kommunistát s mint művészt, elválaszthatatlan egységben. Alkotó eszméjének alapjellege arra irányul, hogy a mindenkori téma igazságának lényegét hozza felszínre. Ilyen maradt műveiben a tartalom szociális célirányossága is, a művészi kifejezőeszközök szigorú rendje és világos szerkezete, a kompozíció architektonikus elve.

Az ő életművét nem lehet úgy felfogni, mint az ábrázolt jelenségek és tárgyak passzív szemlélésének eredményét, hanem mint a vérrel és áldozatokkal kivívott szépség művészi dokumentumát, bizonyságát az alkotó szenvedélyes elkötelezettségének a forradalmak bonyolult korának forrongó valósága, az elmúlásra ítélt osztálytársadalmak konvulziója, a

győzelmek és szenvedések iránt. Valamennyi műve kifejezi a művész jelenlétét abban, amit az illető festmény, vagy rajz tartalmaz.

És mindezt áthatja az ő optimista világszemléletének harcos pártossága.

Így tér vissza Uitz Béla szülőhazájába, abba a városba, ahol sokoldalú tehetségének gyümölcsei sarjadtak, nőttek, erősödtek.

Az ő Budapestje, valamint művészetének régi és új barátai bizonyára lelkesen fogadják a művészt és kiállítását. Mi pedig, a szovjet Moszkvában, ahol munkás életének felét töltötte, így búcsúzunk tőle: „Viszontlátásra, drága barátunk és elvtársunk, Uitz Béla!"

MÁCZA JÁNOS

Moszkva, 1968. május

RÖVID ADATOK KOMMUNISTA-MŰVÉSZ TEVÉKENYSÉGEMRŐL*

I.

1. 1887. március 7-én Mehala községben paraszt családban születtem.

2. Temesváron lettem esztergályos.

BUDAPEST

3. A művészi alkotáshoz már gyermekkoromban vonzódást éreztem. 1912-ben Budapesten elvégeztem a Művészeti Akadémiát. Nagy kiállításokon vettem részt.

4. Bekapcsolódtam a forradalmi munkásmozgalomba. 1915-ben fiatalok csoportjával megszerveztük a „Tett" c. korszerű lapot, s harcot folytattunk az imperialista háború ellen. A cenzúra betiltotta ezt a lapot. Létrehoztunk egy másikat („Ma"). A harc folytatódott.

5. 1916-ban a San Francisco-i nemzetközi kiállításon aranyérmet nyertem női portrémért.

6. 1919-ben a proletariátus diktatúrája idején részt vettem a művészeti direktóriumban. A munkás-művész alkotóműhelyek igazgatója és a művészeti dolgozók szakszervezete központi bizottságának tagja lettem.

BÉCS

7. Az első magyar kommün bukása után, 1919-ben börtönbe kerültem. Innen Bécsbe menekültem.

8. Ausztriai emigrációm idején szoros kapcsolatban voltam a KMP-vel. A kulturális fronton dolgoztam.

9. Vasárnaponként különböző múzeumokban előadásokat tartottam forradalmár magyaroknak és osztrákoknak. (Magyar és német nyelven.)

10. Bécsben nagy egyéni kiállítás nyílt meg műveimből. A sajtó kedvezően fogadta.

MOSZKVA

11. 1920 végén a KMP a Komintern III. kongresszusára küldött. 1921-ben megérkeztem Moszkvába. A kongresszusra figyelt az egész forradalmi világ. Lenin három felszólalása óriási benyomást tett rám. Ez az én legmagasabb akadémiám volt. 1921-ben itt léptem be a Kommunista Pártba Kun Béla és Varga Jenő ajánlásával.

12. 1922-ben visszatértem Bécsbe. Itt elkészítettem egy 14 kompozícióból álló freskótervet az angol munkásosztály forradalmi megmozdulásáról (Luddíták). Ezekből a kompozíciókból készült a Ludd tábornok rézkarc-album.

* (Uitz Béla írását némi rövidítéssel közöljük.)

13. A luddita-sorozatról írtak: Ausztriában — az Osztrák KP titkára Koritschaner a Komintern lapjában (Internazionale Presse Korrespondenz), Párizsban Léon Bazalgette, Moszkvában Lunacsarszkij és Tugenthold, Kínában Lu Szin és mások.
A munka magas értékelést nyert. E sorozat lapjai a világ számos múzeumában megtalálhatók. A Budapesti Szépművészeti Múzeumban, a bécsi Albertínában, a moszkvai Képzőművészeti Múzeumban. Pekingben, továbbá más múzeumokban és képtárakban.

14. A luddita sorozatot 1924/25-ben a moszkvai nemzetközi kiállításon is bemutatták. A sajtó (a Pravda, az Izvesztyija, a Vörös Néva stb.) kedvezően nyilatkozott e munkáról.

15. Bécsben nagy kiállítás nyílt meg azon munkáimból, amelyeket 1921-es moszkvai tartózkodásom idején készítettem. A sajtó jól fogadta.

16. A párt megbízásából Bécsben tüntetéseket, forradalmi estéket szerveztem, tanítottam az ifjúságot stb.

17. Az emigráció évei alatt (1920—26) egyéni kiállításokat szerveztek különböző országok városaiban: Bécsben, Párizsban, Bernben, Stockholmban, Firenzében. Részt vettem a San Francisco-i és New York-i nemzetközi kiállításokon is. Moszkvai munkáim Ausztráliába kerültek. (Hevesi bécsi műkereskedő útján.)

18. Angol elvtársak, akik látták a Ludd-tábornok albumot, meghívtak Angliába, hogy megfessem a freskókat. Elindultam Angliába, de a körülmények olyan bonyolulttá váltak, hogy Párizsban maradtam.

PÁRIZS

19. Párizsban voltam 1923-tól 1926-ig. A rendőrség megtagadta a tartózkodási engedélyt. Párizsban illegálisan B. U. Martel néven éltem.

20. Párizsban a Clarté, l'Humanité, Cahiers du Bolchevisme-nél dolgoztam. A forradalmi szocialista művészet mellett léptem fel.

21. 1925-ben cikket írtam a divatos elmélet, a gépművészet és a gépi gondolkodás ellen a Cahiers du Bolchevisme-ben annak a vitának a kapcsán, amelyet a Sorbonne-on folytattak művészek. Csaknem ötven év múlva alkalmam volt megismételni a gépművészet elleni érvelést a Moszkvai Művészek Szövetségében, tiltakoztam egy fiatal művészettörténész felszólalása ellen.

22. A Clarté kiadóhivatala két kiállításomat szervezte meg Párizsban. A szocialista sajtó jól fogadta munkáimat.

23. Vasárnaponként előadásokat tartottam és tanulmányi kirándulásokat vezettem a munkások és az ifjúság számára a Louvreban, Versaillesban és a forradalmi Párizs történelmi helyein.

24. Párizsban megalkottam Gorkij „Anya" c. színdarabjának, Vaillant—Couturier „Tőke" c. darabjának és öt magyar forradalmi darab díszleteit, és megkezdtem Henri Barbusse „Tűz" c. darabja díszleteinek elkészítését.

25. A FKP megbízásából 14 kompozícióból albumot készítettem. (Contre la guerre imperialiste.) A rajzok az imperialisták gyarmati rablásának témájáról ma is aktuálisak. Az albumhoz Marcel Cachin írt előszót.

26. A FKP magyar szekciója pártbizottságának tagja lettem.

27. Kérésemre a szovjet kormány szovjet állampolgárságot adott nekem. Moszkvába szovjet útlevéllel utaztam.

II.

MOSZKVA

1. 1926 nyarán állandó tartózkodásra Moszkvába utaztam.
2. Lunacsarszkij, az Össz-szövetségi Iparművészeti Intézetbe (VHUTEIN) küldött. Itt a kompozíció tanára és a festészeti fakultás dékánja lettem. Fegyelmet teremtettem, a diplomamunkákban szocialista tartalmat követeltem.
3. 1920-ban a GAHN épületben nagy egyéni kiállításom nyílt meg. A sajtó jól fogadta. Lunacsarszkij azt írta az Izvesztyijában: A szocialista művészet úttörői a Nyugaton Käthe Kollwitz, Grand Jean, Georg Gross és Uitz Béla.
4. A szovjet hatalom 10. évfordulójára megalkottam Októberi ünnep c. munkámat a szokolnyiki kerületben.
5. 1928-ban megalkottam a városi szovjet újjáválasztáshoz egy kompozíciót. Sokat dolgoztam a forradalmi ünnepek ábrázolásán.
6. A Kultúra és pihenés parkjának vezető művésze lettem. Könyvet írtam a parkok fejlődéséről Egyiptomtól Görögországon és a renaissance-n keresztül az angol parkokig és a szocialista kultúra és pihenés parkjainak alapelveiről. A munka befejezetlen maradt.
7. 1930-ban az OSZSZSZK Érdemes Művésze lettem. Ebből az alkalomból Lunacsarszkij ragyogó beszédet tartott.
8. A VHUTEIN Leningrádba való átköltözése után a Kominternben kezdtem dolgozni.
9. 1930-ban a forradalmi írók, művészek, színészek és zenészek III. konferenciáján (Gopner elvtárs vezette a Kominternből) a Komintern forradalmi művészek szervezete főtitkárává választottak.
10. A Komintern segítségével létrehoztam a Forradalmi Művészek Nemzetközi Irodája elnevezésű forradalmi szervezetet.
11. A Komintern szekciójának segítségével az iroda különböző tagozatainak kiállításait szerveztem meg: spanyol, angol, amerikai, japán stb. Ezeken a kiállításokon forradalmi témával a világ sok haladó művésze vett részt.
12. Munkáimat gyakran kiállították azokon a nemzetközi kiállításokon, amelyeket rendszeresen a Kropotkin utcai múzeumban szerveztek, ahol a Művészeti Akadémia van jelenleg.
13. Az FMNI kapcsolatban állt a világ nagy haladó művészeivel, Masereel-lel, Diego Rivera-val, P. Szinyajan-nal és másokkal. Az FMNI tevékenységét az Inosztrannaja Lityeratura lapjain ismertették, a szerkesztő-bizottságban részt vettek Johannes Becher, Illés Béla, Zalka Máté és mások.
14. A Komintern megszüntetése után a mi szervezetünk és más forradalmi szervezetek szintén megszűntek.

*

16. 1936-ban azt a feladatot kaptam, hogy készítsek freskókat Frunzeban a kirgiz kormány palotája számára.
17. Kollektívát szerveztem, amellyel Kirgiziába utaztam. Freskókat festettünk a kormánypalotában, festményekkel díszítettük az első kirgiz színházat. Kormánykitüntetést kaptam. Megszerveztem az első kirgiz kiállítást. Vezetésem alatt összegyűjtötték a kirgiz nép nemzeti díszítő elemeit.

*

19. 1939-ben visszatértem Moszkvába.

20. A párt központi bizottsága a szovjetek palotájának építkezéséhez küldött.

21. Az építkezésen a freskó-műtermet vezettem. Megszerveztem a freskófestők kollektíváját Pavlenko részvételével, megtanítottam a kollektívát az alfresco klasszikus technikájára; a klasszikus monumentális festészetet vezettem, a kollektívával kompozíción dolgoztam.

22. Itt nagy munkát végeztünk: vázlatokat, kartonokat, részleteket készítettünk.

23. O. Pavlenkoval hatalmas kompozíción dolgoztam (A szocializmus építése) a honvédő háború kitöréséig.

24. 1941-ben az építkezést evakuálták Szverdlovszk környékére, Szibériába és Kamenszkbe, majd ismét Szverdlovszkba. Itt közösen dolgoztunk V. Muhinával és B. Jofan építésszel. Új kompozíciókat csináltunk a következő témákra: A honvédő háború, A fasizmus vadállatiassága, A hős városok: Leningrád Szevasztopol, Odessza, Volgograd (Caricin) és Moszkva, Minden erőt az ellenség szétzúzására stb.

25. 1945 végén az építkezés tervező és művészi kollektívája visszatért Moszkvába. Itt a kollektívával egy nagy freskókompozíción kezdtem dolgozni: Volgográdi csata (azelőtt Cáricin, Sztálingrád). Nagy kartonokat csináltunk. A vázlatok többsége rajzok, részletek, hat nagy freskó, a közös kompozíció számos vázlata: Fogoly fasiszták, Előre Berlinbe stb.

26. Megterveztem az alábbi munkákat három variációban: a szovjetek palotája tere (a Metro Kropotkinszkaja előtt), Berlin elfoglalása, az Októberi ünnep, Moszkva 800 éve. Ezek nagy munkák voltak. Megterveztem a frunzei kerület pártbizottsági épületét a következő témával: Volgográdtól Berlinig.

27. A Képzőművészek Szövetsége moszkvai szervezete megvizsgálta az általam vezetett freskóműhelyt. A szövetség gyűlésén Rubljov és Szokolov—Szkalja adtak értékelést a végzett munkáról.

*

A műhelyt sok delegáció kereste fel, szovjet és külföldi. Művészek is jöttek tanulni.

28. Ez hatalmas műhely volt, amely a Lenin könyvtárban helyezkedett el, zsúfolásig megtelve munkákkal.

*

31. A szovjetek palotájánál levő freskóműterem megszüntetése után az Össz-szövetségi Mezőgazdasági Kiállításon kezdtem dolgozni. Itt két nagy freskót készítettem nehéz feltételek között:

a) nagy freskó az orosz föderáció pavilonja homlokzatán „A szocializmus építése a falun".

b) nagy freskó a belorusz pavilon homlokzatán „A szocializmus építése Belorusszia falvaiban".

32. Ezért a két munkáért aranyérmet kaptam, Pavlenko et. ezüstöt.

*

34. Készítettem két timpanont a szerebrjakovszki cementgyár (Volgográd közelében) kultúrotthona számára.

35. 1956-ban pannót készítettem „Magyarország harcol" címmel, amelyet a kuznyeckij moszti kiállítási teremben állítottak ki.

36. Jelenleg nagy freskón (lehet, hogy mozaik lesz) dolgozom: A láncoktól (a börtöntől, sortűztől) a csillagokig (a kozmoszig, a kommunizmusig).

37. Egyéni kiállítások:

Magyarország	A „Ma" helyiségében (1915—19)
Bécs	1919—21.
Párizs	1924—25. A Clarté kiállítási teremben.
Moszkva	1924—25. Nemzetközi kiállításon.
Bern	1925.
London	British Múzeum, Ludd tábornok. A kiállítás anyaga a múzeumban maradt.

38. Közös kiállítások:

Stockholm, Firenze, New York 1922—23.
Budapest, Műcsarnok, Nemzeti Szalon 1913—19.
San Francisco-i nemzetközi kiállítás, 1916-ban aranyérmet kaptam.

39. 1915-től állandóan dolgozom elméletileg is, elemzem a világ és a nemzeti festészetet a kommunista világnézet módszerével, a dialektikus materializmussal, mivel e módszer nélkül lehetetlen megtalálni a monumentális és táblafestészet helyét a történelmi fejlődés menetében.

*

Moszkva, 1967. május 7.

UITZ BÉLA

SOMMAIRE BIBLIOGRAPHIQUE DE BÉLA UITZ

Naissance, le 7 mars 1887, à Mehala, dans une famille paysanne.
Études de 1908 à 1912 à l'École Nationale des Beaux-Arts de Budapest.

1914 Présente ses oeuvres à une exposition de l'Association des Jeunes Artistes et les vend toutes.
Fait un voyage d'études en Italie.

1914—1918 Pendant la première Guerre mondiale, se joint au mouvement ouvrier révolutionnaire.

1915 Se rattache aux jeunes intellectuels qui se groupent d'abord autour de la revue activiste Tett (Action) fondés en 1915, puis autour de la revue Ma (Aujourd'hui) également de tendance activiste qui succède à la première en 1917. Corédacteur de cette dernière.

1916 Un de ses dessins lui vaut une médaille d'or à l'Exposition Internationale de San Francisco.

1919 Membre de la direction des beaux-arts pendant la République des Conseils et directeur de l'Atelier-École artistique des prolétaires.

1920 Emprisonné après la chute de la République des Conseils, émigre et se fixe à Vienne où il expose plusieurs fois.

1921 Prend part aux travaux du IIIe Congrès du Komintern à Moscou, puis rentre à Vienne.

1923 Termine un album: le General Ludd.

1923—1926 Séjour à Paris et organisation de deux expositions dans le Salon Clarté.

1926 Une série de dessins Contre la guerre impérialiste, signés du pseudonyme B. U. Martel et préfacés par Marcel Cachin.
Publication de nombreux articles théoriques et des critiques dans les revues du Parti Communiste Français.
Acquiert la nationalité soviétique, se rend à Moscou et s'y établit.
Nommé professeur de la composition et doyen de la section de peinture à l'École Supérieure des Beaux-Arts de Moscou.

1928 Exposition rétrospective importante à Moscou.

1930 Une haute distinction: artiste émérite.
Dans les années 1930, appuyé par le Komintern, crée une organisation révolutionnaire, le Bureau International des Artistes révolutionnaires et organise plusieurs expositions à l'échelon international.

1936 A la demande des milieux officiels, se met à exécuter une grande fresque à Frunze dans la République Socialiste Soviétique de Kirghisie.

1939 Retour à Moscou.

1939—aux années 1950 Travaille aux fresques commandées pour le Palais des Soviets à Moscou et réunit une équipe de huit peintres qui l'aident.

1948 Exécute un panorama imposant à l'occasion des fêtes célébrant les huit cents ans d'existence de Moscou et représente le développement de la capitale soviétique dans les années à venir.

Dans les années 1950 il peint deux fresques avec son groupe pour le pavillon russe et biélorusse de l'Exposition agricole de l'Union des Républiques Socialistes Soviétiques. Une médaille d'or récompense les deux oeuvres.

1956 Esquisse d'un grand panneau: La Hongrie en lutte.

A présent, Béla Uitz travaille aux cartons d'une fresque de grande dimension, Des chaînes aux étoiles, et s'occupe de problèmes théoriques.

A KIÁLLÍTOTT MŰVEK JEGYZÉKE

AULA, I—II. TEREM

BUDAPEST 1919, BÉCS 1920, MOSZKVA 1921, BÉCS 1922.

1. (935) HALÁSZOK (1919)
tus, vízfesték; 900×2440 mm

2. (934) ÉPÍTŐK (1919)
tus, vízfesték 2475×900 mm

3. (888) EMBERISÉG (1919)
tus, fedő fehér, 985×780 mm

4. (276) ÖNARCKÉP
tus, 513×440 mm

5. (274) TANULMÁNY
tus, 537×376 mm

6. (277) LECKE
tus, tempera, 463×710 mm

7. (273) KISFIÚ
tus, 542×448 mm

8. (269) REGGELI
tus, 475×685 mm

9. (275) KÉZIMUNKA
tus, 467×423 mm

10. (329) NŐI AKT
tus, 535×445 mm

11. (265) TANULMÁNY
tus, 450×620 mm

12. (331) PORTRÉ
tus, 518×448 mm

13. (278) TÖBBFIGURÁS KOMPOZÍCIÓ
tempera, 448×530 mm

14. (221) A VASZILIJ BLAZSENNIJ TEMPLOM
tollrajz, 300×230 mm

15. (226) MOSZKVAI RÉSZLET
tollrajz, 228×300 mm

16. (223) KOMPOZÍCIÓ
tollrajz, 300×230 mm

17. (222) ABSZTRAKT KOMPOZÍCIÓ
EGY OROSZ TEMPLOM TÉMÁJÁRA
tollrajz, 228×300 mm

18. (227) KOMPOZÍCIÓ
tollrajz, 228×300 mm

19. (220) OROSZ TEMPLOM
tollrajz, 300×230 mm

20. (297) OROSZ IKON ANALÍZISE
tempera, 397×298 mm

21. (225) OROSZ IKON ANALÍZISE
tempera, 395×300 mm
Puskin Múzeum tulajdona

22. (300) KREML-BÁSTYA
rézkarc, 420×322 mm
Puskin Múzeum tulajdona

23. (304) OROSZ TEMPLOM A PUSKIN TÉREN
rézkarc, 422×325 mm
Puskin Múzeum tulajdona

24. (298) KREML
rézkarc, 325×425 mm
Puskin Múzeum tulajdona

25. (299) OROSZ BAROKK
rézkarc, 422×325 mm
Puskin Múzeum tulajdona

26. (294) MOSZKVAI RÉSZLET
vízfestmény, 457×598 mm

27. (289) A MOSZKVAI VASZILIJ BLAZSENNIJ TEMPLOM
vízfesték, tempera, 600×455 mm

28. (292) MOSZKVAI UDVAR
vízfestmény, 455×600 mm

29. (287) OROSZ TEMPLOM
vízfestmény, 520×690 mm

30. (291) ABSZTRAKT KOMPOZÍCIÓ
tus, vízfesték, 455×600 mm

31. (285) ABSZTRAKT KOMPOZÍCIÓ
vízfesték, tempera, 630×460 mm

32. (295) MOSZKVAI TÁJ
vízfestmény, 455×600 mm

33. (293) MOSZKVAI HOTEL UDVARA
vízfestmény, 635×490 mm

34. (286) A KREML BÁSTYÁJA
tempera, 700×1075 mm

35. (290) VASZILIJ BLAZSENNIJ TEMPLOM
lila tinta, 690×520 mm

36. (262) AUSZTRIAI TÁJ
színes tus, 530×446 mm

37. (279) KOMPOZÍCIÓ
toll, tus, 535×448 mm

38. (257) ABSZTRAKT KOMPOZÍCIÓ
tempera, 540×480 mm

39. (258) ABSZTRAKT KOMPOZÍCIÓ
tempera, 540×454 mm

40. (263) ABSZTRAKT TÁJ
színes tempera, arany porfesték, 450×630 mm
Puskin Múzeum tulajdona

41. (259) ABSZTRAKT KOMPOZÍCIÓ
tempera, 540×460 mm

42. (260) ABSZTRAKT KOMPOZÍCIÓ
tempera, 543×455 mm
Puskin Múzeum tulajdona

43. (261) ABSZTRAKT KOMPOZÍCIÓ
tempera, 540×455 mm

44. (264) LEVELEK
tus, arany porfesték, 565×435 mm

ANALÍZIS

45. (228) ANALÍZIS-SOROZAT CÍMLAPJA
vízfesték, tus, 345×440 mm

46. (229) ANALÍZIS
linóleummetszet, 204×270 mm

47. (230) ANALÍZIS
linóleummetszet, 212×242 mm

48. (231) ANALÍZIS
linóleummetszet, 204×260 mm

49. (232) ANALÍZIS
linóleummetszet, 204×324 mm

50. (233) ANALÍZIS
linóleummetszet, 201×307 mm

51. (234) ANALÍZIS
linóleummetszet, 200×265 mm

52. (235) ANALÍZIS
linóleummetszet, 200×326 mm

53. (236) ANALÍZIS
linóleummetszet, 207×293 mm

54. (237) ANALÍZIS
linóleummetszet, 206×267 mm

55. (238) ANALÍZIS
linóleummetszet, 193×310 mm

56. (239) ANALÍZIS
linóleummetszet, 204×326 mm

57. (240) ANALÍZIS
linóleummetszet, 203×254 mm

58. (241) ANALÍZIS
linóleummetszet, 208×280 mm

59. (242) ANALÍZIS
linóleummetszet, 202×325 mm

60. (243) ANALÍZIS
linóleummetszet, 200×323 mm

61. (244) ANALÍZIS
linóleummetszet, 206×327 mm

62. (245) ANALÍZIS
linóleummetszet, 206×268 mm

63. (246) ANALÍZIS
linóleummetszet, 204×307 mm

64. (247) ANALÍZIS
linóleummetszet, 202×272 mm

III. TEREM
BÉCS 1923.

65. (359) ELŐKÉSZÍTŐ VÁZLAT
A LUDDITÁK C. FRESKÓHOZ
lila tinta, toll, 159×210 mm

66. (364) A GÉPEK SZÉTZÚZÁSA
lila tinta, lav. toll, 230×245 mm

67. (367) VONULÁS LONDONBA
lila tinta, lav. toll, 310×445 mm

68. (357) ÉHÍNSÉG
lila tinta, lav. toll, 446×306 mm

69. (362) PETERLOO 1819
lila tinta, lav. toll, 310×445 mm

70. (352) A SZEGÉNY BOLDOGSÁGA
A JÓ ÉTVÁGYBAN VAN
lila tinta, lav. toll, 445×305 mm

71. (914) NED LUDD
lila tinta, lav. toll, 205×145 mm
Puskin Múzeum tulajdona, ltsz.: 6114

72. (915) FEHÉRTERROR
lila tinta, lav. toll, 305×425 mm
Puskin Múzeum tulajdona, ltsz.: 6115

73. (353) GENERAL LUDD
lila tinta, lav. toll, 228×173 mm

74. (354) GENERAL LUDD (változat)
lila tinta, lav. toll, 228×158 mm

75. (916) ESKÜ
lila tinta, lav. toll, 280×215 mm
Puskin Múzeum tulajdona, ltsz.: 6113

76. (356) NOTTINGHAM KAPITÁNY
lila tinta, lav. toll, 309×446 mm

77. (361) GENERAL LUDD
lila tinta, lav. toll, 220×155 mm

78. (368) NOTTINGHAM KAPITÁNY
lila tinta, lav. toll, 225×280 mm

79. (355) ESKÜ
lila tinta lav. toll, 225×166 mm

80. (370) A SZEGÉNY BOLDOGSÁGA
A JÓ ÉTVÁGYBAN VAN
lila tinta, lav. toll, 190×225 mm

81. (363) NED LUDD
lila tinta, lav. toll, 225×155 mm

82. (358) FEHÉR TERROR
lila tinta, lav. toll, 224×264 mm

GENERAL LUDD

83. (349) A GENERAL LUDD C. ALBUM
CÍMLAPJA
rézkarc (negatív), 416×323 mm

84. (338) NED LUDD
rézkarc, 331×288 mm

85. (340) NŐK, GYERMEKEK A GYÁRAKBAN
rézkarc (ragasztás), 331×423 mm

86. (339) NED LUDD VÁLTOZAT
rézkarc, 331×290 mm

87. (341/a) ESKÜ
rézkarc, 426×331 mm

88. (341) GENERAL LUDD
rézkarc, 328×288 mm

89. (343) VONULÁS LONDONBA
rézkarc, 332×424 mm

90. (342) GENERAL LUDD (Graet Enoch)
rézkarc, 425×331 mm

91. (346) NOTTINGHAM KAPITÁNY
rézkarc, 330×424 mm

92. (344) PETERLOO 1819
rézkarc (ragasztás), 330×124 mm

93. (345) ÉHEZÉS, BÖRTÖN
rézkarc, 425×331 mm

94. (347) TITKOS TALÁLKOZÓ A HEGYEKBEN
rézkarc (ragasztás), 328×423 mm

95. (348) GENERAL LUDD
rézkarc, 425×332 mm

96. (350) A GÉPEK SZÉTZÚZÁSA
rézkarc, 331×424 mm

97. (351) FEHÉRTERROR
rézkarc, 330×425 mm

A LUDDITA KOMPOZÍCIÓK SZERKEZETE, MÉRTANI ALAPFORMÁI

98. (383) NED LUDD
színes ceruza, tus, toll, 195×155 mm

99. (387) NŐK, GYERMEKEK A GYÁRAKBAN
színes ceruza, tus, toll, 155×195 mm

100. (386) NED LUDD
színes ceruza, 195×155 mm

101. (380) ESKÜ
színes ceruza, tinta, 195×155 mm

102. (384) GENERAL LUDD
színes ceruza, tus, 195×155 mm

103. (378) GENERAL LUDD
színes ceruza, tus 195×155 mm

104. (385) NOTTINGHAM KAPITÁNY
színes ceruza, tus, 155×195 mm

105. (381) PETERLOO 1819
színes ceruza, tus, 155×195 mm

106. (382) TITKOS TALÁLKOZÓ A HEGYEKBEN
színes ceruza, tus, 155×195 mm

107. (379) FEHÉRTERROR
színes ceruza, tus, 155×195 mm

108. (400) GENERAL LUDD KONSTRUKCIÓJA
másolat indigóval, 510×410 mm

109. (38) ZÚZZÁTOK SZÉT A BÖRTÖNÖKET
tus, 420×375 mm

110. (37) ZÚZZÁTOK SZÉT A BÖRTÖNÖKET
tus, vörös tinta, fedő fehér, 512×370 mm

111. (36) ZÚZZÁTOK SZÉT
A BÖRTÖNRÁCSOKAT!
(Nyomtatott röplap), 140×180 mm

112. (22) CÍMLAPTERV
tus, vörös tinta, 258×245 mm

III. TEREM UTOLSÓ FALA, IV—V. TEREM
PÁRIZS 1923—1926

113. (919) ELŐRE PROLETÁR! 1871.
tus, 820×595 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/12

114. (889) BARBUSSE
pitt-kréta, 490×235 mm
Magántulajdon, Moszkva

115. (133) PÁRIZSI GÓTIKA I.
tus, 645×495 mm
Puskin Múzeum tulajdona

116. (134) PÁRIZSI GÓTIKA II.
tus, vízfesték, tempera, 645×490 mm

117. (132) PÁRIZSI GÓTIKA III.
tus, 653×500 mm

118. (135) PÁRIZSI GÓTIKA IV.
tus, 790×590 mm

119. (126) PÁRIZSI GÓTIKA V.
lav. tus, 650×495 mm
Puskin Múzeum tulajdona

120. (125) PÁRIZSI GÓTIKA VI.
tus, 648×493 mm

121. (131) PÁRIZSI GÓTIKA VII.
tinta, ecset, 500×370 mm

122. (130) PÁRIZSI GÓTIKA VIII.
tinta, ecset, 500×365 mm

123. (720) SZAJNA-HÍD
tus, vízfesték, 653×451 mm
Puskin Múzeum tulajdona, ltsz.: 066150

124. (107) SZAJNA-PART
tus, 650×500 mm

125. (865) A PÁRIZSI NOTRE DAME
tus, 635×480 mm
Puskin Múzeum tulajdona, ltsz.: 10364

126. (152) AZ EIFFEL TORONY ESŐBEN
lav. tus, 490×640 mm
Puskin Múzeum tulajdona

127. (94) PÁRIZSI RÉSZLET
tempera, 530×525 mm
Puskin Múzeum tulajdona

128. (95) HÁZAK PÁRIZSBAN
tempera, 640×500 mm
Puskin Múzeum tulajdona

129. (108) PÁRIZSI HÁZAK
színes tus, 630×500 mm

130. (84) RÁLÁTÁS A TENGERRE (Collioure)
színes tus, 595×670 mm

131. (83) COLLIOURE-I KIKÖTŐ
színes tus, 655×495 mm

132. (77) COLLIOURE-I RÉSZLET
színes tus, 655×490 mm

133. (861) COLLIOURE-I VÁR
színezett tus, 745×585 mm

134. (744) COLLIOURE
színes tus, 730×610 mm
Puskin Múzeum tulajdona, ltsz.: 10362

135. (78) HALÁSZOK A TENGERPARTON
színes tus, tempera, 810×720 mm
Puskin Múzeum tulajdona

136. (67) ÖREG HALÁSZASSZONY
tus, 500×324 mm

137. (68) IDŐS HALÁSZASSZONY
tus, 447×325 mm

138. (98) PÁRIZSI HÁZAK
lila tinta, ecset, 510×372 mm

139. (49) JAPÁN NŐK (Japán eredeti után)
lila tinta, ecset, 645×500 mm

140. (48) JAPÁN LÁNY (Japán eredeti után)
tinta, ecset, 550×370 mm

141. (120) ÉPÍTKEZÉS
tus, 185×285 mm

142. (118) REPÜLŐGÉPGYÁR
tus, 185×283 mm

143. (3) BARBUSSE
pitt-kréta, 293×230 mm

144. (35) CILINDERES FEJEK
tus, 280×190 mm

145. (157) KARIKATÚRA I.
tus, 400×325 mm

146. (66) KARIKATÚRA II.
tus, 360×320 mm

147. (117) SZÍNPADTERV
VAILLANT—COUTURIER
„TŐKE" C. SZÍNMŰVÉHEZ
tus, tempera (ragasztás), 950×735 mm

„AZ IMPERIALISTA HÁBORÚ ELLEN"

148. (929) A „BÉKE" ELŐKÉSZÍTÉSE
lav. tus, 810×895 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/4

149. (917) HÁBORÚS ÉRDEMRENDEK
lav. tus, 720×710 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/14

150. (921) GÁZ
lav. tus, fedő fehér, 660×730 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/3

151. (923) MIÉRT?
lav. tus, 720×730 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/1

152. (890) EZEKÉRT!
lav. tus, fedő fehér, 717×710 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/9

153. (924) A TŐKÉÉRT!
lav. tus, 670×540 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/8

154. (922) EZÉRT!
lav. tus, 573×755 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/2

155. (927) AZOK, AKIK A SZEGÉNYEK JOGAIT AKARJÁK
lav. tus, 725×642 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/6

156. (926) AZOK, AKIK NEM AKARNAK ÖLNI
lav. tus, 790×730 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/7

157. (918) „PROLETÁRFÜRT"
lav. tus, 750×815 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/13

158. (925) PAPOK, BÍRÁK, KATONÁK
lav. tus, 805×725 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 30536/94

159. (920) A NŐ A GYÁRBAN
lav. tus, fedő fehér, 760×723 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/11

160. (873) BARÁTKOZÁST!
lav. tus, 750×725 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/15

161. (928) A GYARMATOK MEGSZÜNTETÉSÉT!
lav. tus, 745×710 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/5

162. (866) PROLETÁRDIKTATÚRÁT!
lav. tus, 890×735 mm
Forradalmi Múzeum tulajdona,
ltsz.: 3355/16

VI., VII., VIII. TEREM

SZOVJETUNIÓ (MOSZKVA, KRÍM, VOLGA-VIDÉK, KIRGIZIA)
1926—napjainkig

„TŐLETEK FÜGG"
NÁLUK — NÁLUNK
(készült 1930—1935 között)

163. (207) A GAZDA (A tőkés) (náluk)
fehér-fekete tempera, 500×335 mm
Puskin Múzeum tulajdona

164. (206) A HÁROM GAZDA
(Munkás-paraszt értelmiség) (nálunk)
fehér-fekete tempera, 490×340 mm
Puskin Múzeum tulajdona

165. (201) MUNKANÉLKÜLISÉG
fehér-fekete tempera, 500×340 mm
Puskin Múzeum tulajdona

166. (200) SZOCIALISTA MUNKAVERSENY
ÉS ÉLMUNKÁS MOZGALOM
fehér-fekete tempera, 505×336 mm
Puskin Múzeum tulajdona

167. (203) A PARASZTSÁG (náluk)
fekete-fehér tempera, 502×335 mm
Puskin Múzeum tulajdona

168. (202) A PARASZTSÁG (nálunk)
fehér-fekete tempera, 508×335 mm
Puskin Múzeum tulajdona

169. (211) A TŐKE PILLÉREI
fehér-fekete tempera, 492×333 mm
Puskin Múzeum tulajdona

170. (210) AZ ÁLLAMREND VÉDŐI
fehér-fekete tempera, 490×335 mm
Puskin Múzeum tulajdona

171. (208) KÉSZÜLŐDÉS
A SZOVJETUNIÓ ELLEN
fehér-fekete tempera, 495×334 mm
Puskin Múzeum tulajdona

172. (209) A VÖRÖS HADSEREG ŐRKÖDIK
fehér-fekete tempera, 493×335 mm
Puskin Múzeum tulajdona

173. (213) GÁZ
fehér-fekete tempera, 495×335 mm
Puskin Múzeum tulajdona

174. (212) BARÁTKOZÁS
fehér-fekete tempera, 495×340 mm
Puskin Múzeum tulajdona

175. (214) A KOPONYÁK VÉGTELEN HALMAZA
fehér-fekete tempera, 505×335 mm
Puskin Múzeum tulajdona

176. (215) FEGYVERT SZEGEZNI A TŐKE ELLEN
fehér-fekete tempera, 503×335 mm
Puskin Múzeum tulajdona

177. (216) FASIZMUS
fehér-fekete tempera, 500×335 mm
Puskin Múzeum tulajdona

178. (217) OKTÓBER ÜNNEPLÉSE
fehér-fekete tempera, 500×335 mm
Puskin Múzeum tulajdona

179. (598) KRÍMI TÁJ I.
színes tus, 500×395 mm
Puskin Múzeum tulajdona

180. (681) KRÍMI TÁJ II.
színes tus, 485×505 mm

181. (680) KRÍMI TÁJ III.
színes tus, 500×495 mm

182. (686) KRÍMI TÁJ IV.
színes tus, 500×395 mm

183. (684) KRÍMI TÁJ V.
színes tus, 390×500 mm

184. (682) KRÍMI TÁJ VI.
színes tus, 390×505 mm
Puskin Múzeum tulajdona

185. (742) ÁLLATGONDOZÓ
színes tus, 530×370 mm

186. (743) FELVONULÓK
színes tus, 530×365 mm

187. (707) A SZOVJET HATALOM ÜNNEPLÉSE
színes tus, 375×525 mm

188. (687) GAZDASÁGI UDVAR
színes tus, 522×375 mm

189. (685) FÁK
színes tus, 355×530 mm

190. (708) TEVÉK
színes tus, 520×335 mm

191. (741) TEVÉK
színes tus, 370×525 mm

192. (689) NAPKÖZIOTTHON
színes tus, 370×525 mm

193. (701) NAPIMÁDÓK (freskóterv)
színes ceruza, 175×350 mm

194. (690) KOLHOZÜNNEP (freskóterv)
ceruza, 227×290 mm

195. (679) AZ „UDARNYIK" FILMSZÍNHÁZ
színes tus, 356×261 mm
Puskin Múzeum tulajdona

196. (678) AZ „UDARNYIK" FILMSZÍNHÁZ
színes tus, fedő fehér, 264×358 mm
Puskin Múzeum tulajdona

197. (683) A ZSDÁNOV UTCA
színes tus, fedő fehér, 357×505 mm

198. (627) SALLAI A BITÓFA ALATT
tempera, 1250×920 mm
Ermitázs tulajdona

199. (766) KENDŐS ASSZONY
tempera, 590×500 mm
Puskin Múzeum tulajdona

200. (752) CSAPAJEV
tempera, 495×490 mm

201. (771) ÉNEKLŐ LÁNYOK I.
tempera, 580×500 mm

202. (761) ÉNEKLŐ LÁNYOK II.
tempera, 500×500 mm

203. (767) FIATAL NŐ
tempera, 500×493 mm

204. (757) NŐI FEJ
tempera, 580×500 mm

205. (748) KÉT FÉRFIFEJ
tempera, 590×500 mm

206. (765) ASSZONYFEJ
tempera, 555×383 mm

207. (764) FÉRFIFEJ
tempera, 560×387 mm

208. (763) FÉRFIFEJ
tempera, 563×385 mm

209. (751) KONTYOS NŐI FEJ
tempera, 505×495 mm

210. (762) FIATAL FÉRFI
tempera, 560×384 mm

211. (759) SÖTÉT NŐI FEJ
tempera, 498×500 mm

212. (699) FÁTYOLOS NŐI FEJ
tempera, 418×300 mm

213. (745) NŐI FEJ PROFILBAN
tempera, 335×235 mm
Puskin Múzeum tulajdona

214. (754) SÖTÉT FÉRFIFEJ
tempera, 560×387 mm

215. (753) FÉRFIFEJ
tempera, 580×400 mm

216. (768) NEVETŐ NŐ
tempera, 580×400 mm

217. (769) KISFIÚ
tempera, 297×210 mm

218. (755) FIÚFEJ
tempera, 570×412 mm
Puskin Múzeum tulajdona

219. (798) MUNKÁSFEJ
fekete-fehér tempera, 335×240 mm

220. (796) FÉRFIFEJ
fekete-fehér tempera, 340×250 mm

221. (797) BÁNYÁSZ
fekete-fehér tempera, 340×240 mm

222. (790) SAPKÁS FIÚ
fekete-fehér tempera, 332×260 mm

223. (789) NŐI FEJ FÉLPROFILBAN
fekete-fehér tempera, 335×255 mm

224. (791) KENDŐS NŐ PROFILBAN
fekete-fehér tempera, 337×253 mm
Puskin Múzeum tulajdona

225. (794) HUNYORGÓ NŐI FEJ
fekete-fehér tempera, 330×248 mm

226. (799) LEFELÉ NÉZŐ NŐ
fekete-fehér tempera, 335×255 mm

227. (792) FÉRFIFEJ
fekete-fehér tempera, 330×240 mm

228. (795) NEVETŐ FÉRFI
fekete-fehér tempera, 340×255 mm

229. (793) SOVÁNY ARCÚ FÉRFI
fekete-fehér tempera, 340×235 mm

230. (705) VENDÉGEK FOGADÁSA (freskóterv)
tempera, 390×505 mm

231. (11) BARBUSSE A RAVATALON
vízfesték, tempera, 450×470 mm
Puskin Múzeum tulajdona

232. (911) KIRGIZ FELKELÉS
C. FRESKÓ KARTONJA I.
ceruza, lav. tus, 3820×1160 mm

233. (912) KIRGIZ FELKELÉS
C. FRESKÓ KARTONJA II.
ceruza, lav. tus, 3900×1140 mm

234. (930) A KIRGIZ SZ. SZ. K. CÍMTERVE I.
tempera, 245 mm átmérő
Kirgiz Állami Képzőművészeti Múzeum
tulajdona

235. (931) A KIRGIZ SZ. SZ. K. CÍMTERVE II.
tempera, 257×235 mm
Kirgiz Állami Képzőművészeti Múzeum
tulajdona

236. (856) GORKIJ (tanulmány, freskóhoz)
tinta, toll, 297×214 mm

237. (849) KRUPSZKAJA (tanulmány, freskóhoz)
tinta, toll, 407×205 mm

238. (525) KIRGIZ HARCOS
színes ceruza, 480×290 mm
Puskin Múzeum tulajdona

239. (526) KIRGIZ HARCOSOK
színes ceruza, 435×295 mm
Puskin Múzeum tulajdona

240. (481) KIRGIZ LOVAS
ceruza, 318×415 mm

241. (559) LÓRASZÁLLÓ
tus, toll, 365×285 mm
Puskin Múzeum tulajdona

242. (471) ÜLŐ KATONA
ceruza, 413×319 mm

243. (539) TANULMÁNY
színes ceruza, 359×273 mm

244. (625) NÉGYALAKOS TANULMÁNY
A SZOVJETEK PALOTÁJA
RÉSZÉRE TERVEZETT FRESKÓHOZ
tus, toll, 563×640 mm
Puskin Múzeum tulajdona

245. (624) HÁROM FIÚ, TANULMÁNY
A SZOVJETEK PALOTÁJA
RÉSZÉRE TERVEZETT FRESKÓHOZ
tus, toll, 425×582 mm

246. (630) SZÜRETELŐ, TANULMÁNY
A SZOVJETEK PALOTÁJA
RÉSZÉRE TERVEZETT FRESKÓHOZ
lila tinta, toll, 284×200 mm

247. (637) MUNKÁSOK, TANULMÁNY
A SZOVJETEK PALOTÁJA
RÉSZÉRE TERVEZETT FRESKÓHOZ
lila tinta, toll, 282×200 mm

248. (646) A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSE I.
Freskóterv a Szovjetek Palotájába
tus, toll, 168×390 mm

249. (649) A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSE II.
tus, színes ceruza, 135×410 mm

250. (647) A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSE III.
színes ceruza, 143×407 mm

251. (913) A VÖRÖS HADSEREG BEVONULÁSA
KASSÁRA 1919 JÚN. 6-ÁN
tempera, 530×770 mm

252. (657) LENIN
ceruza, 410×260 mm

253. (875) MAGYARORSZÁG 1956.
ceruza, 202×151 mm
Puskin Múzeum tulajdona

REPRODUKCIÓK

OROSZ TEMPLOM (19.)
ÉGLISE RUSSE (19.)

ÖNARCKÉP (4.)
AUTOPORTRAIT (4.)

TANULMÁNY (5.)
ÉTUDE (5.)

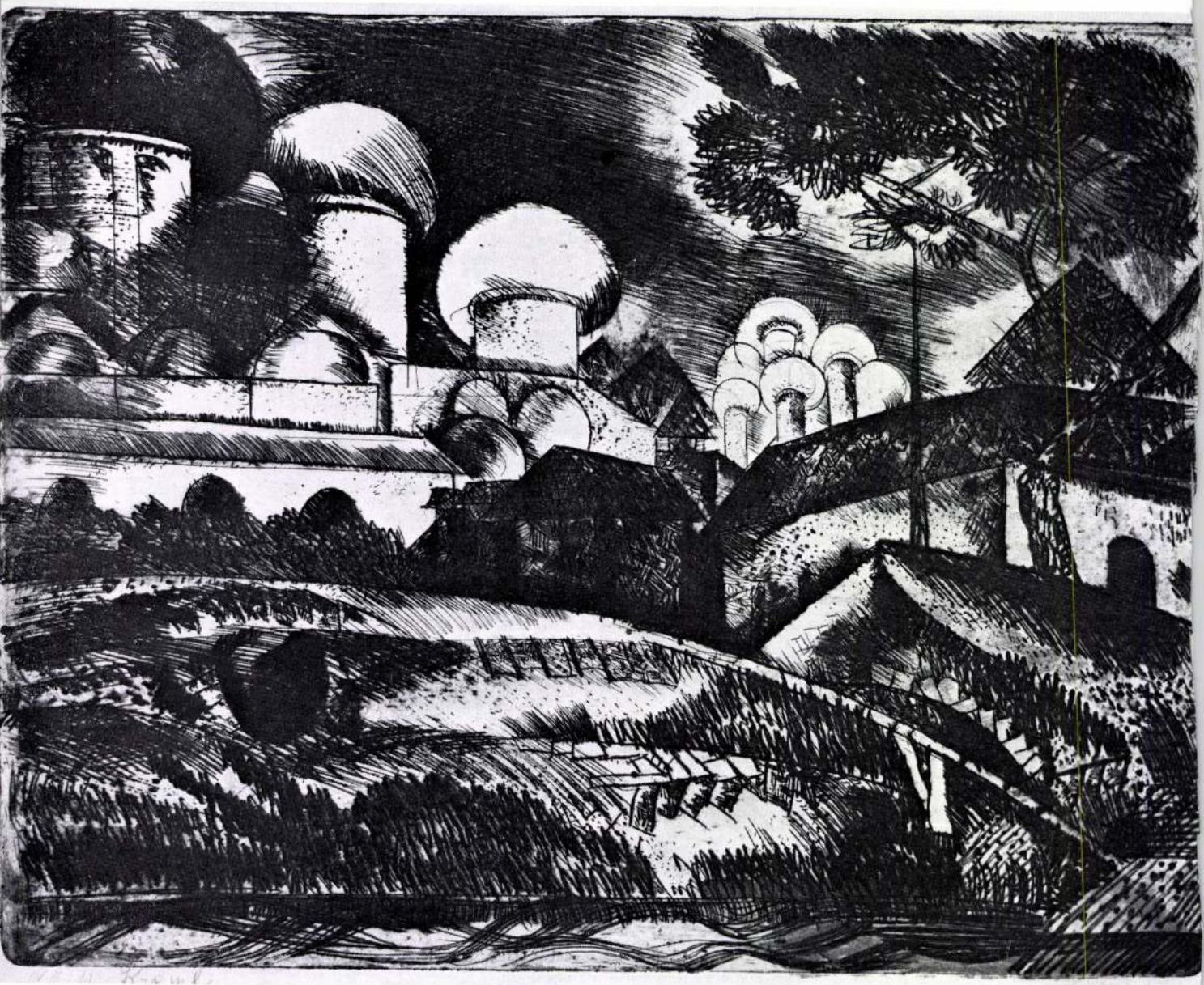

KREML (24.)
LE KREMLIN (24.)

OROSZ BAROKK (25.)
ART BAROQUE RUSSE (25.)

MOSZKVAI UDVAR (28.)
UNE COUR À MOSCOU (28.)

OROSZ TEMPLOM (29.)
ÉGLISE RUSSE (29.)

MOSZKVAI HOTEL UDVARA (33.)
LA COUR D'UN HÔTEL À MOSCOU (33.)

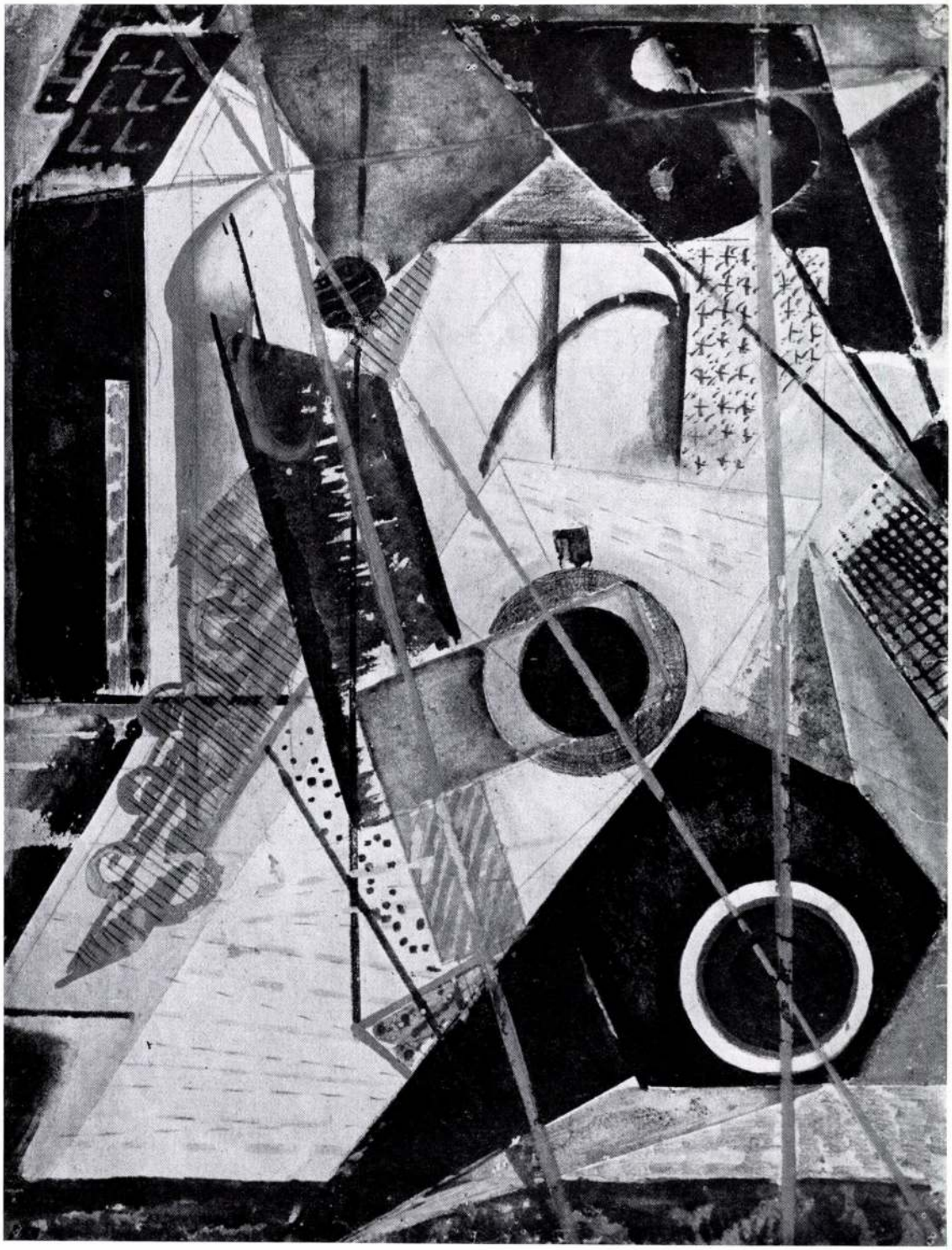

OROSZ IKON ANALÍZISE (20.)
ANALYSE D'UNE ICÔNE RUSSE (20.)

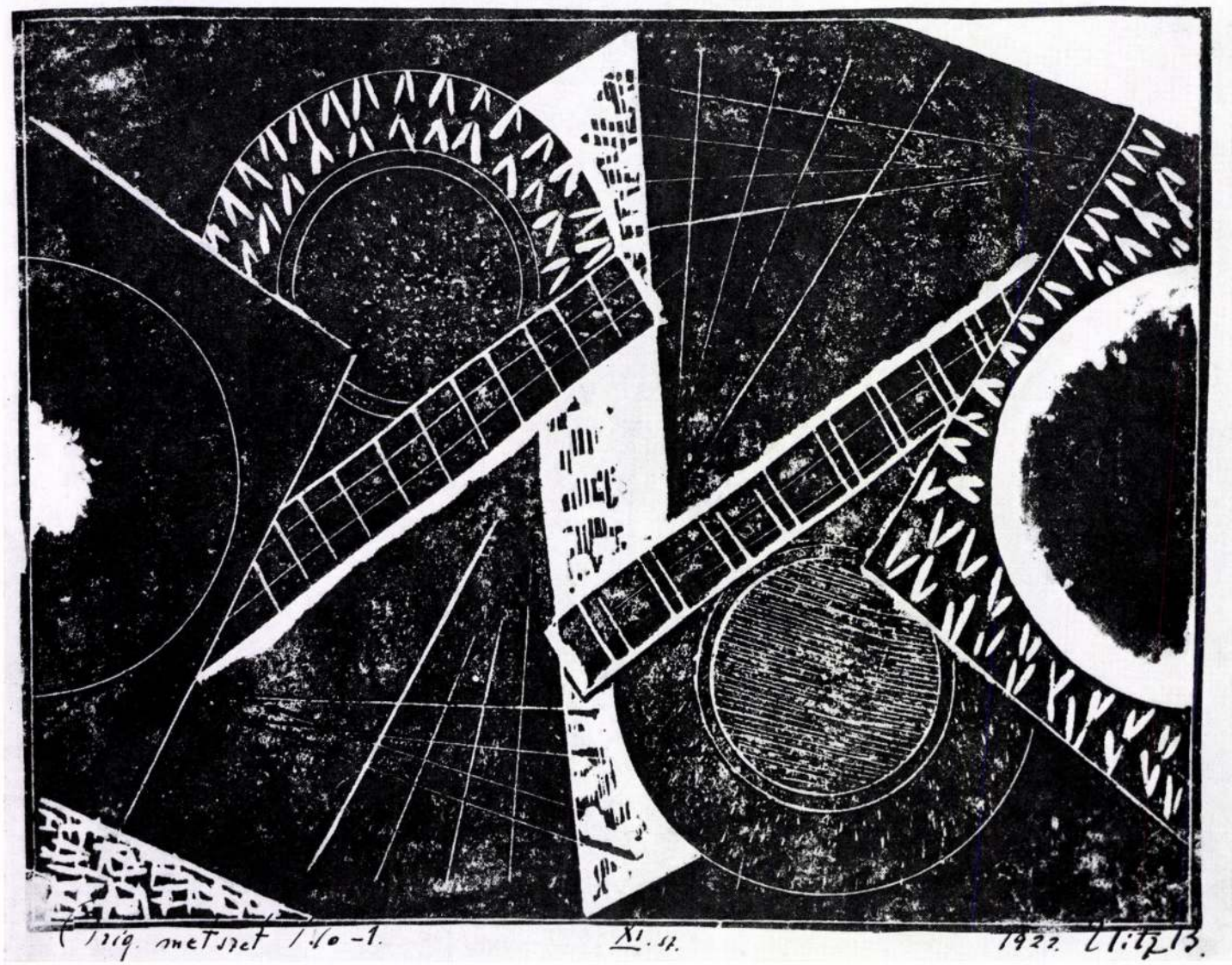

ANALÍZIS (51.)
ANALYSE (51.)

ABSZTRAKT TÁJ (40.)
PAYSAGE ABSTRAIT (40.)

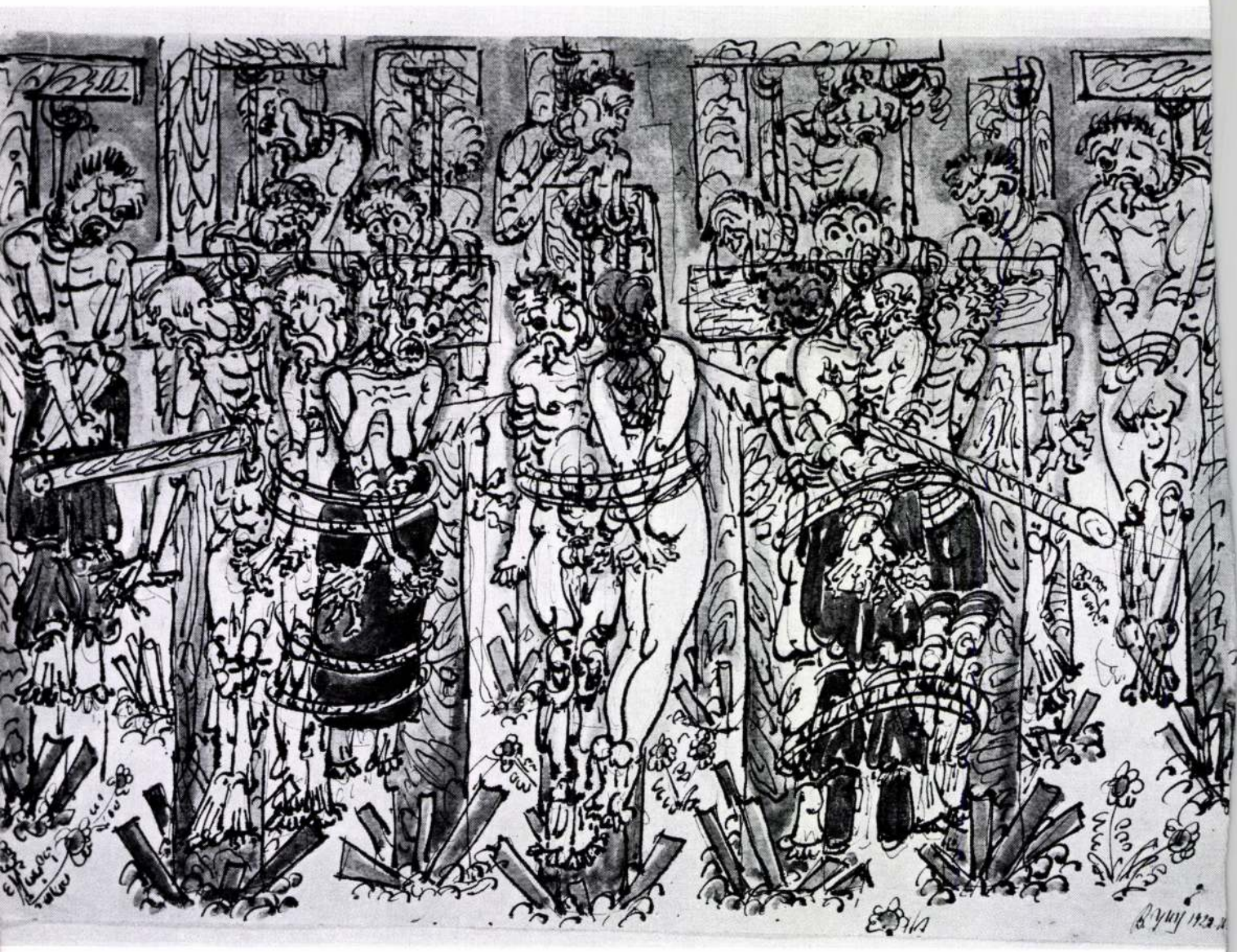

FEHÉRTERROR (VÁZLAT A LUDDITÁKHOZ) (72.)
TERREUR BLANCHE (ESQUISSE POUR LES LUDDIT) (72.)

NOTTINGHAM KAPITÁNY (76.)
LE CAPITAINE NOTTINGHAM (76.)

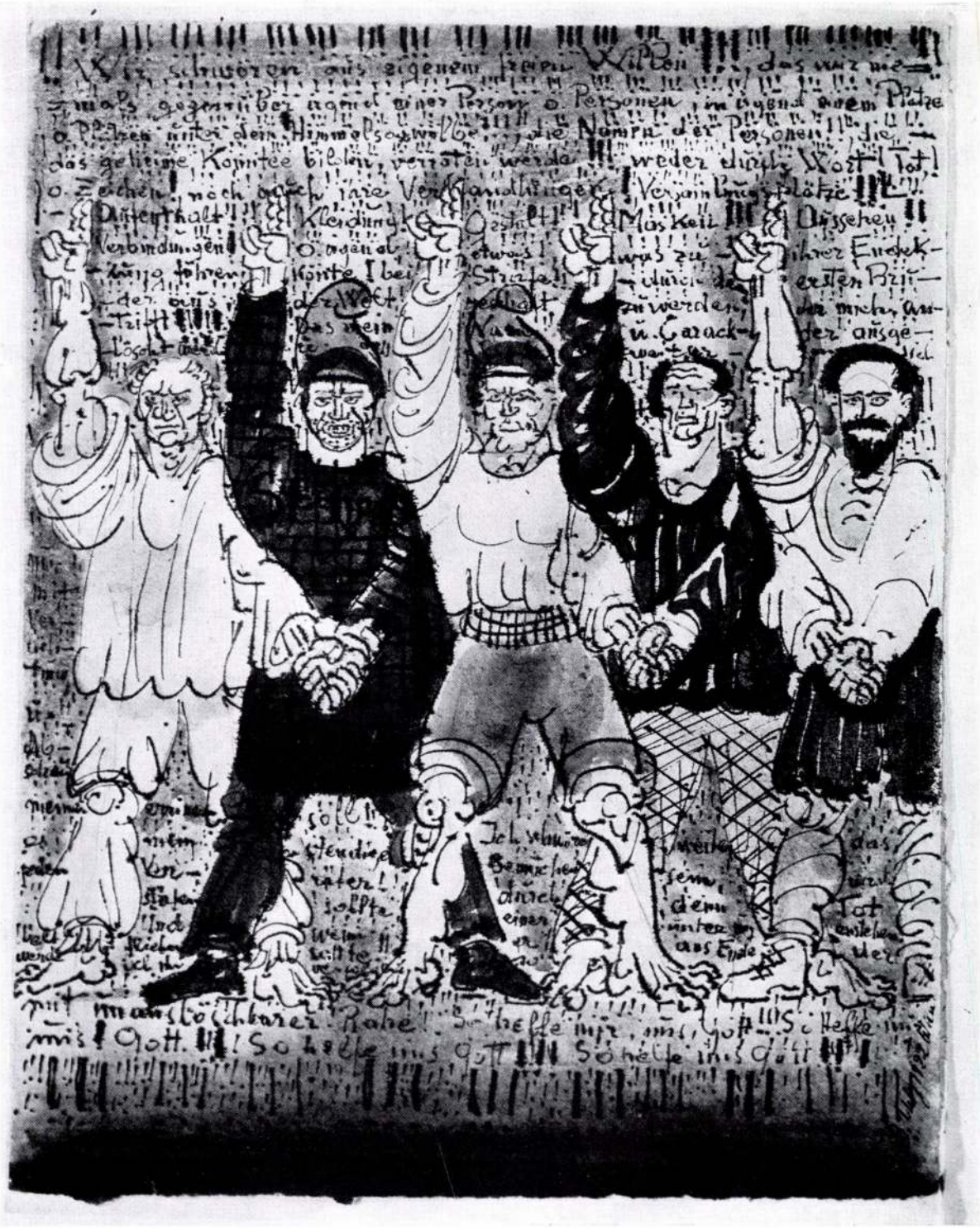

◀ NED LUDD (71.) (VÁZLAT A LUDDITÁKHOZ)
NED LUDD (71.) (ESQUISSE POUR LES LUDDIT)

ESKÜ (VÁZLAT A LUDDITÁKHOZ) (75.)
SERMENT (ESQUISSE POUR LES LUDDIT) (75.)

ZÚZZÁTOK SZÉT A BÖRTÖNÖKET (109.)
DÉMOLISSEZ LES PRISONS (109.)

CÍMLAPTERV (112.)
PROJET D'UNE PAGE TITRE (112.)

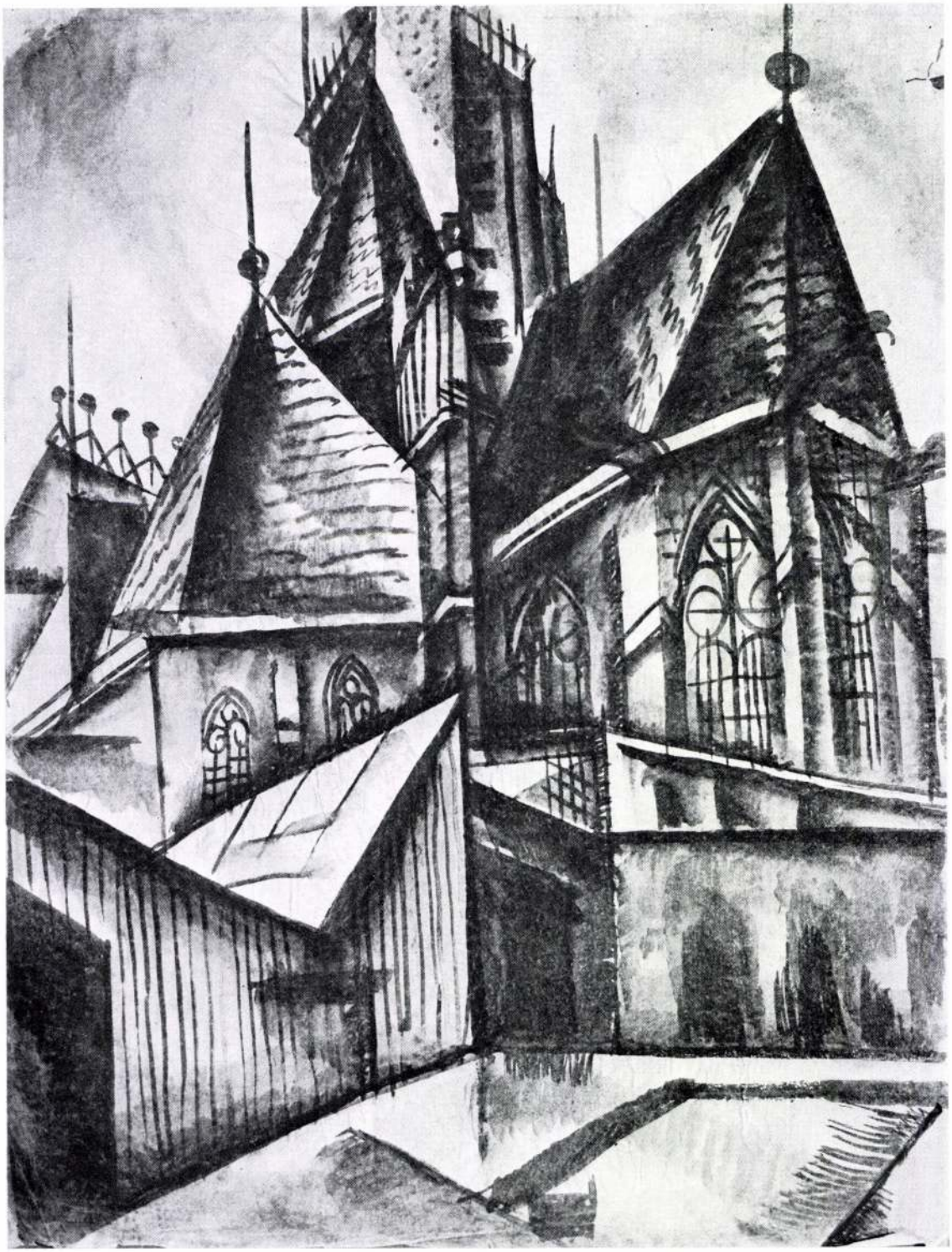

PÁRIZSI GÓTIKA (119.)
ART GOTHIQUE PARISIEN (119.)

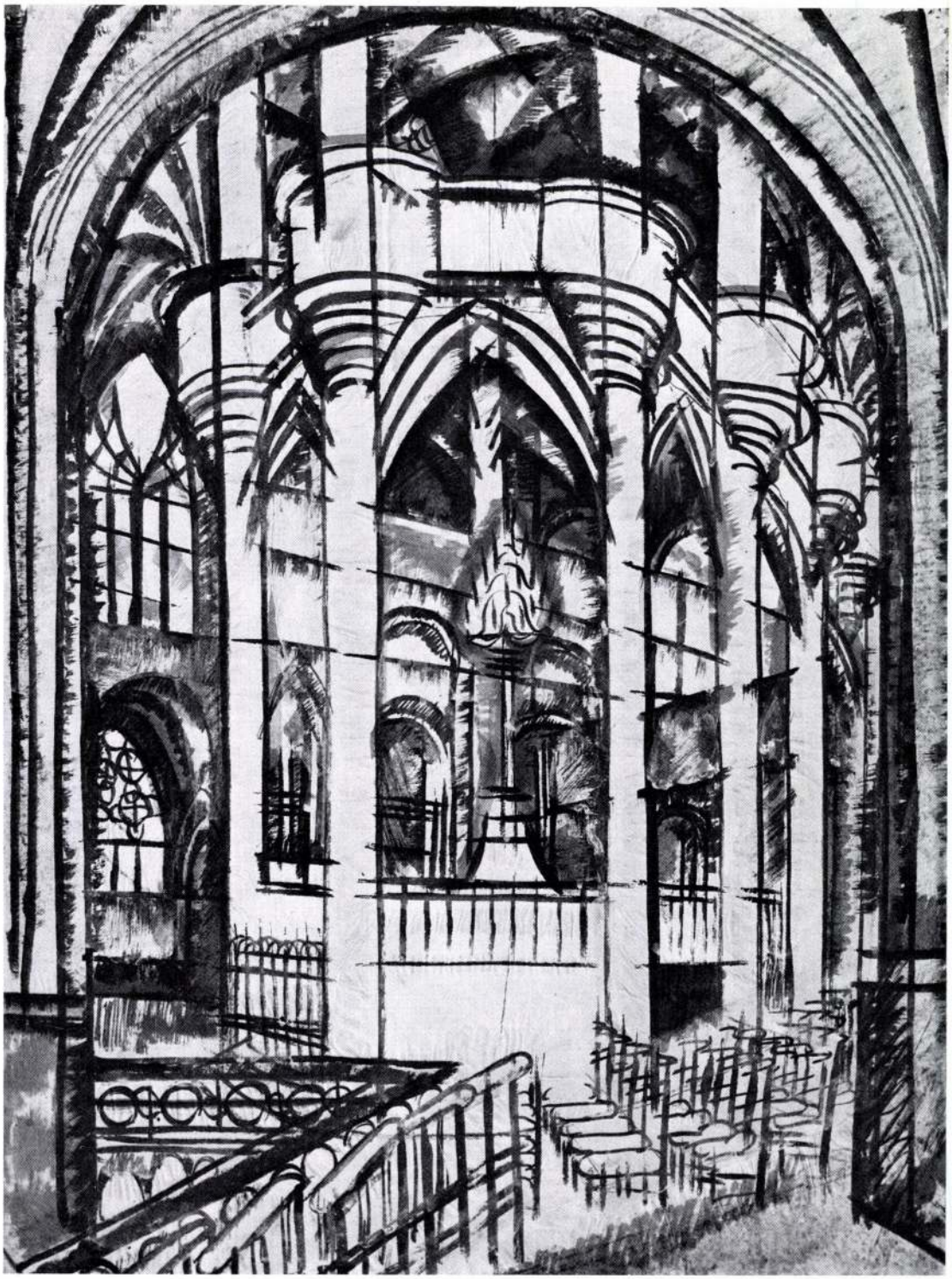

PÁRIZSI GÓTIKA (116.)
ART GOTHIQUE PARISIEN (116.)

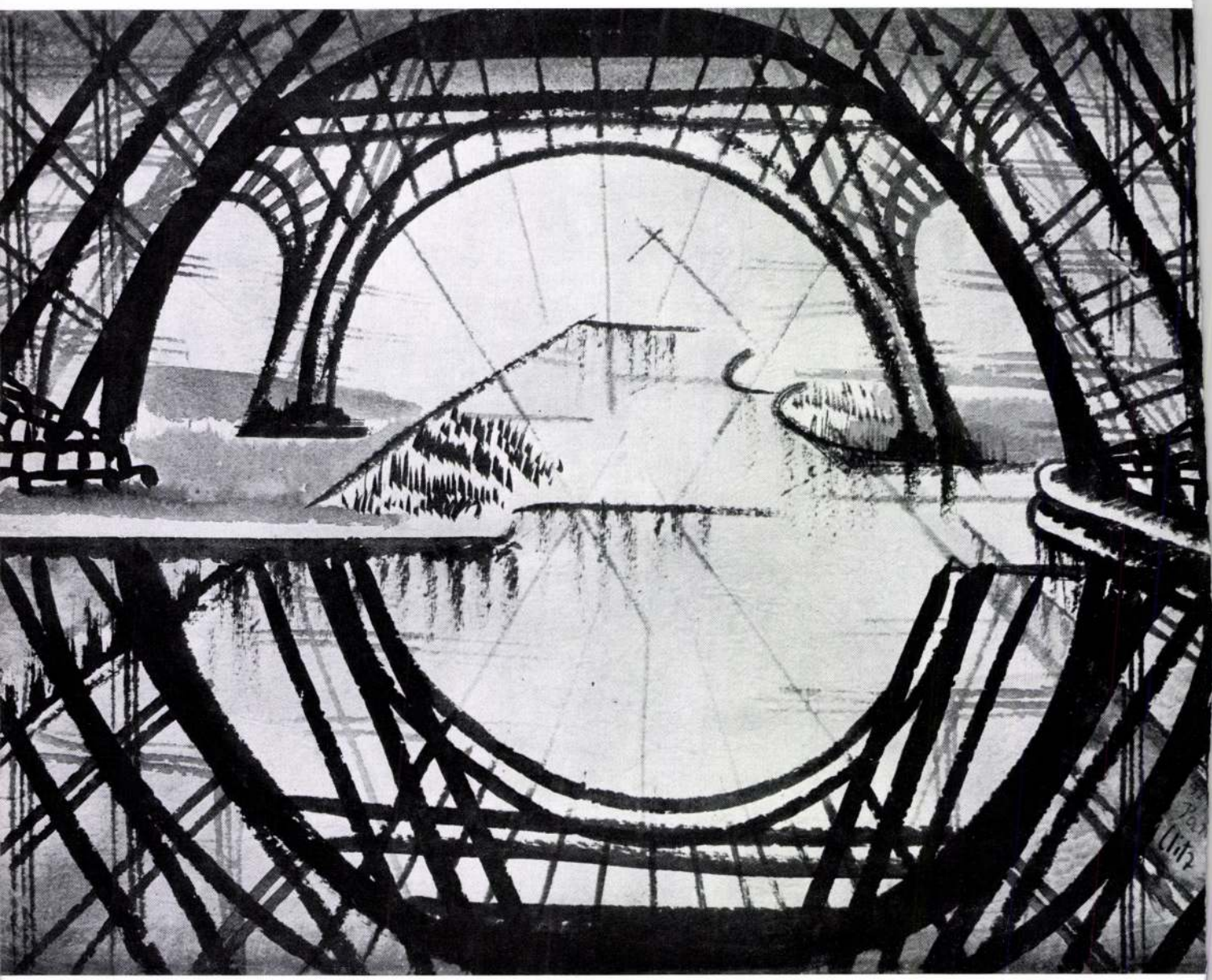

▲
AZ EIFFEL TORONY ESŐBEN (126.)
LA TOUR EIFFEL SOUS LA PLUIE (126.)

BARBUSSE (143.) ▶
BARBUSSE (143.)

ÖREG HALÁSZASSZONY (136.)
VIEILLE FEMME DE PÊCHEUR (136.)

COLLIOURE-I RÉSZLET (132.)
VUE DE COLLIOURE (132.)

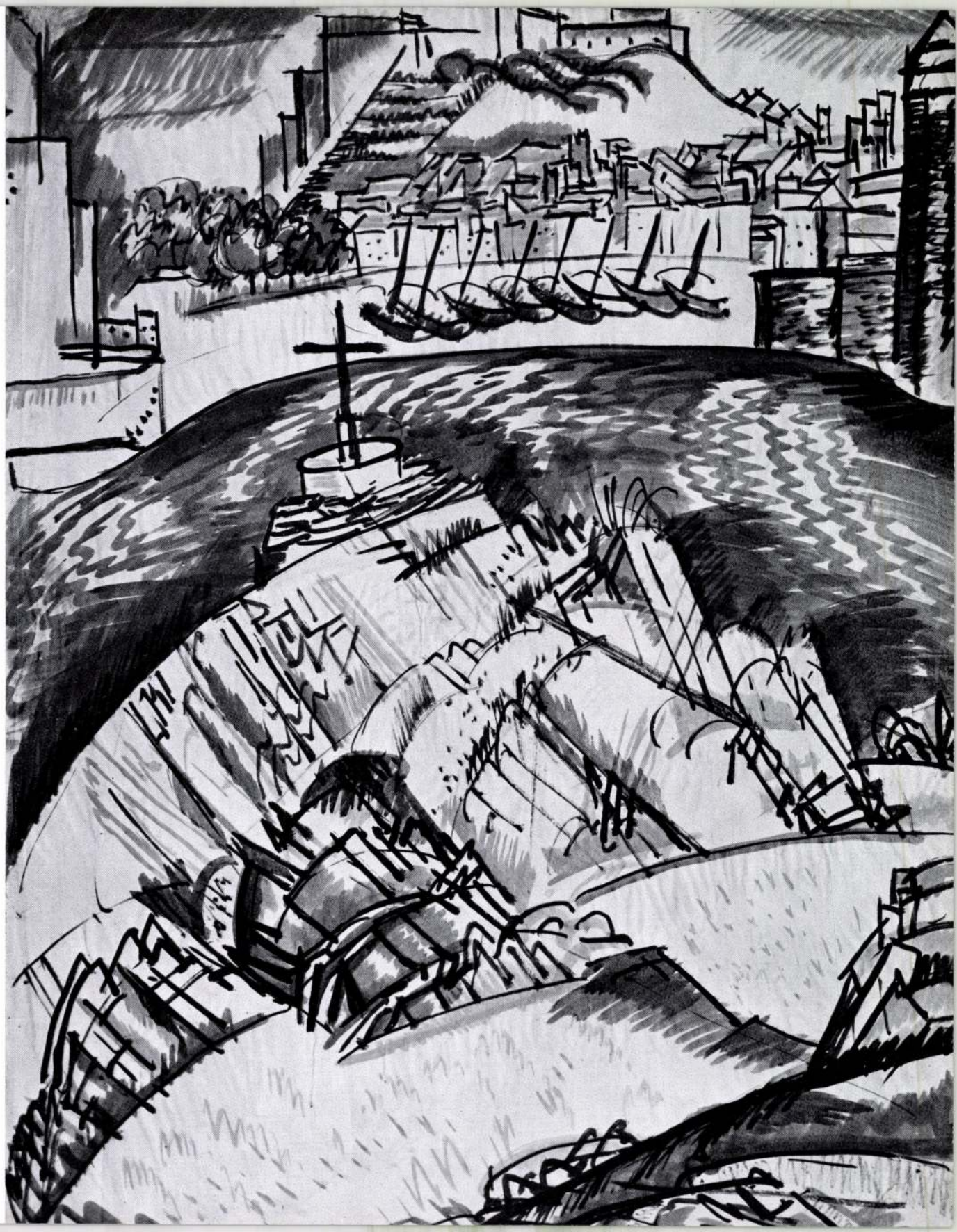

1871
EN AVANT PROLETAIRE!!!

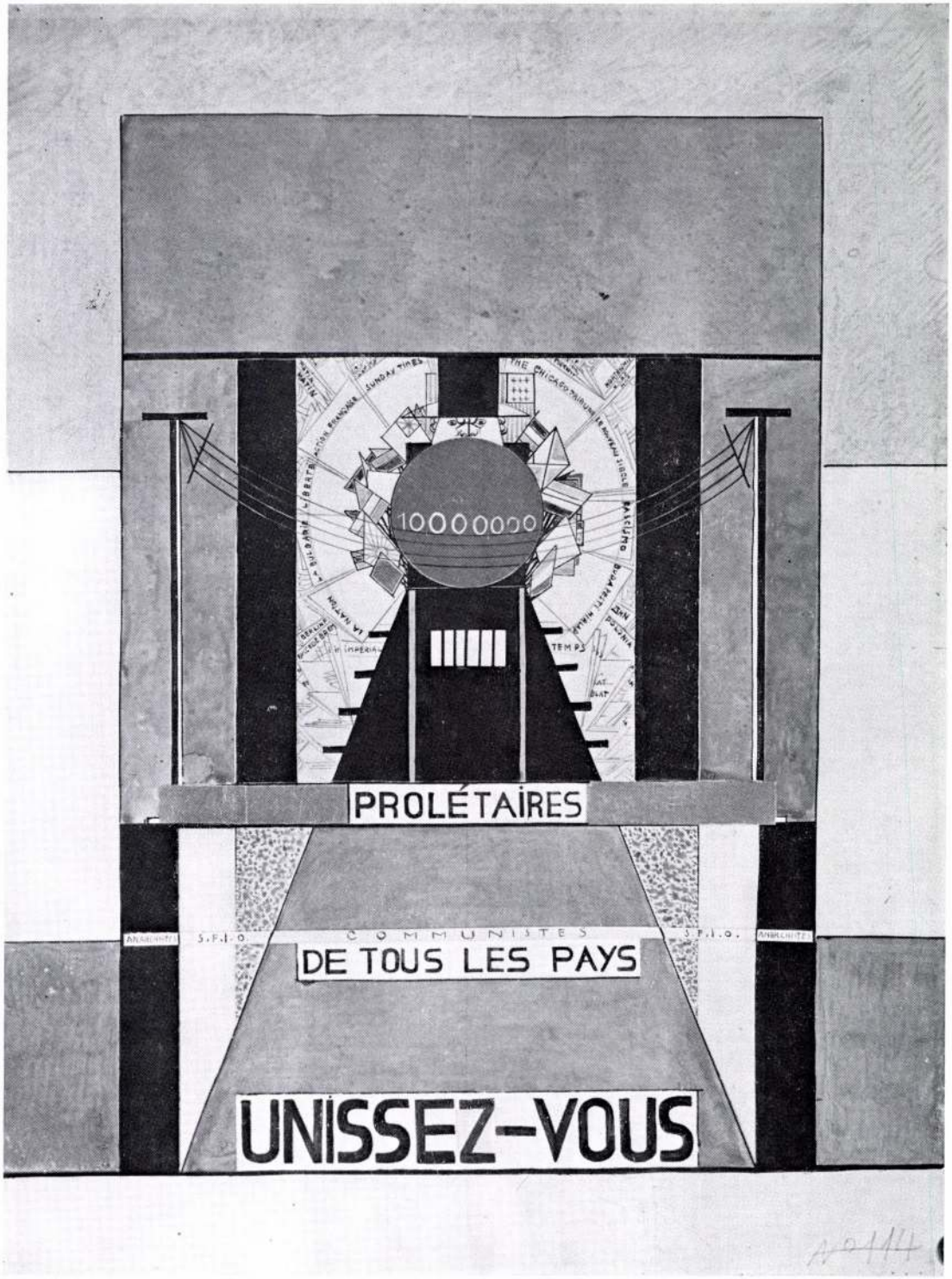

◀ ELŐRE PROLETÁR! 1871. (111.)
EN AVANT PROLÉTAIRE. 1871! (111.)

SZÍNPADTERV
PROJET DE DÉCOR

◀ CILINDERES FEJEK (144.)
TÊTES COIFFÉES DE HAUT DE FORME (144.)

▲
GÁZ (AZ IMPERIALISTA HÁBORÚ ELLEN C. SOROZATBÓL) (150.)
GAZ DE COMBAT (DE LA SÉRIE CONTRE LA GUERRE IMPÉRIALISTE) (150.)

PROLETÁRFÜRT (AZ IMPERIALISTA HÁBORÚ ELLEN C. SOROZATBÓL) (157.)
GRAPPE DE PROLÉTAIRES (DE LA SÉRIE CONTRE LA GUERRE IMPÉRIALISTE) (157.)

BARÁTKOZÁST (160.)
FRATERNISATION (160.)

KRÍMI TÁJ (183.)
PAYSAGE DE CRIMÉE (183.)

KRÍMI TÁJ (184.)
PAYSAGE DE CRIMÉE (184.)

A GAZDA (NÁLUK) („TŐLETEK FÜGG" C. SOROZAT) (163.)
LE MAÎTRE (CHEZ EUX) (DE LA SÉRIE CELA DÉPEND DE VOUS) (163.)

A HÁROM GAZDA (NÁLUNK) („TŐLETEK FÜGG" C. SOROZAT) (164.)
LES TROIS MAÎTRES (CHEZ NOUS) (DE LA SÉRIE CELA DÉPEND DE VOUS) (164.)

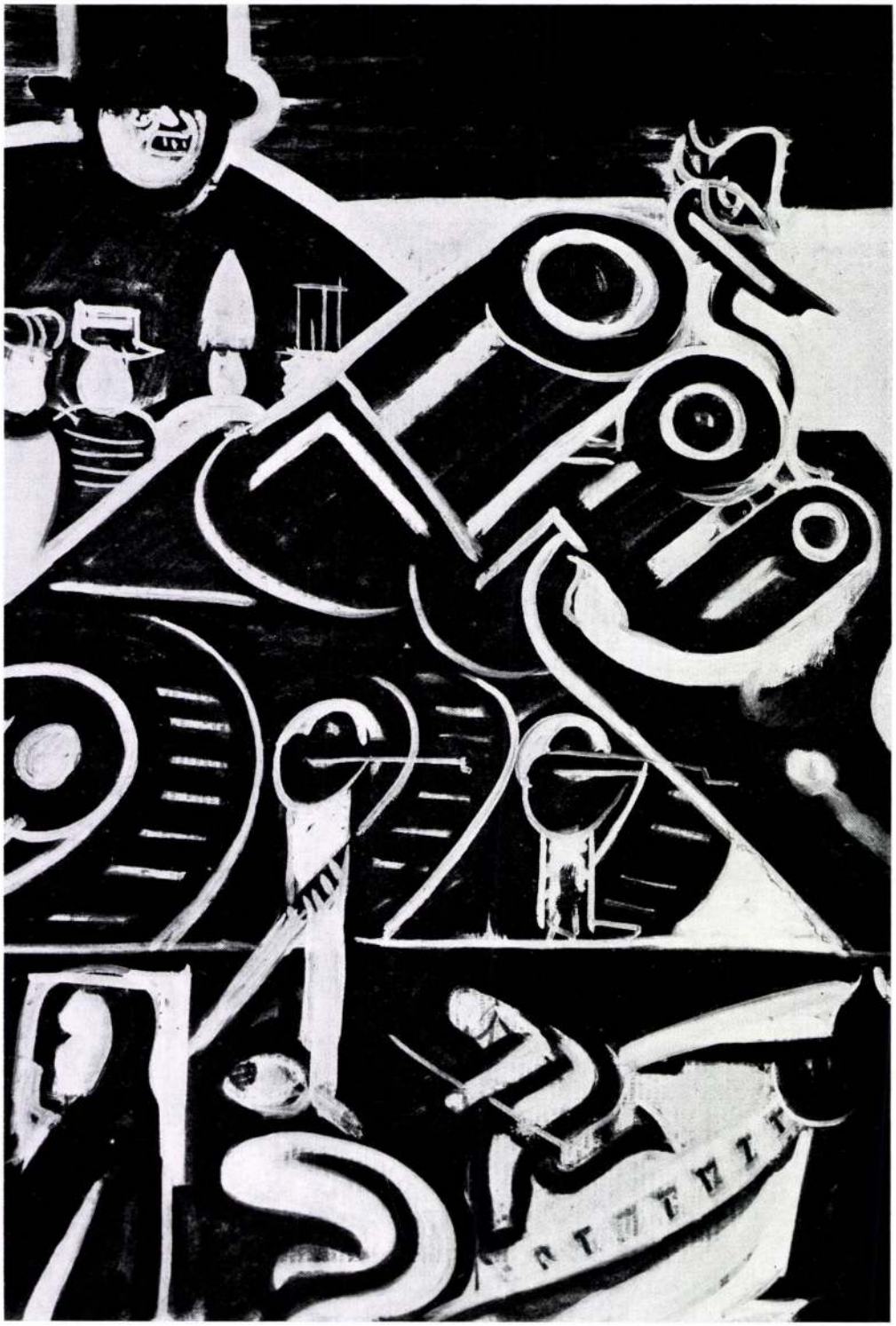

KÉSZÜLŐDÉS A SZOVJETUNIÓ ELLEN („TŐLETEK FÜGG" C. SOROZAT) (171.)
PRÉPARATIFS DE GUERRE CONTRE L'UNION SOVIÉTIQUE (DE LA SÉRIE CELA DÉPEND DE VOUS) (171.)

A VÖRÖS HADSEREG ŐRKÖDIK („TŐLETEK FÜGG" C. SOROZAT) (172.)
L'ARMÉE ROUGE VEILLE (DE LA SÉRIE CELA DÉPEND DE VOUS) (172.)

BARBUSSE A RAVATALON (231.)
BARBUSSE SUR LE LIT FUNÉRAIRE (231.)

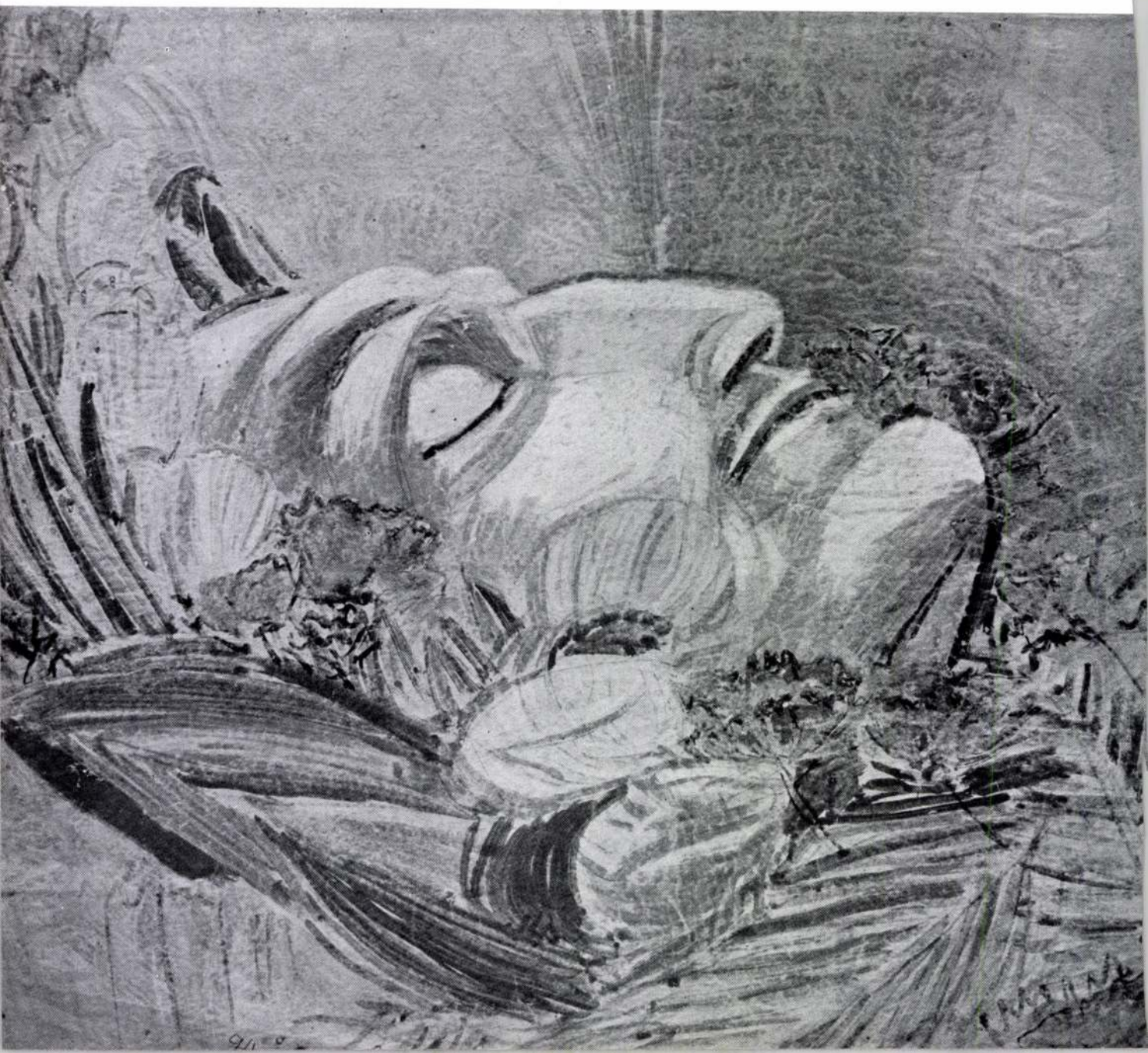

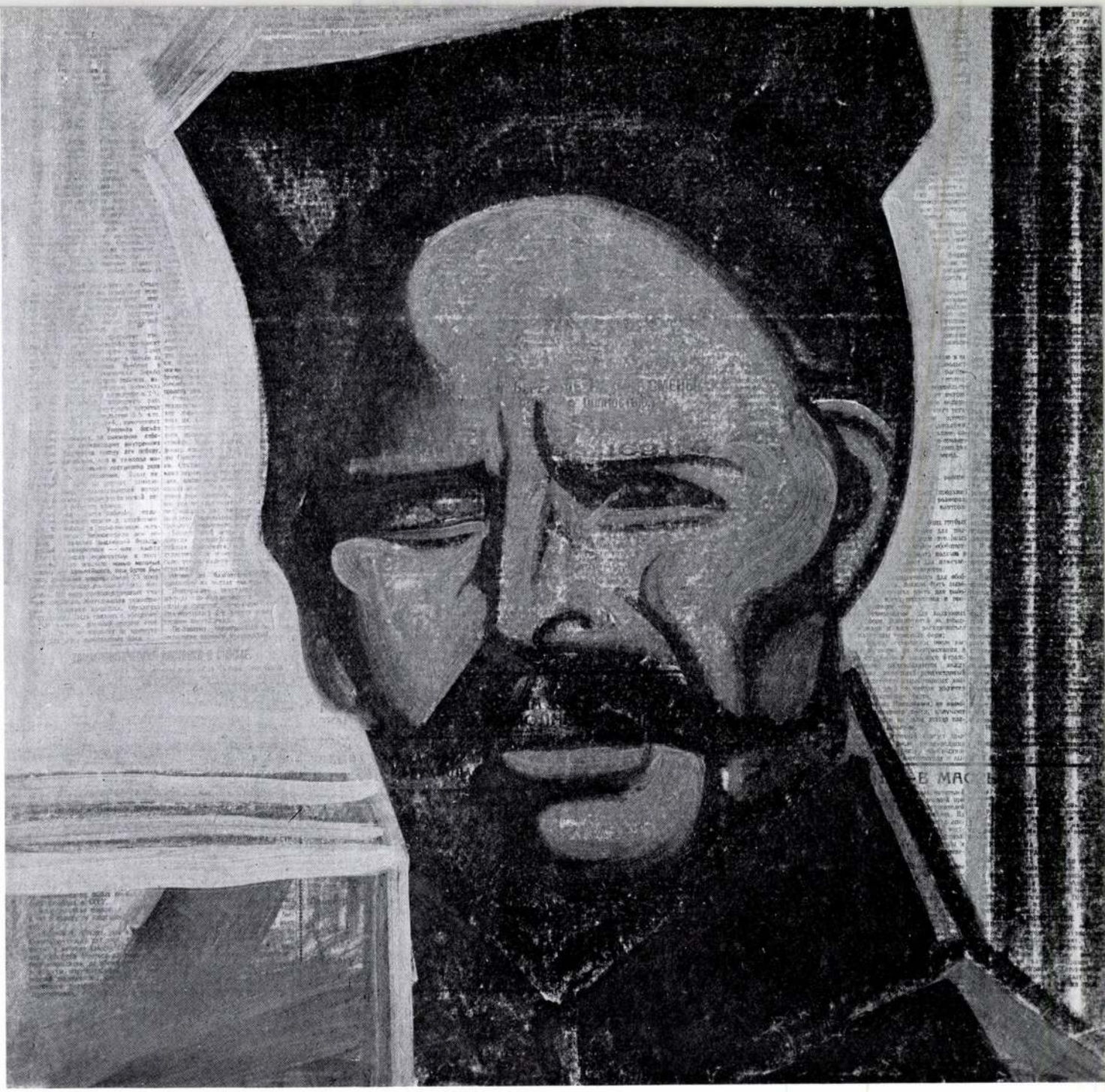

CSAPAJEV (200.)
TCHAPAIEV (200.)

KENDŐS ASSZONY (199.)
FEMME COIFFÉE D'UN MOUCHOIR (199.)

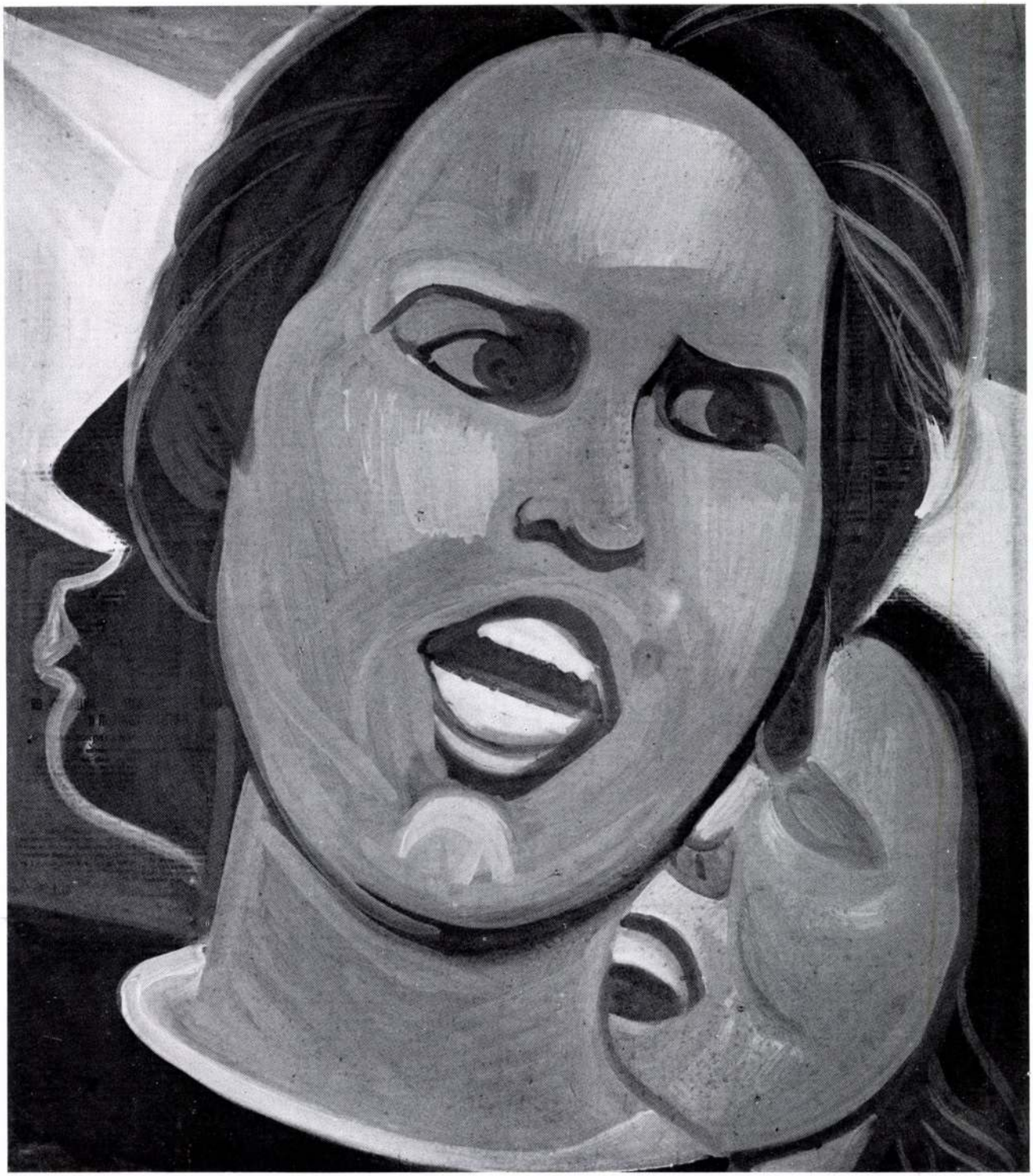

ÉNEKLŐ LÁNYOK (201.)
JEUNES FILLES CHANTANT (201.)

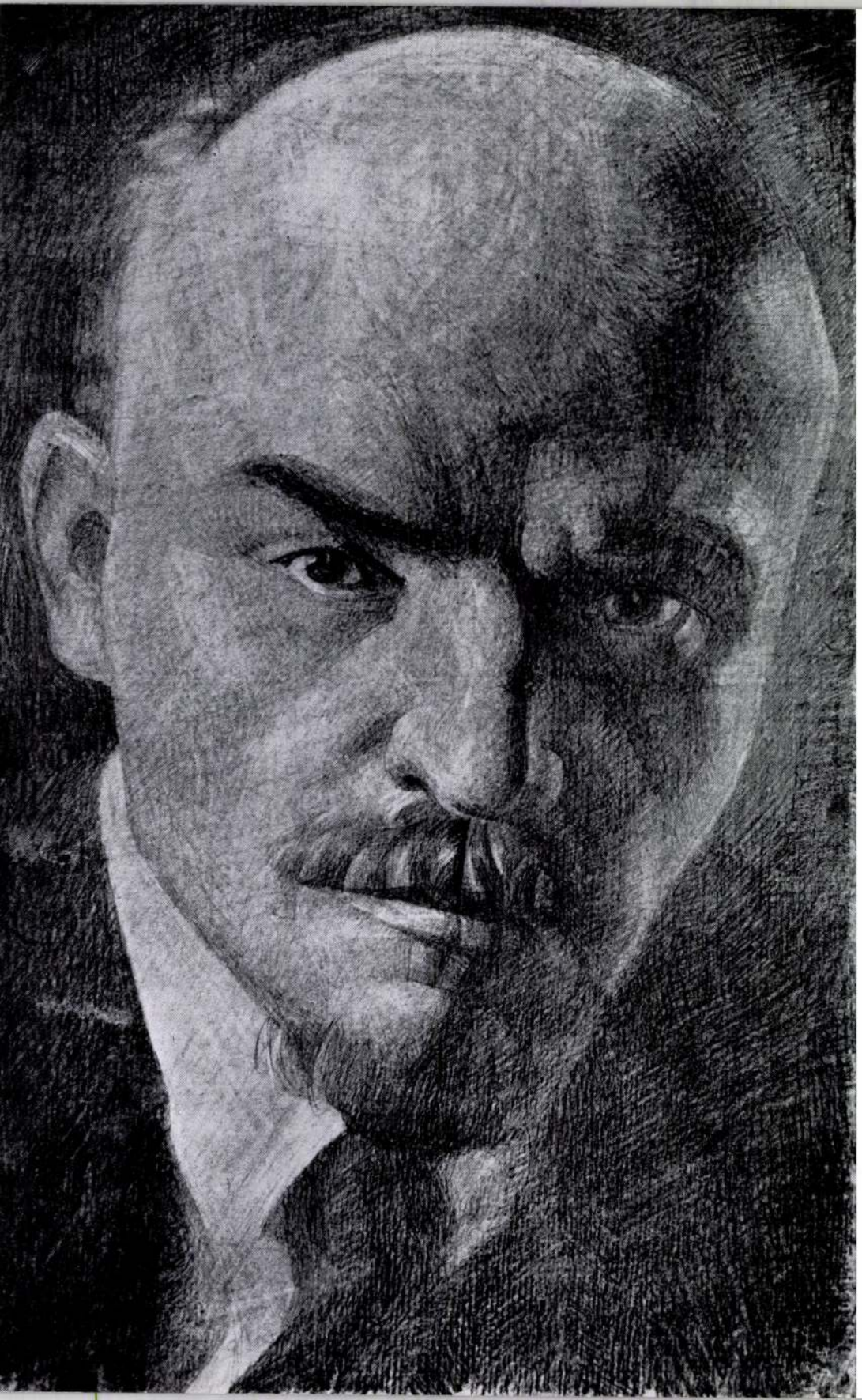

LENIN (252.)
LÉNINE (252.)

KRUPSZKAJA (237.)
KROUPSKAIA (237.)

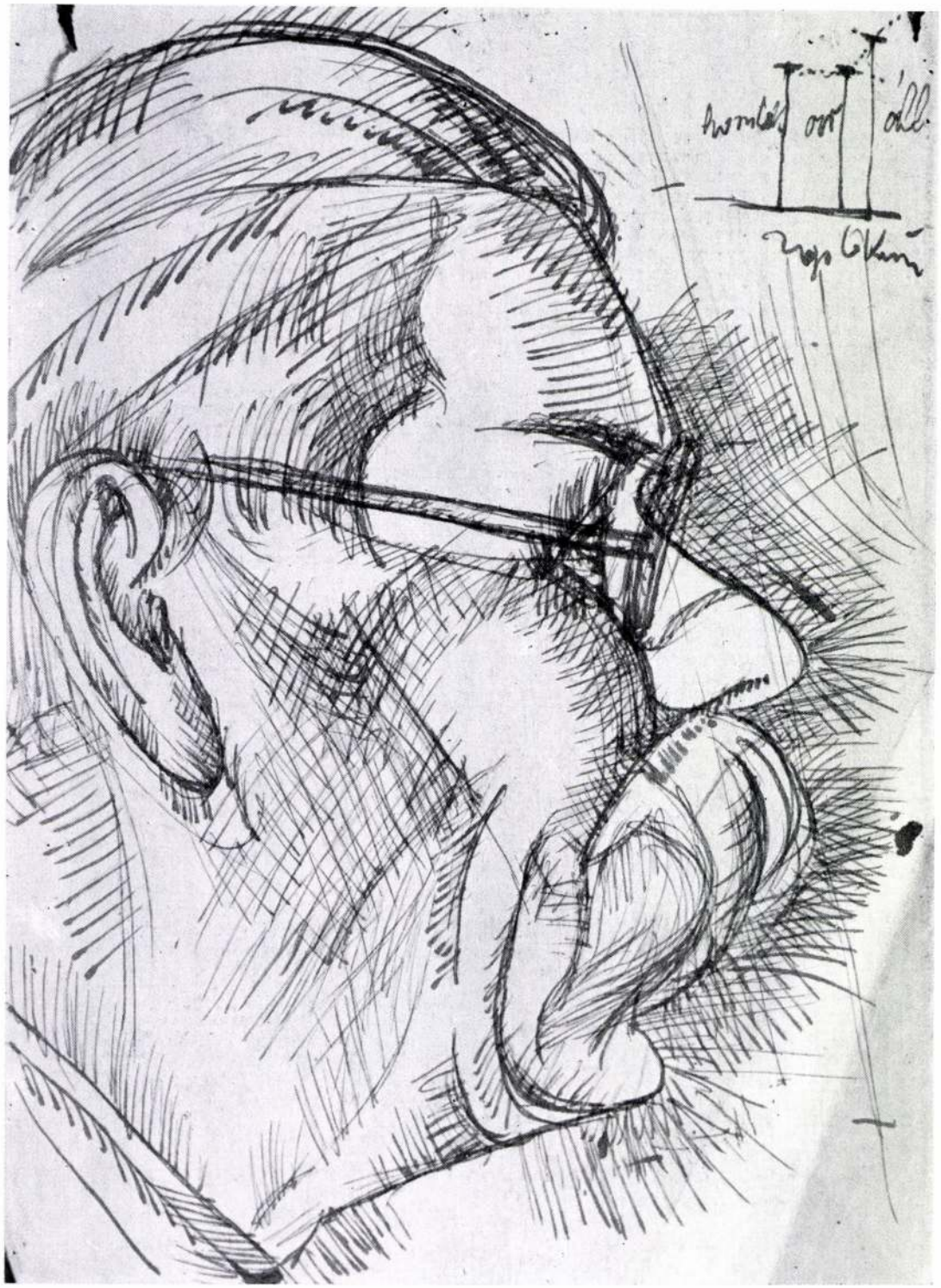

GORKIJ (236.)
GORKIJ (236.)

TEVÉK (190.)
CHAMEAUX (190.)

KIRGIZ LOVAS (240.)
CAVALIER KIRGHIZ (240.)

LÓRASZÁLLÓ (241.)
A CHEVAL (241.)

HÁROM FIÚ (245.)
TROIS GARÇONS (245.)
▼

MAGYARORSZÁG 1956. (253.) ▶
LA HONGRIE EN 1956 (253.)

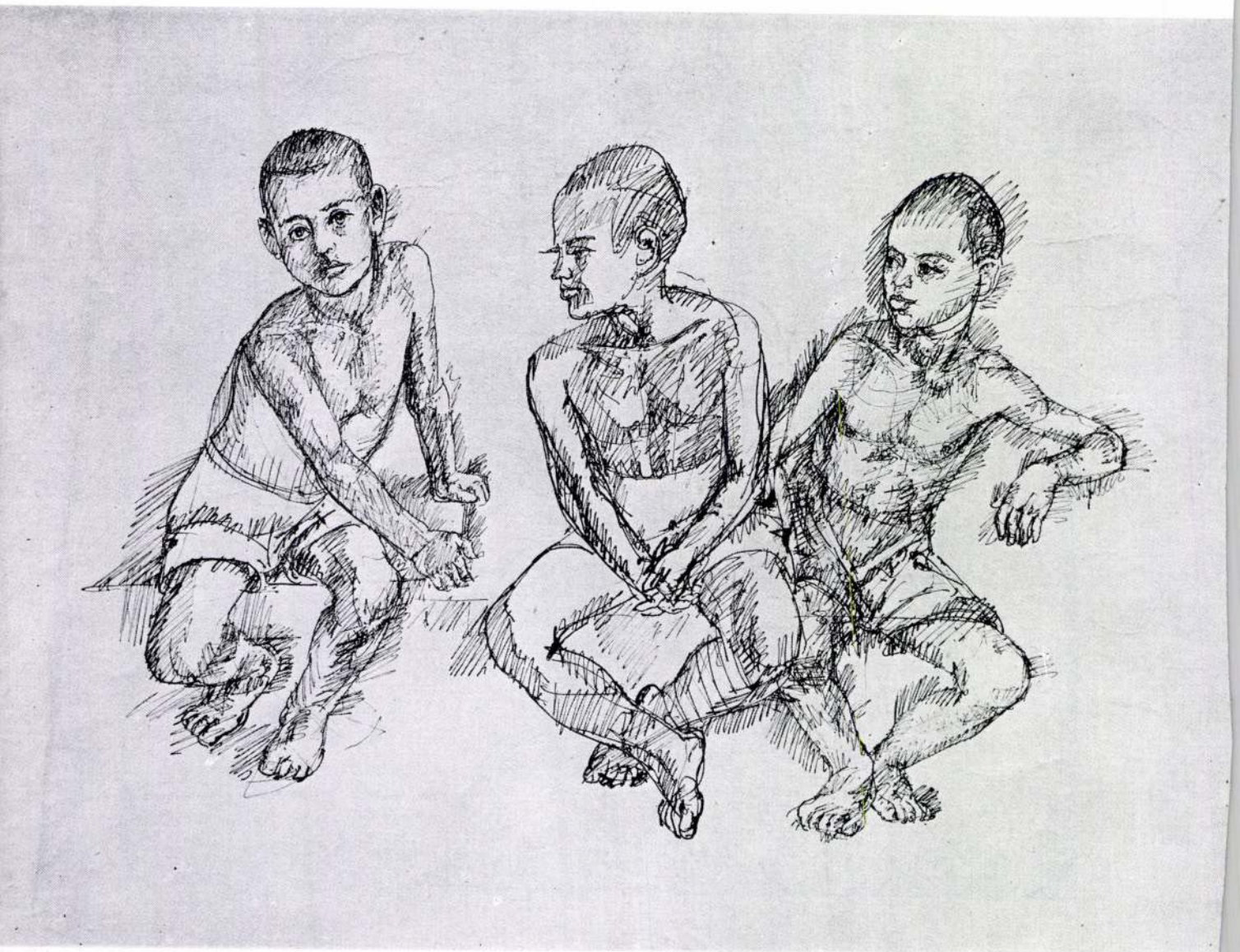

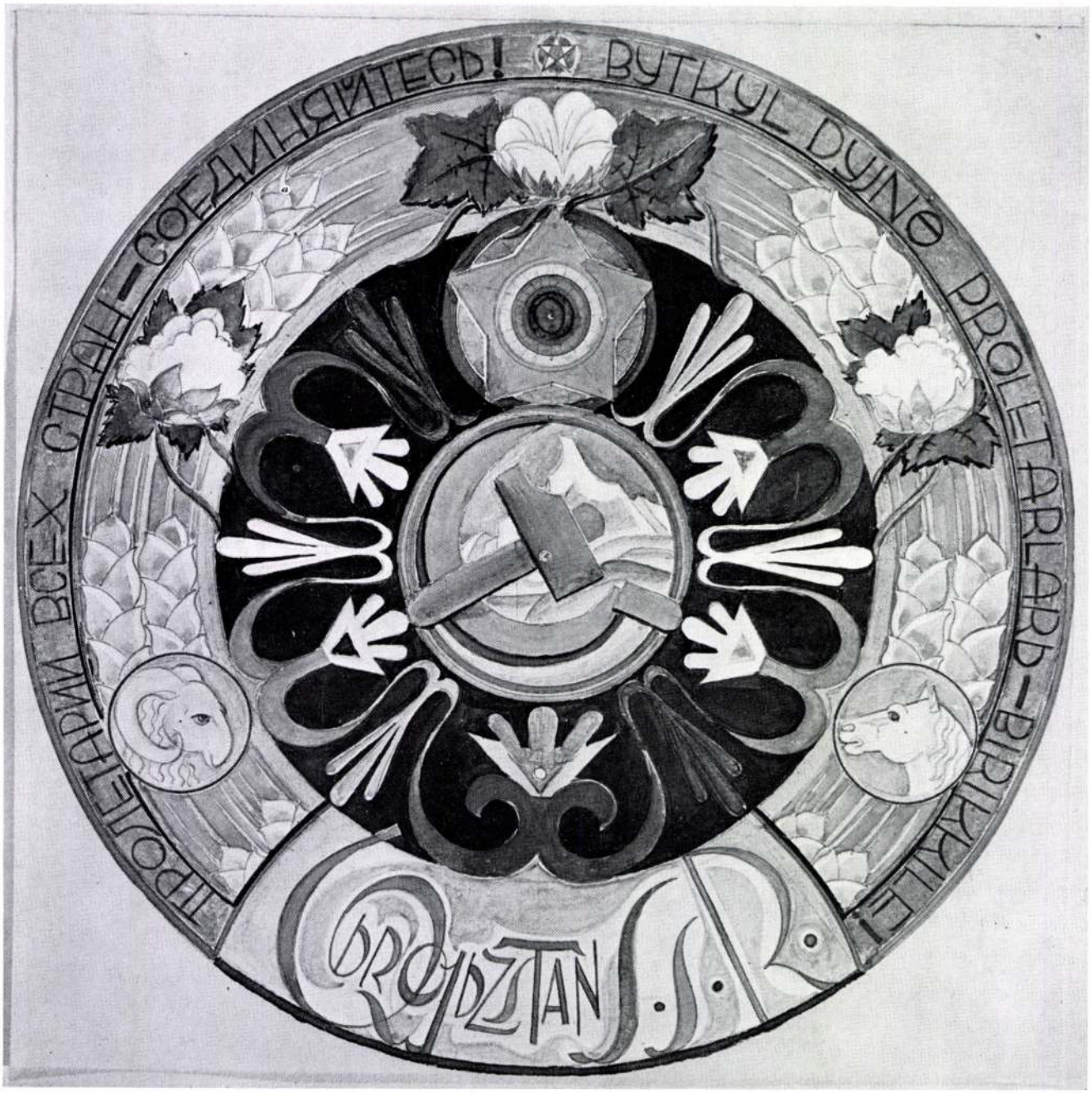

KIRGIZ SZ. SZ. K. CÍMERTERVE
PROJET DES ARMES DE LA RÉPUBLIQUE SOCIALISTE SOVIÉTIQUE DE KIRGHISIE

F. k.: Dr. Pogány Ö. Gábor - 8145 - Révai Nyomda, Budapest - F. v.: Povárny Jenő

Nem publikált cikk!

Uitz kiállitás, 1968

Nagy Zoltán kollégám a Kritika 1979/2. számának 7. oldalán, az Uitz Muzeum - Uitz életmü cimü cikkében, egyebek között ezeket irja: "1968-ban Kontha Sándor müvészettörténész biztos érzékkel válogatva hozta haza a moszkvai müteremből a legjobb müveket, a Magyar Nemzeti Galéria azonban, a már gyülőben levő hazai anyagot mellőzve, életmükiállitás helyett hagyatéki jellegü, az emigrációs és szovjet korszakra korlátozódó bemutatót rendezett."

Lehetséges, hogy szerénytelenségnek látszik, mégis hangsulyoznom kell, mert tény: a kiállitás anyagát magam állitottam össze, és a bemutatót minden vonatkozásban magam rendeztem, természetesen a Galéria, a Müvelődésügyi Minisztérium, a Kulturális Kapcsolatok Intézete sokirányu támogatásának, anyagi és technikai eszközeinek igénybevételével, segéderőinek, restaurátorainak közremüködésével. Hogy pontosan milyen anyag és milyen formában került bemutatásra, erről maga a müvész is csak a falra akasztott müvek láttán szerzett tudomást. Ha tehát ezért, a mindmáig legnagyobb sikerü Uitz kiállitásért - igy utólag, tiz év után - birálat jár, az engem illet. A Galériáé csak a köszönet, hogy akkor, olyan hihetetlenül rövid idő alatt, sokféle nehézség ellenére, helyet és lehetőséget adott a bemutatóra.

A kérdésnek persze még nagyon sok ága-boga van. Ezt kivánja megmutatni az alábbi irás, mely voltaképpen öt xx évvel ezelőtt született, mintegy epilógusként a Vár egy

uj világ cimü /Akadémiai Kiadó, 1975/ kötetben olvasható tanulmányomhoz. Megjelentetéséről akkor, különböző okokból, lemondtam. Aktualitása azonban - Nagy Zoltán cikke mutatja - nyilvánvaló. Az akkori fogalmazványomat ezuttal néhány dokumentummal kiegészitve, de lényegi változtatás nélkül adom közre.

+

Az 1968-as Uitz kiállitást megelőzően, a Moszkvában élő Uitzról szóló tudósitások már mintegy tiz éve refrénszerüen ismételték: jövőre kiállitást rendez müveiből Budapesten. Hivatalos szerveink kezdeményezésére több kisérlet is történt ez idő alatt a müvésznél lévő anyag felderitésére, lényegében (Tamás István kulturattasé szivós munkája mellett, eredménytelenül. A nagy "áttörés" - emlékezetem szerint - a filmesekkel, Kis Józsefnek és forgatócsoportjának tevékenységével kezdődött. Hogy megbizatásom nem végződött kudarccal, az valószinüleg nagyrészt az ő előcsatározásaikra, a müvésszel kialakitott baráti kapcsolatukkal magyarázható. Bizonyára hozzájárult a sikerhez, hogy a Mészáros Lászlóról irott monográfiám - melynek előkészitése során Uitzcal személyes kapcsolatba kerültem - megnyerte a müvész tetszését, bizalmat érzett iránta. Bizalmát növelték a róla szóló irásaim is.

A közvetlenebb előzmények jelzésére idézek a Müvelődésügyi Minisztériumnak irott, 1968. május 17-i keltezésü jelentésemből: "Április 17-én érkeztem moszkvába, azzal a feladattal, hogy a f. év őszén Budapesten megrendezésre kerülő Uitz kiállitás moszkvai előkészületeit felmérjem, sürgessem,

tárgyaljak a művésszel, segitsek neki, és hogy lehetőleg minden fellelhető, számbajöhető anyagot küldjek haza, azzal a perspektivával, hogy esetleg a művész hazatelepül, s összes munkája megvásárlásra kerül.

Uitz Béla moszkvai műtermében régóta folytak az előkészületek. Ez az előkészület az u.n. inventár készitését, azaz valamennyi, a műtermében található mű leltárba vételét és sorszámmal való megjelölését jelentette. Megérkezésem idején a leltár mintegy 1300 művet ölelt fel. Ez a leltár azonban korántsem volt tökéletes. A különböző személyek munkája, a többszöri ujrakezdés azt eredményezte, hogy minden egyes lapon több különböző szám szerepel /néha nemcsak a hátlapon, hanem magán a művön is/. A számozás egyébként csoportonként "bécsi anyag","párizsi anyag" stb. / ujra kezdődik, viszont a csoportok összeállitása eléggé pontatlan, sokszor a legkülönbözőbb korszakokban készült művek kerültek egymás mellé. Fő hibája a leltárnak, hogy megjelölés nélkül magába foglalta a műhelymunkákat, azaz a munkatársak, tanitványok rajzait, sőt eredeti műről készült fényképet is.

Az anyag általában igen rossz állapotban van, restaurálása, a kiállitásra való előkészitése gondos és hosszantartó munkát igényel. Feltétlenül kivánatos tehát, hogy ez a munka mielőbb megkezdődjön. Erre való tekintettel - néhány napi tájékozódás után - azt javasoltam, hogy a leltárba vett anyag, a legszükségesebb válogatás gyors elvégzése után azonnal

becsomagolásra kerüljön, s máris küldjék haza. Bár erre vonatkozólag a csomagolást végző intézmény vezetőjével megállapodás is történt, s minden szükséges intézkedést /a jegyzék elkészitése, legépeltetése stb./ megtettünk, a csomagolásra kintlétem alatt nem került sor.

Április 25-én Hegedüs József elvtárs társaságában megbeszélést tartottunk a Szovjetunió Müvelődésügyi Minisztériumában a Képzőmüvészeti Osztály helyettes vezetőjével, Druskov elvtárssal, és az ügy előadójával, Malcsanova elvtársnővel. A magunk részéről ismét hangsulyoztuk, hogy a kiállitás ezévi megrendezése érdekében igen sürgős intézkedésekre van szükség, s kértük az anyag mielőbbi szállitását. A Minisztérium igérete szerint az anyagot május 15-én kellett volna csomagolni, s utnak inditani. Druskov elvtárs megkérdezte, hogy mi a szándékunk a hazaküldendő, de kiállitásra nem kerülő anyaggal. Kérdéséből világos volt, hogy a Minisztérium tud arról, hogy itthon esetleg sor kerül az anyag teljes, vagy részbeni megvásárlására, s kijelentették, hogy a maguk részéről ugyancsak vásárolni kivánnak különböző szovjet muzeumok részére. Megjegyeztük, hogy ez igen örvendetes dolog, s kérésünk csupán az volt, hogy a megvásárlandó müveket mielőbb válasszák ki, s a kiválasztott anyagot is küldjék Budapestre. Szó esett még a szovjet muzeumokban lévő Uitz anyagról is. Ezeknek a müveknek a jegyzékét átnyujtottam.

Kinttartózkodásom második két hetében...megtekintette a müveket Popov elvtárs, müvelődésügyi miniszterhelyettes, és le-

bonyolódott a szovjet muzeumok részére történő válogatás is. Összesen 1o7 lapot választottak. Xx...

Az anyag tehát hazaküldésre vár /9o8 drb + a muzeumoktól kölcsönkért ~~mmmm~~ lapok/. Tudomásom szerint Uitz Béla az anyaggal egyidőben Budapestre kiván utazni, hogy résztvegyen a kiállitás előkészületeiben is. Meghivásáról gondoskodni kellene".

A 937 tételből /936 lapból/ álló anyagot junius 11-én vettük át a Nemzeti Galériában. Az eredetileg augusztus 18-án megnyitni tervezett kiállitás további előkészületeinek rendkivül szoros ütemterve igy szólt:

"Uitz kiállitás,1968. - A Kiáll. az 1968. évi magyar-szovjet kulturális egyezmény keretében, a Szovjetunió muzeumaiban és a művész tulajdonában lévő anyagból kerül megrendezésre. - A kiállitás helye: Magyar Nemzeti Galéria 8 földszinti terme és az aulában elhelyezett fal. - A rendező intézmények: Magyar Nemzeti Galéria és a Kulturális Kapcsolatok Intézete. - Rendező: dr. Kontha Sándor /Magyar Tudományos Akadémia/ - Junius 12. A Galéria főigazgatója utasitást ad a Gazd~~a~~. Hivatalnak és a műhelyeknek /grafikai restaurátorok, asztalos, fényképész, segéderők/, hogy kezdjék meg a kiállitással kapcsolatos technikai munkákat. - Junius 13. A kiállitás előkészitésével és megrendezésével kapcsolatos problémák megbeszélése. /Művelődésügyi Minisztérium Muze Oszt., Kulturális Kapcs. Intézete, Nemz. Galéria, valamint a rendező/. Plakát, katalógus tervező? - Junius 13-jul.15-ig: A kiállitás forgatókönyvének és katalógusának elkészitése. - Julius 1. A katalógus képanyagának nyomdába küldése /ha

szükséges a sürgős leadás/ - Julius 15. A katalógus /lehetőleg teljesen hibátlan/ szövegrészének nyomdába küldése. - Julius 25. Első korrektura. - Augusztus 12. A kiállitás rendezésének megkezdése a helyszinen. - Augusztus 15. A katalóguenak készen kell lenni. - Augusztus 16. /szomb., de vszinüleg teljes munkanap/ 11^h Sajtóbemutató - Augusztus 17 /vas., de vszinüleg szombati munkanap/ 12^h NYITÁS /Javaslat a megnyitó személyére: Ilku Pál, v. Aczél Gy. v. Mihályfy Ernő/ "

A munkálatok megindultak, a megnyitás azonban különböző okok folytán október 24-re tolódott. A főigazgatóhoz intézett, 1968. augusztus 7-i feljegyzésem, a technikai munkák mibenlétének illusztrálására:

"Tekintettel arra, hogy az Uitz kiállitás technikai előkészitése megitélésem szerint nem halad a kivánatos ütemben, néhány problémát kénytelen vagyok jelezni.

Az Uitz anyagot junius 11-én vettük át. Junius-julius folyamán a grafikai konzervátor műhely az alábbi munkákat végezte:

2 drb nagyméretü freskóterv vászonra huzása

lo8 lap passzpartuzása /kb. 25 keretezése/...

A tervezett kiállitáshoz még szükség van

- 12o lap passzpartuzására

- 15 lap üveg közé helyezésére, ill. valamennyi passzpartuzott lap keretezésére.

Tekintettel arra, hogy a művész kivánsága szerint sor kerülhet más lapok felvételére, a Diszteremben az itthon található művek kiállitására /sőt esetleg a kiállitásra nem kerülő anyag

konzerválására is/, véleményem szerint igen kívánatos lenne, ha a fentebb jelzett /nem nagy/ munka mielőbb elvégzésre kerülne, lehetőleg még augusztusban. /A magam részéről szeptemberben - külföldi tartózkodásom miatt - nem tudok a műhely rendelkezésére állni, anyagot erre az időre nem adok át./

A műhely munkája jelenleg /kb. egy hete/ karton hiányában teljesen áll.

Problémát okozhat a keretezés is. A szükséges mennyiséget, a keretek méretét /nagyrészt szabvány méretű grafikai keretről van szó/ megbeszéltük a műhely vezetőjével, de - mint ma hallottam - az igény még nem jutott el a gazdasági igazgatóhoz.

Részemről nem kívánom az általam elképzelt és helyesnek vélt ütemtervet a Galéria dolgozóira kényszeríteni, de egyéb feladataim miatt feltétlenül szeretném ismerni a Galéria elképzeléseit. Ezért kérem Pogány elvtárs szíves intézkedését. "

Időközben, július 30-án, újabb küldeményként megérkezett a Halászok és az Építők kartonja /amelyek kinttartózkodásom idején még nem kerültek elő/, október 1-én pedig egy 117 tételből /részben eredeti munkák - a Szovjetek Palotájába szánt és a Mezőgazdasági Kiállítás pavilonjára készült freskótervek - , részben fényképek/ álló szállítmány. Ez utóbbi anyag rendbehozásáról és a kiállításon tört ni bemutatásáról természetesen már nem lehetett szó.

A katalógus sürgős leadása és a sok munkát igénylő technikai előkészítés miatt a bemutatandó anyagkorszakok szevégleges kiválasztására, pontos meghatározására,

rinti csoportositására és a katalógus összeállitására alig három hét állt rendelkezésemre. Mivel a kiállitás felépitését /a müvész egy korábbi, emlékezetem szerint Mihályfi Ernőhöz irott levelében rögzitett elképzelésére is támaszkodva/ a müvész életének és munkásságának egyes állomásai szerint terveztem /Bécs, Moszkva, Bécs, Párizs, Szovjetunió/, a katalógusnak e szisztéma szerint, termenkénti osztásban kellett tartalmaznia a müvek jegyzékét. Gyakorlatilag tehát ez idő alatt kellett /fejben, papiron és a még más kiállitásnak helyet adó termekben, a nyitási idő előtt próbálva/ megrendeznem magát a kiállitást, elkerülendő azt az egyébként nem ritka esetet, amikoris a ténylegesen bemutatott és a katalógusban felsorolt müvek nem teljesen fedik egymást.

Közbevetőleg jegyzem meg, hogy nem kivántam bemutatni az itthon található, különböző kiállitásokról és reprodukciók alapján már jól ismert, zömében a müvész 1919-ig tartó korszakából származó munkákat. Erre több okom is volt: 1/ A Moszkvából érkezett anyag szinte teljesen ismeretlen volt idehaza, s a hely korlátozott volta miatt ennek is csak egy töredékét lehetett bemutatni. 2/ Az ebből az időszakból származó, különböző gyüjteményekben őrzött müvek igen jelentős részét a müvész hamisitványnak tartotta /az 1967-es Corvina albumban közölt munkák nagyrészét is beleértve/. 3/ A rendkivül szoros határidő. 4/ Müvészeti iróink egy részének az a vélekedése, hogy Uitz 1919 után voltaképpen már alig alkotott jelentőset.

A fentiek ellenére a Galéria disztermét tartalékoltattam arra az esetre, ha a müvész ragaszkodna a korai müvek egyidejü bemutatásához. Erre azonban nem került sor. Uitz október elején érkezett meg Moszkvából. Másnap már el tudtam juttatni hozzá a Társadalmi Szemlében akkor megjelent cikkemet /eredetileg a katalógus bevezetőjének szántam, de ehelyett - elsősorban udvariassági gesztusból - Mácza János Moszkvából hazahozott irását közöltem, Lányi Sarolta forditásában. Itthon Máczának - tudomásom szerint - ez volt az első leközölt munkája/. Tanulmányom voltaképpen a még meg sem nyilt kiállitás anyagát ismertette és értékelte, egyben tükrözve és magyarázva a rendezési koncepciót is. Uitz őszintén örülni látszott, reméltem, hogy a bemutatandó anyag és a rendezés kérdésében egyet fogunk érteni. Kisebb nézeteltérés azonban adódott. Talán két héttel a megnyitás előtt adta át leirt elképzelését a kiállitás felépitésére:

"TERV-VÁZLAT A KIÁLLITÁSOMRA - a dialektikus materializmus poziciójából - I.terem. a/Luddita felnagyitott 16 fotók. b/Kompozicziók analizisei. c/előkészitő anyag. Ez egész termet foglal el /16 kompozició/ - II. terem v. szoba. a/"Dózsa György" fametszet felnagyitásai mint friz 153 cm magasságra Derkovits gyönyörü munkája - szocz. müvészet büszkesége b/ vannak előkészitő munkák - III. terem . a/Felnagyitott "Emberiség" az I. Magyar Kommuna emlékére a Kompozicziót kell megfesteni a mostani tapasztalatommal. b/ "Vörös világ épitői". c/ "Halászok". d/ Luksz szálló udvara" "elvont analizisa" "Vaszili Blazsennü""elvont szabad analizise". e/ "Ikonok szabad nem tudományos analizisei és

sok ilyen kisérleti anyag - IV. terem v. szoba. a/ Contra la Guerre imperialiszte"-14 Kompoziczió. b/ Felnagyitott "Világ Októbere" /megtalálható két nagy albumban amelyet a Magyar Nemzeti Galériának küldtem! c/ Tanulmányok és vázlatok a munkához. - V. Van gazdag francia anyag - Párizsból - Colluiréből stb. -szép termet lehet csinálni - Konczentrácziós lagerek ellen stb. - VI. a/ Felnagyitott fotók - R.Sz. F. Sz. R. Pavillonon 7 kompozició b/ az összkompozició analizise; fejlődési törvénye: arany metszés a:b = b:/a+b/ Makro mir ; b:a = a:/b+a/ Mikro mir; c/studiumok, előkészitő munkák. - VII. a/Felnagyitott B.Sz.Sz. R. Pavilonon friz, 13 kompzició. b/a kompozició analizise tartalomban és formában; fejlődés törvény: arany metszés c/studiumok, előkészitő munkák. - VIII. Európa. a/ "Az Ember"/Lionardo da Vinci felnagyitva II-IV. éves festőművész növendékekkel az én vezetésem alatt/, és "Utolsó vacsora" 2 téma - tény . b/Fejlődés törvénye 3:4 = 4:/3+4/7 Makro mir; 4:3 = 3:/4+3/7 Mikro mir. c/ arany metszés 318:682 = 682: /318+682/1ooo Makro mir + 682:318 = 318:/682+318/1ooo Mikro mir - a:b = b:/a+b/ + Makro mir ; b:a= a:/b+a/ - Mikro mir - Ázsia "mandula", brámista idealista dialektika, sokkal gazdagabban megoldva, mint Leonardo da Vinci materialista dialektikája . a/ábra Baktai Ervin könyvéből. b/ India pagodái - /piramisok/. c/ Boromudur-kolostor - Közép-Amerika a/"Maur" törzs 2 kalendárja. b/Piramisok. c/ Kolostor. - Afrika. Egiptom Piramisok "

A müvésszel kénytelen voltam közölni, hogy lehetetlent kiván, s ha kivánságaihoz ragaszkodik, csak egyet tehetünk: bizonytalan időre elhalasztjuk a kiállitást. Egy napi

gondolkodás után nem támasztott további akadályt.

Az emlitett módon, azaz papiron még julius elején összeállitott, megrendezett, nyolc teremre való, 254 műből álló kiállitás az előző bemutató lebontását követő nap délelőttjén, öt nappal a sajtóbemutató előtt elkészült. A művész - a kész eredményt látva - igen elégedett volt, az anyagon és rendezésen a legcsekélyebb változtatást sem kivánta. Viszont továbbra is szorgalmazta művei fotó-nagyitásainak elkészitését, hogy a kiállitást kiegészitendő - a termeken kivül - majd ezek is bemutatásra kerüljenek. /Az aulában kifüggesztett néhány Luddita nagyitást nem tartotta elegendőnek. A többi nagyitás azonban - a tetemes költségek ellenére - nem sikerült /az összeillesztéseknél eltért a nagyitások mérete/, bemutatásukra tehát később sem kerülhetett sor.

A több mint két hónapig nyitvatartó kiállitásnak egyértelmüen rendkivüli sikere volt. Ugy látszott, hogy ezuttal sikerült eloszlatni a nagyrészt tájékozatlanságból fakadó, döntően csak a Mezőgazdasági Kiállitásra készitett freskó reprodukciója alapján kialakitott itéleteket, előitéleteket és gyanakvást. Jellemző példaként elég idézni az Élet és Irodalom akkori kritikusának, Perneczky Gézának megállapitásaiból, aki az előző évben még azt állitotta, hogy Uitz tehetsége, alkotóereje az emigráció első éveiben kihült, mivel elvesztette maga körül a forrongó társadalmi környezetet. A kiállitásról irott beszámolójában, korábbi vélekedéséről teljesen megfeledkezve, igy irt: " A lélektan evidencia -élménynek nevezi azt a heves megrázkódtatás, amikor az igazság

a szemünk előtt válik egycsapásra felismerhetővé. Ez az evidencia-élmény várja most mindazokat, akik a kiállitás termeibe lépnek. Sok minden lett itt evidenssé, magától értetődővé: az igazság, amit eddig csak bizonyitani próbáltunk - kézzelfoghatóvá vált". S hogy a szerző ezuttal mit értett az addig csak bizonyitani próbált igazságon, azt bővebb részletezés nélkül is mutatják cikkének befejező sorai: "Éppen mert nem töredékes /a bemutatott anyag - K.S./, mert mennyiségben és minőségben oly lenyügöző, végre igazolja a magyar müvészet történetében játszott kulcsfontosságu szerepét. Ha lehetséges, meg kellene vásárolnunk a müvésztől azt az anyagot, amit még lehet, mert müveinek jelenléte és az egyetemes müvészet problémáit oly sajátos történelmi hangsullyal tükröző minősége nagyon sokat segitene a provincializmussal küszködő hazai képzőművészeten. Uitz most megismert müveinek fényénél - ha e lángot itt tartjuk magunknál - bizonyára átértékelhetnénk a magyar müvészet eddigi utjait és sikeresebben oldanánk meg jelen feladatait is".

A hasonlóan felsőfokon iródott más megnyilatkozások, a teljesnek mondható siker kétségkivül igazolta a rendezésnek azt az egyébként magyarázatra sem szoruló törekvését, hogy a hazakerült anyagnak ezuttal csak a legjava, az önmagukban is megálló, teljesértékü müvek kerüljenek bemutatásra, biztositva a kiállitás egységét, egyensulyát, kivánatos lendületét. Uitz aggodalma, miszerint a nagyméretü kartonok és felnagyitott fényképek /!/ hiányában nem érvényesül eléggé mint monumentalista, teljesen feleslegesnek bizonyult, hiszen monumentális erejét, született freskófestő mivoltát

épcen ezek a viszonylag kisméretü, magas kvalitásu müvek bizonyitották kétségbevonhatatlan érvénnyel. És ezek érzékeltették azt a tragikus tényt is, hogy a tehetségéhez valóban méltó nagy mü kivitelezésére voltaképpen soha nem kerülhetett sor.

Az Uitz személyét, müvészetét övező, a kiállitás alatt, majd azt követően is, minden oldalról és minden szinten megmutatkozó megbecsülés láttán joggal remélhettem, hogy a kicsit mindig dohogó, kicsit mindig bizalmatlan és elégedetlen müvész nyugtalansága eloszlik és maradéktalanul örülni tud a sikerének. Hogy freskókartonjait továbbra is szerette volna kiállitani, falon látni, afelől semmi kétségem nincs. Mégsem tudom az ő véleményeként elfogadni /a mellé tolmácsként-titkárnőként adott kollegina tollából származó/ azon vélekedést, miszerint a kiállitás után két esztendőre, a Corvina Almanachban megjelent: "A mester nem tudta igazán sajátjának érezni a kiállitást. De nem érezte teljesnek a hazai látogató sem, aki félévszázados szünet után hiába várt egy minden korszakot átfogó retrospektiv Uitz-bemutatóra". /Nota bene: a katalógus belső cimlapján is világosan fel volt tüntetve, hogy a kiállitás "a szovjet muzeumokban és a müvész tulajdonában lévő müvekből " válogatott anyagot mutat be. Ezen kivül pedig, ahogy visszaemlékszem, még a kiállitás ideje alatt, más kiállitó helyiségben, de bemutatták az 1919-előtti, hazai anyagot is./

Azóta - e sorok irásakor - ~~csaknem~~ tiz~~enegy~~ év telt el. A müvész halála óta hét. Hadd zárjam vázlatos irásomat azzal a reménykedéssel, hogy előbb-utóbb bizonyára megrendezik majd a "minden kor-

szakot átfogó, retrospektiv Uitz bemutatót, s talán megszületik egy hozzá méltó nagy monográfia is. Mert e pálya - bárhogyan alakult is - tanulságai rendkivüliek és igencsak megszivlelendők. Minden oldalon és minden szinten.

Kontha Sándor

Uitz Béla

Szerepel „A XX. ind. magyar festészete" c. táslaton

A Nemzeti galériában

Petőfi Rádió

1971 III. 14

Clitz Béla

Politika: pladrátokat lésztett
1918-19-ben

Békés István: A pladrátok
visszanéznek

Nép szabadság 1970 XII 25

Uitz Béla

1021

1968. november 3. ZALAI HÍRLAP

Egy forradalmár életműve

Uitz Béla kiállítása a Nemzeti Galériában

Egy zseniális tehetség elindult Magyarországról, végigjárta a fél világot, átélte a forradalmár művész szenvedését, és dicsőségét, s fél évszázad után újra itthon van: *Uitz Béla kiállítás nyílt a Nemzeti Galériában.*

Tulajdonképpen az első nagy Uitz-kiállítás Magyarországon. Műveit bécsi, moszkvai, londoni és pekingi múzeumok őrzik, tárlatait látta Stockholm és Firenze, New-York és San Francisko, freskói fővárosok palotáit díszítik, de itthon még mindig kevesen ismerik a hazalátogatott nyolcvanesztendős mestert, s még kevesebben alkotásait.

Nem egyszerűen Magyarország, az első magyar forradalmak indítottták útnak. Az 1887-ben született bácskai parasztgyermek, aki Temesvárott volt esztergályos, mielőtt Budapesten művésznövendék lett, első alkotói lépéseit a társadalmi lázadás, a változtatni akaró elégedetlenség irányába tette. 1916-ban már aranyérmet nyert rajzával a San Franisco-i nemzetközi kiállításon, nevét a legtehetségesebbek között emlegették idehaza. A forradalmi mozgalomhoz már egy esztendővel korábban kapcsolódott, háborúellenes folyóiratot alapított és szerkesztett az első világháború éveiben, vezetője volt a mindinkább forradalmárrá váló művészcsoportnak, követte és egyengette az útját a szocializmusnak, amelyet a Tanácsköztársaság idején nagyszerűen szolgált. A híres vöröskatona-plakát alkotójának, a művészeti direktórium egyik vezetőjének, a proletártehetségek művésziskolája igazgatójának tehát a bukáskor menekülnie kellett.

Eddigi életét és munkásságát ismertük leginkább, idehaza készített műveit láttuk albumokban és kiállításokon. A most megnyitott hatalmas tárlat azt mutatja, amit eddig jóformán senki nem ismert Uitz Béla életéből alaposan: a külföldön eltöltött félszáz esztendőt.

Bécsbe menekült először. Szoros kapcsolat fűzte a párthoz, s hamarosan maga is a KMP tagja lett. Mozgalmi munkát végzett, tárlatokat vezetett, közben kiállított, hatalmas sikerrel. Az osztrák fővárosban került közönség elé *Emberiség* című hatalmas kompozíciója, a proletárdiktatúra idejéből, amelynek impozáns vázlata most mutatja be először a magyar közönségnek, milyen látomásba fogta össze az életet egy művész, aki egyszerre lett nagy alkotó és kommunista. A művek beszélik most már a mester életrajzát a galéria teremsorában. Kövérkupolás orosz templomokról készült kemény rézkarcok, moszkvai városrészeket ábrázoló, izgatottan modern vízfestmények jelzik, hogy 1920 végén a szovjet fővárosban járt, a KMP küldötteként a Komintern III kongresszusán. Forradalmi fejlődését pedig a *Ludd tábornok* című sorozata bizonyítja. Az angol lázadó proletárok legendássá vált vezéralakja General Ludd minden elkeseredett lendületében a magyar forradalom bukását bosszulja, s harcosainak minden izmossága az eljövendő forradalmak erejével fenyeget. A kiállításon most a vázlatokat is látni, s a vázlatok alapján készült rézkarcokat, ezt a megrendítő grafikai sorozatot, amely Derkovits Dózsájának előd-jeként vált a forradalmi grafika klasszikus példájává, de nemcsak itthon: az egyetemes művészettörténetben is.

A Ludd sikeréért hívták meg Angliába, s miután oda nem juthatott, „útközben" Franciaországban szolgálta az eszmét három esztendeig. *B. U. Martell* álnéven az illegalitás veszélyében dolgozik, kommunista lapokba ír, rajzol, munkásokat művel, a FKP magyar szekciójának egyik vezetője. És közben — akárcsak Bécsben — végzi művészi munkáját és sikeresen kiállít. Ekkor születik a mostani kiállítás IV. termének csodálatos tusrajz-sorozata, amely a Párizsi gótika címet viseli és a középkor áhitatos művészetét dolgozza fel a modern forradalmi művészet erőskos vonalaival. Ekkor készíti el második sorozatát, amelynek címe és témája Az imperialista háború ellen, s amelyhez Marcel Cachin, a párt vezetője ír először. Ugyancsak ekkor készülnek monumentális színpadtervei, amelyek forradalmi színházak előadásain mutatják, hogy alkotójuk a modern művészet elvont formáit is robbanó társadalmi mondanivaló szolgálatába állítja.

B. U. Martell 1926-ban ismét Uitz Bélává válik és szovjet állampolgárrá. Nemzetközi hírű mesternek járó tisztelettel fogadják új hazájában, Lunacsarszkij ír róla cikkeket és kitűntetéssel méltatják munkáját, megbízásokat kap és kiállít, fiatal művészjelölteket nevel és nemzetközi forradalmi képzőművész-szervezetet irányít. Hatalmas freskókon dolgozik éveken át, falképeket fest Frunzében és Moszkvában, könyvet ír, és művészkollektívákat vezet, pályája csúcsára ér.

A Szovjetunió-beli negyven tevékeny évről nehéz néhány sorban beszámolni, három terem, száz megkomponált szépség remekművei, vagy a *Tőletek függ* című újabb sorozatának modern, tömören agitáló lapjait, Gorkijról készített erős portrévázlatát, vagy az 56-os magyar ellenforradalomról készített falképtervet? Talán mégis portréinak sora a legváltozatosabb, ezek a nagy lendülettel újságpapírra festett freskószerű arcképek, amelyek Csapájevtől névtelen kirgiz emberekig, Krupszkajától éneklő lányokig variálják a szilárd világnézet és a hatalmas művészi jellemzőerő lehetőségeit.

Nehéz befejezni, de nem is kell: az életmű sincs még befejezve. Nyolcvanesztendősen, itthoni vendégségben is új terveket forgat a mester. További munkákról beszél az alkotó, akit úgy adott Magyarország az egyetemes művészettörténetnek és a nemzetközi forradalmi mozgalomnak, hogy közben mindvégig megőrizte magának is. **Zs. A.**

Uitz Béla: Önarckép

(MTI foto — Szebellédy Géza felvétele)

Moszkva, 1968:

FORRADALMAT ÉS LENINT IDÉZŐ SZÍNHÁZI BEMUTATÓK

— **MINDEN SZÍNHÁZI** kollektíva azzal van elfoglalva, hogy méltóképp felkészüljön a Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a Lenin születésének 100. évfordulójával kapcsolatos közelgő ünnepségekre — nyilatkozott az új évad bemutatóival kapcsolatos kérdésünkre Borisz Rogyionov, a Moszkvai Városi Tanács kulturális osztályának vezetője. — Ebből fakad az a kívánság, hogy repertoárjukban olyan modern, jó darabok legyenek, amelyek a kommunista társadalom építéséről, a lenini útmutatások és hagyaték teljesítéséről szólnak.

A moszkvai dramaturgok Lenin életének szentelt új műveken dolgoznak. Így például A. Stejn *Leniniáda* címmel kompozíciót ír a *Majakovszkij Színház* számára, amely a vezér életének és tevékenységének különböző állomásait idézi fel. A *Sztanyiszlavszkij Színház* V. Dubrovszkij *Lenin és Gorkij* című, dialógusokban írt dokumentum művét kívánja bemutatni. A *Tagankán* levő *Dráma- és Komédia Színház* pedig színpadi kompozíciót kíván előadni. *A kérdésekre Lenin felel* ideiglenes címmel. A darabban a Szovjetunió életének számos bonyolult és nehéz problémáját mutatják be, s azt, hogyan találta meg Vlagyimir Iljics az élet által felvetett problémák megoldásának helyes útját.

A MOSZVAI VÁROSI TANÁCS kulturális osztálya a főváros színházaival, alkotószövetségeivel és hangversenyrendező szervezeivel együtt *„Vlagyimir Iljics Lenin születésének százéves évfordulója előtt”* címmel egyébként nagy irodalmi és művészeti fesztivált rendez a moszkvai kerületekben, gyárakban és üzemekben. A vállalatok üzemegységeiben írók, színészek, zenészek adnak számot alkotói tevékenységükről.

— *Egy kicsit a jövőbe tekintve azt is elmondanám, hogy 1970 elején Moszkvában nagyszabású művészeti kiállítás, színház, film és zene bemutató lesz Lenin életéről és tevékenységéről* — folytatta B. Rogyionov. — *Ugyancsak ennek a témának szenteljük a „Moszkvai Színházi Tavasz, 1970.” bemutatói is.*

Röviden a színházak legközelebbi terveiről: a Moszkvai Városi Tanács Színháza *Vasárnap nem dolgozunk* címmel készül *J. Csepurin* darabjának bemutatójára, amely egy kolhozfaluról szól. A *Jermolov Színház* Konsztantyin *Szimonov Nem születünk katonának* című regénye alapján készült *A kis doktornő* darabját tűzi műsorára. A *Lenini Komszomol Színház* két darabot ad elő a Komszomol megalakulásának ötvenéves évfordulója tiszteletére: *V. Bejlisz Marokra fogott szikrák* című darabját a Komszomol hősi krónikájáról és *A. Antokolszkij Marsmező* című művét az 1917-es év proletár ifjúságáról.

ÉRDEKLŐDÉSRE tarthat számot a *Majakovszkij Színház* új darabja is — a címe *A csalogányok éjszakája* —, amelyet *B. Jezsov* Lenin-díjas szerző írt. A dráma az Európát a fasizmus „pestisétől” megmentő Szovjet Hadsereg harcosainak humanizmusáról szól.

Felelevenednek a fővárosi színpadokon a huszas-harmincas évek legjobb szovjet darabjai is, közöttük *Fagyejev Tizenkilencenje*, *Kornyejcsuk Platon Krecsetje* és *Visnyevszkij Első Lovas hadsereg* című alkotása. Bemutatják az orosz klasszikusok alkotásait is, például a *Goncsarov* regénye alapján készült *Oblomovot*, *A. Osztrovszkij Hozomány nélküli menyasszony* című darabját (*Puskin Színház*) és *Gorkij Éjjeli menedékhely* című alkotását (*Kortárs Színház*). *J. Zavadszkij* a Moszkvai Városi Tanács Színházában pedig a *Bűn és bünhődést* rendezi.

A DRÁMAI SZÍNHÁZAK repertoárjában *külföldi* írók érdekes művei is teret kapnak, így például a *Hemingway* regénye alapján rendezett *Búcsú a fegyverektől*, *Arthur Miller Érték* című darabja, valamint *Szillifant Fülledt déli éjszaka* című műve.

— *A Sztanyiszlavszkijról és Nyemirovics-Dancsenkóról elnevezett zenés színház javasolta a Jurij*

A kulturális élet hírei

Új Írás estet rendez november 15-én este a Megyei Könyvtár. Ebből az alkalomból a folyóirat szerkesztőjével, Váci Mihállyal és több más fiatal költővel, az Új Írás munkatársaival találkozhatnak az érdeklődők, és megismerkedhetnek a lap szerkesztői munkájával is.

•

Újabb két emlékkiállítás nyílik a közeljövőben megyénkben. November 24-én Rádón Gönczi Ferencnek, a 20 évvel ezelőtt elhunyt neves néprajztudósnak, Göcsej tárgyi és szellemi néprajza egyik gyűjtőjének, feldolgozójának, december 1-én Petrikeresztúron Pálóczi Horváth Ádámnak, a múlt század elején itt élt népdalgyűjtőnek és költőnek állítanak emléket.

•

A színház megszerettetése, a színpadi műveket értő közönség kinevelése érdekében az idei színházi évadban a Megyei Művelődési Ház — a felnőtt és ifjúsági mellett — gyermek színházi bérletet is kibocsájt. A bérletsorozatban — a pécsi Nemzeti Színház, az Állami Déryné Színház, valamint a győri és a kaposvári színházak előadásában — többek között Jókai: És mégis

Jelenet a Mi lesz veled Eszter

49 perckor a Kossuth Rádió. A főbb szerepekben Szemes Marit, Kaló Flóriánt, Bodrogi Gyulát, Voith Ágit és Rádai Imrét hallhatják az érdeklődők.

•

Bartók Béla: A csodálatos mandarin című művének tv-változatát mutatja be a televízió november 7-én este 2[illegible] óra 30 perckor

Mesefalvédő állatokkal

Mint minden gyerek, Bence unokám is érdeklődéssel figyelte az őt körülvevő világot. Első játékunk a különböző színű, anyagú textíliák nézegetése, tapogatása volt. A nagyobb darabokkal bújócskát játszottunk. Kacagva örült, amikor megtaláltuk egymást.

Az anyagokkal való játékot követte az első tárgy megvarrása. Ez falvédő volt, a játékkuckóba. Körülbelül 180 cm hosszú és 95 cm széles, fehér színű lepedővásznat vásároltam. Ekkor már sok, tenyerében elférő apró állata volt. Mikor kézbe vettük valamelyiket, mindig meséltem róluk, megneveztem lakhelyüket is. Így került a falvédőre kutyaház, tó, fa stb. Ezekhez együtt válogattuk ki az anyagokat.

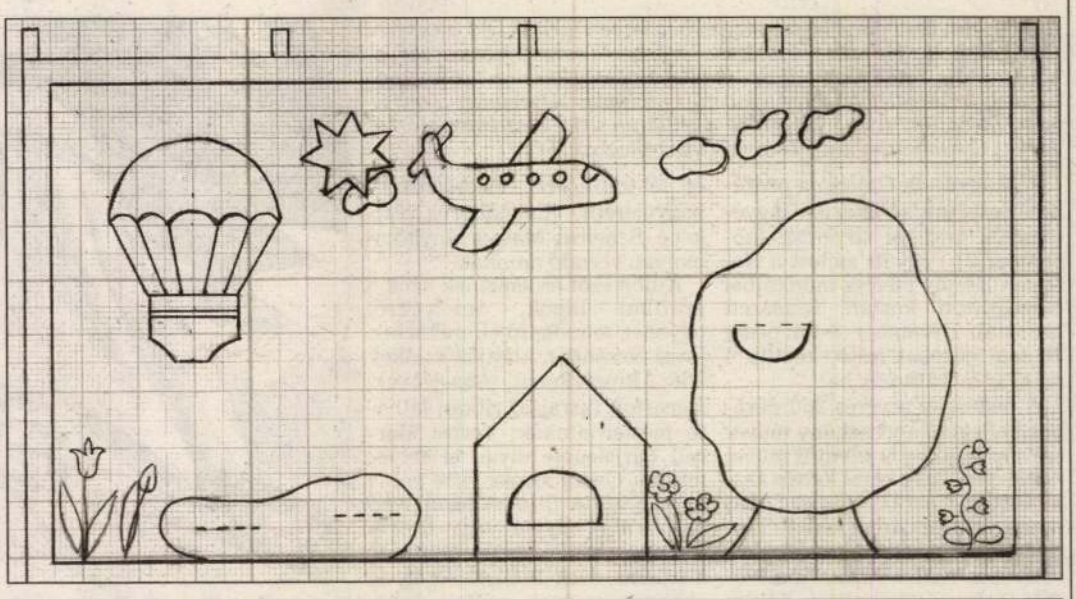

Az égre felhő, napocska, pillangó került, a fa alá, a tó köré fű, virágok. Úgy készítettem el a lakhelyeket, hogy vagy a kialakított zsebekben kuksoltak a kis állatok, vagy tépőzárral rögzítettem őket.

Jó játék volt Bencének, alvás előtt az állatkákat a falvédőn lévő otthonukban lefektette.

Aludni tért a kiskutya, leszállt a felhőkből a bohóc, és bebújt az elképzelt paplan alá. Meséltünk egy kicsit a kiskacsának, a pillangónak, a napocskának, és szép álmokat kívántunk valamennyiüknek.

Ezzel elkezdtem kialakítani a játékok elrakásának szokását is. Hatéves korukig a gyerekek fejlődésében nagyon fontos az utánzás. Bence látta, hogy kedvenc állatkái aludni mentek, hát ő is lefeküdt. És én, mint a nagymamája úgy gondolom, tán az álma is édesebb lett.

Sipos Zsóka

A z

MADARAK

A vörösbegy a ka

Téli madáretetőkön gyakran felbukkanó vendég egy leginkább teniszlabdára emlékeztető, gömbölyű kis madár. A laikus is könnyedén felismerheti, hiszen jellegzetessége elárulja, élénk narancsszínű melle messziről hirdeti, hogy ő a vörösbegy.

Madarunk 14 centiméter, tehát akkora, mint egy veréb. Minthogy azonban többnyire nyakát behúzva, szárnyát kissé leengedve üldögél, teste kerekded formát ölt, s a verébnél is kisebbnek tűnik. Hátoldala olívbárna, hasa világosabb szürkés. Arca és melle élénk narancsvörös színben pompázik, ez alól csak a fiatalok kivételek. Feltűnően nagy, sötét szeme van, ami a madárnak kíváncsi külsőt kölcsönöz. Ezt a benyomást bizalmas természete is erősíti, néha egy-két méterre is közel engedi magához az embert.

Gömbölyű, mint e

A vörösbegy nálunk gyakori fészkelő, leginkább a dús aljnövényzetű, lombos erdőket kedveli, de parkokban, bokrokkal s tarkított kertekben is megtelepszik. A fészkelőhelyben igazán nem válogatós. Legjobban az erdei patakpartok, mélyutak szakadékos oldalát kedveli, ahol lecsüngő gyökerek, fűszálak rejtekébe, talajmélyedésekbe építi otthonát. De fészkel épületek gerendáján, falak ré-

Canon
PhotoRealism

BJC-240 kompakt színes nyomta

- fekete-fehér nyomtatásnál 720x360, színesnél 360x360 dpi fel
- alapfelszerelésként egy BC-02 fekete tintakazetta
  1000 lap nyomtatására HS módban
- színes nyomtatás az opcionális BC-05 színes tintakazettával
- fotorealisztikus nyomtatás az opcionális BC-06 fotótinta-kaze
- magyar nyelvű kódlapok

*Javasolt fogyasztói ár

BUDAPEST: Compgroup 1995 Tel.:220-5269 • **Cora Hypermarket** Tel.:(23) 515-543 • **Elen** • **LAP Stúdió** Tel.:138-4142 • **Media Markt** Tel.: 347-1650 • **Mistral Comp.** Tel.: 149-8590 • M Tel.: 149-7788 • **Reflex Computer** Tel.: 129-7237 • **Saldo** Tel.: 351-3515 • **Szilicium** Tel.: 131-0946 • • **DEBRECEN: Lansoft** Tel.: (52) 446-883 • **Wintech** Tel.: (52) 423-235 • **EGER: Indigo Irod** Tel.: (96) 439-599 • **HÓDMEZŐVÁSÁRHELY: Origó** Tel.: (62) 344-272 • **KAPOSVÁR: Multisof** Tel.: (82) 427-973 • **MOSONMAGYARÓVÁR: Recia PC** Tel.: (96) 216-378 • **NYÍREGYHÁZA: 2B** Tel.: (42) 407-870 • **Tipographic Kft** Tel.: (42) 314-073 • **PÉCS: HI-RES Trading** Tel.: (72) 210 • **SIÓFOK: Sio-System** Tel.: (84) 316-978 • **Siocomp** Tel.: (84) 314-905 • **SZÉKESFEHÉRVÁ Labor** Tel.: (22) 308-018 • **TAPOLCA: Balaton Elektronika** Tel.: (87) 412-564 • **ZALA**

Év végi árverések: lássuk a portékát!

A festészeti árverések legintenzívebb heteiben járunk. Az árverésre felkínált kollekció eleve eldöntheti az árverés sorsát. Két napja látható a Műgyűjtők Galériájának kollekciója, és két nap múlva nyílik meg a Kieselbach Galéria aukciós kiállítása. December 5-én, illetve 12-én lesz újabb két próba a Villányi úti Szent Imre (József Attila) Gimnáziumban, illetve a Vígszínházban.

A Műgyűjtők Galériája profilbővítéssel is kísérletezik. Hagyományos grafikai árverése (november 21.) együtt zajlott a Kelemen Károly merész munkáiból összeállított kortárs festészeti tárlattal. December 8-tól pedig 15 mai európai festő, köztük 4 magyar mutatkozik be.

A festészeti árverés 260 darabos kollekciója jó néhány művészettörténetileg is jelentős művet tartalmaz. Egry korai kettős aktja, Kádár Háztűznézőkje, Lovas és nője, Fényes Adolf védett, Flórián téri utcaképe, Gulácsy Emlékezés c. fontos rajza, Aba-Novák Cirkusza (kikiáltják három és fél millióért), Mednyánszky nagyméretű, világháborús olajképe, Scheiber Masnis lánya komolyan veendő munkák.

Külön szót érdemelnek azok a grafikai lapok, amelyekről ugyanez mondható el, miközben jóval olcsóbban kiáltják ki őket: Uitz, Rippl-Rónai, Aba-Novák, Kernstok tusrajzai ritkán látható mestermunkák; Vértes Marcell bárjelenete olyan erőteljes, mintha Georg Grosz vitte volna kőre (színes litográfiáról van szó); Tichy Gyula vagy Ilosvai Varga rajzai is jól reprezentálják a húszas évek szellemiségét, és akkor még nem is szóltam az árverés egyik „bombájáról", Uitz nagyméretű, vegyes technikával készült Kékruhás nőjéről (kikiáltják majdnem kétmillióért), Scheiber plakáttervéről (negyedmillióért), vagy Aba-Novák nagyméretű, városmajori freskótervéről (másfél millióval indul).

Uitz Béla: Kékruhás nő

Híven a cég e századi profiljához, meglehetősen gyér az antik anyag, de kárpótlásul néhány kortárs mű is feltűnik: Fekete Estebán, Gazsó Rozália, Pátzay Mária vagy El Kazovszkij egy-egy képe. (A nemrég elhunyt Péli Tamás markáns portréval van jelen.) Cserepes István 1929-es tájképe igazi gyöngyszem. Vörös Géza dunakanyari látképének pikantériája, hogy 1956 novemberében készült.

A festményeken kívül ékszert, más műtárgyat is elárvereznek 5-én a Villányi úton.

A Kieselbach Galéria 29-étől látható kollekciójában az antik anyag éppoly erős, mint nagybányai, a szecessziós, vagy a római iskolás. A szecessziós darabok közül Jaschik Álmos bálványos képe emelkedik ki, de csak azért, mert Vaszary ízig-vérig szecessziós szellemű Saloméja itt expresszív megmunkálásban tűnik fel. Sok a Vaszary-kép, köztük egy a győri Kolozsváry-gyűjteményből. (Újdonságként a cég némelyik kép előéletét, *provenance*-át is megadja, ami, valljuk meg, már régi adóssága a magyarországi műkereskedelemnek. Különösen erős a harmincas évek termése: Czóbel Olvasó nőjét említhetem varázsos szilvakékjével, kárminjával, no meg egy ritkán látható Pais-Goebel olajfestményt, Márffy nagyigényű Teraszát, Schönbergernek a katalógus hátoldalán is reprodukált páros portréját, meg Ziffer Éjszakai táját. A kollekció számomra legnagyobb élménye Derkovits 1929-es Halászokja – a sokalakos kompozíció a mester érett korszakába tartozik.

Kmetty, Perlrott, Czigány, a kevéssé elismert Schadl és persze Gulácsy nagy értékű Különös szobája a tízes évek közepét-végét reprezentálja. A magányos festőóriás, Román György késői képével, a Háztetőkkel van jelen. Az Európai Iskola festői-grafikusai Bálint 1948-as kollázsával, illetve Martinszky György képével üzennek, de ide számíthatjuk Gedő Ilka finom tollrajzát is. A pálmát még akkor is Vajda Lajosé viszi el, ha nem kevesebb mint hat rajzot láthatunk Rippl-Rónaitól, köztük egyet, mely kerti társaságot ábrázol, a híres Fruchter-gyűjteményből.

A többi aukciósház (BÁV Rt., Nagyházi Galéria, Blitz Galéria és Magángyűjtők Galériája, Polgár Galéria, Belvárosi Aukciósház) karácsony előtti árveréseire még visszatérek.

Hernádi Miklós

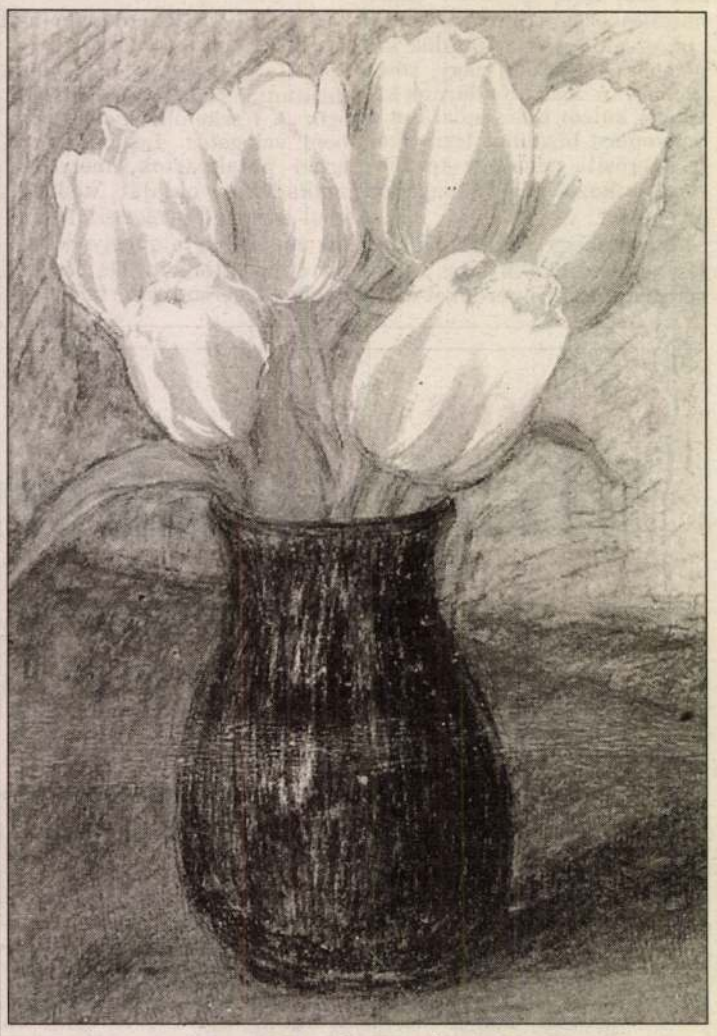

Rippl-Rónai József: Tulipánok

Az Itthon mellékletet szerkeszti: Veres Mária

Uitz Béla

ÉS 1997, ny. 1

Mondrian, Piet 50, 201
Monet, Claude 7, 121, 140
Muche, Georg 81
Munch, Edvard 9, 118
Munkácsy Mihály 126, 134, 137, 138, 139, 140, 142, 228
Muthez, Richard 220

Nagy Balogh János 169, 174
Nagy Sándor 201
Nolde, Emil 7, 8, 114
Nemes Lampérth József 170, 171

Nyergesi János 174

Paál László 134, 139
Paizs–Goebel Jenő 168
Passuth Krisztina 236
Pataki Gábor 236
Pechstein, Max 80
Perlrott Csaba Vilmos 126, 158–159, 160
Petőfi Sándor 126
Péri László 81, 92, 96, 203, 211, 213–214, 241
Picasso, Pablo 14, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 124, 151, 163, 201, 203, 205
Piloty, Karl 133, 136, 168
Pissarro, Camille 121, 140
Poelzig, Hans 48, 51
Poussin, Nicolas 90
Pór Bertalan 98, 162, 164–165, 172, 200
Prinzhorn, Hans 64
Pru'dhon, Pierre Paul 118
Puni, Ivan 11, 29–31

Raffaello 184
Redon, Odilon 118
Reinhardt, Max 91
Rembrandt 7
Renoir, Pierre August 119, 120, 121, 140
Rippl–Rónai József 85, 126, 143, 144–148, 149, 150, 153, 154, 161, 174, 178
Rousseau, Henri 118, 186, 187, 216

Scheiber Hugó 199–200, 241
Schelfhout, Lodewijk 8
Schlemmer, Oskar 81
Schlichter, Rudolf 81
Schmidt–Rottluff, Karl 8, 80
Schönberger Armand 158, 163
Schrade, Hubert 88, 89
Schwitters, Kurt 12
Signac, Paul 7, 140
Simon J. György 182
Sisley, Alfred 121, 140
Slevogt, Max 7, 80
Steinmetz, Georg 91

Székely Bertalan 125, 131, 133–136, 137, 140, 172
Szinyei Merse Pál 136, 140, 141, 142
Szobotka Imre 160
Szőnyi István 134, 153, 167, 168–169, 170, 215

Tatlin, Vladimir 28, 45
Terborch, Gerard 19
Thorn–Prikker, Jan 8, 201
Tihanyi Lajos 118, 154–157, 158, 161, 163
Tiziano 89
Togores, José de 82
Toorop, Jan 8, 201
Toulouse–Lautrec, Henri 121
Tour Donas, Marthe 11

Uitz Béla 153, 165, 166–168, 170

Vallotton, Félix 146
Vaszary János 134, 141, 142, 143, 148–150, 169, 174
Vámosi Pál 241
Velázquez 119
Vlaminck, Maurice 82
Vuillard, Edouard 146

Walden, Herwarth 7
Westheim, Paul 89
Whistler, James 7, 146
Wolf, Georg Jacob 89
Wucher, Mónika 236

Zahn, Leopold 118
Zola, Emile 126

Kállai Ernő: Összegyűjtött írások. Magyar nyelvű cikkek, tanulmányok 1912–1925. Bp. 1999, Argumentum –
MTA MKI

Uitz Béla

Z grafikai lapja

szerepel a Nemzeti Galéria új szerze-
ményei között

Nápszava 1969 január 9
2. old

Lutz Béla

Neue Emeritus

– Horizont –

Nápoly 1969 jan. 9
2. old.

VITZ BÉLA

kat. 76.

20. s. i magyar művészet

Dénényi Iván gyűjteményéből

Kassák Emlékmúzeum

1993 okt. 9 - dec. 5.

UITZ BÉLA

Szoptató anya 1916
vézk. 24x18

Műgyűjtők Galériája
heti árverés 173.
1995 nov. 17.

UITZ BÉLA

Pihenő

p.c. 10×16

Műgyűjtők Galériája

heti árverés 178.

1996 jan. 19.

Nitz Béla

General Ludd c. sorozata /repró/
szerepel az alábbi tárlatok

Entesgomi László: A magyar
forradalmi grafika kiállítása
Pesterzsébeten

Nyíregyháza 1968 XI. 23

Lutz Béla

Anya gyermekével és
Ludditák eskűje c. műve prepróg
szerepel a „Deskovits és a szocialista
művészet c. kiállításon Székes-
fehérvárott

Péter Imre: Az évfordulóhoz méltó
szép vállalkozás

Négyművelés 1968 11 sz. 38 old.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

HAJDÚ-BIHARMEGYEI
NÉPÚJSÁG

1968 NOV 7.
1021

Uitz Béla kiállítása a Nemzeti Galériában

Egy forradalmár életműve

Egy zseniális tehetség elindult Magyarországról, végigjárta a fél világot, átélte a forradalmár művész szenvedését és dicsőségét, s fél évszázad múltán újra itthon van: Uitz Béla-kiállítás nyílt a Nemzeti Galériában.

Tulajdonképpen az első nagy Uitz-kiállítás Magyarországon. Műveit bécsi, moszkvai, londoni és pekingi múzeumok őrzik, tárlatait látta Stockholm és Firenze, New York és San Francisco, freskói fővárosok palotáit díszítik, de itthon még mindig kevesen ismerik a hazalátogatott nyolcvanegy esztendős mestert,, s még kevesebben alkotásait.

Uitz Béla: Önarckép

1916-BAN ARANYÉRMET NYERT

Nem egyszerűen Magyarország, az első magyar forradalmak indították útnak. Az 1887-ben született bácskai parasztgyermek, aki Temesvárt volt esztergályos, mielőtt Budapesten művésznövendék lett, első alkotói lépéseit a társadalmi lázadás, a változtatni akaró elégedetlenség irányába tette. 1916-ban már aranyérmet nyert rajzával a San Franciscói nemzetközi kiállításon, nevét a legtehetségesebbek között emlegették idehaza. A forradalmi mozgalomhoz már egy esztendővel korábban kapcsolódott, háborúellenes folyóiratot alapított és szerkesztett az első világháború éveiben, vezetője volt a mindinkább forradalmárrá váló művészcsoportnak, követte és egyengette az útját a szocializmusnak, amelyet a tanácsköztársaság idején nagyszerűen szolgált. A híres vöröskatona-plakát alkotójának, a művészeti direktórium egyik vezetőjének, a proletártehetségek művésziskolája igazgatójának tehát a bukáskor menekülnie kellett.

Eddigi életét és munkásságát ismertük leginkább, idehaza készített műveit láttuk albumokban és kiállításokon. A most megnyitott hatalmas tárlat azt mutatja, amit eddig jóformán senki nem ismert Uitz Béla életéből alaposan: a külföldön eltöltött félszáz esztendőt.

A KOMMUNISTA PÁRT TAGJA LETT

Bécsbe menekült először. Szoros kapcsolat fűzte a párthoz, s hamarosan maga is a KMP tagja lett. Mozgalmi munkát végzett, tárlatokat vezetett, közben kiállított, hatalmas sikerrel. Az osztrák fővárosban került közönség elé Emberiség című hatalmas kompozíciója, a proletárdiktatúra idejéből, amelynek impozáns vázlata most mutatja be először a magyar közönségnek, milyen látomásba fogta össze az életet egy művész, aki egyszerre lett nagy alkotó és kommunista. A művek beszélik most már a mester életrajzát a galéria teremsorában. Kövérkupolás orosz templomokról készült kemény rézkarcok, moszkvai városrészeket ábrázoló, izgatottan modern vízfestmények jelzik, hogy 1920 végén a szovjet fővárosban járt, a KMP küldötteként a Komintern III. kongresszusán. Forradalmi fejlődését pedig a Ludd tábornok című sorozata bizonyítja. Az angol lázadó proletárok legendássá vált vezéralakja, General Ludd minden elkeseredett lendületében a magyar forradalom bukását bosszulja, s harcosainak minden izmossága az eljövendő forradalmak erejével fenyeget. A kiállításon most a vázlatokat is látni, s a vázlatok alapján készült rézkarcokat, ezt a megrendítő grafikai sorozatot, amely Derkovits Dózsájának előjeként vált a forradalmi grafika klasszikus példájává, de nemcsak itthon: az egyetemes művészettörténetben is.

CSODÁLATOS TUSSOROZAT PÁRIZSRÓL

A Ludd sikeréért hívták meg Angliába, s miután oda nem juthatott „útközben", Franciaországban szolgálta az eszmét három esztendeig. B. U. Martell álnéven az illegalitás veszélyében dolgozik, kommunista lapokba ír, rajzol, munkásokat művel, a FKP magyar szekciójának egyik vezetője. És közben — akárcsak Bécsben — végzi művészi munkáját és sikeresen kiállít. Ekkor születik a mostani kiállítás IV. termének csodálatos tusrajzsorozata, amely a Párizsi gótika címet viseli, és a középkor áhitatos művészetét dolgozza fel a modern forradalmi művészet erős, okos vonalaival. Ekkor készíti el második sorozatát, amelynek címe és témája Az imperialista háború ellen, s amelyhez Marcel Cachin, a Francia Kommunista Párt vezetője ír előszót. Ugyancsak ekkor készülnek monumentális színpadtervei, amelyek forradalmi színházak előadásán mutatják, hogy alkotójuk a modern művészet elvont formáit is robbanó társadalmi mondanivaló szolgálatába állítja.

MOSZKVÁBAN A PÁLYA CSÚCSÁN

B. U. Martell 1926-ban ismét Uitz Bélává válik és szovjet állampolgárrá. Nemzetközi hírű mesternek járó tisztelettel fogadják új hazájában. Lunacsarszkij ír róla cikkeket, és kitüntetéssel méltatják munkáját, megbízásokat kap és kiállít, fiatal művészjelölteket nevel és nemzetközi forradalmi képzőművész-szervezetet irányít. Hatalmas freskókon dolgozik éveken át, falképeket fest Frunzében és Moszkvában, könyvet ír és művészkollektívákat vezet, pályája csúcsára ér.

A szovjetunióbeli negyven termékeny évről nehéz néhány sorban beszámolni, három terem, száz alkotás vár ismertetésre. A krimi tusrajzokat említsük-e, amelyek a megkomponált szépség remekművei, vagy a Tőletek függ című újabb sorozatának modern, tömören agitáló lapjait, Gorkijról készített erős portrévázlatát, vagy az 56-os magyar ellenforradalomról készített falképtervet? Talán mégis portréinak sora a legváltozatosabb, ezek a nagy lendülettel újságpapírra festett freskószerű arcképek, amelyek Csapajevtől névtelen kirgiz emberekig, Krupszkajától éneklő lányokig variálják a szilárd világnézet és a hatalmas művészi jellemzőerő lehetőségeit.

Nehéz befejezni, de nem is kell: az életmű sincs még befejezve. Nyolcvanegy esztendősen, itthoni vendégségben is új terveket forgat a mester. További munkákról beszél az alkotó, akit úgy adott Magyarország az egyetemes művészettörténetnek és a nemzetközi forradalmi mozgalomnak, hogy közben mindvégig megőrizte magának is.

zs. a.

FIATALOK ● URBÁN TAMÁS FELVÉTELE

Packázások a hivatallal

Valle Agricola nem adózik

Az adóügyi hatóságok szinte mesébe illő türelmet tanúsítanak a Caserta tartományban levő Valle Agricola község ügyében. A község 1500 lakosa immár 10 éve egyetlen fillér adót sem fizet!

1958-ban a község lakóit a katasztrofálisan rossz termés átmeneti adómentességhez segítette. Azóta azonban annyira megszokták ezt a kellemes állapotot, hogy most makacsul vonakodnak adókat befizetni. Minden figyelmeztetés hiábavalónak bizonyult. Feltételezhető, hogy az adóhivatal türelmének is előbb-utóbb vége szakad...

A túlbuzgó adófizető

Éveken át egyszerű, de zseniális módon növelte Howard Hughes amerikai multimilliomos vagyonát buzgó adófizetéssel. Hughes lényegesen több adót fizetett be, mint amennyit kötelessége lett volna. Az adóügyi előírások értelmében a túlfizetést 10 százalékos kamattal jutalmazták —, ez pedig olyan nagy kamat, amelyet egyetlen pénzintézetnél sem kapott volna. Időközben azután Hughes nagy bánatára beszüntették a tőkebefektetésnek ezt a lehetőségét és nem fizetnek kamatot a túlfizetésekért.

Garibaldi örököseinek pere

Giuseppe Garibaldi tábornok utódai pert indítottak az olasz hatóságok ellen és visszakövetelik az 1892-ben kisajátított Caprera-szigetet, ahol Giuseppe Garibaldi életé-

KERESZTREJTV

ÜNNEPRE

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulója alkalmából Komját Aladár „November 7" c. verséből idézünk rejtvényünk vízszintes 1., függőleges 12., valamint vízszintes 42. számú soraiban.

Vízszintes: 1. A versidézet kezdete (folytatás: függ. 12. és vísz. 42.). 12. Követségi gépkocsikon látható rövidítés. 13. Vetetlen szántóföld. 14. Iskolatípus. 15. Recept. 16. Vonatkozó névmás.

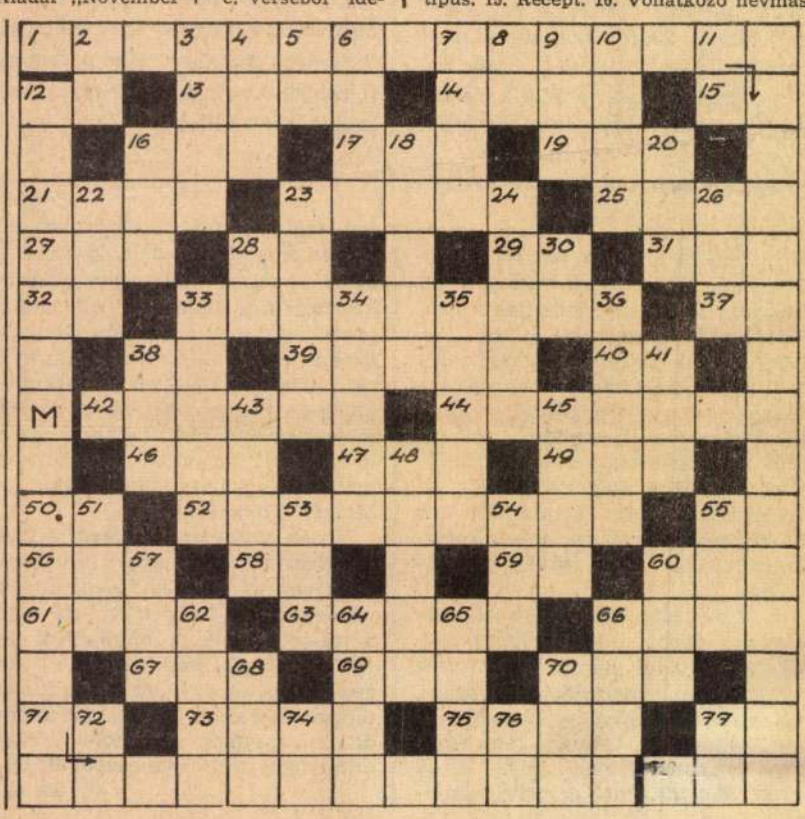

1969 MÁR 16

Uitz, Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

1021

Uitz Béla látogatása Miskolcon

Szombaton *Miskolcra* látogatott *Uitz Béla* festőművész, a proletárdiktatúra korszakának egyik legnevesebb képzőművésze, a *„Nyolcak csoportjának”* tagja.

A 82 éves Uitz Béla találkozott a miskolci művésztelep lakóival, valamint a megyei jogú város művészeti életét irányító vezetőkkel.

énytelen szentelni az irodalmi
áborúságnak.

A forradalom vezetői továbbra
igyekeztek az irodalmi, művé-
i értéket néző kultúrpolitikát
lytatni, de ez a forradalom kri-
kussá váló helyzetében, a papír-
iány nyomása alatt mind nehe-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1968 OKT

Uitz Béla

IFJÚ KOMMUNISTA

IDŐSEK ÉS FIATALOK

10/11

A múzeumok és kiállítások is szerepelnek a művészeti heteken. Elsősorban a magyar művészet bemutatását tűzték ki célul, főként a mai művészetét. Képzőművészetünk veteránjának, Uitz Bélának gyűjteményes tárlatát október 23-án nyitják meg a Nemzeti Galériában.

Székesfehérváron, a Fejér megyei képzőművészek tárlatán kívül, a magyar középület-tervezés felszabadulás utáni tevékenységét bemutató kiállítás látható. Érdekes kiállítássorozat indul Orosházán is, amely a hódmezővásárhelyi iskola nagy elődjeit mutatja be „Ismerjük meg Hódmezővásárhely országos hírű festőit" címmel. Új kiállítóterem nyílik Budapesten a Szüret utca 15-ben, a Pásztor János Emlékmúzeum, amely névadójának, a felszabadulás évében elhunyt jeles szobrászművésznek az alkotásait mutatja be.

A Műcsarnokban Kilencek címmel a tavalyi nagy sikerű kiállítás alkotói, új pályatársakkal bővülve, közösen lépnek a képzőművészet iránt érdeklődők elé. Többek között Tar István, Illyés Gyula, Kiss István, Kiss Sándor szobrai; Iván Szilárd, Konfár Gyula festményei és Lakner László grafikái tekinthetők meg. A Szépművészeti Múzeum két érdekes kiállítást is rendez. Az egyiken a spanyol barokk festészet szentimentális, olykor érzelgős mesterét, Esteban Murillót mutatja be. A másik kiállítás a velencei festők művei után a múzeum gazdag velencei grafikaanyagát tárja a nézők elé. Szintén grafikai kiállítást, a lengyel művészi grafika tárlatát láthatjuk a Kisceli múzeumban. Egy másik földrész régi kultúrájáról a Kelet-Ázsiai Múzeum tájékoztat, „Keletázsia művészete az Edo-korszakban" címmel. A nem képzőművészeti tárlatok közül a Budapesti Történeti Múzeum Fővárosunk ezer éve című kiállítását és a Színháztörténeti Múzeum Pest-Buda színjátszásának történetét bemutató anyagát ajánljuk megtekintésre.

KOLOSI TAMÁS

idei nyáron is ifjúságunk jó hírét.

KISZ-HÍRADÓ

Nitz Béla

Orosz pakoutasszony (szepkó)

Petőfi Népe 1969 III. 9.

Mitz Béla

1927-ban Liánítása volt a GAHN helyiségeiben Moszkvában.
1926-ban nevezett ugyanott a „Nyugati Forradalmi Művészet" c. Liánításan

Mácza János: Adatok és dokumentumok

Kritika 1968 XI. n. 38 old.

MDK

Uitz Béla

A milleniumi emlékmű előtti téren volt felallitva két monumentális falképe: a gyári munkas és a szántó-vető paraszt testvérisége, az 1919-iki május elsejei ünnep alkalmából.

"Plakát, 1919." Repr. 84.old.

Pór Bertalan: Emlékezés 1919-re.

Szabad Művészet, 1949. 84-87-ig l.

MDK

Uitz Béla

kiváló plakátrajzoló

Bortnyik Sándor: Az utca képeskönyve.

Művészetszemlélet. 1948. 6.sz.

MDK

Uitz Béla

Körner É.: Az 1919-es M.Tanácsköztársaság plakátművészetéről.

Sz.M. 1954. 69, 70, 71, 72. lap. /kép/

Uitz Béla
festő

M.D.K

Méltatás.

Pogány Ö. Gábor: Csont Ferenc rajzai
Művészet, 1964. julius – 38 lap.

Lux Béla festő M.D.K.

1924 ben fejezte be 14 lapból álló rézmetszet sorozatát: „Ludd Generalis"-t.

Főiskolai professzor volt 1919 ben

Körner É: Künstler der ungarischen Räterepublik. Acta Historiae Artium. 1959 VI. 188, 191

Mitz Béla festő M.N.K.

Vörös katonák előre! repr.: 182
Vattó asszony " 183

Két panoája, mely az ipari és földmíves proletariátust ábrázolta, megsemmisült. A Munka Kára tanácstermébe nánt freskó ját az emigrációban fejezte be.

Kötnes É: Künstler der ungarischen Räterepublik. Acta historiae Artium. 1959 VI. 182 186, 188

1021 Uitz Béla

Egy forradalmár életműve

Uitz Béla kiállítása a Nemzeti Galériában

EGY ZSENIÁLIS tehetség elindult Magyarországról, végigjárta a fél világot, átélte a forradalmár művész szenvedését, és dicsőségét, s fél évszázad múltán újra itthon van: Uitz Béla-kiállítás nyílt a Nemzeti Galériában.

Tulajdonképpen az első nagy Uitz-kiállítás Magyarországon. Műveit bécsi, moszkvai, londoni és pekingi múzeumok őrzik, tárlatait látta Stockholm és Firenze, New York és San Francisco, freskói fővárosok palotáit díszítik, de itthon még mindig kevesen ismerik a hazalátogatott nyolcvanegy esztendős mestert, s még kevesebben alkotásait.

Nem egyszerűen Magyarország, az első magyar forradalmak indították útnak. Az 1887-ben született bácskai parasztgyermek, aki Temesvárott volt esztergályos, mielőtt Budapesten művésznövendék lett, első alkotói lépéseit a társadalmi lázadás, a változtatni akaró elégedetlenség irányába tette. 1916-ban már aranyérmet nyert rajzával a San Francisco-i nemzetközi kiállításon, nevét a legtehetségesebbek között emlegették idehaza. A forradalmi mozgalomhoz már egy esztendővel korábban kapcsolódott, háborúellenes folyóiratot alapított és szerkesztett az első világháború éveiben, vezetője volt a mindinkább forradalmárrá váló művészcsoportnak, követte és egyengette a szocializmus útját, amelyet aztán a Tanácsköztársaság idején nagyszerűen szolgált. A híres vöröskatona-plakát alkotójának, a művészeti direktórium egyik vezetőjének, a proletártehetségek művésziskolája igazgatójának tehát a bukáskor menekülnie kellett.

Bécsbe menekült először. Szoros kapcsolat fűzte a párthoz, s hamarosan maga is a KMP tagja lett. Mozgalmi munkát végzett, tárlatokat vezetett, közben kiállított, hatalmas sikerrel. Az osztrák fővárosban került közönség elé Emberiség című hatalmas kompozíciója, a proletárdiktatúra idejéből, amelynek impozáns vázlata most mutatja be először a magyar közönségnek, milyen látomásba fogta össze az életet egy művész, aki egyszerre lett nagy alkotó és kommunista.

Forradalmi fejlődését pedig a Ludd tábornok című sorozata bizonyítja. Az angol lázadó proletárok legendássá vált vezéralakja, General Ludd minden elkeseredett lendületében a magyar forradalom bukását bosszúlja, s harcosainak minden izmossága az eljövendő forradalmak erejével fenyeget. A kiállításon most a vázlatokat is látni, s a vázlatok alapján készült rézkarcokat, ezt a megrendítő grafikai sorozatot, amely Derkovits Dózsájának elődjeként vált a forradalmi grafika klasszikus példájává, de nemcsak itthon: az egyetemes művészettörténetben is.

A LUDD SIKEREÉRT hívták meg Angliába, s miután oda nem juthatott „útközben", Franciaországban szolgálta az eszmét három esztendeig. B. U. Martell álnéven az illegalitás veszélyében dolgozik, kommunista lapokba ír, rajzol, munkásokat művel, a FKP magyar szekciójának egyik vezetője. És közben — akárcsak Bécsben — végzi művészi munkáját és sikeresen kiállít. Ekkor születik a mostani kiállítás IV. termének csodálatos tusrajz-sorozata, amely a Párizsi gótika címet viseli és a középkor áhitatos művészetét dolgozza fel a modern forradalmi művészet erős-okos vonalaival. Ekkor készíti el második sorozatát, amelynek címe és témája Az imperialista háború ellen, s amelyhez Marcel Cachin, a párt vezetője ír előszót. Ugyancsak ekkor készülnek monumentális színpadtervei, amelyek forradalmi színházak előadásán mutatják, hogy alkotójuk a modern művészet elvont formáit is

Uitz Béla: Önarckép

robbanó társadalmi mondanivaló szolgálatába állítja.

B. U. Martell 1926-ban ismét Uitz Bélává válik, és szovjet állampolgárrá. Nemzetközi hírű mesternek járó tisztelettel fogadják új hazájában, Lunacsarszkij ír róla cikkeket és kitüntetéssel méltatják munkáját, megbízásokat kap és kiállít, fiatal művészjelölteket nevel és nemzetközi forradalmi képzőművész-szervezetet irányít. Hatalmas freskókon dolgozik éveken át, falképeket fest Frunzében és Moszkvában, könyvet ír és művészkollektívákat vezet, pályája csúcsára ér.

A szovjetunióbeli negyven termékeny évről nehéz néhány sorban beszámolni, három terem, száz alkotás vár ismertetésre. A krími tusrajzokat említsük-e, amelyek a megkomponált szépség remekművei, vagy a Tőletek függ című újabb sorozatának modern, tömören agitáló lapjait, Gorkijról készített portrévázlatát, vagy az 56-os magyar ellenforradalomról készített falképtervet? Talán mégis portréinak sora a legváltozatosabb, ezek a nagy lendülettel újságpapírra festett freskószerű arcképek, amelyek Csapájevtől névtelen kirgiz emberekig, Krupszkajától éneklő lányokig variálják a szilárd világnézet és a hatalmas művészi jellemzőerő lehetőségeit.

NEHÉZ BEFEJEZNI, de nem is kell: az életmű sincs még befejezve. Nyolcvanegy esztendősen, itthoni vendégségben is új terveket forgat a mester. További munkákról beszél az alkotó, akit úgy adott Magyarország az egyetemes művészettörténetnek és a nemzetközi forradalmi mozgalomnak, hogy közben mindvégig megőrizte magának is.

Zs. a.

fórum

A DOLGOZÓK LAPJA ÜNNEPI MELLÉKLETE

Hidas Antal:

Hazafelé

Amíg a táborban egyik nap úgy telt el, mint a másik, s a hetek egy nappá szövődtek össze, amíg semmiféle jele nem volt annak, hogy valami is megváltozik — Horváth Pista, mint a szántást, vagy vetést, kötelességtudóan végezte a rábízott munkát; s reggelenkint a haláltól menekült ember boldogságával ébredt föl: élek!

De az orosz, 1917-es februári forradalom után a táborban lazább lett a rend, és Horváth Pista megbízatásokkal járt ki a városba. Sőt, a május elsejei felvonuláson is — életében először — részt vett. A napok nem hasonlítottak egymáshoz, mint a hadifoglyok földszínű fehérneműi. A táboron kívüli munkába kerülve egyre több „plenni" (fogoly) érintkezett a szabályszerű, eleven világgal. A foglyok híreket vettek fel, hoztak a táborba. Egyik-másik fogoly megszökött, és már olyan is akadt köztük, akinek sikerült, nem pusztult el, nem hozták vissza, mint azelőtt. A táborban is néhányan levetették a katonanadrágot, a blúzt, és ilyen vagy olyan, de civil ruhában jártak. — Horváth Pista mind többet hagyott el jókedvéből.

Egy szeptemberi reggelen, amikor a táborból a város felé ballagott, s az út két oldalán szibériai parasztok kaszáltak, a levegő kimondhatatlanul tiszta volt, az eget ragyogóvá csiszolta az ősz, vándormadarak kiáltoztak egymásnak — olyan honvágy rohanta meg a fiút, hogy le kellett ülnie az árokparton.

— Mi az, Kishorváth, mi történt magával? — kérdezte tőle a zászlós, amikor a fiú jelentkezett nála a városban.

— Semmi::: Csak:::

— No..:

— Csak nem akarok többé a városba jönni.

— Miért?

te, aki a városi pártszervezet épületében dolgozott.

A szobában gyönge villanylámpa égett, füstfelhők billegtek alatta. A zászlós — civil ruhában — az íróasztal mögött állt. Az íróasztal előtt emberek járkáltak föl-alá, oroszul beszéltek, olykor egyszerre hárman is, hangosan, mintha haragudnának egymásra, holott csak vitáztak: lesz-e Németországban forradalom és mikor, és milyen, és Ausztria—Magyarországon? Az ernyőtlen villanykörte felé újabb felhők gomolyogtak. A zászlós alaposan „pusztította" a cigarettákat, miközben figyelt, minden szóra, minden véleményre, és ha beleszólt a vitába, erős hangjától a villanykörte alatti füstfelhők egymásba kavarodtak.

A zászlós észrevette Horváth Pistát. Mosolyogva jelezte, hogy örül neki, s egy fejbiccentéssel, hogy üljön le, várjon.

Amikor a távozó emberek után becsukódott az ajtó, a zászlós megszólalt:

— Na, mi van, fiam, Kishorváth?

— Kun elvtárs! — mondta Horváth Pista olyan komoran, amilyen komorrá csak vidám emberek tudnak változni. — Én hazamegyek.

— Hová?

— Magyarországra:::

— Rossz itt? — kérdezte Kun Béla.

— Éppen, hogy — jó. Nagyon is...

— Nem értem.

A fiú hallgatott.

— Nem avatkozom bele — szólt Kun Béla. — Maga szabad ember, de gondolja meg... Magyarországtól hatezer kilométerre vagyunk. És egyelőre tart a háború... front... Hogy megy át?

— Tessék rám bízni.

— Otthon újra elviszik katonának... Az olasz frontra... a francia frontra...

— Tessék rám bízni, ezt

— Kun elvtárs... nyögt Horváth Pista.

— Kérhetek valamit? — szólt csendesen a zászlós, d most se emelte föl olvasás ból a fejét.

— Tessék... akármit.. szívesen...

— Ha valóban hazajut, é teheti, menjen el Kolozsvárra, felírom a címet... nézzé meg a feleségemet, meg a kislányomat... — elakadt a hangja. — A kislány három éves — tette hozzá, mintha ez magyarázat lenne, mér akadt el a hangja. — Szóval... — s most fölemelte fejét, a fiúra nézett — mondja meg a feleségemnek, hogy látott, jól vagyok, megjövök, persze, együtt a többiekkel... Ezt nem azért mondtam, hogy megbántsam magát... hogy rosszkedvű legyen... A rosszkedvű ember elrontja a dolgát. Menjen jókedvűen.

— Úgy megyek — mondta Horváth Pista.

— Maga azt hiszi, hogy nekem nincs... — a mondatot a zászlós félbehagyta a „honvágyam"-at nem mondta. Fölkelt. Elfordult a fiútól.

Amikor visszafordult, így szólt:

— No, isten megáldja!

— Isten...? — mosolygott Horváth Pista, mert a zászlós vallásellenes előadásaira emlékezett.

— Ne legyen már olyan nagy forradalmár — csapott le Horváthra a hang. — Inkább azt mondja meg: mikor ér oda?

— Azt hiszem, karácsonyra...

— Az három hét... Igyekezzen!

Határozott mozdulattal nyújtotta a kezét. Leült, tollat fogott, s írni kezdett. Horváth Pista még állt egy ideig, de a zászlós végleg belemerült a munkába.

MDK

Uitz Béla

Beszélgetés Uitz Bélával. Népszava 1958.már.19.

MDK

Uitz [Béla] festő

(Futólag említve.)

Szeleri Zoltán: Szeged képzőművészete az ellenforradalom után.
Tisztaság, Szeged, 1958. július 5. l.

MDK

Uitz Béla

39 évi távollét után haza látogatott. Ellátogatott a lap szerkesztőségébe. Itt tett nyilatkozatát közli a cikk, rövid méltatás keretében. „A vörös Magyarország harcol" c. freskójának egy részlete reprodukálva.

Rajna Béla: Miniatűrök egy monumentalistáról.
Ország-Világ, Bp. 1958. március 19. 2. l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188—296, 188—307

1968 OKT 27
MAGYAR NEMZET

Uitz Béla

1021

KIÁLLÍTÁSOK

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM: Magyarország népeinek története a honfoglalás koráig. — Magyarország története a honfoglalástól 1849-ig. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA: Magyar festészet és szobrászat a XIX. és a XX. században. — Uitz Béla kiállítása. (X. 24-től). — A Ferenczy család emlékkiállítása (a BTM épületében.)

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM: Régi Képtár. — Egyiptomi kiállítás. — Görög—római kiállítás. — Szoborkiállítás. — Modern külföldi képtár. — Velencei rajzok és grafikák. (Nyitva: 10—18 óráig.)

MŰCSARNOK: Kilencek kiállítása.

FŐVÁROSI MŰVELŐDÉSI HÁZ: Sztojka László festőművész kiállítása.

NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUM: Magyar bútorművészet a XVIII. században. — XV—XVII. századi európai bútorok. — Bútorművészet a XIX. században. — Kályha és kályhacsempe. Puszpángfa- és elefántcsont-faragások a XVI—XVII. században. (Nyitva: szerda, szombat, vasárnap: 10—18 óráig.)

FÉNYES ADOLF TEREM: Varga Magda tárlata.

KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM: Japán művészet az Edokorszakban. (Nyitva: hétfő kivételével 8.45—16.45, vasárnap 9.45—17.45 óráig.)

CSÓK GALÉRIA: Hézső Ferenc tárlata

KISCELLI MÚZEUM: Budapest 1686—1849. Várostörténeti emlékek. — Budapesti nyomdák a XIX. században. — A főváros képzőművészeti gyűjteményeinek kiállítása. Lengyel művészi grafikák. (Nyitva: vasárnap, kedd, csütörtök, 11—18 óráig.)

MEDNYÁNSZKY TEREM: Göbölyös Gyula festőművész tárlata

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM: Vasúttörténeti kiállítás. — A közlekedési eszközök fejlődése. — 40 éves Asbóth helikoptere. — Magyar közlekedéspolitika c. kiállítás (X. 22-től.) (Nyitva: hétfő és péntek kivételével 10—18 óráig.)

KÍNA MÚZEUM: Régi és új Kína művészete. (Nyitva: hétfő kivételével 9—17, vasárnap 10—18 óráig.)

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM: Magyarország reneszánsz könyvkötőműhelyek. — Magyarországi fajánsz- és keménycserépművészet. — Szép magyar hegedűk. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM: A reformkor és szabadságharc irodalma. — A Magyar Nemzeti Múzeum textilgyűjteményének kosztümkiállítása. — Borsos Miklós gyűjteményes kiállítása szobraiból és illusztrációiból. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

SEMMELWEIS ORVOSTÖRTÉNETI MÚZEUM: Képek a gyógyítás múltjából. (Nyitva: hétfő kivételével 10.30—18 óráig.)

SZERB EGYHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM: (Szentendre, Engels u. 5.)

VENDÉGLÁTÓIPARI MÚZEUM: Idegenforgalom és vendéglátás Magyarországon a XX. század közepéig.

MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM: Vastagh György emlékkiállítása. (Nyitva: hétfő kivételével 10—17, vasárnap 10—18 óráig.)

PINCETÁRLAT: András Tibor, Balikó Ferenc, Csizmadia Emil, Lampért András festőművészek és Széky Piroska grafikus kiállítása.

Tran Dang K
Hazafias Fron
ja, a vietnami
elnöke, *kétheté*
körútjuk tapa
szélt, és arról
tet-megnyilvár
lyel a küldötts
körülvették. J
Gödöllőn, Fó
Debrecenben
részt vettek a *Vietnami Szolidaritási Hét* eseményein, beszéltek munkásokkal, parasztokkal, értelmiségiekkel, fiatalokkal és veterán harcosokkal. A sajtótájékoztatón Tran Dang Khoa hangsúlyozta:

— *Tapasztaltuk, hogy a magyar nép együttérez velünk, szolidaritási megnyilatkozása széles körű, folyamatos és sokrétű.* Sokat jelent nekünk az a tudat, hogy igazságos harcunkat barátaink is támogatják, s élelmiszerekkel, gyógyszerekkel, orvosi műszerekkel, tanszerekkel, közlekedési eszközökkel is segítségére sietnek

levegő, és úgy éreztük, egy kissé mi is részeseivé váltunk a tőlünk 14 ezer kilométerre folyó harcnak.

Az együttérzés megnyilatkozása az a film is, amelyet *Kulcsár* Ferenc, a Magyar Rádió és Televízió elnökhelyettese a sajtótájékoztatón nyújtott át vietnami vendégeinknek. A filmet hazánkban tanuló vietnami fiatalok közreműködésével a televízió KISZ-fiataljai készítették társadalmi munkában. *A dal Vietnamból jött* — ez a film címe, s a magyar fiatalok tiltakozó éneke Vietnamért szól, a szenvedő, harcoló vietnami népért.

Zs. E.

Az örmény—magyar barátság ünnepe

A Jerevánban folyó magyar kulturális napok során szombaton jelentős eseményre került sor: megalakították a Szovjet—Magyar Baráti Társaság *örmény tagozatát.* Az alakuló ülésen felszólalt R. *Ovaneszjan* költő és *Szipka* József, hazánk moszkvai nagykövete.

A gyűlésen a Szovjet—Magyar Baráti Társaság örmény tagozatának elnökévé választották G. *Garibdzsanjant,* a marxizmus—leninizmus intézet igazgatóját.

Uitz Béla

festö

Gentmüeml.

94.1.

NAGYVÁRAD VÁROS
NYILVÁNOS KÖNYVTÁRA.

469.

Nagyérdem

Magyarország Mű
kötet érkezvén mindezideig
rem a nagyérdemű Országos
kiegészitéseül az 1.és 2.
pen megküldeni könyvtárunk

Nagy-Váradon, 191

Nitz Béla

Szatás (1911. rézkarc, repró)
Kiállítása okt 24-én nyílt meg
a Nemzeti Galériában

Művészet 1968 XI. n.

UITZ BÉLA

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZAVA

1969 JAN 4

— **Uitz-grafikák tárlatát rendezte meg** a Hazafias Népfront V. kerületi bizottsága a József Nádor tér 12. szám alatti Vörösmarty Klubban. A megnyitón a mester is megjelent. A tárlatot január 15-ig, naponta 10-től 17 óráig tekinthetik meg az érdeklődők.

le allian,

Uitz Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1969 JAN 4

— **Uitz Béla grafikáiból** kiállítást nyitott meg pénteken dr. Pesta László, a KKI alelnöke a József nádor tér 12. sz. alatti Vörösmarty Klubban. A kiállítás anyagát a Nemzeti Galéria gyűjteményéből válogatták össze. A megnyitón az idős művész is megjelent.

****

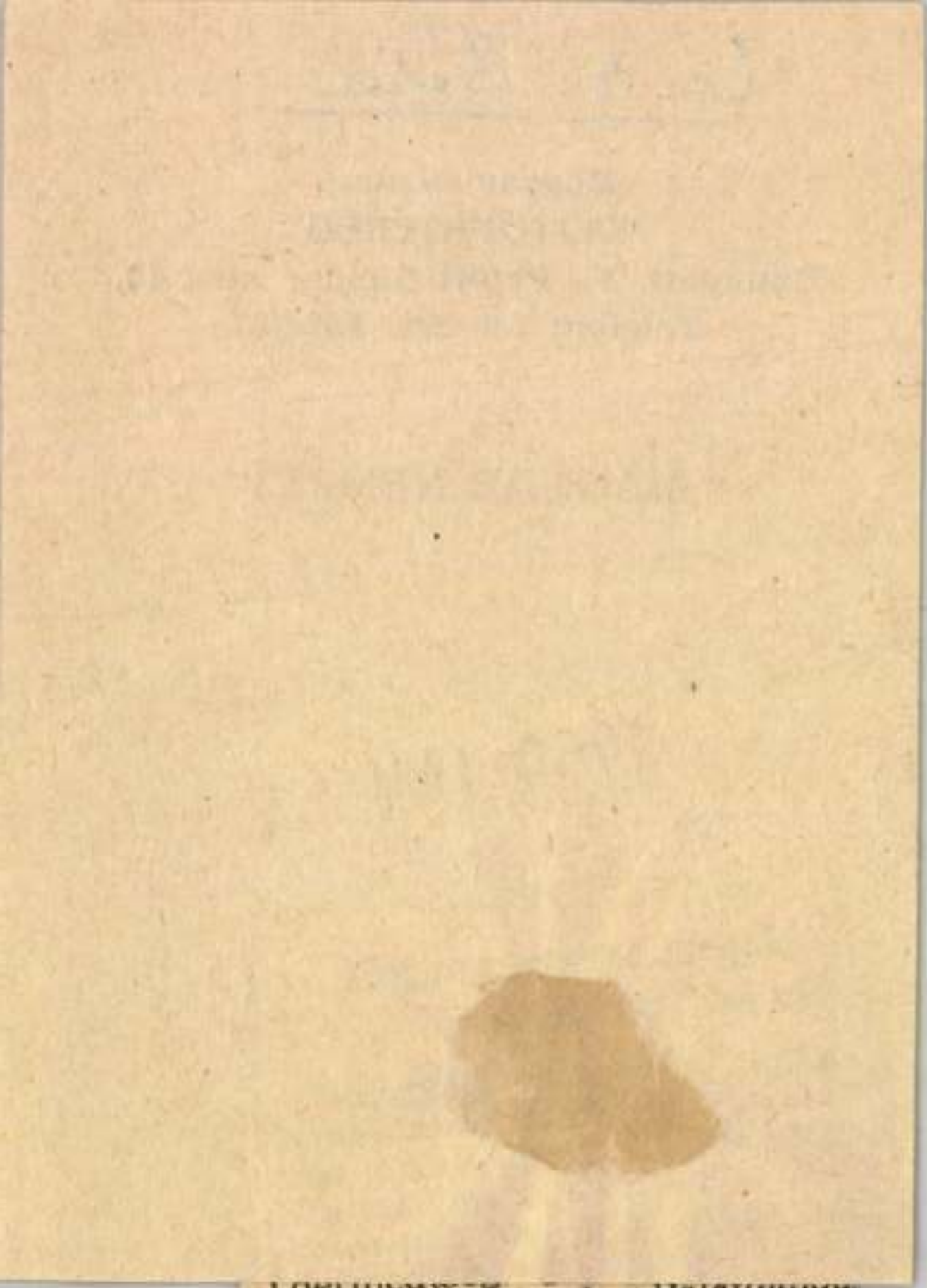

Uitz Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ

Budapest V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR HÍRLAP

1969 JAN 4

A KIÁLLÍTÁS UITZ BÉLA GRAFI-KÁIBÓL. A Hazafias Népfront V. kerületi bizottsága kiállítást rendezett Uitz Béla grafikáiból. A tárlatot péntek délután nyitotta meg a József nádor tér 12. szám alatti Vörösmarty Klubban dr. Pesta László, a Kulturális Kapcsolatok Intézetének alelnöke. A kiállítást január 15-ig, naponta 10-től 17 óráig tekinthetik meg az érdeklődők.

A CSODÁLATOS MANDARIN című magyar tv-filmet megvásárolta a müncheni Telepool

Uitz Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

1969 JAN 3

MA VOLT — MA LESZ

Az Ifjúsági Fizikai Kör kétnapos ankétja megkezdődött a Technika Házában. □ A József nádor tér 12-ben megnyitják Uitz Béla kiállítását.

U i t z Béla grafikus

Szénrajzai az Ifju Müvészek
Egyesülete kiállitásán
/Nemzeti Szalon,1914/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
137.
"Ifju Müvészek Egyesülete.."
Illusztráció: 123.,124.

Uitz Béla

Literatura, 1928. III. év. 9. sz. 299. l.
Hazai külföldi tudósitások.

Ulitz Béla

Pesstö

l.

Végvár Szolnok

6. l.

tizenöten,

csöndben ki

70

[illegible] várakozó tömeget. Az I B-ben
csak tizen,- tizenöten vagyunk
az internátusiak még nem jöt
be. Elég csöndesen vagyunk, k
magyart, ki az oroszt csinálj
Akik nem tanulnak az egyik
rokban vitatkoznak a legutól
futbal meccsről, vagy moto
senyről.
Megjön az internátus,
Most kezdődik a verekede

Nitz Béla

l.

Ma. 1919. IV cit
3. 12. 39. l 40 l.

43. l.

és felülvizsgálat
gatni fog. A
most elfoglaltó

Budapest, 1914.

1 db utiszo

Uitz Béla

l.

Ma. 1919. IV. cif.
1. 27.

Ma. VII. Eiatt.
Gat.

zelében létesitett kőbánya és mészégető
. a. kelt jelentése kapcsán felkérem
ozzám mielőbb érdemleges jelentést

14. május hó 11.
r rendeletéből:

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR HIRLAP

1969 FEB 7

Uitz Béla

KORKÉP 1021

A Tanácsköztársaság jubileuma Miskolcon

Miskolc város tanácsa, a városi pártbizottsággal és a többi érdekelt intézménnyel közösen ünnepi hetet rendez a Tanácsköztársaság 50. évfordulójának tiszteletére. Az ünnepségsorozat március 16-án, *Uitz Béla* festőművész kiállításának megnyitásával kezdődik. A Tanácsköztársaság idején, valamint a Szovjetunió távol-keleti részein alkotott képeit mutatják be.

Március 20-án a miskolci városi, valamint a kerületi tanácsok együttes ülésén emlékeznek meg a Tanácsköztársaságról, majd megkoszorúzzák a direktórium, valamint *Szamuely Tibor* emléktábláját. Az ünnepi hét kiemelkedő eseménye lesz a március 21-én tartandó *országos úttörőtalálkozó*, amelynek keretében felavatják a híres miskolci csata páncélvonatának eredeti dokumentumok alapján újjáépített mását.

Március 21-én a miskolci népkertben leleplezik *Kerényi Jenő* Kossuth-díjas szobrászművész tanácsköztársasági emlékművét. A miskolci Nemzeti Színház ősbemutatóval köszönti a jubileumot: *Bondy Endre* és *Tamássy Zdenko*: „*Életre halálra*" című zenés balladáját állítják színpadra.

külügyminiszterrel

előkészítésével kapcsolatos kérdéseket és elhatározták, hogy február 19-re *összehívják a Cseh Nemzeti Front Központi Bizottságának alakuló ülését.*

Erban hangsúlyozta, hogy a látogatás eredményei *felülmúlták a várakozást.* A küldöttséget fogadó *Brezsnyev, Podgornij, Szuszlov* és más szovjet vezetők pozitívan értékelték a Nemzeti Front tevékenységét.

◆ *(TASZSZ)* A NSZEP KB meghívására csütörtökön Berlinbe érkezett a Csehszlovák KP KB küldöttsége, Vasil Bilak, a KB titkára vezetésével.

Még a héten megkez
a nagyhatalmak elő
a közel-kele

(MTI) Előreláthatólag *még e héten* megkezdődnek a kétoldalú megbeszélések az ENSZ központjában a Biztonsági Tanács négy állandó tagja között a közel-keleti kérdésről. Egyes politikai megfigyelők

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÓGRÁD
1968 NOV 10

1021

Uitz Béla: Önarckép

Uitz Béla

...es 1. és (folytatása) a f...
leges 15. számú sorok me...
tése.

A vasárnapi keresztrejt...

Uitz Béla

INDIA MŰVÉSZETÉRŐL tart vetítettképes előadást Baktay Ervin tudományos kutató, április 20-án délelőtt ½12 órakor az Uránia Filmszínházban, a TTIT rendezésében.

*

UITZ BÉLA MŰVÉSZETE címmel Pogány Ö. Gábor művészettörténész tart előadást április 16-án délután 6 órai kezdettel, a TTIT budapesti székházának előadótermében. Az előadást vetítettképek bemutatása kíséri.

Hétfői Hírek.

1958 ápr 14.

Uitz béla, festő MDK

Lakott a művénteleren.

H. Gy.: Kiállítás Kénül a harados úti
művéntelep ötven évéről 2.

ESTI HIRLAP Bp. 1963. aug. 7.

mdk

Mitz Béla

müvei a kiállitason

Havas L. Magaingy. kincsei a Nemzeti Galeriában
Népszava 1963 jul 10. 2. l

Unity Bale

Mitz Béla, festő, grafikus MDK

Kassák Lajos 1912-ben megjelent Életsiratás c. kötetének címlapját rajzolta.

— r — r.: Kassák-Kiállítás az Írónővetségben

2.

ESTI HIRLAP, Dp. 1962. dec. 6.

M.D.K

Uitz Béla
festő

A bajai museumnak Uitz képet is
adományozott Ottoányi Sarre.

—: Sárek
Művészet, 1964. január – 46 lap

mdk.

Mitz Béla

művei a kiállításon IV. Galeria
Vö serleggel e műve: reprodukció
a hátlapon

– dor XX Századi Magyar Művészet
Népművelés 1963 8. sz

33. l

Uitz Béla festő M.D.K.

Fekvő nő. repr.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 745.1

A Kultura Világa Bp. 1963.

Mitz Béla, festő MDK

Főként 1919-es alkotásai
példamutatóak voltak.

Mihályfi Ernő: A szocialista képzőművészek
Csoportjának emlékkiállítása a
Nemzeti Galériában G.l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. ápr. 19.

Uitz Béla festő M.D.K.

Toborzó plakát a Tanácsköztársaság idején

Pogány Ö. Gábor: Derkovits Gyula Bp. 1961. 6.1.

Uitz Béla festő M.B.K.

Müvészet és élet cimmel ismertetése a televizióban müveiből kiskiállitás is.

Vilcsek Anna: Rádio- Televizió
Magyar Nemzet 1961. október 17.4.1.

M.D.K.

Uitz Béla

A Nyolcak között, Nemes Lampért neve mellett említi Németh Lajos cikke. A tárlatokon kiállitott művek éreztetik művészetének hatását. A fiatalok egy része vonzódik„a Nyolcak, különösen Uitz Béla művészetéhez." -mondja a továbbiakban a cikk.

Németh Lajos: Megjegyzések képzőművészetünk helyzetéről.
Uj Irás. Irodalmi és Kritikai Folyóirat. Bp. 1961. Október. I. évf. 8. sz. 741. l.

Mitz Béla, festő MDK

A Nyolcak és az aktivisták kiállításán szerepel a Szovjetunióba szakadt nagyszerű forradalmi művész.

Murányi-Kovács Endre: Csendes ünnep a Nemzeti Galériában 9. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. jan. 17.

MDK.

Ulitz Béla
festőm.

Grafikai a Magyar Nemzeti Galéria
Kiállításán

Mozaik.
Népszava 89 évf 301 sz 1961, dec 21.

M.D.K.

Uitz Béla

Festőművész plakátja 1919-ből "vörös katonák előre"

Népszava 1960. márc.20. 5.old. 68.szám.

M.D.K.

Uitz Béla

Festőművész vázlata freskó kompozíciójából.
Felv.

Népszava 1960. nov.7. 6.old. 265.szám.

Uitz Béla MDK

A Magyar Forradalmi Kiállitás febr. végéig lesz nyitva. Fenti müvész is részt vesz.
/Alföldi müvészet"/

Esti Hirlap 12 szám 1958. jan. 15 2 old.

MDK

Uitz Béla

39 éve hagyta el Magyarországot. Ismét meglátogatta hazáját. Őszzel kiállitást rendez.

mélt.

Esti Hirlap 62 sz. 1958. márc 14 2 old.

MDK

Uitz Béla

1919 Tanácsköztársaság festője a Szovjetunióból hazánkba érkezett.

Esti Hirlap 61 sz. 1958. márc 13 2 old.

MDK

Kiállitások

Uitz Béla

Szabad Művészet, 1949.1.sz. 30.o.

Mitz Béla, grafikus

MDk

Grafikáinak kiállítása a Nemzeti Galériában dec. 23-án megnyíló tárlaton.

-: Hír

8. l

ÉPSZABADSÁG, Bp. 1961. dec. 20.

Uitz Béla

General Ludd /részlet/, 1923, rézkarc

Műgyüjtő, 1972. 1. sz. 55. l.

Uitz Béla
festő

1957. ben május 22-ei a „Magyar-
országban" a mester 70. születése-
napja alkalmából méltatást, írt
Ék Sándor.

Ék Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972. április – 6 oldal.

Uitz Béla

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZABADSÁG

Budapest

telével.

— UITZ BÉLA, akinek a berlini új galériában ma nyílik meg a kiállítása, csütörtökön Berlinbe érkezett. A neves festőművészt érkezésekor Nagy Lajos, a Magyar Népköztársaság berlini nagykövete fogadta.

1021

NAGY L. SÁNDOR

MOSZKVAI LEVÉL

A szovjet társadalom időszerű kérdései közül az utóbbi évek irodalma magas színvonalú, időtálló művekben két nagy témát vetett fel: a személyi kultusszal kapcsolatos lelkiismeretvizsgálatot a háború és az azt követő hétköznapok tükrében, valamint a mai szovjet falu helyzetét.

Az első téma – az *Ehrenburg* és *Szimonov* típusú memoár- és frontnapló-írók mellett – az ötvenes évek második felében fiatal költők egész nemzedékét szólította csatasorba: a nálunk is nagy feltűnést keltett *Jevtusenkót, Voznyeszenszkijt, Rozsgyesztvenszkijt, Ahmadulinát* és a többieket. Ez a csoport már elveszítette hangjának messzehangzó ércességét. Nem arról van szó mintha megfakult volna ez a hang, – inkább elmélyült. Nem henyélnek ezek a költők. *Jevtusenkó* nagy poemát írt a Bratszki vízierőműről és szibériai útjának egyéb tanulságait dolgozza fel, *Ahmadulina* pszichologizáló költeményeket és lírai filmeket ír. Talán csak egyedül *Rozsgyesztvenszkij* merevedett meg a rövidnadrágos költőtribun pózában, most is lángoló szónoklatokban kel ki a bőnadrágos és vaskalapos bürokraták ellen. De hol látni ma már a moszkvai utcán bő nadrágot és vaskalapot?

Nemrég jelent meg Rozsgyesztvenszkijnek „Poema o raznih tocskah zrényija" (Poéma a különböző szempontokról) címmel egy nagyobb elbeszélő költeménye, amely vádirat akar lenni a kispolgáriság ellen. Ezek az eredetieskedő hangú költői eszmefuttatások („Beszélgetés egy futó ismerőssel", „Beszélgetés arról, miként légzik az éj", „Beszélgetés arról, hogyan esküdött éjfélkor a fenyő, s hívta tanúnak a holdat", stb.), azonban ma már senkit sem hökkentenek meg. A mű a kispolgárok kórusával zárul, akik az evés és az emésztés gyönyörűségeiről énekelnek. A kispolgár azonban Majakovszkij óta sokat fejlődött és hasonló ijesztgetésektől már nem rémül meg. A proletárok viszont fontosabb dolgokkal vannak elfoglalva. Rozsgyesztvenszkij tömegdalai azonban változatlanul nagy népszerűségnek örvendenek. A moszkvai rádiónak a hallgatók kérésére nemrégen meg kellett ismételnie a Rozsgyesztvenszkij-estet, melynek végén – hogy ne essék azért csorba a Majakovszkij-hagyományokon sem – megadták a költő pontos lakáscímét.

Nemrég halt meg Valentyin *Ovecskin*, a falu témáinak legismertebb írószaktekintélye. Eredeti zamatú, közvetlen tapasztalatokon alapuló falusi elbeszélései már a háború előtt is nagy elismerésnek örvendtek. Igazi népszerűségét azonban csak a „Rajonnyije budnyi" (Egy járás hétköznapjai) című karcolat hozta meg, amelyet 1952-ben közölt a *Novij Mir*. A szovjet irodalomban – még jóval *Szolzsenyicin* „Matrjóna háza" című elbeszélésének megjelenése előtt – először szólalt meg itt a falu akkori válságos helyzetéért felelősséget érző író bátor hangja. A karcolat egy hosszabb sorozat bevezetője lett, melyet nálunk is fordítottak, s amely – egy járási párttitkár nyilatkozata szerint – igen tanulságos olvasmány minden hivatalba lépő funkcionárius számára.

A halál Ovecskint Taskentben érte, új művének, az egyik üzbég kolhozról írott regénynek a kézirata felett.

A megjelenő új művek azt mutatják, hogy a falu életének alakulása továbbra is szenvedélyesen érdekli a szovjet írókat. A közelmúltban jelentkezett egy kötetnyi elbeszéléssel a háború utáni falu frissszemű írója, Jevgenyij *Noszov*, s paraszti témát dolgoz fel *Vil Lopatov* új kisregénye is, a „Tri zimnyih dnyja" (három téli nap). Sz. *Zaligin* eddigi művei („Tropi Altaja" – Az Altáj ösvényei, „Na Irtise" – Az Irtis mellett) is a szovjet távolkelet egyszerű embereinek életéről szóltak. Új regénye, a

„Szoljanaja Pagy" (A Sós-szakadék) a szibériai szegényparasztság forradalmi öntudatra ébredését, a Kolcsak hátában tevékenykedő partizánok küzdelmét tárja elénk, az azóta megtett történelmi út távlatából tekintve vissza az ötven év előtti eseményekre. Zaligin ismét imponáló biztonsággal merít itt a népnyelvnek és általában a paraszti életformának abból a gazdagságából, amely mindmáig nem veszítette el varázsát.

Nem valószínű azonban, hogy ezeknek a témáknak az időszerűsége valamiféle tematikai beszűküléshez vezet majd. Az intellektualizálódásnak, a bonyolultabb és áttételesebb világlátásnak az a folyamata, melyre két év előtt hívtuk fel a *Jelenkor* olvasóinak figyelmét, érvényesül és egyre inkább kiteljesül napjaink szovjet irodalmában is. Jelentős bizonyítéka ennek Valentyin *Katajev* nagy visszhangot kiváltó két legutóbbi műve, a „Szvjatoj kologyec" (A szent kút) és a „Trava zabvényja" (A feledés füve), melyeket a *Novij Mir* szerkesztőbizottsága állami díjra javasolt.

„A szent kút" gazdag tartalma és bonyolult formája ismét az idős író friss alkotó szellemét tanúsítja. A regényben Európa, sőt a nagyvilág múltja és jelene fonódik egybe a személyes élményekkel és emlékképekkel, hangulatokkal és meditációkkal. Érzéseknek és benyomásoknak ebben a színes forgatagában „a szent kút", – egy Moszkva melletti kis forráshely képe kísért szüntelenül vissza, lesz az élet és egyben a haza szimbóluma. „A feledés füvé"-ben Katajev nemcsak „minden forradalmak legnagyobbiká"-t eleveníti meg hűen és érdekesen, hanem élő emlékművet állít a fiatal szovjet irodalom két nagy egyéniségének, *Bunyin*nak és *Majakovszkij*nak is.

Az egyszerű Majakovszkij-utánzás divatjának elültével egy mélyebb, intellektuálisabb látásmód lesz uralkodó a költészetben is. Az utóbbi évek kétségtelenül legnagyobb meglepetését itt J. *Marcinkjavicsjusz* új elbeszélő költeménye, a „Sztyena" (A fal) hozta. A műnek nemcsak modern és mélyen humanista alapeszméje ragad magával (– ma az élethez bátorság kell: bátorság, hogy legyőzzük saját gyengeségünket, félelmünket a háborútól, a sorstól, a gonosztól, hogy igazán emberhez méltóan tudjunk élni), – hanem a formája is. – Szimbólumrendszerének élettel teli eredetisége, gondolatainak aforisztikus tisztasága, plasztikus képei, a filozófikus elmélyülésnek és a finom lírának egyfajta sajátos ötvözete.

HÁROM ÉVFORDULÓ

A szovjet irodalmi és kulturális élet bensőségesen készült Gorkij születésének centenáriumára. A nagyszabású megemlékezések, ünnepi ülések még márciusban lezajlottak – ezekről késő lenne beszámolni. De talán fontosabb is az, amit az évforduló az irodalomtudományban, könyvkiadásban és más kulturális területen hozott és ígér.

Gorkij irodalmi-publicisztikai hagyatéka oly szerteágazó, hogy mindmáig megközelítőleg sem jelent meg teljes kiadása. A legutóbbi, harminckötetes akadémiai kiadásban 130 addig nem publikált szépirodalmi mű, 510 cikk és 1195 levél látott napvilágot. A Gorkij-kutatás azóta viszont újabb 200 elbeszélést, karcolatot, költeményt és vázlatot, több mint 200 cikket, 7005 levelet tárt fel.

Az éhező országban *Lenin* személyes támogatásával Gorkij tudományos intézetet szervezett a világirodalom és az orosz klasszikusok kiadására és tanulmányozására. Gorkij azóta klasszikus, a róla elnevezett intézet pedig a szovjet irodalomtudomány központja lett, melyben most egész tudóskollektíva dolgozik az alapító író teljes életművének feldolgozásán.

Gorkij összes műveinek *Leonyid Leonov* főszerkesztésével, *Al. Ovcsarenko* professzor tudományos irányításával készülő akadémiai kiadása három részletben jelenik majd meg: 1. szépirodalmi művek 25 kötetben és ezek variánsai a kommentációkkal további 8 kötetben; 2. irodalomkritikai és publicisztikai cikkek 12 kötetben; 3. az író

18 kötetes levelezése. A centenárium évében a sorozatnak valószínűleg csak az első része kerül kiadásra, amely 600 szépirodalmi művet tartalmaz, – több mint 50 közülük eddig ismeretlen.

A 25 először publikált elbeszélés közül művészi szempontból is a legérdekesebb az 1895-ben írott és egy vidéki kiadásban megrekedt „Druzja" (Barátok) és a „Sszóra" (Civódás), amelyet 1899-ben az egyik ogyesszai napilap közölt, valamint az 1905-ös forradalom moszkvai eseményeinek szentelt, később a „Klim Szamgin életé"-ben is felhasznált „Zrityeli" (Szemtanúk). A 25 nemrég fellelt karcolat és irodalmi portré között különös érdeklődésre tarthat számot a *Gapon* pópáról 1906-ban írott pamflet, amelynek kéziratát Japánban találták meg, valamint a Gorkij korrekcióival megjelent *Saljapin*-önéletrajz.

Az új kiadás érdekessége azonban nem merül ki az először publikált művek sokaságában. A gyakorta változó politikai szempontok és a filológiai kutatás pontatlansága folytán az eddigi Gorkij-kiadások szövege nem egyezett mindig az eredeti kéziratokkal. Az író közéleti cikkeiből például hosszú időn át törölték a szovjet értelmiség egyik jellegzetes alakjának, *N. I. Vavilov* természettudósnak a nevét, akiről azóta utcát is neveztek el Moszkvában. Még többet árulnak el Gorkij művészi gondolkodásmódjáról olyan közismert műveknek most fellelt kéziratai, mint „Az anya", „Foma Gorgyejev", „Az Artamonovok", „V. I. Lenin", „Dosztyigajev és a többiek", „Klim Szamgin élete". Ez utóbbi regénynek csupán most fellelt első része 130 olyan kézírásos oldalt tartalmaz, amelyet Gorkij később kihagyott a végleges szövegből. A különböző változatok egybevetése, annak a hatalmas munkának végigkísérése, melyet az író nyelvi- és életanyagán végzett, bizonyára érdekes és tanulságos olvasmány lesz minden írással foglalkozó ember számára.

Az évforduló tiszteletére egyébként új film is készült Gorkijról, amelynek Fedor *Filippov* rendező a „Po Ruszi" (Oroszországban) címet adta. A mű az író önéletrajzi írásainak és fiatalkori elbeszéléseinek alapján készült, de nem egyszerű megfilmesítése ezeknek, – önálló korrajzot, széles társadalmi körképet kíván adni. Főszereplője a tizenhétéves Gorkij „az emberek között", – a korabeli Oroszország útjain vándorolva. Az író alakját a tehetséges fiatal színész, Alekszej *Loktyev* eleveníti meg.

Ez évben ünnepli 75. születésnapját és egyben tudományos munkásságának félévszázados évfordulóját Dimitrij *Blagoj*, a nálunk is jól ismert irodalomtudós, *Puskin* költészetének legjelentősebb élő kutatója.

A húszas évek közepén, a klasszikusok körül fellángolt irodalmi viták legheve-sebb szakaszában az első szovjet közoktatási népbiztos, *Lunacsarszkij* megbízta a fiatal tudóst egy átfogó Puskin-monográfia elkészítésével, s ez az állami megrendelés egy egész életre szóló tudományos-irodalmi megbízatássá vált.

Mielőtt a nagy mű írásához hozzákezdett, több mint egy évtizedig foglalkozott Blagoj a Puskint előkészítő irodalmi szakasz vizsgálatával. Ennek a munkának eredménye egy, a XVIII. század orosz irodalmával foglalkozó tudományos kézikönyv, amely megjelenése óta nem került le a korszakkal foglalkozó kutatók munkaasztaláról.

1950-ben jelent meg a Puskin-monográfia első része, amelyért a szerzőt azonnal állami díjjal tüntették ki. Blagoj ebben az időben már élénken részt vesz a szovjet irodalom aktuális kérdéseinek vizsgálatában is. Önálló dolgozatokat szentel *Fegyin* és *Solohov* munkásságának, elméleti területen a költői nyelv grammatikájával és a szocialista realizmus kritériumainak egy-egy részterületével foglalkozik. Fő kutatási témája azonban továbbra is Puskin.

A nagy költőről szóló mű a tudós születésnapjára, ebben az évben jelent meg. Puskin életművének utolsó tragikus szakasza az egész korabeli társadalom és kultúra átfogó képévé szélesedik itt ki, mintegy igazolván Blagoj szállóigévé lett mondatát: – Puskint nem Dantes golyója, hanem a levegőhiány ölte meg.

– További terveim vannak, írni akarok – mondotta az idős tudós a tiszteletére rendezett tudományos ülésszakon. Blagoj most a Puskin-monográfia harmadik köte-

tén, a költő világirodalomra tett hatását vizsgáló művön dolgozik, tavasszal pedig Prágában, a szlavisták nemzetközi kongresszusán terjeszti elő referátumát a szovjet irodalom kezdeti szakaszának kutatásával kapcsolatban.

Dimitrij Blagoj nemcsak nagy tudós és kifogyhatatlan fiatalságú ember, hanem költő is. Ezért sokan művész-tudósnak nevezik Fegyinnel szemben, akit viszont tudós művésznek szokás titulálni. A banketten egymás mellett ült a két idő-próbálta, viharedzette irodalmár. Hallgatták-hallgatták a sok okos szót, meg szerencsekívánatot, s időnként csendesen, kicsit szomorúan – egymásra mosolyogtak.

A moszkvai egyetem híres művészettörténész professzora, a 75 éves *Mácza János* – hazánkfia. Munkássága a baloldali magyar értelmiség első világháború előtti mozgalmainak idejére nyúlik vissza, mikoris mint drámaíró és színikritikus a most szintén Moszkvában élő *Uitz Béla* festőművésszel együtt a „Ma" köréhez tartozott.

A Tanácsköztársaság bukása után Mácza Bécsbe emigrál, majd kisebb megszakításokkal a „Munkás" című lap szerkesztője Kassán. 1923-ben érkezik Moszkvába, ahol mint *Lunacsarszkij* és *Majakovszkij* közvetlen munkatársa (ez utóbbit fordítja is), a fiatal szovjet képzőművészek körének (HUTEMASZ) megszervezésében vállal részt, a Kommunista Akadémián tart előadásokat.

Ebben az időben írja meg nagy munkáját az európai képző- és építőművészet történetéről. Önálló művet szentel a cseh építőművészet történetének, valamint a nyugateurópai filozófia és esztétika kérdéseinek. Leghíresebb munkáját, a 20-as évek szovjet képzőművészetének anyagát összegező forrásgyűjteményét 1932-ben adják ki. A következő évben már támadások érik. Egyetemi katedrájára vonul vissza, ahol mindmáig fáradhatatlanul oktat, nevel.

A hetvenöt éves Mácza János most rendszerezi, adja ki gazdag életművét. Úgy tudjuk, hogy a húszas évek szovjet képzőművészetével foglalkozó munkája – a kínai és japán fordítás után – a közeljövőben magyarul is megjelenik.

SZÍNHÁZAK, SZÍNMŰVEK, VITÁK

Az ötvenedik évforduló nagy szürete után az újabb drámatermésnek jórészt csak az aszuja maradt színpadon. Gogol, Tolsztoj és Csehov hozzák lázba a közönséget.

Az „Egy őrült naplója" című Gogol-művet Párizsban *Sylvie Luneau* és *Roger Coggio* fedezték fel a színpad számára, nálunk *Czimer József* átdolgozásában *Darvas Iván* játssza nagy sikerrel, a moszkvaiak pedig most *A. Kaljagin* előadásában látják a Jermolova-, *G. Burkovéban* a Sztanyiszlavszkij-színházban. Sok mindent írt nálunk a kritika ennek a tragikus farcenak XX. századi modernségéről, sajátos abszurd látásmódjáról. Nekünk úgy tűnik, hogy az átdolgozókat itt is – ott is elsősorban nem korunk jellemző betegségének, a rezignált életérzésnek kifejezése vezette (ehhez az irodalmi-színházi divathoz Gogol minden ellentmondása ellenére sem elég jó illusztráció), hanem az a nagyon is természetes törekvés, hogy klasszikus veretű alapanyagot nyújtsanak egy-egy nagy színész egyéni remekléséhez. Ezt a célját a monodráma Moszkvában is elérte.

Az évad legvitatottabb színházi eseménye kétségkívül Csehov „Három nővéré"-nek újrarendezése volt a Moszkvai Drámai Színházban. – *A. Efrosz* az előadás rendezője „azt a Csehovot állította elénk, aki Bulgakov, Pirandello és Brecht után érkezett hozzánk" – írja méltatásában *M. Sztrojeva*, az egyik legeredetibb hangú szovjet kritikus. – Efrosz meghamisította Csehovot, a jelenkori polgári dekadencia hangzásait vitte bele a nagy humanista művészetébe – tartja a másik tábor. S a vita lassan már nem is a három szerény nővérről, sőt nem is Csehov meg a többi klasszikus modern színpadi értelmezéséről, hanem általában a korszerű művészet nagy kérdéseiről folyik. Humanizmus és művészet, elidegenedés és szocialista morál, realista-

és abszurd színház érvei feszülnek egymásnak abban az érdekes eszmecserében, amely még korántsem ért véget.

A modern realizmus különböző értelmezése egyébként Csehovtól függetlenül is egyre inkább előtérbe kerülő problémája a szovjet színháznak. Sajátos illusztrációja ennek a kérdésnek Brecht útja a szovjet színpadokon. A szovjet közönség Brechttel először 1957-ben, a *Berliner Ensemble* vendégjátéka idején találkozott, – jóval *Majakovszkij, Mejerhold, Vahtangov* halála után. A harmincas évek elején *Lunacsarszkij* személyes közbenjárásával Mejerhold színpadra akarta vinni a német költőt, de ebben letartóztatása megakadályozta. Nem csodálkozhatunk hát rajta, hogy a kései találkozás, a Brecht-színház vendégjátéka Moszkvában, egyfajta kihívásként hatott a Sztanyiszlavszkij-rendszer és általában a megszokott játékstílus ellen. Az eltelt tíz év azonban bebizonyította, hogy Sztanyiszlavszkij és Brecht nemcsak kibékíthetők egymással, hanem kölcsönösen feltételezik, kiegészítik egymást, hogy a szovjet színház nemcsak befogadni, hanem gazdagítani is képes a Brecht-hagyományt.

Az ismerkedés évei után, mikor Brechtnek a Szovjetunióban még észt és lengyel tolmácsokra volt szüksége (*Panszov* „Puntilla úr és szolgája" rendezése, az „Állítsátok meg Arthuro Uit!" *Ervin Akszer* előadásában), a nagy író végül Dosztojevszkij és Gorkij nyelvén is megszólalt. Ehhez azonban nemcsak bátrabb irodalmi ízlés- és gondolkodásmód kellett, hanem egy új színházi nemzedék kinevelődése is. A „Jó embert keresünk" *Ljubimov* és társainak vizsgaelőadása volt a Vahtangov-stúdióban, a Tagankán később új színházat alapító fiatal csoporté. Ebben a színházban Brecht a hatvanas évek szovjet fiataljainak hangján szólal meg. Azon a fiatal hangon, amely az élet és az irodalom megújítása után most a színházi gondolkodásmód megújítását sürgeti.

MAI MAGYAR DRÁMÁK OROSZUL

Ejtsünk néhány szót befejezésül a mi irodalmunk szovjetunióbeli külképviseletéről is. A moszkvai könyvesboltok magyar újdonságai: Hidas Antal „Márton és barátai", Fehér Klára „Egyszer és soha többé", Németh László drámái, és egy szép könyv Zalka Mátéról, „az íróról, tábornokról és emberről". Készül továbbá Kún Ágnes szerkesztésében egy Ady-kötet, az ifjúsági kiadó pedig egy József Attila válogatott összeállításával foglalkozik.

Talán elfogultak vagyunk, de mi leginkább annak a kötetnek örültünk meg, amely mai magyar drámákból mutat be egy csokorra valót. Szerzői: Illyés Gyula (Fáklyaláng), Tabi László (Kalóz), Hubay Miklós (C'est la guerre), Sarkadi Imre (Elveszett paradicsom). Mesterházi Lajos (A tizenegyedik parancsolat), Müller Péter (Két marék aprópénz), Darvas József (Részeg eső), Berkesi András (Villa Bécs mellett). A kötet értő előszavát *Al. Gerskovics* írta, ugyanő fordította Illyés „Fáklyaláng"-ját is. S bár a többi mű fordítása általában hiányérzetet kelt, a könyv megjelenése mégis jelentős esemény.

Az ért meg bennünket igazán, aki tudja, hogy Kálmán Imre operettjein kívül jelenleg egyedül „A néma levente" képvisel bennünket a szovjet színházakban. Szinte hihetetlen, de külföldön meggyőződünk róla: mi magyarok tulajdonképpen szerény nemzet vagyunk. – Milyen sokat beszéltünk itt is az új magyar dráma válságáról. És lám most nyugodt szívvel mondhatjuk szovjet barátainknak: tessék, kérem, – lehet válogatni!

FRANCIA K

A HUNOK ISMÉT PÁRIZSBAN

Igazán nem óhajtom felújítani a vitát a frontáttörésről. Illetékes szerveink statisztikai adatainak, amelyek minden kétséget kizáróan igazolják a magyar irodalom nyugati térhódítását, csak örülni tudok. A frontáttörés viszont nem statisztikai kérdés, és sajnos tény, hogy a francia szellemi piacon, amelyen – Bartóknak és Kodálynak hála – a zenében már régóta remek hadállásaink vannak, s ahol most – Jancsóé, Kovács Andrásé és Kósáé az érdem – a film mezején újabb állásokat biztosítottunk, az irodalom szűkebb területén változatlanul az a helyzet, hogy egyre gyakrabban jelennek meg magyar művek, de eddig sem jelentős kritikai, sem számottevő közönségsikert nem tudtunk elérni. Pedig olyan nagyágyúk vonultak fel az ostromra, mint Déry, Illyés, Németh László, Szabó Magda, kiknek támadását Ottlik, Keszi és több más derék vitéz is támogatta. Az egyetlen eset, amikor úgy látszott, hogy már-már meginog a francia védelem, *A feleségem története* 1958-as megjelenése volt; Füst nagyszerű regényét a bírálók értékelték, de a közönség nem harapott különösebben rá. Egyébként – ha ez vigasztalhat bennünket – megállapítható, hogy a háború óta csak két közép-európai szerzőnek sikerült átütő sikert elérnie: Kafkának, meg – bár sokkal kisebb mértékben – Musilnak.

A helyzet tehát lényegében ugyanaz, amint azt oly keserű, de találó szellemességgel Illyés festette 1947-ben, a *Franciaországi változatok* című remek kis útikönyvében: a két háború közt is nehéz fegyverekkel indultunk támadásra, megjelentek Móricz, Karinthy, Kosztolányi, Kuncz Aladár, Márai és Zilahy legjobb művei, de a „nagy betörés egyszer sem sikerült". (Közbevetőleg megjegyzem, hogy az utóbbi hónapokban jelentős előretörés észlelhető a tudományos területen, ahol Róheim Géza, Ferenczi Sándor, Lukács György és Tőkei Ferenc egy-egy munkája szép sikert ért el. Lukácsról megjelent az első eredeti francia monográfia: Henri Avron írta, s Seghers adta ki egy sorozatban, ahol előzőleg Bakunyinról és Gramsciról jelent meg ilyen tanulmány. Ami Ferenczit illeti, neki Payot-nál az összes műveit publikálják.)

Többé-kevésbé az hát a helyzet, hogy franciára fordított művekkel képtelenek vagyunk igazi eredményt elérni. Ezzel szemben sokkal hatásosabbnak látszik a trójai faló taktikája: az eredetileg is franciául írt művek sikere egyre kecsegtetőbb. Ehhez persze csak azt a kis „engedményt" kell tennünk, hogy magyarokból franciákká változzunk. A XX. század francia irodalma tele van külföldi eredetű francia írókkal (ezen a téren az oroszok vezetnek), s immár mi is elmondhatjuk, hogy ez a vérátömlesztés szépen sikerült. Vercors, igaz, már kinn született, de azért magyar származásúnak mondható. A nemrég elhunyt Dormándi (vele kapcsolatban egyébként épp most olvasom, hogy megalakult a Dormándi Baráti Társaság, többek közt, éppen Vercors védnöksége alatt) viszont csak negyvenegy éves korában, 1939-ben, telepedett le a francia fővárosban, s eleinte magyarul írt. Egyre több sikert könyvelhet el Christine Arnothy, aki 1930-ban született Budapesten, s akit a háború zivatara sodort Párizsba. Egymás után jelennek meg regényei, melyek már többször horzsolták az év végi irodalmi nagydíjakat. (Igaz, ő jelentős helyzeti előnnyel indult: férje, Claude Bellanger, a legnagyobb reggeli napilap főszerkesztője.)

*

Az elmúlt őszi évadban egy új magyar származású író jelentkezett, aki – Vercors jelentkezése óta – a legnagyobb sikert aratta. Georges Walterről van szó. 1921-ben született Budapesten. Órásmester édesapjával két éves korában indult Amerikā-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1975 SEP 25
DAILY NEWS

Béla Uitz

MOSKAU

1021

Ungarische Literaturausstellung eröffnet

Moskau (NN) — Unter dem Titel „Die ungarische sozialistische Literatur 1900-1945" wurde im Moskauer Tschechow-Museum eine Ausstellung eröffnet. Sie ist eine gemeinsame Ausstellung des Literaturmuseums Petőfi, des Sowjetischen Literaturmuseums und der Gesellschaft für Sowjetisch-Ungarische Freundschaft. Mit Hilfe großformatiger Fotokopien veranschaulicht die Ausstellung den Besuchern das Auftauchen der sozialistischen Ideen im ungarischen Literaturleben von der Jahrhundertwende an, die diesbezügliche kulturelle Tätigkeit der Räterepublik sowie die Werke der fortschrittlichen Intellektuellen Ungarns aus der Horthy-Zeit. In der Sowjetunion werden seit den 20er Jahren zahlreiche Bücher fortschrittlicher ungarischer Dichter und Schriftsteller herausgegeben. Eine bedeutende Auswahl dieser Werke und Publikationen wird auf der Moskauer Ausstellung gezeigt. Unter anderem seien dabei die Werke von György Lukács, Béla Uitz, Béla Illés, Antal Hidas und Máté Zalka erwähnt.

FOTO MTI — I. TÓTH

ion, die an der 5. Session des ungarisch—kubanischen
aftliche und technisch-wissenschaftliche Zusammen-
nter der Leitung von Kubas Vizepremier, B. Castilla
er kubanischen Sektion des Ausschusses, in Budapest
illa nach seiner Ankunft auf dem Budapester Flug-
räch mit seinem ungarischen Amtskollegen Dr. Gyula

ahme der Ölfelder

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Heves megyei Népújság

1968 OKT 20

Uitz Béla

A forradalom művészének köszöntése

A Magyar—Szovjet Baráti Társaság Elnöksége szombaton a Barátság Házában bensőséges találkozót rendezett a hazánkban tartózkodó neves magyar forradalmár festőművész, Uitz Béla, a Szovjet—Magyar Baráti Társaság Elnökségének tagja tiszteletére. Mihályfi Ernő, az MSZBT elnöke közvetlen szavakkal méltatta a 40 éve a Szovjetunióban élő kiváló művész munkásságát, majd átnyújtotta Uitz Bélának a társaság aranykoszorús jelvényét.

érezni, hogy a cél fölé értünk. Néhány rövid vezényszó, két-három éles forduló — s a feladatot máris végrehajtottuk. A bombavetés csak képletesen történt meg, de ez nem csökkenti a feladat jelentőségét. A gyakorlat sikeres végrehajtása bebizonyította, hogy a gép óriási távolságok leküzdésére képes, pusztító erejű fegyverzetet tud magával vinni, bármely napszakban és bármi-

Uitz Béla

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

UJ SZÓ

1970 NOV 4

rendezett ünnepségeken.

Uitz Béla Prágában

A Cseh Szocialista Köztársaság Művelődésügyi Minisztériuma, a prágai magyar nagykövetség és a Fővárosi Galéria rendezésében kedden az óvárosi tanácsházán kiállítás nyílt *Uitz Béla* grafikai alkotásaiból. A kiállítás megnyitóján jelen volt a 83 éves mester is, akiről *Lunacsarszkij* azt vallotta, hogy az európai avantgarde művészet egyik legjelesebb képviselője.

A prágai közönség a kiállított közel másfélszáz alkotás között megtekintheti az 1919-ben készült híres toborzó plakátot *(Vörös katonák, előre)*, a fehér terror uralomra jutása után alkotott *„General Ludd"* rézkarcsorozatot, a *„Kominternalbum"* elnevezésű grafikákat stb.

A kiállítás ünnepélyes megnyitóján jelen voltak a Művelődésügyi Minisztérium, a Külügyminisztérium, valamint a Képzőművészeti Szövetség képviselői. A megnyitón részt vett *Vince József*, a Magyar Népköztársaság prágai rendkívüli és meghatalmazott nagykövete.

(sm)

KÖZEL-KELET

Megkezdődött az

Golda Meir Londonba utazot Home beszédére ● Tel Aviv politikáj

Kairó — Nimeri szudáni államfő hétfőn a késő esti órákban szintén az Egyesült Arab Köztársaság fővárosába érkezett, hogy részt vegyen a kairói csúcsértekezleten. *Kadhafi, Szadat* és *Nimeri* — hírügynökségi jelentések szerint — a közel-keleti helyzet politikai és katonai vonatkozásait vitatják meg. Kairói megfigyelők tudni vélik, hogy a kétnaposra tervezett csúcstalálkozón

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÖNTŐ

1968 OKT 13

Október: múzeumi hónap

UITZ BÉLA

1968 októbere, Országos Múzeumi Hónap. Ebből az alkalomból igen figyelemreméltó kiállítások és tárlatok várják a látogatókat. Néhány érdekesebb programra hívjuk fel olvasóink figyelmét.

Az Iparművészeti Múzeumban *„Szép magyar hegedűk"* kiállítás nyílt. A Magyar Nemzeti Múzeumban látható *„Ember és környezete az újkor művészetében"* című kiállítás. A Bélyegmúzeumban a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának 50. évfordulójának alkalmából bélyegkiállítás nyílt. A Közlekedési Múzeumban *„Magyar közlekedéspolitika"* című kiállítás látható. A Tűzoltó Múzeumban a tűzjelzés fejlődését mutatják be. Említésre méltó, hogy október 26-án a Magyar Nemzeti Galériában megnyitják *Uitz Béla* festőművész tárlatát.

Néhány érdekesebb vidéki kiállítás:

Október 13-án nyílik *Mohácson* a Városi Tanács előcsarnokában a ma élő mohácsi fazekasmesterek munkáiból kiállítás. *Sopronban* a Liszt Ferenc múzeumban képzőművészeti kiállítás nyílt a győri múzeum Ausztriától visszakapott festményeiből. *Kisvárdán* a Bessenyei Gimnáziumban *Berecz Andor* festőművész kiállítása látható. Ugyanakkor a községi tanács épületében megnyílt az 1918—19-es plakátok seregszemléje. *Szegeden*, a Móra Ferenc Múzeum képtárhelyiségében nemzetközi fotokiállítás várja a látogatókat.

már azon, hogy Komár
mellé telepítették az öntödé
lképzelni egymás mellett a
. Most megoldódott ez a re
és a történelem iránt érdek
az esztergomi levéltárban fe
az adatokat, hogy összeállítl
e történetét. Köszönet és elisr
iak, akik a napi munkájukon
nak.

Mészáros Mihály malomtulajd
ú utolsó évében kenyérgyárna
n ugyanis laktanya volt és a hadi
eményében az élelmes gyáros úgy
hasznot hoz az is, ha ő látja el
Csakhogy biztosan akadt valaki,
enyérfelelősének" nagyobb része-
ől s így Mészáros Mihály tönkre-
hold földet is azért, hogy a ga-
sütendő kenyérhez.

23-ban hallunk a gyárról, amikor
xtilgépgyár és vasöntöde elneve-
lését. A tulajdonost nem Erwert-
név volt, hanem Fiedlernek. Va-
a is és az öntödében a régi (20
felújításán dolgoztatott. Gépal-
meg is munkáltak. Ezért külön
kapott, mert komoly valutát ta-
a környék üzemeinek — Va-
tőgyár, Ácsi Cukorgyár — is ha-
t meg.

az üzemet
Az üzemet a második v
támadások érték, ami ma
A régi dolgozók — Pusz
Pősz József — a megmar
puszta kézzel kezdték meg
a megye kenyérellátását bi
rovátkológépeit állították
tek, hogy az almásfüzitői
felszereléséhez szükséges
1945 második felében már
is tudtak önteni s így rend
gyár, a Komáromi Lenfonó
rak, az Ászári Keményítőg
ját is.

1945-től a Gazdasági Fő
gyár mint német vagyon, a
rült és a Magyar Siemens M
ködött 1952. IX. 30-ig.
1952 X. 1-től önálló magy

Vitz Béla 1887 –

Az aktivista művéncsoport egyik vezető tagja, az 1919-es Tanácskört. előkénítésében nagy nergyet játnottak. Komoly agitációs propagandát fejtett ki.

E. Thiel: Kis Lépes művénettörténet 1966. 167. l.

M.D.K.

Vitr Béla
grafikus

Méltatás.

Pap Gábor: Paulovics László
Művészet, 1964. November - 33 kép

<Uitz Béla>

Lithe

( ) Galimberti ck +

Ma. 1918. III. eif.

12. n.

min. osz

A Műemlékek Országos Bizottságá

1021

bb. 33. 430 alkotás uitz béla életmü-kiállitásán

t tf/gk/m zs 1968. október 23.

csütörtök délután a magyar nemzeti galéria földszinti teremsorában nyilik meg uitz béla müveinek nagyszabásu tárlata. szerdán sajtóbemutatót tartottak a kiállitáson, s dr. pogány ö. gábor, a galéria főigazgatója szivélyes szavakkal köszöntötte a 82. évében járó mestert, aki a tárlat rendezőjével, dr. kontha sándor kandidátussal együtt vett részt az eseményen.

ezerötvennégy alkotásból álló uitz-gyüjtemény érkezett moszkvából budapestre, a válogatás után 430 kompozició kerül a közönség elé. érdekessége az anyagnak, hogy tekintélyes hányada, - szám szerint 918 mü - alkotójának tulajdona, a többit a szovjetunió nagy képzőmüvészeti gyüjteményeiben őrzik a puskin muzeumban, a kirgiziai állami muzeumban, a leningrádi ermitázsban, a moszkvai forradalmi muzeumban. magyarországon önálló kiállitása - legalábbis ilyen hatalmas anyaggal - még sohasem volt uitz bélának. „ retrospektiv kiállitása most - irja a katalógus előszavában mácza jános, a lomonoszov-egyetem 75 esztendős müvészettörténész professzora - csupán kis töredékét mutatja be uitz béla gazdag életmüvének, egy olyan müvész, müvészforradalmár életmüvének, aki viharos eseményekben bővelkedő élete során mindig szenvedélyesen kereste az emberi igazságot, a müvészi kifejezés uj, korszerü utjait, s aki éppen ezáltal vált a szó legtágabb értelmében forradalmár müvésszé.„

a tárlat szakavatott rendezője azt is megemlitette, hogy elhelyezte a kiállitáson többek között az ugynevezett luddita-sorozatot, amely tucatnyi kompozicióból álló freskó tervként állit emléket az angol munkásosztály forradalmi megmozdulásának. a sorozat képei teljességükben most második alkalommal kerülnek a nyilvánosság elé, először az emlékezetes „szabadság és nép„ cimü kiállitáson szerepelt dekrovits gyula dózsa-sorozatának társaságában. ezt a közös szereplést az „asztalossal„ mindig is büszkén meséli el uitz béla. szó van arról, hogy a sorozatot most megvásárolja a magyar állam, márcsak azért is, mert a nemzeti galériához meglehetősen kevés uitz-alkotás tartozik. egyébként is a nagy anyagu kiállitás alkotásai - a müvészettörténészek véleménye szerint - igen becses részként kerülhetnének be hazai közgyüjteményeinkbe. /mti/

-.-

13.55/szb -19-

Uitz Béla

bb 29. magyar küldöttség utazott az örményországi magyar kulturális napokra

t ms/lk-ju zs

1968. október 23.

szerdán jakab sándornak, az mszmp központi bizottsága tagjának, a kb osztályvezetőjének vezetésével küldöttség utazott az örmény szszk-ba, az október 25-én kezdődő magyar kulturális napokra. a küldöttséggel együtt 31 tagu müvészcsoport, valamint a sajtó és a televizió több munkatársa utazott a baráti köztársaságba.

a küldöttséget a ferihegyi repülőtéren óvári miklós, a kb osztályvezetője, mihályfi ernő, a magyar-szovjet-baráti társaság elnöke és balassa lászló, a külügyminisztérium osztályvezetője búcsuztatta. ott volt n.n . szikacsov, a szovjet nagykövetség tanácsosa. /mti/

-.-

bb. 34. ankét a zaj elleni küzdelemről

t tz/lk/m zs

1968. október 23.

nemrég müszerekkel pontosan megmérték, milyen lármával dolgoznak a máv egyik üzemének különböző műhelyeiben az egyes berendezések, a furók, köszörük, hegesztő-dinamók, légkom- presszorok, stb. az eredmény azokat is megdöbbentette, akik pedig előre tudták, hogy a zaj ezekben a műhelyekben sokkal nagyobb, mint amennyit a hallás kisebb-nagyobb, bizonyos esetekben jóvátehetetlen rosszabbodása nélkül el lehet viselni.

hazánkban az ugynevezett n -80 jelzésü ,,határgörbe,, állapitja meg azt a mértéket, amig a zaj megengedhető. ez a határ átlagosan 80 decibel, ami azt jelenti, hogy a mély hangok erőssége megközelitheti a 100 decibelt is, a magas hangoké azonban a 75 decibelt sem haladhatja meg. ezzel szemben ezekben a műhelyekben egyes - zömmel ,,szoprán,, hangon dolgozó - gépeknél 94-98, illetve 104-106, sőt az egyik berendezésnél 118 decibelt is mértek. az ellenőrzésre felkért köjál szakemberei ezeket a méréseket igazolták, és 36 dolgozó közül 25-nél meg is állapitották a hallás többé-kevésbé sulyos károsodását.

ezeket az adatokat azon az ankéton mondotte el horányi márton máv-technológus, amelyet szerdán rendezett a technika házában az optikai, akusztikai és filmtechnikai egyesület az ipari zaj csökkentésének lehetőségeiről. ez az ankét tulajdonképpen része annak a tanácskozássorozatnak, amelyen fel kivánják mérni a legsürgősebb teendőket ebben a tekintetben. amint az ankét megnyitójában nagy lajos, az épitőipari minőségvizsgáló intézet tudományos munkatársa hangsulyozta, minden érdekelt szerv figyelmét fel akarják hivni arra, hogy ha a munkakörülmények megteremtői, elsősorban a géptervezők nem veszik tekintetbe a zajcsökkentés követelményét, a gépek segitőtársakból az egészség rontóivá válnak. /mti/

-.-

14.34/szb

1969 OKT 22

Uitz Béla

1021

PEST MEGYEI Hí

„A láncoktól a csillagokig"

Uitz Béla Budapesten

Uitz Béla, ez a — saját kifejezése szerint — *„két hazájú"* művész sok mindent összefoglalhatna eddigi életéből. Hiszen nemcsak a magyar, hanem a szovjet szocialista művészetnek is a bölcsőjénél volt.

A kiállítással járó izgalmak, gondok közepette találkoztunk estefelé. Fáradt volt, előrehajolt a fotelban, két karjára támaszkodott.

Akaratlanul is az egészsége felől érdeklődtem.

„A természetnek megvannak a maga törvényei. Az ember anyaga elhasználódik. Ez a rendje. Egyébként úgy érzem magam, ahogy egy 81 éves emberhez illik."

Ezek után nem is a múltat bolygatjuk. Vajon dolgozik-e még a mester?

„A láncoktól a csillagokig" témájú freskón dolgozom. Lenin születésének 100. évfordulójára készítem. A kilenc részből álló történelmi tárgyú kompozíció bemutatja az orosz proletariátus harcát a hatalomért, a forradalom győzelmét, a szocializmus építését és napjaink csillagostrománál fejeződik be.

Most, hogy első magyarországi kiállítását rendezik, hogyan látja festészetét, témáit?

Az ember élete örökös harc az újért, a jobb életért. Művészetemmel, tudásommal mindig a nép harcát igyekeztem támogatni. Témáimat mindig ebből merítettem. Felléptem a háborúk borzalmai, embertelensége, kínjai ellen. Természetesen témáim közé tartozik a harc eredményének, a békés munkának ábrázolása is. Ma az emberek arckifejezésén nem a bizonytalanság, a bánat, a kilátástalanság pecsétje virít, hanem nyugodt bizalom a holnapban — mondja befejezésül.

A. F.

...ír·lap

...z ember

az elkövetkező időben. *Sok embert érintő változások.* Itt, Dánszentmiklóson, negatív a tehénállományunk, Pusztavacson azonban pozitív.

A feladat:

felszámolni Pusztavacson a tehenészetet. A jövő esztendőben ez megtörténik. De *mi lesz az ott lakó tehenészekkel?* Átjárnak majd ide? Ez volt az első kérdésük és joggal. A válasz: nem. Pusztavacson fejlesztjük a sertéstelepet, keverőtelepet létesítünk: a kettő együtt biztos munkaalkalom a pusztavacsi tehenészek számára. *Ki magyarázza ezt meg nekik?* Az igazgató? Az is. Az igazgató azonban nem él velük, közöttük. A kommunisták azonban igen. És a kérdés megértetése korántsem ilyen egyszerű. Mert ha ott sertéstelepet fejlesztünk, akkor tanfolyamot is kell rendeznünk számukra a tél folyamán. Azután: a sertéshízlaláshoz kukorica kell. Vigyük innen oda a megtermelt kukoricát? Kifizetődőbb, ha ott termeljük meg. De a kukoricát biztonságosan kell megtermelni. A feltétele: háromszázhetven holddal bővíteni kell az öntözőtelepet. Itt viszont, Dánszentmiklóson az öntözött legelőterületet kell ötven holddal növelni. *A változás* tehát ennyire *komplexfeladat. Gyakran magyarázni kell, mit, miért.* S kik tehetik ezt jobban, mint éppen az ott dolgozó kommunisták.

Újabb cigaretta, ablakot kell nyitni, még csak a munka kezdetén tartanak a Dánszentmiklósi Állami Gazdaság pártirodájában. Készül a vezetőségválasztó taggyűlésre a ha-

Valóban koll...

Október második felében j... runk, a március tehát messze ... van, öt hónap. Úgy tűnik azonban, mintha *túl messze* lenne március 31-e, az 1969—1970-re szóló kollektív szerződések megkötésének végső határideje. Az üzemekben *„sokkal fontosabb dolgaink is vannak"* alapon még a meglevő kollektív szerződés végrehajtá... ...emberek, megbe... ...formájában! —, biztosítani a... ...nak lehetőségét, hogy mindenki, aki akarja, el is mondhassa a véleményét.

A kidolgozásra kerülő szerződésekhez már *gazdag tapasz... talatokat adnak a... gyakorla...*

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Bp. V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

PESTMEGYEI HIRLAP

MÜVTÖRT DOK

UITZ BÉLA
festőmüv.

Magyar Nemzet 1958.
márc.19.7.old.

MÜVTÖRT DOK

UITZ BÉLA
festőmüv.

Magyar Nemzet 1958.
márc.16.6.old.

MÜVTÖRT DOK

UITZ BÉLA
festőm.

Magyar Nemzet 1958.
márc.12.7.old.

MÜVTÖRT DOK

UITZ BÉLA
festő

Magyar Nemzet 1958.
márc.22.7.old.

MÜVTÖRT DOK

UITZ BÉLA
festőm.

Magyar Nemzet 1956.
aug.7.5.old.

Nitz Béla
fuslő

M.D.K

„Tehenész"
(rajzo)

A borisón
Művészet, 1968. november.

Ulitz Béla
festő

MDK.

„Wöi fej"
(repro)

A borító hátlapján
Művészet, 1968. november.

MDK

Uitz Béla

Mihályfi Ernő:
A Szocialista Képzőművészek Csoportjának emlékkiáll.
a N. Galériában. Népszabadság 1964. ápr. 19.

MDK

Uitz Béla
festő

Géplakatosként herült Pestre a
tíres évek elején, igen nehéz
anyagi körülmények között
élt, eljárt a főiskolára.

Szabó Julia: Derkovits Gyula ifjuhora és . . .
Műrészet, 1968. november - 26 lap.

Mitz Béla

Művei szerepeltek a politikai plakátok

kiállításán.

Népszabadság 1965. aug. 29.

Politikai plakátok 1945–1965. Murányi Kovács Endre

Mitz Béla

Művei szerepeltek a politikai plakátok kiállításán.

Népszava 1965. aug. 27.

Plakátok évekről – emberekről. Rajk András

MDK

Uitz Béla

Ürömi gyártelep, olaj

Szoc.dem. párt képzőművészeinek társ. Ernst Muz. kiáll. 1945. okt. 4 l.

MDK

Uitz Béla

Artner T: Szép kiállítás - katalógus nélkül. Sz.N. 1956. szept. 9. /Kertészet a m.képzm.-ben. Mücs./

Uitz Béla MDK

A közoktatás ügyi népbiztos Uitz Bélát a Proletár Képzőművészeti Mühely vezetésével, Lampért Józsefet a festészet, Medgyesy Ferencet a szobrászat tanitásával bizza meg.

1919 máj. 2.

94.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

MDK

Uitz Béla

ZPA: "Uj romantika" és még 2 kiáll. Magyarország, 1944. márc. 3.

M.D.K

Uitz Béla
festő

Miltáliés. — „Barbresse"
(repro)

(e.f.p.): Uitz Béla 80 éves
Élet és Irodalom, 1967. március 11 - 8 kep

Uitz Béla
festő

M.D.

Uitz Béla a Moszkvában élő
magyar festő 80 éves. A
művész 8 esztendővel jart itthon,
40 éves hennyszerű szünet után.

(e.f.p.): Uitz Béla 80 éves
Művészet, 1967. március 41 - 8 lap

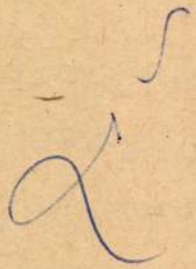

M.D.4

Klitz Béla
festő

1915-ben a Tett című folyóirat-
ban méltatta Rudnay Gyula
művészetét.

Tátrai Gábor: Rudnay Gyuláról.
Művészet, 1964. február - 8 lap.

M.D.f.

Uitz Béla
festő

Képei Párisban és Moszkvában
hirdetik a Tanácshóztársaság
nemzedékének jelenlétét a vi-
lágban.

Fehér Pál: A Tanácshóztársaság nemzedéke.
Élet és Irodalom, 1967. március 18 - 1 lap

Uitz Béla
festő MDK

Repr.: "Gyümölcsszedők" o.v. 70x 98.cm MNG;

Oelmacher Anna /szerk/: Dési Huber István a művészetről. Bp. 1959.

28. képtábla/a szöveg után/

MDK

Uitz Béla

1887-

Ferenczy Károlynál tanult.

1910-es évek elején készült szénrajzai nagy hatással voltak a következő nemzedékre, főleg Szőnyi Istvánra.

"Vörös katonák előre" 1919.

1919-ben Franciaországba, majd a Szovjetunióba emigrált.

PATAKY DÉNES: A magyar rajzművészet. Bp. 1960.

42.1 .

M.D.K.

Uitz Béla

Festőművész.

Havas Lujza:Kassák Lajos képkiállitása.

Népakarat 1957. ápr.3. 3.old.78.szám.

MDK

Uitz Béla

"Luddittták" -.-

54.o.

Németh Lajos: A "Magyar Forradalmi Művészet" kiállitásáról.
Müv. Ért. 1958. VII. évf. 1. sz. 54.-61.o.

M.D.K.

Uitz Béla, festő

egyike volt azoknak, akik a leghatározottabban hangsulyozták a 8-ak stilizáló, aktivista irányzatát és nagy szerepet játszottak az 1919-es év politikai eseményeiben is. A Tanácsköztársaság bukása után a Szovjet Unióba emigrált, ahonnét később többen visszatértek, de a 8-ak indulásának első lendülete addigra letört.

Pataki D.: Etienne Szűnyi. Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc.1-2. 115-116.old.

M.D.K.

Uitz Béla, festő

nevét több helyen említi a szerző, mint akire a francia körül Picasso volt hatással, s aki az 1910-ben alakult „Nyolcak" csoportjának alapító s egyik legharcosabb tagja volt.

B. Szij: Róbert Berény

Acta Historiae Artium, Bp. 1966. T Cm. XII. fasc. 1-2.

155., és 173. old.

M.D.K.

Uitz Béla

Festőművész.

/Havas/:Beszélgetés Uitz Bélával.

Népszava·1958. márc.19. 6.old. 66.szám.

M.D.K.

Uitz Béla

Festőművész.

Hollós Korvin Lajos:
A magyar forradalmi művészet kiállitása a Mücsarnokban
Népakarat 1957. nov.7. 11.old. 261.szám.

M.D.K.

Uitz Béla

Festőművész "Fekvő nő " c. képe felv.

A magyar forradalom festményeinek kiállításáról.

Népakarat 1957. nov. 7. 10.old.

M. D. K

VITZ Béla festő

Részvétel a kiállitáson

(Tanácsköztársasági plakátok)

Dutka hária: Magyar Plakátförté-
neti kiállítás a Múcsarnokban

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 265. sz. 8. l.
nov. 7.

Uitz Béla
festő

M.D.K

Művei részt vettek a békéscsabai kiállításon.

— 411
Művészet, 1961. január. — 1 szám

MDK.

Uitz Béla

Pátzay Pállal való kapcsolatairól

Petőfi Népe 1965.ápr.8. 5 lap.

MDK

Uitz Béla festőm.

Genthon: A magy. festőműv. tört. A Szépműv. könyve. 1940. Bp. 979 l.

MDK

Uitz Béla festőművész

Moszkvában tanítványok serege veszi körül, akik irányításával és útmutatásai szerint dolgoznak. Hatalmas freskókon örökítette meg a szocialista életformát. Itthon felkereste műtermében régi barátját, a 80 éves Pór Bertalant. (A találkozásról fénykép repr.)

Haits Géza: Beszélgetés Uitz Bélával a festőművészet ~~[illegible]~~ titkairól.

Ország-Világ, Bp. 1960. 46. sz. 4-l.

MDK

Uitz Béla festőművész

Elméleti megjegyzések között Leonardó egy rajzára utal. Azért él a szovjetunióban, mert ott megvalósíthatja művészi vágyait.
(Rajza: Henry Barbusse a ravatalon — repr.)
Haits Géza: Beszélgetés Uitz Bélával a festőművészet titkairól.
Ország. Világ, Bp. 1960. [redacted]
46. sz. 4. l.

MDK

Uitz Béla festőművész

A Szovjetunióból hosszabb látogatásra Magyarországra érkezett. (A cikk a lapnak adott nyilatkozatát tartalmazza.) Több mint három évtizede él a Szovjetunióban. Ott családot alapított, felnőtt gyermekei vannak.

Haits Gézza: Beszélgetés Uitz Béllával a festőművészek titkairól.
Ország-Világ, Bp. 1960. 46. sz. 4. l.

MDK

Uitz Béla festőművész

Művei: kompozíciók, tanulmányok, arcok jelenetek. A közvélemény ellenőrző szerepének fontosságát hangsúlyozza. Sokat tanult Kina és India művészeitől, Leonardo da Vincitől, Lenintől. A keleti művészetről, majd az oszlop mondanivalójáról beszél.

Haits Géza: Beszélgetés Uitz Bélával a festőművészet titkairól.
Ország-Világ, Bp. 1960. 46. sz. 4. l.

Klitz Béla, kesb

L.:Szőnyi István

Salamon Nándor:Magángyüjtemény - közszemlén 890.

Élet és Tudomány,Bp.1977.jul.15. XXXII/28

Uitz Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

NAPLÓ

Uitz Béla műveiből gyűjteményes kiállítást rendez a Nemzeti Galéria. A tárlat teljesebbé tétele érdekében a Galéria kéri mindazokat, akiknek Uitz-festményük, grafikáik, rajzaik vannak, hogy jelentsék ezt be mielőbb a rendezőnek, Oelmacher Annának. Telefon: 124—360, 18-as mellék. Írásban V., Kossuth Lajos tér 12.

építészeinek ig-
mertetését, aminek bírálatával
viszont nem egészen értek
egyet, és azokkal a franciák-
kal sem, akik mostanában ezt
a korszakot szintén hajlamo-
sak elítélni. Úgy vélem ugyan-

Uitz Béla festő M.D.K.

A "Ma" művészcspert reprezentativ alakja.

Először Bécsbe, majd a Szovjetunióban él.

Körner Éva:Magyar művészet a két világháború között Bp. 1963. 9.1.

Uitz Béla,festő

A Pécsi Modern Magyar Képrárban az Akivista Uitzot a monumentális "Ülő nő"c.képe reprezentálja.54.sz.kép. 226.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Mitz Béla

Rózsa Gyula: Béla Mitz the Militant Painter.
—Hungarian Review, 1967. okt. 17-19.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

82. l.

Uitz Béla festő M.D.K.

A tett és a Ma folyóirat körül csoportosult művészek / aktivisták/ közé tartozott.

1916-ban San Franciscoban aranyérmet nyert.

[illegible]alászat. tervei nem kerültek kivitelre.

[illegible]mberiseg falkép költözött.

rövid bécsi tartózkodás után a Szovjetunióban

Kampis Antal: A képzőművészetek története 745.l.

A Kultura Világa [illegible]p. 1963.

Uitz Béla
festő

M.D.L.

Vörös katonák előre" demonstratív jellegű,

" + repro

Kiss Sándor: A magyar politikai plakátművészet
Művészet, 1963. július-21 kép

Ulitz Béla
festő

M.D.6/1

Sirodás, 1919. vérkarc

Szabó Julia: Derkovits Gyula ifjukora és . . .
Művészet, 1968. ~~de~~ november - 26 lap.

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Méltatás.

Réz Béla: A Nyolcak és Aktivisták grafikai kiállítása.
Művészet, 1962. április — 33 l.

2

Nitz Béla
festő

14. D.K

Mélt atás.

Pogány Ö. Gábor: Dési Huber István
Művészet, 1964. november - 16 lap.

Vitza Béla festő M.D.K.

Művei a kiállitáson

Perneczky Géza: A Nyolcak és kativisták köre

Kiállitás Székesfehérváron

Magyar Nemzet 1965. október 23. 4.l.

Uitz Béla festő

M.D .K.

Társszerzője volt a Ma c. lapnak,
Toborzó -plakát . 1919.

Perneczky Géza: Uitz Béla grafikái Tatabányán
Magyar Nemzet 1966 márc. 26. 4.1.

Tárcaszerződője volt a Mo c. Japnak,

Tobozró -plakát . 1914.

MDK

Uitz

Kállai E: Wo stehen unsere jungen Künstler?
Pester Lloyd, 194o. dec. 25. 22 l.

Bartókné Pásztory Ditta a zongoránál

MAGYAR BEMUTATÓK A BUDAPESTI ZENEI HETEKEN

Lendvay Kamilló Négy zenekari invokáció című műve a Magyar Állami Hangversenyzenekar szeptember 25-i koncertjén hangzott el Sándor János vezényletével. A mű négy „invokáció" és az azokat összekapcsoló recitatívó füzérszerű szerkezetét mutatja. Az invokáció megjelölés ősi-indulati, esetleg zeneelőtti tartalmakra utal; nagy feszültséget hordozó zenekari felkiáltásokra, amelyek már hangzásbeli kvalitásaiknál fogva kontrasztot kell képezzenek a „kötőanyaggal", a lágyabb-líraibb matériából készült recitatívókkal. A négy-meghárom tételből álló Lendvay-mű él a korszerű eszközök gazdag bőségével és ki akarja fejezni az extatikust, a szorongót, a groteszket és a félelmeteset. Általában — az invokáció megjelölést igazolva — ki is mondja ezeket a felkiáltó, erős tartalmakat, bár a zenekari paletta színkészletének túlságosan vaskos használata következtében nem mindig képes fokozásokra. A vékonyan, áttetszően koncipiált recitatívók s a G-fuvola sajátos színeinek találó alkalmazása egyértelműen lírai karaktert ad az összekötő tételeknek. A bemutatóval együtt hangzott el Britten Les Illuminations c. Rimbaud-sorozata Réti József szólójával és Bartók Conterto két zongorára és zenekarra című alkotása; ez utóbbiról lapunk más helyén számolunk be.

*

Lehel György vezényletével, a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus zenekarának tolmácsolásában ismerhettük meg *Ránki György tempestuosa*, Viharos hajnal című egytételes kompozícióját, amelyet a szerző a Nagy Októberi Szocialista Forradalom ötvenedik évfordulójának tiszteletére írt. A szonátaforma szabadon kezelt formájában fogant ez az új Ránki-mű — témáinak ellentét-jellegénél fogva — alkalmas az olyan nagy és széles skálán részletezhető ellentétpárok kifejtésére, amilyen a fény és árnyék, s a kettő drámai küzdelmének zenei ábrázolása. (Körülbelül ezt adja meg műve programjaként Ránki!) S bár itt természetesen nem képzőművészeti inspirációt követ, mint a Derkovits-sorozatra épülő „1514"-ben, valami módon, a műnek szikár szerkezetéből, a színek helyett tématömböket szembeállító megformálásából az ember mégis hamar eljut hallgatás

közben Derkovits, vagy Ujtz metszetek és karcok asszociációjáig. Ránki Aurórája sokféle szimbólumot hordoz magában, de e szimbólumokat nem külsődleges eszközökkel oldja fel, hanem a zenei formálás és hangzásvilág logikájával. A mű rövidségéhez képest tartalmilag igen súlyos. Kár, hogy a zárórész, a befejezés előkészítetlenül éri a hallgatót s így a mű egésze hatásában feltétlenül esik. (A Ránki-bemutatót Dohnányi II. hegedűversenye követte Kovács Dénes előadásában, s ezen a szeptember 26-i koncerten hangzott még el Beethoven Eroicá-ja.)

*

A tragikusan korán távozott *Tardos Béla* kantátája, a Tóth Árpád versére írt *Az új isten* című monumentális köszöntő ugyancsak Október ünnepére készült. Bemutatóját a Magyar Állami Hangversenyzenekar és a Budapesti Kórus vállalta, a baritonszólót Radnay György énekelte. Valóban a halál küszöbén fogant alkotást hallhattunk, amelyben a szerző testamentum-szerűen hagyatékozta az utódokra forradalmi hitét, küzdéssel teli életének etikus világát, Tardos lehatolt a gyönyörű Tóth Árpád vers legmélyéig, s szerencsés ihletettséggel ragadta meg a vers dithirambus-jellegét, iramló mondanivalóját, nagy és igaz költői pátoszát. Lényegében zenei kifejezéstára is ezekhez a karakterisztikumokhoz igazodik, igen meggyőző és tiszta eszközökkel. Tardos zeneszerzői pályáját különösen rokonszenvessé teszi az állandó tudatosodás, önmaga folytonos fejlesztése. Ebben a műben teljessé vált az eszköztár: gazdag kromatika, amely a tizenkéthangú szerkesztés szabad felhasználásához segíti; komplex szólamvilág, amely a mű csúcsát képező nagy fúgában ér el hatalmas fokozáshoz; a színskála kiszélesülése, amely hangszer és emberi hang lehetőségeinek érett kitapasztalásával építi fel a kantáta festői, nagy tömbjeit. Tardos inspirációja meggyőző módon olvaszt egybe különböző elemeket — ezt az internacionális fogantatást hangsúlyozza és egyéníti. A mű nagy feszültségeket exponáló nyitó-része talán leginkább balkáni ritmusokat idéz. Summázó jelleggel szólal meg benne a régebbi Tardos kantáták széles-pasztózus tömegintonációja. S a szép és bensőséges szólót felváltva emeli-mutatja fel az alaposan elsajátított kórustechnika, amely Tardos zeneszerzői munkája során oly sokoldalú kikísérletezésen keresztül érkezett e műben alkalmazott nagy színező és karakterizáló képességgel rendelkező, drámai hatású alakjához. Jelentős alkotással búcsúzott tőlünk Tardos Béla, s az utolsó mű még magasabb csúcsok felé törő szándékokat sejttet.

n
k

dosa Pál 1940/41-ben írt *második hegedűversenyét*. A háromtételes versenymű — bár szerzője később átdolgozta — ama alkotókorszak stílusjegyeit hordozza magán; s mint minden Kadosa-kompozíció, a magasrendű európaiság igényével szól hozzánk. Kadosának ez az alkotó korszaka még erőteljesen hozzáfűződik a népi-nemzeti anyag megmunkálásához. Népzenei, és különösen verbunkos elemek bukkannak itt fel. Hangja meditatív és játékos rétegek egymásratalálásából alakul ki. Tiszta formák és tiszta hangzásképek világába lépünk, a concertáló szólam egyszerre bensőséges és virtuóz, s a mű világának emberi hangja különösen a Sostenuto jelzésű középső tétel átszőtt, gazdag fantáziával megalkotott lírájában szól hozzánk beszédesen, intenzíven. A mai Kadosa nyilván más módon fejezi ki azt a konzekvens, etikus mondanivalót, amit ez a mű is magában hordoz. A kései bemutató azonban ezért is érdekes, fontos és tanulságos számunkra: a technikai és kifejezési eszközök gazdagodása mellett az érzelmi, indulati, és gondolati elemek domináns jelleggel élnek a nagyívű zeneszerzői pálya egészében. (A Tardos- és Kadosa-bemutatók mellett Schubert Befejezetlen szimfóniáját vezényelte még Erdélyi Miklós ezen a koncerten, amelynek befejezéseképpen egészen szenzációs fogalmazásban hallottuk A csodálatos mandarin szvitmuzsikáját.)

*

Vincze Imre Rapsodia concertante-ja az ünnepi ENSZ-koncert második felének magyar bemutatójaként került közönség elé. Vincze kompozíciója nagyon világos, jól követhető forma-szerkezetben szólal meg századunk hangján, a hagyományt szervesen továbbépítve. A rapszódia-jelleg nem befolyásolja a szerkezetnek a szonátaformát felidéző szerves építkezését s a legmaibb elemek, szeriális és clusterképletek szervülnek a század második negyedének vívmányaival. Vincze hangzásvilága teljes egészében mai, bár a mondottak szerint a zenei tegnapra is támaszkodik. Fő erénye a fejlesztés, amely mindvégig következetes és megokolt. A mű voltaképpen versenymű, amelynek koloritját előnyösen gazdagítja a zongoraszólam leleménye és sokrétű hangzásvilága. A zongoraszólót erős intenzitással, a ma mondanivalója iránt jó érzékkel szólaltatta meg Almássy László. Ferencsik és a Rádiózenekar gondos előkészítéssel vitte közönség elé az új magyar alkotást.

Raics István

Ts. 9 ÁPR 1021

Uitz Béla

HÓNAPRÓL HÓNAPRA

Uitz Béla

A kritikus elnézést kér az olvasótól, mert ugyan arra kapott megbízást, hogy beszámoljon a Nemzeti Galériában megrendezett Uitz Béla-kiállításról, mégsem egészen ezt teszi. Kevesebbet is, meg többet is akar ennél adni. Lenyűgözően érdekes ez a kiállítás, azonban szükséges – megértéséhez, felméréséhez – kissé távolabbra is tekinteni, megfogalmazni a kiállítás és a művész jelentőségét a magyar művészettörténetben és napjainkban. Vállalkozik is erre a feladatra, de teljesen mégsem tud e követelménynek, önmaga szabta feladatának megfelelni, mert Uitz Béla igazi felfedezése még várat magára; egyszerűen azért, mert még mindig elég keveset tudunk róla.

Első szavunk az örömé; múzeumaink, elsősorban a Nemzeti Galéria és a székesfehérvári múzeum, sok adósságot törlesztettek az elmúlt években. Kiásták a feledés homályából a többszörösen elhanyagolt, kigúnyolt Csontváryt, kezdjük egyre jobban megismerni az olyan modern magányosok életművét, mint Gulácsy Lajos és Vajda Lajos. Fokozódik az érdeklődés az első világháború előtti és alatti progresszív csoportosulások, avantgarde művészek, valamint a két világháború közötti szocialista és radikálisan baloldali alkotók életműve iránt. Az Uitz-kiállítás is ebbe a folyamatba tartozik, megrendezésével művészettörténeti és némiképpen művelődéspolitikai igazságtalanságot számoltak fel. Közönségünk megismerkedhetett a kiállítás révén korunk egyik nagy művészének – bár ilyen összeállításban csak töredékes – oeuvre-jével. Csodálkozva állapíthatta meg, hogy egyrészt a nagyság jegyei vitathatatlanok, másrészt a nagyság össze van forrva – mivel abból táplálkozott, abból származott – a kommunista világnézettel, a kommunista világmozgalommal, a szovjet társadalmi valósággal. Nem tudjuk eléggé hangsúlyozni, hogy milyen sokat jelenthet egész képzőművészeti életünknek, kultúránknak az Uitz-életművel való találkozás. A kérlelhetetlen elvhűség, a tántoríthatatlan pártszerűség és a legmodernebb eszköztár, művészi szándék egységét. A sok langyosság, epigonság után – gondoljunk csak az utóbbi évek képzőművészeti életének néhány tapasztalatára – nagyvonalú *eredetiséget* és világitóan tiszta, *forradalmi eszmeiséget.*

Érdemes ennél a tanulságnál még egy kissé elidőzni. Olvassuk a tömör, szűkszavú életrajzban, hogy... „1915-ben fiatalok csoportjával megszerveztük a Tett c. korszerű lapot, s harcot folytattunk az imperialista háború ellen." Már egészen fiatalon, kezdő művész korában a korszerűség izgatta, de azzal összefüggésben az akción, még hozzá a művészetpolitikai akción túl a politikai is. Bécsben. az első magyar kommün bukása után „vasárnaponként különböző múzeumokban előadásokat tartottam forradalmár magyaroknak és osztrákoknak." Élete már kezdettől fogva nemcsak alkotás, művészetpolitikai küzdelem, hanem tanítás is.

Tanító, oktató szerepe egyre egyetemesebbé nő, mint a nagy proletárköltőé, halhatatlan kortársáé. Nem riad vissza semmi olyan feladattól, amely a proletariátus, a dolgozó nép érdekeit szolgálja. „Párizsban megalkottam Gorkij Anya c. színdarabjának, Vaillant-Couturier Tőke c. darabjának és öt magyar forradalmi darab díszleteit, s megkezdtem Henri Barbusse Tűz c. darabja díszleteinek elkészítését." Aki ismeri a magyar szcenika két világháború közötti történetét, az érzi és érti, milyen szép vállalkozások lehettek ezek, s mennyire fontos lenne ezeket a terveket megismerni, ele-

Az elbeszélő költemény „divatos" műfaj a szovjet irodalomban. Az utóbbi időben egyre inkább valamilyen eszmék, gondolatok kifejtését jelenti, nem pedig egy eseménysor vagy emberi sors bemutatását. Ezt látjuk Jevtusenkónál is, hiszen „A bratszki erőmű" elsősorban a költő gondolatait tárja elénk, melyeket a társadalmi haladásba vetett hit és hitetlenség polémiája (formailag az erőmű és a piramis dialógusa) fog össze. Vajon sikeresen-e? A történelmi képek, portrék, sorsok, publicisztikai jellegű betétek, lírai önvallomások jelentős része önmagában is megállna. Ezért a merész építésű elbeszélő költemény szerkezete kissé labilisnak tűnik. A fiatal Jevtusenko kísért itt, aki nem várja meg élményanyaga leülepedését, hanem rendszerezés nélkül, azonnal megszólal. Szerencsére – a poéma egészét tekintve – már nem az érzelmek vannak fölényben az értelem felett: a költő lendülete komolyabb, mélyebb, józanabb, mint néhány évvel korábban.

A történelemből csak epizódokat ragad ki: a forradalmárok történetét – mementó és követendő példa gyanánt. Talán túlzottan tanító jelleggel teszi ezt, és etikai szempontú értékelése ezért helyenként (ahol szónokias hangot üt meg) nem meggyőző.

A szovjet korszakról szóló második részben a történelem helyét maga a költő, illetve bratszki látogatásának élményei foglalják el. (Az erőmű és a piramis vitája tulajdonképpen meg is szűnik.) A fő helyet különböző emberi sorsok ábrázolása kapja. Itt már – verses elbeszélések formájában – sikerültebb portrékat fest. Míg az első részben történelmi személyiségek forradalmi tetteit értékeli, itt az átlagember munkájának jelentőségét hangsúlyozza – sokkal életszerűbben, kevesebb pátosszal.

A természet szépségét az emberi kéz munkájának eredményei mellett a művészet jelenti, ami nemcsak a költő életeleme, hanem az egész társadalom szükséglete. Forrása a természet, tulajdonosa minden ember, ezért hatalmas erő – vallja Jevtusenko az „Iszkussztvo" („A művészet") és a „Nocs poezii" („A költészet éjjele") c. részben.

A forma oldaláról mindig kevesebb szemrehányás érte Jevtusenkót. Ez most is így van. Költői képalkotását csak dicsérni lehet; (a képekben kifejeződő túlzott gondolati könnyedséget már nem mindenütt). Verselése természetes, amit az olvasó el is vár a költőtől, az új szovjet irodalom poeta doctus-ától. (Csak ott válik szónokiassá, ahol nem eléggé kifejező képet alkot, vagy ha kellően meg nem érlelt gondolatait veti papírra.)

„A bratszki erőmű" nem sokkal megjelenése után élénk vitát váltott ki a szovjet irodalmi folyóiratok hasábjain. Kritikusai kifogásolták, hogy műve nem elég átgondolt, és – a költő szavai ellenére – itt is tapasztalták a felületességet. Bírálták történelmi látásmódját, moralizáló hajlamát, a poéma szerkezetének lazaságát. De elismerték a csaknem eposzi vállalkozás jelentőségét, Jevtusenko képalkotó és emberábrázoló tehetségét, őszinteségét, kitűnő formakészségét, könnyedségét.

„A bratszki erőmű" megjelenése a szovjet irodalmi élet nagy eseménye volt. (Még színpadon is játszották – óriási érdeklődés mellett.) Ezért reméljük, magyarra fordítva a mi olvasóközönségünk is megismeri majd. Érdemes lenne, hiszen a kötetben levő versekkel együtt azt bizonyítja, még sok újat lehet mondani Jevtusenkóról.

MOLNÁR ISTVÁN

mezni, már csak a díszlettörténet eme szakaszának teljes megismerése szempontjából is.

De vállalja azt is, hogy Moszkvában egy időre a Kultúra és Pihenés Parkjának vezető művésze legyen: „Könyvet írtam a parkok fejlődéséről Egyiptomtól Görögországon és a renaissance-on keresztül az angol parkokig és a szocialista kultúra és pihenés parkjának alapelveiről." E sokoldalú és föltétlenül nép-központú tevékenysége egyúttal rokon a nagy reneszánsz mesterek sokoldalúságával, univerzális érdeklődésével. Uitz mindenesetre példát mutatott egész életén keresztül arra, hogy a nagy művész egyúttal közéleti orientációjú is, nem lehet az alkotói tevékenységet a társadalomtól elszigetelődve, öncélúan folytatni. S még egy rokonszenves vonás: korunk vagy régmúlt korok sok művészével ellentétben gyorsan hoz létre olyan kollektívákat, amelyeket oktatva-nevelve, közös nagy munkákat végez el a művész, a társulással egyetemben. „A párt központi bizottsága a szovjetek palotájának építkezéséhez küldött. Az építkezésen a freskó-műtermet vezettem. Megszerveztem a freskófestők kollektíváját Pavlenko részvételével, megtanítottam a kollektívát az alfresco klasszikus technikájára; a klasszikus monumentális festészetet vezettem, a kollektívával kompozíción dolgoztam." Diego Rivera és Siqueiros fajtájából való ő, mód nyílott számára – ha buktatókkal, nehézségekkel is –, hogy egy mozgalom, egy párt, egy közösség, az ő esetében szocialista társadalom részére monumentális műfajú, jellegű alkotásokat hozzon létre, s hagyjon örökül az utókor megbecsülésére. Mindezt nem öncélúan, nem egyéni céloktól hajtva-űzve tette, hanem fiatalok, társak összefogásával, nevelésével, hogy így mintegy például szolgáljon csoportjaival az igazi szocialista művészi közösségek okulására.

Nemcsak elkötelezett, nem csak pártos, hanem mindezeken túl pártszerűen élő-dolgozó alkotóművész is volt. „A párt megbízásából Bécsben tüntetéseket, forradalmi estéket szerveztem . . ." Azaz gyakran részt vett a napi pártmunkában is, nyilvánvalóan vásárra vivén a bőrét a burzsoá vagy feudálkapitalista elnyomó rendszerekkel szemben. „A FKP megbízásából 14 kompozícióból albumot készített (Contre la guerre impérialiste). A rajzok az imperialisták gyarmati rablásának témájáról ma is aktuálisak. Az albumhoz Marcel Cachin írt előszót." Művészetét tehát nem egyszer a napi politika szolgálatába is állította, s az ilyesfajta alkotásai akár legjelentősebb művei között is szerepelnek. Nemzetközi művészetpolitikai szerepre is vállalkozott: „A Kominternen segítségével létrehoztam a Forradalmi Művészek Nemzetközi Irodája elnevezésű forradalmi szervezetet . . . az iroda különböző tagozatainak kiállításait szerveztem meg: spanyol, angol, amerikai, japán stb. Ezeken a kiállításokon forradalmi témával a világ sok haladó művésze vett részt." Íme, a világító példa ebben is: Uitz nem restellt művészetpolitikai adminisztrációt, szervező munkát is vállalni, s ezt forradalmi szellemben, önzetlenül, nagy szakmai tudással és tekintéllyel tette.

Nem lehet úgy szólni a kiállításról, hogy legalább ezeket előzőleg el ne mondjuk róla. Szűkebben vett művészi pálya nem egy vonatkozásban tragikus, hiszen a mostani budapesti, meglehetős alapossággal, szaktudással és szeretettel összeállított kiállítása sem feledtetheti el teljesen azt a tényt, hogy egyéni kiállításainak krónikája rendkívül elszomorítóan rövid: Magyarország: a „Ma" helyiségében, (1915–19), Bécs (1919–21), Párizs (1924–25), Moszkva (1924–25), Bern (1925) és London (év nélkül). Nemcsak a kiállítások történetében vannak ijesztő cezúrák, hanem egyáltalában a magyar művészet történetében is. Németh Lajos így ír erről a Modern magyar művészet című kötetében: „Ha a könyörtelen sorsforduló, a forradalom leverése nem történik meg és Uitz megvalósíthatja terveit, törekvéseiből olyan expresszív-monumentális murális művészet születhetett volna, mint amilyent a húszas évektől kezdve a mexikói falképfestők teremtettek meg. E monumentális stílus arra lett volna hivatott, hogy magába szívja a magyar aktivizmus formaeredményeit, s a konstruktivitás és az expresszivitás egysége révén a forradalmi kor adekvát, közösségi művészetét teremtse meg. Hogy ez nem valósulhatott meg, annak oka nem művészi gyengeség volt, hanem a magyar történelem tragikus valósága." Uitz Béla kissé elveszett tehát a magyar képzőművészeti kultúra számára, s a Szovjetunióban lelt második hazát ahhoz,

hogy művészi szándékait megvalósíthassa. Nagyszerű lehetőségeket és megtorpanásokat is adott ez a váltás, s most rajtunk a sor, hogy művészetét újból és véglegesen megismertessük a szocialista magyar haza megújhodott közönségével.

Mi hát ennek a művészi pályának a – politikai-emberi pálya felvázolása után – néhány legfontosabb jellegzetessége, a kiállítás tanulságai szerint, de egyúttal más tapasztalatok, információk szerint is, amelyek persze ma még korántsem elégségesek: Uitz esetében – az első világháború előtt – már nem arról volt szó, hogy Nagybányának hátat fordítson, hogy elkerülje a neonaturalizmus csábítását, vagy akár beálljon a *Nyolcak* jól szervezett csoportjába. Rögtön az aktivisták táborához csatlakozott, s ezzel máris – maga is – behozta a magyar képzőművészet lemaradását az egyetemes képzőművészettel szemben. Aktivista társai mind vonzódtak a geometrikus formákhoz, a dinamikus ábrázolási módszerhez, eszközökhöz, a konstruktív formáláshoz. Mindezek mellett átzúgatta magán a kubizmus és expresszionizmus hullámait, s törekedett arra, hogy a türelmetlen újszerűség párosuljon jól kiválasztott elődök, példaképek művészetének tudatos folytatásával. Így tekintette bizonyos mértékig útmutatóknak Pór Bertalant és Kernstok Károlyt, a világnagyságok közül pedig mindenekelőtt Michelangelót, Rembrandtot, Tintorettót, Grecót és Cézanne-t.

Ezekből a hatásokból, előzményekből leszűrt és egész életében szuverén módon kialakított művészetére elsősorban a hallatlan tudatosság, konstruktivitás jellemző. Legtöbb alkotása nevel, oktat s egyúttal csodálatosan megfogott szerkezet is. Nincs talán olyan festménye, rajza, freskója, amelyről ne sugározna a világos szerkezet, az agitatív szándék. Nem híve az intuitív alkotásnak, annál inkább a racionalizmusnak. Csakhogy ez a racionalizmus nem hűvös, nem száraz, hanem lángoló, lelkesedő, érzelmekre is ható, Mácza János szerint ún. túlhevített racionalizmus. Nem idegen tőle a barokkos mozgalmasság sem, a modern dekorativitás. A kubizmus mély nyomot hagyott művészetében, de nála ez a stílus, az az alkotási módszer párosul expresszivitással s ugyanakkor bizonyos plaszticitásra való törekvéssel is. Életművére pontosan az jellemző, hogy nem egy stílusirányzat, alkotói módszer követője, hanem – mint a legtöbb nagy alkotó – saját stílusán, alkotói módszerén belül szintézisre is törekszik, a hagyomány, a múlt, a jelen, a nemzeti és nemzetközi szintézisére.

Témavilága is eredeti. Kiállításának végignézése éppen olyan élmény volt, mint sok nagy modern alkotó – más művészeti ágakra, zenére, filmművészetre gondolunk itt – egy-egy művének vagy életművének befogadása, elemzése. Szakadatlanul gondolkoztatott, sehol ellágyulás, öncélú szórakoztatás. Korai orosz tájképei – pontosabban szólva városképei – komorak, fenségesek, erőteljes kifejező erejűek. Vagy viharos, forradalmi hangulatról tudósítanak, vagy tiszta szerkezetükkel egy születő új világról hoznak hírt. Analíziseiben arra is vállalkozik, hogy az orosz valóságot részeire bontsa, akár egy ikonról van szó, akár egy városrészről. Portréi nagyvonalúak, kevés vonallal, folttal sokat fejeznek ki. Főleg ezeken mutatható ki a nagy olasz példakép hatása. Feltűnő, hogy már ekkor is gyakran használja a tust, a vízfestéket és temperát, valamint a sokszorosított grafika eszközeit, minden bizonnyal a gyors munka, reagálás, az agitatív szándék szolgálatában.

A húszas évek elején legnagyobb vállalkozása a világhírű Luddita-sorozat. Jelentősége Derkovits Dózsa-sorozatáéval mérhető össze. Uitz tulajdonképpen ezzel a sorozattal vezeti le dühét, eszeveszett fájdalmát; az elbukott magyar forradalom rekviemje, elsiratása ez a nagyszabású alkotás. A kiállított vázlatok arról tanúskodnak, hogy Uitz szerencsésen ötvözte össze a németalföldi grafika és az expresszionista ábrázolásmód hagyományait, illetve eszközeit, hogy egy teljesen egyéni stílusú sorozat keletkezzék belőlük. Minden lapról sugárzik az osztályharc kérlelhetetlensége, az elnyomott nép, munkások elszántsága, s mivel levert forradalom után vagyunk, a harc tragikuma is. A párizsi korszak tusrajzai, tájképei újból jellemzőek Uitzra. Mindenütt a szerkezet érdekli, mint például a *Párizsi gótika* c. képen, vagy az *Eiffel-torony esőben* c. alkotás esetében látszik. Felejthetetlen a Barbusse-ról készített krétarajza, annál is inkább, mert a moszkvai korszak művei között találkozunk majd a halott íróról festett vízfesték-tempera képével is. Csodálatos ez a két portré: mindkettő

esetében kevés vonallal, folttal dolgozik, de az első töprengést, fájdalmat, elszántságot fejez ki, a másik pedig megdicsőülést, a maga felhevített racionalizmusával. A halott Barbusse feje még így is mintegy azt szuggerálja belénk, hogy a nagy író nem élt hiába, példája halála után is élni, hatni fog.

A közvetlen agitációt szolgálják ugyanebből a korszakból például a *Cilinderes fejek*, a *Gáz*, a *Proletártűrt* és a *Barátkozás*. Mindegyik egy külön művészi világ is egyúttal, mert a Barátkozás Giottot juttatja eszünkbe, de a kép eszközei világosan utalnak a legmodernebb törekvésekre. A Szovjetunióban festett tájképek újból rendkívül expresszívek, s mindegyikből ismét a konstruktív szellemiség árad. A *Tőletek függ* c. sorozat darabjai Léger-t idézik, de kombinálva Uitz forradalmiságával, lendületességével, egyéni törekvéseivel. Felejthetetlen – már csak különleges kékesvöröses tónusa miatt is – *Csapajev* arcképe, s újszerű monumentalitásra törekvést árulnak el az *Éneklő lányok* vagy a *Kendős asszony* c. temperák. A nagy murális kompozíciókat eredeti helyükön kellene látnunk, a kiállított vázlatok – nem egy csak az maradt – csak sejteni engedik, milyen nagy művész alkotójuk. Öröm és bánat vegyül bennünk a kiállítás végignézése után. Jó lenne minél előbb alaposabban megismerkedni Uitz művészetével. Tudjuk, hogy művészettörténészek, filmesek versengenek is megismertetésében. Várjuk munkájuk újabb eredményeit, várjuk a Galériától és más kiállítási intézményektől a további adósságtörlesztéseket.

BÖGEL JÓZSEF

mértéktartással kutatta. Sokak számára nehéz lakattal lebilin
tárt s alkotó fantáziájával az elavult akták holt betűiből min
Tolla nyomán életre kelt a magyar parasztság évezreden átsz
ság a középkor végén, Századok, 1938.; A magyar parasztság
a magyar jobbágyság történetéből. Bp. 1948.; Kossuth és a jobbágyfelszabadítás. Századok, 1952.;
A prédium. Agrártörténeti Szemle, 1963.; A falurendszer kialakulása. Bp. 1966.), áradt a debre-
ceni tanyák levegője (A debreceni tanyarendszer kialakulása. Föld és Ember, 1929), megelevene-
dett a sorsüldözött hajdúk történelme (A hajdúk 1514-ben. Századok, 1950.; A hajdúság kialaku-
lása. Debrecen, 1956.). A tanulmányait, cikkeit, önálló köteteit, szerkesztésében megjelent műve-
ket összegyűjtő bibliográfus száznál több munkáját számolhatja össze. A középkori faluról írott
monográfiájának második kötete és a magyar gazdaságtörténeti kötetbe írt tanulmánya – saj-
nos – már csak posztumusz munkaként lát napvilágot. Messze az ország határán túl is jól is-
mert, széles skálájú történetírása – amelyet sem tér, sem idő nem korlátozott – programsze-
rű, az öncélú historizálás gondolatát elutasította. „A történelem nem az enyészet őre – vallotta.
Ami elmúlt, nem hull a semmibe, hanem sorsa és alakítója annak, ami rákövetkezik." A nagy-
koncepciójú, problémagazdag s egyetemes összefüggéseket mindig szem előtt tartó történetírói
munkásságának értékelése az utókorra tartozik. Annyi azonban bizonyos, hogy a mindent meg-
rostáló és elrendező idő mérlegén maradandó értéket képvisel. A történeti élet számos kérdését
véglegesen megoldotta, egész sor probléma tisztázásához pedig elvégezte a nélkülözhetetlen elő-
munkálatokat.

Búcsúzunk az oktató-nevelő professzortól. Köszönjük az életre szóló élményt jelentő egyetemi
előadásait és szemináriumi gyakorlatait, amelyeken

M.D.K.

Uitz Béla, festő

nagy szeretettel fogadta Mészárost, mikor az 1936 tavaszán Moszkvából Frunzeba költözött, ahol Uitz már régóta működött. Az ő javaslatára vontál be Mészárost is a frunzei Párthár tervbe vett dekorációinak megterverésébe, melyeknek hivítele a 2-ik világháboru miatt meghiusult. Sem Uitz freskó tervei, sem Mészáros relief friz ter-

/.

S. Konta: Laszlo Meszaros v Szovjetszkom Szojuze,
/Mészáros László a Szovjet-Unióban/.

Acta Historiae Artium, Bp.1963. Tom.IX.fasc.3-4. 367 old.

M.D.K.

Uitz Béla, festő

... vei nem valósultak meg. Mindhetten a hirgizehnek a cári uralom elleni 1916-os felkeléséből merítettek témájukat. Csak Uitz Marx, Engels, Lenin és Sztabin portrei készültek el. Uitz más munkálatokba is belevonta Mészárost, így a frunzei bank, és a pályaudvar díszítésébe.

S. Konta: Laszlo Meszaros v Szovjetszkom Szojuze,
/Mészáros László a Szovjet-Unióban/

Acta Historiae Artium, Bp.1963. Tom.IX.3-4.367-68 old.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Budapesti Rundschau

1967 DEC 8

1021

BÉLA UITZ

Revolutionär und Künstler

Vom Corvina Verlag besorgt erschien in sehr guter Ausführung ein Album mit 50 Reproduktionen der Werke des Malers Béla Uitz. Der Künstler war einer der bedeutendsten bildenden Künstler in den Jahren um 1910 und

einer der Führer der mit den radikalen sozialen

Béla Uitz: Liegende. Ölgemälde.

Bewegungen verknüpften ungarischen Avantgarde.

Er begann während des ersten Weltkrieges bei der Zeitschrift „*Ma*" (Heute), die von Lajos Kassák geleitet wurde, seine Tätigkeit. Diese Künstler nannten sich „Aktivisten" und ihre Auffassung glich der der russischen Konstruktivisten. Sie haben sich dann in den wenigen Jahren bis 1920 eine ganze Skala von Malrichtungen angeeignet, angefangen von den monumentalen figuralen Werken bis zu geometrischen Nonfigurativen. Uitz malte kraftvolle figurale Werke und wurde die bedeutendste Stütze der Künstlergruppe, auch Mitglied der Schriftleitung von „*Ma*". Er lebte einige Jahre in Wien und Paris, bis er dann 1926 in die Sowjetunion ging, wo er von Lunatscharski mit Anerkennung empfangen wurde und wo der bejahrte Meister

in diesem Jahre seinen 80. Geburtstag feierte.

Das Album bringt vor allem das Grundmaterial der graphischen Werke von Uitz aus den Jahrzehnten 1910 und 1920. Diese Sammlung wurde mit einigen Freskenskizzen vervollständigt. Das Material des Albums beweist in suggestiver Form den energischen Stil und die konstruktive Komposition von Uitz. Er fand schon früh einen von starken Konturen umrissenen, dynamischen Zeichnerstil, dessen Wurzeln man in der Kunst von Cézanne findet und der mit dem Stil der Gontscharowa, der französischen Kubisten und dem der expressionistischen Graphiker verwandt ist.

Auf den Zeichnungen von Uitz sind nur wenig Figuren,

Frauengestalten, Mutter mit Kind, Porträts seiner Freunde etc., doch steht die weitausladende Monumentalität der Darstellung in scharfem Gegensatz zum intimen Charakter des Themas. Uitz suchte auf diesen Blättern die Heroen einer neuen Gesellschaft, jenen Menschentyp, der nach den bürgerlichen Jahrhunderten, der Vorkämpfer der Wiedergeburt, der revolutionierten industriellen Produktion und der gesellschaftlichen Gleichheit darstellt. Seine etwas unpersönlichen, mehr den Typ als das Individuum betonenden Figuren, ähneln den Baukonstruktionen und Brükkengeländern, die er während seines Pariser Aufenthaltes zeichnete.

Das Werbe-Plakat, das er während der ungarischen Revolution 1919 zeichnete und das die Aufschrift „Vorwärts, Rotarmisten" trägt, gehört zu seinen besten Werken. Hier ging er zum ersten Mal von dem intimerem Themenkreis zu einer dynamischeren Komposition über. Auf dem Plakat marschieren Soldaten in engen Reihen, deren Masse in dieser konstruktiven Art der Darstellung fast an die Dynamik der Räder und an das Triebwerk einer Lokomotive erinnern. Während seiner Wiener Emigration 1920 schuf er die Kupferstich-Serie „General Ludd", die von den Maschinenstürmern handelt und als

symbolische Darstellung der Arbeiterbewegung und der Revolution

gilt. Die Serie entbehrt nicht tragischer Elemente, doch ist sie durchwegs von einer Entschlossenheit und Suggestivität, die in jener Zeit nicht nur die Werke von Uitz, sondern die Werke aller sozialistischen Künstler charakterisierte.

Das Album erschien zur 50. Jahreswende der großen Oktober-Revolution und im Vorwort von Dr. Ferenc Münnich, diesem eminenten Vorkämpfer der ungarischen Arbeiterbewegung heißt es unter anderem: „Béla Uitz verkörpert die Kunst der Revolution und dies nicht nur im Inhalt seiner Werke, sondern auch in der Formensprache. So wurde er zu einem der kraftvollsten, wirkungsvollsten Gestalten unserer modernen Kunst." Diese Feststellung bewahrheitet sich, die Kunst von Uitz hat im Laufe von 50 Jahren nichts von ihrer Dynamik eingebüßt.

Géza Perneczky

ZEITGENÖSSISCHE KON

Die Einheit der modernen ungarischen Musik äußert sich in der Mannigfaltigkeit ihrer Tendenzen — diese nicht mehr ganz neue Tatsache bewies das vor kurzem im Kammersaal der Philharmonie veranstaltete Konzert, bei dem die besten Werke moderner ungarischer Komponisten dem Publikum präsentiert wurden.

In ein paar Wochen feiern wir den 65. Geburtstag von

FERENC SZABÓ.

Der hervorragende Komponist absolvierte seine Kompositions-Studien bei Zoltán Kodály und komponierte von 1925 bis 1930 eine ganze Reihe Kammermusikwerke, die sich einen bleibenden Platz in der ungarischen Musik erworben haben. Diese Epoche bedeutet für die ungarische Musik einen Wendepunkt, als sich die von Bartók und Kodály geführte jüngere Generation zum ersten Mal mit geistig-selbständigen Kompositionen meldet, als also die Ergebnisse unserer beiden großen Meister zu integrierenden Elementen der Musiksprache werden. Die auf dem erwähnten Abend erklungene „Solosonate für Cello" beschwört und konzentriert den Geist dieser Heldenepoche. Vor allem die melodischen Möglichkeiten des Instruments fesselten hier das Interesse Ferenc Szabós — darauf weist jedenfalls der den ersten Satz einleitende „instrumentale Sprachgesang" hin, das zwar ohne konkrete Anlehnung an ein bestimmtes Volkslied, dennoch in jeder Beziehung im Geiste des „parlando-rubato" des ungarischen Volksliedes geschaffene „Lento". Aus einem einzigen dehnbaren Motivkern löst sich mit barocker Konsequenz der musikalische Stoff des zweiten Satzes auf schwungvolle und virtuose Art. Die Komposition hatte im Vortrag unseres jungen Cellisten Miklós Perényi großen Erfolg.

REZSŐ KÓKAI

(1906——1962) war eine unserer vielseitigsten Musiker-Persönlichkeiten. Er war Professor an der Hochschule für Musik, virtuoser Pianist und ein mit allen Geheimnissen des Tonsetzens vertrauter Komponist — und das alles zu gleicher Zeit und in einer Person. Sein Trio für Streicher zeigt ebenfalls die bereits oben erwähnten Stilmerkmale der neuen ungarischen Musiksprache: die latente Volksliedinspiration ist besonders im zweiten Satz spürbar. Es ist ein lebendiges, gutklingendes und dankbares Stück, das vom Publikum mit großem Wohlgefallen aufgenommen wurde.

Die übrigen Kompositionen des Programms, Werke ungarischer junger Komponisten, zeigen zum großen Teil schon die Merkmale einer neuen Stilepoche. Der Ton des ungarischen Volksliedes ist ziemlich in den Hintergrund gedrängt, genauer: unsere Jungen machen sich den Ton unserer Musik von altersher schon durch den Bartókschen Filter zu eigen. Der nationale Charakter geht dadurch nicht verloren, nur ist die bestimmende Wirkung der Volksmusik nicht so direkt fühlbar wie in den zwanziger Jahren sondern umtransponiert. So behalten die — zum großen Teil mit punktuellen Mitteln aufgebauten — „Klaviervariationen, op. 10" von Attila Bozay nur noch die Serienstruktur des Volksliedes bei, die melodischen Töne des Themas dagegen weisen nur noch in ihrem Geist auf ihren Ursprung hin. Noch weiter auf diesem Weg geht

ZSOLT DURKÓ

mit seinem Klavierstück „Psicogramma", einer mit strengen Mitteln konzipierten Komposition, die aus dem Nacheinander und dem Wiederkehren von Klangstrukturen besteht, und in der nur noch hie und da die eine oder andere Wendung darauf hinweist, daß der Komponist aus der Bartókschen Schule stammt.

Unsere musikalische Sprache macht also in der letzten Zeit — der Natur der Sache nach — gewisse Schritte zur Eroberung allgemeinerer, im musikalischen Sinne abstrakterer Sphären. Unsere Komponisten verlieren jedoch nicht den musikalischen Boden unter den Füßen, der aus dem Lebenswerk unserer zwei großen Meister hervorgegangen ist, und sie verlieren auch nicht das von ihnen festgelegte, unglaublich hohe musiktechnische Maß aus den Augen. Die Vergangenheit wird nicht verleugnet, sondern weiterentwickelt.

Diese Bemühungen spiegeln die „Sechs Bagatellen" von

LAJOS PAPP

ebenso wider wie der jetzt erstaufgeführte Zyklus „Persische Lieder" von Imre Vincze. Das letztgenannte Werk in der meisterhaften Darbietung von *Erika Sziklay* und *Lóránt Szűcs* ergriff mit seinen leidenschaftlichen, manchmal sogar schon sinnlichen Momenten das Publikum ganz besonders. Diese Lieder wurden nach Gedichten des berühmten persischen Dichters Omar Khájjám geschrieben, von hier rührt auch das den Zyklus im allgemeinen charakterisierende östliche Kolorit her.

Zum Abschluß des Programms hörten wir das 1955 fertiggestellte Werk mit dem Titel „Phantasie und Variationen auf ein ungarisches Volkslied" von

PÁL JÁRDÁNYI

(1920—1960), gespielt von dem Budapester Bläserquintett. Diese Schluß-Nummer wirkte wie ein Rückblick auf die Epoche, in der unsere gegenwärtige junge Generation ihre ersten Schritte als Komponisten gemacht hat.

András Pernye

Niveaupreise der Akademie der Wissenschaften

Im Namen des Präsidiums der Ungarischen Akademie der Wissenschaften überreichte Generalsekretär Tibor Erdey-Grúz, Vorsitzender des Buch- und Zeitschriftenausschusses der Ungarischen Akademie der Wissenschaften Mittwoch Vormittag im Klub der Akademie die diesjährigen Niveau-Preise des Akademie-Verlages (Akadémiai Kiadó).

Gábor Szász wurde für sein Werk mit dem Titel „Einführung in die Netztheorie" (Bevezetés a hálóelméletbe) mit csomók daganatai) erhielten Béla Kellner, Károly Lapis und Sándor Eckhardt ebenfalls einen 20 000 Forint-Preis. Mit einem Niveau-Preis von 16 000 Forint wurden Ervin Fenyves und Otto Haiman für „Die physikalischen Grundlagen der Messungen der Höhenstrahlung" (Magassugárzás mérések fizikai alapjai) ausgezeichnet.

Tibor Erdey-Grúz betonte in seiner Ansprache, daß die mit dem Niveau-Preis ausgezeichneten Werke in den vergangenen vier bzw. zwei Jahren Arbeiten von hervorragender Bedeutung gewesen seien, die auch international anerkannt wurden.

on Magda Zeisel

Uitz Béla, festő

M.D.K.

„Ludditák eskűje" c. rézhatcát közli és ismerteti Horváth Béla. Uitz 1923-ban Bécsi emigrációja idején dolgozott egy 14 lapból terverett sorozaton, mely az angliai géprombolók s a XVIII. sz. végén hitört ipari forradalom eseményeit örökítette meg. Az első géprombolás Nedd Ludd angol szövőmunkás nevéhez fűződik, akonnét a mozgalom elnevezését kapta.

(44 sz)

ÉLET ÉS TUDOMÁNY, Bp. 1966. XXI. évf. XI. 4. sz.

2997 - 2400. old.

L

Nitz Béla festő

Szöreg. mint leendő kiállitót
emliti.
Műreket nem emlit.

„Sorozatos képzőműrészeti
kiállitások a félegyházi
múzeumban".

Petőfi Népe. 1866. aug. 2.

Nitz Béla, festő MDK

Több festménye került a Kapuvári múzeum tulajdonába Csiphés Kálmán hagyatékából.

–: Értékes magángyűjtemény..... 6

ESTI HIRLAP Bp. 1963. dec. 12.

MDK

Uitz Béla

Péter I.: A kecskeméti művésztelep kiáll. az Ernst Muzeumban. Népszabadság 1959. febr. 1o.

Vitz Béla

Plakettjai a Tanácsköztársaság idejéről.

emlékre.

Valóság, 1959 1. szám 113. l.

f

MDK.

Uitz Béla

Utalás a müvészre a Stiduó 64. kiállitásával kapcsolatban.

Valóság 1965. 3. 91 lap.

MDK

Mitz Béla, Jerő

Forradalmi témájú műveit
állítják ki.

-: Mitz Béla és Borsos Miklós alkotásai
a Miskolci Galériában 7

Népszabadság, Bp. 1969. jan. 9.

MDK

Uitz Béla

három műve: „Anya gyermekével" c. rézkarca (1916.); egy Bécsben készült rézkarca; egyik 1919-es plakátja reprodukálva.

(m. e.): Uitz Béla köszöntése.

Érdekes Ujság, Bp. 1957. június 1. 6. l.

MDK

Ulitz Béla, festő

Ülő nő c. monumentális olajképét

Rosnány ferenc vásárolta meg aukción

a pécsi múzeum számára.

Rózsa Gyula: Pécsi képek 8.

Népszabadság, Bp. 1969. jan. 25.

MDK

Mitz Béla, festő, grafikus

† Vörösmarty Klubban nyílt meg tárlata. (V. Jókai tér 12.)

– : Mitz grafikák tárlata 8

Népszabadság. Bp. 1969. jan. 4.

Nitz Béla

Kiállítása nyílt a kecskeméti Katona József Múzeumban

Magyar Hírlap 1969 II. 10.

MDK

Mitz Béla, festő

„A József nádor tér 12-ben megnyitják Mitz Béla Kiállítását."

– : Ma volt – ma lesz 8

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. jan. 3.

M. D. K

VITZ Béla festő

A Párisban emigrációban élő Barna Miklóst ő irányítja a forradalmi-agitációs grafika felé

d. m. Három művész kiállítása

Magyar Nemzet 1661. ápr. 4. l.

Mitz Béla

A vidék megelőzte Bp-t.
Gondolatok a pécsi Egry kiállon.
Artner Tivadar

Hétfői Hírek
1958. okt. 27.

Uitz Béla MDK

Repr:

"Vörös katonák előre!" 1919

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás. Bp. 1960.

23. kép.

M.D.K

Uitz Béla Vestő

Derkovits Velkeresi Bécsben 1923.

Derkovits Gyuláné: Mi Mellen. Bp. 1953. 55. l.

Nitz Béla, festő

MDK

4 A L. T. M. Képzőmův. Tárában jelentős helyet foglalnak el művei.

Erényi Tibor: A Legújabbkori Történeti Múzeum
l'okönyve

8 f

Népszabadság Bp. 1960. márc. 24 [Vidéki]

UITZ BÉLA /1887- /

MDK

"Vörös katonák előre!" 1919

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás. Bp. 1960.
41.l.

Nitr Béla
festő

M.D.Y.

Méltatás.

Szabó Julia: XX. századi művek a hajai magángyűjtemé-
nyekben

Művészet, 1965. ~~[illegible]~~ - 44 lap

Mitz Béla

Vörös katonák előre! c. plakátja (ent) szerepel a Dunaújváros, Múzeum Kiállításán

Rózsa András: Plakátok a forradalomból

Dunaújváros 1968 X. 18

Ulitz béla, festő MDK

TIT előadáson ismertetik művészetét.
(Nemzeti Galéria)

—: A hét végi kulturális programból

11

NÉPSZABADSÁG, 1965. máj. 15.

Uitz Béla festő M.Ü.K.

Müvei moszkvai cserekiállitáson

Barcsay Jenő 65. születésnapjára

Vigilia 1965 . január

Uitz

MDK

A Nemzeti Szalon "Konstruktiv törekvések "
cim alatt kiállitást rendez.
Fenti müvész munkái is szerepelnek.

Esti Hirlap 181 sz. 1957. aug. 4 2 old.

Nitz Béla

mondrában élő magyar művén

Vipula, 1957, III-m. 17/old.

Vitz Béla
festő

M.D.K.

Az Aktivista festőcsoport tagja volt.

Pataky Dénes: Szőnyi István
Művészet, 1960. november. – 15 lap.

M.D.K.

Vitéz Béla
festő

Útmutatással látta el az
akkor fiatal Barna Miklóst.

Ecsery Elemér: A dolgozó emberiség szolgálatában
Művészet, 1961. június — 38 lap.

Mitz Béla festő
grafikus

17 db

"Vörös Katonák előre" c. plakátja.
(1919.)

Repr.

– : A Munkásmozgalmi Plakáttörténeti Kiállítás
anyagából

11. l.

Népszabadság, Bp. 1960. nov. 7.

Uitz, Béla, festő 17 Dk

A Tanácskörtársaság plakátjainak egyik kiváló alkotója volt; most megjelent a kiállítás megnyitásán.

—: A Műcsarnok termeiben ünnepélyesen megnyitották a Magyar Plakátörténeti Kiállítást 6. l

Népszabadság, bp. 1960. nov. 6.

Mitz Béla, festő

M Oh

Megindulásakos sikerek és elismerés volt része. Mégis: a proletariátus harcai mellé állt. 1919-ben a Vörös Újságba írt, megalkotta „Vörös Katonák, előre!" c. plakátját. 1919 után emigráció lett sorsa: Párizs, majd Moszkva. 4 szovjetunió második hazája lett.

Témái: Marx, Lenin, Thälmann, Dimitrov, Kun Béla portréja, az 1905-ös forradalom, a Véres Vasárnap, a Honvédő Háború, a sztálingrádi csata, a magyar munkásmozgalom... Rézkarcot, linometszetet – köztük a világhírű Ludditák sorozat – plakátot, monumentalás freskót egyaránt alkotott.

Békés István: Az alkotó, a tervező, a tanító

7. l

Népszabadság, Bp. 1960. nov. 27.

Mitz Béla, festő. MOK

A Tanácsköztársaság idejében készült plakátjainak „egyetemes művészettörténeti jelentősége van."

Muraányi-Kovács Endre: A Magyar Plakáttörténeti Kiállításhoz 8. l.

Népszabadság, Dec. 1960. nov. 29.

Uitz Béla

A [illegible] kiállításának rendezője

DÁVID KATALIN: A XX. század magyar művészete.
I. Konstruktív törekvések.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 73-89.
80. o.

Ulitz Béla, festő

MDh

Anya gyermekével c. festménye
(1918)

Repr.

—: — [Kép]

8. l.

Népszabadság, bp. 1960. dec. 4

Uitz Béla

MDK

Mint a Nyolcakkal rokontörekvésü kortárs szerepelt ~~az~~ az MDK 1957-es kiállitásán a Nemzeti Szalonban.

DÁVID KATALIN: A XX.század magyar müvészete.
I. Konstruktiv törekvések.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp. 1960.73-89.l.

78.l.

MDK

Uitz Béla

"Kompozició"

/Az 1957 évi kiállitáson a Nemzeti Szalonban/.

DÁVID KATALIN: A XX.század magyar művészete.
I. Konstruktiv törekvések.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp.1960. 73-89.

88.o.

Uitz Béla festő

MDh.

Neve megemlítve.

Kelle Sándor „A művészi grafika"

Dunántúli Napló 1954. XI. évf. szept 11. 4. l.

M.D.K.

Vilt Béla, festő

nevét említi a könyv "Szépművészet" c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/, mint aki drámai ihletésű és monumentális művet alkotott.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós

Ed.: Pannónia, 136. old.

Mitz Béla, festő

7 oh

Megjelent a tárlat ünnepi megnyitásán.

—: Vörös Béza emlékkiállítás a Műcsarnokban

9. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1961. aug. 19.

MDK

Uitz Béla

Magyar forradalmi művészet
a Nagy Októberi Szocialista Forradalom
40 éves évfordulójára, részt vesz munkájával.

Esti Hirlap 261 1957. nov.7 2 old.

Mitz Béla, festő

MDk

A plakáttművészetben is nagy volt. (1919!)

(-bróka): „Hirdető oszlop" a Műcsarnokban

2.l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1960. nov. 11.

MDK

Uitz Béla

neve emlitve

Szőnyi István emlékkiáll. N.Gal. 1963.

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Méltatás

Solymár István: Nagy István emlékkiállítás Baján
Művészet, 1964. junius – 33 lap.

Nitz Béla, festő

Tóth László művészi fejlődésének egyik öntönzője Nitz festészete.

Artner Tivadar: Egy szép kiállítás

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. ápr. 11.

le. D. V.

Vitz Béla festő

Az Aktivisták csoportjához tartozott

Dxkkxx Sutka Mária: A Nyolcak és az Aktivisták Grafikai kiállitás a Nemzeti Galériában

Mahyar Nemzet 1962. február 4. 9.l.

Uitz Béla festő M.D.K.

Müvei a kiállitásen

Dutka Mária:XX. századi müvek budapesti magángyüjteményekből a Nemzeti Galéri uj kiállitásán

Magyar Nemzet 1963. julius 7. 8.l.

Nitr Béla
festő

M.D.K.

Méltatás. — 1916 tavaszán
a Szalonban állított ki Nemes Lampérth
Józseffal.

Patakyné Molnár Csuzsa: Nemes Lampérth József
Művészet, 1963. február — 11 lap

Uitz Béla, grafikus festő

MDh

Az 1919-ben magas színvonalat elért magyar grafika egyik kiválósága. Derkovits ismerte bérből Uitz Béla emigrációban készített műveit is, köztük a Ludditák c. nagyméretű rézkarcsorozatot.

Mihályfi Ernő: „1514"

8-l.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1963. jan. 19.

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Luddita sorozatát a Párttörténeti Intézet őri, ~~repro~~ „A Ludditák sorozatából (repro)"

L

Parázer ~~Ingyes~~ Ferenc: Könyvgrafika és korszerűség
Művészet, 1962. junius — 26 l.

Mitz Béla

Ci „Politikai plakátok 1945-1965" kiállításon szerepelt műve.

Fejér Megyei Hírlap 1965. szept. 5.
Történelem a plakátokon. Varga Aranka

A képzőművészet szónokai

Lendületes lengyel grafikák, modern csehszlovák kompozíciók, határozott hangú bolgár, német és magyar alkotások; öt szocialista ország plakátművészetének együttes kiállításával ünneplik október 14-től a nagy forradalom jubileumát a baráti országok kulturális képviseletei és a magyar társadalmi szervezetek. A műfaj legrangosabb szülöttei, a politikai falragaszok láthatók a Néphadsereg Központi Klubjának nyári helyiségében; a forradalom évfordulóját köszöntő, a Szovjetunióval kötött barátságot hirdető aktuális művek.

Köztük néhány emberöltő korú, muzeális értékű régi alkotás, a harcok, a nagy történelmi pillanatok idejéből. A Magyar Tanácsköztársaság néhány nagy hírű plakátja vezeti be időrendben a tárlatot, Uitz Béla, Pór Bertalan művei, amelyek a késői utódoknak egyaránt mutatják, hogyan lelkesedett a magyar forradalom orosz példája nyomán, s hogyan teremtett új művészetet ebben az időben. Erre példák a német forradalmi munkásmozgalom ránk hagyott emlékei is, izgatott-lendületes kompozíciók, amelyek október nyolcadik évfordulójára emlékeztettek 1925-ben, s lelkesítették a német munkásosztályt a tizedik jubileum alkalmából.

A művészettörténet számára is igen fontos, modern művek ezek, amelyek koruk legfrissebb, legeredetibb alkotói eszközeivel hirdették az évszázad legkorszerűbb, leghaladóbb gondolatát. Létükkel igazolják, hogy a plakát, amely a képzőművészet legélesebben szóló, leghatározottabb hangú műfaja, minden eszközt jól használhat igazsága hirdetéséhez.

Nemcsak a lovasok: a formák, foltok is szinte vágtatnak ezen a sokatmondó, modern bolgár kompozíción.

Ma is; — ez a tanulság a kiállított mostani anyagból is leolvasható. Minden eszköz, stílus, módszer kitűnő, ha kitűnő kezekbe kerül. Régi forradalmi filmhíradókat és egy lendülettel húzott harsány szabálytalan foltokat, izgatott, képszerű ábrázolásokat és tömör jelképeket, népművészeti motívumokat és ultramodern színés formakompozíciókat használnak fel szocialista plakátjaink — a grafika legharcosabb alkotásai, a képzőművészet szónokai.

Jelentős túlteljesítés égetett téglából, cserépből középfalazó blokkból

Megkezdődött a téli nagyjavítás a téglagyárakban

A Békés megyei Tégla- és Cserépipari Vállalat október 27-én megtartott műszaki konferenciáján értékelték a háromnegyedévi termelési eredményt, megbeszélték a téli nagyjavítással kapcsolatos feladatokat, a munkaverseny, valamint a munkavédelem helyzetét. *Lányi Frigyes* főmérnök beszámolójában tájékoztatást adott arról, hogy a vállalat a háromnegyedéves tervét égetett téglából 3 millióval, nyers cserépből 3 millió 100 ezerrel, égetett cserépből 3 millió 400 ezerrel túlteljesítette. Mintegy 800 köbméterrel több készült középfalazó blokkból. Nyers téglából némi lemaradás következett be, amit azonban a műszárítós üzemek termelésének növelésével az év végéig pótolni lehet. A termelési érték csaknem 1 millió forinttal haladja meg a tervezettet, a tavalyihoz képest pedig 16 millióval több. Ezt mindössze 4 százalékos létszámemeléssel érte el a vállalat.

Jelentősebb fejlesztésre is sor kerül a téli nagyjavítás során. A békéscsabai 2-es számú gyárban áttérnek a cserép szalagszerű gyártására, a blokkgyártó üzem kapacitását pedig területbővítéssel csaknem másfélszeresére növelik. A körösladányi téglagyárban vákuumprés-agregátot építenek be, a mezőberényi 1-es számú téglagyárban szovjet gyártmányú vákuumprést helyeznek üzembe.

A fejlesztés elsősorban a termékek minőségének további javítását, ezenkívül a munka megkönnyítését és a gazdaságosabb termelést szolgálja. Az a cél, hogy a vásárlók minél nagyobb arányban elsőosztályú áruhoz jussanak. A gyártmányok minőségének védelmére (a technológiai utasítások betartására, az osztályozásra és válogatásra) a vállalat külön utasítást adott ki. Bevezette a garanciális javítást, vagyis tavasszal, a nyersgyártás kezdete után a karbantartók egy hónapig kezeskednek a gépek működéséért. A nagyjavítás időben való befejezésére a vállalat céljutalmat tűzött ki.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának tiszteletére — a battonyai téglagyár dolgozóinak kezdeményezésére — a szocialista brigádok még az év elején felajánlást tettek. Égetett téglából másfél millióval, égetett cserépből pedig 2 millió 600 ezerrel teljesítették túl a vállalásukat. A két nagy gyár közül első a békéscsabai 1-es, a kis gyárak között az orosházi 2-es, második a mezőberényi 1-es, valamint a dévaványai téglagyár.

A munkavédelemmel kapcsolatban megállapította a beszámoló, hogy az 1966 háromnegyed évéhez képest a sérültek száma 18-cal, a munkából kiesett napok száma pedig 292-vel csökkent. Az orosházi 1-es és 2-es számú gyárban egyáltalán nem fordult elő baleset, míg a békéscsabai 1-es, a mezőberényi 1-es és a dévaványai gyárakban, továbbá a központi gépműhelyben jelentős a csökkenés. Ahol javulás nem mutatkozik, a vállalat prémiumelvonást vagy csökkentést alkalmaz.

A beszámolót több hozzászólás követte. A résztvevők a gazdasági mechanizmus reformjával kapcsolatos több kérdést is megvitattak.

P. B.

Hol van a Csorba utca? — Ismerjük-e a névadókat? — Nem segít a lexikon

Felfedező úton az utcanevek „birodalmában"

— **Merre van,** kérem, a Csorba utca? — szólít meg a békéscsabai vasútállomásnál egy férfi, aki — kofferja tanúsága szerint — most érkezett a tözködésre került volna sor. Új nevet kapott a megyeszékhely „erezetének" számos más része is. Haruckern helyére Latinka Sándor. Linder Károly helyére

AZ

Veszél
Szovjet-Or

7.

Idő: 1918. S
vosztok, egy ha
Szereplők: ame
pán, francia ti
Oroszország el
hadsereg paran
tendős sem vo
hatalom, amiko
alistái — szöve
országi burzsoá
fehérgárdistáiva
a fiatal munká
amerikai, angol
burzsoák fegyve

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KOMÁROM MEGYEI

Uitz Béla

1967 NOV 12

V 1021

1967. november 12. vasárnap

DOLGOZÓK LAPJA

Lenin arcai

Lenin arca. Ezernyi változatban ismerjük, ahogy vonásait rajzlapra, kőbe, bronzba alkották mozgalmas századunk képzőművészei. Kettős formálás változtatja a fénykép-őrizte vonásokat: a kor, s a művész egyéniségének hatása.

Páratlan izgalmas élmény az esztergomi Balassa Múzeum „Lenin a magyar képzőművészetben" című kiállításán végigkísérni a magyar Lenin-ábrázolásokat, 1917-től 1967-ig, ötven év munkáiban. Az 1917-es Érdekes Újság fotokópiája nyitja meg a sort, az első magyar Lenin-rajzzal: mai szemünknek kissé idegen, keleties vonások; az „orosz különbékén" ámuló kapitalista világ megdöbbenésének szemüvegén keresztül láttatja Lenint a művész. A Borsszem Jankó, a híres vicclap karikatúrája már a szilárdan álló „bolseviki vezért" mutatja be. S még ennél is mennyivel többet mondanak a Tanácsköztársaság Lenin-plakátjai, a gondolkodó, lelkesítő forradalmár arcával! Egy ismeretlen művész néhány vonalas túsrajza 1927-ből: töprengő arc, beszédes tekintet.

A kiállításon szereplő valamennyi Lenin-portréra ez a legjellemzőbb: a gondolkodó forradalmár. Uitz Béla, aki a Szovjetunióban, a harkovi színház részére készített freskókat 1931-ben (a színházat a világháborúban a németek elpusztították, s a Lenin-freskóról csak fénykép maradt), lendületes vonásokkal rajzol nagyszerű portrét Leninről. Ugyanekkor Magyarországon az illegálisan terjesztett röpcédulákon — szintén fényképmásolat mutatja be — a harcra hívó, lelkesítő forradalmár vonásait emelik ki.

Széles, nyugodt arc, már-már emberen túli nyugalom: ez jellemzi a 48-ban készült bronz Lenin-fejet. Baksa Sós György alkotását. Farkas Aladár felszabadulásunk után készített szobra is derűs, a csillogó bronz szinte eleven tekintettel pillant előre. Pátzay Pál 48-as Lenin-feje harcos és bölcs. Ugyanő 1950-ben már más értelemmel teli a jellegzetes Lenin-arcot: határozott, kétséget nem ismerő vezetőként formálja meg Bokros-Birmann Dezső 54-es szobra munkásruhás, felemelt karú hős; Pátzay ugyanekkor kis vörös terrakotta szobrot alkot: tűnődő, mozgékony arcvonású Lenint.

A szobrok és rajzok között plakátok, könyvek, plakettek és fényképek hazánk Lenin szobrairól. Gondolkodó, lelkesítő, bölcs, szilárd, küzdelmekben edzett Lenin-arcok, mindegyik más, s mégis mindegyik kifejez valamit a huszadik század legragyogóbb szellemének egyéniségéből.

A kiállítás — e kis „utazás" — utolsó állomása 1967. az ötvenedik évforduló éve. Az arc, amely 1917-ben jelent meg először magyar szemek előtt, ismét sok művészt ihlet maradandó alkotásra. A számvetés, a büszkeség, a jövő útja kijelölésének éve ez, s a művészek a kor gondjait, töprengéseit keresik Lenin arcán, ábrázolják róla készült alkotásaikban. Raszler Károly szénrajzán gondokkal terhelt, tűnődő, alkotó ember Lenin. Vilt Tibor mértani vonalak közé zárt, szabályosan szép tollrajzai is ilyen arcot állítanak a kiállítás látogatói elé. Vilt szép Lenin-mellszobra (a művész kifejezetten e kiállításra készítette) nyugtalan ezüst színű, durván kidolgozott felületével, a nyugtalan forma küzdelmes és ellentmondásokból összeálló harmóniájával hat igazán hitelesnek. Schaár Erzsébet szép Lenin-feje talán még erősebben hangsúlyozza az alkotó, küzdő forradalmár teremtő nyugtalanságát.

Művészeink munkáján át mintha Lenin lépne elénk száz és száz alakban. S aki megtekinti a Balassa Múzeum értékes kiállítását, elmondhatja, hogy e sok képzőművészeti alkotás közös és ellentmondó jellemzőiből együttesen sikerült még többet, még lényegesebbet megtudnia Leninről, az Emberről, a Forradalmárról.

— flórián —

Kiállítás az esztergomi Balassa Múzeumban

...ítás?

Szóvá tesszük, milyen meglepetés volt nekünk az üzlete és az, hogy az előbb egy néni csak kenyeret vitt és nem húst.

— Rozi néni elvitte már tegnap a maga adagját. Akkor volt itt tulajdonképpen egy kis forgalom. Ami itt van, ez már csak a maradék.

Annyira képtelennek tűnt mindez, hogy egyet közülünk valószínűtlen vakmerőségre csábított és megkérdezte:

— Disznómáj is van?

— Az sajnos nincs jelenleg, de az is szokott lenni — felelte a hentes és szemmel látható volt a sajnálkozása, hogy ennek a lelkes vásárlócsoportnak nem teljesíthette minden kívánságát.

És mindez nem álom volt, hanem valóság!

(t. b.)

Maximális nyereségre törekednek

A nyergesújfalui viszkózagyár ez évi eredményei jelentősen meghaladják mind az eredeti, mind pedig a jubileumi verseny során tett felajánlásokkal bővített tervet is. A vállalat történetében ez az esztendő a legsikeresebb. Termékeik jól értékesíthetők, a raktári készlet növekedésével nem kell számolniok. A második félévben jelentkezett exportigényt nem is tudják teljes mértékben kielégíteni.

A vállalat a jövő esztendőben maximális nyereségre törekszik. Ennek érdekében újszerű tervezési módszert kívánnak bevezetni. Felmérik a termelő berendezések kapacitását, és elsőnek a legnagyobb sikert ígérő danulonsegyem-üzemben végeznek számításokat. A vevők igényeit olyan termékösszetétellel akarják kielégíteni, hogy az adott lehetőségek között maximális nyereséget érjenek el.

A termékek többségét megegyezéses, szabad árakon fogják értékesíteni. E körülmény feltétlenül szükségessé teszi a vevőkkel történő közvetlen kapcsolatok kiépítését. Egyes vevőkkel kölcsönösen törekednek közös érdekeltségű szerződések megkötésére. A külkereskedelmi vállalatokat bizományosként foglalkoztatják majd. A kapcsolatot már valamennyi partnerükkel felvették, s többekkel a szerződések tervezeteit is elkészítették.

Más területeken is a reform szellemében tevékenykednek. Július elsejétől az üzemek vezetői a létszám és bérgazdálkodásban önálló jogkört élveznek. Ezt a jogot a szakszervezeti műhelybizottságokkal egyetértésben gyakorolják. A féléves béreket egy összegben kapták meg, azzal a kikötéssel, hogy azt nem léphetik túl, és a megtakarításokat csak ösztönző jutalmazásra használhatják fel. A vezetők felelősségteljesen élnek jogaikkal, s az eddigi eredmény igen jó, s csak kisebb, a tapasztalatlanságból fakadó hibák fordulnak elő. A jövőben ezt a rendszert finomítják tovább.

A sikeres munka egyik igen fontos feltétele a feladatokhoz igazodó, rugalmas, áttekinthető vállalati szervezet.

Hűtőgéptulajdonosok, figyelem!

H...ÉT

...orsan, olcsón javítja

...tsz Hűtőgépszervize

...számított 24 óra alatt

...erületén

...ben vagy telefonon

Rózsa!

Legszebb újdonságok,
bokor-, futó-, babafajták.
Gladiolushagyma,
tulipánt, jácint,
nemes orgona
gyönyörű színekben.
Díszcserjék,
örökzöldek, buxus.

BRIEFMARKEN-ECKE

Neu an den Postschaltern in aller Welt

Eine Gedenkmarke mit Zeichnung in ... erinnert daran, daß Paris 1918 den ...st einführte. Das war neun Jahre ...tschen Reich, und die Österreicher hat... im vorigen Jahrhundert damit begon... Darstellung symbolisiert den bargeldlosen ... in Gestalt von zwei Händen, die sich die ...are entgegenreichen. Nennwert: 0,40 F; Ausgabetag: 8. Januar; Entwurf: Rene Cottet nach einer Anregung von M. Tuloup; Gravur: M. Forget; Format: 40x26 mm; Zähnung: K 14; Schalterbogen: 50.

Italien: Der 25. Jahrestag der ersten nuklearen Kettenreaktion fand seinen philatelistischen Niederschlag in einer Gedenkmarke mit dem Bildnis des 1901 in Rom geborenen Physikers Enrico Fermi. 1939 ging er in die USA, wo der Gelehrte während des zweiten Weltkrieges maßgeblich an der Entwicklung der amerikanischen Atombombe beteiligt war. Nennwert und Farben: 50 Lire schwarz und ziegelrot; Ausgabetag: 2. Dezember; Druck: Rotogravüre; Format: 30x40 (Bild 27x37) mm; Zähnung: K 14; Schalterbogen: 40; Auflage: 18 Millionen; Papier: gestrichen und mit Wasserzeichen Sterne im Tapetenmuster; Frankaturgültigkeit: bis 31. Dezember 1968.

Ceylon: Der amerikanische Oberst Olcott erfährt auf einer Gedenkmarke seine Ehrung. Er lebte von 1880 bis 1906 auf der Insel und stand Pate bei der Gründung der Buddhistischen Theosophischen Gesellschaft, die sich vor allem dem Ausbau des Schulwesens widmete. Das Halbprofil ist umgeben von Texten in Englisch, Singhalesisch und Tamil, dazu die Landesflagge. Nennwert und Farben: 15 Cents blau, gelb, rot, schwarzviolett und rötlichorange; Ausgabetag: 8. Dezember; Druck: Fotolitho bei Gebr. Rosenbaum in Wien; Format: ca. 43x32 mm; Zähnung: K 14; Schalterbogen: 100.

Ungarn: Die Budapester PTT hält sich, wenn es um Gemäldereproduktionen geht, streng an die Empfehlung des Internationalen Philatelistenverbandes, nur Werke eigener Künstler oder eigenen Museumsbesitz abzubilden. Sieben Sondermarken und ein Block bringen von Adolf Fenyes die Geschwister, von Oskar Glatz Sich balgende Knaben, von Karoly Ferency Oktober, von Istvan Szönyi Frauen am Ufer, von Istvan Csok Frühstück des Paten, von Gyula Derkovits Zwangsräumungsbeschluß, von Mihaly Tavadar ein Selbstbildnis und von Bela Uitz Apfelpflückerinnen. Nennwerte: 60 Filler, 1 Forint, 1,50 Ft, 1,70 Ft, 2 Ft, 2,50 Ft, 3 Ft und 10 Ft; Ausgabetag: im Dezember; Druck: Mehrfarbenrastertief; Auflagen: Serie mit 890 000 Gezähnten und 9000 ohne Perforation, Block 345 000 mit und 9000 ohne Zähnung; mehrere FDC.

Barbados: Die östlichste der Kleinen Antillen feiert den ersten Jahrestag ihrer Unabhängigkeit mit vier Gedenkmarken. Sie berücksichtigen den Generalgouverneur, Triumphbogen, Finanzministerium und Parlamentsgebäude. Nennwerte und Randfarben: 4 Cents schwarz, 25 blau, 35 rot und 50 hellblau; Ausgabetag: 4. Dezember; Entwurf: V. Whiteley; Druck: Mehrfarbenrastertief; Format: 29x43mm; Zähnung: K 14¼:14¾; Schalterbogen: 50.

Malaysia: Drei Gedenkmarken verweisen auf den 100. Jahrestag der ersten Postwertzeichen auf dem heutigen Territorium. Drei der Originale von der Kronkolonie Straits Settlements von 1867 sind modernen Ausgaben der Föderation gegenübergestellt. Nennwerte und Hintergrundfarben: 25 Cents blau, 30 grün und 50 gelb; Ausgabetag: 2. Dezember; Entwurf: Enche Ng Peng Nam; Druck: Mehrfarbenrastertief in Tokio; Format: Trapez 42x30x36x30 mm; Zähnung: 11¾; Bogen: 50.

Jugoslawien: Für die Frankatur der Neujahrsgrüße kamen drei Sondermarken mit den Glückssymbolen Kleeblatt, Schornsteinfeger und Hufeisen an die Schalter. Nennwerte und Farben: 0,20 Neue Dinar gold, grün und braun, 0,30 ND gold, hellocker und violett, 0,50 ND gold, hellviolett und karmin; Entwurf: B. Spremo; Druck: Rastertief in Leipzig; Format: 22x26 mm; Zähnung: K 14; Schalterbogen: 100; Auflagen: 10, 20 und 5 Millionen.

Pitcairn-Inseln: Drei Gedenkmarken würdigen Admiral William Bligh zu seinem 150. Todestag. Als Illustration dienen neben dem rechts oben angeordneten Profil der Queen das Brustbild des Ersten Offiziers der Bounty mit dem Boot, in dem die Meuterer ihn und seine Begleiter aussetzten, die Abkehr vom Schiff und das Grabmal in London, wo auch die Frau beigesetzt ist und die Zwillingssöhne des Paares. Nennwerte und Hintergrundfarben: 1 Cent blau, 8 rotviolett und 20 braun; Ausgabetag: 7. Dezember; Entwurf: Miß Jennifer Toombs; Druck: Mehrfarben-Delacryl; Format: 44,45x27,94 mm; Zähnung: K 13½:13; Schalterbogen: 60.

St. Vincent: Die Insel mit dem Charakter einer Kronkolonie beschäftigt sich auf vier Sondermarken mit der Autonomen Methodistenkirche in Westindien, wie die Inselwelt Mittelamerikas fälschlich heißt. Auf den einzelnen Marken sind abgebildet Blick vom Mount Coke (benannt nach Dr. Coke, dem Missionar der Insel), Kirche in Kingston, Trauungslizenz aus dem Jahr 1867 und Signet der Methodistenkonferenz vom Mai 1967. Nennwerte und Randfarben: 2 Cents ocker, 8 C blau, 25 C schwarz und 35 C rot; Ausgabetag: 1. Dezember; Druck: Mehfarbenrastertief; Format: 42,58x28,45 mm; Zähnung: K 14¼:14¾; Schalterbogen: 50; Wasserzeichen: CA und Edwardskrone.

Antigua: Vier Gedenkmarken befassen sich mit dem 300. Jahrestag der Wiederbesiedlung von Barbuda, einer von 1200 Menschen bewohnten Insel im Bereich der Leeward-Gruppe in Mittelamerika. Zwei Zeichnungen bieten neben dem Bildnis von Königin Elizabeth II. zweimal das Segelschiff von Lord Willoughby und zweimal eine Landkarte von 1665. Die allerdings ist fehlerhaft. Nennwerte und Farben: 4 Cents blau, 6 rotviolett, 25 grün und 35 grauschwarz; Ausgabetag: 14. Dezember; Druck: Stichtief; Format: 38x25 mm; Zähnung: K 11½:11¼; Schalterbogen: 100; Wasserzeichen: CA Krone.

Vereinigte Arabische Republik: Mit zwei Zuschlagmarken unterstreicht die VAR ihre Empfehlung an die UNESCO, postalisch etwas für die Konservierung der Kunstwerke von Venedig und Florenz nach dem Hochwasser zu veranlassen. Das Land am Nil bekundet damit zugleich seine Dankbarkeit für die Hilfe bei der Erhaltung nubischer Baudenkmale im Zuge des Baus der Assuansperre. Die Darstellungen beziehen sich auf berühmte Bauwerke der beiden italienischen Städte und ihr Emblem sowie das der Unterabteilung der UNO. Nennwerte und Hintergrundfarben: 80+20 Mills grün und 115+30 M oliv; Ausgabetag: 9. Dezember; Druck: Mehrfarbenrastertief; Format: 61x28 mm; Auflage: 400 000; ovaler Ersttagsstempel mit Motiven aus beiden Städten.

Dann zog er eine kleine, goldfarbene Figur hervor. Es war eine Kwanon — ein kleines Götzenbild.

„Kauf dieses, Memsahib. Nur zehn Rupees!" sagte der Alte. Marion schüttelte den Kopf. „Nein, danke!"

Der Bettler kam noch näher: „Nimm die Kwanon — sie bringt Glück!" Irgendwo schrie ein Vogel auf, es klang unheimlich. „Geh jetzt!" sagte Marion — aber der Alte sah sie ernst an: „Kauf die Kwanon, Memsahib — zehn Rupees!"

Marion nahm einen Geldschein: „Hier — aber nun mußt du gehen!"

„Henry wird schimpfen und mich auslachen!" dachte sie. Sie stellte die kleine Figur in den Schrank und vergaß sie.

Nachts wachte sie auf. Sie schob den Moskitoschleier zurück — und auf einmal blieb ihr Herz fast stehen vor Schreck. Auf der Schwelle des Zimmers, dort wo die Tür zum Garten hinausführte, stand eine goldene Kwanon. Die gleiche Figur, die sie heute von dem alten Bettler gekauft hatte. Nur größer, viel größer, beinahe wie ein erwachsener Mensch. Und die goldene Kwanon lächelte geheimnisvoll und winkte. Ihre Augen schimmerten.

Henry schoß die Frau in die Arme, er küßte sie heiß und leidenschaftlich. „Du hast geträumt", sagte er.

Doch später, als man die geschwärzten Ruinen des Bungalows forträumte, fand man die kleine, goldene Kwanon. Marion nahm sie in ihre Hände, sah sie lange an. Das Götzenbild lächelte geheimnisvoll.

Doch der alte Bettler ließ sich nie wieder sehen. Niemand kann erklären, warum Marion in jener Nacht das Haus verließ. Nur die goldene Kwanon weiß es, aber sie schweigt. Sie behütet die Menschen, die sich lieben! Ihr Lächeln ist unergründlich.

Danielle Vernon

fanden dich weit draußen vor der Stadt. Unser Haus ist in Flammen aufgegangen. Nicht viel blieb zurück! Geliebte — ich war verzweifelt, als ich gestern wiederkam. Nur Ruinen, nur Elend, keiner glaubte, daß du am Leben geblieben bist. Keiner wußte, daß du mitten in der Nacht das Haus verlassen hattest!"

Marion lächelte: „Die Kwanon rief mich, die goldene Kwanon!" Und sie erzählte von dem Bettler, der ihr die kleine Götzenfigur verkauft hatte. „Sie wurde lebendig, die goldene Kwanon, sie winkte mir, und ich folgte ihr . . ."

Zuviel Blei in unserer Atemluft

(kos). In unserer Atemluft kann folgendes gefunden werden: Staub und Teerstaub, Rauch, Ruß, Gummiabrieb. Hinzu kommen Mineralöle aus Autoabgasen und Ölheizungen. Im Auspuff der Motorfahrzeuge entstehen auch Kohlenmonoxid und Benzpyrene — letztere entwickeln sich auch beim Verbrennen von Holz, Kohle und Öl. Aldehyde und Nitrosegase aus den Automotoren reizen die Augenbindehäute und sind Lungengifte. Aus halbverbrannten Treibstoffen entwickeln sich Kohlenwasserstoffe, die zusammen mit Ozon und Nitrosegasen der Luft unter Einwirkung von ultravioletter Sonneneinstrahlung die giftigen Kohlenwasserstoff-Ozonide bilden; sie wiederum verursachen den gefürchteten Smog. Bleitetraäthyl und Bleitetramethyl, die dem Treibstoff als Klopfbremse zugesetzt werden, sind Nerven- und Gehirngifte. Zwischenprodukte dieser beiden Alkyle sind Bleitriäthyl und -diäthyl beziehungsweise Bleitrimethyl und -dimethyl. Sie sind noch giftiger als ihre Aus-

te. Dann bekam er auch die „Josefine Mutzenbacher" in die Hände, jenen berühmten Leitfaden für schwache Lüstlinge. Gegen die Mutzenbacherin ist die „Lady Chatterley" nämlich so langweilig und leer wie ein Telefonbuch vom geographischen Nordpol.

Und nun bekam der Mann von einem Freund das seltsame 6. und 7. Buch Moses auf den Tisch gelegt. Das „Geheimnis aller Geheimnisse", wie es im Vorwort heißt. Schwarz ist es, als wäre es in Beelzebubs Schornstein geräuchert worden und mit dem Siegel Luzifers persönlich versehen. Nun, der Schreiber befeuchtet vorsichtshalber seine Finger mit Weihwasser und beginnt dann in der geheimnisvollen Schwarte zu blättern. Und sieh da, bald wird es klar, daß jeder Mensch nach dieser Lektüre einen direkten heißen Draht zu allen Mächten der Hölle hat und mühelos eine Verbindung im Selbstwählverkehr dazu herstellen kann.

Zuerst erfährt der blutige Anfänger einmal, wie man sich einen echten Zauberstab herstellt. Nämlich, nachdem man einen Monat lang um Mitternacht ein karges Mahl zu sich nimmt, schneidet man von einem wilden Haselnußstrauch, auf dem noch nie ein Vogelnest war, bei Sonnötig wie vier Nägel vom Sarg eines Kindes, eine Ku[illegible]ze aus reinstem Ju[illegible]wachs, zwei Kränze von Eisenkraut und Blutstein. Tritt man dann in den Zauberkreis, der durch das abgezogene Fell des Rehkitzleins bestimmt wird, muß man alle Gegenstände aus unreinem Metall weit von sich werfen. Also auch Patent-Hosenknöpfe, Chromstahl-Uhren, Messingzehnerl oder Nickelbrillen. Alsbald erscheinen dann nach Anruf die „Drei von der Tankstelle". Nämlich die verruchten Obergeister Adonay, Eloim und Ariel. Ihnen folgt postwendend der Gott-sei-bei-uns selber mit artig eingezogenem Schweif und unterwürfig mit dem Hufe scharrend. Mit ihm kann man nun die täglichen Sprechstunden, die im Buch Moses genau aufgeführt sind, vereinbaren und erhält ferner einen angemessenen Schatz als Strumpfgeld. Aber nicht einen solchen mit zwei Zöpfen, sondern einen schwer goldenen, der nicht mehr davonlaufen kann.

Ziemlich kompliziert ist dagegen ein Rendezvous mit Verstorbenen. Hierzu muß sich der Antragsteller die Knochen von einem toten Handlungsreisenden kreuzweise um den Hals hängen, genau 5900 Schritte gegen Westen tun, sich dann der Länge nach auf den Boden

Im praktischen [illegible]nischen Hausor[illegible]tieg um den lächerlichen Preis von 20 Mark [illegible]delt wird, ist außerdem noch eine Unzahl von alten, allerdings nicht ganz appetitlichen Hausmitteln verzeichnet. Gegen Zahnweh soll beispielsweise helfen, wenn man einer lebenden Maus den Kopf abbeißt und diesen einem Kind um den Hals hängt. Entzündete Augen heilt ein Aufstrich aus der Galle eines Hahns mit der Leber eines Aals vermischt. Trunksüchtige werden durch halbe Kröten von ihrem Laster befreit, die jedoch vorher lebendig in der Mitte auseinanderzureißen sind. Und ein hohes Alter erreicht, wer die Wurzeln einer hundertjährigen Eiche anbohrt und um Mitternacht den herausströpfelnden Saft auffängt. Sofern er natürlich nicht vorher wegen fortgesetzten Waldfrevels im Kittchen umkommt.

Weit über 100 Rezepte stehen im Buch. Gegen Haarausfall und gegen Bettnässen. Gegen Fußschweiß und gegen Frostbeulen. Nur gegen eine einzige unheilbare Krankheit ist leider auch im 7. Buch Moses kein Rezept verzeichnet. Nämlich gegen die Dummheit. Aber darüber sagt ja schon der Doktor Eisenbart: „Doof bleibt doof — da helfen keine Pillen."

1967 OKT 22
1021

A képzőművészet szónokai

Lendületes lengyel grafikák, modern csehszlovák kompozíciók, határozott hangú bolgár, német és magyar alkotások; öt szocialista ország plakátművészetének együttes kiállításával ünneplik október 14-től a nagy forradalom jubileumát a baráti országok kulturális képviseletei és a magyar társadalmi szervezetek. A műfaj legrangosabb szülöttei, a politikai falragaszok láthatók a Néphadsereg Központi Klubjának nyári helyiségében; a forradalom évfordulóját köszöntő, a Szovjetunióval kötött barátságot hirdető aktuális művek.

Köztük néhány emberöltőkorú, muzeális értékű régi alkotás, a harcok, a nagy történelmi pillanatok idejéből. A Magyar Tanácsköztársaság néhány nagy hírű plakátja vezeti be időrendben a tárlatot, Uitz Béla, Pór Bertalan művei, amelyek a késői utódoknak egyaránt mutatják, hogyan lelkesedett a magyar forradalom orosz példája nyomán, s hogyan teremtett új művészetet ebben az időben. Erre példák a német forradalmi munkásmozgalom ránk hagyott emlékei is, izgatott, lendületes kompozíciók, amelyek október nyolcadik évfordulójára emlékeztettek 1925-ben, s lelkesítették a német munkásosztályt a tizedik jubileum alkalmából.

A művészettörténet számára is igen fontos, modern művek ezek, amelyek koruk legfrissebb, legeredetibb alkotói eszközeivel hirdették az évszázad legkorszerűbb, leghaladóbb gondolatát. Létükkel igazolják, hogy a plakát, amely a képzőművészet legélesebben szóló, leghatározottabb hangú műfaja, minden eszközt jól használhat igazsága hirdetéséhez.

Ma is; — ez a tanulság a kiállított mostani anyagból is leolvasható. Minden eszköz, stílus, módszer kitűnő, ha kitűnő kezekbe kerül. Régi forradalmi filmhíradókat és egy lendülettel húzott harsány, szabálytalan foltokat, izgatott, képszerű ábrázolásokat és tömör jelképeket, népművészeti motívumokat és ultramodern szín- és formakompozíciókat használnak fel szocialista plakátjaink — a grafika legharcosabb alkotásai, a képzőművészet szónokai.

Nemcsak a lovasok: a formák, foltok is szinte vágtatnak ezen a zokat mondó modern bolgár kompozíción.

EZ A DIVAT

Velúrszövet télikabát, szőrme díszítéssel.

Norvégmintás téli pulóverek vastag gyapjúfonalból.

„Anya! Fáj valamid?"

Nem tudom önök megfi- — Miért úgy állsz, mint a

Padliz

Minden évben kapható a piac színű tojásgyümölcs, a padlizsán. V mindig idegenkedünk ettől a zöldsé gunkat, hogy megvegyük, nem tud báljuk ki tehát a jugoszláviai házia

BASTI: 5 kisebb érett padlizsá gyázzunk, hogy a padlizsán ne leg arról ismerhetjük meg, hogy sötét sz padlizsánt besózzuk, és 2 óra hoss helemetélünk három fej vöröshagyr

Magyar Hírdető
SAJTÓFIGYELŐ
Bp. V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Uitz Béla

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1968 JAN 26

könyvekről

Uitz-album

1021

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójára adta ki a *Corvina Kiadó* az *Uitz Béla* legismertebb és leghatásosabb műveinek reprodukcióit tartalmazó, megragadóan szép kiállítású albumot, amely méltóan reprezentálja ennek a markáns művésznek életpályáját és a magyar *avantgarde*-ban játszott jelentős szerepét. Az album érzékelteti azokat a lázas sodrású éveket, amelyekben ez a forradalmi ihletésű, szellemű és szemléletű művész az új tartalom kifejezésére szolgáló *új formát* kereste, és lerakta egy korszerű, monumentális stílusnak az alapjait. Grafikái és festményei a művészet sajátos nyelvén fogalmazták meg azt a *forradalmi lendületet*, amely a Magyar Tanácsköztársaság kivívásához vezetett; művészete elválaszthatatlanul összeforrt a magyar proletárforradalommal.

Uitz Béla ennek a rövid időtartamú, de nemzeti történelmünkben óriási fejezetté táguló időszaknak reprezentáns művésze lett. Az eseményekben gazdag, viharos lendületű hónapok érlelték meg nagylélegzetű, monumentális dimenziókban kivirágzó művészetét, amelyhez példaképül *Michelangelót*, *Tintorettót*, *Grecót* tekintette. Egyik-másik munkája — akárcsak Petőfi egynémelyik dala —, a szerzőnélküliségbe, a folklórba szívódott fel, annak bizonyságául, hogy közösségi élmény, örök érvényű kifejezője. Ilyen a *„Vöröskatonák, előre!"* című hatalmas május 1-i dekorációja.

A Tanácsköztársaság összeomlása után Uitz Bélának emigrálnia kellett. 1920-ban Bécsbe ment. Itt készítette el a *„General Ludd"* című, 14 lapból álló híres rézkarcsorozatát, azt a szimbolikus művet, amely a modern, gépesített rabszolgaság ellen lázít.

1926-tól a Szovjetunióban él, ahol a legmegbecsültebb, legismertebb művészek között foglal helyet. Tág lehetősége nyílt monumentális terveinek kivitelezésére. Harkovban, Frunzéban, Moszkvában és másutt kormányzati és tanácsépületek, színházak falait, mennyezeteit, a mezőgazdasági kiállítás pavilonjait díszíthette. 1930-ban a *Szovjetunió Érdemes Művésze* címmel tüntették ki, s a Képzőművészeti Akadémia tanára, később dékánja lett. A modern magyar festészet kiemelkedő úttörője, egyszersmind az egyetemes szocialista művészet kimagasló alakja. Kormányunk 1967-ben a *Vörös Zászló Érdemrenddel* tüntette ki.

A finoman, levegősen megszerkesztett album *Uitz Béla* 50 legszebb festményét és grafikáját mutatja be, és nyújt vele első ízben áttekintést izgalmas pályájáról, tanulságos életművéről.

gítse a lejtős területű termelőszövetkezetek gazdálkodásának korszerű fejlődését. Az 1968. évi gazdálkodás megszervezéséhez, a termelési szerkezet kialakításához a gyenge termelőszövetkezetekben közvetlen szakmai segítséget is biztosítanak. Közreműködnek a beruházások 1968—1969. évi előkészítésében, a gépesítés fokozásában, a gépjavítások megszervezésében, és piackutatásokat is tartanak.

A területi szövetség vezetősége úgy határozott, hogy szervezője és irányítója kíván lenni a termelőszövetkezeteken belüli és egymás közötti szocialista munkaversenynek is.

A területi szövetség vezetőségét a legjobb és legtekintélyesebb termelőszövetkezeti vezetők — elsősorban elnökök — alkotják, mégpedig olyan összetételben, hogy abban a gyenge, a közepes és a jó közös gazdaságok egyaránt képviselve vannak, és a vezetőség minden tagja alapos ismerője valamelyik speciális helyi problémának. A szövetség elnöke Ribárszki Pál, Sajópüspökiből.

A tervszerű és átfogó szövetségi munka január elseje után azzal kezdődött, hogy a titkár és a függetlenített alkalmazottak felkeresték a tagszövetkezeteket, a helyszínen ismerkedtek a gazdaságok vezetőivel, megpedig úgy, hogy [illegible] messzemenően figyelembe veszik a helyi adottságokat és lehetőségeket. A gazdasági zárszámadások elkészítéséhez is segítséget biztosít a területi szövetség. Az új termelőszövetkezeti és az új földtörvény ismertetését se fejezték még be mindenütt.

A területi szövetség székhelye — a földrajzi fekvést és a közlekedési lehetőségeket figyelembe véve — Kazincbarcikán alakult ki. A munkafeltételek már biztosítottak. A szövetség vezetősége máris sok értékes kapcsolatot épített ki a különböző vállalatokkal, szervekkel és szervezetekkel, s kiadta tagjainak az első általános tájékoztatókat.

— Mindent összefoglalva — mondotta Ribárszki Pál, a területi szövetség elnöke —, ha kissé késve is, de a munkát teljes erővel elkezdtük, folyamatosan végezzük legfontosabb feladatainkat. Bízunk benne, hogy szövetségünk már ebben az évben is jelentős segítséget adhat tagjainak.

(sz. j.)

Új bibliográfia

A Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulójára már most készül a kazincbarcikai városi könyvtár. Mivel az őszirózsás forradalom és a Tanácsköztársaság eseményei iránt fokozottabban érdeklődnek az olvasók, a könyvtár új bibliográfiát állít össze. Ez a bibliográfia ajánlja majd azokat az irodalmi és történeti műveket, amelyek hazánk történelmének e nagyszerű fejezetével foglalkoznak.

Uitz Béla

Irod

Ibl Ervin. Az antik

és a modern művé-

szet. Olcsó Könyvtár F

Bp 1920. 83 l.

F 1967-1980. 7.

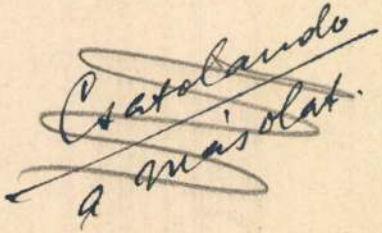

Uitz Béla

hárd

Hevesy Iván

Futurista, expressionista és kubista festészet. Bp. 1919

28. l.

2 olajf. repr

DUNÁNTÚLI ERDŐIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

gőzfűrész és faaprító üzeme:

Szombathely, Vépi-út.

Alapító: Gróf Erdődy Sándor felsőházi tag, nagybirtokos stb. Vép.

Uitz Béla
festő

MDK

A Magyar Tanácsköztársaság idején
több politikai plakát alkotója volt.
A „Vörös katonák előre" c. plakátja
a népi hatalmat szimbolizálja.

P. Bresztyanszky Ilona: Szárnyas az Athenaeum
Művészet, 1969. március – 6 lap

Vitz Béla
festő

M.D.K

Méltatás.

M. Heil Olga: Dési Huber István a művészkritikus
Művészet, 1968. november - 30 lap.

VITZ Béla

Nevét Szokollal kapcsolatban említi:

Ladislav Saučin. Výtvarne umenie na východnom Slovensku 1918-1938. Košice 1964. 25.

Uitz Béla

tanítványa a bpesti Képzőművészeti Főiskolán Vén Emil.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l

313 l.

6) Kitz Béla
festő.

A magyar proletárdiktatúra idején megszervezte és vezette az Ifjúmunkások Proletár Képzőművészeti Tanműhelyeit. A szervezőmunka mellett kevés ideje maradt az alkotómunkára, a diktatúra idején minőlössze egy plakátot rajzolt: „Vörös katonák, előre!" és a mági 1-i díszünnepségekre készített két dekorációt: „Az ipari és földmunka szolidaritása."

Mácza János: Kitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI 58

MDK

Kiss Béla, Párizs

Megemlítve.

(f.f.): Külföldön élő magyar művének bírálata 2.

ESTI HIRLAP Bp. 1969. dec. 31.

Ilitz Béla

Pályafutása fordulópontja az avant-garde mozgalomhoz való csatlakozása. Rövidesen a fiatal művész az avant-gardista irányzat szópólója lett.

Németh Lajos: The Art of Béla Ilitz.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 176 l.

4/ Mitz Béla
festő
palotájának építkeréséhez küldött.
Az építkeresen a freskó-műtermet vezettem.
Megszervezetem a freskófestők kollektívá-
ját Pavlenko részvételével, megtanítottam
a kollektívát az alfresco klasszikus
technikájára; a klasszikus monumen-
tális festészetet vezettem, a kollektívával
kompozíción dolgoztam."
Diego Rivera és Siqueiros fajtájából
Bőjel Ferenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

~~HO~~ Hungarien Review

1962 4

Uitz Béla

1021

Stamps

NEW HUNGARIAN PAINTERS' SET

The third Hungarian "Painters" set depicts works of 20th-century Hungarian painters. As the closing denomination of the set a 10 forint block has been issued, showing a painting entitled *Apple picking* by Béla Uitz, a Hungarian artist who lives in Moscow.

M.D.K.

Uitz Béla, festő

1915-ben készült „Mosónő" c. szénrajzát szoros összefüggésbe hozza a szerző Picasso 1904-ből való „Vasalónő" c. képével és érdekesen fejtegeti, hogy az 1919-es plakátok politikai mondanivalóihoz tulnyomólag a Nyolcak, vagy az aktivistakhoz tartozó, vagy rokonszellemű alkotók reagáltak legfogékonyabban a történetileg ./.

Aradi Nóra: Nemzeti 1919-es plakátunk nemzetközi vonatkozásairól.

Művészettörténeti Értesitő, Bp.1966.XV.évf. 2.sz.

123. old.

L

M.D.K.

Uitz Béla, festő

... legfontosabb társadalmi és művészeti mozgalmakra. Anélkül, hogy körvetlen, vagy időrendi hatásokat akarna kimutatni, inkább a kor és a már előrőleg is jelentkező forradalmi felfogásu művészek sorától köröl illusztrációkat: K. Kollwitz több rajzát, Delacroix, Rude, Daumier, Masereel és Rivera műveit.

Aradi Nóra: Néhány 1919-es plakátunk nemzetközi vonatkozásairól.

Művészettörténeti Éretsítő, Bp.1966. XV.évf. 2.sz.

122-138. old.

M.D.K.

Uitz Béla, festő

1919-es működésével kapcsolatban szerző megemlíti „Vörös katonák előre!" c. plakátjait:

Bradi Nóra: Nehány 1919-es plakátunk ismeretlen vonatkozásairól

Művészettörténeti Értesítő, Bp. 1966. XV. évf. 2. sz.

129. old.

Uitz Béla

metszet-sorozatát különállónak tekinthetjük a konstruktivista irányzattól annak dacára, hogy témája időszerű és jellegzetes.

Szabadi Judit: Set down in black and white. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 195

Ulitz Béla

Horváth Béla: Miért nép Ulitz Béla „Ludditák esküje" c. rézkarca? – Élet és Tudomány, 1966. 21. évf. 44. n. 2097-2100. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969.3.sz. 243-284.l./

258. l.

Ilitz Béla

festőmüvész kiállitása. Tatabánya, Népház. – Ism. (havas), Népnava, 1966. márc. 25. – Ölmay Cher Anna, Komárom Megyei Dolgozók Lapja, 1966. márc. 20. – Perneczky Géza, Magyar Nemzet, 1966. márc. 26.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.1./

269. 1.

MDK

Ulitz Béla, festő

Megemlítve.

Körner Éva: Periodizáció és művészettörténet
25-29. o.

KRITIKA, BP. 1969. május

VIII/5.

Uitz Béla

A bécsi Ma publikálja.

Kovács T.: Két magyar művészeti kiadványról; Magyar Műhely, 1968. IX. 1. 73. p.

Ulitz Béla

10. p. reprodukció, fehete-fehéren:
„Mosonó" 1915.

Aradi Nóra: Iconologic Research of Fine Arts Socialist. Acta Histo-riae Artium, Budapest, 1971. 1-2 p.

1138

Uitz Béla

Pogány Ö. Gábor opponensi véleménye szerint elméleti felkészültség tekintetében marxistának - Uitz, Derkovits, Dési Huber, Goldmann beszámításával is - legfeljebb ha egy tucat művész nevezhető a felszabadulás előtti szakaszból.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története c. doktori értekezésének vitája. - Művtört.Ért. 1971. 1.sz. 47-59. l.

53.1.

Mitz Béla

munkásséját. 1919 es plakátjait stb.

emliti Aradi Nórának az opponensi vélemények re adott válasza.

Aradi Nóra: A szocialista k épzőművészet története c. doktori értekezésének vitája. - Művtört.Ért. 1971. 1.sz. 47-59. l.

57.l. 58.l.

Uitz Béla
festő.

Uitz Londonba lesszerett és meg-
hiúsult luddita freskójainak egyet-
len tárgyi emlike maradt, egy skicc,
ez a tervezett kompozíció fő vonalait
rögzíti

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Lúdditákról.
Művészet, 1972. junius – 11 oldal.

Mitz Béla festő

Kiemelkedő szerepet játszott
Kirgizia művészeti életében.

Nagy Zoltán: Szovjet-Közép-Ázsia művészete 7.

Népszabadság, Bp. 1972. szept. 23.

Uitz Béla
festő

1939-ben Uitz visszatér Moszkvába.
Nyolc tagból álló kollektivát szervez,
s mintegy 10 esztendőre át a Szovjetek
Palotájába szánt freskóktervén dolgozik

Korotha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal

Uitz Béla
festő.

Uitz Béla Moszkva alapításának
800 éves jubileumára hatalmas
láthegyet festa jövő Moszkvájáról.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972 junius - 5 oldal

Uitz Béla 11

Kassákkal nagy vitáink voltak. Ő a mindenek felett való művészetet hirdette. De én ezt nem ismertem el. Párton és ideológián felül nem lehet semmi, még művészet sem. Szóval mi Kassákkal nagyon becsültük egymást, mégis örökke hadakoztunk. Hosszan beszelt a nyolcvanesztendős művész múlhól, jelenről, jövőről. Merész tervei vannak 75 méteres freskóról álmodik, a megvalósításához hozzákezdett.

Barát Endre: Látogatás Uitz Bélánál.

Országs-Világ 1968/6 15 old

Mikó Béla, Jertő

Megemlítve.

Rózsa Gyula: A politika eleganciája

M. P.

Népszabadság, Bp. 1972. dec. 17.

Uitz Béla

Kassák-hoz és Uitz-hoz csatlakozó müvészek és irók politikai célokért is akcióba kezdenek.

Farkas György:A Tanácsköztársaság képzőművészete.
Rajztanitás 1969/2

Uitz Béla festő

Többször megemlítve.

Rózsa Gyula: Például Bartyik M. 7.

Népszabadság, Bp. 1971. okt. 3.

UITZ BÉLA

TANULMÁNYOK

FORRADALMISÁG ÉS FORMALIZMUS
(UITZ BÉLA ALKOTÓI ÚTJA 1926–1935)

A forradalmi korszak apálya után új veszélyre figyelmeztettek a monopoltőkés diktatúra felszabadító mozgalmakat megtorló akciói Marokkóban és Szíriában. A tőkés országok munkásnyomora ráirányította a figyelmet a szovjet építő munkára. A szovjet—nyugati kapcsolatok fokozódásával megindult az 1920 körüli emigrációval ellentétes folyamat. Baloldali munkások és értelmiségiek látogattak el, telepedtek át a fiatal szovjet államba. A művészek közül olyan jeles alkotók keresték fel Moszkvát, mint pl. Kollvitz, Rivera, Le Corbusier, Heartfield, Vogeler stb. A nyugati művészek e sorához kapcsolódott a magyarországi hazatérést nem kockáztató, de helyzetét legalizálni akaró Uitz Béla. Célját, a forradalmi, elkötelezett proletár művészet megvalósítását, a Magyar Tanácsköztársaság bukásával elveszett lehetőség visszanyerését, joggal remélhette a Szovjetunióban. Ezért hagyta el a szovjet kormány letelepedési engedélyével 1926 novemberében Párizst.

A kapitalista és a szocialista államrendben megvalósult szocialista művészet mereven szétválasztó és nemegyszer mechanikusan értelmezett ellentétei helyett — Uitz útjának alátámasztására is — érdemes most a korabeli közös vonásokat hangsúlyozni: az osztályharc végcéljának, s benne a művészet szerepének közösségét, valamint a szocialista művészet elméleti tisztázatlanságát, helyének, céljának, osztályjellegének leegyszerűsítését, a művészet specifikumának és az egyenlőtlen fejlődés törvényszerűségének figyelmen kívül hagyását. Az osztályharc a Szovjetunióban sem zárult le, sőt 1926-tól a szocialista építés új szakaszában másképp került napirendre. A technikai-gazdasági alap elmaradottságának felszámolása idején a művészi napi gyakorlat lehetőségei érthető hiányt szenvedtek. Uitz moszkvai műteremgondja és a meghívólevélben ígért két nagy freskófeladat a takarékosságban így nem is nyerhetett megoldást. Az új társadalmi légkör viszont erősítette harcos művészhelytállását és a művészeti életben való legális részvétel lehetősége társadalmi, művészetszervező aktivitását. A munkásosztály világszemléletét nemcsak magáévá tevő, hanem az osztállyal szociálisan azonosuló művész követelménye Uitz szélsőségekre hajlamos egyéniségében direkt visszhangra is talált. Proletárként, proletárról vagy proletárért szemlélet az 1920-as évek művészetfelfogásának általános dilemmája volt. Az esztétikai kérdések háttérbe szorultak, a marxista esztétika rendszerezése váratott magára, Plehanov esztétikáját és Fricse művészetszociológiáját ekkor adták ki.

A proletárforradalom tényének, a világforradalom lehetőségének távolodása a „forradalmi művészet" frazeológiát is elhalványította. Éppen az 1920-as években oly sokszor és oly sokféleképpen értelmezett „forradalmi művészet" a hétköznapok forradalmiságában a vulgárszociológiailag megfelelőbb proletárművészet kategóriába elegyedett. Sokáig tartotta magát az a nézet, mely a forradalmi művészetet kizárólag a proletárforradalom korszakának kultúrájára korlátozta. Az ekként felfogott forradalmi művészet őrzése, továbbvitele már akkor csorbát szenvedett az értelmezés útvesztőiben. A minőségi mércét mindenek fölé helyező: „ami a művészet rangját eléri, az progresszív" idealista nézete így nem egyenlítődhetett ki a balos másik véglettel „forradalmi művész csak a párt útján lehet az" (Uitz).

Terminológiai tisztázás helyett újabb és újabb variációk bukkantak fel; az 1920-as évek első felében a proletár művészet szűkebb és tágabb értelmezései, a második felében az avantgarde lefutásával a realizmus fogalom újszerű megfogalmazásai.

A Moszkvába érkező külföldi forradalmár művészt — márpedig Uitzot 1926-tól ekként értékelték — e fogalmak tisztázatlansága, a mögötte rejlő viták fogadták. A forradalmi, a proletár művészet problémái változó viszonyai a művészi örökséghez, jellemzőek az 1926—35 évtizedre.

Az 1925. évi párthatározat a művészeti irányzatok és csoportok szabad versenyével megadta a sokoldalú vita lehetőségét. Másrészt a „formalizmus" ellen hozott állásfoglalások már jelezték az utat az 1930-as évek problémái felé. A „modernista formalisták" és a peredvizsnyik követő realisták harca nemhogy véget ért, mint a Pravda művészeti kritikusa írta, hanem erősödött, ahogy ezt a két pólus kiemelése maga is bizonyította. 1926-tól az AHRR előtérbe nyomulásának új korszaka kezdődött, a tematikus művészet hódított teret. Az osztályharcban való részvétel vulgárszociológiai, ortodox plehanovi értelmezése patetikus művésznyilatkozatokban látott napvilágot. [1] Mindez „a szocialista építés általános sikereinek és a kulturáltság növekedésének talaján vált lehetségessé, mindenekelőtt a kommunista pártnak a művészet fejlődéséről való állandó törődésének következtében". [2]

Az élesedő csoportharc, és ebben a politikus művészetért folyó küzdelem jegyében született az 1926. év kiugróan sok kiállítása, köztük a Nyugati Forradalmi Művészet első seregszemléje Moszkvában. Nagy lehetőséget kínált az európai forradalmi művészet tapasztalatainak beépítéséhez, a módszerek és kötődések felméréséhez, míg egyúttal eszköz is volt a vulgarizáló adminisztratívan realista tendenciák erősödésével szemben. Uitz itt kiállított Luddittái érvül is szolgáltak [3] a valóság mély élményekből született, művészi ábrázolása mellett, a társadalmilag, pszichológiailag motivált forradalmi művészet példájaként. Bizonyság is ez számunkra arra, hogy az eltérő társadalmi rendszerben munkálkodó szocialista művészek forradalmisága, konkrét közegük viszonylatában eltérő, de egymástól nem függetleníthető. A művésznek a szocializmus ügyével való azonosulása, a művet meghatározó szilárd világnézeti alapállás az ellentétes társadalmi formációkban is záloga volt Uitz életművében a kontinuitásnak. Pályájának határozott megváltozását a sorsát formáló hely és kor függvényében tekinthetjük át. Művészetét egyetemesen is csak a szovjet kultúrán át megközelítve ítélhetjük meg.

A bécsi és párizsi emigrációból magával hozott műveivel Uitz akkor ritka középutat járt a tendenc tartalom és az egyéni stílus, a napi célok és a művészi egyetemesség igény szerves egységével művein. Következetesen küzdött a kispolgári formában jelentkező új osztálytartalom elégtelenségével. Már 1927 januárjában az AHRR-vitán Mácza Jánossal közösen használt terminológiájukkal élve vallotta a tartalom fontosságán túl: „. . . a formának is a történelmi rendeltetés magaslatán kell állnia." [4] Érdeme, hogy a proletár tematika és a XX. századi örökség

1. Uitz és növendékei (VHUTEMASZ): Építs repülőgépet! Moszkvai térdekoráció. 1927

dialektikus befogadására saját műveinek bemutatásával adott példát. Egyéni kiállításán (1926. dec.—1927. jan. Moszkva Művészeti Akadémia) a formakísérletek és proletárforradalmi tematikus művek hangsúlyos kettéválasztásával azonban maga ültette el a magot a később megmerevedő esztétika támadásaihoz. Még komplex forradalmiságát dicsérték, de a méltatások mögött megjelent a sematizmus vádja. [5] Formasémáit ítélték el. (A szó fogalomkörébe az egyre veszélyesebb brosúra-sematizmus még bele sem tartozott akkor.) Véleményük az 1930-as évek formalista diszkreditálásának első felvillanása volt, a modern irányzatok eszköztárának a köznapi tartalomcentrikusság felőli egyoldalú megítélése. Ezzel szemben a forradalmiság és korszerűség az új szocialista társadalomban új művészi tartalmi-formai minőség keresését jelentette Uitznál. Eddigi útja csak megszüntetve megőrizve volt folytatható az új körülmények között.

A korszak hivatalosan megállapított két művészi alapfeladata: az oktatási és a termelési területen jelentkezett. Uitz az elsőhöz tudott kapcsolódni 1919-es Proletár Képzőművészeti Tanműhely szervezésében és komplex programkidolgozásában szerzett tapasztalataival. Az ehhez hasonló felfogással működő legkorszerűbb moszkvai oktatási intézményhez, a Vhutemaszhoz [6] került. Az új típusú, általánosan művelt művészi-ipari szakemberképzés megfelelt a kor követelményének, egyetemes párhuzamban a weimari Bauhaus tevékenységével. 1920-ban a forradalommal legelőször közösséget vállalt avantgarde művészek tömörültek benne. Formai forradalmukkal, kísérleti, tervező, kollektív tevékenységükkel (1921-ből ismerte Uitz) sikerrel kiiktatták a képzés régi, akadémikus módszereit. A művészet és a technika ügye az experimentalitás és a produktivitás hegemóniára törekvő 3—3 éves időszakai után a művészet proletarizálásának új szempontjai mögött 1926-tól háttérbe szorultak. A pregnánsan osztályszempontú művészetszemlélet, az osztályharcot témába szorító dogmatikus elgondolások és a művészet vulgárszociológiai történelmi analízisére támaszkodó tömegkultúra hívei között osztotta meg a művészeket. Ez utóbbi lett az intézményben irányadó. A gyakorlati problémák új eszmei-elméleti megalapozása és oktatása Uitz személyében harcos aktivistájára talált. Lényeges szempont lehetett, hogy a teória és a praxis problémáit egyaránt belülről szemlélő művész folytassa Favorszkij [7] jelentős kompozíciós elméleti kurzusait. A hildebrandi és wölflini kategóriákkal dolgozó orosz mester az egyiptomi, antik, bizánci művészet formaanalízisével akarta megalapozni, a Bauhausban tanító Ittenhez hasonlóan, a gyakorlati munka teoretikus elveit. A Vhutemasz oktatásában új, történeti módszerét Uitz átvette és a korkövetelményekhez szabottan osztályszemlélettel továbbfejlesztette. [8] Analíziseiben kívánt élességgel az osztályharcra helyezte a hangsúlyt. Szemben állt a korábbi, a francia purizmushoz hasonlóan inkább a szubjektumra épülő szemlélettel, melyet a művészet teória terén a vulgárszociológia ekkor már teljesen kiszorított. Formaelméletében Uitz az elemek, a konstrukciók és az ezekből alakuló művészi egység, amit kompozíciónak nevezett, felsőbbségét hirdette úgy, ahogy Kandinszkij, — aki Vhutemaszból 1922-től a Bauhausba ment át— és Favorszkij is tette. Marxistaként formaanalízisről Uitz csak az ábrázolás ideológiai-történelmi meghatározottsága után beszélt a maga részéről is beleesve abba a hibába, hogy a forma, az anyag és színproblémáiról keveset szólt. Holott tudjuk,

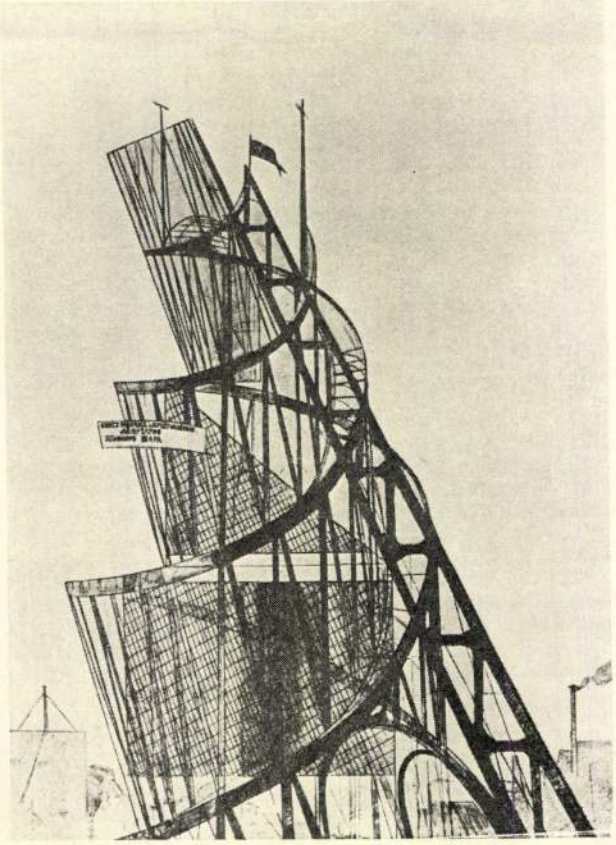

2. V. Tatlin: A III. Internacionálé emlékműterve. 1920

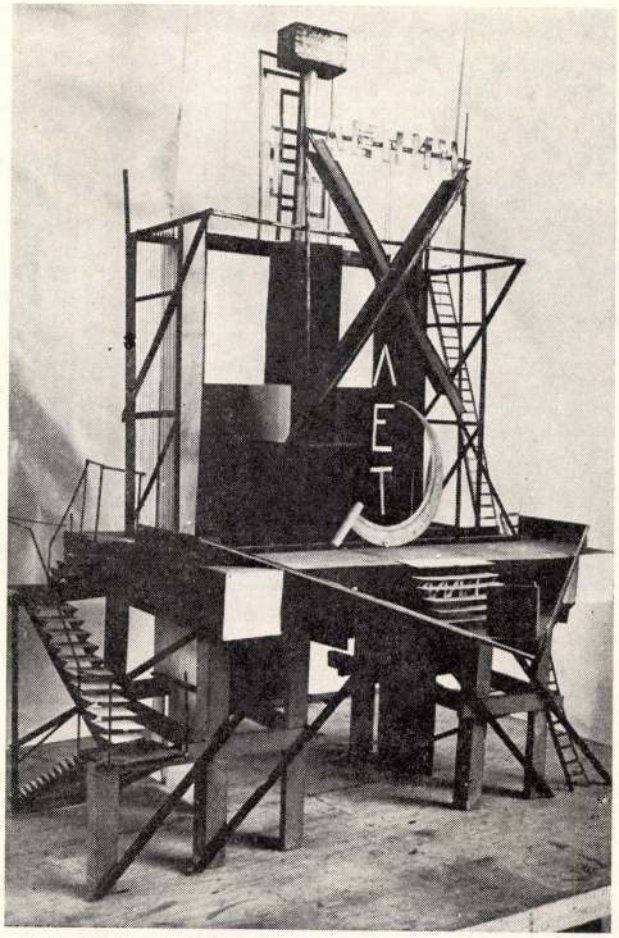

3. Uitz és növendékei (VHUTEMASZ): Októberi Forradalom X. évfordulója Moszkvai térdekorációs tribünterv. 1927

hogy a színelméleti és kompozíciós kérdések egész életében foglalkoztatták. Sőt ezek soha lezártnak nem tekintett formaanalízise a műalkotás pótszereként is jelentkezett időszakonként (különösen élete végén) művészetében. A Főiskolán kompozíció-elemző óráival a kollektíva művész elismerését tudatosan akarta kivívni.[9] A világnézeti harcban vállalt szerepe háttérbe szorította a művész egyéni stiláris formaalkotását és az eszmei-tartalmi teoretizálás formakísérletekkel ellentétes végletébe utasította. A szervezői, adminisztratív feladatok vállalásával 1919-es tevékenységét vélhette folytatni. Hittel vállalt objektív és szubjektív körülmények akadályozták Moszkvában, hogy harcos kommunista szemlélete művekre koncentráljon. A teoretizáló póttevékenység hamarosan mindkét

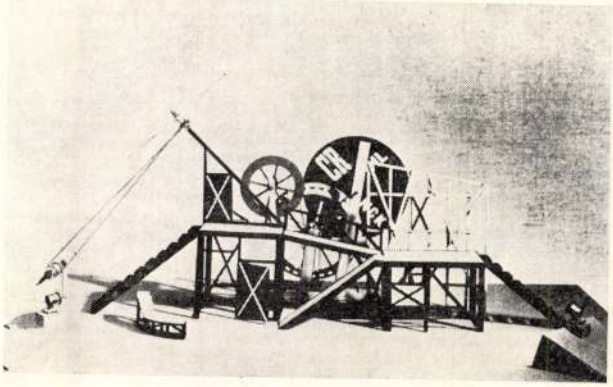

4. L. Popova: Színpadterv. 1922

5. Uitz Béla: A Vörös csúcs. Plakáttery. 1927

oldalról gyanússá vált, és a Vhutein tevékenységének megkérdőjelezése [10] őt is érintette. A fokozódó formalizmusvádaktól nem tudtak szabadulni, hiába szervezték át az ipari és hangsúlyos világnézeti képzés jegyében a főiskolát. (Bauhaus-zal egyidőben). Az 1929 júliusi KB

6. Uitz Béla: Nedd Ludd. 1923. MNG.

határozat értelmében más hangsúlyt nyert a Vhutein rendszerében és struktúrájában az oktatási cél: „. . . a szocialista ipart kiszolgáló alkotókon kívül a kollektív életet és a proletariátus osztályharcát szervező művészeket" kívántak nevelni. [11] Az osztályharc éleződésének eltúlzása, a külpolitikai helyzet romlásával együtt hatott a művészet erőteljesebb átpolitizálására. A magasan képzett művész-technikus szakember helyett valójában a korigény egyre inkább a művész-kultúros, propagandista, instruktor, dekorátor, szervező és pedagógus feladatkörre esett. A Vhutein művészei a valóság sokoldalú formálóiból egyre szűkebb területre korlátozódtak.

A maga nemében máig egyedülálló terv volt azonban egy külsőtér-formáló tanszék felállítása, ahol a szovjet társadalmi gyakorlat totalitásából akarták megvalósítani a színházi dekoráció, az ünnepi utcakép és tömegakció azonos művészi színvonalát. [12] 1927-től a Szovjetunióban Uitz ezen a területen igyekezett az elmélet és a gyakorlat új egységét meglelni. Addigi útjának — elsősorban párizsi proletkultos dekorátori tevékenységének — és az 1917 utáni szovjet tömegművészetnek eredményeit akarhatta szintetizálni úgy, hogy hű maradjon Bécsben kidolgozott elméletéhez. „A kollektív, szervezett, centralizált művészetet", a proletárdiktatúra adekvát művészetét (Uitz) a Szovjetunióban meglehetősen egyedülállóan az agitációs tömegkultúrában látta. Ugyanekkor a köztéri demonstrációk túlértékelése a magyar pártvezetésben érthetőbb, mint — a feltehetően ilyen hatásra Uitznál — a szovjet művészéletben. Az agitatív tömegművészet szekunder voltára rá is mutatott Lunacsarszkij, [13] aki az „ideológiai művészet" terminusát szélesen értelmezte a tömegművészettől a táblaképig, Uitz szűk felfogásával ellentétben.

7. Uitz Béla: Mezőgazdaság kollektivizálása. 1930. Uitz gyűjtemény, Pécs

A túlbecsült eszmei jelentőség és a csekély anyagi és ennek függvényében tett művészi erőfeszítés ellentmondását ugyan korán felismerte Uitz [14] mégis egyéniségének erejével és kitartásával öltött a főiskolán a korábban párnapos társadalmi munka szervezettebb, nagyobb arányokat. Igaz, illúzió volt a dekorációk művészi, minőségigényes megoldása, amikor a NEP korszak óta a plakát is ritkaságszámba ment. Ekkor is feloldhatatlan volt az az ellentét, ami fennállt Uitz teoretikusan kimunkált eltökéltsége és a valóság, a tömegművészet gyenge bázisa és a képzőművészet erős táblaképtradíciója között. Az életképi, passzív imitatív, az ipari termelést naturalistán megjelenítő művészet erősödésében az ipari gyakorlat, a szériagyártás (tribünök, emelvények, dekoratív egységek stb.) bevonása, — akár e periférikus téren is— a művészetbe, egyre inkább pusztába kiáltó szó maradt.

Mechanikusan hitt Uitz az új társadalom azonnal jelentkező új művészetében és vulgárisan érvelt azzal, hogy a tömegünnepekben kifejtett hatással „. . . a kapitalista világgal folyó harc fegyverévé változtatható a Vhutemasz".

8. Uitz Béla: Azonnali békét! 1925

A szocialista társadalom gyakorlatában az antik és a reneszánsz világ például vett pompázó ünnepei logikusan redukálódtak a célszerű egyszerűségre. Az 1920-as évek elején született konstruktivista elképzelések, El Liszickij, L. Popova vagy Péri László tervei ezért mutatnak analógiát Uitz növendékeinek tribünterveivel. A konstruktív művészet egyetemes reklámművészeti kifutása mégsem találkozhatott tartósan a szovjet agitprop művészettel.

9. Ismeretlen szovjet művész: A kolhoz segít az egyéni parasztnak. Plakát. 1930. Forradalmi Múzeum, Moszkva

10. Uitz Béla: Barátkozás. 1925. Az imperialista háború ellen c. sorozatból. Forradalmi Múzeum, Moszkva

11. Uitz Béla: Barátkozás. 1931/32. Náluk-nálunk c. sorozatból. Puskin Múzeum, Moszkva

A proletkultban megtestesülő tömegigény nem a célszerű, tiszta konstrukciót, hanem Lunacsarszkij szavaival a „csodálatos képek sorát" várta. Az irányadó elképzelések sajnos kezdettől fogva igen homályosak voltak. Megváltozásukat mégis jól demonstrálja 1920—27 között, ha Tatlin *III. Internacionálé* tervét összevetjük az Uitz kollektíva ettől semmiképp sem független térdekorációjával, az *Építs repülőgépet!*-tel. A forradalmi idők entuziaszta magyar vagy orosz tömegművészete nem volt állandósítható. Korszakunk szovjet tömegművészetének tisztázása feltehetően ezért is hiányzik a történeti feldolgozásokból mind ez ideig. Csak a legújabb publikációk beszélnek a szovjet monumentális művészet kibontakozásában betöltött szerepéről.

Az ünnepek alkalmasak lehettek a történelmi hagyaték átörökítésére, a jelen ideológiájának belsővé tételére, a jövő perspektívájának felvillantására, a társadalom közösségeinek stabilizálására, élményszerű informálására, de semmiképpen sem a művészi kreativitás teljes kiélésére. Uitz fanatikus művészegyéniségének ismerete teszi érthetővé, hogy a propagandától a cselekvésig jelszó helytelen értelmezésével és a művészetbe való mechanikus

12. Uitz Béla: Gáz. 1925. Az imperialista háború ellen c. sorozatból. Forradalmi Múzeum, Moszkva

átültetésével egyre mélyebben vetette bele magát e peremfeladatokba. [16]

Nehezen látta be, hogy a Szovjetunióban a szocialista kultúra menete nem igazolta feltételezéseit, amennyiben a forradalmi proletár művészet a pszichikumra ható kis feladatoktól (röplap, illusztráció, plakát, metszet stb.) a nagyléptékű munkákig, tömegek és környezetük művészi alakításáig, szervezéséig lép tovább. A kulturális fejlődés teljes szakaszainak átugrása utópisztikus remény volt. A szovjet művészetben és Uitz Béla életútján egyaránt csak villanások voltak ugyanígy a klubmunkára [17] vagy a Kultúra és Pihenés Parkjára [18] vonatkozó teoretikus elképzelések, melyek egyoldalúan, s a művész-alkotó tevékenységtől távolodva, kötötték le jobb híján energiáit. Az oktatási és az ezzel szervezetileg is összefüggő tömegművészeti résztevékenységei egyetemes igényű grafikai munkásságának megszakadását is jelzik. (Részletesebb tárgyalásukat az ehhez kapcsolódó külső és belső motiváció indokolja.) A grafikusi pálya kontinuitásának egyetlen jele ezekben az években a kínai forradalomhoz készült, feltehetően 1927. évi *Vörös csúcs* plakátterv (ma fotón). A harcos ember Uitznál külön elemzést igénylő motívumának vándorlásában és a képépítési struktúrában a diszkontinuitás jelei is észrevehetők. A *Vörös katonák előre!* (1919) plakát vibráló, homogén felületmegmunkálásában, magával ragadó tömegerejében a forradalom belső

13. Uitz Béla: Gáz. 1931/32. Náluk-nálunk c. sorozatból. Puskin Múzeum, Moszkva

politikai és művészi ereje egyesült. A *Zúzzátok szét a börtönöket!* (1924)plakát montázsszerűséggel még gazdagodott. A fehérterror merev börtönrácsa jó képi ellentétül szolgált a közösségből fakadó egyéni munkáserő expresszivitásához. A *Vörös csúcs* (1927) plakáton a közvetlen élményt nélkülözve a háttér különnemű, semleges feketére redukálódott. A tömeget csak képletesen és didaktikusan képviseli a támadó állásban, sematikusan ismételt három szuronyos. Uitz oeuvre-jében akkor vált modorossá a Nedd Ludd-i eszmei-képi lázadás, amikor Magyarországon újjáéledt Derkovits *Dózsá*jában.

1927—30 az életpálya átmeneti szakasza volt, a proletár művészet kritériumának akarván megfelelni. Így értékelhették őt pozitívan több oldalról, másképp értelmezett, egyazon terminussal: a szocialista építés részeseként (AHR) [19], a polgári kultúrából tudatosan válogató proletár művészként (Novickij—Vhutein) [20], a proletariátus öntudatának szervezőjeként aposztrofált forradalmár művész (Roginszkaja) [21], tanulmányaival és terveivel a nagy korszak hasznos alkotója (Mácza) [22]. A proletár művész fogalmat maga Uitz szigorúan leszűkítette, a kollektív, kommunista művészre és ennek jegyében harcolt a fogalom reménytelen tisztázásáért [23].

Kitüntetés és erősödő bírálat, védelem és szaporodó kritikák kereszttüzében állt 1930-ban az Vhutein felszámolásakor [24] a művészi és egzisztenciális hogyan tovább kérdésével A szovjet művészeti életben bekövetkezett periódusváltás hozta meg a túlfokozott társadalmi aktivitásból a kiegyenlítődést a művészi alkotómunka felé. Számára nem jelentett meghasonlást, hogy a művészet szerepe a szocialista építésben a tárgyi, alkotófeladatokról az ideológiai, nevelő munkára tevődött át. Tevékenysége már korábban megelőlegezte ezt. A termelési vagy az ábrázoló művészet prioritásának kérdése sem hozott számára dilemmát. Az elsőt sohasem tette úgy magáévá, mint Novickij vagy Mácza, aki ekkor önkritikát is gyakorolt. A módszer és hagyomány kérdésében az épülettől a fotóig terjedő szintetikus Oktyabr művészcsoport tagjaként vélekedett [25], de politikai aktivitásában, ideológiailag az AHR-hoz állt közel. Ez az ambivalencia védte meg még ekkor az oktyabristákkal szemben erősödő mensevista passzivizmus, technicizmus, postlefista formalizmus, bogdanovizmus vádjától. [26]

Idő kellett ahhoz, hogy a szovjet világban otthonossá váljon. Az eszme és élmény nélkülözhetetlen eggyéforrasztásához az átlagossal ellentétben ő az utóbbival volt híján. Az egyensúly elérésére tett erőfeszítéssel ellentétesen hatott az esztétikai dogmatizmus és voluntarizmus kibontakozása. A politika napi igényeit a pártosság jeleként számon kérő dogmatikus szemlélet vitte Uitzot a direktívák szolgálatába, az alkotó személyiség teljességéhez elengedhetetlen friss intenzív élmények nélkül is. Az ellentmondás áthidalásához a földműves ivadékként tett témaszelekciója segítette. Ezért is fűződött rajztevékenységének újrakezdése a kolhoz problematikához, a mezőgazdaság kollektivizálásának gyorsításakor a kulákság ellen hozott intézkedések idején. A *Mezőgazdaság kollektivizálása* egész sorozatot kitevő variánsai műfajukban félúton voltak a plakát közvetlen mozgósító jellege és a sokalakos freskók gazdagsága között. Ez utóbbi téren közvetlen előzménynek tekinthetjük A. Mizin ogyesszai *Termésünnep* c. freskóját. Közéleti mondandójukban a korabeli szovjet plakátok társai lettek volna, ha nem feszül ellentét a napi cél és a tartós művészi hatás gyakorlati megvalósíthatósága között. (Ugyanarra hívott fel, amelyre M. Cseremnov dekoratív plakátja, vagy V. Korobljova *„Lépj be a kolhozba!"* c. és számos ismeret-

14. Uitz Béla: A gazda (A tőkés) 1931/32. Náluk-nálunk c. sorozatból. Puskin Múzeum, Moszkva

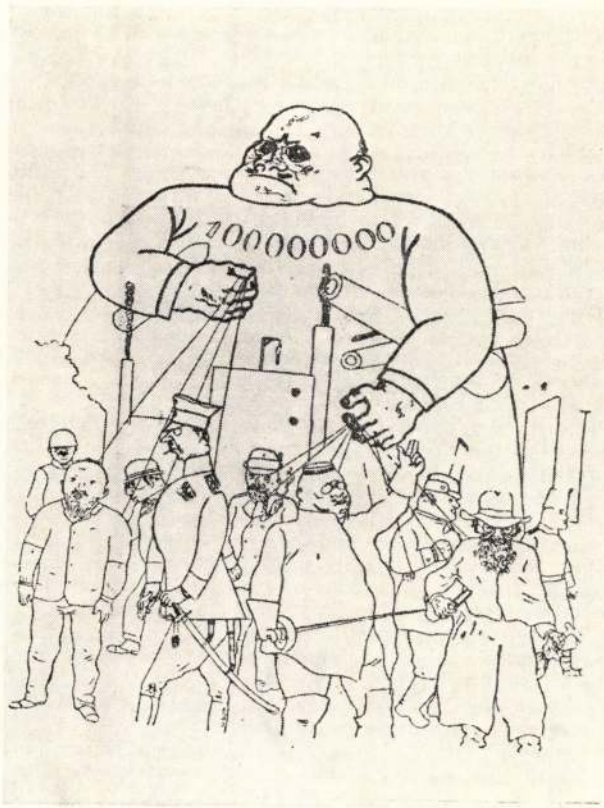

15. G. Grosz: A tőke függésében

len szerző agitációs plakátja.) Ez az áthidalhatatlan ellentét szorította műtermi mappába Uitz képterv variációit a Szovjetunióban. E lapok a saját iniciatívából születő murális vázlatok ismeretlenségre kárhoztatott sorát nyitották meg. Rajzai tanulságosan túlmutattak az ahristák kolhoz-témájú életképi látványvisszaadásán. Uitz nem másolt, ellenkezőleg, hibája inkább a színpadiasság, a közvetlen benyomás, a kép elindító optikai élmény hiánya. A menetelő Ludditák (1923), az *Azonnali békét* követelő tömeg (1925) rajza után itt az embercsoport állóképpé merevedett és szóvivőjük a párizsi sorozat „1917" c. lapjának központi figurájából alakult halvány utánzat. Az expresszív részletformálás helyett geometrikus kidolgozást kaptak a figurák Uitz síkkonstruktivista kísérleteinek visszfényeként. A kompozícióban a rendteremtés szabálykövetésre módosult. Az aranymetszés szerint vízszintesen tagolta és a bal sarokból jobbra vezető átló dinamikájára építette fel a képet. Témában megfelelője a didaktikus kontraszt: a gépesített TSzmunka öröme és az egyéni munka rabsága. „Kolhozokban ezrek, az egyéni parasztnál ketten" ez volt a vulgarizált indító eszme, amely egyre konkrétabb formákkal töltődött meg: az „egy éves munka" eredménytáblájává lett, de elkerülte a penzumszerű közéletiség művészietlenségét. Tematikusan a gépesítést, a kollektív gazdaságtól egyetlen szimbolikus eke ábrázolásáig variálta, mintegy reagálva a gép és az ember változó arányú ábrázolására a korabeli szovjet táblaképeken. Alkotóan vállalta a XVI. kongresszus határozatát, hogy a művésznek ecsetjével fegyvert kell fognia az élet szocialista rekonstrukciójához, de egyidejűleg kerülte a művészi színvonalnélküliséget.

A művészektől mechanikusan megkívánták a szocialista építés ütemének átvételét. Ezen túlmenően Uitz moszkvai kiállítási előszavában (John Read Club. 1932) idézte is Sztálint, amikor élesen szembeállította a kapitalista és a szocialista tábort. A korabeli publicisztikából merítő, az esztétikait felülmúló politikai indíték vezethette Uitz Bélát a *„Náluk-nálunk"* című agitatív rajzsorozatához. A szovjet művészetben elég egyedülállóan rendelkezett ehhez szükséges élményanyaggal. Az adott gondolati sémákhoz így tudott erőteljes képi formákat teremteni. Műve agitációs képes brosúra lett volna, mely műfajában is köthető a nyugati kommunista pártoknál megszokott forradalmi művészfeladatokhoz [27]. A szimultaneitás tömegkommunikációból eredő irodalmi módszere közérthető képi jelekkel, fekete-fehér temperával fedve a betűket, került vissza az újságlapokra. A kor fő ellentmondásáról a mindennapok papírjain adott képet az új korszak „biblia pauperum"-jaként. A középkori mesterek odaadásával illusztrálta a téziseket, a tőkéssel szemben a szocialista gyár három gazdája: igazgató, párttitkár, szakszervezeti titkár; a munkanélküliekkel szemben a szocialista munkaverseny; paraszt a tőkés birtokon — kolhozparasztság; a tőke politikai alapja, a szocialista rendszer védelme; készülődés a Szovjetunió ellen, a Vörös Hadsereg őrködik. A „Két rendszer" után a sorozat második egysége kérdésként vetette fel az alternatívákat: „Tőletek függ". Háborús gáz, a barátkozás a fronton; koponyák halmaza, fegyverrel a tőke ellen; fehérterror, világ Októbere; burzsoá diktatúra, proletárdiktatúra. A sorozat a világforradalom *Fogadalmával* zárul, mechanikusan formába merevítve a korszak stratégiai célkitűzését.

Ezzel szemben az előző ellentétpárok szétfeszíteni látszanak a szerény vázlatlapok fizikai határait, az eizensteini filmmontázsok hatásából is merítő képkivágások, kompozíció metszések, formák és arányeltolódások révén. A Luddita sorozat forradalmi ereje az emigrációs elkeseredés harcvágyó szenvedélyéből nyerte jogos expresszivitását 1923-ban, 1931-ben már a társadalmi lét történelmi törvényszerűségeinek tudata, biztos perspektívája szorította ki az érzelmi sűrítés túlfokozását. A történelmi valóság bizonyossága enyhítette a korábbi háborúellenes sorozat manírosságát. Egyes lapok, pl. a *Barátkozás*, a *Proletárdiktatúra* rigorózus, centralizált rendjéből dinamizmussal lépett tovább, máskor megőrizve továbbfejlesztette *(Gáz)* a korábbi képstruktúrát. Szenvedélyes érvelése a művész és a mű világképé-

16. A. Kravcov: A tőkés. 1932.

17. Uitz Béla: Készülődés a Szovjetunió ellen. 1931/32. Náluk-nálunk c. sorozatból. Puskin Múzeum, Moszkva

nek mélységes összhangjában, kígyózó lüktető ecsetvonásaival a szerkezetiség feloldója lett. Ezért stílusát illetően nem fogadható el a figurális konstruktivizmus megjelölés [28] és nem alkalmazható rá a nyugati szakirodalomban használatos politikai konstruktivizmus [29] formasematizálóbb stílustendenciája. A sorozatvázlatok Uitz művészetének ereje, kontinuitása mellett tanúskodnak, az aktivista rajzok diktatív, politikus folytatóinak tekinthetők. Expresszív, konstruktív, monumentális stílusban vetik fel a széles közönségnek szánt aktuális kérdéseket. Részben a konkrét megrendelés hiányában, másrészt a művész örök problémafelvető nyugtalanságában, sajnos csak vázlatok maradtak. Ezen értékelési korlátok figyelembevételével elsősorban azt a stiláris egységet hangsúlyoznám, amellyel az ellentétek feszültségét a szatirikus és patetikus ritka összhangjában átfogta. Uitz karikírozó hajlandósága Groszéval, Derkovitséval, O. Nerlingerével vetekedett, s Masereelhez hasonlóan egyedi példát teremtett, esztétikai erőt sugallt a munkásművész rajzokhoz viszonyítva.

A XX. század forradalmi művészete érthető módon összekapcsolódott a monumentalitással, a monumentális festészet a korszakra jellemzően a tulajdonilag kisajátíthatatlan freskóval. Viták és álmok fűződtek hozzá, — s bár anyagi alap nélkül, — de Uitz Béla művészetének mindvégig legfőbb célja volt. 1923-ban már freskóra tételezte a Ludditákat is a cinkkarcsorozaton túl. A *Náluknálunk* sor freskóba ültetéséről nincsenek adataink. Feltételezésünk mellett érvel azonban az 1970-ben Moszkvában meglelt 3 m²-es olajkép: *Készülődés a Szovjetunió ellen — A Vörös Hadsereg őrködik* (MNG Ltsz.: 72.38 T). A kép a sorozat ötödik egységének pasztózus fedő festéssel készült sommázott változata. A közbeeső vázlat (JPM Ltsz.: 74.21) után festette egyes elemeiben egyszerűsítette a kompozíciót, plakátszerűen kitöltötte halvány színekkel az absztrahált formákat. Az ibolyakék, a középzöld szürkéken gazdagodó szubsztraktív színkeverési elképzeléseiben szimultán kontrasztokkal dolgozott Uitz, sajátos színkoordináta rendszere alapján. Freskópótlási kísérletében a használt festékanyag sem kedvezett a mű maradandóságának. A sorozatot összegző kaleidoszkopikus összkompozíció helyett, — amilyenek a Luddita freskóterv, vagy a német Vogeler szovjet agitációs táblái is voltak — az egyetlen témaegység kiragadását a történelmi valóság magyarázza: a kapitalista világgazdasági válságból a kiutat a terheknek az elnyomottakra való átruházása mellett a háborús előkészületekben keresték Nyugaton. A kiválasztás közvetlen ösztönzője az 1931. évi moszkvai antiimperialista kiállítás is lehetett, mely a Forradalmi Művészek Nemzetközi Irodája s ezen belül Uitz titkári tevékenységével jött létre.

Ekként jelzik az egységet Uitz alkotásai és az Iroda [30] élén 1930. november 15-től kifejtett tevékenysége. Alkotó és szervezői útja szervesen illeszkedett a korszak szocialista művészetébe. Nemcsak a mexikói Rivera *Felfegyverzett proletariátus* c. freskójához kapcsolódott, hanem a „Légy éber proletár!" jelszó szovjet képi variánsaihoz is. Képe sematizált rokona az ahristák „Proletár" Klub freskójának (1930), mintegy jelezve az üzenet és a kompozíciós megoldás változatlan időszerűségét, a deduktív szemléletből is következő sematizálódást.

1931—32 a proletár származású művészek hagyomány és „útitársak" nélküli egyeduralomra törekvésének intenzív időszaka.. Ekkorra egyre égetőbbé vált a művészet specifikumának, a formának, mesterségbeli tudás fontosságának elfogadása a vulgarizálókkal szemben. A magyar emigráns körökben a belső vitákban már érezhető volt ez 1927-ben [31]. Az ellentéteket súlyos-

18. Uitz Béla: A Vörös Hadsereg őrködik. 1931/32. Náluknálunk c. sorozatból. Puskin Múzeum, Moszkva

19. Uitz Béla: Készülődés a Szovjetunió ellen — A Vörös Hadsereg őrködik. 1931/32. olajfestmény, MNG.

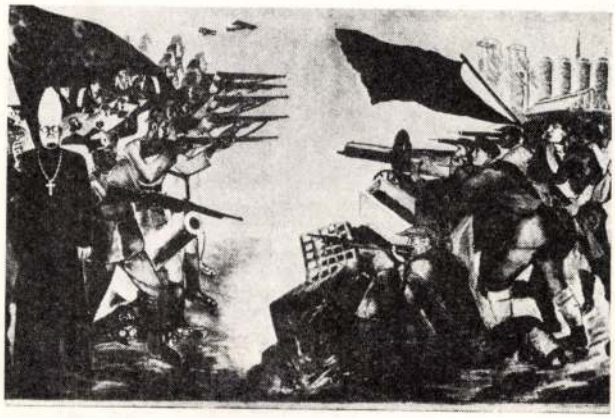

20. Vjazmenszkij, Gaponyenko, Ivanov, Konnov, Mirlasz, Nyevezsin, Nyemov, Cirelszon: A moszkvai „Proletár" klub freskója. 1930

21. Uitz Béla: Illegális nyomda — Letartóztatás Németországban. 1932/33. MNG.

22. Uitz Béla: Kínzás — Árulás. 1932/33. MNG.

23. Uitz Béla: Vezetők vitája — Következmény: A munkásság szétverése. 1932/33. MNG.

24. Uitz Béla: Vonulók — vázlat. 1932/33. MNG.

bította az emigrációs betegség, a szubjektív ellenségeskedés. Ők sem függetlenültek a hibás esztétikai alternatíváktól: hogy a proletár, a forradalmi művészet csupán politikai, vagy mesterségbeli kérdés is? A társadalmi feladatok és célok vállalásán túl egyre nehezebb volt megvédeni „a mesterségbeli tudással bíró nagyobb agitatív erővel rendelkezik" [32] elvet. A proletariátussal együtt lépő művész helyett tehetséges élmunkásokat emelt be a RAPH [33] a művészeti életbe, és a műalkotásoktól az osztályharc ideológiai fegyverének funkcióját várták (érzelmi hatás → akarás → forradalmi tett ~ Lunacsarszkij) egyre doktrinerebbül.

Az osztályharc elsődlegességének hangsúlyozása mellett, a művészi tevékenységnek a politikai mögé utalása után [34] is érezhető Uitzban a képzett művész formateremtő igényessége.

Erről tanúskodik tizenegy lapos befejezetlen, nagyméretű *Komintern sorozat* terve is. Sajátos, képi nyelvre

25. Uitz Béla: Marx, Engels, Lenin zászlaja alatt. 1932/33. MNG.

26. Uitz Béla: A lenini zászló alatt. 1933k.

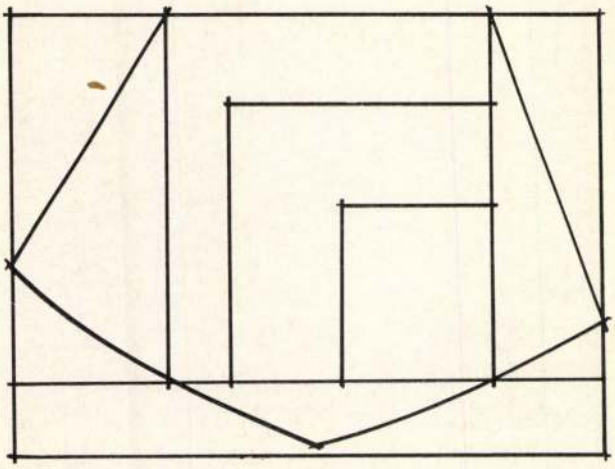

27. Kompozíciós séma Uitz Béla: A lenini zászló alatt c. művéhez

28. Uitz Béla: Fiatal férfi. 1932. MNG.

29. Uitz Béla: Nevető nő. 1932. MNG.

30. Uitz Béla: Két férfi. 1932. MNG.

lefordított cikksorozatnak is tekinthető. Messze túlmutat azonban az illusztrációs szovjet sajtórajzok színvonalán az egyes lapok tartalmi és megjelenítési összhangjával. Műve Masereel képregényeinek társa lehetne, de a belga művésztől eltérően Uitz itt csak a mozgalomra koncentrált. E szűkebb tematikai programszerűségben is kamatoztatni próbálta azonban a mindkettőjüket jellemző intellektuális és emocionális gazdagságot. Stilárisan a *Nálunk* sorozathoz viszonyítva, az élesebb vonalakból, a mélyebb fekete kontrasztokból és némely kompozíciós sémából következtethetünk a moszkvai Masereel kiállítás (1930) hatására. Uitz élményszerű, érzékletesen modellált képei ugyanakkor ellent is mondanak a síkszerűbb, „primitivizáló" törekvéseknek. Erősödött nála a XX. századi művészetre épülő ún. „szintetikus realista" ábrázolásmód. A művészt a korábbi sorozattervek tételessége helyett most a nemzetközi munkásmozgalom történeti konkrétságban megragadott ábrázolása foglalkoztatta. A vizsgált jelenségek lényegét perspektívájukban igyekezett feltárni. Grafikusként is az Iroda balos vonalát képviselte. Így öltheteti sorozatában képi formát a szövetséges kérdést elvető szoc. dem. bírálat, az Uitznál pregnánsan, írásban is jelentkező szociálfasizmus elmélet, a többfrontos harc, a mozgalom hibáinak és a következményeknek eltúlzása. Az adekvát forma temperával újságpapírra született hangsúlyos kompozíciós aránytolódásokkal, montázsszerűen, karikírozó expresszív torzításokkal, filmkockaszerűen, a fekete-fehér drámai kontrasztjában. Sajátosan egységbe foglalta az eszmei és stiláris, a szovjet és az internacionális eredményeket. Legszebb lapjai (Illegális nyomda, Letartóztatás) Uitz egyetemes érvényű művei közül valók.

E sorozattöredék stiláris határkőként is felfogható. Lezárni látszik az 1920-as évek grafikáinak konstruktív-expresszív vonalát, tágabb teret nyitva az erősödő realizmusnak. Kompozícióban a Sztálin körül erősödő kultusz (bizonyítéka itt a vázlatos tömegábrázolás kidolgozásánál megjelenik a munkásokra visszatekintő vezér alakja) alig fékezte le az uitzi dinamikát, bár a témaközpontúság lazította a tartalom és forma egységét. A Szovjetunióban az új művészi minőség általános keresésekor a síkkonstruktivista szerkesztésmód végső szétforgácsolódásának lehetünk tanúi Uitznál, figyelve a marxizmus vezéreinek zászlaja alatt felvonulók kompozíciós variációit (feltehetően utóbb kapcsolta a művész a sorozathoz). Az első változatnak látszó kép szigorúan körcikkelybe komponált ritmusa, tömegerőt szabályozó három négyszöge a továbbiaknál eltűnt. A kompozíció mint a művész világképének objektiválása az anyagban, világosan jelezte változásával az általános történelmi és egyéni, valamint művészi stiláris téren bekövetkezett módosulásokat.

A művészi megoldásnak a tömeg társadalmi értelmezésével összefüggő módosulása (Aradi) itt a tömegek és párt viszonyának képi vetületeként folytatja a tömegábrázolás ikonológiai problémáiból levezethető korszakváltozásokat.

A „világforradalom" stratégia támogatására készülő művészet ekkor egyetemesen közeledni látszott a stílusból módszerré átértett realizmus medrében, a progresszív művészek közös fellépésének aktualitásában. Az 1932. évi események a nyugati forradalmi művészet fellendülését hozták, egyre fontosabbá téve összekapcsolásukat a szovjet képzőművészettel. Ezalatt Moszkvában az Iroda öt évi működése [35] és számos eredményes kiállítás mégsem lehetett kielégítő, szűk szervezeti monopóliumával. A Kommunista Internacionálé problémái kihatottak kulturális szervére is. Uitz türelmetlen következetessége a nehéz helyzetben az Irodán belül is az egység helyett inkább az ellentéteket tüzelte. A demokrácia kiszorulásával a szocialista művészet legerősebb nyugati alkotói és szervezetei kerestek más utat, hagyták el hazájukat. A széles egységfront helyett a KI alapján álló Iroda megkívánta Kollwitz, Grosz, Masereel álláspontjának merev tisztázását. [36] A program hibáit bizonyította az 1933. májusi tervezet megvalósíthatatlansága és a moszkvai szervezet háttérbe szorulása.

1931—33 közepéig Uitz Béla munkásságában a szervező és az alkotó tevékenység megközelítő összhangja alakult ki. A szocialista szovjet valóság talaján dolgozott internacionálisan. Az Irodában végzett tevékenysége a kultúrkapcsolatok körében messze vezetne. Művekre koncentráló elemzésünk inkább az alkotások felől közelítené meg azt a folyamatot, mely során a Szovjetunióban élő, nemzetközileg ismert magyar mester a szovjet alkotó típushoz közeledett. [37]

Az 1931—32-ben bekövetkezett változás legizgalmasabb dokumentumai azok az emberábrázolások, melyeken Uitz a korábbiaktól eltérően vetette fel a monumentalitás,

31. Uitz Béla: Éneklő lányok. 1932. MNG.

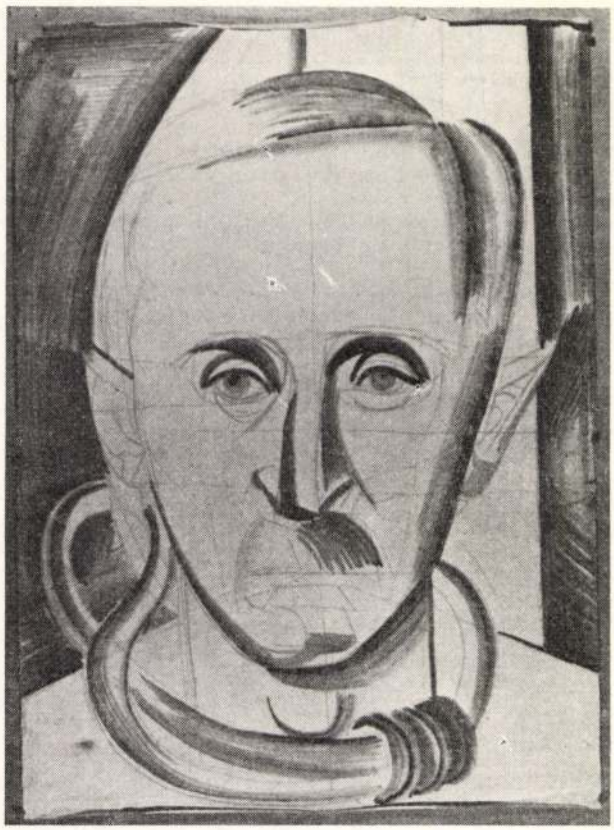

32. Uitz Béla: Sallai (vázlat) Uitz gyűjtemény, Pécs

a realizmus, a típus, az ideológiai agitatív hatás kérdéseit. Nem kortársai mércéjével, nem hozomra festett munkahősöket, sztahanovistákat, forradalmárokat. Környezetükből kiragadott emberarcokba sűrítette az új élet munkával, gonddal teli akarását. Máczával ellentétben nem „konkrét típus" keresőként értékelhetjük, hanem inkább a művészetszociológiai aspektusból meghatározott portrék fényképszerű felfogása ellen készült antitéziseknek. Az egyediben az általános jegyek megragadására törekedett. Arcai különösség helyett inkább esztétikai képletet adnak a művészt izgató formaproblémák ötvözetében. A szovjet művészet ún. „hősi realizmus"-ának pszichológiai tipologizálásával szemben átfogóbb típusteremtés jellemezte ezeket a tempera fejeket. Nem konkrét személyiségek, mint Aba Nováktól Riveráig, a művészettörténetben a kortárs monumentalista műveken. De képei nem is ideák úgy, ahogy a példakép Michelangelo választotta új egységbe modelljeiről a szép részleteket. Uitz a fennköltség hangsúlyozott kerülésével prófétáik helyett az új kor szocialista, névtelen apostolait akarta monumentálisan megfesteni. Férfiakat és nőket, erőseket, elszántakat, akik a napi harc viharában antik héroszok erejével állják a próbát. Úgy tűnik, hogy Uitz korai portréinak anatómiai, humanista művészi kifejezőereje, az ábrázoló és az ábrázolt viszonylatában egyaránt értett dinamikus egysége tűnt el húsz év alatt. Valójában a hangsúly tevődött át az egyesről az általánosra. A monumentalitás is ez irányba fokozódott, növekedett a méret és aránvrendszer. A konstruktív hagyomány visszacsillant a lakonikus, sokszor sematizált formákon, az öntörvényű ritmusban és az összegzést erősítő, szürkével modellált, felületkitöltő, spekulatív színekben. Művei új út kereséséről vallanak, s így nem is várhatjuk, hogy egységesek legyenek, sem karakterfelfogásban, sem emberi, fiziognómiai jellemzésben, sem forma-szerkezet-szín elgondolásban, művészi interpretációban. Ezért fordult elő, hogy néha bántóan karikíroz egy-egy előreugró szemöldök, vagy túl ívesre sikerült száj fekete kontúrja. Mégis részmegoldásában egy nagyobb egységet, „újságfreskó" (Kontha) voltában is monumentális murális feladatot tételezett itt Uitz. Próbafreskó megoldásig, olajképkísérletig a számára legaktuálisabb műnél jutott csak el. A *Sallai a bitófa alatt* c. újságra festett képe (Ermitázs) mindeddig variánsok után megszületett végső megfogalmazásnak látszott, mely a Magyarországról kapott kivégzési hír hallatára frissen született [38] egy ismert fotó után. Az arc: szemek, orr, fülek szembetűnő karaktervonásait megőrizve, a bitófa és a kötél jeleivel alkotta meg belőle a mártíromság egyetemes szimbólumául szolgáló modern Pantokrátort. Feltehetően későbbi a fal lapra festett (fotóról ismert) változat, mely az Iroda kiállításain képviselhette Uitzot, vulgarizált, sematikusabb változatban a vezéreszmét még feliratban is sűrítve: „Engem megölhettek, de a forradalmat soha!" Esztétikai értékgyengülése már a következő korszakra jellemzően fejezte ki a szabadság tárgyiasulását. Alulértékelése [39] Uitz új monumentális stílusának idegenségét is jelzi az akkori szovjet művészeti életben. Új stílusa, mely egy Riverával együttesen alkotandó freskó mesterévé is méltónak mutatta, említés nélkül maradt még a későbbi feldolgozásokban is. A szovjet műkritika szempontjai lehetnek eltérőek, de a művek odatartozása vitathatatlan. Igen sajnálatos, hogy a szovjet művészet folyamatába csak későn illesztették be, az 1968-as moszkvai monumentalista kiállítás (Manyezs) rendezői.

A korabeli dikciós művek seregszemléjén Uitz-alkotást hiába is keresünk. Egyetlen kivétel a Vörös Hadsereg 15 éves jubileumi kiállítása, melyre külföldi alkotásakat is gyűjtöttek, éppen az iroda útján. E lehetőség részvételi kényszerként is jelentkezett nála. Az előzetesen kiadott brosúraanyag [40] tematikus kínálatából hiába próbálkozott többféle megoldással. A *Rot Front* legerőteljesebb uitzi megfogalmazása is elmaradt a hasonló kortárs alkotások egyén-tömeg dialektikája mögött. A

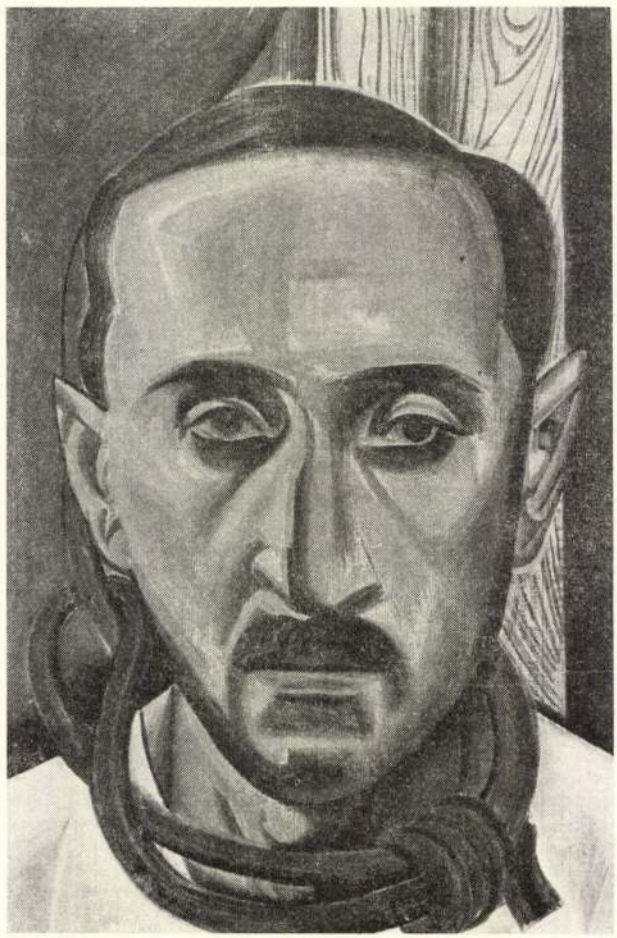

33. Uitz Béla: Sallai a bitófa alatt. 1932. Ermitázs, Leningrád

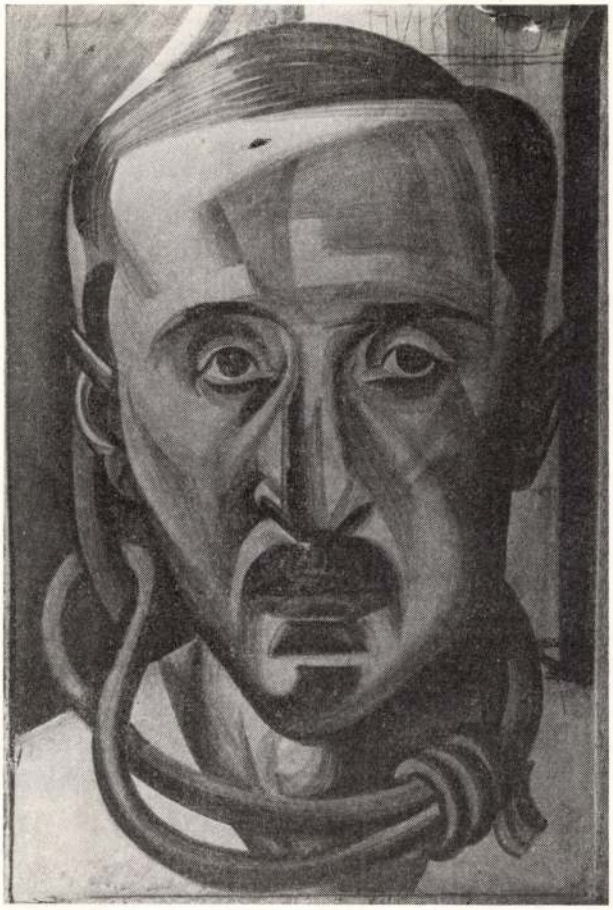

34. Uitz Béla: Engem megölhettek, de a forradalmat soha! (Sallai — próbafreskó) 1932/34

35. Uitz Béla: Sallai — Fürst (befejezetlen olajfestmény) MNG.

36. Uitz Béla: A Vörös Hadsereg bevonulása Kassára. 1933 MNG.

publicisztikus műveket forradalmi lendület már alig érintette. Húsz évvel ezelőtti emlékek alig tüzesíthették át legdinamikusabb történelmi témájú képtervét, a *Vörös Hadsereg bevonulása Kassára.* A XX. századi magyar mesterek expresszivitását a látott vagy kapott megkötések nemegyszer elfojtották. A hamburgi sztrájk ábrázolása (JPM 74.23) és a német munkástéma-variációk (Forradalmi Múzeum, Moszkva) Uitznál erőtlen kísérletek voltak a társadalmi-történeti konkrétság vulgárnaturalista igényére, s így elmaradtak a német Heckeltől a magyar Derkovitsig húzható színvonal mögött. Az egyén és a közösség, a magán- és a közélet, a spontán és a tuda-

37. J. Heartfield: Rot Front. 1932. Heartfield Archivum. Berlin. NDK

tos polgárinak ítélt ellentmondása a dialektikus egység helyett az utóbbi oldalára billent.

Tévesen úgy tűnhet, hogy a közösségi feladatvállalás végleg elfojtotta a művész egyéni szféráját. 1933 szeptember—októberében a Krím—Miszhor pártszanatóriumban töltött idő alatt az intenzív tájélmény — művészetében visszatérően — felélesztette Uitzban a bújva szunnyadó expresszív kifejezőerőt. Fehér itatóspapírra gyors tollvonásokkal felvetett rajzai a századeleji francia fauves csoport késői utódjává avathatnák. A Collioure-i rajzokhoz hasonlóan ismét három alapszínre dolgozott: a vörös, az okkersárga és a zöldeskék, tömören fejezett ki nála mindent. Színeiben úgy tüzelt a déli vegetáció, ahogy azt a

38. Uitz Béla: Rot Front. 1933

40. Derkovits Gyula: Három nemzedék. 1932. MNG.

művész magában átköltötte. Krími tájai nem veduták, leíró extenzív tájak és nem is sorozatok a topografikus illusztratív tájábrázolás XIX. századi értelmében. Uitz intenzív mélységeket láttatott. Az Al-Petri hegyóriáshoz kötődő panorámaképtől egyre szűkebb látvány kivágással közelített a részletek, a sziklás hegycsúcs a benyúló őszi fa, majd a csaknem absztrahált lombok képi másának megalkotásához. Az élmény szuggesztivitása művészetének eruptív megújulását eredményezte.

39. E. Heckel: Munkások az Érchegységből. 1924. Akademie der Künste, NDK

41. Uitz Béla: Krími táj II. 1933. MNG.

42. Uitz Béla: Krími táj V. 1933. MNG.

Látszólag eltűntek az emberek. De egy nagy falkép zseniális háttér-tanulmányainak is készülhettek volna ezek a tájak. Stiláris összhang azonban nem alakult ki a realizmusközelibb nyaraló portrékkal. Az arcképek hátterében az arc „beszélő részeinek" hangsúlyozása után, egyre lágyabb vonalakkal kötötte be a táji elemeket. A táj és az ember ábrázolásának kompozíciós egysége, mely 1916-ban még hagyományos nagybányai tradícióval természetes volt, ekkor Uitznál már idejét múlta. Újfajta freskótervekben rendhagyó összképet célzott a Kecskeméten rajzolt „Fürdőzők" halvány visszfényeként. Az egyensúly végleg eltolódott a figurák javára. A tájak szuggesztív erejét az akadémikusabb kompozíció, a félkörbe rajzolt *Dominózók* csoportja elnyomta. A képstruktúra egysége felbillent, a háttér tája sem léptékben, sem felfogásban nem csengett össze a lap méreteit kifeszíteni látszó, előtérben kiemelt öt ülő férfialakkal. A Napimádók-terv már a kortárs kritikától is bírált [41] álló alakjai mesterkélt optimizmusukkal „táncos mozdulatukkal" manipulált képi világot mutatnak művészi erőben messze a 20 évvel korábbi rajz mögött. A Krímben készült freskótervek inkább művészi jegyzetlapoknak tekinthetők és nem kínálnak elégséges alapot messzebbmenő következtetésekhez még a szovjet monumentális művészet kezdeti viszonyaiban sem.

Uitz Béla oeuvre-jének 1932—33-ban bekövetkezett gazdagodása összefüggésbe hozható a szovjet művészeti élet átstrukturálódásával. Az egységesítő párthatározat (1932) elnyomta a klikkharcot és az eddigitől eltérő lehetőséget kínált. A raphista — hagyomány és szövetséges ellenes, származás szerint ítélő — „proletár művészet" kategória átértékelődött a „szocialista művészet" tágabb, szélesebben értelmezett forradalmiságába. A Szovjet Képzőművész Szövetség és a Vszekohudozsnyik (Művészeti Alap) a centralizálás jegyében a központi irányelveket következetesebben, szervezettebben tudta végrehajtani. Az Orosz Föderáció csaknem minden nemzetiségi központjába eljutottak a művészek, így került Uitz Béla a Volgai Német Köztársaságba. [42]

Az a RAPH tendencia, mely a gyárakból és a parasztgazdaságokból emelte ki a tehetséges művészjelölteket, ellenkezőjére fordult, a művészeket hozta közel a termelőmunkához, témával és motívummal gazdagítva őket. Ez a gazdagítás Uitz munkásságában is az átélt látványélményből fakadó pótolhatatlan erőt jelentette a Volgamenti rajzokon. Az egyénileg átélt és a társadalmilag elvárt így azonos síkra került és a közéletihez felzárkózott a személyes alkotói élmény. Úgy, ahogy a költő penzum publicisztika helyett verset is írhat, Uitz Béla a volgai németek életét dokumentáló illusztratív sorozat helyett ellesett jeleneteket, embereket, mozdulatokat vitt művészi erővel, színes tussal kis fehér papírlapokra. A vörössel megoldott állatgondozó, a kéken rajzolt tevék, a lombkoronájuknál levágott kopár sárgás fatörzsek, a sapkás munkásférfiak és csíkos blúzos lányok megannyi részlet felvillantások az élet mindennapjaiból. Uitz látszólag ott folytatta, ahol az 1910-es évek fekete tusrajzai abbamaradtak, de a lágyabb ecsetvonalú fekete kompozíciókat színkontrasztokra épített merevebb tollrajzok, érdekes kivágású vázlatok követték. Látszólag cél nélküli, látványrögzítő spontán ujjgyakorlatok voltak. A művész tudatosságában azonban mindig megvolt a részkísérletek és a teljességigény egysége a problémavázlattól a monumentális alkotásig. A volgai intervallum fő műve, a *Természünnep Benkendorfban*, szorosan a társadalmi mozgás és az ebbe belefelejtkező művészi képzelet szülötte. A vázlatokról és fotóról ismert lappangó freskóterv a kor szocialista életképének tekinthető, melyben Uitz összegezte elméleti és vizuális élményeit. Bruegheltől, Tintorettótól és a kortárs művészetektől sem idegen belső, csoportkompozíciós elrendezést alkalmazott. Szerves, nagyszabású művet épített, a kiemelt arányú középtér mexikóiakhoz hasonló rendkívüli térhangsúlyával és az előtér gyermekalakjainak térbe vezető figuráival. A korábbi, párhuzamos-ellentétes ábrázolás minimumra szorult, a jobb széli sötét figura a hátrahőkölő kulákot már alig észrevehetően jelképezi, összefüggésben a társadalmi ellentétek felszámolásával. Megoldásában különösen figyelemre méltó, hogy hogyan lettek a formai, képi szervező fények (lámpák) a tech-

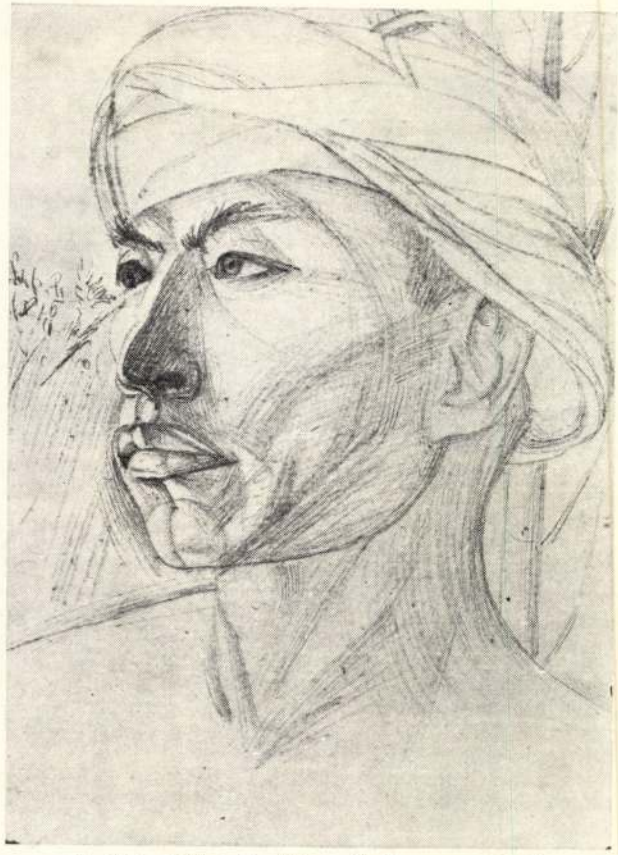

43. Uitz Béla: Turbános férfi. 1933. MNG.

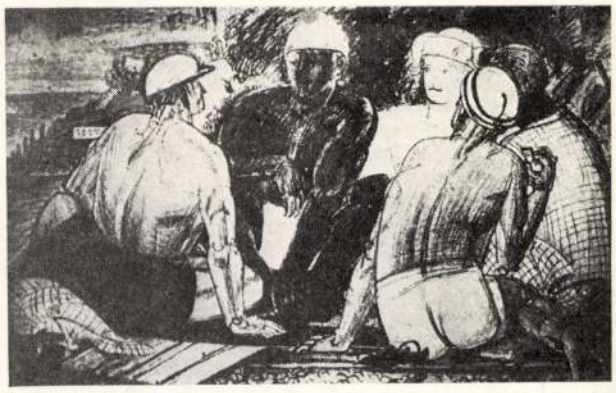

44. Uitz Béla: Dominózók. (Nyaralók a Krímben) 1933. Uitz gyűjtemény, Pécs

45. Uitz Béla: Napimádók (freskóterv). 1933. MNG.

46. Uitz Béla: Fürdőzők. 1916. Mihályfi gyűjtemény

47. Uitz Béla: Állatgondozó. 1933. MNG.

48. Uitz Béla: Tevék. 1933. MNG.

nikai és társadalmi tudati színvonalnövekedés jeleivé, a barokkosan gazdag kolhoz tömegkompozícióban. A szovjet művészet 1930 utáni új minősége, mely Aradi Nóra szerint koreszményben és embertípusban a művész biztonságérzéséből fakadt, itt már feltétlen hatott az Uitznál is jelentkező új, stílusteremtő szándékra. A művész megváltozó világképét, az elvárások és a társadalmi lehetőségek disszonanciájában sajnos csak ilyen szerény vázlattervek sejtetik a szovjet monumentális művészet kibontakozásának elvi és gyakorlati problémáit.

„A szocializmus országában az emberek a városépítészektől és építészektől nem egyszerűen csak gyakorlati szükségleteik kielégítését várták, hanem az új korszak, a szocialista élet eszméinek és alakjainak művészi kifejezését. Innen a megnövekedett érdeklődés az építészeti együttesek művészi oldala, a monumentális alkotói műfajok, a plasztikus művészetek szintézise, az egyetemes művészi kultúra hagyományainak elsajátítása iránt". (V. Tolsztoj: Monumentalnoje iszkusstvo SZSZSZR. Moszkva, 1978. 54.)

A szintéziskeresés új értelemben vetődött föl. A magát festőnek valló Uitz számára ennek megvalósítási formája egyre sürgetőbben a freskó lett. Ezért korábbi kis rajzvázlatokba álmodott freskóterveket falkidolgozás-töredékek váltották fel. Politikai szervező tevékenysége az MBRH feloszlatásával háttérbe szorult és energiájának egésze egy évtized után ismét egészen az alkotás síkjára összpontosult. Évszázadokon át az építészet primátusában megvalósult művészeti egység újra felvetése a korszak jellegzetessége. Az építészek, szobrászok és festők

49. Uitz Béla: Felvonulás a Volgai Német Köztársaságban. 1933. MNG.

50. Uitz Béla: Termésünnep Benkendorfban. (freskóterv vázlat) 1933. MNG.

51. Uitz Béla: Termésünnep Benkendorfban. 1933

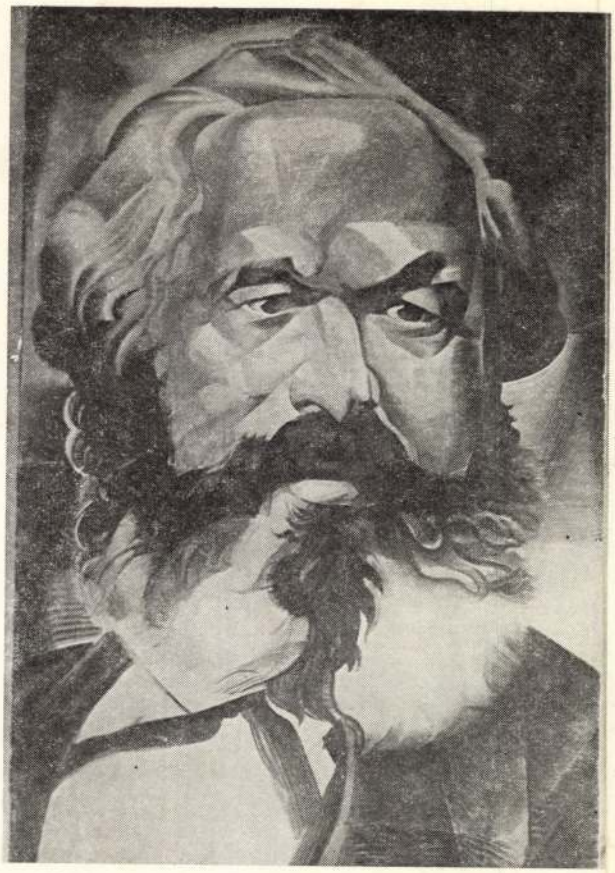

52. Uitz Béla: Marx. (freskó Harkovban — elpusztult) 1934

53. Uitz Béla: Barbusse a ravatalon (vázlat) 1935. MNG.

54. Uitz Béla: Barbusse a ravatalon (próbafreskó) 1935. Tretyakov Képtár, Moszkva

55. Uitz Béla: Krupszkaja (vázlat) 1934/35. MNG.

ideális együttmunkálkodásának lehetőségét ugyanekkor a nyugati művészetben a wotai kongresszus is feszegette (1936). Megnyugtató eredményt azok a művészek sem találtak. Le Corbusier a tiszta falfelületek mellett maradt, míg máshol az adminisztratív irányítás lépett az alkotó kollektívák fölé. A Szovjetunióban, a „szocialista építésnek teljességre törő alakokkal, alkotó módon ábrázolt ideológiai képe" lett a cél, egy remélt önálló szovjet modell formájában.

A racionális, célszerű konstruktivista szintézis alapját a formalizmus vádak végleg megsemmisítették. Az 1930-as években a szovjet szintézis alapjai a szociálisan egységesítő művészetfelfogással jöttek létre, a kívánt szocialista tudat konkrétizációjának egyoldalú igényében. A szocialista élet és eszmeiség egyedülálló tartalmi kanonizálásához kapcsolódtak az avantgarde vívmányait értékelők háttérbe szorításával, a természet és a művészet bevált példáit követők. Így került sor a plehanovi dogmatika jegyében a történelem haladónak ítélt művészeinek mechanikus utánzására, stílusteremtés helyett egyszerűbb, válogató alkalmazásra. A múlt nagyjait vulgarizálva igyekeztek felülmúlni a heroizált valóság megfogalmazásával. A deduktív szemléletben sematizálódó festészet csak felzárkózott a diktatórikus klasszicizáló építészet akadémizmusa mögött.

A cél egy „nagy monumentális művészet" megteremtése, mely „az emberek millióira hat a szocialista valóság eszméinek és alapjainak megfogalmazásával". A monumentalista festészet mellett érveltek a szintézis régi és új hívei, sőt a film és az ipari művészet tömegkultúrája helyett ezen a fórumon igyekeztek fellépni a táblakép naturalizmus többi ellenzői is. A murális feladatokban kollektív munkát láttak, de nem alkotócsoport, hanem tömegorientáció szellemében, a tematikus hatékonyság hangsúlyozásával. Nem a közvetlen hagyomány, hanem a polgári dekadenciával szemben progresszívnek ítélt reneszánsz újjáélesztésével. Így érvelhetett a Sixtus kápolna mintájával Juon és Uitz, a barokk mennyezetfreskók utánzásával Lanszere. A dinamikusan változó XX. századi valóság és az évszázadokra szóló falkép elvi és gyakorlati ellentmondása tisztázatlan maradt.

Érthető, hogy a szovjet festészet freskó orientációja a gyakorlatban az anyagi akadályokkal csak lassan küzdött meg. Első igazi műhelye Ukrajnában alakult 1918-tól szoros kölcsönhatásban az agitprop művészettel és a paraszti kultúrával, a quattrocentót és a XX. századi francia művészetet tisztelő Bojcsuk mester plebejus iskolájában. A bojcsukizmus [43] számos elméleti és módszerbeli hasonlósága mellett különbséget is mutat Uitz elképzeléseihez képest, mégis nyilvánvalóan vonzhatta a művészt Harkovba, ahol irodai feladata közben az ukrán iskola végső művén a Krasznozavodszkij színház freskóin maga is vállalt két portrét. A csupán fotókon ránkmaradt *Marx* és *Lenin* freskó megítélése építészeti környezet, méretek, tér, idő-dimenziót vesztve napjainkban csaknem lehetetlen. Az ünnepi dekorációk jól ismert fotói kaptak itt zárt formájú, művészi erejű átfogalmazást. A megfigyelőképesség élességével a feldolgozás emócionális gazdagságával, a formai közvetítés maximális meggyőző erejével Uitz a marxista művész Lunacsarszkij által megfogalmazott [44] típusát tökéletesen megszemélyesítet-

56. Uitz Béla: Zsdanov (vázlat) 1934/35. Uitz gyűjtemény, Pécs (Lásd. Művészettörténeti Értesítő 1977. 3—4. sz. 9. kép Ordzsonikidze)

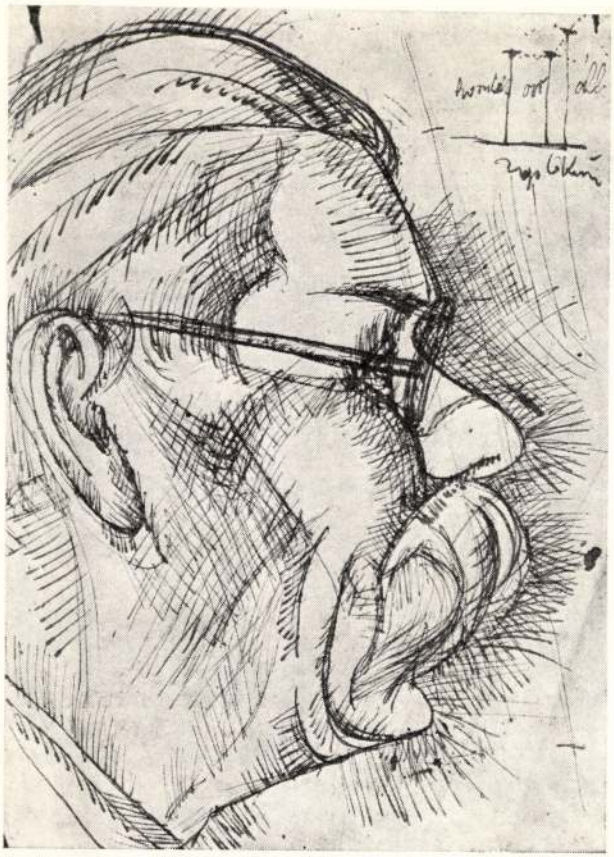

57. Uitz Béla: Gorkij (vázlat) 1934/35. MNG.

te. Művei valóban magas színvonalon álltak, nem volt szüksége a lenini kéz tanító mozdulatára, a Marx-portrék didaktikus kalligráfiájára. A drámai kifejezéserő, a hangsúlyos fény-árnyék modellálás a sablonosság veszélyét, a merevséget könnyedén feloldotta.

Uitz helyzetében, a tervei és lehetőségei között húzódó mély ellentmondásban a harkovi freskók hoztak némi lazulást. De a személyes kapcsolatokból elnyert hirtelen munka a freskók sorsát meg is pecsételte. [45] A technikai kivitelezés sikertelen próbája figyelmeztette Uitzot a mesterségbeli kérdések tisztázásának fontosságára. Ez magyarázhatja az építész tanácskozáson Uitz felszólalását, [46] melyben Cennino Cennini *Traktátusá*nak mély ismeretében hadakozott a szakmai követelmények reneszánszból átvett, szigorú következetességéért. A freskótechnika elsajátításának tanulmányai után a próbafreskók sorát készítette el. Talán hiányzó műhelykísérleteket, talán el nem nyert lehetőségeket akart pótolni ezeken.

Ezt bizonyítja az íróbarát Barbusse ravataláról készült maszkszerű profil, ahol a pszeudoexpresszív ravatalkép klasszicizáló freskóvá manírosodott, munkamódszerében az invenciót elfojtotta a spekuláció. Az arc arányrendjet antropometrikus kiindulással, az aranymetszés figyelembevételével igyekezett kialakítani. Így születtek *Gorkij*t, *Zsdanov*ot, *Krupszkaj*át, majd külön csoportban *Sztálin*t, *Molotov*ot, *Kalinyin*t és *Vorosilov*ot, külön *Dimitrov anyj*át, *kísérő*it, *Sztálin anyj*át, *Thälmann*t és *Dimitrov*ot egy-egy műteremfreskón megfogalmazott próbaalkotások. Ezekhez a félméternél sokszor alig nagyobb fal lapokhoz készült vázlatok az uitzi mély, emberi, karakterizáló készség őrzői. A történelmi személyiségábrázolás emberi közelségben jelent meg bennük úgy, ahogy Marx és Engels kívánta már 1850-ben a glorifikálással és a pongyola képekkel egyaránt hadakozva. A kurta vonalak arcformálásra sűrűsödő metszéspontjai adják a plaszticitást, kidolgozottságuk pótolja a drámai lendületet. A variációkban a grafikus Uitz, maradt felül. A tusrajzokból a freskófestés során csoportokat komponált, de nem mentesült a kor hamis pátoszától. A belső mélységek az utólag felvitt fények felületes csillogásába vesztették el igazukat, érintkezve a fotónaturalista tendenciák felszínességével. A vérbeli grafika értékvesztés nélkül nem hasonulhat át monumentális freskóvá. A lágy, matt temperafestésre emlékeztető műteremtöredékek nem is ítélhetők meg másképp, mint kísérletnek. A szovjet monumentális falfestészet kiindulási problémáját nem is a táblakép vagy a grafika felől közelítők oldhatták meg. Új út kidolgozása helyett kész modellként kínálkozott a quattrocento festészete. Az olasz klasszikus művekben egyaránt példát találhatott a plehanovi ortodoxia és a lukácsi nagy realizmus koncepció.

Mielőtt Uitz is rátért volna erre a lehetséges útra 1935-ben a (MOIH) moszkvai monumentális szekció elnökeként még egy fiktív freskótervet készített, az elemzett próbafreskókhoz kapcsolódva. Elképzelt építészeti környezetben [47] frízszerűen elnyúló kompozíciója, a *Sztálin beszéde a XVII. pártkongresszuson*, amelyet A. Geraszimov *Sztálin beszéde a XVII. pártkongresszuson* c. képe (1933. kiállítva) inspirálhatott. Egy díszterem felső két falsíkjának kifestésére szánhatta, amire egy évvel később a frunzei kormányzósági palota dekorációs összetervében utalt, a szónoki emelvény fölé képzelve el a főalakos részt. Fotó alapján ismerjük csak kis vázlatát. Gyors feledésbe merülése nemcsak a történelem, hanem a művész megítélése is lehetett. Ha elkészül, jellemezte volna mindaz, ami az újklasszicizmus építészeti zsákutcájába behajtani kényszerült festőket az 1930-as években. Kortörténeti dokumentumnak sem ítélhető e politikai tabló. [48] A sokalakos csoportkép beleillett volna az Iroda 1933-as tématervébe, de az 1934. januári kongresszus hamar vált politikailag túlhaladottá. Olyan agitációt képviselt, melyekből a tömegek, s maga a művész is kívül állt, s a politikai torzulás hozta szétválás, a tömegekkel vagy a párttal kérdésben az utóbbinál állt Uitz. Egy adminisztratív képlet követésébe még olyan fokra sem juthatott, mint az 1933-as freskóterveken, melyeket a szovjet kritika már sematikusnak ítélt. A korábbi freskótervek egyes elveit (perspektívát adó előtéri gyermekalakok, csoportfűzéses tagolás, kontrasztkeresés, . . .) folytatni látszik, de stílusa időközben a szovjet művészetet érintő jelentős változáson átesett. Dinamika helyett álgesztusok, expresszív alakok helyett egyre fotószerűbb részletezés, álmonumentalitást eredményezett. Az anakronisztikus feladatvállalás kontinuitása stiláris diszkontinuitással párosult. A történelem nehezedő sodra belejátszott a művész világképének beszűkülésébe és a művészi értékrend akadémikus devalválódásába. A valóságlátás mélységdimenziói megváltoztak a művészi produkció kárára.

A „formalizmus" a korabeli szűkebb szóhasználatban csak bunkózó volt az esztétikai szakirodalomban. Még a művészi formaeredmények elismerői is negatívan használták, félve, „hogy a formalista festmények elvonják a proletár nézőt a napi élet reális feladataitól". A művészi forma- és funkciófelfogás leegyszerűsödésével, differen-

58. Uitz Béla: Gorkij, Zsdanov, Krupszkaja. (próbafreskó) 1934/35

ciálatlanságával járt együtt, hogy az individualista egyéni stílust idealista filozófia eredményének ítélték. A proletár forradalmiság társadalmi, eszmei programjának háttérbe szorulásával a népfront új egységfrontpolitikájának kibontakozásával elhalványultak a művészi forradalmiság kritériumai is. A szocialista építés és a művészetek fejlődésének párhuzamos tételezése, s az ezzel együtt járó nyugati kultúrhanyatlás felfogása az értékítéletek helyességét torzította. A forradalmiság útkeresése helyett a formalizmus = polgári művészet = dekadencia elvetése került előtérbe. A személyi kultusz dogmatikus kultúrpolitikájának vulgáris sémáit követő, ideológiai tételeit illusztráló művészet erősödésével a forma és tartalom szakadékát érintő szocreál viták egyre kevésbé hozhattak differenciált eredményt 1934—35-ben. Így érhette a sematizmus vád éppen azokat, akik — köztük Uitz is — a tartalmi kérdés éles felvetése mellett a forma, anyag és a fejlett technika problémáinak összekapcsolását kívánták. [49]

Az adott történelmi szituációban, a ,,balos'' magyar emigráció szűkebb szellemi közegében meggyőzőnek tűnt a sztálini politika. A kulturális élet illusztratív tendenciáinak erősödésével Uitz művészete is dogmatikusan sematizálódott. Ez jelentkezett egyfelől a korszakra jellemzően tartalmi megkötésekben, s ezzel együtt az intenzív totalitás és a típusteremtés károsodásában, másrészt a formaalkotás tényleges megcsontosodásában, kiüresedésében. A formalizmust vulgarizáló esztéták erről az oldalról támadtak. Az első jelentősebb bírálatot tartalmazó Holosztyenko könyvvel [50] egyidőben Dejnakával együtt még átmeneti területre állította O. Beszkin: ,,Vajon Uitz Béla, ha munkásságának voltak is formalista gyökerei, nem tudott-e a forradalmi valóság realista tükrözésére új módszereket alkalmazni számos alkotásán?'' [51]

A szocialista művészet avantgarde-ból indult uitzi útja mindinkább kiiktatódott. Nem tudott velük mit kezdeni a múlt századi polgári és a XX. századi útitárs eredményeket mentő lukácsi realizmus koncepció, az expresszionizmus elutasításában egységes szovjet műkritika. Így válhattak a tíz évvel azelőtt Lunacsarszkij által példamutatónak ítélt Luddíták ijesztő ,,kínai szörnyek''-ké Kemenyev kritikájában [52] és Uitz elítélt formalistává, Kljun, Punyin, Lentulov, Tischler, Fonvizin, Sterenberg rangos társaságában. A sorsát megpecsételő Pravda-kritika, mely a művészt már Kirgíziában találta, tehetségét mégsem vitatta el.

R. Bajkay Éva

JEGYZETEK

1 Iszkusstvo v SZSZSZR i zadacsi hudozsnyikov. Diszput v Kommunyisztyicseszkoj Akagyémii. Moszkva, 1928.

2 Borba za realizm v izobrazityelnom iszkusstve 20-ih godov. Dokumentumok, visszaemlékezések. (Szerk.-bev.: P. Lebegyev) Moszkva, 1962. 25.

3 A. Lunacsarszkij: Visztavka revoljucionnovo iszkusstva Zapada. Pravda, 1926. jún. 5. In: Bajkay Éva: Uitz Béla, Bp. 1974. 178—81.

4 Diszkusszija ob AHRR. Kommunyisztyicseszkaja Akagyémia. Uitz felszólalása 1927. jan. 27. (orosz fordításban) a szerző tul.

5 J. Tugenhold: Visztavka Bela Uic. Izvesztyija, 1927. jan. 1.: ,,. . . . Az egyéni és a közösségi, az átérzett és a konstruált jó alárendelésében rejlik Uitz művészetének legérdekesebb vonása, . . . művészi keresése kényszerít a ,,sematizmus''-tól való eltekintésre . . . Ha a mieink is így dolgoznának, forradalmibbak lennének az egyszerű tartalmi forradalmiságnál.'' F. Roginszkaja: Visztavka robot hudozsnyika B. Uica. Pravda, 1927. jan. 1.

I. Hvojnyik: Proletarszkij hudozsnyik Bela Uic. Szovjetszkoje Iszkusstvo, 1927. jan.: ,,. . . a téma tartalmi kibontásának tiszta tendenciózussága összefonódik nála a művészi igazságba vetett hittel, mely a művészhez lelkileg közeli eszmeiség temperamentumos átélésében táplálkozik . . . a téma monumentalitása, epikus felfogása nem fér össze az intim méretttel, a kis vonalakkal és a kompozíció kicsire szabott léptékével . . .'' A sematizmus vádja bújik meg B. Ternovec bevezetőjében, Új Nyugati Művészet Múzeuma új szerzeményi kiállítás katalógusa, Moszkva, 1927.

6 Vhutemasz = Felsőfokú Állami Művészeti és Technikai Studiók. 1920-ban alakult Moszkvában a művész és mesterember képzésre. Vezetői: A. Rodcsenko, L. Popova, A. Vesznyin, N. Ladovszkij, V. Kiszeljov, N. Dokucsajev, A. Lavinszkij. Túl általános programja paradox alapokon nyugodott: a táblakép tagadásán, de annak formavívmányain. Kezdeti szakaszát kísérletezés jellemezte az Inhuk (Művészeti Kultúra Intézete)-kal közösen. A szovjet design kezdetei.

7 V. Favorszkij 1923—26 rektorsága alatt a Vhutemaszban a termelési művészet és a művészettörténeti szemlélet erősödött. 1926-tól önálló metodikai tanszéket alapított. A magyarok közül Mácza János metodológiai szemináriumot vezetett, Toót Viktor az átszervezett alaptanfolyamon tanított. V. Favorszkij dialektikus felfogását, célzatosságát, kompozíció elvét, anyag és könyvművészeti elgondolásait, a formális és a történeti módszer egységének szemléltetésével elemzi N. Adaszkina: V. Favorszkij — pedagog — teoretik (O kursze teorii kompozicii) I.n: Szovjetszkoje Iszkusstvoznanyije '77./2. Moszkva, 1978. 210—32.

8 Vremennaja programma kursza kompozicii. Uitz Béla kompozíció tanítási terve (1929. ápr. szerző tul.) az alábbi fejezetekből áll:

1) A kompozíció történelmi célja — osztályharc, tartalom, művészeti ágak.

2) Mi a kompozíció általános és konkrét értelemben? Milyen elemekből áll? A kommunista kompozíció elemei.

3) Hol kell alkalmazni a kompozíciót?

4) Hogyan kell értelmezni a kompozíció problémáját? Kapcsolata a proletariátus életével.

5) A II., III., IV., V. osztályok kompozíció munkaterve.

9 Sokan csak politikai komisszárnak tartották saját emlékezése szerint.

10 ,,A művész a valóság és az ideológiai harc formálója'' címmel a főiskola rektora P. Novickij programcikket is közzétett. Iszkusstvo v masszi, 1929. máj. 10.

11 Vhutein programfüzet. Moszkva, 1929. A főiskola neve ekkor Vhutemasz helyett Vhutein = Felsőfokú Művészeti és Technikai Intézet lett. (bev. P. Novickij)

12 i. m.

13 In: A. Lunacsarszkij: Művészet és forradalom, Bukarest, 1975.

14 Otcsot oformlényija X-vo Oktyabrja Szokolnyicseszkovo rajona. Moszkva, 1927. A szerző tul. orosz nyelvű kézirat.

15 Ezt az álláspontot képviselte az ünnepi dekorációról szóló fontosabb írásaiban:

Otcsot rajonnoj masztyerszkoj o zabotye po potgatovke prazdnovanyija X Oktyabrszkoj godovscsini, Moszkva, 1927. Projekt obscsej moszkovszkoj kolonni, Moszkva, 1930. Obscsij princip hudozsesztvennovo oformlényija polit-hozjajsztvennoj kampanyii. Moszkva, 1931. — kéziratok a szerző tul.

16 Önvallomása szerint 40 ünnep dekorációs munkájában vett részt.

17 Proekt einer Kunstwerkstadt für Klub in Revolutionfeste. Moszkva, 1927.; Thesen zur neuen Sinthese: Komm. Klub. Moszkva, 1928. — kéziratok a szerző tul.

18 Mintegy fél évig dolgozott 16 park történelmi analízisén. *Park*. A kultúrpark általános tézisei orosz nyelven. Részletek in: Bajkay, 1974. 191—92.

19 AHR jellemzése Uitzról a Szovnarkom RSZFSZR részére, Moszkva, 1930.

20 P. Novickij: Bela Uitz — hudozsnyik revoljucii. Borba za kadri, 1930. máj. No. 8.

21 F. Roginszkaja: K voproszu o tvorcseszkom metogye. Iszkusstvo v masszi 1930. dec.

22 Mácza János: A mai Európa művészete 1926. Bp. 1978.

23 Levél az Új Március szerkesztőségének, Moszkva, 1927. In: Bajkay, 1974. 196—97.

24 A Vhuteinről a sajtóban kritikák és önkritikák váltogatták egymást 1929—30-ban. Lásd.: Iszkusstvo v masszi. 1929. szept.—okt. nov.—dec. 1930. A Kom. Akadémián rendezett vita elítélte konstruktív elvét, még az évben a fakultások egy része átkerült Leningrádba, a Vhutein megszűnt.

25 Az ,,Oktyabr'' konstruktivista hagyományú, művészi szintézist kereső művészcsoport 1928—31. Az új valóság tervezéséért és építéséért léptek fel a termelés és a művészet összhangjában. Uitz alapító tagja volt, A. és V. Vesznyin, Ginszburg, Moor, Dejneka, Klucisz, El Liszickij, Mejerhold, Novickij, Rivera, Szenykin mellett. Teoretikusai: Mácza, Fjodorov—Davidov, Gan. 1928 és 1930 kiállításuk volt.

26 A támadás elsősorban az AHR (= AHRR elnevezése 1929-től — Forradalmi Művészek Szövetsége) erősödése felől jött. Az ún. ,,hősi realizmus'', ,,proletár realizmus'' jegyében.

27 Ezek sorában említhetjük témarokonságukkal: F. Schulze: *Der Kapitalizm*, 1932., Peter Alma: *Kapitalistisches System*, é. n.

28 Kontha Sándor: Uitz Béla. In: Vár egy új világ. Tanulmányok a szocialista irodalom történetéből. (Szerk.: Illés László és József Farkas) Bp. 1975. 64.

29 Politische Konstruktivisten. Nyugat-Berlin, 1975. Katalógus.

30 Az Iroda (Mezsdunarodnoje Büro Revoljucionnih Hudozsnyikov) a Komintern keretében a Forradalmi Irodalom 2. harkovi kongresszusán jött létre 1930-ban. Titkára és az Orosz Föderáció képviselője Uitz Béla. Titkárság: Ellis, Griffel, Vogeler, Jakub, Keil, Romasz. Felhívással fordultak a világ művészeihez, amelyben az aktuális politikai kérdésekhez, a proletariátus osztályharcához kötötték a művészetet. Tevékenységének rövid összefoglalását adja oroszul: Iz isztorii mezsdunarodnovo objegyinyényija revoljucionnih piszatyelej. Lityeraturnoje naszledsztvo, 81. kötet, Moszkva, 1969. Az Iroda dokumentumai, köztük az Uitz anyag Moszkvában van az Irodalom és Művészetek Központi Állami Archívumában (CGALI).

31 Moszkvában 1925-ben megalakult a Magyarnyelvű Forradalmi Írók és Művészek Szövetsége. A forradalmi, proletár írók összefogását hirdette irányzatra való tekintet nélkül, de a művészi színvonalért folyó harc a belső hegemóniáért feltörő ellentétek között folyt. Rugalmasabb szemléletet képviselt Uitz Béla, Barta Sándor és Kiss Lajos (Lásd.: levelük a KMP KB-hoz 1927. aug. 9. Petőfi Irodalmi Múzeum, Adattár V. 3667/10) szemben a VAPP (Proletár Művészek Ósz-szövetségi Szervezete) alapján álló csoport tagjaival: Illés Béla, Hidas Antal, Dallos László, Madarász Emil, Zalka Máté. Mindkét oldal túlkapásaira rámutat Mácza János levele, 1927. aug. 14. Petőfi Irodalmi Múzeum, Adattár V. 3667/9/3. Uitzot elmarasztalta hevességéért, türelmetlenségéért, de ezzel a csoporttal tartott a műalkotás szabadabb értelmezésében.

32 Barta Sándor, Mácza János, Uitz Béla levele a Lityeraturnaja Gazéta szerkesztőségének. 1930. okt. 31. Petőfi Irodalmi Múzeum, Adattár, V. 3667/9/8.

33 Rosszijszkaja Asszociacija Proletarszkih Hudozsnyikov = RAPH, az AHR vonalát folytató egységesített, vulgárszociológiai, mechanikus szemléletű proletár művész és autodidakta csoport, 1931–32.

34 „Kérdezem, mit csinálhattam a Szovjetunióban? Külföldön két-háromezer művet alkottam. Itt négy év alatt egyetlen egyet sem! És én az egyik legelismertebb proletár művész vagyok!" Uitz Béla német nyelvű levelének részlete Vilnovhoz. 1931. máj. 9.

35 Egyedül alig győzte a feladatokat. Számos kiállítást és vitát rendeztek. (3 év alatt 70). 1932. nov. leningrádi plénumon beszámolt (CGALI), öntevékeny káderek bevonását tervezték a kapitalista országokban és a gyarmatokon. Lásd.: Beszeda sz B. Uitzom, szekretarom MBRH, Za proletarszkoje iszkussztvo 1932. 7–8. sz. 7.

36 A „ki kivel tart?" kérdést nyílt levélben tették fel: Uitz *Masereel*nek, — E. Zernova G. *Grosz*nak, — Sz. Rjangina — B. Jakovlev *Kollwitz*nak. Megjelent Za proletarszkoje iszkussztvo, 1931. 4. sz. 4–5.

37 Az Iroda megszűnését a szovjet szakirodalom 1935 decemberére teszi. Uitz tevékenysége felől ítélve korábbi. Az 1934-re tervezett konferenciát már nem tudták összehívni, a szervezet utódja a KI keretében Párizsban nem jött létre, ami bizonyítja is Uitz személyes tevékenységének súlyát.

38 A mű születését jellemzően írta le Uitz önéletírásában (é.n. kiadatlan, szerző tul.) „. . . A gondolat:: Sallai kötéllel a nyakán, félelem nélkül, bátran. Megcsináltam az előtanulmányokat hozzá:

1) fej-test, akasztófakötél helyét, a tömegeket elhelyeztem

2) áttanulmányoztam a fej összes alkotó részét: a homlokot, a két szemet, szemöldököt, a szem metszésvonalát, orrot, szájat, állt, füleket. Formában, világossötétben, alaposan.

3) a fej egész oválját, szem, orr, száj elhelyezését

4) a fa, a kötél, a haj, a bőr, a ruha anyagát

Amikor ezt többször megcsináltam és uraltam ezeket a részeket, egy nap alatt megfestettem: beleérezve mindazt, amit egy jóbarát elvesztése okozhat, pszichológiai átéléssel, szenvedéllyel. Ilyen módon: az összes probléma ismeretében, politikai hévvel oldottam meg Sallai fejét, mint politikai, világnézeti felkiáltást.

39 Bajkay, 1974. 207.

40 K tyematyicseszkomu planu visztavki hudozsesztvennih proizvegyényij k 15 godovscsinye Krasznoj Armii. é. n. (CGALI)

41 Az élet elevenségét, az ábrázoltak intellektusát, a pozitív érzelmeket kérte számon korára jellemzően V. Tolsztoj. In: Szovjetszkaja monumentalnaja zsivopisz. Moszkva, 1958.

42 A Volga középső vidékére (Szaratov, Buraszi) XVIII. században hoztak német telepeseket. Ezekből jött létre a Volgai Német Köztársaság 1918–41. Uitz 1933, dec.–1934, jan. dolgozott itt.

43 A bojcsukizmusról alapvető feldolgozás: V. Lebegyeva: Skola freszkovoj zsivopiszi na Ukrainye v pervoj gyeszatyilétyije szovjetszkoj vlasztyi. In: Voproszi szovjetszkovo izobrazityelnovo iszkussztva i arhityekturi. Moszkva, 1973. 356–88. Magyar nyelven a témát érintő tanulmány: Nagy Zoltán: Uitz Béla kirgiziai hagyatéka és a szovjet monumentális művészet. Ars Hungarica 1976. 2. sz. 242–72.

44 A. Lunacsarszkij: Marxizm i lityeratura. Krasznaja Nov, 1923. 7. sz. Magyarul In: A Lunacsarszkij: Művészet és forradalom. Bukarest, 1975.

45 Uitz távozása után röviddel a freskók leperegtek. Közli, O. Pavlenko levele a szerzőhöz. Moszkva, 1978.

46 Az ülésszakról külön kiadvány jelent meg: Voproszi szintyéza iszkussztv. Matyeriali pervovo tvorcseszkovo szovescsanyija arhityektorov, szkulptorov i zsivopiszcev. Moszkva, 1936. Magyarul tárgyalja: Nagy, Ars Hungarica, 1976/2. sz.

47 „Néha saját ötletéből improvizált, ha látott valamilyen építészeti motívumot. Nem tudom, hogy lett volna valakitől valamilyen megrendelése erre a témára". — O. Pavlenko levele a szerzőhöz. Moszkva, 1978. máj. 7. A freskótervet részletesen tárgyalja Kontha Sándor a Művészettörténeti Értesítő 1977. 3–4. sz.

48 „A XVII. kongresszus után Sztálin már teljes mértékben figyelmen kívül hagyta a párt és a Központi Bizottság véleményét . .. Sztálin pártellenes cselekedeteinek méreteit jól jellemzi az a tény, hogy a XVII. kongresszus által megválasztott Központi Bizottság, 140 tagja közül 1937 őszére már csak tizenöten, a Politikai Iroda tizenkét tagja közül csak nyolcan voltak szabadlábon. S a törvénysértések még tovább folytatódtak." Dolmányos István: A Szovjetunió története II. Bp. 1967. 188. 191.

49 A Szovjet Művészszövetség szobrászszakosztályi ülésének jegyzőkönyve közli Uitz felszólalását a szintézis kérdésében. 1935. aug. 8.

50 E. Holosztyenko: Bela Uic. Harkov, 1933.

51 O. Beszkin: Formalizm v zsivopiszi. Moszkva, 1933. 83.

52 V. Kemenyev: Formalisztszkoje krivljanye v zsivopiszi. Pravda, 1936. márc. 6.

RÉSUMÉ

Après les annés passés en émigration à Vienne et à Paris, a partir de 1926, Béla Uitz s'attendait à la continuation d'un art engagé, révolutionnaire et prolétaire à Moscou. Son art a été déterminé de la période historique actuelle et de l'identité des problèmes de l'art révolutionnaire à l'Ouest et à l'Union Soviétique. Son activité dans le domaine de l'art international est un example singulier. Il s'est occupé des questions comme: des problèmes esthétiques inéclaircies; des critères artistiques d':tre révolutionnaire; comment apprécier l'art prolétaire et les traditions. D'une manière catégorique il considérait révolutionnaire seulement l'art rattaché au parti. Cette opinion est contraire à une autre théorie, selon laquelle la valeur artistique peut ètre révolutionnaire en soi-mème.

Dans la vie artistique fourmillante de 1926, ses oeurvres exposées à Moscou ont été mentionnées par Lounatcharski comme des exemples à suivre dans la représentation de le réalité et comme des exemples contraires àu schém atisme. ;Il s'est engagé à un art motivé de la psychologie, à un art qui est progressif mème dans sa forme et qui établit une nouvelle unité de forme et de fond. Il a exprimé son opinion aux débats de l'AHHR aussi.

Il continue son activité d'enseignant, d'organisateur révolutionnaire et d'agitateur dans l'art collectif commencé en 1919 dans le WHUTEMASZ. Il était à la tète d'un cours de la peinture et de la composition en déployant une activité politique aussi. Il a organisé des décorations de fête, et a fait des;projets des parcs culturels et des clubs. Il considérait l'art collectif, centralisé, organisé par la dictature prolétaire comme la seule possibilité pour réaliser ses idées.

Malheureusement il•y avait une grande contradiction entre son travail théorique et la base faible actuelle de l'art collectif; et aussi, il fallait compter avec la tradition forte des panneaux. Le cours de la Culture sociétique n'a pas justifié son propre hypoth;se, les petites tàches ne pouvaient pas être suivies immédiatement de la formation du milieu. L'affiche «La cime rouge» a continué seule le chemin de ses oeuvres graphiques entre 1927—30. Les circonstances objectives et subjectives, qu'il a assumées en son âme et conscience, sont devenues des obstacles de sa productivité.

En 1930, lorsque l'école supérieur a été liquidée, il était honoré et aussi critiqué de plus en plus.

Le développement de l'art soviétique et la carrière d'Uitz ont été empêchés par la sous-estimation et par la vulgarisation des spécifités de l'art et par la conception qui identifie l'art avec d'autres formes de conscience. C'était sa culture artistique et politique qui l'a aidé à maîtriser les difficultés et à continuer son activité créative.

En dépassant le constructivisme, il a continué son chemin vers le «réalisme synthétique» (Mácza). Sa série des dessins intitulée «Chez nous-chez vous» est particulièrement pleine de force. C'est une représentation artistique des contradictions de l'époque dans un style expressif, constructif et monumental. Entre 1931—35 il est arrivé à établir une harmonie entre sa qualité d'organisateur et de créateur. En outre de son travail dans le Bureau International des Artistes Révolutionnaires il a cherché une réponse actuelle aux questions du réalisme, de la monumentalité et de la création des types. Il voulait peindre les ouvriers anonymes de la nouvelle époque dans une forme monumentale, en opposant la typification psychologique du réalisme héroique dans l'art soviétique. Son style nouveau, qui se montre dans ses «Variations de Salla», est singulier dans l'art soviétique.

En 1933 il a passé quelques mois dans la République Allemande de la Volga et à la Crimée. Son art reçoit une impulsion dans cette période. L'expérience créative personelle et les exigences sociales sont mises d'accord. Alors, cette année signifiait un tournant dans sa carrière d'artiste. A la place de l'art prollétaire révolutionnaire maintenant c'était l'art socialiste qui l'a incité à la recherche des synthèses. Lorsque ses idées et ses possibilités étaient en discordance, il a préparé de petites ébauches des fresques. dans ces coups d'essaie son élan a été empêché par les. règles de la technique et d'une esthétique rigoureuse.

La carrière d'Uitz, qui a commancé en avantgarde, a été changée, il était accusé de «formalisme» de plus en plus.

Éva R. Bajkay

Művészettörténeti Értesítő 1979/4

Mitz Béla

3) Ulitz Béla

festő

von volt esztergályos, majd Bp-en mű-
vésznövendék lett.

1916-ban arangérmet nyert rajzával a
San Francisco-i nemzetközi kiállításra.

1915-ben szatlakozott a forradalmi mozga-
zs. a. Egy forradalmár életműve

Érzelmeszerőség 1968 nov. 3. 7.

4) Kitz Béla

testő

lomhoz, háborúellenes folyóiratot alakított és szerkesztett az I. V. H. éveiben.

A Tanácsköztársaság vöröskatona-plakátjának műveme, a műveszeti direktórium egyik vezetője, a proletártehetsé-

zs.a. Egy forradalmár életműve

Ésiahmagyarország 1968 nov. 3. 7

4) Kitt Béla

fa tő

gek művészkolóljának igazgatója. A bukáskor menekülnie kell. Bécsbe megy Hamarosan a KMP tagja lett. Mozgalmi munkát végzett, tárlatokat vezetett, közben kiállításokat rendezett.

zs. a.: Egy forradalmár életműve

Ésszakmagyarország 1968 nov. 3.7

5) Ulitz Béla
festő

Bécsben került kiállításra „Emberiség"
c. hatalmas kompozíciója

1920 végén Moszkvában járt, a KMP
küldöttelként a Komintern III. kongresszusán.
/Műrei: vézkarcok a kupolás orosz templo-
zs. a.: Em forradalmár élmüre
Énakmaszország 1968 nov. 3. 7.

6) Uitz Béla
festő

mokról, víztestmények mozikoni vásárén-
letekről stb. /

Ekkor készül „Ludol tábornok" c. so-
rozata.

Londonba hívják, de nem tud odautazni
3 évig él Párizsban, V. Martell
zs. a. Egy forradalmár életműre
Ésiakmagyarország 1968 nov. 3. 7.

7) Nitz Béla

festő

álnéven; kommunista lapokba ír, rajzol, munkásokat művel, az FKP magyar szekciójának egyik vezetője.

1926-ban szovjet állampolgár lesz, ismét Nitz Béla néven dolgozhat.

zs.a. Ek kosadalmás életműve

Északmagyarország 1968 nov. 3. +

Vitz Béla

Vörös katonák előre! (plakát) repr.
1919.
Bpest. Munkásmozgalmi Múzeum.

E. Thiel: Kis képes művészettörténet 1966. 167. l.

Uitz Béla

"Komintern-album"
c. Répe említve

s.m. Uitz Béla Prágában
Új Szó, 1970. nov. 4.

Nitz Béla

"General Lustot"

c. Répe említve

s.m. Nitz Béla Prágában

Új Szó, 1970. nov. 4.

Ulitz Béla

"Vörös katonák előre"
c. Répe emlétre

s.m. Ulitz Béla Prágában
Új Szó, 1970. nov. 4.

Uitz Béla

Említve

Major Máté: Külföldi magyar mű-
vészet kiállítása

Nagyvilág, Bp. nov. 1715–1720. l

Uitz Béla

Emlétve

Gz. D.A Nemzeti Galéria újdonsá-
gai
Szabad Föld, Bp. 1970. nov. 22.

Uitz Béla

művei láthatók az Ernst Museum-
ban rendezett kiállításon.

-bozóky-: Modern classics of Hunga-
rian painting in the Ernst Museum;
Daily News, Budapest, 1969. okt. 15

2 f.

1) Ulitz Béla

kitő.

Kiállítása nyílta Magyar Nemzeti Galériában, az első nagy Ulitz-kiállítás M.o.-on.

Műveit bécsi, moszkvai, ~~bo~~ bonoloni és pekingi múzeumok őrzik; tárlatai ~~B~~ Stockzs.a. Egy forradalmár életműve

Ésszahmagyarország 1968 nov. 3. 7.

2) Ulitz Béla
festő

holmban, Firenzében, New Yorkban, San Franciscoban látták. Freskóit tőrárpok palotái őrzik.

81 éves.

1887 ben született, Bánkában. Temesvár.

25.a. Ez forradalmár élettűre

Ésszakmagyarország 1968 nov. 3. 7.

Vitr Béla
festő -

17.D.4

Munkássága a náradeleji
forradalmiság légkörében
született.

Lancz Sándor: A szocialista művészcsoport
Művészet, 1965. december - 10 lap.

Vita Béla
festő

M.D.K

Méltatói.

Lauer Sándor: Szalay Lajos
Művészet, 1963. május - 27 lap

Uitz Béla
festő

M.D.K

Ék Sándor 18 éves korában került az Uitz Béla által vezetett képzőművészeti iskolába.

—: Rostás Istvánt beszéde Ék Sándor kiállításának megnyitásán
Művészet, 1962. november — 46 lap

Uitz Béla

A nyolcak tagja.

Koczogh Ákos: „Kilencedik Nemzeti Képzőmüvészeti Kiállitás"
THE NEW HUNGARIAN QUARTERLY, Vol. III. No. 7. 1962
129. l.

Uitz Béla, festő MDh

Nemes Lampérth József társa volt a [Nyolcak között s'] a Ma, a Tett c. folyóirat körül csoportosult konstruktivista művészek soraiban.

Murányi – Kovács Endre: Nemes Lampérth József emlék – Kiállítás a Nemzeti Galériában 8. l.

Bp. 1963. márc. 28.

NÉPSZABADSÁG

Uitz Béla

Elismerte a Proletkult művészeti céljait – a proletár ideológiának jelentőségét, de ideológiai elkötelezettségét újszerűségba kívánta hozni a konstruktivista eredményekkel is.

Nagy Zoltán: „The Luddite etchings of Béla Uitz." The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972. 48. sz.

1831

Uitz Béla

a Tanácsköztársaság idején a Zeneakadémián ~~[illegible]~~ a munkásság és ifjúmunkásság számára rendezett propaganda előadásou Képzőművészet és világszemlélet cimmel beszélt. A Központi Egyetem kupolatermében A kommunizmus mint tárgyi és pszihikai fundamentum cimmel tartott előadást.

Kós Lajos: A Tanácsköztársaság képzőművészeti kulturája. Bp. 1959. 22 l., 6 kép. /Művészeti szakköri utmutató 1./

9. l.

Mitz Béla

lemorzsoló dott a Kossák
féle emigrációról

Pernecky Géza: Tanulmányút a Pávakatlan,
Bp. 1969.

46 o.

Uitz

A Julian hermetikus szürőjétől és a járatlan úton óhatatlanul is fellépő óvatosságtól csak a Nyolcak után fellépők szabadulnak meg, Uitz és Nemes Lampérth nemzedéke, Kassák és a MA mozgalma.

Bodri Ferenc: Passuth Krisztina Nyolcak-könyvének margójára.
Jelenkor XI. évf. 12. sz. 1968. dec. 1112. l.

Vitz Béla
festő

M.D.Y

Mittatás

Bauer Jenő: A Tanácsköztársaság emlékkiállítása
Művészet, 1969. junius – 45 lap.

Uitz Béla

MDK

323-24.o.

Beck Ö. Fülöp: Emlékezése. Bp. 1957.

Mitz Béla

1969-es Nemzeti Galéria-beli tárlatát emliti

Supplément a la Gaz.des Beaux-Arts: VII-VIII,13.1.
La Chronique des Arts.

Bodó Rudolf: Az 1970-ben megjelent Külföldi folyóiratok szemléje. Művtört.Ért.1972.1.sz.71-82.1.

Mitz Béla

kiállitásának az Almanachban megjelent ismertetését elismeréssel méltatja

Ujvári Béla recenziója /Képzőmův.Almanach,2. 1970./ Művtört.Art.1972.2.sz.ná 156-160.l.

158.1.

UITZ Béla festő M.N.K.

75 éves
A Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe menekült, aztán hosszabb ideig Párizsban élt, végül Moszkvában telepedett le.
A szovjet müvészeti szövetség 30 évfordulóján rendezett tárlatra meghivták.
"General Ludd"
Kecskeméten is lakott.

Zsolt Róbert: 180 perc Uitz Béla moszkvai mütermében
Magyar Nemzet 1962. november 11. 7.1.

MDK

Litz Béla

L

az 1919-es időket tükröző művei (forradalmi plakátok) szerepelnek a Műcsarnoknak az Októberi Forradalom 40. évfordulója tiszteletére rendezett kiállításán. (más adat nincs.)

Artner Tivadar: Egy kép. A Műcsarnok nagy kiállításáról.

Magyar Ifjúság, Bp. 1957. 48. sz. [4. l.]

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Plakátművészetéről.

Lehőcz Mária
~~Honthasándor~~: A magyar plakat útja, 26 l.
Művészet, 1961. felszíar

Uitz Béla

MDK

Pór, Berény, Biró, Uitz, Vértes művei, melyek - kel a hazai Vörös hadsereget talpraállitani és fejleszteni segitették a modern szocreocitett grafika uttörő jelentőségü darabjai.

Pogány Ö. Gábor: Derkovits Gyula. Bp. 1961
6.l.

MDK

Uitz Béla

A Tanácsköztársaság 40.évfordulójára megjelent "A Magyar Tanácsköztársaság plakátjai" c.könyvben szines repr.-i plakátjainak.
A magyar kiadással egyidőben először jelenik meg plakátjainak szines repr.-ja orosz,német és francia nyelven a Corvina gondozásában.

Cikk: A forradalom plakátjai.

Esti Hirlap 1959.II.17. 4.o.

MDK

Uitz Béla

Murányi-Kovács E.: Csendes ünnep a Nemzeti Galériában. Népszabadság 1962. jan. 17. 9.l.

MDK

Uitz Béla

egy ~~erősen~~ merészen megkomponált női aktja.
Radmóti Miklós pesti lakásában volt.

Ortutay Gyula: Radnóti Miklós otthona.

Hatvany Lajos /szerk/: Beszélő házak.
Bp. 1957. 238-245.l.
242.l.

M D K

Uitz Béla

Vörös katonák előre! Plakát.

Dési-Huber István Kör kiállitása 1949.

mdk.

Mitz Béla

emigrációban készített művéit ismerte Derkovits
Kőtük a Luddität e. nagyméretű rézkarc
sorozatot, mely az angol munkásmozgalom legen-
dás eseményét örökíti meg.

Mihályfi Ernő az „1:14" Harmadik Kiadása Elé.

7. L

[illegible]

Kedvi Béla

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

M.D.K.

Vitz Béla
festő

Derkovits Gyula egyik példa-
képe volt a mester.

Frank János: Derkovits
Élet és Irodalom, 1965. ápr. 24 – 18 lap.

mdk.

Mitz Béla, Pór Bertalan, Berény Robert Jb.

a Dózsa sorozat tartalmi és formai erejével szervesen kapcsolodik azokhoz a müvészi eredményekhez, melyeket a fenti grafikusok 19-es harcos alkotásaikban értek el.

Milályfi Ernő Az „1514" Harmadik Kiadása Elé
1963

J.L.

Mein Gott, für Gestalten, Erziehung Pastoren &

a Doris Lottrost Lust [illegible] & Hannover empfand
Augustenen Hauptwache Lust Artikel a Mainzer Lust-
Mainzerfeldern, Mainzerlust a Lust, Mainz Mainz
Mainz a Hannover Lust Mainzerlust Mainz Lust &.

Mainzlust Hannover Mainz Lust Mainzerlust Mainz &

1965

F.L.

Nitz Béla

A Tanácsköztársaság bukása után emigrált.

Dévényi Iván: Tihanyi Bp. 1968.

18.o.

Uitz Béla

Wemes, Lampérth, Tihanyi, Mátis Teutsch, Kmetty, Bortnyik — csoportot a művészettörténet „aktivisták" néven említi.

Révényi Iván: Tihanyi Bp. 1968

13.o.

MDK

Lukácz Béla, Jenő

Megemlíti a cikkben.

Héra Zoltán: Kassák „ellenképei"

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 1.

MDK

Mitz Béla, festő

szerepel az aukción.

–: Jubileumi művészeti kiállítás és aukció

13.

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 1.

MDK

Klitz Béla, festő

Tárlatvezetésen ismerteti képeit.
(Nemzeti Galéria.)

–: A vasárnapi kulturális programból 14

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 8.

MDK

Mitz Béla, festő

Körner Éva monográfiájáról

helyes értékelést kap Mitz

működése és hatása.

Tímár Árpád: Körner Éva: Derkovits Gyula

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 22

Uitz Béla

2 grafikai-mûve

Lerûlt a Nemzeti galeriába 1968-ban

Tamás hetyhést: Muzeumaink uj szerzeményei

Népnava 1969 I. 9.

1967 SZEP 1 0
1021

Művészet

Fesztivál Pesten

A világkultúra áramában

Nyelvi akadályok nélkül

Beethoven és Liszt zongorája

Zöld mezőben arany páva... Az utcán plakátok százai hirdetik, hogy egy hét múlva a magyar fővárosban megkezdődnek a művészet hetei. Az Operaház erkélyén megjelennek a harsonások, megszólal a magyar nép egyik és legszebb dallama: Fölszállott a páva. Történelmünk vándoréveitől Adyig és Kodályig a szépség és szabadság áhítozását hirdette, most már szimbólum: a féltve őrzött hagyományok és a jövőt álmodó magyar művészet kifejezője.

Közel és távol a világban mindenütt rendeznek hasonló eseménysorozatot, mert az üzletté vált művészet sokfelé elköznapiasodott, a mechanikusan ismétlődő események szürke láncolattá váltak, s az emberek nem erre vágynak. Régen minden művészi megnyilatkozás ünnep volt. Elsősorban azért, mert ünnepekhez kötődött: királyi mennyegzőhöz és temetéshez, vallásos rítusokhoz és nemzeti örömökhöz, meg — amiről a krónikák már ritkábban szólnak — a népélet rejtettebb világának egy-egy megindító mozzanatához. Az egykori ünnepek művészetének rendkívüliségét, emelkedettségét szeretné a modern ember újra felidézni a művészet ünnepeinek megteremtésével.

Múló divathullám?

Ezért született és öltött világméretű arányokat a modern fesztiválkultusz. A sokasodó zenei, színházi, tánc meg egyéb fesztiválokon sok magyar művész szerepel mindenfelé. Sok a tehetséges művészünk. A hirtelen elterjedt áramlat az ő közvetítésükkel érkezett hozzánk. Az utóbbi két-három évben, részben a Szegedi Szabadtéri Játékok sikeres újrakezdésén felbuzdulva, az ország hagyományőrző vidékein egyre-másra születtek táncos, kórusos, játékos fesztiválok, várünnepek, művészi találkozók. Közelről és távolról megindultak az emberek, kiléptek mindennapi életük környezetéből és körforgásából, vonzza őket az élmény ígérete.

Éppen művészeink nagy száma és elismert rangja, meg a magyar művészet nemzetközi tekintélye tudatában, egyre többen kérdezték: Budapestnek miért nincsenek művészi fesztiváljai? Budapest várt. Az új áramlat úgy érkezett idegenből, mint annyi más, alkalmi és múló divathullám. Nem látszott a mélysége. Sokkal inkább látszott az élelmesen reátapadó üzlet és reklám, a tömegigényből konjunktúrát teremtő ügyeskedés. Idő kell, amíg egy új jelenségben különválasztva megmutatkoznak az erények s hibák.

Budapestnek azonban nemcsak tekintélyes művészeti, hanem a művészvilágban éppoly tekintélyes közönsége is van. A kétmilliós város művészrajongói megérezték a fesztiválkultuszban kínálkozó egészséges lehetőségeket, s a város vezetői elhatározták, hogy kielégítik a jelentkező igényt.

Tavaly még csak a kezdő kísérletnél tartottunk. A Zenei Hetek hagyományos formát öltő programját néhány más műfaj produkcióival egészítettük ki. A fogadtatás túlnőtt az események egyszerű visszhangján, lelkes biztatássá vált. Az idén már megfogalmazódott a Budapesti Művészeti Hetek elképzelhető célja és rendeltetése: magasrendű művészi programmal, válogatott alkotásokkal és produkciókkal érzékeltetni a magyar főváros szellemi befogadó, asszimiláló és kisugárzó szerepét Európa szívében.

A világ valamennyi kulturális centruma betölt ilyen szerepet. A mi dolgunk kifejezésre juttatni, hogy évszázadokon át őrzött és gondozott tradícióink, társadalmi és történelmi viszonyaink, de még földrajzi helyzetünk következtében is, miben különbözik Budapest a világkultúra többi középpontjától? Mit ragadtunk meg a művészi áramlatok bennünket érintő hatásából, mivé alakítottuk — összeötvözve régebbi hagyományainkkal —, amit befogadtunk, s aztán az eredményt hogyan sugározzuk vissza a világkultúra nagy áramába?

BARTÓK BÉLA 1928-BAN
Színház-, könyv- és kottakiállítás

Magyar Operák Hete

Az idei műsor már tükrözi ezt a szándékot. Gerince továbbra is a Zenei Hetek sűrített koncertprogramja, amelyben szerepel Budapest valamennyi hivatásos szimfonikus zenekara, kórusa és szólistáinak java. Megszólalnak a muzsika klaszszikusai, sajátjaink is szép válogatásban, s új művek hangzanak el először: magyarországi és ősbemutatók. A zenét nem kötik nyelvi korlátok, ezért is kerülhet legkönnyebben az említett, nemzetközi kölcsönhatásban mérhető elgondolások középpontjába. (Régen ez az idegen szellem uralmát jelentette Magyarországon. Ma világosan érezhető a nem titkolt szándék: idegenből csak a legjavát! Művekből és művészekből egyaránt.)

A nagy múltú lipcsei Gewandhaus Orchester, a cseh Janácek vonósnégyes és az I Musici di Roma meghívása éppúgy kifejezi ezt, mint a vendégszólisták megválogatása: Richter, Rosztropovics, Doluhanova, az olasz Alberto Erede, az osztrák Heinz Wallberg és Alfred Brendel, s mind a többiek.

Először vállalt részt a Művészeti Hetek programjában Operaházunk. Mindjárt az indulásnál a Szófiai Nemzeti Opera társulata mutatkozik be. Októberben Magyar Operák Hete lesz a két színpadon: Erkel zenedrámái — stílszerűen — az Erkel Színházban; természetesen Bartók Béla, Kodály Zoltán és Mihály András művei a megszépített és korszerű berendezésekkel most felszerelt „Sugár úti palotában" szólalnak meg. (A főváros támogatásával a Művészeti Hetek keretében megnyílik az Operaház ereklyéinek állandó kiállítása, egy évszázad sikereinek és művészkiválóságainak gazdag emléktára.)

Budapest valamennyi színháza szerepel a Művészeti Hetek programjában. (Filmművészetünk viszont újra növekvő rangjához képest túlságosan szerényen.)

„Vendégszereplő" francia mesterek

A képzőművészet a Múzeumi Hónap eseményeivel, közkinccsé lett remekművek gyűjteményeivel, a 80 éves Uitz Béla életművének keresztmetszetével, modern francia mesterek vendégszereplő alkotásaival csatlakozik a programhoz. Láthatjuk az Intergrafik 67 című válogatást, magyar és üzbég iparművészeti termékeket. Színházi, könyv- és kottakiállítások mellett, bemutatkoznak legifjabb tehetségeink gyermekrajzokkal. Az Irodalmi Múzeum Szabó Lőrinc emlékkiállítást rendez. Rendkívül értékes anyagot vonultat fel a Hangszerek a történelemben című kiállítás. Lehel kürtjétől Marie Antoinette hárfáján és a kuruc kor zeneszerszámain keresztül, Beethoven és Liszt zongorájáig.

Százhúsz esemény 16 színházban, 3 koncertteremben, 12 művelődési házban, 3 filmszínházban, 6 múzeumban: ebből áll a másodszor megrendezésre kerülő Budapesti Művészeti Hetek műsora. Aktuális és maradandó értékek váltakoznak benne, külön hangsúlyt adva az év kiemelkedő aktualitásának, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának. Az Orosz és Szovjet Drámák említett ciklusa mellett, ezt reprezentálja október végén az Orosz és Szovjet Zene Hete és a Szovjet-Üzbegisztánból érkező művészek fellépéssorozata.

Évezredek alkották és formálták Budapestet a művészet folyamainak gyűjtőmedencéjévé. Saját forrásai is bőven táplálják. Eddig jórészt „vadon" áramlottak belőle a felgyülemlett értékek. Tehetségeinket és Budapest szellemét olykor nyomtalanul szívta fel a nemzetközi művészvilág, anélkül, hogy éreztük volna visszahatását. A Budapesti Művészeti Hetek mindenekelőtt alkalmat adnak, hogy felmérjük e nemes gyűjtőmedence tartalmát és forrásait. Azután majd jó mérnökök kellenek, akik gondos terv szerint, hasznos medret szabnak az eddig részben veszendőbe ment energiáknak: erőművé alakítják értékes „mellékágait" és rendezett folyammá, mely összeköt bennünket a világgal.

FODOR LAJOS

KÖNYVEK ÉS ALKOTÓK (XIII.)

Tíz kérdéssel találkozik az olvasó, a megfejtés a helyes (1—9.) feleletek megfelelő sorrendben összerakott első betűiből kapott vezeték és keresztnév. Megfejtésként csak ezt kell beküldeni. Kérjük, hogy a borítékra vagy levelezőlapra írják rá: „Könyvek és alkotók XIII." Beküldési határidő; szeptember 16.

1. Lapszerkesztő, újságíró, író (1836—1916). Kilencvenkilenc évvel ezelőtt alapította a Borsszem Jankó című élclapot, ő alkotta meg a népszerű Mokány Berci és Mihaszna András figuráit. Írói neve: Porzó. Valódi neve?

2. Ki fordította (még 1898-ban) Rostand: „Cyrano de Bergerac" című verses színművét?

3. Kortárs-prózaírónk, nemrég „Theokritosz Újpesten" címmel két kötetben jelentek meg válogatott elbeszélései. Neve?

4. Ki volt az az író, nyelvújító, aki egy Tasso-fordításában (1822) úgy megcsonkította a szavakat, hogy neve után azt mondták: „...aki a szavakat elmetszi."?

5. Népszerű könyvsorozat, először 1876-ban indult, akkor Gyulai Pál szerkesztette. 1954-ben újra indult, (nemrégiben szebb és jobb külsőt kapott), ma zsebkönyvsorozataink egyik legnépszerűbbje; köteteiből kis pénzből remek könyvtár állítható össze. A sorozat címe? (Vesszőhiány!)

6. Tunyog és Matolcs között folyik a Szamos. A matolcsi oldalon állt a múlt század első évtizedeiben egy kurtakocsma. Melyik nagy költőnk egyik versében szerepel?

7. Író (1876—1944); novelláiban munkások, parasztok életéről írt; Ady egyik legjobb barátja volt; 1922-től számos értékes könyve jelent meg Adyról is — egyébként mint a Népszava irodalmi rovatvezetője, ő közölte a költő verseit a munkások lapjában. Neve?

8. 1848. március 15-én a nép szabadította ki börtönéből, abban az évben jelent meg: „Nép szava isten szava" című könyve. Neve?

9. Kortárs-színműíró, humorista, egyik nagy sikerű darabja (1960): „Különleges világnap". Neve?

10. A Nyugat-nemzedék egyik nagy költője (1886—1928), két kötetének címe: „Hajnali szerenád" „Lélektől lélekig". Neve?

A „Könyvek és alkotók XI." helyes megfejtése: SÁRKÖZI GYÖRGY.

Könyvjutalmat nyertek: Boros Dezső, Kunpeszér; Ács László, Rábagyarmat 155., Farády Angéla, Bp., XII. Istenhegyi út 88., Hámori Ernő, Bp., Szinva u. 6., dr. Lakatos István, Szekszárd, Béla tér 3.

A könyveket postán elküldöttük.

Budapest 62. Pf. 634.

Habsburg-hatalom hamisítvánnyal

A kis cigaretta nem valódi finom

Tábornoki „ellenzék”

Postaládánk e heti gazdag tartalma „mini-Magyarországnak” is beillene. Idézünk a levelekből.

„1967/33. számunkban »Szomorú operett« címmel megjelent cikkükhöz szolgálnék néhány érdekes történelmi adalékkal. A Habsburgok I. Rudolf 1278-as morvamezei győzelme óta ténylegesen kezükben tartották a mai Ausztria legnagyobb részét anélkül, hogy jogszerűen is urai lettek volna. I. Rudolf, mint őrgróf szerezte meg a német—római birodalom trónját és miután utódai nem választották meg császárrá, azok jószerével megmaradtak »egyszerű« őrgrófnak. Mivel a XIII. és XIV. században csak bitorló lehetett, aki kiváltságlevéllel vagy ősi privilégiummal nem rendelkezett, a 19 éves korában — 1353-ban — uralomra tört Habsburg, IV. Rudolf okirathamisításhoz folyamodott. A hamisított okiratok 1283-tól visszafelé lépcsőről lépcsőre bizonyították a Habsburgok folyamatos hatalmát, úgy, ahogy azt, mindenkor magukénak tudni szerették volna. A hamisítványok 1358—59 telén készültek, álprivilégiumok voltak. IV. Rudolf Ribi János nevű kancellárját küldte Prágába IV. Luxemburg Károly császárhoz, hogy nevében bemutassa azokat. Az okiratok hangsúlyozták, hogy a Habsburgok a birodalom »első, legfőbb és leghívebb fejedelmei« akik nem tartoznak semmiféle szolgálattal s csak az esetben kell egy hónapra tizenkét embert állítaniuk, ha Magyarország ellen indul háború. További privilégiumuk: nem kell megjelenniük a birodalmi gyűlésen, de ha részt vesznek, akkor a választófejedelem melletti legelső hely, a palotahercegi, azaz főhercegi tisztség őket illeti; nem tartoznak a császár legfőbb bírói hatalma alá; jogaikat minden szerzendő országra átvihetik stb., stb. A hamisítványok csaknem tökéletesek voltak. Bár a császár tisztában volt vele, hogy az okiratok nem eredetiek, ilyen magas állású emberrel szemben nehéz lett volna az ellenbizonyítás. Petrarcát hívatta, hogy tanáccsal szolgáljon. Ennek javaslata volt, hogy a császár kérjen további bizonyítékokat. Ekkor IV. Rudolf két »nagyágyút« tett le: az egyik Nero császár, a másik Julius Caesar adománnyozó levele volt. A két »római« okirat durvább hamisítvány volt, a császár megtagadta elismerésüket. Habsburg IV. Rudolf a történtek ellenére is további két éven át használta a címeket, végül az esslingeni szerződésben elismerte, hogy ezeket bitorolta, majd a budweisi szerződésben: a palotafőhercegi rangot és a sváb hercegi címet jogtalanul vette fel. Mindez azonban nem akadályozta meg abban, hogy az 1288-as hamisított privilégium értelmében Tirolt a tartományához csatolja. 1414-ben Habsburg (tiroli) Ernő kezdte újra használni a főhercegi címet; természetesen a hamisított okiratok alapján. 1453-ban III. Frigyes megerősítette a hamisítványok másolatait és »ez időtől fogva ezek az eredetileg hamisított kiváltságlevelek kétségbe nem vont érvényességűek és a német közjog alkotó részei« — írja Alfons Huber osztrák történész az 1901-ben megjelent Ausztria története című művében.” (Dr. Magyarka Ferenc, Szeged.)

»A válság filmje« című, Jemenről szóló kronológia igen alapos munka, de azért a következő fontosabb dátumokat is meg kellett volna említeni: 1962. nov. 10.: Jemen és az EAK között védelmi szerződés jön létre; az EAK ennek alapján küldi csapatait Jemenbe. 1962. dec. 20.: Az ENSZ elismeri a jemeni köztársasági kormányt. 1964. máj. 14.: Amri miniszterelnököt Dzsaifi miniszterelnök követi (ezt közölni kellett volna, hisz a felsorolás 1965. július 1-én így emlékezik meg Dzsaifiről: »ismét Dzsaifi a kijelölt kormányfő«. A kéziratban bizonyára benne volt, azonban az 1964. március 24-e és november 2-a közti nagy időűr kellően nem mérlegelt »amputálást« feltételez). 1964. júl. 13.: Jemen és az EAK között a politikai egység megvalósítására közös koordinációs tanácsot hoznak létre. 1965. jan. 5—1965. ápr. 15.: Dzsaifi után ismét Amri a miniszterelnök. 1965. máj. 8.: Érvénybe lép az új köztársasági ideiglenes alkotmány.” (Szalkay Pál, Budapest.)

„Az 1967/35. számukban a Bundeswehr tartalékairól szólva a számból kimaradt egy tizedespont, ennek következtében az 1,01 millió helyett 101 milióra duzzadt az állomány. No természetes, hogy az olvasó ezt maga is helyreigazítja, hiszen nyilvánvaló, hogy 1,01-ről van szó, de azért nem álltam meg, hogy az orruk alá ne dörgöljem.” (V. O., Budapest.)

„Úgy hiszem, nem én vagyok az egyetlen, aki az 1967/34. szám »Vallomás Wroclavról« című cikkükkel kapcsolatban levéllel fordult Önökhöz, de ne vegyék zavarásnak, ha én is megemlítem problémámat: Mindjárt az első bekezdésben így ír Paul Pelkert tisztelendőről: »1949. augusztus 17-én — a nácik letartóztatták, mert...«, Nov. 11-ig volt a Gestapo foglya«. 1949. aug. 17-én — éppen letartóztatásának 22. évfordulóján — halt meg a westfáliai (NSZK) Bredenbornban.« A fent idézett részszel kapcsolatban több kérdésem is lenne: 1. Nem valószínű, hogy 1949-ben valakit a nácik tartóztassanak le, Göbbels-ellenes propaganda miatt. 2. Ha az első elírás, akkor a későbbiekből következtetve, a letartóztatásnak 1927-ben kellett volna bekövetkeznie. De hat évvel Hitler hatalomátvétele előtt hol volt még a Gestapo! Nyilvánvalóan kettős elírás történt. A helyes dátumra szeretnék feleletet kapni.” (Bánlaki László, Budapest.)

Válaszunk: Valóban sokan észrevételezték az elírt dátumot. Paul Pelkert tisztelendőt 1939-ben tartóztatták le és letartóztatásának 22. évfordulóján (1961) ugyancsak augusztus 17-én halt meg.

„A Magyarország Münchennel foglalkozó írása a rendelkezésre álló információk feldolgozásával elferdíti 1938 szeptemberének valóságos történetét. Szerzőjük szerint: »Valószínűnek látszik, hogy a tábornokok egy-egy válság idején valóban készítettek terveket, s a hivatalos politika kudarca esetén ők akartak színre lépni«. A rendelkezésre álló történelmi források elemzése alapján másként rajzolhatjuk meg 1938 szeptemberének eseménysorát. Anglia érdekeivel nem állt ellentétben egy német—szovjet háború kirobbanása. A dél-afrikai hadügyminiszter, Pirow, nyiltan felvetette Chamberlainnek a Hitlerrel való találkozás előtt, hogy ajánlja fel Hitlernek a kelet felé, Oroszország elleni fordulást. Chamberlain ezt a nyílt felhívást elutasította. (History Today, XII. No. 3. March 1962, 216. oldal.) Hitler ekkor még nem volt hajlandó háborút kezdeni Csehszlovákia megszerzéséért, mivel vezérkara ezt nem vállalta. Ezt arra használta fel a német titkosszolgálat, hogy az akciót a tábornokok ellenzéki beállítottságának feltüntetve tudja meg az angolok igazi szándékát. Ekkor folytak Londonban a »titkos« tárgyalások a tábornokok »küldötteivel«. Csupán azt kérték, hogy Hitler követelését Csehszlovákiát illetően formálisan utasítsák vissza, amit a béke fenntartása ürügyén arra használtak volna fel, hogy Hitlert »leváltsák«. A tábornokok »küldötte« az előzetes tanácskozások után a külügyminisztérium mellékbejáratánál várakozott a Chamberlainnel való találkozásra. Erre nem került sor. Ebből Hitler és a német vezérkar megértette, hogy Anglia nem kívánja Hitler »menesztését«. A német titkosszolgálat ezt a »tábornoki ellenzéket« pontosan egy évvel később ismét felhasználta a söröspince merénylet kapcsán a holland határmenti »megbeszéléseknél«”. (L. Zs. amatőr történész, Budapest.)

„Az 1967/33. számukban nem értek egyet »Nikotex helyett filter« című hivatalos dohányjövedéki válasszal. A monopolizált dohányjövedék régen sem állított elő »valódi, finom« cigarettákat, leszámítva a túl drága luxusfajtákat; ellenben sodorni, tölteni való dohányból kitűnőeket gyártott. A múltban. És már akkor voltak nemcsak filteres-füstszűrős cigaretta-hüvelyek, hanem ezek még preparált vattabetétet is tartalmaztak. Az első világháború után szépen bevált a — tudomásom szerint —, magyar találmányú denikotinizálási eljárás. Később ez csalásba fulladt, ugyanis a nem nikotinmentesített árut is így címkézték és hozták forgalomba. Mikor erre rájöttek, botrány volt belőle s le is járatta a kitűnő szabadalmat. Miután mostani dohánygyártmányaink nagyon is mellbevágóak, erősek, a dohányipar örömmel fogadta a füstszűrős külföldi kampányt, de szerintem ez nem pótolhatja a régi denikotinizálást. Mert mi történne, ha füstszűrős plusz denikotinizált cigarettát is gyártana a dohányjövedék? Alighanem megsokszorozódna az exportja. Egyébként úgy olvastam, hogy a cigarettapapír égéstermléke az, ami árt a dohányzásból. Angliában megkezdték a dohánylevélbe burkolt cigaretták gyártását. Ez sem újdonság. Valamikor már létezett egy Hunnia nevű cigaretta, ez hasonló módon készült. Úgy látszik, annyira elfelejtettük, hogy külföldön kell újra feltalálni.” (Lamperter Viktor, Gregorovce — CSSR.)

„A filteres cigarettának az a legnagyobb baja, hogy csomagolása észszerűtlen. Ha ugyanis a felbontott Kossuth-cigarettára gyújtok rá munka közben, akkor azt a végét teszem a számba, amely a csomag aljában van, vagyis teljesen higiénikus. A filteres cigarettánál, a bontás a szájba kerülő részhez esik, tehát ha piszkos kézzel kell nyúlnom a cigarettáért, óhatatlanul beszennyezem a szopókát. Mindebből logikus volna, hogy a csomagok nyitórészét az ellenkező végére kellene tenni. Legalább így a rágyújtással ne vétkezzünk az egészségünk ellen.” (Kenyeres József, Diósgyőr.)

FESZTIVÁLOK (VI.)

A korunkra jellemző fesztiválok tárgyköréből merített pályázatunk ezen a héten ér véget.

Utolsó kérdéscsoportunk:

1. A velencei filmfesztiválon bemutatták az „Utószezon” című magyar filmet. Kinek az alkotása? — Keleti Márton (1), Jancsó Miklós (x), Fábry Zoltán (2).

2. Az „Utószezon” férfi-főszerepében melyik színészünk nyújt kiemelkedő alakítást? — Latinovits Zoltán (1), Szakáts Miklós (x), Páger Antal (2).

3. Velencében a nyugatnémet filmgyártást a „Berlinálé”-n, azaz a nyugat-berlini filmfesztiválon már feltűnt film képviselte. Története dióhéjban: egy házaspár adoptál egy szerencsétlen fiút, a humanitást azonban mechanikusan értelmezik, a gyermek nem tud beleilleszkedni a családba, s miután családik szerelmében, egy rokonleányban, minden igazolható ok nélkül egy vasárnapi séta közben lelövi örökbe fogadó apját. A film címe? — Évről évre (1), Búcsú a tegnaptól (x), Tetoválás (2).

4. A Bécsi Ünnepi Heteket melyik évszakban rendezik? — Tavasszal (1), télen (x), ősszel (2).

5. A svájci Montreux zenei fesztiválját az idén immár a 22. alkalommal rendezték meg. Mindig ugyanabban a hónapban vannak a koncertek, ezért a fesztivál nevét is így választották meg: „...Musical”. Melyik hónap ez? — Július (1), augusztus (x), szeptember (2).

6. Az idei montreux-i fesztiválon egy szocialista ország muzsikusai nagy számban vesznek részt: zenekar, karmesterek, szólisták. Melyik országból? — A Szovjetunióból (1), Lengyelországból (x), Csehszlovákiából (2).

7. Ugyancsak a montreux-i fesztiválon a dirigensként közreműködők között szerepelt egy Dohnányi. Keresztneve? — Kristóf (1), Ernő (x), Géza (2).

8. Az idén májusban egy francia városban rendezték meg az öntevékeny (amatőr) színjátszók nemzetközi fesztiválját. Minden második évben gyűlnek ott össze a világ különböző pontjairól a „műkedvelők”, az idei 22. fesztiválon több mint ezren léptek fel. Hol? — Vichy-ben (1), Nizzában (x), Bordeaux-ban (2).

9. Huszonhárom film indult az idei cannes-i filmfesztiválon. Hányat díjaztak közülük? (Beleértve a rendezői, egyéni alakítás és egyéb díjakat.) — Tízet (1), hatot (x), tizenötöt (2).

10. Az idei párizsi színházi fesztiválon, a „Nemzetek Színházában” egyetlen operát mutattak be. Az English Opera Group a „Szentiványéji álom” operaváltozatát adta elő. Zenéjét ki szerezte? — Benjamin Britten (1), Mendelssohn (x), Purcell (2).

A megfejtések beküldési határideje: szeptember 16. Megfejtőinket kérjük, írják rá a borítékra, levelezőlapra: „Fesztiválok (VI.)”

A „Fesztiválok (IV.)” megfejtése: 2 (Félix László és Szinetár Miklós), 2 (Don Carlos), x (Pulában), 2 (huszonnyolcadik), 1 (Varázsfuvola), 1 (tizenöt), 1 (Würzburgban), 2 (Arany Medve), x (Michel Simon), x (Ivo Vojnovics).

Könyvjutalmat nyertek: Csjernyik János, Tótkomlós, István u. 16., Somogyi Magda, Bp., XVIII. Nagyszombat u. 14., Sógorka Mária, Bp., IX. Gát u. 36., dr. Vadas Lászlóné, Bp., XII. Melinda út 24—26., Lin Éva, Bp., VIII. Festetich u. 7.

A könyvet postán elküldöttük.

Lutz Béla

A Tanácsköztársaság alatt plakátokat készített

N.N.: Lenin levelei a magyar Tanácskormányhoz

Petőfi Népe 1969 I. 11

Mitz Béla, Jestő MDK

Hangfelvétel őrzi emlékezését.

d.: Csók István, Vedres Márk, Ferencsi Noémi hangja 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. ápr. 23.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
...est V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

SZAK-MAGYAR-
ORSZÁG
Uitz Béla
1967 OKT 15.

...képzőművészet szónokai

...endületes lengyel grafikák, ...odern csehszlovák kompozí...ók, határozott hangú bolgár, ...émet és magyar alkotások; öt szocialista ország plakátmű...vészetének együttes kiállításával ünneplik október 14-től a nagy forradalom jubileumát a baráti országok kulturális képviseletei és a magyar társadalmi szervezetek. A műfaj legrangosabb szülöttei, a politikai falragaszok láthatók a Néphadsereg Központi Klubjának nyári helyiségében; a forradalom évfordulóját köszöntő, a Szovjetunióval kötött barátságot hirdető aktuális művek.

Köztük néhány emberöltőkorú, múzeális értékű, régi alkotás, a harcok, a nagy történelmi pillanatok idejéből. A Magyar Tanácsköztársaság néhány nagy hírű plakátja vezeti be időrendben a tárlatot, Uitz Béla, Pór Bertalan művei, amelyek a késői utódoknak egyaránt mutatják, hogyan lelkesedett a magyar forradalom orosz példája nyomán, s hogyan teremtett új művészetet ebben az időben. Erre példák a német forradalmi munkásmozgalom ránk hagyott emlékei is, izgatott, lendületes kompozíciók, amelyek október nyolcadik évfordulójára emlékeztettek 1925-ben, s lelkesítették a német munkásosztályt a tizedik jubileum alkalmából.

Ma is; — ez a tanulság a kiállított mostani anyagból is leolvasható. Minden eszköz, stílus, módszer kitűnő, ha kitűnő kezekbe kerül. Régi forradalmi filmhíradókat és egylendülettel húzott, harsány, szabálytalan foltokat, izgatott, képszerű ábrázolásokat és tömör jelképeket, népművészeti motívumokat és ultramodern szín- és formakompozíciókat használnak fel szocialista plakátjaink — a grafika legharcosabb alkotásai, a képzőművészet szónokai.

Nemcsak a lovasok: a formák, foltok is szinte vágtatnak ezen a sokatmondó modern bolgár kompozíción.

A szarvasmarha-teny
és a tehéntartás helyze
vizsgálata alapján, a
VOSZ és más illetékes
vek véleménye szerint
kolt felújítani a tejszö
zeti mozgalmat. A helyi
lános fogyasztási és érté
szövetkezetek támogat
megyénk néhány körzetében
is megkezdték a tejszövetkezet

héntartó gazdák számára. Így például közös tejbegyűjtőt létesíthetnek, közösen vásárolhatnak és termeszthetnek takarmányokat, készíthetnének nagy befogadó képességű silókat. Megteremthetik az esetleges helyi feldolgozás, tejfel-, tejszín-, túrókészítés feltételeit is. A tejszövetkezetek profiljába tartozna a kisebb darálók üzemeltetése, esetleg a lucernaliszt rendszeres előállítása. A szakszövetkezetekhez hasonlóan a tejszövetkezetek tagjai a közös tevékenységből származó jövedelemből is részesülnének.

Hazánkban régi hagyományai vannak a tejszövetkezeti mozgalomnak. 1882-ben Szombathelyen alakult meg az első tejszövetkezet. A felszabadulás utáni első esztendőkben ezer fölé emelkedett a tejszövetkezetek száma. Amikor a tejtermelés csökkenése következtében az összes felvásárolható tejet centralizálták, a tejszövetkezetek elvesztették működési lehetőségüket. Jelenleg egy tejszövetkezet működik eredményesen, a Tolna megyei Béta községben.

A termelés és az ellátáspolitikai körülmények egyaránt indokolják a tejszövetkezetek ismételt megalakítását. Megyénkben minden valószínűség szerint Megyaszón sikerül megalakítani az első tejszövetkezetet, ahol mintegy 600 tehén van a háztáji gazdaságokban, s a szövetkezés igen nagy előnnyel járna.

Véget ért a gyógyszertechnológiai konferencia

A tudományos élet reprezentatív megmozdulásának színhelye volt Miskolc. A Magyar Gyógyszerészeti Társaság gyógyszertechnológiai szakosztálya ezúttal itt rendezte meg háromnapos konferenciáját, amelyen a gyógyszerkészítés legmodernebb eljárásait, vizsgálati módszereit, gépi berendezéseit vitatták meg.

A budapesti és a szegedi egyetem gyógyszerészi karának professzorai, előadói, a gyógyszergyárak kutatói, szakemberei, s az ország legjobb gyógyszerészei előtt csaknem negyven, a kutatómunka legújabb eredményeiről szóló előadás hangzott el.

A vendégek a hivatalos műsorokon kívül városnézésen, aggteleki kiránduláson, közös vacsorákon, ismerkedési esteken vettek részt.

A szakemberek véleménye szerint a Miskolcon megrendezett konferencia ismét előbbre vitte a hazai és az egyetemleges gyógyszertudományt.

Téli otthon, halaknak

Új létesítménnyel gazdagodott a mezőcsáti Szőke Tisza Halászati Termelőszövetkezet. Házilagos kivitelezésben hetven mázsa hal elhelyezésére alkalmas tárolóhelyet építettek.

Ügyes „fogás" volt ez, hiszen régi problémát oldott meg így a tsz. Eddig ugyanis télen, a halászásra kedvezőtlen időjárás miatt nem egyszer hetekig akadozott az ellátás, nem mindig tudta kielégíteni a piaci igényeket a termelőszövetkezet. Az őszi nagy lehalászások alkalmával szerzett zsákmányt most nem kell majd rögtön eladni, benépesíthetik az új tárolóhelyet.

A piac és a tsz csárdája számára — akármeddig szünetel is a halászás — mindig lesz majd friss hal.

...nesztétikus tűzfal meredezik. Így a későbbi években keleti irányban lenne kibővezhető a megnagyobbodott park. A másik alternatíva szerint *az egész könyvtárépületet áttelepíthetnék egy más, alkalmasabb területre* oly módon, hogy építését az eredeti terv szerint folytathassák, *és időben semmiféle ellentétek ne legyen.* E két alternatíva megvalósítása esetén a belváros valóban gazdagodnék egy szép zöldterülettel, jó rálátás nyílna az Avasra, s a környezet kulturált kialakításával üde, esztétikus folt keletkeznék a sivár, apró házak helyén.

Feltétlenül hangsúlyoznunk kell: *a könyvtár felépítése nem szenvedhet hátrányt, és az új térség kialakítása is elsődleges fontosságú.* Ez a véleménye a város vezetőinek is. Részletkérdésekben, a megoldás milyenségében, az említett alternatívák közötti választásában *szeretnének a város vezetői még fokozottabban támaszkodni a közvéleményre, a város lakóinak segítő tanácsaira,* hogy a belváros új színfoltját együttesen, közös elképzelések alapján, mindenki örömére és megelégedésére képezhessék ki.

S 1021 116!

Pétervártól a csillagokig

A nagy október ünnepi könyvei

Győzelmek és vereségek voltak velejáról a nagy földindulásnak, mely elpusztította a halódó múltat és ködös őszi napra tette az emberiség tavaszát. Orákba zsúgorított emlékezések, zászlódíszbe öltözött országok, városok döbbentenek rá bennünket: a jelenünk és jövőnk ez az ötven év!

Könyvtárnyi az az irodalom, melyből válogatni kellett könyvkiadásunknak, hogy méltóan emlékezzék meg az új korszak kezdetéről. Alig lehet több szükszavú felsorolásnál, mit az évforduló ünnepi kiadványairól elmondhatunk.

Jelkép is lehet, ha a nagy forradalmat idézve **Lenin összes művei** 34 kötetével kezdjük az ismertetést. 1917. júliusától november 6-ig, a szocialista forradalomig vezet el bennünket a 34 kötet. Lenin izzó írásain keresztül ismerhetjük meg a nagy forradalom érlelődésének és előkészítésének részleteit. Az illegalitásból is tudományos pontossággal kísérte figyelemmel, irányította a párt, a tömegek harcát. A világ első munkás—paraszt államának megszületéséről, annak bonyolultságáról vall a kötet.

Leninről, az emberről szól a páratlan hitelességű memoárkötetében Boncs-Brujevics: **Emlékeim Leninről** című műve, mely először kerül a magyar olvasók kezébe. Mint Lenin közvetlen munkatársa szemtanúként idézi fel a forradalmi harc lázas napjait.

Néhány napba tömöríti Lenin nagyságát és egyszerűségét Kazakevics: **Kék füzet** című műve. A lenini magatartás leglényegesebb vonásait látjuk, a szubjektív forradalmi egyéniség izzó tüzét, mely akkor sem lankad, amikor fojtó füst gátolja a láng kitörését.

Gyurkó László: **Lenin, október** című munkája azt kutatja, hogy mi van a mindenki által ismert közhelyek mögött. A valóságos összefüggéseket keresi, bonyolultnak, összetettnek ábrázolja Lenint, az oroszországi forradalmat, olyannak, amilyen valójában volt.

Első ízben jelenik meg magyarul **A nagy forradalom krónikája** vaskos kötetének okmány és emlékezés szemelvény gyűjteménye. A korabeli dokumentumok, az eseményekben résztvevők visszaemlékezései minden magyarázatnál ékesebben idézik meg a történelmi időszakot.

A magyar internacionalisták I. kötete a hadifoglyok szocialista, kommunista szervezeteinek megalakulásával, tevékenységével foglalkozik. Október győzelméért és vívmányainak megvédéséért a magyar internacionalisták a Vörös Hadsereg soraiban, más népek fiaival együtt járultak hozzá október dicsőségéhez.

John Reed: **Tíz nap, amely megrengette a világot** című híres könyve, az eseményeket átélő, jelkiismeretes riporter szemével idézi a nagy napok történetét. Reed fáradhatatlanul követi és értékeli az eseményeket, hitelesen érzékeltetni a forradalom pátoszát, erejét. Mindenütt ott van, a Szmolnijban, a Téli Palotában, az utcán, a fronton, a kaszárnyákban és minden eseményt aprólékosan, szépítés nélkül jegyez fel. A könyv hanglemez mellékletén Lenin hangját halljuk, majd Sinkovits Imre művészi tolmácsolását.

Szerafimovics: **Vasáradat** című regénye a polgárháborúban legendássá vált Tamana-hadsereg és a velük együtt menetelő hatalmas emberáradat hadjáratának regénye. A regény hőse, a cselekmény hordozója, maga az erős közösséggé kovácsolódott néptömeg. Emberformáló események során követhetjük szemmel a magát védő, küzdő forradalmat.

Az 1918—1919-es polgárháború legizgalmasabb csatáit eleveníti fel Furmanov: **Csapajev** című regénye. A szerző Klicskov néven szerepel a regényben. A kötetet Ék Sándor illusztrációi díszítik.

A hatalmas szovjet föld **más vidékére** visz el Fagyejev: **Tizenkilencen** című híres regénye. Maroknyi partizáncsapat vívja élethalál harcát a fehérekkel a Csendes-óceán partvidékének őserdeiben. Asszony is van köztük Varja, az egyik partizán felesége. Embertelen harcok, emberi szerelmek őrlik az élni akaró partizáncsapatot.

A küzdelmes évek más területére nyargal velünk Babel: **Lovashadsereg** című kötetének elbeszélés sora. 1920. tavaszán járunk, de csak nem akar tavaszodni. A legendás vörös lovashadsereg kardés tollforgató katonája, az események hűséges krónikása, közvetlen élményekből fakadó írásaiban megkapó elevenséggel ábrázolja a galíciai hadjárat eseményeit.

Garasin Rudolf: **Vörössapkás lovasok** című regénye a harcos évek romantikáját kelti életre.

Sik Endre: **Próbaévek** című regényének színhelye Szibéria. A könyv nem önéletrajz, és nem is szokványos értelembe vett emlékirat. 1917-től 1923-ig kísérhetjük az aktív forradalmár éles szemével a forradalom hétköznapjait, az egyes emberek életét, a jellemet változtató időt.

Az izgalmas múltat és a mai fejlődést vetíti elénk a Thorndike házaspár. **Az orosz csoda** című filmjük után, mely bejárta az egész világot, elkészült az azonos című könyvük is, melyben azt az utat mutatják be, amelyet a hihetetlenül elmaradott Oroszország megtett, amíg a mai nagyhatalommá vált; ez az út az orosz csoda!

A nagy október — Földes Péter munkája — nyomon kíséri a forradalom előtörténetét, megismerteti az olvasókat a forradalom eseményeivel, külső, belső ellenségeivel. A történelmi eseményeket 250 kép és színes táblák hozzák közel mai fiatalságunkhoz.

Az ötvenéves Szovjetunióról vallanak **A Szovjetunió magyar szemmel** című kötet személyes vallomásaiban magyar tudósok, politikusok, újságírók, művészek. A szovjet tudomány legújabb eredményeiről és kutatásairól. **Az atomvárostól a csillagvárosokig** című kötet ad ízelítőt.

Joggal számíthat érdeklődésre a **Magvető reprezentatív versantológiája, az Auróra,** mely 50 év forradalmi költészetéből ad az ünnepi alkalomhoz méltó válogatást hét szocialista ország költőinek tolláből. A magyar költők és írók reprezentatív költészeti és szépprózai antológiája az **Új kor nyitánya,** mely az elmúlt ötven év alatt született írásokból meríti anyagát.

A Gondolat Kiadó **Az új szovjet irodalom** címmel mutatja be az elmúlt évtizedben feltűnt értékes irányzatok kiváló képviselőit. Olyan költők és írók szerepelnek a válogatásban, mint **Voznyeszenszkij, Jevtusenkó, Szolzsenyicin, Vinokurov.**

A Corvina Kiadó **Ulitz Béla művészetének állít emléket, annak** a művésznek, akinek művészete összefonódik a Szovjetunióval. Grafikái és festményei a művészet sajátos formanyelvén fogalmazzák meg 1917. forradalmi lendületét, amely a Magyar Tanácsköztársaság kivívásához vezetett. Ging Károly művészi fotói díszítik a **Regélő városok** sorozat Moszkva kötetét, felidézve a 800 éves város történetét. A szép kötet, a művészi fotoanyag összeállításában, az egész mű megtervezésében, kiállításában felülmúlja a nagysikerű sorozat eddigi köteteit. Az Itália című kötethez hasonló formátumban, gazdag képanyaggal jelent meg a Panoráma **Szovjetunió** című útikönyve, melyben a sok értékes adat mellett élményszerű beszámolót kapunk a Nagy Október szülöttéről, a Szovjetunióról.

Standovár Tibor

Jó nevelőmunkát vé
a Pécsi VSK

TIZENEGY SZAKOSZTÁLYBAN 638 A

A szakosztályok 81 küldöttének részvételével vezetőségés küldöttválasztó közgyűlést tartottak október 6-án este a pécsi vasutas sportolók. Az elnökség beszámolója reálisan értékelte a PVSK munkáját és szakosztályainak eredményeit.

Őszinte beszámoló

Megállapította a beszámoló, hogy a 15 tagú elnökség nem mindenben tudott megfelelni a kívánalmaknak, mert többségük olyan vezető beosztású dolgozó volt, akik elfoglaltságuk miatt nem tudtak bekapcsolódni a munkába. *A másik probléma, amiről ugyancsak őszintén szólt a beszámoló, az egyesület kedvezőtlen anyagi helyzete.* Nem kielégítő a tagdíjmorál, kevés a pártoló tag és a mérkőzések bevétele gyakran a játékvezetői díjakra sem futja.

A PVSK 11 szakosztályának 638 aktív sportolójával 19 mellékfoglalkozású és 4 társadalmi edző foglalkozik. Az atlétikai szakosztály tagjai 67 első helyezést értek el a beszámolási időszak során a különböző versenyeken és méltán törekszenek arra, hogy országos szinten a 10 legjobb szakosztály közé kerüljenek. Két versenyzőjük: *Köves Mária és Honti Róbert* válogatott kerettag. Birkózó szakosztályuk — egyike a legeredményesebbeknek — mindkét fogásnemben bekerült az NB II-be. *Szabó Kázmér* egymaga négy országos versenyt nyert és elérte az *„Aranyjelvényes ifjúsági sportoló"* szintet. A PVSK birkózói a munkában és tanulásban is példát mutatnak.

Nem sok siker kíséri a kosárlabda-szakosztály férfi csapatának szereplését az NB I-ben viszont a nők kielégítően megállják a helyüket az NB II-ben. *A jövő szempontjából biztató jel, hogy sok tehetséges fiatalt nevelnek.* A labdarúgó-szakosztálynak is sok nehézséggel kellett megküzdeni az elmúlt két esztendőben. Tavaly az NB II-ben szereplő csapat egy ponttal lemaradt a felsőbb osztályba jutástól, ami meglehetősen nagy törést okozott, míg ismét sikerült helyreállítani a csapat jó küzdőszellemét. A labdarúgóknál is biztatóan fejlődik az utánpótlás.

Az *ökölvívó-szakosztályból több kiváló képességű versenyző távozott el,* ezért keményen meg kell küzdeniök az NB I/B-ben maradásukért. *A torna-szakosztály kitűnő női versenyzői révén országosan elismert és az eredmények dolgában ma már a férfiak is feljövőben vannak.* A tenisz- és vívó-szakosztályok igen jól foglalkoznak az utánpótlás nevelésével. A sí-szakosztálynak nem kedveztek az enyhe telek, de amikor volt sportra alkalmas hó, azt igyekeztek kihasználni és szépen szerepeltek a versenyeken. *A turista-szakosztálytól a tömegsport fejlesztése szempontjából többet vár az egyesület elnöksége.* Az idén alakult a tollaslabda-szakosztály és tagjai igyekeznek segíteni e fiatal sportág népszerűsítését.

Előkelő helyezés

A beszámolási időszak alatt —, amint azt a közgyűlés számos felszólalója is megállapította — *jó nevelőmunkát végzett a PVSK és elősegítette az egyetemes magyar sportmozgalom fejlődését.* A megyei jó sportoló — jó dolgozó versenyben előkelő helyezést ért el *Erdősiné, Tolna Márta, Köves Mária* és *Szamosi Nándor. Horváth Géza* és *Drávai Lajos* edzők elnyerték a „Testnevelés és sport érdemes dolgozó-

Vezetőségválas
a MÁV

Hatvan állomás oktatótermében az elmúlt napokban tartották meg *a MÁV HAC vezetőségválasztó közgyűlését.* Az elnökségben helyet foglaltak Hatvan állomás párt-, gazdasági és szakszervezeti vezetői, valamint az MTS képviseletében *Nagy Mihály,* a hatvani járási sporttanács vezetője.

A sportköri beszámolót *Kijácz József,* a sportkör elnöke tartotta. Az ökölvívó szakosztály tevékenységével, amelynek vezetője *Pethő András* és a *Berencsi Zoltánné* által irányí-

Pezsgő
a Székes
MÁV E

A Székesfehérvári VT Vasas és az Egyetértés NB I B-s rangadó kezdete előtt beszélgettünk *Egerszegi Ferenccel,* a Székesfehérvári MÁV Előre SC elnökével:

— *Egyesületünknek tizenegy szakosztálya van* — mond-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

SOMOGY MEGYEI
NÉPLAP

Uitz Béla
1967 OKT 15.

1021

SOMOGYI NÉPLAP

A képzőművészet szónokai

Nemcsak a lovasok: a formák, foltok is szinte vágtatnak ezen a sokatmondó modern bolgár kompozíción.

Lendületes lengyel grafikák, modern csehszlovák kompozíciók, határozott hangú bolgár, német és magyar alkotások; öt szocialista ország plakátművészetének együttes kiállításával ünneplik a nagy forradalom jubileumát a baráti országok kulturális képviseletei és a magyar társadalmi szervezetek. A műfaj legrangosabb szülöttei ,a politikai falragaszok láthatók a Néphadsereg Központi Klubjának nyári helyiségében; a forradalom évfordulóját köszöntő a szovjetunióval kötött barátságot hirdető aktuális művek.

Köztük néhány emberöltő korú, muzeális értékű régi alkotás, a harcok, a nagy történelmi pillanatok idejéből. A Magyar Tanácsköztársaság néhány nagy hírű plakátja vezeti be időrendben a tárlatot, *Uitz Béla, Pór Bertalan* művei, amelyek a késői utódoknak egyaránt mutatják, hogyan lelkesedett a magyar forradalom orosz példája nyomán, s hogyan teremtett új művészetet ebben az időben. Erre példák a német forradalmi munkásmozgalom ránk hagyott emlékei is, izgatott-lendületes kompozíciók, amelyek október nyolcadik évfordulójára emlékeztettek 1925-ben, s lelkesítették a német munkásosztályt a tizedik jubileum alkalmából.

A művészettörténet számára is igen fontos, modern művek ezek amelyek koruk legfrissebb, legeredetibb alkotói eszközeivel hirdették az évszázad legkorszerűbb, leghaladóbb gondolatát. Létükkel igazolják, hogy a plakát, amely a képzőművészet legélesebben szóló, leghatározottabb hangú műfaja, minden eszközt jól használhat igazsága hirdetéséhez.

Ez a tanulság a kiállított mostani anyagból is leolvasható. Minden eszköz, stílus, módszer kitűnő, ha kitűnő kezekbe kerül. Régi forradalmi filmhíradókat és egy lendülettel húzott harsány szabálytalan foltokat izgatott, képszerű ábrázolásokat és tömör jelképeket, népművészeti motívumokat és ultramodern szín- és formakompozíciókat használnak fel szocialista plakátjaink — a grafika legharcosabb alkotásai, a képzőművészet szónokai.

AZ AURÓRÁTÓL A CSIL

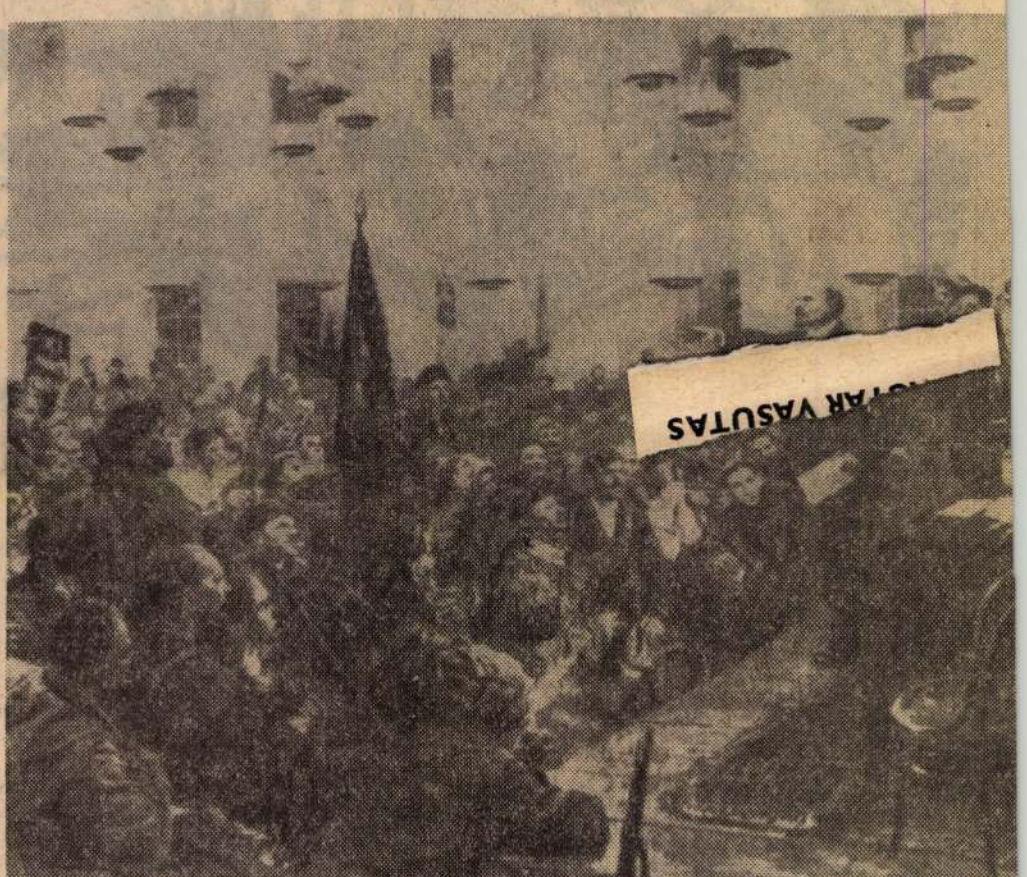

Ötven évvel ezelőtt Pétervár — a mai Leningrád — munkásai, katonái fogtak elősz hogy megdöntsék a kapitalizmust, s végleg kezükbe vegyék a hatalmat. Az Auróra letését adták hírül a világnak. A város utcáin fölfegyverzett forradalmárok cirkál hatalmat éltették. Közben pedig ülésezett a II. szovjet kongresszus. Már a kongress tással elfogadták a »Munkások, katonák és parasztok!« kezdetű kiáltványt, amelyet kihirdette, hogy minden hatalom mindenütt a szovjetek kezébe megy át. A kongres előadói beszéde után elfogadták a békéről és a földről szóló dekrétumokat. Ezt a j ményén V. Szerov.

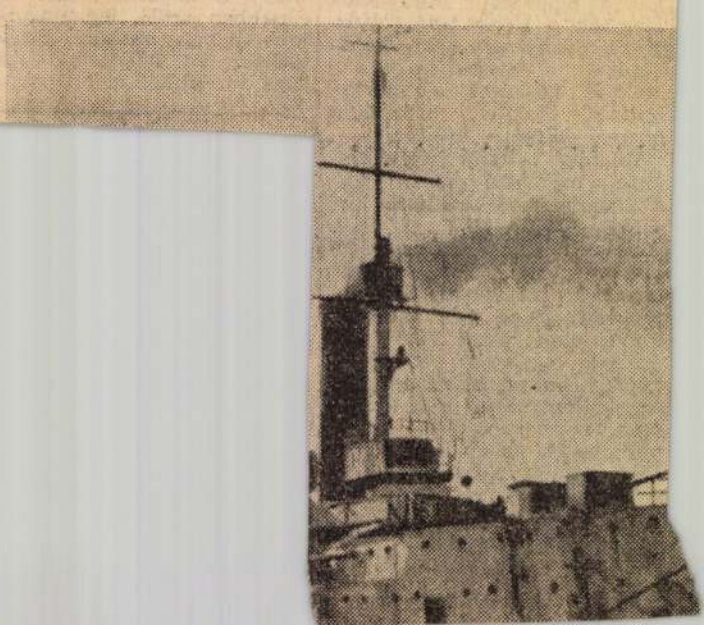

Az Auróra cirkáló, az egykori cári flotta jelentéktelen hajója, ötven esztendő óta az

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Uitz Béla

MAGYAR NEMZET

1967 SZEP 13

Uitz-kiállítás Moszkvában és Budapesten

1021

A nyolcvan esztendős *Uitz* Béla műveiből nagy kiállítást rendeznek az idén novemberben Moszkvában. A tárlat anyagát *a jövő év elején Budapestre szállítják*, s a Magyarországon levő Uitz-művekkel egyesítve a Nemzeti Galériában kiállítják.

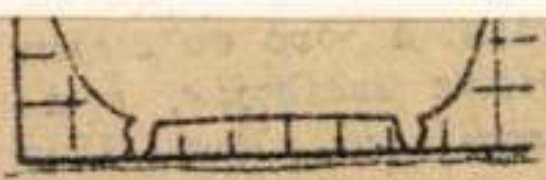

Nik Béla

Kecskemétan és Miskolcon
Kiállítása nyílt.

Szocialista. Művészetést 1969 IV.

Alik Béla

Szerepel a „Forradalmi festők"
c. Sárlatom Oroszlányban

Tanácsok Lajja 1969 IV. 10

Mitz Béla

Említve

H. GY. Az Iroskalomtörténet, Füzetek
ily Kötete
Magyar Nemzet, Bp. 1970. már. 22.

Nitz Géla

„Ülő nő" vegy.

Cs. I. A Rülfelszi magyar műnészek
készülő kiállításánál
Magyar Hírek, Tp. 1970. jún. 13.

1967 OKT

1021 Uitz Béla

Uitz Béla: Női akt
Illusztráció a Corvina Uitz-monográfiájából

A világszabadság 100000 magyar katonája

Magyarok a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban és a polgárháborúban 1917-1922

Hazánkban aligha akad olyan falu, amelynek lakói között ne lett volna legalább néhány olyan magyar hadifogoly, aki az orosz forradalom katonája volt. Ennek ellenére még a történész-társadalom berkeiben is kevéssé ismerik a magyar hadifogoly kommunisták, internacionalista harcosok szerepét, jelentőségét az Októberi Forradalom és a polgárháború harcaiban, a magyar nép történetében. Sok ember tudatában pedig úgy él e mozgalom, mint egy ünnepi, évfordulós téma, amelynek inkább szimbolikus jelentősége van, mintsem reális, komoly, történelmi alapja.

A magyar történetírás több évtizedes mulasztásának következménye e hiányos kép arról a forradalmi tömegmozgalomról, amelynek során nép-szovjet és magyar szerkesztői. A terjedelem adta korlátok miatt közlésre csak az összegyűjtött anyag töredéke — 731 dokumentum — került. A szerzők azonban igen sokat felhasználtak a tudományos apparátus összeállításánál. A Moszkvában oroszul és Budapesten a *Kossuth Könyvkiadó gondozásában* magyarul megjelenő gyűjtemény kétkötetes: az elsőben a mozgalomról rövid áttekintést adó bevezető tanulmányt és a magyar hadifoglyok forradalmi, kommunista szervezeteinek megalakulásával, tevékenységével foglalkozó dokumentumokat találunk 1917 februárjától — 1921 őszéig. A második kötet a Vörös Gárda, a Vörös Hadsereg, a belső karhatalom azon internacionalista egységeinek szervezését, harci te-

Uitz Béla

bb 61. uitz béla ismét budapesten

1021

i ol/gk-ju hgy

19.

uitz béla, a xx. század magyar fe
legjelentősebb alakja a müvelődésügyi mini
budapestre érkezett. a 83 éves müvész, aki
unióban, ezuttal hosszabb időt szándékozik i
itt -tartozkodása során nemcsak jóbarátait ke
nem részt vesz különböző szocialista országokb
kiállitásainak előkészitésében. uitz bélának bu
bocsátanak rendelkezésére, ahol folytatja müvész
káját. /mti/

-.-

⊥ müt

b
ke
i sz
a j
belga-
gyaláso
hosszule
ről. az e
három évre
létrejövő,
év elejétől

k hosszulejáratu keres-

. február 24.

yarország és a
ői, hogy tár-
államok uj
előkészitésé-
egállapodás
sok alapján
enőleg ez

70. február 24.

tészetének egyik
sztérium meghivására
1928- óta él a szovjet-
dehaza tölteni.
resi fel, ha-
an rendezendő
dapesten is
i alkotómun-

Mitz Béla, festő

MDK

A díszemelvényről nézte

a felvonulást.

—: Ünnepelt az egész ország 1.

Népszabadság, Bp. 1970. máj. 4.

Nitz Béla
festő

A Képzőművészeti Főiskola esti szabad-iskolájába járt.

Bodó Ferenc: Szőnyi István
Látóhatár, 1969. III–IV. 340.

Mitz Béla, festő

MDK

Munkaszolgálatban élt emigrációban.

E. F. P.: Az ismeretlen Ferenczy Béni 7

Népszabadság, Bp. 1970. jún. 18.

Cliff Béla

Műveinek repró, szerepelnek)

Szabó Julia: Magyar rajzművészet

1890-1919 c. könyvében

Petőfi Rádió 1969 XI. 18.

Uitz Béla (1887-

Szerepel az alábbi háslaton

- bozóky - : modern classics of hungarian painting in the Ernst Museum

Daily News 1969 X. 15

Lutz Béla

Szerepel az alábbi tárlaton

Ridep Gábor: Művészetünk nagy
Kossaka az Ernst Museumban

Nyszava 1969 IX. 30

Nitz

Emlitve

Oelmacher Anna: Szabó Zoltán Kéjes az Ernst Mizenka

Magyar Nemzet, Bp. 1970. jún. 6

7. Mitz Béla
festő

Tanító, okkató szerepe egyre egyetemesebbé nő. Nem riad vissza semmi olyan feladattól, amely a proletáriátus, a dolgozó nép érdekeit szolgálja. × Párizsban megalkotta Gorkij Anya c. színdarabjának, Vaillant-Couturier Tőke c. darabjának és öt magyar forradalmi darab díszleteit és megkezdte Henri

Bögel Ferenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91.

3/ Mitz Béla
Jestő

Barbusse Tűz c. darabjának díszletének elkészítését.

Moszkvában egy időre a Kultúra és Pihenés Parkjának vezető művésze.

E sokoldalú és föltétlen nép-központi tevékenysége sokon a nagy reneszánsz mesterek sokoldalúságának.

„A pár központi bizottsága a szovjetek

Bőgel Ferenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. 10. 88-91

5. Mitz Béla
festő

való. Nemcsak elkötelezett, nem csak pártos, hanem mindenben túl pártszerűen élő-dolgozó alkotóművész is volt.

„A párt megbízásából Bécsben tüntetéseket, forradalmi esteket szervezem..."

A FKP megbízásából 14 kompozícióból albumot készített (Contre la guerre impérialiste). A sajtok az imperialisták gyarmati szabásáról

Bőgel Terenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91.

~~Vato~~

6) Mitz Béla
festő
még mu is aktuálisak.
„A Kommintern segítségével létrehoztam
a Forradalmi Művészek Nemzetközi
Szodáját elnevezésű forradalmi szer-
vezetet... az iroda különböző tagozata-
inak kiállításait szervezem meg: spa-
nyol, angol, amerikai, japán stb. Cze-
ken a kiállításokon forradalmi témá-
val a világ sok haladó művésze vett részt!"
Szögel Ferenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91.

7) Mitz Béla
festő
egyéni kiállításainak krónikája: ~~Mupp~~
Muppetsország: „a Ma" helyiségében (1915-19),
Bécs (1919-21)
Párizs (1924-25)
Moszkva (1924-25
Bern (1925)
London (és nélkül

Bögel Ferenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91.

8./ Mitz Béla
festő

Mitz B. kisré elveszett a magyar képzőmű-
vészeti kultúra számára, s a szovjetunióban
lelt második hazát akkor, hogy művészi
szándékait megvalósíthatta.

Rögtön az aktivisták táborához csatlako-
zott s ezzel máris – maga is – behozta a
magyar képzőművészet lemaradását az e-
gyetemes képzőművészettel szemben. Át-
szigatta magán a kubizmus és expresszi-

Bögel Ferenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91.

9) Mitz Béla

festő

onizmus hullámait, s törekedett arra, hogy a türelmetlen újszerűség pároruljon jól kiválasztott elődök példaképek művészetének tudatos folytatásával. Így tekintette bizonyos mértékig útmutatónak Pór Bertalant és Kernstok Károlyt, a világmuppájok körül pedig mindenek előtt Michelangelót, Rembrandot, Tintorettót, Grecót és Cézanne-t.

Bőgel Ferenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91

10) Mitz Béla
festő

Műveszetére csőrosban a hallatlan tudatosság, konstruktivitás jellemző. Nem hívve az intuitív alkotásnak, annál inkább a racionalizmusnak. Mátra János szerint ez un. túlhevített racionalizmus. Nem idegen tőle a barokk mozgalmasság sem a modern dekorativitás.

Életművére pontosan az a jellemző, hogy nem egy stílusirányzat, alkotói mód-

Bögel Ferenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91.

10 /

11) Mitz Béla
festő

sor, köbetője, hanem - mint a legtöbb magy
alkotó - saját stílusán, alkotói módszerén
belül szintérisze is törekszik, a hagyo-
mány, a múlt, a jelen, a nemzeti és
nemzetközi szintérisére.

Témavilága és eredeti szakmaszt ha-
mul gondolkoztat, sehol egy elhagyatás,
öncélú szószakoztatás.

Korai oszlop tájképei - pontosabban

Bögel Ferenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91.

IV) Mitr Béla
festő

városképei – komorak, fenségesek, erőteljes kifejező erejűek. Portréi nagyvonalúak, kevés vonallal, folttal sokat fejeznek ki.

A 20-as évek elején legnagyobb vállalkozás a világhírű Luddita-sorozat. Jelentőrejé Derkovics Dórsa-sorozatáéval mérhető öme.

Kerencsésen ötvöte öme a németalföldi grafika és az expressionista ábrá-

Bőjel Ferenc: Mitr Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91.

18) Mitz Béla
festő

Volásmód hagyományait, ill. eszközeit, hogy egy teljesen egyéni stílusú sorozat keletkezzék belőlük.

A párizsi korszak tusrajzai, tájképei újból jellemzőek Mitzra.

A kovjetunióban festett tájképei újból rendkívül expresszívek, s mindegyikből ismét a konstruktív szellemiség arád

Bőgel Ferenc: Mitz Béla
Alföld, 1969. IV. 88-91

Nitz Béla
festő

Művészetét bemutató kiállítást
vendertek.

D. Fehér Zsuzsa: Jubileumi bonaimvló helyett
Művészet, 1970. április – 22 lap

Hitz Béla

14 éves korában, 4-ikes gimnazista-ként kicsapták iskolájából azzal a meg-kötéssel, hogy az ország egyetlen egy iskolájában sem folytathatja tovább tanul-mányait.

Németh Lajos: The Art of Béla Hitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l. 176 l.

Ulitz Béla

Ezt rövetően géplakatos tanonc lett. Két próbálkozás után felvették a Képzőművészeti Főiskolára, de kénytelen volt rövidesen azt elhagyni, minthogy öszeveszett tanárával.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 176 l.

Ilitz Béla

1914-ben mutatta be először műveit a budapesti Nemzeti Szalonban rendezett kiállításon; a Fiatal Művészek Társasága tárlatán is szerepelt műveivel.

Németh Lajos: The Art of Béla Ilitz.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 176 l.

Ulitz Béla

Ez alkalommal Elek Artur mükritikus bírálatában különösen kiemelte tehetségét. 1915-ben San Francisco-ban rendezett riállitáson aranydiját nyert.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.
The New Hung. Quarterly, Ap. 1968. 29 sz.
176-80 l 176 l.

Ulitz Béla

Az 1919-es Tanácsköztársaság alatt ő egyike volt a forradalom vezető műcéseinek. Kiemelkedő hatásu plakátokat tervezett.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 176 l.

Ulitz Béla

A Tanácsköztársaság ideje alatt munkásszármazásu fiatal művészek számára „Proletár" műtermet szervezett meg. Az összeomlás után börtön és emigráció jutott neki osztályrészül.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz. The New Hung. Quarterly, Bpest 1968. 29 sz. 176-80 l 176 l.

Ulitz Béla

Bécsben 1920-ban, októberben mutatta be müveit; fresco terveket dolgozott ki és ugyancsak e helyen valósította meg mester müvét – metszetsorozatát, a „General Ludd"-ot.

Németh Lajós: The Art of Béla Ulitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l. 176 l.

Uitz Béla

1921-ben Moszkvában részt vett a Kominternkongresszuson s ezidőben belépett a Kommunista Pártba; 1924-26-ig Párizsban tartózkodott, hol két kiállítása volt a „Cloute Salon"-ban.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l. 176 l.

Ulitz Béla

Párizsi tartózkodása alatt egy Gorkij premierjének szinházdiszletét is tervezte és egy albumot is adott ki a következő cimmel: „Az imperiálisták háboruja ellen."

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 176 l

Ulitz Béla

Ez album előszavát a francia-
szági Kommunista Párt jelentőse,
Marcel Cachin írta. 1926-óta Moszkvá-
ban él. Kirgizia - Harkow - és Moszkvá-
ban kiemelkedő műveket alkotott.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest,
1968. 29 sz. 176-80 l 176 l.

Ulitz Béla

Kun Béla baráti környezetéhez tartozott; Kun Béla kivégzése után a művész problémákkal rellett, hogy megküzdjön. Bár termékeny alkotó volt művei pétpőródtak.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz 176-80 l 176 l.

Uitz Béla

Nagyméretü frescotervei sokasem haladták meg kezdeti állapotukat. A mester neve szorosan összekapcsolódott az aktivizmussal.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176.-80 1771

Ulitz Béla

Magyarországon az Aktivista irányzat először és leginkább irodalmi jellegű volt és nem képzőművészeti. E mozgalom élén Kassák Lajos író-költő-festő állott.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz. The New Hung. Quarterly, Bp. 1968. 29sz. 176-80 l. 177 l.

Uitz Béla

A magy. aktivista irányzatot nem lehet besorolni bármely egyéb határozott stílusú irányzatok közzé. Ezek vonatkozásban állnak a német expresszionizmussal.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 177 l.

Uitz Béla

Magukba szívták a futurizmus dinamizmusát, jóllehet elvetették annak aggressivitását, a kezdet kezdetétől pedig állandóan háborúsellenesek voltak.

Németh Lajos: The style of Béla Uitz.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 1771

Uitz Béla

A magyar aktivizmus teljes kifejlődésekor egybefont egy nagy nemzetközi mozgalom stílusával a Konstruktivizmussal.

Németh Lajos: The art of Béla Uitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 177 l.

Ilitz Béla

A magyar aktivisták azon véleményen voltak, hogy ők már egy hasonló forradalmi pellemet találtak, amely egy új szocialista rendet igényel.

Németh Lajos: The Art of Béla Ilitz.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-90 l 177 l

Uitz Béla

A magyar aktivizmus nem hasonlítható össze a német expressionizmussal és az avant-garde-al, bár elnevezésük bizonyos rokonságról tanuskodik. –

Németh Lajos: The art of Béla Uitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l. 177 l.

Ulitz Béla

Az 1918-as a „Ma" rendezésében megtartott fiatal művészek tárlatán részt-vett a mester is, ki magára találtomi-kor az Aktivistákhoz csatlakozott.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 177 l

Ilitz Béla

Nemes Lampérth József aktivista festő erőteljesebb és eredetibb művészegyéniség Ilitz Bélánál; ő volt az, aki a mester tekintetét az Aktivisták felé irányította.

Németh Lajos: The Art of Béla Ilitz; The New Hungarian Quarterly, Basel, 1968. 29 sz. 176-80 l 177 l

Ulitz Béla

Művei Nemes Lampérth Józseféivel szemben egy átmenetet fejeznek ki a Nyolcak Csoportjának stilizáló kísérletei és Lampérth és a kubisták stílusa között.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-801 1781.

Ulitz Béla

Nemes Lampérth József stílusa a Konstruktivizmus, a magyar kubistáké (Galimberti Sándor, Kmetty János). drámai kvalitása és belső feszültséggel telitett.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 178 l.

Ilitz Béla

Nemhiába mondta, hogy Michelangelo, Tintoretto, El Greco, Goya, Rembrandt és Cézanne voltak az ő igazi mesterei, mint a Képzőművészeti Főiskola tanárai, kik őt oktatták.

Németh Lajos: The Art of Béla Ilitz. The New Hungarian Quarterly, Bp. 1968. 29 sz. 176-80. 178.

Ilitz Béla

Az 1910-es évek vége felé művei gyakron egy barokk szenvedélyről tanuskodnak; ütőbb főfeladatként dekorativ monumentális falimüveket, tervmunkákat végzett.

Németh Lajos: The Art of Béla Ilitz.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29. sz. 176-80 l 178 l.

Ulitz Béla

Barokkos pakasza alatt alkotott
műveinél éprevehető, hogy a kubizmus
elveit tette magáévá, jóllehet hogy
képei egy kimondott plasztikus aszpek-
tust őriztek meg.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz;
The New Hungarian Quarterly, Budapest,
1968. 29 sz. 176-80 l 178 l.

Ulitz Béla

A motivumok egy térbeli és materialis plasticitást suggalmoznak; helyük és szerepük szerint, a kép megszerkesztésénél, félreismerhetetlenül egy korai kubista szakaszra utalnak.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 178 l

Uitz Béla

E műveit leginkább Léger egy korai szakaszával hasonlítható össze; egynéhány évvel korábban alkotott műveín egy varró nő szerepel – különféle változatokban az anya és gyermek alakját ábrázolja

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz. The New Hung. Quarterly, Bp. 1968. 29 sz. 176-80 l. 178 l.

Ulitz Béla

Emotívumok halvány-kék és okker zi-
nei felidézik oma tanuságot, melyet ő
Picasso két időszakából tanult – azon-
ban kubista átdolgozásban.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest,
1968. 29 sz. 176-80 l 178 l.

Uitz Béla

Valójában hűvös pinekkel megvalósitott művei, melyek az emberi lélekbe való mély betekintésről tanuskodnak, Piccasso reminiszcenciája és a mester Aktivista periodusának mestermüvei.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz.
The New Hung. Quarterly, Bp. 1968. 29 sz. 176-80 l
178 l.

Uitz Béla

De nemcsak a Kubizmus, az Expressio-
nizmus is nagy hatással volt az Akti-
vista művészre. A Nyolcak Csoportjából
való Berény Róbert és Tihanyi Lajos,
fiatal éveikben ez irányzatot követték.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest,
1968. 29 sz. 176-80 l 178 l.

Uitz Béla

1920-ban a magyar Aktivizmus folyó-
ját az Expressionizmus felé irányította,
s azt nem lehet a véletlennek tulaj-
donítani.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz.
The New Hungarian Quarterly, Buda-
pest, 1968. 29 sz. 176-80 l 178 l.

Uitz Béla

E változás, az Expresszionizmus felé fordulás megfelelt a magyar tanácsköztársaság művészeti felfogásának, annak karakterére és funkciójára folytatá-

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 178 l.

Uitz Béla

A forradalmi korszak alatt szerzett tapasztalatainak hatására - több - kevesebb egyidőben, kubista - expresszionista művekkel keresete a monumentális művészet lehetőségeit, a klasszikus vonalak mellett.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l. 178 l.

Ilitz Béla

E szellemben születtek meg Bécsben fresco tervei; ideáiban a mester egy bizonyos fokig szektáriánus és doktriner.

Németh Lajos: The Art of Béla Ilitz

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 178 l.

Ulitz Béla

Ő, ki alig szabadult ki a Horthy rendszer börtöneiből, számára a neoklasszikus monumentalitás csupán egy illuzió és egy átmenet lehetett.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 178 l.-179 l.

Uitz Béla

A forradalom, melyet ő szívvel-lélekkel szolgált, bukkással végződött s e tragédia átélése után tört ki „Dühös expresszionizmusa"

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz. The New Hung. Quarterly, Bpest, 1968. 29sz. 179f

Iltz Béla

1923-ban Pécsben valósította meg mesterművét, „A General Ludd"-ot, metszet-ciklust az angol géprombolók lázadásáról.

Németh Lajos: The Art of Béla Iltz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l. 179 l.

Uitz Béla

A Tanácsköztársaság ideje alatt alkotott agitációs célt szolgáló plakátjain az Expresszionizmus érvényesült; e stílus a Tanácsköztársaság bukása után a hivatalos művészet vezető stílusa lett.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz. The New Hungarian Quarterly, Bp. 1968. 29. sz. 176–180 l. 179 l.

Uitz Béla

A „General Ludd" sorozat témáját bizonyára a német socialista-író Toller Ernst drámájának „A géprombolók" című szinműből választotta ki.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 179 sz.

Ilitz Béla

Ez a téma alkalmas volt arra, hogy kifejezze álláspontját. A pusztítás motívumai egy hiábavaló, tehetetlen düh megnyilatkozásaként érzékeltet-hetjük.

Németh Lajos: The Art of Béla Ilitz
The New Hungarian Quart. Bp. 1968. 29 sz.
176-80 l 179 l.

Ulitz Béla

A vereség után a fájdalom kivetítése a vágyakozás szférájába. E metszetsorozat egy elkeseredett és tehetetlen érzelem kinyilvánítása.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 179 l.

Ilitz Béla

E korszak legjobb ivein a mester megőrizte konstruktivizmusát, ami jellegzetessége is volt a magyar aktivizmusnak.

Németh Lajos: The Art of Béla Ilitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 179 l.

Ulitz Béla

Bár a renaissance mestereinek tanitását haszpositotta, mindazonáltal vonzotta őt a kompozíció ama elvei, melyek a mértan-és a számitáson alapulnak.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 179 h

Uitz Béla

Müncsin a Konstruktivizmus csupán egy komponensrészt, ő maga vonalat von saját maga és a dogmatikus Konstruktivizmus között.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 n. 176-80 l 179 l.

Ulitz Béla

Ez volt történetesen az oka annak, amiert utja eltért Kassákétól, kinek magyar Aktivistái a két dimenziós non-figurativ Konstruktivizmus felé sodródtak.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 179 l.

Ulitz Béla

E Konstruktivizmus egy magyar változat, amelyet képarchitekturának nevezünk, melyet a mester megbélyegzett azzal, hogy az „a nagy burzsoázia diktaturális stílusa."

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz. The New Hungarian Quarterly, Bpest, 1963. 29sz. 176-80 l 179 l.

Ulitz Béla

Nézete szerint a „General Ludd" sorozat jelentette az „uj, kollektiv, központi tag diktált tartalmat és formát."

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 179 l.

Uitz Béla

Az utóbbi évek fejlődésében nehéz 40-
vetni ezt az utat, amelyen halad, mert
működésének belső logikáját, ön-képzését
a külső körülmények erősen befolyásolják.

Németh Lajos: The art of Béla Uitz. The
New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968.
29 sz. 176-80 l 179 l.

Uitz Béla

Moholy-Nagy dolgát, ki Kassák Lajos tanítványa volt, a nemzetközi konstruktivizmushoz csatlakozott. Több Kassák tanítványával együtt.

Németh Lajos: The Art of Béla Uitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l. 179 l.

Ulitz Béla

A szovjetunióba emigrálva a szovjet művészet, az ottani socialista reálizmus értelmezője lett; Khirgizióban alkotott műveiben megőrzött valamit az Aktivista szellemből.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz. The New Hung. Quarterly, Bp. 1968. 29 sz. 176-80 l 179 l

Ulitz Béla

Utóbb erősen bírálták, hogy formalista és valójában a Moszkva-i Mezőgazdasági Kiállítás fresco-friz stílusa megegyezik egyéb dekorativ falimüoeivel.

Németh Lajos: The Art of Béla Ulitz.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 176-80 l 179 l.

Ilitz Béla

Neve összeforrott a magyar aktivizmussal, azzal a stílussal, amely összeolvadt az Expresszionizmussal.

Németh Lajos: The Art of Béla Ilitz. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 n. 176-80 l. 179 l.

Mitz Béla

nemélyének és művészetének nevepe, hatása, jelentősége Bortnyik Sándor művészetével kapcsolatban.

Borbély László: Bortnyik Sándor korai művészete.
/Művtört.Ért, 1969. 1. sz., p. 46-73./
p. 46,47,52,72.

Nitz Béla, festő

MDK

Találkozott a miskolci
művéntelep lakóival.

– : Nitz Béla látogatása Miskolcon

5.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. márc. 16.

Uitz Béla, festő (1887-)

M.D.K.

az Aktivisták csoportjának legjelentősebb képviselője. Nemes Lampérth befolyására 1918-ban az expresszionizmus felé fordult, dinamikus, monumentalitásra törő rajzai nagszabasu falfestmények terveire ösztönöztek, melyek azonban nem valósultak meg. 1919 után Bécsbe, Párisba emigrált, majd a Szovjetunióban telepedett le ahol alkalma nyílt freskóterveinek megvalósítására.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina 321. és 323. old.

„Alvó nő" c. olajképe (1916) 321. old.

.

Uitz Béla
festő

M.D.V.

Méltatás.

B. Supka Magdolna: Fehete-fehér
Művészet, 1966. január - 13 lap

Uitz Béla, festő (1887 – M.D.K.

expresszionizmus és monumentalitás keveredése festményein, a drámai rajzain. A Tanácsköztársaság bukása után először Berlinbe, majd a Szovjetunióba ment, ahol nagyméretű falfestményeket készített. Későbbi festészete az expresszionizmustól a klasszikus reneszánsz stílus felé fejlődött.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 942 old.

„Portré" c. képe 941. "

M.D.K.

Vidz Béla, festő

Két Tanácsköztársaság idejéből való plakátja közölve:

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc
Akadémiai Kiad-, Bp. 1968. 272. old.

bb. 16. bemutató kiállitás a pécsi modern magyar képtár
uj szerzeményeiből

vid-bc/gg/gy/zs 1968. november 3.

1021

pécsett, a tudomány és technika házának nagytermében dr. bodnár éva, a magyar nemzeti galéria osztályvezetője vasárnap nyitotta meg azt a kiállitást, amelyet a janus pannonius muzeum a pécsi modern magyar képtár anyagát gazdagitó ujabb szerzeményének válogatott darabjaiból - mintegy háromszázharminc műalkotást magában foglaló kunváry gyüjteményből - rendezett.

Lutz Béla

a gyüjteményben jóformán századunk valamennyi jeles magyar képzőművészének művei megtalálhatók és igy kiegészitik, teljesebbé teszik a pécsi modern magyar képtár országosan egyedülálló anyagát.

az adományozó dr. kunváry bella szólt a gyüjtemény kialakulásának történetéről és mutatta be a kiállitás festményeit, grafikáit, metszeteit és domborműveit. a kiállitáson megjelent a pécsett tartózkodó uitz béla festőművész is. a megye és a város kulturális életének vezetőivel, a helyi képzőművészekkel folytatott beszélgetése során arról az elhatározásáról is szólt, hogy egy, moszkvában ráváró nagyobb munka befejezése után hazatelepül magyarországra.

/nti/
15.05/gy

- 9 -

miskolcon, a koncsorgó dűlőben bortároló helyiségben ita-
lozott két muhi lakos, molnár ferenc 26 éves gépkocsivezető
és sógora, jávorszki bertalan 29 éves betanitott munkás.
mindketten mustgáz-mérgezést szenvedtek s a helyszinen meg-
haltak.

rosszul égett a cserépkályha budapesten, a 2. kerületi
török utca 10. szám alatt szilágyi emil 83 éves nyugdijas
lakásán. füstmérgezés következtében szilágyi emil meghalt,
72 esztendős feleségét pedig életveszélyes állapotban szál-
litották kórházba.

a lábatlani vasbetonelemgyárban árokásás közben a mar-
kológép alatt meglazult a talaj, a már kivájt 3 méter mély
gödör beomlott és az ott dolgozó varga lászló 22 éves
segédmunkás, lábatlani lakos halálát okozta. vizsgálat in-
dult a felelősség megállapitására.

.-.

le

Uitz Béla
festő

M.D.K

Méltatás

Sóós Klára, Gondolatok a Tanácsköztársaság 5o.évford.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Vitr Béla
Grafikus

M.D.M.

Méltatás

Sóos Klára Gondolatok a Tanác sköztársaság 5o.évfor
Művészet 1969 aug.43 lap

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Kitz Béla

ha magyar grafikáról beszélünk, kitz tusrajzai jutnak az eszünkbe

Képzőmüv. Almanach Bp. 1969. 24.o. Németh:
Mai magyar grafika

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Ulitz Béla

Lanitványa Gerő Sándor.

Fekete Márton: Prominent Hungarians
Home and Abroad, München, 1966.
334 l 106 l.

Uitz Béla

tanítványa Ék Sándor.

Tchete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l 77 l.

Uitz Béla

Ma
Irodalmi és képzőművészeti
folóirat
Szerkeszti és kiadja
Kassák Lajos

Tartalom: V. Bzenes: Linoleummetszet, Kassák Lajos: A plakát és az új festészet... Uitz Béla: Tusrajz ...

Új Ifjúság VII. évf. 3. sz. 1967. márc., 34. l.

Nyerges János, a Külkereskedelmi Minisztérium főosztályvezetője, aki kormányunk megbízásából évek óta képviseli hazánkat a különböző nemzetközi gazdasági szervezetekben, cikksorozatban számol be a munkája során szerzett tapasztalatairól. Első cikkében Magyarország szerepét vázolta az Európai Gazdasági Bizottságban, ezúttal pedig a világkereskedelem egyik legfontosabb kérdéséről szól.

Előző cikkemben csupán röviden említettem az *Európai Gazdasági Bizottság Kereskedelemfejlesztő Bizottságát*, amely húsz éve foglalkozik a kelet—nyugati kereskedelemmel, mint annak legfontosabb, legilletékesebb fóruma.

Ma már minden újságolvasó számára világos, hogy a *kelet—nyugati kereske-*

Uitz Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1979 FEB 18

MAGYAR HÍRLAP
Budapest

1021

MAGYAR HÍRLAP

Veteránok kitüntetése Moszkvában

Kedden a moszkvai nagykövetségen a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának megbízásából *Csaba Ferenc* ideiglenes ügyvivő *Magyar Erzsébetnek*, *Uitz Bélának*, *Mácza Jánosnak* és *Pusztai Gazda Jenőnek*, a magyar kommunista mozgalom és a Tanácsköztársaság veteránjainak átnyújtotta a Tanácsköztársasági Emlékérmet és az adományozásról szóló díszes oklevelet. A kitüntetettek nevében Uitz Béla mondott köszönetet.

Ezt követően a nagykövetség szürke szalonjában a veteránok baráti beszélgetés keretében idézték fel a több mint fél évszázaddal ezelőtti harcok emlékét és beszéltek a jövőre vonatkozó terveikről.

MDK

Mitz Béla, festő

. Eredeti litográfiáit mutatják be.

–: Magyar Kiállítás Leningrádban 1.

ESTI HIRLAP Bp. 1970. jan. 20.

1)

Uitz Béla
festő

Ivenczy Károlytól tanult rajzolni.
Első korszakában /1913-1915/ készült
szénrajzainak alapelemeiből fét szintömeg.
1915-ös „Mosó asszony" c. rajza, fiatalkori
műveinek csúcspontja.
1914-ben Lyka Károly ≡ „Művészet"-ében írtak róla.
Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 34. tábla

2) Klitz Béla
festő

1915-ben, a San Francisco-i kiállításon
díjat kapott műveire.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 34. tábla

Kitz Béla
festő

„Építők" Repr. 1919.

Tus és akvarell, papír 900 X 2475 mm.
Lelzés nélkül.

A MNG-Anlajelona. Ltsz.: F. 69. 120.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969. Corvina 60. kép.

Zlitz Béla

1914-18: Hadsegélyezési rajzoló. 1919:
a Forradalmi Művészeti Tanács tagja.
A Magyar Vörös Hadsereg részére plakátokat tervezett. Később Moszkvában telepedett le. "Jólismert fresco festő".

Fehér Miklós: Prominent Hungarians
Home and Abroad, München, 1966. 3341 3021

Ulitz Béla

fustő"

„Várfulak" Repr. 1917.

Tus, papír, 322 X 405 mm.

Lelezve fent jobbra: „Ulitz B. 917"

A Tanárkózfárs. Műv. Direkt. vá-

sárlása.

A MNG. tul. Ltsz. 1919-542

Szabó Júlia: Magyar rajzműrészet 1890-1919

Bp. 1969 Corvina 49. kép.

Klitz Béla
festő

„Sebesültszállítás" Repr. 1917.
Tus. papír 308 X 413 mm.
Jelenve fent jobbra: „Klitz B. 1917"
A MNG. tul. Ltsz. 1952-4731.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 48. kép.

Uitz Béla
Jesse"

„Mosó asszony" Repr. 1915.
Szén, papír, 865 X 564 mm.
Jelezve lent balra: „Uitz B. 915"
A MNG. tul. Ltsz. F. 58. 399.

Szabó Júlia: Magyar vajzművészet 1890-1919.
Bp. 1969 Corvina 34. kép.

Entz Géza: A csicsókeresztúri r.kat.
templom

Uitz Béla
festő

1913-1914-ben tűnik fel monumentálistus-és szérszajzaival
Szuggesztív rajzstílusa nagy hatással volt az aktivistákhoz hatlakozó műveszekre: Schadl Jánosra, Ruttkay Gyorgyre, Pászk Jenőre.
Szabó Júlia: Magyar rajzműveszet 1890-1919
Bp. 1969. Corvina 13. old. 14. old.

Uitz Béla
festő

Uitz Béla, Münnich Ferenc elő-
szavával. Bp. 1967

Szabó Lúcia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969. Corvina 19. olal.

Aitz Béla

Született 1887-ben. Festő, grafikusművész. Tanulmányai: Budapesten. Első önálló kiállítása: 1915. San Francisco-i Nagydíj nyertes: 1915. A „Ma" volt szerkesztőségi rajzolója.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 3341

3021

MDK

Mitz Béla, festő

fontos adatokat említ a cikk.

Rózsa Gyula: Mácza János 7.

Népszabadság, Bp. 1970. febr. 14.

MDK

Mitz Béla, Jestő

Tanácskörtársasági Emlékérmet Kapott.

–: Veteránok kitüntetése a moszkvai magyar nagykövetségen 8.

Népszabadság, Bp. 1970. febr. 18.

Mitz Béla Jenő

Budapestre érkezett.

—: Kulturális hírek 6.

Népszabadság, Bp. 1970. febr. 25.

Uitz

Képzőművészeti életünknek Picassóhoz fűződő viszonya csak... felnagyított képe annak a meghésettségnek, amely azt szinte az egész szárad folyamán jellemezte-jellemzi... sok mindenben... ma is. Nem mintha nem lettek volna a szárad kezdetétől... úttörő vagy... korszerű... művészeink, csak találomra választva...: Mednyánszky és Rippl, Csontváry és Gulácsy, Uitz és Kernstock, Berény és Fihanyi, Derkovits és Dési-Huber...

Somlyó György: Picasso magyarul.
Új Irás VII. évf. 6. sz. 1967. jún. 84. l.

Vitr Béla

A Tanácskortásaság direktórium által vásárolt képz. mův. alkotások kiállításán mutatják be műveit

Kiállítás
Dunaújvárosi Hírlap 1969. dec. 16.

Vitz

Emlitve

Oelmacher Anna: Kinetty János 80 év
Magyar Nemzet, Bp. 1969 dec. 23.

Utik

Szerepelni fog az alábbi tárlaton a kiszmüvészeti Muzeumban

(f. f.): Külföldön élő magyar művészek tárlata

Esti Hírlap 1969 XII. 31

MDK

Mitz Béla, festő

Megemlítve.

Rózsa Gyula: Követők s követők. 7.

Népszabadság, Bp. 1969. okt. 29.

MDK

Ulitz Béla, Jestő

Kiállítása az év végén

zárul. (Nemzeti Galéria.)

– : Hír

25

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 24.

M.D.K.

Uitz Béla festő

Földmüves családból született 1887. márc. 8-án Temesvárott.
Laktosinasnak adták, de kiharcolta, hogy tanulhasson
Elvégezte a gimnázium négy osztályát, azután 1908-ba
felvették a budapesti Képzőmüvészeti Főiskolára,
ahol Ferenczy Károly tanitványa volt.

Uitz / Münnich / , Bp. 1967. 2.l. ,/ .

M.D.K.

Uitz Béla festő

Főiskolás korában , 1914-ben rajzait kiállitotta a Nemzeti Szalonban, ahol valamennyit megvásárolták.

Csatlakozott a Kssák Tett c. folyóirata köré csoportusuló irokhóz, müvészekhez.

Háborus rajzai nem a szokásos haditudósitói ábrázolások.

Uitz / Münnich / , Bp. 1967. 2.1. / .

M.D.K.

Uitz Béla festő

Egyik szerkesztője lett a Ma folyóiratnak, az Nagy Októberi Forradalom mellett foglalt állást. A Tanácsköztársaság idején készitette hirés toborzó plakátját

"Vörös katonák előre ! "

ekkor készitette hatalmas májusi dekorációját:

& Az ipari munka és földmunka szolidarátását"

Uitz / Münnich / , Bp. 1967. 2.11 . / .

M.D.K.

Uitz Béla festő

Az ellenforradalom forradalmi tevékenységért börtönbe vetette.

1920-ban Bécsbe menekült.

Itt alkotta meg " General Ludd" c. 14 lapból álló hires rézkarc-sorozatát.

Részt vett az "Akasztott ember" és az "Egység" c. folyóiratok szerkesztésében.

Uitz / Münnich / , Bp. 1967. 2.1. ./ .

M.D.K.

Uitz Béla festő

A Tanácsköztársaság idején készitette freskótervét a Parlament számára, amelyet nem tudott már kivitelezni.

A Vörös Ujság hasábjain irásban is sikraszállt az uj müvészetért.

Elvállatą az Ifjumunkások Proletárképzőművészeti Tanmühelyének vezetését is.

Uitz / Münnich / , Bp. 1967. 2.1. ./.

M.D.K.

Uitz Béla festő

Kiállitást rendezett a Freie Bewegung helyiségében, az Artin -galériában, az Österreichis ches Museman.
Agitációs müvészet cimmel alőadást tartott.
Cikket irt az Ék cimü folyóiratban : Kisérlet az ideológiai forma felé cimen.
1921-ben utazott első izben a Szovjetunióba, ahol vendégként részt vett a Komintern III. moszkvai kongresszusán

Uitz / Münich / Bp. 1967. 2.1. / .

M.D.K.

Uitz Béla festő

1924-től 1926-ig Párizsban élt, ahol U.B. Martel néven egy antiimperialista albumot adott ki 1926-ban a Szovjetunióba költözött.

Müveit Moszkvában kiállitásokon mutatták be.

Harkovban, Frunzében, Moszkvában és mésutt kormányzati és tanácsépületek , szinházak falait, mennyezeteit a szovjet élet jeleneteivel diszitett

Uitz / Münich / Bp. 1967. 2. l.

. / .

M.D.K.

Uitz Béla festő

A szovjet Mezőgazdasági Kiállitás pavilonjait képekkel diszitette.

1930-ban a Szovjetunió Érdemes Müvésze cimével tüntették ki.

A szovjet Képzőművészeti Akadémia tanára, később dékánja.

Ma is a Szovjetunióban él.

Uitz / Münich / Bp. 1967. 2.1. . / .

M.D.K.

Uitz Béla festő

Müvészetének elismérséül a magyar kormány 1967-ben V
Vörös Zászló érdemrenddel tüntette ki.
1957-ben ~~látogatást tett hazánkban~~ xx tett látogatást hazánkban.
80 éves.

Uitz / München / Bp. 1967. 3. 1.

M.D.K.

Uitz Béla festő

Anya gyermekével, 1914 k. papír, szén, MNG. repr.
Mosó asszony, 1915, " " "
Olvasó lány, 1915 k. " " "
Almaszedők 1916 k. v.o. MNG
Fürdözők, 1916. hidegtü , MNG
Nő gyümölcscsel, 1917-1918, p.o. MNG.

Uitz / München / Bp. 1967. 1-6. kép

Uitz Béla festő M.D.K.

Küzdelem, kompozicióvázlat, 1917, p. tus. MNG
Kompozicióvázlat I. 1917, p. tus, MNG
Kompozicióvázlat II. 1917. p.tus MNG

Szuronyharc. 1917. p. tus ~~MNG~~x repr. Ma II~~6~~7.

Menekülők, 1916, p. tus repr. Ma I61 sz.
Uitz / Münich/ Bp. 1967. 7-11. kép

Uitz Béla festő **M.D.K.**

Anya gyermekével, 1918. p,tus, akvarell. MNG repr

Nő gyermekkel, 1918, p. tus, MNG. "

Táj. 1918. p. tus. MNG. "

Városligeti részlet, 1918 k. p. tus, MNG. "

Ülő fiu, p. tus, 1918. MNG. "

Uitz / Münich/ Bp. 1967.

12-16. kép

Uitz Béla festő **M.D.K.**

Kocsihuzók, 1918, p. tinta, MNG. repr.

Sebesültszállitás, 1918-1919, p. tus. MNG "

Hevesy Iván arcképe. 1918-1919. v.o. H.Iné tul.

Kompozició,1918-1919. p.tus. Lappang.

Uitz / Münich/ Bp. 1967. 17-20. kép

Uitz Béla festő M.D.K.

Táj. 1918 p. tus. MNG. repr.

Fekvő nő. 1919. v. o. MNG repr.

Női akt, 1918-1919. p. tus MNg. repr.

Ülő nő. 1918-1919. kart.o. Janus Pannonius Muz. Pécs, repr.

Uitz / Münich/ Bp. 1967. 21-24. kép

M.D.K.

Uitz Béla festő

Ülő öregasszony, 1919. p. tus. reprodukálva Ma IV/1.sz repr.

Olvasó nő. 1918. p. t. repr. Ma III/6. sz. repr.

Varró asszony. 1919. v.o. MNG. repr.

Be a Vörös Hadseregbe / plakátvázlat/ 1919. v.o. MNG repr.

Uitz / München/ Bp. 1967. 25-28.kép

M.D.K.

Uitz Béla festő

Világ proletárjai egyesüljetek. 1919. p. cer.
MNG. repr.

Vörös katonák előre ! 1919. Plakát. M. Munkás-
mozgalmi Muzeum

Uitz / Münich / Bp. 1967. 28-29. kép

M.D.K.

Uitz Béla festő

Az emberiség. 1919. Freskóvázlat a Parlament számára
reprodukálva: Eg„ség, 1922. Bécs
repr.

Gyár 1919. p. tus, akvarell. Bedő Rudolf tul. repr.

Dombos táj. 1919-1920, rézkarc. MNG. repr.

Uitz / Münich / Bp. 1967. 31-33. kép

M.D.K.

Uitz Béla festő

Dombos táj fenyőkkel 1919-1920. rézkarc, MNG. repr.

Arcok. 1920. p. tus, reprodukálva a Ma VI/1-2. számában, repr.

Kompozició. 1920 k. kart. o. Mihályfi Ernő tul. repr.

Uitz / Münich / Bp. 1967. 34-36. kép

M.D.K.

Uitz Béla festő

A "General Ludd"soroza t cimlapja. 1923. szines rézkarc. MNG. repr.

"General Ludd" sorozat: Eskütétel. 1923. " Moszkva, Puskin Muzeum.

" " " Great Enoch. M Munkásmozg. Muz. repr

Uitz / Münich / Bp. 1967. 37-39. kép

M.D.K.

Uitz Béla festő

"General Ludd" sorozatÖ Kivégzettek. 1923. rézkarc.
MNG. repr.

Notre Dameé . 1925. kart. tus,akvarell. MNG. repr.

Párizsi részlet. 1925. p. tus. Moszkva Puskin Muz. repr.

Uitz / Münich / Bp. 1967. 41-43. kép

Uitz Béla festő M.D.K.

Barbusse arcképe. 1925-30. p. szén. müv. tul. repr.

Párizsi ~~xxxx~~. hid. 1930. 1925. p. tus akvarelle
Moszkva , Puskin Muz. repr.

Moszkva, 20-as évek, p. tempera. Mihályfi Ernő
tul. repr.

Uitz / Münich / Bp. 1967. 44-46,kép

Uitz Béla festő M.D.K.

Makszim Gorkij arcképe / vázlat/ 1930 k. p. tinta
Müvész tul. repr.

Női fej, / frekóvázlat/ p. tempera. müv. tul.
repr.

Uitz. / Münich / Bp. 1967. 47-48.kép

Uitz Béla festő M.D.K.

Kirgiz táj . p. ceruza, müv. tul. repr.

Csapajev / freskóvázlat/ 50-es évek p. tempera
müv. tul . repr.

Uitz / Münich / Bp. 1967.

49-50. kép

Uitz Béla
festő

MDI.

A „Tett" és a „Ma" lapjait illusztrálta
az „Emberiség" című freshóvárlata.
„Lénin portré", c. műve. – Freshó-
tervei – grafikai.

Szabó Julia: Uitz Béla
Művészet, 1962 julius – 12 lap.

M.D.K.

Uitz Béla, festő

nem volt körvetlen kapcsolatban Derkovits-csal és Bécsben 1923-ban történt találkozásuk is csak futólagos volt. Mindamellett fennáll bizonyos hasonlóság mindkettőjüknek ez időben készült művei közök. (Derkovits: Bátyám és felesége. Tus és gyacr. 88 x 76 cm. J.j.f.: Derkovits Gyula 1923 Wien.)

Julia Szabó: Die Holzschnittfolge "1514" von Gyula Derkovits. /D.Gy. "1514" fametszetsorozata/

Acta Historiae Artium, Bp.1964. Tom. X.1-2. 209. old.

Liebe Tante, Onkel

Wenn wir Gesellen beisammen waren, wie
manchmal es geschehen [illegible] sie sich
[illegible] Wanderungen recht
[illegible] Heimatdorf. Besonders
wie [illegible] einen Kameraden, wie
[illegible] Tirolerin ist [illegible]
[illegible] Wien)

Uitz Béla

„Vörös Hadsereg" – plakát 1919,
később grafikáiban és monumentális
festményein folytatta e vonalat

A. Tyihomirov: Iszkusszstvo Vengrii IX – XX.
Moszkva 1961. 140. l.

Ulitz Béla

Franciaországba emigrált a politikai terror idején.

A.Tyihomirov: Iszkussztvo Vengrii IX - XX.
Moszkva 1961. 141. l.

Klitz Béla

Előre. Vörös Katonák! 1919
plakát

— repr.

A.Tyihomirov: Iszkussztvo Vengrii IX - XX.
Moszkva 1961. Képmelléklet. 110.

VÁRNAI ZSENI

Eredj fiam

(Nőmunkás, 1919. ápr. 1.)

Azt mondtam én, édes fiam:
Ne menj fiam a csatába.
Lelkem fiam,
Drága vérem,
Katonának fából lába,
Ne menj fiam a csatába.

Azt mondtam én, édes fiam:
Minek ölnél, minek mennél?
Édes fiam,
Drága vérem,
Testvéred bitója lennél,
S talán te is odavesznél.

Azt mondottam, édes fiam:
Nem erre szültelek téged,
Bubáztalak,
Takartalak,
Hogy elontsák piros véred,
S hogy mi végből, meg se kérdjed.

Azt mondottam, édes fiam:
Pénz országa, urak földje,
A szegénynek,
Proletárnak
Nincs egyebe, csak az ökle,
Azt is csak, hogy értük törje.

De most mondom, édes fiam,
Hallod fiam? Megvirradt már,
Szól a kakas,
Kukorékol,
Tied a föld, a kék határ,
Az erdő, a dalos madár.

Kerekedj föl, édes fiam,
Eljövelt a te országod,
Úr pribékje,
Zsoldos horda,
Ki rajta van,
Mind levered, mind kivágod.
Én tüzellek, édes fiam,
Erős karod, izzó véred
Érte töröd, érte ontod,
Milliónyi a testvéred,
A proletár jussát véded.

Hazátlanok szent hazáját
Ezer szívvel, ezer karral,
Szeresd fiam,
Védd meg fiam
Milliónyi akarattal,
Tűzzel, vassal és haraggal,
Most én mondom szülőanyád.

(Iskolai könyvtár: Május harangjai 241 o.)

KÖZLEMÉNY

Budapest Főváros I. kerületi Tanácsa dr. Szőllős Sándor elvtársat, a Végrehajtó Bizottság titkárát – nyugállományba vonulása miatt – saját kérésére tisztsége alól, érdemei elismerése mellett felmentette.

Dr. Szőllős Sándor több mint két évtizedet töltött a kerületi Tanács apparátusában, vezető beosztásban. Először az Építési és Közlekedési Osztály, majd az Igazgatási Osztály vezetője volt. Kiemelkedő államigazgatási ismerettel és gyakorlattal 1972-től látta el a V. B. titkári feladatokat. Szőllős elvtárs az államigazgatás egész területét jól és átfogóan ismerte. Tisztségét nagy tudással, munkaszeretettel, következetességgel, határozottsággal töltötte be. A közösségért fáradozó közéleti ember példáját mutatta a fiatalabb államigazgatási dolgozóknak. Életeleme volt a közélet tisztasága, a törvények megtartása és megtartatása. Szívügyének tekintette a lakóterületi politikai munka fejlesztését, a lakosság bevonását a közéletbe, mert ezek fontos mozzanatai a szocialista demokratizmus megvalósulásának.

Példamutató, eredményes munkája után jó pihenést, jó egészséget és további aktív közéleti tevékenységet kívánunk dr. Szőllős Sándor elvtársnak.

A Tanács 1978. szeptember 19-i ülésén a Fővárosi Tanács V. B. jelölése alapján dr. Kőszegi Attila elvtársat kinevezte az I. kerületi Tanács Végrehajtó Bizottsága titkárának.

Kőszegi elvtárs 1966-tól a Fővárosi Tanács V. B. apparátusában dolgozott. 1971–75. között a Fővárosi Tanács kerületi jogú KISZ Bizottságának függetlenített titkára volt.

Szakmája: jogász; politikai főiskolát végzett. Külön érdeklődési területe a várospolitika. Kiváló szakmai és politikai ismeretekkel rendelkezik, mely biztosíték a V. B. titkári funkció ellátására.

Szeretettel üdvözöljük kerületünkben, gratulálunk kinevezéséhez és eredményekben gazdag, sikeres munkát kívánunk.

Dr. Szőllős Sándor

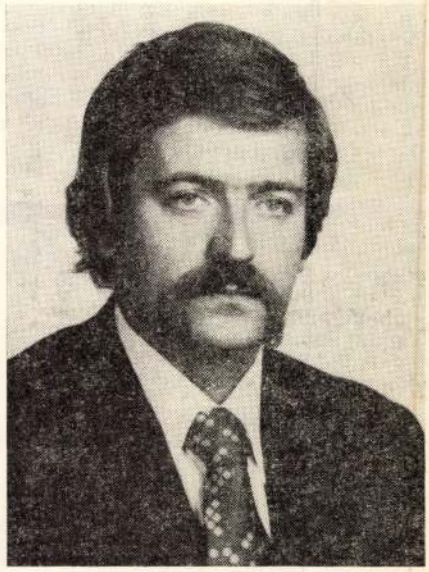

Dr. Kőszegi Attila

Volt és van

Nagy Endre

(levél a szerkesztőhöz)

Pesti Hírlap, 1919. március 29.

Ezt a kis jelenetet mint szemtanú mondom el.

Az egyik népbiztosságon föltűnően rendezett ruházatú és zilált tekintetű elvtárs jelentkezett kihallgatásra. Végre sor került rá és nagy lélegzettel belékezdett a mondanivalójába:

– Hát kérem méltósá... elvtárs. Pest közelében van nekem egy mintagazdaságom, amely...

– Volt.

– De kérem, van. Itt van nem messze Pesttől.

A népbiztos mosolyogva csóválta a fejét.

– Volt! Ha mondom, hogy csak volt! Hisz oly könnyű ezt megérteni! Egyszerűen, ahol eddig „van"-t mondott, mondjon helyette „volt"-ot. Ennyi az egész.

Az elvtárs riadtan hebegett:

– De hát akkor mi van nekem?

– Önnek elvtárs, van két karja. És ha dolgozni akar vele, majd meglátja, sokkal jobban megél belőle, mint ahogy az ön volt mintagazdaságában megéltek azok, akiknek a két munkás karjuknál egyebük nem volt.

Ezzel vége is volt az audienciának.

(Népszava, 1919. május 4.)

Proletár képzőművészeti tanműhely

(Népszava, 1919. május 4.)

A kapitalizmus, amely biztos pusztulásba vitte a proletárok millióit, velük együtt elpusztította a sok, bennük szunnyadó tehetséget, amit kifejleszteni nem lehetett alkalmuk. Hiszen a proletárgyermekek még a középiskoláig sem juthattak el, nemhogy a képzőművészeti főiskolára vagy egyéb művészeket kiképző tanintézetbe. Pedig akárhány proletárból, akik bányákban vagy gyárakban töltötték el életüket, kitűnő szobrász vagy festő vált volna. Mérhetetlenül sok érték veszett el így az egész emberiség számára. A proletárság fölszabadulásával ez az eddigi rettenetes állapot, a proletártehetségeknek ez a menthetetlen elpusztulása is meg fog szűnni. A művészeti direktórium, most proletár képzőművészeti tanműhelyt állít föl a tehetséges ifjúmunkások számára. Minden proletár számára nyitva áll az út, hogy művészi képességét szabadon kifejthesse. Közülük egyenlőre 20—30 legtehetségesebb állandóan ott fog dolgozni a képzőművészeti tanműhelyben, ezeknek tehát semmiféle más munkát nem kell végezniük. A többi növendéket egyenlőre csak szabadidejükben, vagyis az esti tanfolyamokon fogják tanítani. De amennyiben idővel közülük is akadnának komoly tehetségek, ezek is belekerülnek az első kategóriába. A proletárokat kell, hogy a legjobb művészek tanítsák. Ezért a tanműhely vezetését a direktórium Uitz Béla festőművészre bízta, akinek gondolkodása és művészete (mindannyian ismerjük a masírozó vöröskatonákat ábrázoló plakátját) garancia arra, hogy helyesen fogja irányítani az ifjú proletárokat. A festészeti osztályt Lampérth József, a szobrászati osztályt pedig Medgyessy Ferenc fogja vezetni, akik mindketten a legkiválóbb magyar művészek közé tartoznak, és akik eddig, minthogy a lehetetlen rossz ízlésű hadimilliós burzsoázia mellőzte őket, minden komolyabb munka- és érvényesülési lehetőségtől el voltak zárva. Különben mindhárom vezető maga is közművesből küzdötte magát föl a legnagyobb önfeláldozások árán. A legjobbat várhatjuk ezektől a tanerőktől, aminthogy proletároknak csakis a legjobbat szabad adni. Az iskola helyiségei Andrássy Gyula Dunaparti palotájában lesznek. A felvétel módjairól külön fogunk hírt adni.

(Andrássy Gyula Duna-parti palotája: I. Bem rkp. 6.)

A Bp. I. Bem rakpart 6. sz. épületen elhelyezett emléktábla

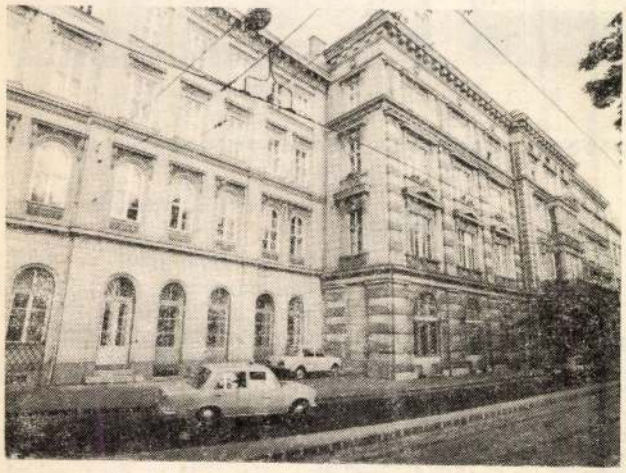

A Bem rakpart 6. sz. épület, melyben a „Proletár Képzőművészeti tanműhely működött 1919-ben

UITZ Béla

GÁBOR ANDOR

Aki a háborút dícséri...

Halálhörgése véres rohamnak,
A sátán kacaja kíséri,
Jaj! Száradjon le a szája annak,
Aki a háborút dícséri.

• • •

VÁRNAI ZSENI

Katonafiamnak

Én magzatom, szép katonafiam,
szíve vérével ír neked anyád.
Mióta a császár kenyerét eszed,
vörösbe fordult itthon a világ.
Most készülünk a döntő nagy csatára,
s ti lesztek ellenünk majd a sereg,
ha ráuszítnak önnön véreidre:
ne lőjj, fiam, mert én is ott leszek.

Az anyaföldnek most zsendül a méhe,
már lesi a munkás szolgahadat,
hogy szűz ölébe termő magot hintsen,
várja az erdő, mely életet ad,
most megmérjük irdatlan, nagy erőnket
s nem ringatnak majd kalászt a szelek;
a termőföld lesz a mi lázadásunk:
ne lőjj, fiam, mert én is ott leszek.

Fiam, ez öreg, reszkető sorokban
én sírok, ki méhemben hordtalak,
ki eggyé tettem órát, napot, éjet,
hogy etesselek, hogy dajkáljalak;
hús a húsomból, vér a véremből,
hogy emelhetnél te akkor kezet,
ha én zokogom, sikoltom feléd:
ne lőjj, fiam, mert én is ott leszek.

A Krisztusunk vagy, a mi Messiásunk,
a reménységünk, mindenünk: az Élet!
Fiam, te döntöd el most a mi sorsunk,
a te felzúdult bús rabszolgavéred;
borítson el a forradalmi mámor,
ha hömpölyög a lázadó sereg,
mint felkorbácsolt, zúgó tengerár:
ne lőjj, fiam, mert én is ott leszek

Felelős kiadó: Dr. Kőszegi Attila, szerkeszti: a Szerkesztőbizottság
Kiadja: a Hazafias Népfront és az I. kerületi Tanács Végrehajtó Bizottsága (Budapest I., Krisztina krt. 61/a) — 78.1054. — Állami Nyomda, Budapest

M. D. K.

Vitz Béla festő

A Szovjetunióban él

Freskókartonok

Készülő tanulmánya: „hogyan haladjon a művészet helyesen előre?"

Vázlat (Repr.)

Dutka Mária: A politikát, az ideológiát nem lehet elválasztani a művészettől

Beszélgetés Vitz Bélával

Magyar Nemzet 1960. (XVI) 252. sz. 9. l.

okt. 24

Mitz Béla, Szeged

Vörös katonák előre! Tanácsköztársasági plakát. 141. old.

Gerelyes Ede: A Legújabbkori Történeti Múzeum tanácsköztársasági gyüjteménye. 131.o.

Legújabbkori Tört.Múz.Évkönyve.II.évf.1960.Bpest.1961 Franklin Nyomda.Bp.

Uitz Béla

festő

Repr.:

71. Vörös katonák előre! 1919.

plakát, Magy. Mukásmozgalmi Int.

Aradi Nóra: Egész kép a magyar történelemből.
Bp. 1955.

Uitz Béla MDK

Az ő életutja is bizonyitja,hogy a magyar cézanne-isták közül a marxisták a szocialista realizmus előharcosai lettek.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX.században. Bp.1959.48.l.

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Munkásságáról. — Rajza

Szalé György: Egy óra Uitz Bélával
Élet és Irodalom, 1960. okt 21 – 43 sz. — 1 l

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

VeszPrémi N

1969 MÁJ 1

1021

Egy emberibb világ ünnepe volt

Kun Béláné emlékezik 1919 május 1-re

Betegen fekszik, de az emlékezés varázsa erősebb mint a kór. Fél évszázad után is eleven erővel idézi a nagy ünnep színes forgatagát, forró hangulatát.

— 1919 áprilisának utolsó napjaiban válságos helyzetbe került az első magyar proletár állam. Riasztó hírek érkeztek a frontról, s talán ennél is riasztóbb értesülések a jobboldali és a centrista szociáldemokrata vezérek üzelmeiről. A tanácskormányt május 2-án le akarták mondatni. A forradalmi kormányzótanács ebben a kritikus helyzetben határozta el, hogy május elseje megünneplésére mozgósítja az ország munkásait.

Kun Béláné meghatotan kutat emlékei között.

— Budapest utcáin elemi erővel ömlött el az öröm az első szabad május elsején. Mintha a munkásnép így akarta volna megmutatni nagy szívét és a proletár államhoz való ragaszkodását. Sok májusi ünnepre emlékszem. Kolozsvári ifjúkorom virágos, kedves majálisaira, a moszkvai lenyűgöző felvonulásokra, de mind közül ez az ünnep tette rám a legnagyobb hatást. Ilyen élményem nem volt sem azelőtt, sem azután. Diadalmas nap volt. Egy új, szebb, emberibb világ mutatta meg vonzó arcát.

S melegen, mintegy újra átélve a régvolt órákat, beszéli el, hogy szinte egyik percről a másikra borult ünnepi díszbe fővárosunk. Vörös drapériák színében ünnepelt a királyi Vár, Ormán a forradalom zászlai lengtek. A Lánchíd budai hídfőjénél diadalkaput emelt az ünneplő nép, a kapufeleket Marx és Engels szobrai díszítették. A Vérmezőn tízezren ünnepeltek, a tér egy roppant méretű csarnokhoz hasonlított, kék ég alkotta kupolájával. A Duna is ünnepelt, fellobogózott partok integettek a virággal díszített hajóknak. S az ünnepi pompa mindenütt nagy művészek ízlését dicsérte. Uitz Béla, Falus Elek, Pogány Mária, Pór Bertalan készítették az ünnepi díszleteket.

— Magam is egész nap kint voltam az utcán — folytatja Kun Béláné. — Az Andrássy úton, ahol zengett az Internacionálé, és reggel kilenctől déli egy óráig hömpölygött a felvonulók áradata. Nem volt dísztribün, nem voltak hivatalos delegációk, de Európa proletariátusa mégis eljött ünnepelni. A magyar munkások között osztrák, lengyel, román, olasz, francia, cseh és szerb proletárok menetelték. Fővárosunk népe 28 helyen gyülekezett. Dalok, táncok, forradalmi indulók ritmusa mindenütt.

Kun Béláné arról emlékezik, hogy a lelkek mélyéből feltörő öröm a pesti polgárság javarészét is magával ragadta. Csak a forradalom nyílt ellenségei gubbasztottak lehúzott redőnyeik mögött. Bizakodás élt a proletár szívekben, s az utcákon hömpölygő áradat viharos örömében megérezték önmaguk erejét. Ahogyan a Vörös Újság írta: „Üzenet volt ez a május elseje. A vörös szív tengerében úszó Budapest munkás százezrei, a magyar proletáriátus legjobbjai üzentek a kapitalista hóhéroknak, hogy dőreség minden erőfeszítés: a kommunizmus világa feltartóztathatatlan törvényszerűség, amely elsöpör az útjából minden kicsinyes és gonosz emberi mesterkedést".

— Kun Bélát aznap csak néhány percig láttam — emlékezik tovább Kun Béláné. — Korán reggel elváltunk, és csak este tudtam meg, hogy sok helyen beszélt. Virággal díszített gépkocsiról köszöntötte a fevonulókat, majd munkások, katonák, később fiatalok fogták körül és kérték, hogy beszéljen. A többi népbiztos is így járta végig a várost, elvegyülve az ünneplők között. Kun Béla fáradtan, mégis derűsen, bizakodással telten fejezte be a napot. „Gyönyörű volt. Tengernyi nép. Hatalmas erő" — mondta a nap eseményeire visszaemlékezve.

De a gond, a megoldásra váró feladat is tengernyi volt. Kun Béla az ünnepi hangulatban sem felejthette el, hogy másnap már kemény, kegyetlen küzdelmek várják.

— Meggyőződéssel mondhatom, hogy ez a csodálatos nap neki is és mindannyiunknak új erőt adott. Nagy szerepe volt abban, hogy néhány nap múlva, amikor a proletár hatalom sorsáról kellett dönteni, tízezrek gyülekeztek a forradalom vörös zászlaja alá, hogy fegyverrel tegyenek bizonyságot: a magyar nép színe-java élete árán is kész megvédeni a Magyar Tanácsköztársaságot.

A betegség nem tűr hosszabb beszélgetést. Kun Béláné — bár szívesen kutatna még kedves emlékei között —, búcsúzik.

— Tíz éve már, hogy újra Magyarországon élek. Eleinte még ott lehettem a május elsejei ünnepségen, de most már korom miatt sem vonulhatok fel. De amikor a szép nap reggelén felcsendül a munkásosztály himmusza, ott ülök én is a televízió képernyője előtt. Gyönyörködöm az emberek örömében, a virágokban, a tavaszban, és újra meg újra átélem a félévszázad előtti ünnepet is, amely nehéz, hányatott sorsom fényforrása, büszkesége volt... És máig is az.

Kékesdi Gyula

országban.

A gyűjtés (a napokban is értékes leletek kerültek a múzeum birtokába egy kesthelyi építkezésről) csak egy a sokrétű feladat közül. Mielőtt valamennyiről ízelítőt adott volna Sági Károly, a Balatoni Múzeum igazgatója, az üvegszekrény polcairól kiemelt egy könyvet. Onnan idézte fel: mit jelentett valamikor búvárkodó, a múltat a jövő felé tartó embernek lenni.

A beszéd

Móra Ferenc írta Tömörkény István halála alkalmából:

— ... sajátságos hivatal egy vidéki múzeum igazgatóé. Köszönő leveleket kap külföldről, ha valami ritka állatot küld neki, vagy ha valami ritka állatot küldenek neki. Ha valami ritka állat pusztul el, akkor is ő kap érte dorgáló levelet. Ha valami ritka állat születik, akkor is ő kap érte gratulációt. Ha valami ritka állat születik, akkor is ő kap érte dorgáló levelet. Ha valami ritka állat pusztul el

1969 APR
1021

FÉL ÉVSZÁZAD

A Tanácsköztársaság nemzetközi visszhangja

1919. március 21-én este az egyesült párt Erzsébet körúti titkárságának épületében lázas munka folyt. Egy asztalnál *Kun Béla* és a baloldali szociáldemokrata *Pogány József* a fiatal proletárállam nyilvánosságnak szánt „első szavát", a híres *„Mindenkihez!"* kezdetű kiáltványt fogalmazta. A proklamáció bejelentette, hogy *„Magyarország proletársága, a mai nappal a maga kezébe vesz minden hatalmat"*. A felhívás kifejtette a forradalom, a Tanácsköztársaság külpolitikai programját is. A Forradalmi Kormányzótanács *„kijelenti teljes eszmei és lelki közösségét az orosz szovjetkormánnyal, fegyveres szövetséget ajánl Oroszország proletárjainak. Testvéri üdvözletét küldi Anglia, Franciaország, Olaszország és Amerika munkásságának, egyben pedig felszólítja őket, hogy ne tűrjék egy pillanatig sem kapitalista kormányaik gaz rablóhadjáratát a Magyar Tanácsköztársaság ellen. Fegyveres szövetségre hívja fel Csehország, Románia és Szerbia meg Horvátország munkásait és földműveseit a burzsoák, a bojárok, a nagybirtokosok és a dinasztiák ellen. Felszólítja Német-Ausztria és Németország munkásait, hogy kövessék a magyar munkásság példáját, szakítsanak végleg Párizzsal, szövetkezzenek Moszkvával, állítsák föl a tanácsköztársaságot, és fegyverrel a kezükben szálljanak szembe a hódító imperialistákkal."*

A párt és a Forradalmi Kormányzótanács által aláírt kiáltványt, amely Magyarország népéhez szólt, követte egy, a nemzetközi proletariátushoz intézett felhívás is, amelyet Kun Béla írt alá. Ebben a márciusi fordulat ismertetése mellett hangsúlyozta, hogy az része a világforradalomnak, és kijelentette: *„a magyar proletárforradalmat a nemzetközi szocializmus védelme alá helyezzük"*.

E részletekből nagy vonalaiban kibontakozik a tanácskormány vezetőinek értékelése a nemzetközi helyzetről. A magyar proletárállam kormánya — s ebben a kommunista és szociáldemokrata népbiztosok (legalábbis az első hetekben) egységesek voltak — számított a forradalom továbbterjedésére és Szovjet-Oroszország, valamint Tanács-Magyarország katonai erőinek egyesülésére.

Ezek az elképzelések nem voltak irreálisak. Március közepén a Kárpátokban hallható volt az előrenyomuló ukrán Vörös Hadsereg ágyúinak dörgése, sőt — ha hihetünk a korabeli sajtónak — egy felderítő járőrük magyar területre is eljutott.

A forradalom továbbterjedése szempontjából a volt háborús veszteseket, másodsorban az ún. utódállamokat vették számításba. E számítások sem tekinthetők alaptalanoknak, hiszen a békeszerződés aláírásáig megvolt a lehetősége annak, hogy Ausztriában és Németországban megismétlődjék az 1919-es magyar március, hiszen a forradalmi munkásmozgalom pozíciói mindkét országban jelentősek voltak, s a győztesek mohósága itt is megadhatta a döntő, elhatározó lökést. A győztesek táborához tartozó „utódállamok" közül Csehszlovákiában és Jugoszláviában nehezen konszolidálódott a burzsoá rend, s a szocializmus híveinek ott is jelentős tábora volt.

E remények ismeretében nézzük, *hogy fogadta barát és ellenség világszerte a Tanácsköztársaság kikiáltásának hírét.*

Félelem az imperialista táborban

Az imperialista nagyhatalmak megdöbbenéssel fogadták a számukra váratlan fordulatot, amely *„Moszkva gyűlöletes doktrínáit Bécstől három órai, Berlintől egy napi és Párizstól mindössze harminchat órai utazás közelségébe hozta"* (az idézett szavak Bartlett angol újságírótól származnak, aki később tevékenyen részt vett a Tanácsköztársaság elleni szervezkedésekben). A párizsi tárgyalópartnerek nem érezték bebiztosítva magukat, hogy a világforradalom gyorsvonata nem száguldja be hamarosan ezt a valóban rövid távot. Éppen ezért — bár az eszközök megválasztásában vitatkoztak a fracia „merev" álláspont képviselői a „rugalmas" angol-amerikai-olasz vonallal — kezdettől fogva ellenséges magatartást tanúsítottak a Tanácsköztársasággal szemben, és teljesen egységesek voltak a „bolsevista métely" felszámolásának szándékában.

Öröm Szovjet-Oroszországban

Természetesen egészen más volt a magyar munkásforradalom győzelmének moszkvai visszhangja. Egy nappal később, hogy hírül vették a budapesti eseményeket, 1919. március 23-án, az OKP VIII. kongresszusán *Lenin* a következőket mondotta:

„Meggyőződésünk, hogy ez lesz az utolsó nehéz félesztendő. Ebben a meggyőződésünkben különösen megerősít bennünket... a magyarországi proletárforradalom győzelméről szóló hír." Majd így folytatta: *„Ha azt mondták rólunk, hogy bitorlók vagyunk, ha 1917 végén és 1918 elején a burzsoázia és sok híve nem talált más szót forradalmunkra, mint azt, hogy »erőszak« és »bitorlás«, ha még mind a mai napig hallatszanak olyan hangok, hogy a bolsevista hatalom erőszak útján tartja magát, aminek értelmetlenségét nemegyszer bebizonyítottuk, ha azelőtt lehetett ilyen esztelenségeket szajkózni —, most Magyarország példája elhallgattatja az ilyen beszédeket. Még a burzsoázia is belátja, hogy nem lehet más hatalom, mint a szovjetek hatalma. Egy kulturáltabb ország burzsoáziája világosabban ismerte fel, mint a mi burzsoáziánk október 25-e előestéjén, hogy az ország a pusztulás útját járja, hogy a népre egyre súlyosabb és súlyosabb megpróbáltatások zúdulnak, tehát a hatalomnak a tanácsok kezében kell lennie, tehát a magyar munkásoknak és parasztoknak, az új, szovjet-, proletár-demokráciának kell megmentenie az országot.*

A magyar forradalom, elvtársak, óriási nehézségekkel küzd..., de bármilyenek legyenek is a Magyarországra még kétségtelenül váró nehézségek, mi itt, a szovjet hatalom győzelmén kívül, erkölcsi győzelmet is arattunk..."

A szovjet nép örömét és rokonszenvét fejezte ki az a sok száz népgyűlés, amelyeken a munkások és parasztok köszöntötték az új szövetségest és harcostársat. Az elfogadott határozatok kifejezték, hogy milyen megkönnyebbülést jelent a külső és belső ellenség ellen vívott harcban az intervenciós erők hátában létrejött új forradalmi bázis, amely puszta létével is gyakorlati segítséget nyújt

Lenin
és Szamuely Tibor
Moszkvában,
1919 májusában

lenül szigorú, gyors és határozott erőszak alkalmazását a kizsákmányolók, a kapitalisták, a földbirtokosok és lakájaik ellenállásának elnyomása céljából. Aki ezt nem értette meg, az nem forradalmár, azt el kell távolítani a proletariátus vezéreinek vagy tanácsadóinak sorából.

De nem egyedül az erőszak a proletárdiktatúra lényege és nem elsősorban az erőszak. A proletárdiktatúra legfőbb lényege a dolgozók vezető osztagának, élcsapatának, egyetlen vezetőjének, a proletariátusnak szervezettsége és fegyelmezettsége...

Magyar munkások! Elvtársak! Ti még jobb példát adtatok a világnak, mint Szovjet-Oroszország, azzal, hogy az igazi proletárdiktatúra alapján egy csapásra egyesíteni tudtátok valamennyi szocialistát. Most az a hálás és igen nehéz feladat áll előttetek, hogy megálljátok a sarat az antant elleni súlyos háborúban. Legyetek szilárdak. És ha ingadozás üti fel a fejét a szocialisták között, akik tegnap csatlakoztak hozzátok, a proletárdiktatúrához, vagy a kispolgárság körében, nyomjátok el könyörtelenül ezeket az ingadozásokat. Agyonlövetés — ez a gyáva méltó jutalma a háborúban.

Az a háború, amelyet ti viseltek, az egyetlen jogos, igazságos, igazán forradalmi háború, az elnyomottak háborúja az elnyomók ellen, a dolgozók háborúja a kizsákmányolók ellen, háború a szocializmus győzelméért. Az egész világon a munkásosztály minden becsületes tagja a ti pártotokon áll. Minden hónap közelebb hozza a proletár világforradalmat.

Legyetek szilárdak. A győzelem a tietek lesz!

Világ proletárjai egyesüljetek.

24 VÖRÖS UJSÁG 24

Lenin üzenete a magyar munkásságnak

„Ne türjetek semmi ingadozást"

Pétervár, junius 6. Lenin a Pravdában közzétette a magyar munkássághoz intézett *levelét, amely a magyar szocialista forradalom nagy jelentőségét fejtegeti, mint az első forradalomét, amely Nyugat-Európában kitört és amely ennélfogva az első példa Nyugat-Európában.* Lenin kifejti, hogy a végleges szocializmushoz vezető fáradságos átmeneti idő alatt csupán egy teljesen forradalmi néposztály, a szervezett forradalmi proletárság hajthatatlan acélos diktaturája nyomhatja el más elemek ingadozásait, megalkuvásait, hogy a forradalmat céljaihoz juttathassa.

Mindezt vaskézzel kell végrehajtani és minden ellentállást meg kell törni

Nem csupán a kapitalizmus és a befolyása alatt lévő elemek ellenzik a társadalmi forradalmat, hanem *a kispolgári gondolkozásu elemek, sőt munkások amu nagy tömegei is, amelyek nem tudnak megszabadulni a kispolgári hagyományoktól.* A parasszt, a dolgozó elem a szocializmus és munkásság diktaturájára törekszik, de *a parasszt, mint terményei eladója, a polgári rendet és a polgári diktaturát kívánja.* Ezt a felemás gondolkodást csak a proletárság diktaturája és ilyen politika győzheti le. Ezeket az elmeket ugy kell nevelni, hogy *megmutatták nekik az uj rend minden áldását.*

Lenin azt üzeni a magyar munkásoknak: Legyetek erősek. Ha ingadozás mutatkozik azok között a szocialisták között, akik csak tegnap csatlakoztak a proletárdiktatúrához vagy a kispolgári elemek között, nyomjátok el ezt az ingadozást.

A proletárság diktaturája, amely osztályhatalma, a proletárság szervezett erejére és hatalmára, a tudomány, a technika és tőke valamennyi vivmányaira támaszkodik; valamennyi munkanem lélektanában való proletár tájékozottsága, végül a kevésbbé szervezett és következetes falusi munkássággal és kistermelőkkel szemben való fölényessége mind elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy lehetővé tegye a parasztokat és kispolgári munkást megnyerni a szocializmusnak.

Olyan időben, amidőn csak kétféle diktatura lehetséges, a történelmi helyzet szerint: *a kapitalista ellenforradalmi, vagy proletár forradalmi diktatura, minden ... utóbbit gyengitheti, vagy egyenesen eltávolithat tőle.* Az ellenforradalmi diktaturának eszköze, amely a *proletárság hatalmának megbuktatására törekszik*, hogy azután maca foglalja el a helyét, az a felemás gondolkodás, amely utját állja a proletárdiktatura forradalmi következményeinek, a valóságban *az ellenforradalom leghitványabb fegyvere a forradalom erejének letörésére*

Fotómontázs
a Vörös Újság
1919.
június 7-i
számából

A Szlovák Tanácsköztársaság kikiáltása Eperjesen 1919. június 16-án

az élethalálharcot vívó Szovjet-Oroszországnak, hiszen megosztja az ellenforradalmi erőket.

A szovjet sajtó szinte naponta méltatta a magyar munkásállam sikereit a szocialista építőmunkában. Cikkek ismertették a Tanácsköztársaság létrejöttének körülményeit, a Forradalmi Kormányzótanács rendelkezéseit, beszámoltak a dolgozók helyzetének megjavítására tett intézkedésekről, bemutatták a magyar forradalom vezetőit, Kun Bélát, Szamuely Tibort.

A rokonszenv nemcsak szavakban nyilvánult meg — még e nehéz napokban sem. Lenin áprilisban, az intervenció megkezdése előtt utasította a Vörös Hadsereg vezetőit egy nyugati irányú offenzíva előkészítésére, a Tanács-Magyarországgal való kapcsolat biztosítására. A Vörös Hadsereg egyik fő feladatának jelölte meg Lenin: *„szilárd vasúti kapcsolatot teremteni Tanács-Magyarországgal".*

A német munkásosztály

Németországban a kommunisták és a centrista független szocialisták proletár többsége nagy lelkesedéssel fogadta a Magyar Tanácsköztársaság megszületésének hírét. A hangulatot híven adja vissza *Erich Mühsam*, a kiváló forradalmár költő emlékezése: *„Március 21-én Münchenben bombaként hatott a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának híre. A proletariátus túláradó lelkesedéssel üdvözölte... Ujjongó helyeslés fogadta a gyűlés szónokainak azt a felhívását, hogy kövessék a magyar példát... Szinte naponta zajlottak le hatalmas tömeggyűlések, amelyeken megvitatták a proletárforradalom kilátásait, és amelyek mindig azzal a reménnyel zárultak, hogy a Bajor Tanácsköztársaság eszméje rövid időn belül megvalósítható."*

A Bajor Tanácsköztársaság az orosz és magyar példa nyomán hamarosan megszületett. A müncheni munkások hősi kísérlete nem talált Németországban követőkre, a jobboldali vezetésű, ún. „többségi" szociáldemokrata párt elutasította a proletárdiktatúrát, s a győztes hatalmak — okulva a magyar eseményeken — Németországgal már rugalmasabbak voltak.

Ha nem is született német földön újabb tanácsállam, a német forradalmi munkásmozgalom megtalálta a Magyar Tanácsköztársaság segítésének, népszerűsítésének legjobb módjait. A kommunista és baloldali szocialista sajtó terjedelmes beszámolókat közölt a magyar proletárállamról, szolidaritási nagygyűléseket, sztrájkokat szervezett forradalmunk támogatására. A szervezett vasúti munkások például megakadályozták a készülő intervenciós hadjáratra a munciószállítást.

Ausztriában a szociáldemokrata kormány, a munkástömegek nyomására, nem fogadta ellenségesen a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltását, bár e példa követését — a győztes imperialista hatalmak fenyegetésére hivatkozva — elhárította. Mivel pedig az osztrák munkások többsége követte a szociáldemokrata pártot, és mert Ausztriával szemben rugalmasabb magatartást tanúsított a párizsi békekonferencia is, nem került sor proletárforradalomra. A szociáldemokrata kormány viszont formális diplomáciai kapcsolatot létesített a magyar tanácskormánnyal, lehetőséget adott a magyar Vörös Hadseregbe való toborzásra — így került *Leo Rothziegel* zászlóalja is Magyarországra —, és hallgatólagosan tudomásul vette az antant által tiltott fegyver- és lőszercsempészést.

Szomszédaink

A volt monarchia utódállamaiban a Tanácsköztársaság kikiáltását — bár a jobboldali szociáldemokrata és burzsoá nacionalista politikusok rágalmaikkal igyekeztek ezt álcázott nacionalista kísérletként feltüntetni — rokonszenvvel fogadták. Ennek igen nagy jelentősége volt, hiszen ezek az országok jelentették a legnagyobb katonai fenyegetést a magyar proletárállamnak. *Romániában* a készülő intervenció ellen a baloldali szocialista és kommunista csoportok propagandatevékenységet folytattak a hadseregben. 1919. április elején Erdélyben vasutassztrájkot szerveztek, amelynek kapcsán a román kormány több száz vasutast börtönzött be. A sztrájk idején a székelykocsárdi csomóponton a vasutasok merényletet kíséreltek meg a hadsereg egyik muníciós szerelvénye ellen.

Jugoszláviában a magyar események híre meggyorsította a forradalmi csoportok tömörülését. *1919 áprilisában* létrejött a *Jugoszláv Kommunista Párt*, amelyhez a szervezett munkások nagy többsége csatlakozott. Az alakuló kongresszus szolidaritást vállalt a magyar tanácsállammal.

A szociáldemokrata-burzsoá rágalomhadjárat a magyar proletárforradalom ellen *Csehszlovákiában* volt a legeredményesebb, s így jobbára csak a szlovák területeken fogadták rokonszenvvel a Tanácsköztársaság létrejöttét. Ez főként abban nyilvánult meg, hogy a hadkötelesek megtagadták a bevonulási parancsot. Emiatt 1919 március végén, április elején számos szlovákiai helységben (Rozsnyón, Nyitrán és környékén, Trencsénben, Zsolnán s másutt) zavargások voltak.

Röviden áttekintettük a Tanácsköztársaság kikiáltásának nemzetközi visszhangját a környező országokban. A szolidaritás, az együttérzés hullámai persze másutt is magasra csaptak, a forradalmárok világszerte Magyarország felé fordították tekintetüket, szorongva figyelték a kis ország kibontakozó küzdelmét létéért, a világforradalom továbbterjesztéséért, és lehetőség szerint segítséget is nyújtottak ehhez a harchoz.

KENDE JÁNOS

„BE A VÖRÖS HADSEREGBE!"

A KIMSZ hősi helytállása a honvédő harcokban

A Magyar Tanácsköztársaság egyik legfontosabb feladata a proletárdiktatúra megvédése volt a külső és belső ellenforradalmi erőkkel szemben. Vezetői tisztában voltak azzal, hogy az imperialista hatalmak biztatására a környező ellenséges, burzsoá államok előbb vagy utóbb támadást fognak intézni a fiatal proletárállam ellen.

A Forradalmi Kormányzótanács már az első napokban gondoskodott az új proletárhadsereg felállításáról. *Március 24-én elrendelte a Vörös Hadsereg megszervezését* toborzás útján, majd a honvédelem érdekében június elején bevezette az általános hadkötelezettséget a 18—45 évesek részére. A rendelet értelmében a 18 éven aluli fiatalok nem teljesíthettek katonai szolgálatot. A lassú tempójú toborzómunka a román burzsoá hadsereg támadásának megindulása — április 16-a — után jelentősen meggyorsult.

A magyar nép hadra kelt az intervenciósok ellen. Háborúja igazságos, forradalmi-honvédő háború volt, és a túlerővel szemben hősi helytállással, nagyszerű haditettekkel a nemzetközi proletariátus csodálatát váltotta ki.

„... vérünk hullásával, utolsó leheletünkig ..."

Április 19-én a proletárhatalom fegyverbe hívó szavára az önkéntesek ezrei jelentkeztek a toborzó bizottságok előtt. A jelentkezők nagy része a fiatal koroszályhoz tartozott.

A korabeli fővárosi és vidéki újságok színes tudósításokban számoltak be a toborzó gyűlésekről, az ott elhangzott buzdító beszédekről. A *Vörös Újság*, a Népligetben április 20-án tartott toborzó ünnepségről beszámolva, leírt egy jelenetet, amely nagyon jellemző volt a hangulatra: *„Most Trimmer Antal elvtárs MÁV-gépgyári kazánkovács lépett az emelvényre. — Ötvennégy éves vagyok — mondta —, de amikor arról van szó, hogy a munkás viselje-e a robotot, vagy szabaduljon-e föl a fegyverek erejével; akkor nem lehet egy pillanatig sem habozni. Gyertek velem, fiatal elvtársaim! — A szónok lelépett az emelvényről, és a toborzó bizottság asztalai felé ment. A nyomában seregestől mentek a fiatal elvtársak ..."*

Aznap este a budapesti kerületekben spontán tüntetések zajlottak le a honvédő háború mellett. Valamennyi közül a leglelkesebb a negyedik kerületi fiataloké volt — írta az egyik újság —, akik a szakszervezeti helyiségükből elindulva, a proletárdiktatúrát és a forradalmi vívmányokat éltetve vonultak végig a Kossuth Lajos utcán, a Rákóczi úton és a körutakon. Az ifjúmunkások időnként szónoklatokat tartottak. A következő napokban számos KIMSZ-szervezetben gyűléseket rendeztek, ahol egyhangú határozatok születtek a Vörös Hadseregbe való belépésre. Az üzemi toborzóhelyeken a fiatal munkások ezrei jelentkeztek a munkásezredekbe.

A középiskolai tanulók közül is sokan beálltak katonának. A toborzásból az egyetemi hallgatók sem maradtak ki. A szakszervezetek egyetemi szakosztályaiban megtartott gyűléseken hasonló határozatok születtek, mint a KIMSZ-szervezetekben. Hallatták szavukat a galileisták is. A *Galilei-kör* rendkívüli taggyűlésén — április 21-én — elfogadott, és a sajtóban is közzétett „harci szózatában" forradalmi hangon szólt az egyetemistákhoz: *„... Eddig eszmékkel harcoltunk, most szuronyokkal fogunk küzdeni! Galileisták! Elhatároztuk, hogy mindnyájan belépünk a Vörös Hadse-*

Ifjumunkások! Elvtársak!

A vörös katonák a harctéren végzik legszentebb kötelességüket. De hiába áldozzák vérüket értetek, ha nem segititek őket harcaikban. Minden erőnk megfeszitésével kell most dolgoznunk.

Ellenforradalmár az, aki a mühelyben nem végzi kötelességét!

Vissza kell állitani a munkafegyelmet!

Őrködjetek ti, hogy rendbontó, rákoncátlankodó, a forradalom ügyét elárulo ifju proletár soraitok között ne legyen!

Nem kommunista az, aki a mühelyben rendetlenkedik, haszontalankodik.

Dolgozzatok, mert a munka menti meg a proletárhazát!

Dolgozzatok, mert ami a vörös katona markában a fegyver, az a mi kezünkben a szerszám!

Dolgozzatok! Dolgozzatok! Dolgozzatok!

A munkafegyelem megszilárditására felhivó röplap

Jókedvű fiatal vöröskatonák

regbe, küzdeni, agitálni, tanítani és gyógyítani fogunk a harcmezőn, és kitartásra fogjuk buzdítani katonatestvéreinket . . ."

A KIMSZ eredményes agitációs munkát végzett a toborzás sikeréért. Felismerte a Tanácsköztársaságot fenyegető nagy veszélyt. „*Az Ifjú Proletár*"-ban rendíthetetlenül hirdette az öntudatos fiatalok elszántságát: „*Ha kell, vérünk hullásával, utolsó leheletünkig, végső vonaglásunkig vívjuk és álljuk a harcot, de elnyomottak és kizsákmányoltak többé nem leszünk!*"

„A vörös május"

Április végén az ország népe lelkesen készült az első szabad május 1-e megünneplésére. Vörös színt öltött Budapest. Vörös zászlók erdeje, diadalkapuk, oszlopok, allegorikus képek, Marx, Engels és Lenin szobrai díszítették a főútvonalakat. Május elsején hatszázezer dolgozó vonult fel a mai Népköztársaság útján a Városliget felé. Délután a főváros különböző helyein színes műsorok szórakoztatták a nagyszámú nézősereget. Este tűzijátékkal zárult az „igazi" proletárünnep.

Az ifjúmunkások délután tartották ünnepségüket az FTC-pályán. Az Internacionálé elhangzása után *Kázmér József*, a KIMSZ titkára mondott ünnepi beszédet. Méltatta a munkásünnep nagy jelentőségét, a fiatalok forradalmi tevékenységét. A gyűlésen felszólalt *Marcu Valerian*, a zürichi *Ifjúmunkás Internacionálé* titkára. Beszédét így fejezte be: „*Én erőt merítek a ti harcaitokból és győzelmetekből, és amikor innen elmegyek, felesküszöm a ti zászlótokra. Nem mozdul meg egy kalapács, nem indul meg egy gép, míg orosz testvéreink és a ti példátokat az egész világ proletariátusa nem követi.*"

A gyűlés után színielőadás és sportműsor következett. Az ifjúsági futóverseny, majd az FTC birkózóinak bemutatója után futballmérkőzést rendeztek az FTC I. és az FTC ifjúsági csapata között. A sportműsor végén a fiatalok forradalmi dalokat énekelve a KIMSZ-központ — Teréz körút 7, ma Lenin körút — elé vonultak, ott hosszan éltették a proletárdiktatúrát és a Vörös Hadsereget.

Május elseje ünnepi hangulatát a frontról érkező vészjósló hírek árnyékolták be. A román hadsereg Szolnokig, a cseh hadsereg Miskolc térségéig tört előre. A Központi Munkás- és Katonatanács május 2-i ülésén néhány baloldali szociáldemokrata vezető és a kommunisták visszautasították a Tanácsköztársaság kapitulálására vonatkozó javaslatokat. Határozott fellépésük nyomán a Kormányzótanács rendkívüli intézkedéseket hozott a proletariátus általános mozgósítására, a Vörös Hadsereg megerősítésére. Az ülésen felszólalt *Lékai János*, a KIMSZ elnöke is, aki a munkásifjúság nevében támogatásáról biztosította Kun Bélát és társait: „*Akkor, amikor mi azt mondottuk, hogy egy egységes párt legyünk, akkor mutassuk is meg, hogy ezen egységes párttal az egységes ideákért barikádokon keresztül is, áldozatokkal is tudunk harcolni, meg tudjuk védeni azt, amit akarunk.*"

„. . . hőseink emlékét örökre magunkba zárjuk"

A KIMSZ a májusi általános mozgósítás után minden erejével arra törekedett, hogy elősegítse a proletárhadsereg szervezését és győzelmes harcait. Vezetői fáradhatatlanul agitáltak és toboroztak, majd maguk is fegyvert fogtak a Tanácsköztársaság védelmében. „Az Ifjú Proletár" május 5-i számában megjelent közlemény arról adott hírt, hogy a KIMSZ központjának „*18 éven felüli kiképzett tagjai beálltak a Vörös Hadseregbe, és május 5-én a frontra kimentek. Lapunk megjelenése azért szenvedett késedelmet, mert nyomdánk legnagyobb része belépett a Vörös Hadseregbe*".

Az ifjúkommunisták példamutatása serkentőleg hatott az egész fiatalságra. A Vörös Hadsereg újoncai nagy szorgalommal igyekeztek elsajátítani a katonai ismereteket. Magatartásukról és fegyelmükről elismerőleg szóltak a katonai vezetők: „*A fiatalokban igen nagy az ambíció, és jobban lehet bennük bízni, mint azokban, akik csak muszájból mennek a frontra.*"

A KIMSZ egyetlen fegyveres testületben sem épített ki önálló csoportokat, a fiatal kommunisták az egységekben létrehozott pártsejtekhez tartoztak. A Vörös Hadseregben az ideológiai nevelést a politikai megbízottak végezték. Az ifjúsági szövetség ajánlására tehetséges és képzett ifjúkommunistákat választottak e fontos funkcióra, akik becsülettel teljesítették is feladataikat. Landler Jenő, a Tanácsok Országos Gyűlésén elmondott beszédében megemlékezett az egyik hősi halált halt fiatal politikai megbízottról: „*A zászlóaljparancsnok meg négy katona sírt, és azt mondták, hogy ezt az embert sajnálják a legjobban. Megkérdeztem, ki volt ez, s miért sajnálják annyira. Azt felelték, ő volt a politikai megbízott, aki min-*

dig elöljárt a harcban, és szépre, jóra tanított bennünket."

A fiatal vöröskatonák hősiesen harcoltak a Vörös Hadsereg májusi és júniusi csatáiban, a diadalmas északi hadjárat ütközeteiben. Kázmér József, a KIMSZ titkára, visszaemlékezésében így írt az ifjúmunkások helytállásáról: *„A salgótarjáni, miskolci és a Kassa előtti harcok legkiemelkedőbb hősei ők voltak. Brodmann (Ignác), Kaszás (Hugó) és sok száz névtelen elesett ifjú hősünk emlékét örökre magunkba zárjuk."*

A magyar Vörös Hadsereg bátor haditettei igen sok véráldozattal jártak. A hősi halottak között számos KIMSZ-tag és fiatal vöröskatona volt. Például Takács Sándor, a győri vagongyári ifjúmunkások vezetője, Hajabáts László és Porga Aladár komáromi diákok, Róth József, Kovács István, Mészáros István, Ganz Sándor ifjúmunkások, valamint Leél Leó, a diákmozgalom egyik vezetője. Egy forradalmi korszak áldozatkész ifjúságának legkiválóbbjai voltak ők, akik a legdrágábbat, az életüket adták a proletárhatalomért.

„Munkára szólítjuk fel . . ."

A KIMSZ mozgalmi tevékenysége a honvédő háború idején sem csökkent. Csoportjaiban élénk szervezeti élet folyt. Az ifjúsági szövetség központja számos akciót kezdeményezett a fiatalok kulturális nevelése érdekében. Megszervezte az ifjúmunkások kedvezményes helyáru színház- és hangversenylátogatását, az ingyenes múzeumi sétákat. Az egykori adatok szerint július 15-ig 12 színházban 30 000 ifjúmunkás 450 előadást nézett meg. A Zeneakadémián rendezett 10 hangversenyen 10 000 fiatal vett részt. Csak május hónapban 42 múzeumi sétaelőadást szerveztek — 1200 résztvevővel. A tehetséges ifjúmunkások művészeti képzésére megalakult a proletárképzőművészeti tanműhely, ahol Uitz Béla festőművész vezetésével 35 fiatalt oktattak.

A KIMSZ gondoskodott a tanoncok egészségügyi helyzetének megjavításáról. Kezdeményezésére a fővárosi és vidéki közfürdőkben rendszeres fürdési lehetőséget biztosítottak számukra, térítés nélkül. Gyógyintézetekben helyezték el a tüdőbeteg fiatalokat. Júniustól folyamatosan 1000 gyenge fizikumú ifjúmunkás számára kéthetes ingyenes nyaralást szerveztek a Balaton mentén és az ország más üdülőhelyein.

A KIMSZ szorgalmazta az ifjúsági vezetők politikai képzését. Egyhónapos agitátorképző tanfolyamokat rendezett — Budapesten hatot —, hetenként három elméleti és három módszertani foglalkozással. Az előadásokat a központi vezetőség tagjai és „Az Ifjú Proletár" munkatársai tartották.

A KIMSZ a szervezeti élet élénkítése mellett nem feledkezett meg a fiatalok politikai neveléséről sem. A hadiállapotban levő országban az ipari termelés fokozása halaszthatatlan feladattá vált. A fronton harcoló munkások helyett az üzemekben, gyárakban és a földeken a fiataloknak többet kellett vállalniuk a munkából. Az ifjúsági szövetség vezetői felismerték a munkafegyelem jelentőségét; röplapok ezrein, „Az Ifjú Proletár" hasábjain agitáltak a szocialista munkamorál megteremtéséért: *„Munkára szólítjuk fel az ifjúmunkásokat* — írta a lap június 19-i száma. — *A munka saját érdekük, és minden proletártestvérünknek érdeke . . . A proletárdiktatúra alatt újjá kell teremtenünk a világot. Ehhez pedig rengeteg munka és lelkesedés kell. Ki lelkesedjen és ki dolgozzon, ha nem az ifjúmunkás? Ő fogja megteremteni az új világot, őneki kell kommunistának, forradalmárnak, jó embernek lennie!"*

Az új társadalmi rend az ifjúsági szövetségtől egyre sokrétűbb feladatok megoldását követelte. A KIMSZ kommunista jellegének egységes kialakításához szükség volt új programra és szervezeti szabályzatra. Jól látták ezt a KIMSZ vezetői is, akik a temérdek gyakorlati tennivalójuk mellett igyekeztek elvileg is tisztázni az ifjúmunkás-mozgalom helyét és szerepét a proletárdiktatúrában. „Az Ifjú Proletár" június 1-i vezércikke már világosan kimondta: *„Az ifjúmunkás-mozgalom célja . . . felkészülés az új társadalmat teremtő munkára a munkafegyelem, a tanulás által, felkészülés az új, korszerű eszméknek az elavultakkal való mindenkori harcára. Az ifjúmunkás-mozgalom a proletárdiktatúra alatt is harc, amelynek eszközei: szervezkedés, munkafegyelem, tanulás!"*

Ugyanebben a számban jelent meg a határozat a KIMSZ első kongresszusának összehívásáról, melynek előkészítéséhez az ifjúsági vezetők nagy energiával láttak hozzá . . .

GÁL LAJOS

A vörös katona indul

TOBORZÓ-FÉLE

Apám csatába ment
Búsan, mogorván,
Sodorta az a szürke regement,
Mint levelet az orkán;
Valahol oszt' levágta, eltemette.
Varjú se károg tán felette,
Csak édes szülém várja, hogy
Megveri még az ablakot,
De én azt mondom, hogy ne várja —
inkább varrjon kend piros pántlikát
Az én sipkámra.

Ha könnye van,
Ne sírja el, csak adja ide mindet;
A sírás úgyis csak haszontalan,
A jajt is ide: itt a helye mindnek.
Ide a bosszút, a gyűlöletet,
Mit ötödfél év lelkébe vetett,
A fájdalmat meg a nyomort,
És vigan nevetgélve
Varrjon kend piros pántlikát
Az én mentémre! . . .

Majd leszek én
Könnyet, fájdalmat elbíró legény.
Bosszút és gyűlöletet viselő
Leszámolásra induló erő,
Akinek útja vörös Hadak-útján
Egész világnak tereit befutván
Addig kutat, rombolva támad:
Mig megtalálja az apámat!

Aranyból vájok néki kriptát,
Bíborból adok rája tisztát,
A bakancsához koronát rakok.
Mellére gyémántokat aggatok,
S a sírköve a fellegekbe fúr:
Tudja a világ, ki fekszik alul . . .

De hát az idő drága, drága . . .
Édes szülém, hát varrja gyorsan
Ide, ahol a szívem dobban
Azt a vöröset! . . . De vigyázzon,
Apám után pusztulni lásson,
Ne szóljon rólam se szó, se beszéd —
Csak meg ne szúrja a kezét! . . .

Farkas Antal

1021 Uitz Béla 1021

A Magyar Tanácsköztársaság a szovjet irodalom tükrében

A Magyar Tanácsköztársaságot kikiáltásakor Moszkvából az OK(b)P éppen akkor ülésező VIII. kongresszusa és *Vlagyimir Iljics Lenin* üdvözölte. Ugyanakkor egy „irodalmi" üdvözlet is érkezett Moszkvából: *„Maxim Gorkij üdvözli a magyar proletariátust"* — adta hírül a *Vörös Újság* 1919. évi 43. száma. *„Szívből üdvözölünk benneteket. Új élet virrad ránk, példátokat rövidesen az egész világ követni fogja"* — üzente Gorkij.

Erre az üzenetre *Juhász Gyula* válaszolt a szegedi *Délmagyarország* 1919. április 2-i számában. Vezércikkében költőnk így ír: *„Szikratávíratok mennek egyik nép szívétől a másik nép szívéhez: örvendetes és testvéri üdvözletek. A világ proletárjai egyesülnek, hosszú küzdelmek után, győzelmes harcuk pihenőjében üzennek egymásnak. Csepel üzen Moszkvának, a kapitalizmus muníciójának egykori szállítója a moszkovita cárizmus egykori bástyájának. Itt Lenin elvtárs; üzeni a boldog szikra, amelytől forradalmi lángra gyúl millió munkás lélek, és piros pünkösdje lesz a proletárvilágnak... A múltkor Henry Barbusse üzent, a nagy francia költő, a lövészárok pacifistája, ...most pedig a forradalmas Oroszország nagy költője, lelki vezére küldött biztató és buzdító üzenetet nekünk, az új magyar szovjetköztársaságnak. Gorkij Maxim üzent nekünk, aki a háború alatt sebesült magyar katonákat ápolt, ...aki mint Oroszország intellektuálisainak vezetője nemrégen csatlakozott Leninhez, szolidaritást vállalva a forradalommal... Gorkij lelkes és örvendetes üzenete a magyar szellemi munkásoknak új erőt ad a további küzdelemre a proletáriátus végső diadaláért."* — írja Juhász vezércikkében.

Juhász Gyulához hasonlóan *A. Ovcsarenkónak* Gorkij publicisztikájáról írott, nem régen megjelent orosz nyelvű tanulmánya is, jelentős politikai fellépésként értékeli Gorkijnak ezt az üzenetét.

A Tanácsköztársaság megdöntése után *Anatolij Lunacsarszkij* lefordítja oroszra, s kiadja *Lékai János* három könyvét. Tanulmányt ír Lékai János munkásságáról, s 1921-ben először Lékai drámáihoz. (Három egyfelvonásos: *A rab, Forradalom, Megváltás.*) Lunacserszkij nagyon tehetségesnek tartotta *„a kis magyar fiút"*, ki Leninnel együtt írt alá egy felhívást a világ ifjúmunkásaihoz.

Lunacsarszkij tanulmányt írt *Uitz Béla* művészetéről is, valamint lelkes először *Hidas Antal* első orosz nyelvű verseskötetéhez. Nem egyszer adott hasznos tanácsot *Zalka Mátének*. Amikor pedig Moszkva értelmisége 1928-ban nagygyűlésen tiltakozik *Kun Bélának* Bécsben történt letartóztatása ellen, ennek a gyűlésnek szónoka is Lunacsarszkij volt.

Alexander Szerafimovics, a *Vasáradat* c. regény alkotója is korán, még 1918-ban kapcsolatba került magyar internacionalistákkal. Lelkes hangú levelet írt az *Izvesztijában* a magyar internacionalistákkal való találkozásról. Később barátsággal fogadja az emigráns magyar írókat: *Gábor Andort, Hidas Antalt, Madarász Emilt*. A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának tizedik évfordulóján, 1929. március 21-én, pedig megjelent a Pravdában Szerafimovicsnak *Illés Béla „Ég a Tisza"* című regényéről írott méltatása. Ezt a műelemzését a szovjet irodalomtörténet manapság is említésre méltónak és teljességgel helytállónak tartja.

A Pravdában állapítja meg *I. Szelvinszkij* is, hogy *„a Tisza-ciklus központi problémája a bolsevizmus"*. És hogy *„Illés az első nyugati proletáríró, akinek volt bátorsága és képessége ezt a kérdést munkája központjába állítani"* a szépirodalomnak ábrázoló eszközeivel s igényével.

Leonyid Pervomajszkij ukrán nyelven írta meg a *Magyar rapszódia* c. versciklust. A *„Vengerszkaja rapszógyija"* 1848 és 1919 emlékét idézte. Hidas Antal fordította le e ciklust magyarra, s jelent meg az öt vers a magyar emigráció folyóiratának, a *Sarló és Kalapácsnak* 1936. évi 16. számában. A ciklus első verse a gyásznak éneke. A Tanácsköztársaság megdöntése után Magyarország fölül elszállanak a darvak, csak a keselyű kering a magyar rónák felett. A második vers Petőfi emlékét idézi, a lánglelkű forradalmárét. A harmadik vers, az Induló költői látomás; a Magyarországra hazatérő internacionalistákat Petőfi vezeti! *„Előre, Lenin katonái! Előre, vörös magyarok!"* — énekli a költő Petőfi látomását, s a világszabadság vörös zászlaja alatt küzdők harcát idézi a költemény.

A magyar forradalomnak s a magyar szabadság ügyének lelkes hirdetője, énekese volt *Makar Paszinok* is, Petőfi és Ady költészetének szerelmese. *Bjelorusz* foltozóvargából lett Paszinok szovjet poéta. Magyarországi hadifogolytáborban ismerkedett meg a magyar nyelvvel és Petőfi, Ady költészetével. Az októberi forradalom után tért haza Szovjet-Oroszországba. A harmincas években a szovjet—magyar barátság fáradhatatlan propagátora volt. Egyik utolsó költeménye talán éppen a felszabadult Budapestet köszöntő ódája.

☆

A Magyar Tanácsköztársaságnak emléket állító, s annak emlékét idéző szovjet irodalmi megnyilatkozások még összegyűjtésre és feldolgozásra várnak. Áttekintésükben — a teljesség igénye nélkül — néhány jelentős, feltétlenül figyelmet érdemlő nagyszerű példájára szerettük volna felhívni, ráirányítani a figyelmet.

Dr. Horgosi Ödön
intézeti tanár
Jászberény, Tanítóképző

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Bp. V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP

Mi történt Purwod

Purwodadi Indonéziában van, Közép-Jáván. Újabb tömeggyilkosságok színhelye volt ez a kis közép-jávai városka. Az eset azért felettébb érdekes, mert ügy lett belőle, s hozzá magában az indonéz belpolitikában. Valóságos sajtóháború bontakozott ki Purwodadi ügyében, ami alighanem meglepő hír, lévén a megjelenő indonéz sajtó korántsem ellensége a kommunisták halomra gyilkolásának.

A sajtópolémiára,

meg az indonéziai állapotokra jellemző, hogy az egyik tábornok azzal védekezett a lapok vádjai ellen, hogy „ilyesmi csak 1967. előtt fordult elő..." Vagyis hasonló méretű tömeggyilkosság egyetlen vidéken. Lám, adódnak helyzetek, melyekben ily leleplező a védekezés is. De mi is történt Purwodadiban?

Egy kereszténypárti politikus, bizonyos Princen nevezetű (csak a neve holland) március elsején a sajtóban közzétette közép-jávai utazásának és ott szerzett információinak eredményét. Az angol nyelvű Djakarta Times és a nemzeti párti Suluh Marhaen óriási tálalásban közölte a hírt: Több ezer embert gyilkoltak le Purwodadiban. A gyilkosságokat novembertől kezdve hajtották végre a környéken, az áldozatokat szerte az erdőben temették el. A kivégzéseket borzalmas kínzások előzték meg s végül a megkínzott embereket vasrúddal nyakszirten ütötték, hogy ne kelljen golyóropogással zajt csapni! Persze — hangzott a jelentés — a környék lakossága így is a félelem légkörében él. Arról nem is szólva, hogy a közép-jávai térségben legalább ötvenezer politikai fogoly sínylődik embertelen börtönviszonyok közepette. Az egyes cellákban 25—60 letartóztatott van összezsúfolva. Princen borzasztónak minősítette az állapotokat.

Mit mondanak külföldön?

A djakartai lapok úgy tettek, mintha fogalmuk sem lett volna arról, hogy Indonéziában ilyesmi megtörténhet. Mindenesetre — a Djakarta Times-szal az élükön — elítélték az embertelenséget „amennyiben igaznak bizonyul a Princen-jelentés". A Djakarta Times vezércikkében amiatt aggódott, hogy a bűntett „külföldön eltorzítja a véleményt a Suharto kormányról". És a lap óva intette a kormányt az elhamarkodott cáfolatoktól.

Mi ez? Valami új áramlat az indonéz politikában? Netán elérkezettnek látták az időt a terror különösen brutális megnyilvánulásainak abbahagyására? Kétségtelen, hogy a hivatalos Djakarta aggódott a Purwodadi-ügy miatt Suharto európai útját megelőzően. Meglepő azonban, hogy bizonyos közismerten szélsőjobboldali lapok is beszálltak a sajtókampányba. Erre csak egy magyarázat adódik: az, hogy ezt a tömeggyilkosságot ezúttal maga a hadsereg a közép-jávai Diponegoro hadosztály egységei hajtották végre. Korábbi leírásokból ismeretes, hogy az előző tömeggyilkosságokat az indonéz hadsereg és a szélsőlönös együttműködése „bonyolította le": a hadsereg csupán elfogta a baloldaliakat a kommunistasággal gyanúsítottakat, s a fegyvertelen foglyokat kiszolgáltatta a felfegyverzett bandítáknak.

A szélsőjobboldal és a viszonylag mérsékeltnek számító polgári pártok régóta kifogásolják a hadsereg egyre ellenőrizhetetlenebb uralmát,

a „zöldsapkások"

és az egyes környékeken kényúrként viselkedő tábornokok hatalmát. Az a különös helyzet állt tehát elő, hogy maga a jobboldal is álszent módon belekapaszkodott a hadsereg által végrehajtott brutalitásba és követelte az általa ellenőrzött parlament vizsgálatát a hadsereg ellen. Motiválta az esetet az a tény, hogy sor került másfél tucat katolikus pap letartóztatására, közülük a kínzások következtében egy vagy több meghalt (a számok némileg bizonytalanok, Princen is csak információkra tudott hivatkozni, persze nagyon meggyőzőekre). Az indonéz keresztény szervezetek megriadtak attól, amitől már évek óta félnek: a szélsőséges muzulmánok nemcsak a kommunisták ellen, hanem ellenük is fordulnak. A megindult hivatalos cáfolat áradatban a hadsereg azzal védekezett, hogy a kommunisták „behatoltak" a vallási szervezetekbe, és „muzulmánoknak, katolikusoknak és protestánsoknak mondták magukat".

Különböző vezető tábornokok még tovább mentek a cáfolatokban, egyszerűen légből kapottnak minősítették az egész ügyet.

— rj —

Az egy főre eső gyógyszerfogyasztás

(Dollárban)

	1955 év	1960 év	1965 év	
USA	8,9	14,3	25	
Franciaország	4,3	8,6	24	
Svájc		9,0	19	
Olaszország	4,4	6,4	15	
NSZK	5,0	9,0	15,50	
Anglia	6,1	7,7	14,50	
Japán	2,8	5,2	10,1	(1963)
Hollandia	2,2	4,9	5,7	
Szovjetunió		2,38 rubel (1958)	6,03 rubel (1964)	
NDK			10,8	
Magyarország				

Uitz Béla

Említve

Solymár István Mai magyar grafika
Utunk 1970, ápr. 3.

Uitz Béla

Kállai Béla portréja (rajz)

G.T.P. A 75 éves Kállai Béla köszöntése
Népszabadság (Bp. 1970. okt. 22.

Cuk Béla

Plakátokat készítet

Dr. Nemesi Konrád: Plakát

Kiraket 1968 XII. 22 old.

Mitz Béla

1957-es A vörös Magyarország harcol c. freskó-terve.

Németh Lajos: Modern magyar művészet
Corvina 1968 179. l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ZALAI HÍRLAP

Uitz Béla
1021

Elkészült Zalaegerszeg 1969. évi rendezvény terve

A zalaegerszegi városi tanács végrehajtó bizottsága elfogadta a város 1969. évi rendezvény tervét. A terv felöleli a Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulója tiszteletére szervezendő összes rendezvényeket, az Ady filmszínház ünnepi műsorától, a nagy tömegeket mozgósító rendezvényeken át a pártszervek által megrendezendő ünnepségekig bezárólag.

A kiemelt városi ünnepségek során kapott helyet március 8-a, a nemzetközi nőnap, március 20-a, a Tanácsköztársaság évfordulója alkalmából rendezendő ünnepi megemlékezés, április 3-án a felszabadulás 24-ik évfordulójának ünnepe, a május 1-i, augusztus 20-i, szeptember 29-i és november 7-i ünnepségek.

A program részletesen tartalmazza az év folyamán megrendezni tervezett eseményeket. Így többek között a megyei könyvtár néhány rendezvénye, a városi néptánc bemutató, az országos jogásznapok, a dunántúli belgyógyász kongresszus, Uitz Béla plakátjainak és grafikáinak kiállítása, Vásárhelyi Viktor grafikai kiállítása, az ifjúsági park avatása, Madarász Viktorné és Vígh István tanácsköztársasági tisztségviselők emléktáblájának leleplezése a róluk elnevezett utcákban és számos ifjúsági, sport, valamint kulturális rendezvény.

A végrehajtó bizottság rendezvény terve tartalmas programot ígér erre az esztendőre.

szelek

zeti történelmünk sorá

A kultúrforradalom
sai és a proletárdiktatú
talomátvételének elők
a párt fegyvertársai v
fiatalok. Jancsó új filmjének
jelképrendszere is *e hősies vállalkozás monumentalitását, újszerűségét tolmácsolja.* Szinte elveszni látszik a néhány népi kollégista e falak, tornyok, templomok rengetegében; szüntelen mozgatásukkal is érzékelteti erejüket a rendező.

Ez volt az 1946-os „helyzetkép", ilyen lehetett a film cselekményének feltételezhető kora? Az ósdi „falak", a hallgató és velük szemben az új élet igazát hírdető fiatalok valóságos társadalmi aránya nem is lehetett más, s a traditiók, a tudatbeli sötétség bástyáinak lerombolása ilyen

maga a feladat is megdiadtatja egyesek erejét: tanulva tanítani, győzelemre vinni a marxizmus—leninizmust. Jancsó e bátor kis csapat tévedéseiben, illetve önmarcangoló, sorsot kereső, s olykor már fölösleges sebeket is tépő vitáiban a mozgalom *ellentmondásait* is felveti.

MEGÁLL-E JANCSÓ 1946-nál? A művésznek érintenie kell a felidézendő hajdanit, de a nézőpont mindig saját kora. Egyszerre felemelő és ugyanakkor megrázó e fiatalok minden hősies indulata és minden vívódó tévedése, ahogy az új világ építése közben a demokrácia, a humá-

3) Kitz Béla

fs. 6"

19-es plakátja a „Vörösháttonák e-
lőre!" című.

19-es ~~műve~~ több nagy művének csak ter-
ve: „Az emberiség" c. hatalmas freskó-
ját a Parlamentbe szánta; a „Halászok"

Dr. Lánczi Sándor: Kitz Béla
Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. 13. 50. n. 2376.

4) Kitz Béla
festő

és az „Építők" című a felépítendő munka tlázába.
„Az ipari és földmunka szolidaritása" c. hatalmas kompozíciót a május 1-i Bp.-i utca dekorálására festette.
Dr. Láncz Sándor: Kitz Béla
Élet és tud. XXIII. 1968. XII. B. 50. n. 2376

5) Kitz Béla

festő

Jelentős tevékenységet fejtett ki a Művészeti Direktórium tagjaként. A Proletár Képzőművészeti Tanműhely vezetője volt.

Dr. Láncz Sándor: Kitz Béla
Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. B. 50. n.
2376.

6) Nitz Béla
Kstő

A T. K. leverése után Bécsbe emigrált. Itt készültek „Analízisek" gyűjtőcím alatt, főként nontigurativ munkái. Résztvett a Komintern III. Kong-

D. J. Láncz Sándor: Nitz Béla
Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. 13. 50. n.
2376

7) Ulitz Béla

testő

vesszusán Moszkvában. Rajzokat hé-
szített Moszkvában.

1922-ben Bécsben fogott hozzá a
ludoliták - vézkarcsorozathoz. 14 lap
készült a sorozatban. / Horváth Béla

Dr. Láncz Sándor: Ulitz Béla
Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. 13. 50. n. 2377.

8) Ulitz Béla
festő

út a sorozatról – Élet és Tud. 1966. ~~[illegible]~~.
44. sz./

Angliába kapott meghívást, hogy freskón
örökítse meg alkotását. Lupán Párizsig
jut el a műrész. Tartózkodási engedélyt

Dr. Lánczi Sándor: Ulitz Béla
Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. B. TO. n.
2378

9) Nitz Béla
tető

nem hapott, ezért élnéven tartózkodott a dél-franciaországi Collioure-ban. Fr.o.-ban előadásokat tartott munkások részére, tárlatvezetést, kiránduklást szervezett. A Kommunista Párt megbízásából,

Dr. Láncz Sándor: N. B.
Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. B. 50. n.
2378.

10) Kitz Béla
festő

albumot készített „Az imperialista kol-
bosú ellen"/„Contre la guerre imperialiste"/
címmel. Két kiállítást rendezett Pá-
rizsban.

1926-ban megkapta a szvojet állam-

Dr. Láncz Sándor: K. B.
Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. B. Jo. sz. 2378

1) Nitz Béla
fs tő

bolgárságot és a Sz. U.-ba utazott.

A VHUTEIN / Összeszövetségi Ipar műrészeti Intézet / dékánja lett.

1930-ban a Komintern a forradalmi műrészek szervezete tőtitkárává választotta.

Dr. Láncz Sándor: U. B.
Élet és Tud. XXIII. 1968. XI. 13. 50. n.
2378.

12) Kitz Béla

fs tő

Ő hírta elétse a Forradalmi Műrének Nemzetközi Irodáját; kiállításokat szervezett, ~~tu~~ Nyg szervezőmunkát Blytatott.

A Gorkij-park építésének vezetőmű

Dr. Láncz Sándor: K. B.

Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. B. 70. n.

2378.

13) Nitz Béla

festő.

vésze lett. Hozzáfogott egy könyvhöz a kert-
építés művészetéről s a Kongresszusi Palota,
a szovjetek tlóza hatalmas méretű tres-
kóinak tervezéséhez. Résztvett a har-
kovi színház díszítésében, a szovjet-kir-
gíz főváros, Frunze Kongresszusi Palotája
Dr. Láncz Sándor: Nitz Béla
Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. B. To-n
2378.

14) Mikh Béla
tető

részére pedig tiszkót tervezett az 1916-ban felkelésről. — E nagy tervekből alig valósult meg valami sami megvalósult, az is elpusztult.

A Bp.-i Nemzeti Galériában kiállítása volt.

Dr. Láncz Sándor: Mikh B.
Élet és Tud. XXIII. 1968-XII. B. 50. n. 2378

15) Kitz Béla
fs tő

1930-35 készült a komintern-sorozat,
a „Töletek függ"
Portréi: „Lapajev"
Művei: „Sallai a bitófa alatt"

Dr. Láncz Sándor: Kitz Béla
Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. B. 50. a.
2378.

1) Lilt Béla
ktő

„Vörös katonák előre!" 1919. Repr.

„Gáz" / Az imperialista háb. ellen c. sorozatból / 1926 Repr.

„Szurony harc" 1917. Repr.

„Orosz ikon" analízise Repr. 1922

Dr. Lánczi Sándor: Lilt Béla
Élet és Tud XXIII 1968. XII. 13. 50. sz. 2376-77

Uitz Béla

1919-ben műtermében munkás és parasztfiatalokat tanított

N.N: Kelen Jolán elvtársnő visszaemlékezése

Diósgyőri Munkás 1969 ápr. 1

Mitz Béla
festő -

Gyűjteménges anyagával szerepelt
a Nemzeti Galeriában.

Pogány Ó. Gábor: Skagáre Gyula ...
Műszet, 1970. április - 40 lap

Ulitz Béla

Ochnacht Luna javaslatára a hagy. Kéjzőművészet növetrége magas állami kitüntetésre terjesztette fel.

N. N.: Megkérdődött a Kéjzőművész növetrég körgyűlése

Négyabadság 1968 XI. 20.

Uitz Béla

A buddha-sorozat; ülő fiú; Vázlat; Kompozíció; ülő nő a vajra (emb.) szerepel a Pesterzsébeti Múzeum kiállításán

Horváth György: Forradalmi művészetünk kiállításai.

Magyar Nemzet 1968 XII. 19.

Lux Béla

A Tanácsköztársaság idején megalapította Proletár Művészek Tanműhelyét és plakátot készített

N. N.: A Tanácsköztársaság és plakátművészetünk

Zalai Hírlap 1969 III. 9.

Uitz Béla

Be a Vörös Hadseregbe! c. plakátjának cenzuravázlata (eml.)

szerepel a XIII. Ker. Néptron Klubjának tárlatán

Horváth György: Forradalmi műveszetünk kiállításai

Magyar Nemzet 1968 XII. 19.

Nitz

„Nitz és kortársai" c. kiállítás
nyílik az ugyanezdő első
hónapjaiban megyeszékhelyünkön

Zalai Hirlap 1968 XII. 1

Rózsa Gyula:

A fölfedezett Uitz Béla.
Élet és Irodalom 1967. dec. 2.

Géza Perneczky: Béla Uitz Revolutionär und Künstler
Budapester Rundschau 1967. dec. 8.

Uitz Béla

Derkovits sel. rajzai. emlékiratnej.
(Pátzay 1943-ban ist ville
„Derkovits gyula rajzai")

Pátzay Pál, Akrotás és Szemlélet,
Bn. 1967.

124 l.

Mitz Béla, festő

MDk

A reprezentatív albumokból:

Moszkva, 20-as évek

Repr.

–: Album Mitz Béla műveiből 17.

Népszabadság, Bp. 1967. nov. 6.

Uitz

Emlitse

Arnoldi Nóra: Szabó Zoltán Díallítása
Népszabadság, Pp. 1970. jún. 16.

Nik Béla

Moszkvából jött hara művelnek
bemutatójára

Bojás Iván: „hindig hű sokon"

Magyar Hirlap 1969 XI. 16

Uitz Béla
festő

Méltalós

Mairffy Albin: Feinghipchet ...
Müvészet, 1970. május - 28 lap.

Nitz Béla
festő

Petrás István fotósorozatán szerepel

Nitz Béla General Sudd sorozata.

Máffy Albin: A fényképekel . . .
Művészet, 1970. május - 28 lap.

Uitz Béla
festő

Méltatás

Pogány Ö. Gábor: Schönberger Armand kiállítása
Művészet, 1970. május – 47 lap.

Uitz Béla

Kernstokkal együtt őt is megbízták egy ifjúmunkás művészeti szabadiskola vezetésével.

Körner Éva: Derkovits Gyula, Corvina, 1968 14. l.

MDK

Klitz Béla, festő,
grafikus

Lenin-portré: Repr.

Klitz Béla: rajza 3.

Népszabadság, B. u. 1970. ápr. 22.

MDK

Mitz Béla, festő, grafikus

Leninről készült ceruzarajza reprodukcióra került.

-: Bélyegek és képeslapok Leninről

12.

Népszabadság, Bp. 1970. ápr. 22.

MDK

Kitz Béla, festő

Az Kitz - gyűjteményt a Nemzeti Galéria vásárolta meg.

-: Múzeumi szeregszemle 2.

EST/ HIRLAP, Bp. 1970. márc./12.

MDK

Uitz Béla, festő

„Életművét Berlinben s' Prágában mutatják be."

—: Múzeumi seregszemle

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. márc. 12.

Kitz Béla,
festő

műrei szerepeltek a székesfehérvári Csók István galéria „Derkovits és a szocialista művészet" c. kiállításon

M. Kiss Pál: Harai kiállítások
Látóhatár, Bp. 1969. I. 160.

Kitz Béla
festő

1967-ben jubileumi kiállítása volt.
Moszkvában él.
Művei: „Szurony harc"; „General Luckol";
az „Egység" című kommunista emigráns folyóirat szerkesztője volt egy ideig, kompát tladás mellett.

Szabó György: Kitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. II. 127 – 128.

1) Kitz Béla
festő

„General Ludol!" Repr.

Művei Repr.

Képeiből 1926 decemberének végén rendeztek kiállítást Sz. U.-ban, az Állami Művészettudományi Akadémia termeiben.

1921-ben ment először Moszkvába, ekkor

Mácza János: Kitz Béla.
Új Írás, 1968. XI. borítón, 56-57.

Grazia

3) Kitz Béla
festő
tel utolsó korszakára.

1887 márc. 8.-án született Temesvárott. Apja kerés földű parasztember. Ifjúsága hányatottan telt. Néhány évig gimnáziumba járt, de az iskolát nem fejezte be. Lakatosinasnak szegődött. Budapestre került, ahol sikerült bejutnia a képzőművészeti főiskolára. Mesterei: Balló Ede és Ferenczy Károly. Tehet-
Mácza János: Kitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI. 58.

4) Kitz Béla
festő

ségtelennek tartották Kitzot, így főként sü-
kipzés útján haladt előre.

1914 tavaszán, első kiállítása után Olaszor-
szágba utazott, ahol több várost bejárt. Rómá-
ban a reneszansz művészet tanulmányozásába
mélyedt. Főleg Michelangelo és El Greco ha-
tott rá. Fejlődésének első szakasza ekkor kez-
dődött. E periódust az impresszionizmusból a
Mácza János: Kitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI. 58.

5) Kitz Béla

festő

neoklasszicizmusba való átmenet jelenzi.

1915-ben a San Francisco-i nemzetközi gatikai kiállításon aranyéremmel tüntették ki.

Visszatérve M.-o.-ra, 1915 vilén a fiatal baloldali literátorokhoz ~~csatlakozott~~ közeledett, akikből kinőtt a magyar aktivisták csapata. Itt a baloldali formalistákhoz csatlakozott, legközelebb a kubo-futuristákhoz állt.

Mácza János: Kitz Béla

Lí, Írás, Bp. 1968. XI. 58. sol.

7) Kitt Béla
festő"

A Tanácsköztársaság bukása után letartóztatták, de hamarosan sikerült külföldre szöknie. A emigráció első" három évében három nagyobb kompozíciót fejezett be: „Az emberiség", „Építők", „Harcosok" – ezek részei egy monumentális freskó-kompozíciónak, amelyet a Tanácsköztársaság idején a Munka Palotája
Mácza János: Kitt Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI. 55.

8) Kitz Béla
festő

számára tervezett.

1920-23 közt gyakorlati s elméleti studiumokat végzett. Ekkoritan keletkeztek analitikus művei.

Moszkvai utazásának eredménye a „Vörös Moszkva" sorozat - rézkarcok és akvarellek.

Elmélyült tiszelemmel olvasta Marx és Engels műveit, tanulmányozta a forradalmi munkás-

Mácza János: Kitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI. 59.

9) Uitz Béla
festő
mozgalom történetét.

1923-24 közt készült a „Luloliták" sorozat-
- grafikai etüdök sorozata egy freskóhoz. A
„Luloliták" befejezése után Párizsba utazott, a
Párizsi kommünhöz gyűjtött anyagot.

1925-ben, a marokkói háború idején meg-
alkotta „Az imperialista háború ellen" c. soro-
zatát, mely 16 kompozícióból áll. A sorozat
Mácza János: Uitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI. 59.

10) Uitz Béla
festő

Párizsban jelent meg az Humanité kiadásában. Kisebb grafikai munkák, akvarellek, színes tuss-rajzok mellett egy sor színpadi dekorációt tervezett a párizsi proletkult színházak számára / Vaillant-Couturier; Barbusse és Gorkij dosabiaihoz.

1926 őszén Moszkvába látogatott. Első igazi bemutatkozására az Állami Művészetta do-
Mácza János: Uitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI. 59.

11) Kitz Béla
festő
mányi Akadémián.

Munkái között számos grafikai mű van: rézkarcok, fekete és színes tusrajzok, ~~olaj~~, De nagyszámú festői műre is van: olaj, tempera.

Pályája kezdetén grafikusként mutat kozott be

Metszeteken ábrázolta a Kremlt, a moszk-

Mácza János: Kitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI. 59.

12) Ulitz Béla

festő

vai székesegyházakat és monostorokat / 1922 X

Fekete és színes tusrajzait főként Franciaországban készítette: gótikus ~~fr~~ párizsi templomok interieurjei, párizsi utcák, szajna-hidak, tetők, stb... Ebből a periódusból valók azok a műrei, amelyek délfrancia tájakat ábrázolnak / akvarellek /, Collioure várát és környékét.

Mácza ~~Lajos~~ János: Ulitz Béla

Új Írás, Bp. 1968. XI. 60.

13) Uitz Béla
fzslő

Első munkája, melyben tudatosan választott proletár szüzsét, 1919-ből származik. Tempe-rával készült, dekorativ képek; a munkások és parasztok szerepét ábrázolták a proletár-diktatúrában. A képeket a Tanácsköztár-saság bukása után megsemmisítették. Kö-vetkező jelentősebb munkái: „Az emberiség" /olaj/, „Halászok", „Építők" /tempera/,
Mácza János: Uitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI. 560.

14) Mitz Béla

festő

Bérben és Párizsban sok agitációs jellegű rajzot készített: „Amnesztia", „A párizsi kommün", „Előre, proletárok" stb. Igazán érett műbészként a „Luddoliták" és „Az imperialista háború ellen" c. sorozataiban jelenik meg Mitz.

A „Luddolita" sorozat /15 rézkarc/ az i-

Mácza János: Mitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI. 60.

15) Uitz Béla
festő

pari munkásság első szervezett felkelésének állít emléket, „Az imperialista háború ellen" c. sorozat /16 tusrajz/ szintén a proletárforradalom eszméit fejezi ki.

Mácza János: Uitz Béla
Új Írás, Bp. 1968. XI 60.

Kitz Béla

festő

A Tanácsköztársaság idején kapott megbízást Kitz néhány freskóra, mélyek a Parlamentet, a Munkatlázát díszítették volna. A nagyszabású művek vázlatai el is készültek.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919 Bp. 1969 Corvina 60. képmell.

MDK

Kiss Béla festő

Megemlítve.

R. Gy.: Schönberger Armand a Nemzeti Galériában

Népszabadság, Bp. 1970. márc. 20.

MDK

Uitz Béla, festő, grafikus

Illés Béla portréja – rajz – [1920 körül]

Repr

E. F. T.: A 75 éves Illés Béla Köszöntése M. N.

Népszabadság, Bp. 1970. márc. 22.

MDK

Uitz Béla, festő

Bemutatjuk egykori nincpad terveit. (fészek klub)

— . fél évszázad nincházmű vészeti érdekességei 6.

Népszabadság, Bp. 1970. márc. 27.

Ulitz Béla
festő

A 10-es években háborús rajzai.
Hírek, tudósítások alapján komponál-
ta őket – a fronton nem járt.
„Sebesültszállítás" c. rajza fontos
előzmény lehetett a Tanácsköztársaság
idején készült freskóterveknek.
Szabó Júlia: Magyar rajzmúv. 1890-1919
Bp. 1969 Corvina

Kitz Béla

festő, grafikus

1919-es plakátok Repr.

Ú. Írás, 1968. III. borító, műmelléklet 2-3.
/32-33/

MDK

Uitz Béla, festő

Ősszel kiállítása lesz Berlinben és Prágában.

— : A múzeumok eredményei és tervei

7

Népszabadság, Bp. 1970. márc. 13.

Mitz Béla

General Ludd i. sorozata (eml.)
szerepel az alábbi tárlaton
Székesfehérvárott

Székely András: Szocialista
Képzőművészek Kiállítása

Munka 1968 XI-n. 25 old.

Mitz Béla

Emlétne

A mírzeumot eredményei és
tervei
Népszabadság, Bp. 1970. már. 13.

M.D.K.

Uitz Béla

"Menetelő vörös katonái"-t emliti meg Perneczky Géza: "Egy elképzelt kiállitás kritikája" cimmel, s felsorolja azokat a müvészeket, akiknek müveiből egy nagy tárlatot kellett volna rendezni az 1919-es évforduló alkalmából. A felsoroltak között szerepel a müvész is, aki „a "Nyolcak" monumentális kisérleteit és a proletársors ábrázolóinak tárgyismeretét, magabiztosságát egyesiti tusrajzain."

Élet és Irodalom, Bp. 1969. márc. 22.
XIII. évf. 12. sz. 8. lap

Uitz Béla, festő

M.D.K.

művei körül a lap közli:
„A mosónő" c. szénrajzát (1915)
„Épitál" c. freskótervét (1919)
„Emberiség" c. freskótervét (1919)
A címlapon egy színes freskóvázlatát,
a hátsóborítón pedig egy újságpapírra festett
női fejét.
Gelmacher Anna: A monumentális Uitz Béla

BUDAPEST, 1968. VI. évf. 11. sz, 18 old.

+ borítólapok

M.D.K.

Uitz Béla, festő

Budapesti kiállításával kapcsolatban szerző ismerteti és méltatja az ciinprécióban és a Szovjet-Unióban készült monumentális műveit, a művész mit sem csörrent forradalmi lendületét.

Oelmacher Anna: A monumentalista Uitz Béla

BUDAPEST, VI.évf. 1968. 11. sz. 13. old.

MDf

Uitz Béla
festő

„Lenin" (repro)

Ilku Pál: Uitz Béla kiállítása
Műviszet, 1969. január – 3 lap.

Uitz Béla

Oelmacher Anna: Uitz Béla
költése.

Magyar Nemzet, 1967. III. 8

Nitz Béla, festő (1) MDK

Nitz Béla bánkai parasztfiú és pesti lakatosszegéd, mégis, a 10-es években művész lett Magyarországon. Hamarosan nemzetközi sikereket ért el. A fiatal festő-grafikus minden erejével a munkásmozgalom mellé állt.

Rózsa Gyula: Nitz Béla nyolcvan éves 9

NÉPSZABADSÁG, bp. 1967. márc. 11.

Klitz Béla, festő (2)

A tanácshatalom idején minden erejével harcolt a munkáshatalom politikai és kulturális győzelméért. Plakátokat, dekorációkat készített, műveket nevelt itt. Híres plakátja a: Vörös katonák, előre! Később a berni emigrációban, a német és a francia munkásmozgalomban, végül a Szovjetunióban dolgozott a nagy forradalmár művén.

Rózsa Gyula: Klitz Béla nyolcvan éves 9

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. márc. 11.

Nitz Béla, festő 3 MDK

1923-ban kénilette General Ludd-sorozatát. A Képromboló elődje és példa-képe Derkovits Dózsa-sorozatának is. Nitznál Ludd forradalmárrá vált és a forradalom győzelmének ígéretévé-jelképévé.

Részlet a Luddról: Repr 9.

Rózsa Gyula: Nitz Béla nyolcvan éves

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. márc. 11.

Nitz Béla, festő (4) MDK

Nitz csaknem ötven éve él hazájától távol. A szovjetunióban sokszorosan kitüntetett művész, hatalmas freskók alkotója, itthon – távolléte ellenére is – hatása folyamatos. Nemcsak Derkovitsra és társaira hatott, de például Szőnyi Istvánra is.

Rózsa Gyula: Nitz Béla nyolcvan éves 9

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. márc. 11.

Lutz Béla t

a Munka Vörös Zászló Érdem-
rendjével tüntették ki

Magyar Hírek, 1967. V. 30.

M.D.K

Uitz Béla
festő

Kállai Ernő 1925-ben jelentette
meg az „Uj magyar piktura"
amű művét, amelyben Uitz
Béla művészetéről is ír.

Dénczény Iván: Kállai Ernő
Művészet, 1967. szeptember. – 48 lap.

Uitz Béla

1915-ben aranyérmet nyert San Franciscoban. Csatlakozott a „Tett" és a „Ma" köré csoportosuló művészekhez. A Tan. Kört alatt Proletár Tanműhelyt szervezett. 1920-ban kiállítása nyílt Bécsben. Itt készül a Generall Ludd. szérkasz sorozata. 1921-ben hosszabban belég a kommunista pártba

Nemeth Lajos: Uitz Béla Művészete

Kritika 1967 XI. 54 old.

MDK

Mitz Béla, festő
grafikus

Mitz Béla 1919-es lapjaiból is csak egy-
kettő jelent meg – folyóiratban, album-
ban. A többi sehol.

R. Gy.: Vörös igazság 7

Népszabadság. Bp. 1969 márc. 14.

Vitz Béla

élő művén műve szerepelt a 19. század magyar művészetét és a mai iskolát bemutató entergyomi kiállításon (Városháza nagyterme), melynek megnyitásán Géo-Charles költő és műkritikus jelen volt.

Géo-Charles: Egy francia festő jegyzetei a magyar művészetről. Magyar Művészet. 1949. 16. évf. 2. sz. 66. l.

Nitz Béla
festő

M.D.K.

Idén tavasszal mult 80 éves
Nitz Béla. A Moszkvában élő
művész hiálltást terver amelyem
művészé és forradalmi munkás-
ságát mutatja be.

Kontha Sándor: „A rsemálítás művésze"
Művészet, 1967. november - 16 kep.

Uitz Béla
festő

M.D.K

Kassák köreher az Aktivisták
táborához tartozott Uitz Béla.
Kassák egy húgát vette feleségül
a művész.

Kontha Sándor: „A zseniáltás csillaga"
Művészet, 1967. november - 16 lap.

Ulitz Béla
festő

M.D.K.

Méltatás.

Kahána Mózes: Bortnyik
Élet és Irodalom, 1968. julius 27 - 8 lap.

MDK

Mitz Béla, festő grafikus

Az aktivizmus leghövetkezetesebb tagja. „Tenyérnyi grafikái is" „plakát-robajjal" hatnak.
A bukás után kis méretű rézkarcokkal szolgálja Bécsből a munkásmozgalom ügyét, majd a Szovjetunióban freskókkal.

Rózsa Gyula: A Tanácsköztársaság plakátjai 8.

Népszabadság, Bp. 1968. aug. 10

Ivan Bojar: Die Kunst von Béla Uitz.
Budapester Rundschau 1968

Ilitz Béla

Nyolcvan éves születésnapjáról egy budapesti tárlata emlékezett meg. A mester ez alkalommal egy viszontagságokkal telitett életre tekinthetett vissza.

Németh Lajos: „The Art of Béla Ilitz"
The New Hung. Quarterly, 1968. 29 sz. 176-80 l.
176. l.

2) Uitz Béla

festő

fél évet töltött kint.

A második alkalommal, 1926 májusában más művét is bemutatták, a „Forradalmi művészet nyugaton" c. kiállításon. Itt a „Luolditák" c. sorozatot mutatta be s néhány reprodukciót egyéb műveiből.

A legutóbbi kiállítás anyaga a festő, pálma minden szakaszát bemutatja, különös tekintet-

Mácza János: Uitz Béla

Lí, Írás, Bp. 1968. XI. 57

1) Mitz Béla

festő

Ihár egészen fiatalon, kezdő művész korában a korszerűség izgalta, de azzal ö megfüggésben az akción, meg hozzá a művészutpolitikai akción túl a politikai is.

Bécsben, az első magyar kommün bukása után „vasárnaponként különböző múzeumokban előadásokat tartottam forradalmár magyarokhoz és osztrákokhoz."

Bőgel Ferenc: Mitz Béla

Alföld, 1969. IV. 88-91.

4) Mitr Béla
fs 60"

„bapajev" freskórázlat, 1950-s
„Lóra szállóérek" repr.

Dr. Lánsz Sándor: Mitr Béla
Élet és Tud. XXIII. 1968. XII. B. 50. n. 2377-2378.

—

…ztársasági plakátja van
… Országgyűlési Könyvtárban (szepkó)

Vértes György: Az Országgyűlési Könyvtár
magyar Tanácskoztársaság Gyűjteménye

Magyar Grafika 1969 II. sz. 6. old.

Lutz Béla

szerepel a „Magyar festészet a XX. században" c. kiállításon a Lett Állami Múzeumban

APN-KS: Magyar festészet Rigában

Kisalföld 1968 XI. 10

Uitz Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR HÍRLAP
Budapest

Uitz Béla Budapesten

1021

Uitz Béla, a XX. század magyar festészetének egyik legjelentősebb alakja a Művelődésügyi Minisztérium meghívására Budapestre érkezett. A 83 esztendős művész, aki 1928 óta él a Szovjetunióban, ezúttal hosszabb időt szándékozik itthon tölteni. A fővárosban műtermet bocsátanak rendelkezésére, ahol folytathatja művészi alkotómunkáját.

Uitz Béla
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR NEMZET
Budapest

1021

Szerda, 1970. február 25.

Uitz Béla Budapesten készíti elő a szocialista országokban rendezendő kiállításait

A Művelődésügyi Minisztérium meghívására Budapestre érkezett *Uitz* Béla. A 83 éves művész, aki 1928 óta a Szovjetunióban él, ezúttal hosszabb időt szándékozik idehaza tölteni. Magyarországi tartózkodása alatt nemcsak barátait keresi fel, hanem *részt vesz különböző szocialista országokban rendezendő kiállításainak előkészítésében* is. Uitz Bélának Budapesten műtermet is bocsátanak rendelkezésére; itt is folytatja művészi alkotó munkáját.

Várha
leszerelési

A leszerelés kérdéséről három szinten folytak és folynak tárgyalások az utóbbi időben. Mindenekelőtt az Egyesült Nemzetek Szervezetében, ahol az évi közgyűlésen rendszeresen napirendre kerül a fegyverkezés korlátozásának számos témája, a sürgősségi jellegnek megfelelően; azután — miként a neve is tanúsítja — ez a központi feladata a genfi leszerelési értekezletnek; végül külön előzetes tárgyalások kezdődtek az elmúlt év őszén

Uitz Béla

Kiállítása nyílt Kecskeméten a Katona József múzeumban

N. N.: Téli tájképek

Szabad Föld 1969 II. 23

Kitz Béla

szerepel a „Magyar festészet a XX. században" c. kiállításon Rigában

N.N.: Magyar festészet Rigában

Nógrád 1968 XI. 17 7 old.

Uitz Béla

Az Iparművészeti Iskola szobrász szakán tanult a művész

Gádor István: Pályám emlékéből.
Művészet, 1975. november - 6 oldal.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

CSONGRÁDMEGYEI HÍRLAP

Uitz Béla

1967 NOV 7

Olvasónapló

A Szovjetunió magyar szemmel

Talán boldogabb nemzedékek jönnek — de egynek sem lesz nehezebb — se szebb

— írja versében Váci Mihály, a Szovjetunió megalakulásának félévszázadáról. Ezt a gondolat hatja át azt a 30 vallomást, amely a Kossuth Könyvkiadónál Mihályfi Ernő szerkesztésében és előszavával „A Szovjetunió magyar szemmel" címen most megjelent.

Harminc vallomás magyar politikusoktól, tudósoktól, művészektől, költőktől, íróktól és újságíróktól az első szocialista államról, a szovjet élet különféle területeiről, embereiről, tájairól. A szerzők között vannak olyanok, akik a Szovjetunióban, hazánkban, de a világforradalom más frontjain is végigharcolták az elmúlt félévszázadot, van aki még személyesen is találkozhatott Leninnel. Bár a téma — a Szovjetunió — szinte kimeríthetetlenül gazdag, mégis a kötetbe gyűjtött vallomások mozaikja sejteti az egészet: a Szovjetunió születésének jelentőségét, a munka és a harc árán való szüntelen erősödését, gazdagodását és gyors felemelkedését, hatását, forradalmi formáló erejét az emberiség sorsában, történelmében. A szerzőket — Apró Antal, Bánkúti Gábor, Dobi István, Dobozy Imre, Erdei Ferenc, Erdey-Grúz Tibor, Ék Sándor, Fehér Klára, Garai Gábor, Györe Imre, Háy László, Hevesi Gyula, Jánossy Lajos, Kardos László, Kenessey Zoltán, Komócsin Zoltán, Major Máté, dr. Münnich Ferenc, Németh László, Nógrádi Sándor, Pátzay Pál, Pethő Tibor, Ruffy Péter, Rusznyák István, Sík Endre, Szabó Ferenc, Szádecky-Kardoss Elemér, Timár Máté, Vajda Ferenc, Váci Mihály — és a szerkesztőt illeti dicséret azért, hogy mégis átfogó képet nyerhet az olvasó a Szovjetunió félévszázados történelmének legfontosabb vívmányairól, eredményeiről, a mai szovjet életről, a szovjet—magyar kapcsolatokról.

Külön kell szólni az album illusztrációiról és képanyagáról. Uitz Béla, Kuzma Petrov-Vodkin, Pór Bertalan, Domanovszky Endre, Hincz Gyula és Kass János itt közölt alkotásai is vallomások. A gazdag képanyag — közöltük a legjobb magyar fotóművészek felvételei — jól kiegészíti a gondolati, az írásos anyagot. Filo — nem egy esetben bravúros képszerkesztése kiválóan szolgálja a kötet alapkoncepcióját.

O. J.

A Barbarossa terv kudarca

Moszkva, 1941. június 22. A szovjet kormány rádió-nyilatkozata: a fasiszta Németország hitszegő módon, orvtámadást indított a Szovjetunió ellen. A náciknak és csatlósaiknak mintegy 190 jól kiképzett hadosztálya 3700 harckocsival, 50 000 lövéggel, 4000 repülőgéppel indította meg offenzíváját. Hitler az ún. *Barbarossa-tervben* úgy számított, hogy a Szovjetuniót is villámháborúval semmisíti meg.

„A mi ügyünk igaz ügy. Az ellenséget szétzúzzuk. Miénk a győzelem" — hirdeti a felirat, amely mellett 1941 júniusában gyalogsági oszlop vonul a harctérre.

Győzelem

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
OKT 13
PETŐFI NÉPE
Uitz Béla

A képzőművészet szónokai

Lendületes lengyel grafikák, modern csehszlovák kompozíciók, határozott hangú bolgár, német és magyar alkotások; öt szocialista ország plakátművészetének együttes kiállításával ünneplik október 14-től a nagy forradalom jubileumát a baráti országok kulturális képviseletei és a magyar társadalmi szervezetek. A műfaj legrangosabb szülöttei, a politikai falragaszok láthatók a Néphadsereg Központi Klubjának nyári helyiségében; a forradalom évfordulóját köszöntő, a Szovjetunióval kötött barátságot hirdető aktuális művek.

A művészettörténet számára is igen fontos, modern művek ezek, amelyek koruk legfrissebb, legeredetibb alkotói eszközeivel hirdették az évszázad legkorszerűbb, leghaladóbb gondolatát. Létükkel igazolják, hogy a plakát, amely a képzőművészet legélesebben szóló, leghatározottabb hangú műfaja, minden eszközt jól használhat igazsága hirdetéséhez.

Ma is; — ez a tanulság a kiállított mostani anyagból is leolvasható. Minden eszköz, stílus, módszer kitűnő, ha kitűnő kezekbe kerül. Régi forradalmi filmhíradókat és egy lendülettel

— Nemcsak a lovasok: a formák, foltok is szinte vágtatnak ezen a sokatmondó modern bolgár kompozíción.

Köztük néhány emberöltőtorú, muzeális értékű régi alkotás, a harcok, a nagy történelmi pillanatok idejéből. A Magyar Tanácsköztársaság néhány nagyhírű plakátja vezeti be időrendben a tárlatot. Uitz Béla és Pór Bertalan művei, amelyek a késői utódoknak egyáránt mutatják, hogyan lelkedett a magyar forradalom orosz példája nyomán, s hogyan teremtett új művészetet ebben az időben. Erre példák a német húzott harsány szabálytalan foltokat, izgatott, képszerű ábrázolásokat és tömör jelképeket, népművészeti motívumokat és ultramodern szín- és formakompozíciókat használnak fel szocialista plakátjaink — a grafika legharcosabb alkotásai, a képzőművészet szónokai.

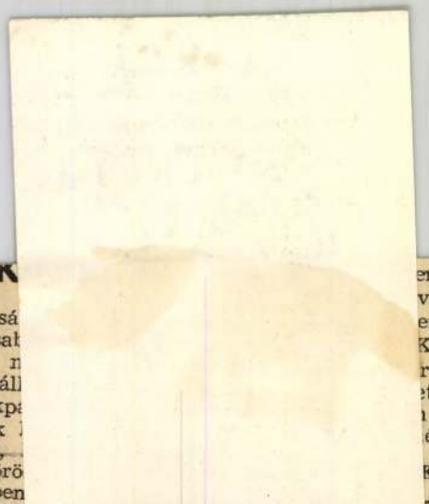

K

Vasá
késcsal
zötti n
helytáll
kerékpa
tották
süket,
öt körö
senyben
o-ban 1
óra 04:20 másodperces idővel, 2. Szabó Károly (KTE) 1 óra 06:15. Versenykerekes ifi első helyezettje Bartók Dezső (KTE) 1 óra 04:20 idővel. Vaskerekes III. o. 1. Török Imre (F. Vasas) 1 óra 01, 2. Bodor Gyula (Vasas) 1 óra 09:20. Ifjúsági: 1. Almási László (Vasas) 1 óra 01:20, 2. Szederkényi Sándor (Vasas) 1 óra 09 perc. A serdülők vaskerekes mezőnye 3 kört, 15 kilométert kerekezett. 1. Endre József (Vasas) 37 perc, 2. Mátyus István (KTE) 48 perc.

en súlyos, több mint
vereséget szenvedett
en a bajnokjelölt
K. E vereséggel leg-
r csak harmadik he-
t. A kecskeméti csa-
egyes versenyzője
ért és a legjobb sze-

KECSKEMÉTI MÁV—

férfi mérkőzés, Kispest, KISTEXT-pálya.

A mérkőzés előtt még a kecskemétiek sem gondoltak arra, hogy ilyen nagy arányú győzelemmel hagyják el a pályát az élcsoportba tartozó kispestiek ellen. Nem értek el a kecskemétiek „csúcs"-eredményeket, de a végsőkig megküzdöttek

KECSKEMÉTI PETŐFI— SZE

NB II-s férfi mérkőzés, Kecskemét, Horog utcai pálya.

A másik NB II-s tekecsapatunknak is élcsoportbeli ellen-

Kecskeméten játszanak az NB I-es kosárlabda csapatok

Megyei rangadók kosárlabdában és kézilabdában

KÉT HETE nem játszott már bajnoki mérkőzést a Kecskeméti Petőfi és négyszer egymás után idegenben szerepelt a Kecskeméti Dózsa NB I-es kosárlabdacsapata. A hét végén végre mindkét csapat otthonában játszik bajnoki mérkőzést.

Szombaton délután a Petőfi férfi együttese fél 6 órakor a kiesés szempontjából nagy jelentőségű találkozót vív a GanzMÁVAG együttesével. Tavaszszal Budapesten csak nagy balszerencsével vesztett a kecskeméti csapat. Egy győzelem most azt jelentené, hogy reális lehetőség nyílna a bentmaradás kiharcolására. A Petőfi jó formában van, s reméljük, ezúttal a szerencse is melléjük pártol.

VASÁRNAP délelőtt 10 órakor az őszi fordulóban először

reális esélye a Dózsának, de ha sikerül megismételni a múltkori jó játékot, itthon semmi sem lehetetlen.

Még egy érdekes kosárlabdamérkőzés lesz Kecskeméten vasárnap. Az NB I-es mérkőzés után a Kecskeméti Felsőfokú Gépipari Technikum és a Kecskeméti Dózsa férfi csapatai mérkőznek. A találkozó tétje a megyei bajnokság és az osztályozó.

ZSÚFOLT lesz a Belsővárosi Sportpálya műsora ezen a vasárnapon is. A röplabdapályán 10 órakor az AKÖV férfi csapata játszik NB II-s mérkőzést, a kézilabdapályán 11.15-kor az FGT—Dunakeszi férfi NB II-s kézilabda-mérkőzést rendezik meg. A kecskeméti főiskolásoknak az utolsó két fordulóban mindössze egy pontot kell szerezniök az NB I. B-be jutáshoz. Jó volna ezt a biztonság kedvéért most az első — éppen a

1021

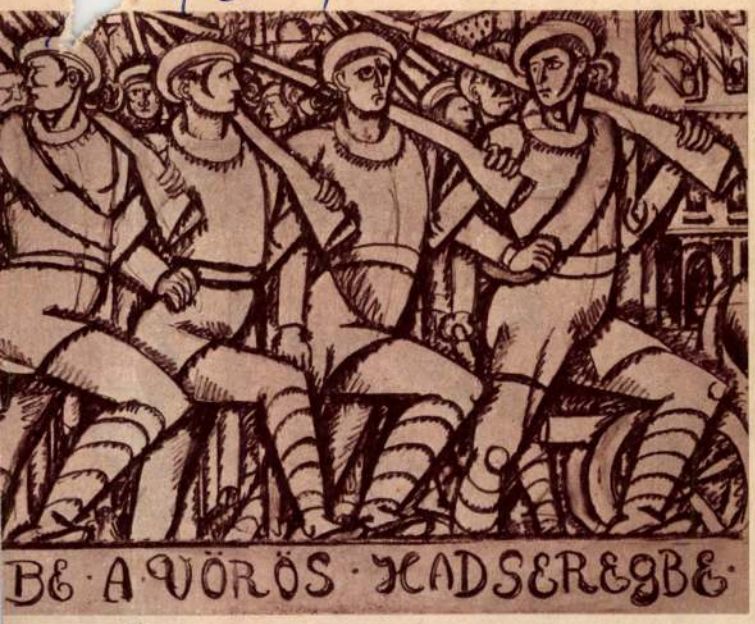

❶

A NEMZETI GALÉRIA KIÁLLÍTÁSA A VÁRBAN

AZ OKTÓBERI FORRADALOM évfordulójára az újjáépülő budai Vár helyiségeiben nyílt meg a Nemzeti Galéria legújabb kiállítása. A festmények, grafikák, szobrok együttesét közös témakörből válogatták: *forradalmi hagyományaink és a munka ábrázolása a rendező elv.*

A kétszeresen is ünnepi alkalom sem lehet azonban ok az elégedetlenség elhallgatására. A Galéria már többször kapott alapos, figyelmeztető bírálatot: rosszul gazdálkodik nemzeti kincseinkkel, hamis képet ad a magyar művészetről, nem tölti be ízlésnevelő rendeltetését, mert értékes műalkotásokat elzár a közönség elől, s termei egy részét kétes értékű, nemegyszer giccses tárgyakkal zsúfolja tele. A bírálatok, úgy látszik, nem használtak: az új kiállítás a régi hibákat ismétli meg.

Ezúttal is következetesen érvényesül egy ma már semmivel sem menthető avitt ízlés vagy akarat, mely erőszakot tesz művészetünk értékrendjén, összekúszálja fejlődésvonalait, eltitkolja a modern törekvések legnemesebb eredményeit, s helyette valami ál-hagyomány képtelen kultuszát űzi. Ismét egy kiállítás, melyet eláraszt az ernyedt műtermi festészet szürke masszája: sehol egy élénk szín, mintha Magyarországon impresszionista festészet s modern kolorizmus sosem lett volna. Ismét egy kiállítás, ahol nagy nevek vagy teljesen hiányoznak, vagy háttérbe szorítva, rosszul elhelyezve beleveszenek a jellegtelen középszer és a világtól elmaradott ósdiság tömegébe. Ismét egy kiállítás, melynek rendezői gondosan ügyeltek arra, hogy még a java művészek is gyengébb, bátortalanabb munkáikkal szerepeljenek (pl. *Csók* István, *Fényes* Adolf stb.); hogy a merészebb, modernebb alkotások, ha már mellőzni nem lehetett őket, el-

❷

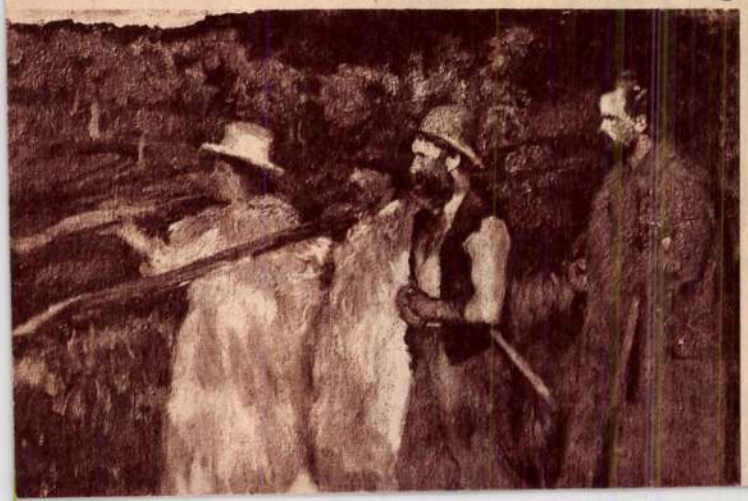

❸

❹

Néprajzi fotokiállítás nyílt Zalaegerszegen a Göcseji Napok keretében. A kiállítást Nagykanizsán is bemutatták

Kiss Ferenc felvétele

KIÁLLÍTÁSRA

❶

❷

❸

„Művelődési Házak életéből" címmel rendezett fotopályázatot és kiállítást a

FŐVÁROSI MŰVELŐDÉSI HÁZ FOTOTANÁCSA

❶ **Müller Ferenc: Kórus**

❷ **Müller Ferenc (díjazott kollekció): Karikástánc**

❸ **Harmath István: Szünetben**

dugva húzódjanak meg (pl. *Egry József*, *Bartha László* stb.).

MICSODA KIÁLLÍTÁS az, ahol egyetlen *Csontváryt* vagy *Gadányit* sem látni, ellenben megbámulhatjuk *Karcsay* Lajos nagyméretű *Almaszüretjét*, ezt a megtestesült elmaradottságot, melyet több ország gondosan dugdosna, saját érdekében. Micsoda rendezés az, mely *Rippl-Rónai* szép *Utcakövezői* mellé *Kelety* Gusztáv giccsét akasztja, *A száműzött parkját*, méla antikizáló szoborral s búsuló kanásszal, aki „természetesen" cifraszűrben búsul, már csak ilyen a magyar.

Egyáltalán *ki* ez a Karcsay Lajos, és ki ez a Kelety Gusztáv, és *kinek* kell ez? Sajnos, a közönség nagy részének kell, éppen *ez* kell. És éppen ezért nagy a Nemzeti Galéria vétke: mert hitelesíti, tekintélyével fémjelzi a rossz ízlést. Bemegy a művészetben járatlan látogató a terembe, megtetszik neki Kelety Gusztáv rémlátománya, s mi más tetszenek meg, hisz sohasem tanították nézni, s mert a giccset *múzeumban* látta, azt hiszi, műalkotást látott — így aztán leshetjük, hogy a közönség valaha is jobb ízlésre tegyen szert.

Szomorú dolgok ezek.

Vannak persze szép műtárgyak is a kiállításon: *Derkovits* néhány remeke, *Uitz Ludditái*, *Czigány* Dezső *Gyermektemetése*, egy szép *Czóbel*, a kitűnő *Fametszés Kurucz D.* Istvántól, van *Barcsay* is, van hát: a művészet a legrosszabb rendező kezéből is kitör, „kitör és eget kér" — mondták a reformkorban, de beérné egy jó kiállítóhelyiséggel is.

—y

1. Uitz Béla: Be a Vörös Hadseregbe!
2. Derkovits Gyula: Kaszafenő paraszt
3. Ferenczy Károly: Hazatérő favágók
4. Medgyessy Károly: Lovasszobor
5. Hollósi Simon: Zászlóvívők

(Fotó: Petrás)

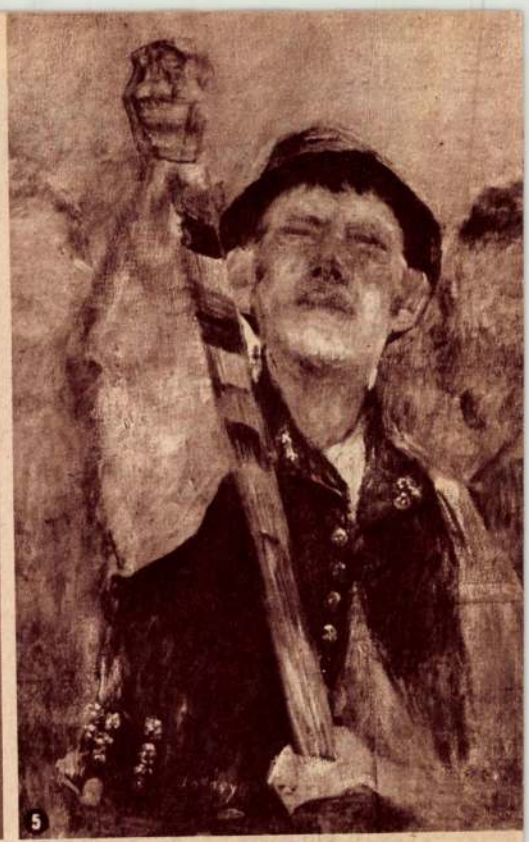

DAUMIER
és a francia karikatúra

A karikatúra a képzőművészet publicisztikája.

Más műfajok tiltakozhatnak, s joggal, az irodalmi téma ellen, mely a vizuális ábrázolás és teremtés szükségtelen tehertétele; a karikatúra nem érzi tehernek, s nem lehet el nélküle, sőt megköveteli, gyakran képaláírás formájában is. Továbbá: a képzőművészetek egyéb ágazatai a *szép* megvalósítására törekszenek, még ha olykor titkolják vagy tagadják is ezt; a karikatúra nem lehet „szép", hanem szükségképpen torz. Kétszeresen is törvénytelen eredetű tehát, ennek ellenére alkothat klasszikus művészi értékeket: Daumier a legjobb példa rá.

Kitűnő festő, rangját mégis elsősorban grafikáinak köszönheti, karikatúrái páratlan sorozatának, mely a mesteri rajztudástól és a politikai bátorság- s éleslátástól nyerte erejét. Daumier a győztes polgárság korának gyermeke, de tanúja volt (1808—1879) a polgárság rigolyáinak, kisszerűségének; leleplezője a burzsoázia véres politikai hatalmának. Miközben Balzac az Emberi Komédiát írta, Daumier valóságos Emberi Majomcirkuszt rajzolt: ásító, vakarózó, pohos kispolgárokat, üzleti és parlamenti kalandorok s basák gőgbe merevült figuráit, a kor nagyjait — kicsinységükben. A nagy ő volt.

A Szépművészeti Múzeum új kiállítása néhány eredeti rajzát és számos grafikai lapját mutatja be: mesterműveket. Néhány kortársa (Gavarni, Beaumont stb.) munkáit is; Daumier nagysága mellettük tűnik ki leginkább.

L. S.

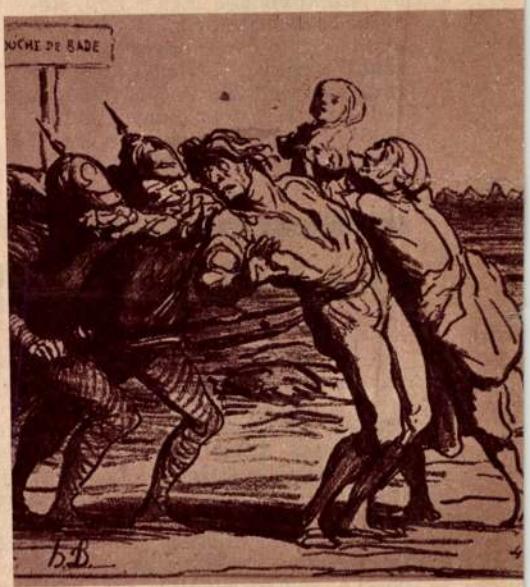

1. Karonfogás
2. Rue de transnonain
3. A szabad sajtó védelme

(A Szépművészeti Múzeum fotótárából)

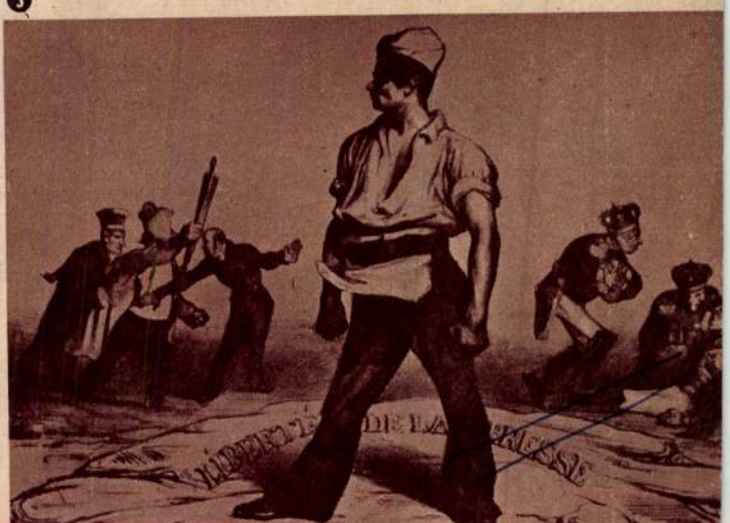

A VII. Óbudai Dalos[ta]

A munkásdalosok Óbudán rendezett dalosünnepei évtizedes hagyományokat elevenítenek fel. Az eszméért dallal is küzdő újpesti és óbudai munkások a felszabadulás előtt a római parton rendezték ünnepségeiket, amelyek nem ritkán lelkes, forró, izzó tüntetések hangulatát keltették életre. Művészi, kulturális célkitűzéseik megvalósításának külső formái pedig gyakran adtak lehetőséget arra is, hogy hátterükben a munkásmozgalom vezetői találkozhassanak.

Egy évtizeddel a felszabadulás után — 1957-ben — újra megszólalt a dal a római parton. S most, 1967. szeptember 17-én immár hetedszer találkoztak egymással a hagyományokat folytató munkáskórusok. Az éneklők között jónéhányan vannak még, akik azoknak a régi, feledhetetlen összejöveteleknek is résztvevői voltak. Az ő emlékeik, s az *eszmeiség*, amelyet a mai együttesek örököltek tőlük, erős összetartó ereje az új találkozóknak is. De nem kevésbé jelentős, hogy a rendező óbudaiak minden egyes találkozónak valami új, vonzó központi gondolatot adnak. A VII. Óbudai Dalostalálkozó-t az ünnepi évfordulók találkozójának nevezhetnénk. *Újpest és Óbuda munkásdalosai ezen a napon köszöntötték csaknem öt órán át tartó ünnepi hangversenyükön a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulóját.* Valamennyiük műsora hordozója volt a forradalom eszméjének, s egyúttal bemutatása annak, hogyan él a munkásosztály a forradalom adta lehetőséggel a művészetek elsajátításában, magáévá tételében. — S ehhez a nagy jelentőségű ünnepi eseményhez kapcsolódott a 100 éves magyar kórusmozgalomra való emlékezés, amelynek *a magyar kórusmozgalom történetéből összeállított gazdag kiállítás adott méltó keretet.*

Érdekes jellemvonása az Óbudai Dalostalálkozóknak, hogy helyszínük is mindig a központi gondolathoz alkalmazkodik. Mikor a régi emlékek, az egykori helyszín fontossága volt előtérben, a római parton töltötték napjukat az énekkarok. Máskor — például amikor a Debreceni Nemzetközi Kórusverseny díjnyertes budapesti együttesei is vendégei voltak Óbudának, a szabadtéri színpadon került sor a találkozóra. Ez alkalommal pedig a Frankel Leó Művelődési Ház nagyterme volt a tartalmában jelentős, művészi kivitelezésben színvonalas hangverseny befogadója.

Hozzá kell tennünk, hogy bárhol volt a helyszín, bármilyen központi gondolat uralta is a hangverseny műsorát, a találkozó szervezői mindig ünnepélyessé, nagyvonalúvá, ugyanakkor barátságossá, kedvessé, vidámmá tudták tenni nemcsak a környezetet, hanem az egész napi programot.

Nézzük csak a legutóbbit, a hetediket! A III. kerületi Tanács, az üzemi és tömegszervezeti kulturális intézmények 1967. szeptember 17-től november 10-ig rendezték meg az Óbudai Művészeti Heteket. Milyen nagyszerű gondolat volt ennek az ünnepi sorozatnak első nagy jelentőségű eseményévé tenni a munkáskórusok találkozóját.

Az már régi hagyomány — s most is így volt —, hogy reggel a kerület lakosait, később pedig az érkező dalosokat zeneszó köszöntötte, s mindenki tetszése szerint kedvére tölthette el egész napját. Pihenhetett a kórusa rendelkezésére álló külön teremben, nézhette a televízió műsorát, ha éppen ehhez volt kedve, ha pedig megéhezett, vagy megszomjazott, a büfén kívül rendelkezésre állt az előre gondosan felkészült s szépen fel is díszített étterem.

DALOSKÜLDETÉSBEN ROMÁNIÁBAN

A román szakszervezeti tanács meghívására kellemes tíz napot töltött a Csepel Vas és Fémművek Vegyeskara a Román Szocialista Köztársaságban. Az énekkar látogatása viszonzása volt a bukaresti Republika Gyár kórusa magyarországi tartózkodásának. A román együttes tavaly a debreceni Bartók Béla nemzetközi kórusfesztiválon szerepelt, és néhány napig Budapesten is vendégeskedett.

A csepeli énekkar nem versenyre, hanem baráti látogatásra utazott Romániába. Hangversenyeken és találkozókon képviselte a magyar kórusmozgalmat. Utazása során tehetségéhez mérten ízelítőt adott a magyar kóruskultúra eredményeiből, igyekezett erősíteni és gazdagítani a román és a magyar nép barátságát.

A vendéglátók gazdag programot készítettek. A három hangverseny és a négy klubtalálkozó mellett lehetőség kínálkozott arra is, hogy a kórus tagjai minél többet lássanak az országból, a román nép életéből. Bukarestben a Republika Gyár vendégei voltunk. Természetes, hogy az üzemet is megmutatták nekünk, és tájékoztattak gazdasági és kulturális eredményeikről. Közülünk számosan otthonosan mozogtak a Csőgyár hatalmas csarnokában. Ismerős volt a környezet, hiszen énekeseink közül is sokan egy életet töltöttek az izzó, formálódó anyag közelében. Öröm volt találkozni a tavalyi ismerősökkel. A barátkozást az esti műsor zárta be, amelyen a csepeli énekkar mellett a csőgyári táncegyüttes, népi zenekar és szólisták szerepeltek.

Az énekkar művészi munkájáról, annak fogadtatásáról ugyancsak jó érzéssel szólhatok. *Fasang* Árpád és dr. *Hetyei* Gyula karnagyok eredményes munkát végeztek. A koncerteket meghallgató szakemberek mindenütt dícsérték az énekkar sokoldalú és választékos műsorát, finom, kiegyenlített hangzását. Elismeréssel szóltak a művek értelmezéséről és stílusos tolmácsolásáról. *Mohácsi* Judit *Bartók* és *Kodály* műveit muzikálisan, érzelmekben gazdagon szólaltatta meg.

A csepeli vasas kórus becsülettel teljesítette megbízatását. Munkájának eredménye a két nép közötti barátság erősödésében és a kórus belső életében jelent-

P.

Sinaiában

Uitz Béla

veretes a Proletár Képzőművészeti Tanműhelyt a tanácshatalom megbízásából.
Itt tanult Ék Sándor is.

Ék Sándor: Mába érő teg apok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

49.C.

Vitz Béla
festő

M.D.Y.

A kiállitáson szerepelnek karikatúrái, dinamikus táj rajzai és néhány szinpad terve is.

- Korntha Sándor: Vitz Párizsban
Művészet, 1968. november - 10 lap.

Mitz Béla

Két falképet festett 1919 május 1-re a Hősök tekén

Pór Bertalan: Emlékezés 1919-re

Nagyvilág 1969 feb.

Utz Béla
festő

M.D.K.

Tolb rajzon örökítette meg
Marcel Cachin-t, mégtolbón
a Clarté főszerkesztőjének Bar-
busse-nak markáns fejet,

Kontha Sándor: Utz Párizsban
Művészet, 1968. november - 10 kgs.

Uitz Béla
festő

MD.i

Az 1920-1921-es moszkvai tartozkodása alkalmával a Komintern III Kongresszusán kül-dött bent vett részt, ekkor nagyszá-mú rajzot készített a résztvevőkről.

Kontha Sándor · Uitz Párizsban
Művészet, 1968. november - 10 kep.

M.D.K.

Uitz Béla
festő

A kiállításon szereplő legjobb rajz az
1917-es Nagy Októberi Szocialista
Forradalmat jelképezi.

Kontha Sándor Uitz Párizsban
Művészet, 1968. november - 10 lap.

Vitz Béla
festő

M.D.K.

A kiállításon szerepel két „En avant prolétaire" felirátú nagyméretű rajz. Az egyik az 1871 es párizsi ~~[illegible]~~ kommünt szimpolizáló rajz.

Kontha Sándor: Vitz Párizsban
Művészet, 1968. november - 10 kap.

Vitz Béla
festő

M.D.K

Vitz sorozatának 15 rajza
a moszkvai Forradalmi Mú-
zeum kulajdonába van.

Ybertha Sándor: Vitz Párizsban
Művészet, 1968. november - 10 lap.

Uitz Béla
festő

M.D.

„Láncfűrik"

„Proletárfürt"

„Halászok a tengerparton"

„Felvonulók"

Kontha Sándor: Uitz Párizsban.

Művészet, 1968. november - 10 lap.

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Meghivásra Londonba indult a művész 1923 ban és Párizsba maradt 1926 nyaráig. Ez a periodus igen termékeny volt a művész munkásságában.

Kontha Sándor: Uitz Párizsban.
Művészet, 1968. november - 10 lap.

M.D.Y.

Uitz Béla
festő

Barbusse Tűz c. műve díszlet-
nek elkészítését is megkapta. „A
FKP megbízásából 14 kompozíció-
ból albumot készített. A füzet 1926-
ban jelent meg.

Thorma Sándor: Uitz Párizsban
Művészet, 1968. november – 10 lap.

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Díszletiket fervezett Gorkij Anya
c. dramatizált regényéhez. Vail-
lant-Couturier Tőke c. darab-
jához és ot magyar szinmühoz.

Honthia Sándor. Uitz Párizsban
veszet, 1968. November - 10 lap.

Utz Béla
festő

M.D.K.

Párizsban a Clarté-nál, l'Humanitérnél, a Cahiers de Bolchevisem-nél dolgozott. Rajzai, elméleti jellegű írásai, kritikái hérültek hézlesre.

Kontha Sándor: Utz Párizsban.
Művészet, 1968. november - 10 lap.

M.D.K

Utr Bela
festő

Az Eiffel toronyszőben
Colliczere-i kihető
Parizsi gólika
} repro

Kontha Sándor: Utr Párizsban
művészet, 1968. november - 10 lap.

Uitz Béla
festő

M.D.V.

„Öreg halászasszony"
„Tollrajz"
„Banálhozást"

Hontha Sándor: Uitz Párizsban
Művészet, 1968. november – 10 kap.

Ulitz Béla
festő

M.D.K.

Főművehet hozott' letre
a tanácshöztársaság
plakátjaiban.

Kiadi Nóra: Bortnyik Sándorról,
Művészet, 1968. november - 45 lap.

Uitz Béla
festő

A Magyar-Szovjet Bárati Társaság Országos Elnöksége október 19-én barati találkozott Uitz Béla festőművén tisztelettére.

— Kitüntetisch

Művészet, 1968. november – 29 lap

Ulitz Béla
festő

M.D.

A Magyar Nemzeti Galériában
október 24-én sikeres meg-
nyitója lesz kiállításainak.

— : Kohinztetisek

Művészet, 1968. november - 29 lap.

Kitz Béla

Kiáhítása nyilik Csehszlovákiában

N.N.: Bővítik a magyar-csehszlovák kulturális együttműködést

Nyugabadság 1969 VI. 14

UITZ BÉLA

Az őszirózsás forradalom 50. évfordulóját ünnepelték a Parlamentben

1021

A népfront és a SZOT együttes ülése

Az 1918-as októberi polgári demokratikus forradalom 50. évfordulójának tiszteletére együttes ünnepi ülést tartott szerdán a Parlament kongresszusi termében a Hazafias Népfront Országos Tanácsa és a Szakszervezetek Országos Tanácsa. Részt vett a megemlékezésen és az elnökségben foglalt helyet *Losonczi Pál, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke, Apró Antal, Nemes Dezső, és Szirmai István, az MSZMP Politikai Bizottságának tagjai, Németh Károly, az MSZMP Politikai Bizottságának póttagja. Ugyancsak az elnökségben foglaltak helyet az 1918-as polgári demokratikus forradalom részesei és tanúi közül Gárdos Mariska, Hunya István, Károlyi Mihályné, Kelen Jolán, László Aladár, Molnár József, Uitz Béla és Várnay Zseni. Ugyancsak az elnökség tagja volt Pióker Ignác Kossuth-díjas gyalus, nyugdíjas, Veres József munkaügyi miniszter és Veres Péter, Kossuth-díjas író.*

Major Tamás, Kossuth-díjas színművész tolmácsolásában Ady Endre „Dal a hazugságról" című versével kezdődött a gyűlés, majd *Kállai Gyula*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának elnöke tartott elnöki megnyitót. Ezután Gáspár Sándor, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Szakszervezetek Országos Tanácsának főtitkára mondott ünnepi beszédet.

— A mai nap számunkra azért különös jelentőségű, mert munkásmozgalmi keretekben rendszerint a szocializmus történetének eseményeiről szoktunk megemlékezni, most azonban polgári forradalom évfordulóját ünnepeljük — mondotta bevezetőben, majd arról szólt, hogy az őszirózsás forradalom, az 1918. október 31-én győzedelmeskedett polgári demokratikus forradalom negyed századon át Horthyék ellenforradalmi rágalomhadjáratának célpontja volt. Tengernyi hazugságot hordtak össze ellene. A haza elvesztésével vádolták azok, akik a nemzet javát háborúba küldték idegen érdekekért, akik a két világháború között Európa egyik legreakciósabb hatalmát építették ki és a második világháborúban — ha lehet még szörnyűbb módon — megismételték régi bűneiket. De *az 1918-as magyarországi forradalom végül is megtisztult emlék lett és ma már nagyszerű tettként ragyog népünk előtt.*

Ezután az őszirózsás forradalom előzményeiről szólt, rámutatott: ha egy párt Magyarországon tömegtámogatást, forradalmat akar, vagy akár csak reformokat óhajtott a XX. századbeli Magyarországon, 1848 folytatójának kellett magát neveznie. Ezt az utat választotta — őszintén — Károlyi Mihály pártja, Jászi Oszkár radikális pártnak nevezett értelmiségi csoportja, s programja egy részében a magyarországi szociáldemokrata párt is.

A győztes polgári forradalomnak választ kellett adnia kora nagy kérdéseire. Befejezésül ezeket mondotta: — Huszonhárom éve szabadok vagyunk. Azóta — és csak azóta — teljesíthettük 1918. célkitűzéseit. Véghezvittük — a munkásosztály és a kommunista párt vezetésével — egy radikális polgári forradalom feladatait és most a szocializmus teljes felépítésén dolgozunk... *A polgári forradalom 50. évfordulójára emlékezve meghajtjuk a tisztelet zászlaját a forradalom hősei előtt, az alkotó, a hazáját szerető ember magabiztonságával nézünk jövőnk, a szocialista Magyarország megvalósulása elé.*

Gáspár Sándor nagy tapssal fogadott beszéde után *dr. Harrer Ferenc*, nyugalmazott alpolgármester, a Hazafias Népfront budapesti bizottságának elnöke emelkedett szólásra. *Háner József*, a Vasas Szakszervezet elnöke emlékezett ezután a nagyszerű időkre. Ezután Major Tamás színművész elszavalta József Attila Munkások című versét, majd az ünnepi megemlékezés Kállai Gyula zárszavaival ért véget.

Légitámadások Vietnamban

Amerikai B—52-es bombázók kedden este és szerdán reggel hat légitámadást hajtottak végre Dél-Vietnamban, ezek közül három a Kambodzsával határos Tay Hinh tartomány ellen irányult. Amerikai vadászbombázók a 17 és a 19. szélességi körök között folytatták légitámadásaikat a VDK területe ellen.

Házkutatás a CTK bonni tudósítójánál

A nyugatnémet titkosrendőrség ügynökei behatoltak Otakar Svercinnek a CTK bonni tudósítójának lakásába. Házkutatást tartottak, megmotozták a csehszlovák hírügynökség tudósítóját és elvették tőle egyes személyi tárgyait. A rendőrség egyidejűleg átkutatta a CTK bonni irodájának helyiségeit is, s nagy mennyiségű tájékoztató jellegű anyagot kobzott el.

A rendőrség törvényellenesen, a szövetségi ügyészség írásbeli végzése nélkül követte el provokációját.

Ezzel a lépéssel a nyugatnémet hatóságok durván megsértették az akkreditált újságíró jogait. Az incidens következményei komolyan élezhetik a Csehszlovák Szocialista Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság viszonyát.

Linda falucskában. Apja sok mindennel próbálkozott, volt villamosvezető, tankállon kezelő és citromültetvén 1922-ben, amikor déligyümcsei elfagytak, ismét benkutat akart nyitni és két hetőség: East Whittier v Santa Fe Spring között laszthatott. Az elsőt vásárolta meg, viszont, ha a másikat veszi, négy hónapon belül milliomossá válik, mert azon a ponton tört fel az évtized egyik legnagyobb olajlelete.

Jogi tanulmányai elvégzése után, a Szövetségi Nyomozó Irodához (FBI) adta be ajánlkozását és majdnem odakerült. Végül mégis az ügyvédi pályát választotta, majd képviselőnek jelöltette magát. Állítólag ez úgy történt, hogy a második világháború utáni esztendőben, 1946-ban, újsághirdetést olvasott, amelyben republikánus jelöltet kerestek. Később a legfiatalabb szenátor lett, majd 1952-től 1960-ig Eisenhower alelnöke és majdnem győztes Kennedyvel szemben.

Alelnöksége alatt nemigen kedvelték, s a „Tricky Dicky" (trükkös Dick) gúnynévvel illették. Ugyanis a közélet tisztaságának jegyében „seprő kampányt" hirdetett a megvesztegetések ellen, de közben megvádolták, hogy 18 ezer dollárt a maga javára használt fel. Ekkor televíziós

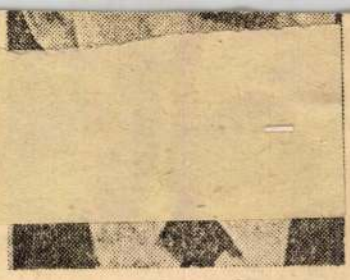

GY USA-ELNÖKJELÖLTNEK

3.

Szeretnie kell a feketéket

4.

de nem túlságosan

Magyar Hírdető
SAJTÓFIGYELŐ
Bp. V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 183-307

1968 NOV 6

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1021

Utz Béla

Megtelőben van

a díszkötésű vendégkönyv Uitz Bélának a Magyar Nemzeti Galériában látható életmű-kiállításán. Losonczi Pál, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke és Cseterki Lajos, az Elnöki Tanács titkára a tárlat megtekintése után a következőket írta: *„Szívből köszönjük Uitz Bélának, a forradalmi mozgalom nagy művészének a Magyar Tanácsköztársaság fél évszázados jubileuma alkalmából bemutatott kiállítását".*

Sűrűn sorakoznak a bejegyzések közéleti személyiségektől, művészektől. Az egyik legérdekesebb bejegyzés így szól: *„Kíváncsi vagyok, hogy az újságpapírra festett képeket tudják majd tartósítani az utókor számára? Nagy kár lenne, ha a jövő nemzedék már nem élvezhetné ezeket a kompozíciókat".*

Uralkodóváltozás Görö

Konstantin le –

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP

1988 NOV 7

Egy forradalmár életműve

Uitz Béla kiállítása a Nemzeti Galériában

Egy zseniális tehetség elindult Magyarországról, végigjárta a fél világot, átélte a forradalmár művész szenvedését, és dicsőségét, s fél évszázad múltán újra itthon van: *Uitz Béla*-kiállítás nyílt a Nemzeti Galériában.

Tulajdonképpen az első nagy Uitz-kiállítás Magyarországon. Műveit *bécsi, moszkvai, londoni* és *pekingi* múzeumok őrzik, tárlatait látta *Stockholm* és *Firenze, New York* és *San Francisco*, freskói fővárosok palotáit díszítik, de itthon még mindig kevesen ismerik a hazalátogatott nyolcvanegyesztendős mestert, s még kevesebben alkotásait.

Nem egyszerűen Magyarország, az első magyar forradalmak indították útnak. Az 1887-ben született bácskai parasztgyermek, aki Temesvárott volt esztergályos, mielőtt Budapesten művésznövendék lett, első alkotó lépéseit a társadalmi lázadás, a változtatni akaró elégedetlenség irányába tette. *1916-ban már aranyérmet nyert rajzával a San Francisco-i nemzetközi kiállításon*, nevét a legtehetségesebbek között említették idehaza. A forradalmi mozgalomhoz már egy esztendővel korábban kapcsolódott, háborúellenes folyóiratot alapított és szerkesztett az első világháború évében, vezetője volt a mindinkább forradalmárrá váló művészcsoportnak, követte és egyengette az útját a szocializmusnak, amelyet a Tanácsköztársaság idején nagyszerűen szolgált. A híres vöröskatona-plakát alkotójának, a művészeti direktórium egyik vezetőjének, a proletártehetségek művésziskolája igazgatójának tehát a bukáskor menekülnie kellett.

UITZ BÉLA: ÖNARCKÉP

Eddigi életét, és munkásságát ismertük leginkább, idehaza készített műveit láttuk albumokban és kiállításokon. A most megnyitott hatalmas tárlat azt mutatja, amit eddig jóformán senki nem ismert Uitz Béla életéből alaposan: a külföldön eltöltött félszázesztendőt.

Bécsbe menekült először. Szoros kapcsolat fűzte a párthoz, s hamarosan maga is a KMP tagja lett. Mozgalmi munkát végzett, tárlatokat vezetett, közben kiállított, hatalmas sikerrel. Az osztrák fővárosban került közönség elé *Emberiség* című hatalmas kompozíciója, a proletárdiktatúra idejéből, amelynek impozáns vázlata most mutatja be először a magyar közönségnek, milyen látomásba fogta össze az életet egy művész, aki egyszerre lett nagy alkotó és kommunista. A művek beszélik most már a mester életrajzát a galéria teremsorában. Kövérkupolás orosz templomokról készült kemény rézkarcok, moszkvai városrészeket ábrázoló, izgatottan modern vízfestmények jelzik, hogy 1920 végén a szovjet fővárosban járt, a KMP küldötteként a Komintern III. kongresszusán. Forradalmi fejlődését pedig a *Ludd tábornok* című sorozata bizonyítja. Az angol lázadó proletárok legendássá vált vezéralakja General Ludd minden elkeseredett lendületében a magyar forradalom bukását bosszulja, s harcosainak minden izmossága az eljövendő forradalmak erejével fenyeget. A kiállításon most a vázlatokat is látni, s a vázlatok alapján készült rézkarcokat, ezt a megrendítő grafikai sorozatot, amely *Derkovits Dózsájának* elődjeként vált a forradalmi grafika klasszikus példájává, de nemcsak itthon: az egyetemes művészettörténetben is.

A Ludd sikeréért hívták meg *Angliába*, s miután oda nem juthatott, „útközben", *Franciaországban* szolgálta az eszmét három esztendeig. *B. U. Martell* álnéven az illegalitás veszélyében dolgozik, kommunista lapokba ír, rajzol, munkásokat művel, a *FKP magyar szekciójának egyik vezetője*. És közben — akárcsak Bécsben — végzi művészi munkáját és sikeresen kiállít. Ekkor születik a mostani kiállítás IV. termének csodálatos tusrajz-sorozata, amely a *Párizsi gótika* címet viseli és a középkor áhítatos művészetét dolgozza fel a modern forradalmi művészet erős-okos vonalaival. Ekkor készíti el második sorozatát, amelynek címe és témája *Az imperialista háború ellen*, s amelyhez *Marcel Cachin*, a párt vezetője ír először. Ugyancsak ekkor készülnek monumentális színpadtervei, amelyek forradalmi színházak előadásán mutatják, hogy alkotójuk a modern művészet elvont formáit is robbanó társadalmi mondanivaló szolgálatába állítja.

B. U. Martell 1926-ban ismét Uitz Bélává válik és szovjet állampolgárrá. Nemzetközi hírű mesternek járó tisztelettel fogadják új hazájában. *Lunacsarszkij* írról cikkeket és kitüntetéssel méltatják munkáját, megbízásokat kap és kiállít, fiatal művészjelölteket nevel és nemzetközi forradalmi képzőművész-szervezetet irányít. Hatalmas freskókon dolgozik éveken át, falképeket fest *Frunzében* és *Moszkvában*, könyvet ír és művészkollektívákat vezet, pályája csúcsára ér.

A Szovjetunió-beli negyven termékeny évről nehéz néhány sorban beszámolni, három terem, száz alkotás vár ismertetésre. A krími tusrajzokat említsük-e, amelyek a megkomponált szépség remekművei, vagy a *Tőlelek függ* című újabb sorozatának modern, tömören agitáló lapjait, *Gorkijról* készített erős portrévázlatát, vagy az 56-os magyar ellenforradalomról készített falképtervet? Talán mégis portréinak sora a legváltozatosabb, ezek a nagy lendülettel újságpapírra festett freskószerű arcképek, amelyek *Csapájevtől* nevetlen kirgiz emberekig, *Krupszkajától* éneklő lányokig variálják a szilárd világnézet és a hatalmas művészi jellemzőerő lehetőségeit.

Nehéz befejezni, de nem is kell: az életmű sincs még befejezve. Nyolcvanegyesztendősen, itthoni vendégségben is új terveket forgat a mester. További munkákról beszél az alkotó, akit úgy adott Magyarországi az egyetemes művészettörténetnek és a nemzetközi forradalmi mozgalomnak, hogy közben mindvégig megőrizte magának is.

zs. s.

névvel, vágyakkal és reményekkel."

A kötet fényképet közöl a Bolsevik Párt Magyar Csoport-jának megalakulásáról, a szociáldemokrata baloldali ellenzék s a Forradalmi Szocialisták működéséről, a magyar internacionalisták harcairól. Közreadja a Kommunisták Magyarországi Pártja első Központi Bizottsága tagjainak névsorát, fényképét.

Ötvenkét képet, fotókópiát tartalmaz az album a Tanácsköztársaság időszakából. A két háború közti évekből pedig egész sor eddig ismeretlen képanyag; Kun Béla beszél a keleti népek kongresszusán Bakuban, 1920-ban, dr. Hamburger Jenő egy egészségügyi értekezleten a Szovjetunióban.

Azután fényképek következnek a kommunisták letartóztatásáról s a perekről: Vági István, Rákosi Mátyás, Őry Károly, Szántó Zoltán a bíróság előtt. A munkás sport-, eszperantó- s természetjáró körök életéről dokumentumok s a Gyermekbarátok Egyesületének működéséről.

Idéződnek a spanyolországi harcoknak emlékei; Szalvai Mihály és Dolores Ibarruri egy gyűlésen. Zalka Máté s a tőr, amit Lenintől kapott még egykor ajándékba. Rajk László, a spanyol polgárháborúban küzdő magyar alakulat párttitkára.

Képek abból az időszakból, — 1933 és 1936 közöttről, — amikor Nemes Dezső a hazai pártmunka egyik irányítója. Az ifjú Apró Antal fényképe, ki „az illegális párt munkása" a nagy sztrájkok idején.

S egy újabb kép; Nyers Rezső ismerteti a népgazdaság irányításának új rendszerét. Az új irányítási rendszer alapelveit.

S zárul az album; Frankel Leó hamvainak hazahozatala. Kiss Lajos, az idős internacionalista harcos, — kit Lenin-renddel tüntettek ki, — fiatalok között beszélget... Végezetül — Würtz Ádám illusztrációjával — Váci Mihály „Még nem elég!" — című verse:

„Nem elég célt látni;
járható útja kell!
Nem elég útra lelni,
az úton menni kell:

Nem elég elindulni
De mást is hívni kell!
S csak az hívjon magával,
aki vezetni mer!"

És ezt az utat kereste — sokszor nehéz történelmi időkben — s jelölte meg fél évszázadon át mindig pártunk. Küzdelmekkel telt időszaknak, fél évszázadnak dokumentumai a kötetben. S ahogy az album bevezető soraiban is olvashatjuk: *„Néha egy-egy átmeneti visszavonulás vagy vereség kilátástalan és sötét hátteréből a mozgalom eszméi áthatóbban és erősebben világítottak ki. Egyesek meghalhattak, elsodródhattak, félreállhattak, de a mozgalom halhatatlannak bizonyult..."*

Ezt dokumentálja ez a kötet is.

(Cs)

* *Ötvenéves a Párt. (Írta és szerkesztette Csatári Dániel és Esti Béla. A képeket válogatta Stemler Gyuláné és Ambrus József). Kossuth Könyvkiadó, 1966*

A történelemelőtti időkben keletkezett legnagyobb meteorkrátert a tudósok Arizona államban (USA) találták meg. Ez az úgynevezett Ördög kanyon, amelynek átmérője 126 méter, mélysége pedig 175 méter.

A legérdekesebb a tunguzkai meteor, amely 1908-ban zuhant le a szibériai tajgára. Nagysága miatt igen nagy krátert kellett volna maga után hagynia. Minthogy azonban ez nem történt meg, némely tudós úgy véli, hogy valamilyen földönkívüli civilizációval kapcsolatos dologról van szó. Ezt azonban konkrétan semmivel sem erősítették meg.

A világ legnagyobb meteorit gyűjteményét Pulsnitz városban (NDK) találjuk. Ennek a múzeumnak kereken 280 db meteorit példányát az elmúlt évben sok országból körülbelül 8000 szakértő tekintette meg.

Műemlékvédelem és fotogrammetria

A fotogrammetria az a tudomány, amely lehetővé teszi, hogy két sztereosztopikus fénykép segítségével pontosan megállapíthassuk egy tárgy térfogatát és dimenzióit, s akár eredeti nagyságban, akár maketten vagy rajzon a legaprólékosabb részletekig hű másolatát készítsük el.

A Nemzetközi Műemlékvédelmi Tanács párizsi értekezlete legutóbb állást foglalt amellett, hogy valamennyi történelmi műemlékről fotogrammetriai kartotékrendszert kell felfektetni.

Örvendetes spontaneitás

— Az Írószövetség másik nagyszabású kezdeményezése az „Olvasó népért" mozgalom. Tájékoztatna haladásáról?

— Az elmúlt húsz év nagy és szép eredményeire építő társadalmi mozgalom az „Olvasó népért" visszhangja igen biztató. Mi csak őszre terveztük felhívásunk kibocsátását, ám a munka már a nyáron megindult. Az örvendetes spontaneitás arról győz meg, hogy időben szóltunk erről a kérdésről. Mondanék néhány konkrétumot. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem illetékes tanszéke felajánlotta felméréseket végez, segít feltárni az olvasás, a kultúra fehér foltjait. A SZÖVOSZ könyvterjesztő apparátusa a most zajló őszi könyvheteket már célkitűzéseink szellemében rendezi. Író-olvasó találkozókat rendez olyan falvakban és településeken, ahol még soha nem járt senki írástudó. Felajánlotta közreműködését a KISZ, a SZOT, a televízió, a rádió, segít a sajtó és sok más intézmény, szervezet. Ezért joggal remélhetjük, hogy mozgalmi felhívásunk, kiváló írók, képzőművészek, zeneszerzők és előadóművészek felhívása, amely a közeljövőben jelenik meg, társadalmunk legszélesebb köreiben megértésre és támogatásra talál. A sok jó után gondjainkról is szólnék.

Gondok az iskolával

— Tartózkodást érzünk a pedagógus fórumokon, — folytatta Darvas József. — Holott egyik legfontosabb célunk a fiatalok megnyerése, a felnövő nemzedékek olvasó kedvének felkeltése. Nem gondolunk tantervi változtatásokra, de úgy érezzük: helyes volna módszeresen megvizsgálni az irodalomoktatás módszereit, a javítás lehetőségeit. Ez sokévtizedes probléma. A helyzet sokat javult, de ma sem mondhatjuk még, hogy az iskola mindent megtesz az irodalom, az olvasás megszerettetéséért.

— A közéleti ember után az írót kérdezzük. Néhány hete

razolni, hanem elsősorban megváltoztatni akarta az akkori valóságot.

— Említette, hogy a Kortárs szeptemberi számában megjelent riport anyagát és tapasztalatait általánosító drámán dolgozik.

Miskolci premier

— Ha minden jól megy, nemsokára be is fejezem, és átadom a miskolci Nemzeti Színháznak, amely jövő év elején kívánja bemutatni. Darabom fiktív falu, fiktív embereit viszi a színpadra. A dráma műfaji követelményei szerint alakított sorsok és jellemek ütközése kerül a nézők elé. Kicsengése persze nem akar eltérni a folyóiratban megjelent írás állásfoglalásától. Másik drámán is dolgozom. Amint befejezem a miskolci színháznak írt darabot, folytatni szeretném a munkát Baicsy-Zsilinszky drámámon. Ennek egy változatát befejeztem már, de nem elégít ki. Átdolgozom, vagy talán újra írom. Zrínyi darabom is két változatban készült. Könyvalakban mindkét változat az olvasó elé kerül.

— Regény?

— Folytatni szeretném a Részeg esőt, de erről nem mondok többet...

A.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

DÉLMAGYARORSZÁG
1968 NOV. 21

1021

Uitz Béla

EGY FORRADALMÁR FESTŐ

Egy zseniális tehetség elindult Magyarországról, végigjárta a fél világot, átélte a forradalmár művész szenvedését, és dicsőségét, s fél évszázad múltán újra itthon van: Uitz Béla — kiállítás nyílt a Nemzeti Galériában.

Tulajdonképpen ez az első nagy Uitz-kiállítás Magyarországon. Műveit bécsi, moszkvai, londoni és pekingi múzeumok őrzik, tárlatait látta Stockholm és Firenze, New York és San Francisco, freskói fővárosok palotáit díszítik, de itthon még mindig kevesen ismerik a hazalátogatott nyolcvanesztendős mestert, s még kevesebben alkotásait.

Nem egyszerűen Magyarország: az első magyar forradalmak indították útnak. Az 1887-ben született bácskai parasztgyerek, aki Temesvárott volt esztergályos, mielőtt Budapesten művésznövendék lett, első alkotói lépéseit a társadalmi lázadás, a változtatni akaró elégedetlenség irányába tette. Az első világháború éveiben vezetője volt a mindinkább forradalmárrá váló művészcsoportnak, követte és egyengette az útját a szocializmusnak, amelyet a Tanácsköztársaság idején nagyszerűen szolgált.

A bukás után Bécsbe, Franciaországba vezet az útja, 1926-ban a Szovjetunióba megy. Nemzetközi hírű mesternek járó tisztelettel fogadják. A Szovjetunióbeli negyven termékeny évről nehéz néhány sorban beszámolni, három terem, száz alkotás vár ismertetésre.

Az életmű nincs még befejezve. Nyolcvanesztendősen, itthoni vendégségben is új terveket forgat a mester. További munkáiról beszél az alkotó, akit úgy adott Magyarország az egyetemes művészettörténetnek és a nemzetközi forradalmi mozgalomnak, hogy közben mindvégig megőrizte magának is.

Esti
thírel

26—7.5: Azonos a Kossuth Rádió mű-
)—6.30: Torna a 252 és a 344 m-es hul-
legennyelvű vízjelzőszolgálat. — 13.47:
): Hírek, Időjárásjelentés. — 16.00: Hí-
— 18.00: Hírek. Időjárásjelentés. —
rekek! — 20.00: Esti krónika (a Kos-
adásának ismétlése). — 20.20: Sporthí-
Időjárásjelentés. — 23.15: Műsorzárás.

O MAGYAR NYELVŰ ADÁSAINAK
MAGYAR IDŐ SZERINT:

lámhossz: 19, 41, 31.
lámhossz: 257, 194, 49, 41, 31.

re-
n
ene-
sfa-
)
Ro-

bert Merrill (Ism.)
22.50 Kovács István táncdalaiból

JUGOSZLÁV TELEVÍZIÓ

17.05 Kis világ
17.30 A nagy kaland
18.20 A tudomány és mi
18.50 Nemzetközi szín
20.35 Maks Fris: Életrajz — a szarajevói Nemzeti Színház előadása
21.35 Komoly zene

éjá-
)
elv.
isk.
TV
I.
t.)
5.

18.15 Mindenki közlekedik. Riportműsor
18.55 Ki tud rá megoldást?
19.00 Esti mese
19.10 Donizetti: Don Pasquale. Vígopera 3 felvonásban
Kb.:
19.50 Az I. szünetben: TV-híradó
Kb.:
21.25 Teleimpex
21.55 TV-híradó — 2. kiadás

JUGOSZLÁV TELEVÍZIÓ

17.45 Rajzfilmek
18.05 Hét nap
18.20 A világ a képernyőn
19.00 Kis kamarahangverseny
19.15 Vörös jelzés
20.35 Dokumentumfilm
20.50 „Fehér margaréták" — csehszlovák film

)
eket
)
TV
Pá-
lm.

20.20 Az özvegy és a százados. Magyar film
21.35 Jazz-pódium
21.55 TV-híradó — 2. kiadás

JUGOSZLÁV TELEVÍZIÓ

17.25 Bábjáték
17.45 Hol van — micsoda
18.20 Se nem fekete — se nem fehér
19.05 Zenei laboratórium
20.35 Dokumentumfilm Ludwig Beethovenről
21.35 A művészet a forradalomban
22.15 Távlatok

alai-
)
(Ált.
isk.
isk.
ét.)

19.10 Reklámműsor
19.15 Az egyházasrádóci kezdeményezés. Riportfilm
19.35 Parabola
20.00 TV-híradó
20.20 Halló, fiúk! Halló, lányok!
21.20 Huszonöt éve halt meg Max Reinhardt
22.05 TV-híradó — 2. kiadás

JUGOSZLÁV TELEVÍZIÓ

16.10 Csütörtökön Önöknek
17.15 Tik-tak
17.50 Távcső
18.20 Vers, legenda, dal
18.45 Riport
19.05 Fiúk és lányok
20.35 Aktuális beszélgetések
21.35 Ivan Ivanac: „Egy napom" — TV-dráma

.)
k.
.)
k.

19.35 Finnországi útijegyzet. 3. Kilenc nap lapp-földön
20.00 TV-híradó
20.20 Gyilkosság a kilences stúdióban. Svéd film
21.25 Jennifer Bulgáriában. Filmösszeállítás
21.50 TV-híradó — 2. kiadás

JUGOSZLÁV TELEVÍZIÓ

17.15 Híradó gyermekeknek
17.50 Hadd lássam...
18.20 Hangverseny az ifjúságnak

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

FEJÉRMEGYEI HÍRLAP

1961 UKI 23

Uitz Béla látogatása a megyeszékhelyen

Uitz Béla
1021

Uitz Béla neves festők és szobrászok társaságában. Képünkön (balról): Pátzai Pál, Bortnyik Sándor, Uitz Béla, Ék Sándor és Somogyi József.
(MTI foto — Szebellédy Géza felvétele)

Uitz Béla, a Szovjetunióban élő magyar festőművész a Művelődésügyi Minisztérium vendégeként hazánkban tartózkodik. Vidéki útjai során elsőként Székesfehérvárra látogatott tegnap és megtekintette a Derkovist és a szocialista művészet c. kiállítását, ahol több fiatalkori képe is szerepel. Így a munkásmozgalmi témájú Ludd generális sorozat, tanácsköztársasági plakátok, vázlatok, a háborúból hazatérőket ábrázoló akvarelljei, grafikái. Az elismert alkotó nagy megelégedéssel nyilatkozott a Csók Képtár gazdag anyagáról. Elismerését fejezte ki azzal is, amikor hangsúlyozta, hogy magyarországi tartózkodása alatt mégegyszer ellátogat az ősi városba, Székesfehérvárra.

— 1 —

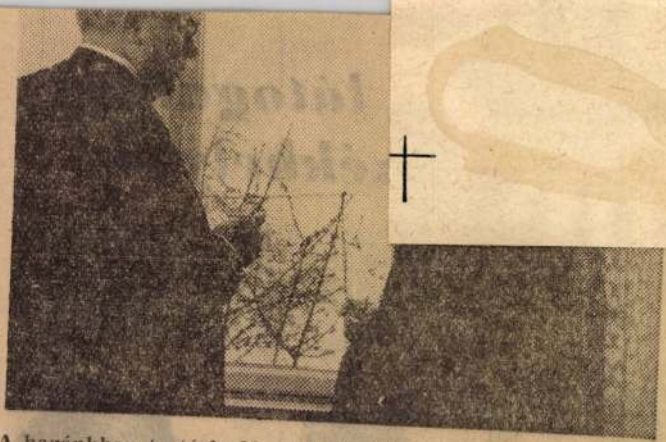

A hazánkban tartózkodó Ahti Karjalainen finn külügyminiszter és felesége, valamint a kíséretében lévő személyiségek látogatást tettek Péter János külügyminiszternél. Képünkön: Péter János és Ahti Karjalainen.
(MTI foto — Vigovszki Ferenc felvétele)

Szovjet publicisták Magyarországon

A Pravda, az Izvesztyija, a Moszkvai Rádió, illetve Televízió vezető munkatársaiból álló négytagú szovjet publicista csoport, amely a külügyminisztérium meghívására nyolc napot töltött Magyarországon, kedden elutazott hazánkból. Szovjet újságíró vendégeinket fogadta Nyers Rezső, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára, Péter János külügyminiszter, Erdei Ferenc, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtitkára, valamint a magyar politikai, gazdasági, kulturális élet és a sajtó más vezető képviselői.

A szovjet újságírók látogatást tettek az MSZMP Párttörténeti Intézetében, ahol Vass Henrik, az intézet igazgatója tájékoztatta őket pártunk megalakulása és a Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulójának előkészületeiről, Budapesten és Baranya megyében ipari és mezőgazdasági létesítményekkel ismerkedtek meg.

Uitz Béla

festőművész kiállitása, Bp, Nemz.Gal. - /Rend. és kat. összeáll. Kontha Sándor, Bev. Mácza János./ Bp,1968. - Ism: D.I. Vigilia,1968.12.sz.854.1. - Perneczky Géza, Élet és Irodalom,1968.44.sz.3.1.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.1.

17c.1.

Uitz Béla

Uitz-album. /Előszó: dr.Münnich Ferenc./ Bp,1967.
Ism: Kontha Sándor, Társadalmi Szemle,1968.2.sz.
1o5-1o7.1.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt.1971.2.sz.149-182.1.

18o.1.

Uitz Béla

Szabó György: "UITZ" cimmel emlékezik a művészre. Beszél életéről, művészetéről, művészi hitvallásáról, Kassákhoz és Komját Aladárfüződő barátságáról az emigrációban.
Felsorolja néhány művét: az Almaszedők, a Fekvő nő, a tizenkilences plakáton együtt lépő Vöröskatonák, az 192o körül készitett Kompozició és a General Ludd sorozat c. művei közül ez utolsót nevezve főművének, „melynek kiapadhatatlan érzelmi töltése...fekete-fehér grafikai szinében teljes, hibátlan spektrumot mutat."
Élet és Irodalom, Bp. 1972. febr. 5.

XVI. évf. 6. sz. 12. lap.

Rajzaival tulmutatott a Ferenczy Károly közvetitette nagybányai pikturán, de a Nyolcak törekvésein is. Czigány Dezső, Márffy Ödön, Kernstok Károly, Pór Bertalan müveinek rendjét belső dinamikával, plaszticizáló lehetőséggel fejlesztette tovább.

Bajkay Éva; Uitz Béla kiállitása a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 22.l.

Uitz Béla 3.

A Tanácsköztársaság bukása után festett bécsi önarcképén /192o/ a tus széles vonásainak ritmusa emlékeztet a magyar aktivizmusra. Az arc-karakterizálás helyett a félalakos ábrázolás kap hangsulyt.

Bajkay Éva; Uitz Béla kiállitása a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 22.l.

A 2o-as évek elején, az emigráció éveiben müfaji és stilus-beli kisérletezés jellemzi. Szemléletük a 18/19-es szines tusrajzokból vezethető le,

Bajkay Éva ; Uitz Béla kiállitása a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 22.l.

Az un. moszkvai részleteken a szinre alapozó rajz a Kreml épitészeti formáival gazdagodik. Ezek rézkarcain is visszatérnek. A moszkvai szines temperaképek Lentulov elképzeléseivel mutatnak némi rokonságot.

Bajkay Éva; Uitz B. kiállitása a MNG-ban; Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o, 23.1.

A fauve-os indittatásu müvek közül kiemelkednek a szines tusrajzok, amelyek 1925-ben a francia Rivierán, Collioure-ban készültek. Ez a táj- és szindinamika később a krimi rajzokban éledt ujjá. Ezek itatóspapirra készültek, különös fakturával.

Bajkay Éva; Uitz B. kiállitása a MNG-ban; Képzőmüvészeti Almanach 2; Corvina 197o, 23.1.

1921-ben Moszkvában a Komintern III. kongresszusán belépett a pártba. Ezt követően visszatért Bécsbe. A Bortnyik-Kassák-i képarchitekturához kapcsolható rézkarc analiziseket végzett. A geometrizálás nyomai kimutathatók a Luddita-sorozat lapjain.

Bajkay Éva; Uitz B. kiállitása a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 23.1.

A Luddita-sorozat létrejöttében része van az 1811-es gépromboló mozgalomról szóló könyv olvasmányélményének, geometrikus kisérleteinek és a korábbi expresszim naturalista gyakorlatnak.

Bajkay Éva; Uitz Béla kiállitása a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 23.1.

Uitz Béla 9.

Nem szereti az olajfestést, a kiállításon nem szerepelt egyetlen olajképe sem. A szerző idéz az épitészet és a képzőművészet szintéziséről rendezett konferencián /Harkov, 1931/ mondott beszédéből. Az olajfestés szabad és a freskófestés kötött technikájáról szól.

Bajkay Éva; Uitz B. kiállitása aMNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 23.l.

A Ludditákat freskótechnikával szerette volna megoldani Angliában. Kívánságára a MNG aulájában elhelyezték a felnagyitott Luddita fotóablakot.

Bajkay Éva; Uitz B. kiállitása MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 23.l.

Uitz Béla lo.

Az Angol Munkáspárt bukása után Párizsban telepedett le. A kiállitáso két sorozat szemléltette a Franciaországban töltött éveket. A Contre la guerre impérialiste B. U. Martel álnév alatt készült , az afrikai francia gyarmatositó politika elleni tiltakozásul.

Bajkay Éva; Uitz B. kiállitása a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 23.1.

A Contre la guerre impérialiste-on közérthető szimbólumok /koponyák halmaza, pénzeszsák/ és jól jellemzett tipusok /tőkés, pap, hóhér/ váltakoztak megrendítő háborus jelenetekkel. Az utolsó lapokon a proletariátus harci egységét süritette egybe.

Bajkay Éva; Uitz B. kiállitása MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 23.1.

A későbbiek során a lo-es évek érces zengésü lirájé
nyers humoru, ironikus hangvétel váltja fel. A
gyülésekről és a napilapokból ismert politikusokról portré-karikaturákat készit. Ezek a munkái George Grosz rokonáva teszik.

Bajkay Éva; Uitz Béla kiállitása a MNG-ban; Ké pzőmüvészeti Almanach 2; Corvina 197o, 24.l.

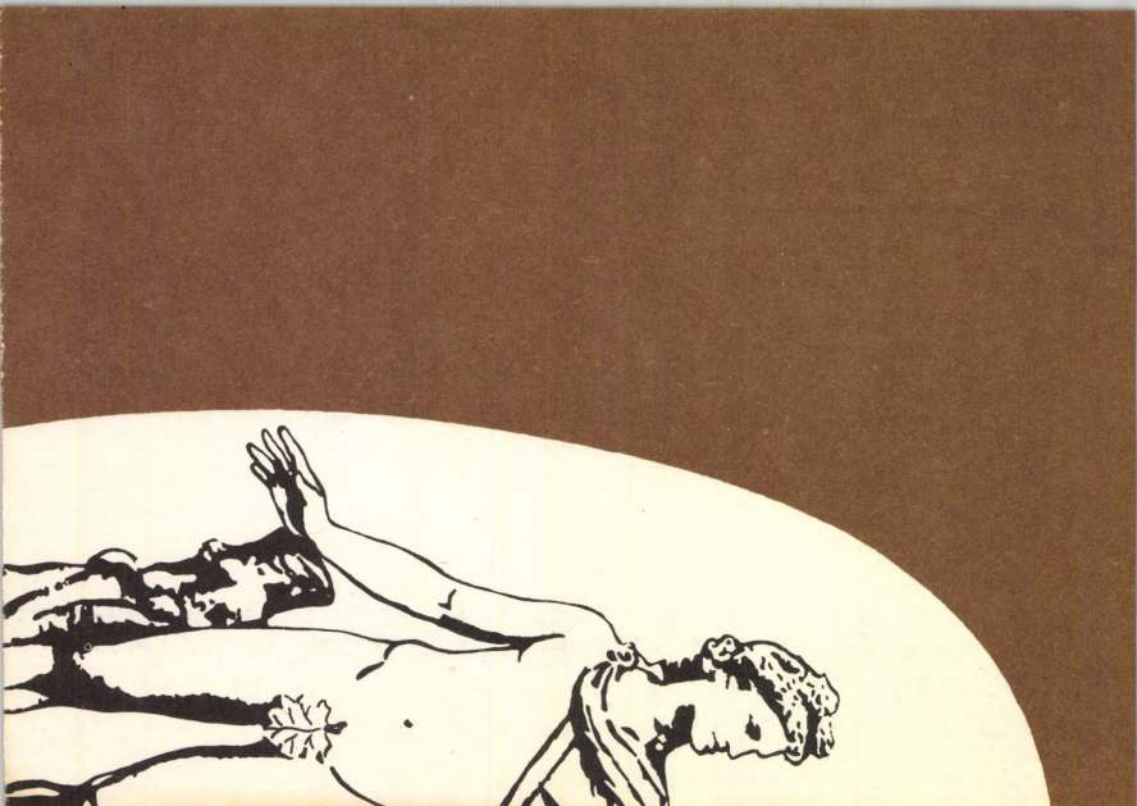

1926 óta a Szovjetunióban él. A 3o-as évek elején pártfeladatként készitette el a Náluk-Nálunk sorozatkapitalizmust és szocializmust szembeállitó didaktikus párdarabjait. A képek tem erával, ujságpapirra készültek.

Bajkay Éva: Uitz B. kiállitása a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 24.l.

Ebben az időben jól szivó ujságpapirra nagy tempera tanulmányfejek készültek. A korszak fő műve a Szállai bitófán, az un. nem emberi kéz alkotta Megváltó ikonábrázolás modern megfelelője. Egyedül a Moszkvában felravatalozott Barbusse-ról készitett portrék emlithetők mellette.

Bajkay Éva; Uitz B. kiállitása MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 24.l.

Gyermekkori első művészeti élményének ihletőjéhez, Michelangelóhoz tér vissza ujra meg ujra. 1936-ban Kirgiziában a frunzei kormányzósági palota tanácstermében freskómegrendelést kap az 1916-os kirgiz felkelés ábrázolására. A szerző ennek kapcsán Massacciót, Piero della Francescát és Pinturricchiót emliti. A mü kartonjából a kiállitáson két részlet került bemutatásra. A készités ideje alatt a művész koncepcióját erősen birálták, és ez a művészi invenció megcsappanását vonta maga után.

Bajkay Éva; Uitz B. kiállitása MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 24.l.

A háboru utáni freskótervekből a kiállitás csak izelitőt adott kis vázlatok formájában.

Bajkay Éva; Uitz Béla Kiállitása MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 24.l.

Uitz Béla

Kb. 25o, Magyarországon nem ismert mü került bemutatásra. Az anyagot a mester moszkvai, Vavilov utcai müterméből és a szovjet muzeumoktól /Puskin Muzeum, Forradalmi Muzeum -- Moszkva; Ermitázs -- Leningrád; Kirgiz Képzőmüvészeti Muzeum -- Frunze/ kölcsönözték. A kiállitás 1919-től kezdve mutatta be az oeuvre kiemelkedő darabjait.

Bajkay Éva; Uitz Béla kiállitás a MNG-ban; Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o, 22.l.

Uitz Béla

Most kerültek haza a Tanácsköztársaság idején megkezdett nagy freskótervei, a Munka Háza /Parlament/ számára készitett Épitők, Halászok és az Emberiség. Az utóbbi a Vörös Nap felé törekvő ember szocilaista humanizmusu megffogalmazása, szecessziós nosztalgiával. A mi fehér-fekete vázlat formájában maradt xxgx a mesternél.

Bajkay Éva; Uitz Béla kiállitása a MNG-ban; Képzőmüművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 22.l.

Uitz Béla

Röviddel azután szakadt ki a hazai művészet áramából, hogy 1914-ben az Ifju Művészek Egyesületének harmadik kiállitásán a Nemzeti Szalonban bemutatott szénrajzaival magára vonta a kortársak figyelmét.

Bajky Éva; Uitz Béla kiállitása Magyar Nemzeti Galériában; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 22.l.

Uitz Béla

Korai müveit idézik fel Dezső József képei.

Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 46.1.

Mitz Béla, festő

Lakója volt a Művésztelepnek.

Antalffy Gyula: Kecskemét 1894-1899.

Élet és Tudomány, Gy. 1970. okt. 4. 2. XXV/40

Kitz Béla, festő

„...a művészettörténészek nyilván nem feledkeznek meg arról, hogy Kitz Béla művészete a két nép közös kincse ...“

— : Termékeny együttműködés a magyar és a szovjet műfordítók között 9.

Népszabadság, Bp. 1971. dec. 2.

Uitz Béla

A Tanácsköztársaság alatt plakátokat készitett.

Farkas György: A Tanácsköztársaság képzőművészete
Rajztanitás 1969/2

Uitz Béla

A tehetséges ifjumunkások képzésére
létrehozták a Proletár Képzőművészeti
Tanműhelyt, melynek Uitz a vezetője lett.

Farkas György: A Tanácsköztársaság képzőművészete
Rajztanitás 1969/2

Uitz Béla

Vöröskatonák előre 1919/repro/
General Luu sozozat cimlapja

Rajztanitás 1969/2 cimlap

Uitz

Moholy Nagy László Uitz-alés Nemes Lampérth-al folytatott vitákat és e beszélgetések tévedéseket tisztáztak.

Bodri Ferenc:Moholy Nagy László munkásságáról Rajztanitás 1968/5-6 5o.old.

Uitz Béla

Szőnyi 1917-ben festett Kettős arckép
cimü festménye már nem a nagybányai
szellemet tükrözi,hanem Uitz Béla festményei
stilusához kapcsolódott.Szőnyi rajzai is
Uitz rajzaihoz állnak közel.

Pataky Dénes:Szőnyi
1971 Corvina 6.old.

Uitz Béla

Érdekesnek ígérkezik a Szovjetunióban élő magyar művészek életművének bemutatása a Magyar Nemzeti Galériában. A kiállítást a Nemzeti Galéria szovjet kulturális szervekkel és a Kulturális Kapcsolatok Intézetével együtt rendezi.

Vérő Gábor: Múzeumi kiállítások.

Népművelés 1968/5 15 old.

Uitz Béla

Erős hatással volt Derkovits Gyula munkaira. A Lüdditák-sorozat nyilvánvaloan erősen hatott a Dozsa-sorozat koncepciójában

Péter Imre: „Az évfordulóhoz mélló szép vállalkozás"

Népművelés 1968/11 38 old.

Uitz Béla

A székesfehérvári lzók István képtai kiállitásán részt vett monumentális plakátjai mutatják, hogy ez az uj művészet a polgári radikális és szociálista közfelfogás talaján sarjadt ki a háborut követő forradalomban és a Tanácsköztársaság nehéz napjaiban nőtt dinamikus-extatikus, agitatív művészetté

Péter Imre „Az évfordulóhoz méltó szép vállalkozás"

Népművelés 1968/11 38 old.

Uitz Béla

Ismét visszatért közénk abból az alkalomból, hogy a Magyar Nemzeti Galériának végre sikerült megrendeznie egész életművét átfogó kiállítását. Az 1915 évi San Franciscói kiállításon aranyérmet nyert rézkarcaival. Harcolt a forradalmi ~~[illegible]~~ eszmékért a proletariátus harcos művészetének megteremtéséért. Életkörülményei ugyalakultak, hogy a Szovjetúniot választotta élete és munkássága színteréül. Ott tanított és alkotott. Neve fogalommá vált a közönség körében. Itthon maradt gyér számú művét megbecsült értékként őrzik a képtárak és a magangyűjtők.

Köszöntjük Uitz Bélát —ri—

Népművelés 1968/11 36 old.

Nitz Béla

Anya gyermekével
Lúddihak estéje

Népművelés 1965/11 37old.

Uitz Béla

Barbrisse
előre proletár

Népművelés 1968/11 36 old.

Ilitz Béla

utóbb a Szovjetunióban telepedett le.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

oldalszám nélkül

Kiss Béla

Ék Sándor az ő vezetése alatt

vezette el festői pályájára

Magyar Nemzet 1972 augusztus 18
4. old.

Lux Béla

irányításával kezdte Ék Sándor
művészpályáját a Magyar Tanácsköztársaság által
létesített Proletár Képzőművészeti Tanműhelyben

Magyar Nemzet 1972 augusztus 6
12. old.

Ujfalussy Béla

Ez Sándorral együtt 1920-21-ben
egy évet töltött Moszkvában

Magyar Nemzet 1972 augusztus 6
12. old.

Nitz Béla

85 éves Zorában

január 26-án meghalt

Népszava 1972 január 27

4. old.

Uitz Béla

„Városligeti részlet" (1918 körül)

repro. a 7. oldalon

Népszava 1972 február 5

Uitz Béla

„Gorkij arcképe" (vázlat 1930 körül)
repro a 6. oldalon

Nápszava 1972 február 5

Kitz Béla

85 éve szülebett

Népszava 1972 március 8
4. old.

Nitz Béla

Művei szerepelnek „A magyar lépzőművészet szaz éve a Bács-Kiskun megyei múzeumokban" c. kiállításon a Nemzeti Galériában

Pest megyei Hírlap 1972 március 7
4. old.

Uitz

Vértes Marcell plákátjai Berény, Bortnyik, Kónya, Uitz plakátjai mellett megérdemelten feltűntek.

Galambos Ferenc: Vértes Marcell

Látóhatár 1970/11-12 112o.old.

Mitz Béla

Tusrajzai a magyar grafika példás darabjai.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ban; Képzőművészeti Alap kiadása 1; Corvina 1969, 24.l.

Uitz Béla

a Kassak Lajos által szerkesztett „Ma" és „Tett" rajzolója.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

lapszám nélkül

Lütz Béla

kreve emlitve

Magyar Nemzet 1971 szeptember 7
4. old.

1

Ulitz Béla

A Mistolci Galeriában rendes-
tek Ziállitást műveiből.

Napjaink 1969 április 4

8. old.

Nitz Béla

1914-ben már kiállítást rendez, pár év múlva aranyérmet nyer San Franciscoban. A Tanácsköztársaság bukása után börtönbe vetik, majd emigrál.

Napjaink 1969 április 4

8. old.

Uitz Béla

3

1920-ban Bécsben állít ki,
1921-ben belép a Kommunista
Pártba, ajánlói Kun Béla és
Varga Jenő.

Magyarok 1969 április 4
S. Old.

4

Nitz Béla

1924-26-ig Pariserbau el ahol

Riallitást rendez

Magyarok 1969 április 4

8. old.

Uitz Béla

5

1926-tól a Szovjetúnióban,
Kirgíziában, Harkovban és Moszkvában
fest nagyobb szabású műveket

Magyarok 1969 április 4
f. old.

Ulitz Béla

Mehalo-n született 1887-ben. 1908-1912-ig a bp-i Képző művészeti Főiskolán tanult festészetet tanult. 1915-ben Kassák mellett alapítója a „Tett" folyóiratnak.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971. oldalszám nélkül

Uitz Béla

1918-ben résztvevője a „Ma" csoport-kiállításnak 1919 fontos szerepet játszott a Tanácsköztársaság művészeti életében.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971

Uitz Béla

Az Proletár Tonmühely vezetője - Propaganda - freskoterveket képit. Az ellenforradalmárok letartóztatják őt.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Uitz Béla

1920-ban Bécsbe emigrál. 1920-22-ig a „Ma" szerkesztője még Kassák Lajossal nem szakít. 1920-ban Bécsben kiállítása a „Ma" csoportnál.

Lörner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Ilitz Béla

1920-23 absztrakt kompozicióhoz ugynevezett „Analitikusohoz" alkot.
1921 ben résztvesz Moszkvában a III.-ik Komintern-kongresszuson.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Vitz Béla

A magyar illegális kommunista párt
nak tagja. 1922-után a bécsi „Egység"
kommunista folyóirat munkatársa.

Körner Éva: Ungarische avantgarde,
München, 1971.

Uitz Béla

1922-23 között alkotja a „General Ludd" sorozata. 1923-ban tárlata a bécsi Österreichisches Museumban.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Uitz Béla

1924-26 Martel név alatt Párizsban antiimperialista grafikákat készít 1926-1928 között a Szovjetunióban tartózkodik.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München 1971.

Uitz Béla

1928-ban tárlata Moszkvában, a Képzőművészeti Főiskola tanára. 1938-39-ig letartóztatásban. 1930-as évek óta reálista dekorativ freskokat termel.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Uitz Béla

Müvei monumentalisak ezidőben.
1970 óta Magyarországon él.

Köpnek Éva: Ungarische avantgarde,
München, 1971.

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 887-748, 340-726

Uitz Béla festőművész

NÉPSZABADSÁG

1972 FEB 8-

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.

Özv. Uitz Bélánéné és családja köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik Uitz Béla festőművész elhunyta alkalmából részvétüket nyilvánították és elkísérték utolsó útjára.

1971

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

HUNGARIAN REVIEW

19/0 DEC

Uitz Béla

ART 1021

EXHIBITION OF HUNGARIAN-BORN ARTISTS. Art works produced by Hungarian-born artists living in countries spread over the five continents went on display at the Budapest Art Gallery at an exhibition arranged as part of Hungary's anniversary year: the 25th anniversary of the country's liberation and the 1000th birthday of Hungary's first king, Stephen.

The eighty-one artists who sent or brought their works symbolized the kinship shared by the many thousands of Hungarians who left their native land in the waves of immigration in 1919, in the twenties and late in the forties.

Modern Hungarian art suffered the greatest loss in 1919-20 when artists pledged to the defeated revolution were persecuted, politically and intellectually, by the ruthless counter-revolution. And being that all genuine artists were pledged to the revolution, in 1919-20 complete periods of art history and trends of art disappeared from the country.

As time went on, some artists returned, but many more did not. Those who remained in other countries enriched universal art, like Béla Uitz in the Soviet Union or László Moholy Nagy in Western Europe and America.

These artists were compelled to leave their homeland to escape the reaction which set in both in taste and politics. Emigrants of the twenties and thirties left not so much because of political persecution, but rather due to cultural persecution: pettiness in art. It was then that Vasarely, Schöffer, Brassai and Kemény went to France; László Mészáros set out for the Soviet Union; Amerigo Tot arrived in Italy; and György Kepes, after Berlin and London, finally settled down in Chicago (USA). This was the period when sculptors Etienne Beöthy and Anton Prinner, painter Árpád Szenes and art photographers like Robert Capa, André Kertész and Lucien Hervé were severed from Hungarian culture.

Beside these, the exhibition presented a large collection of works by emigrants of the forties, artists who left in the difficult years of the evolution of the new society to avoid the cultural and political struggles which have long since gone, or because they had suffered or were afraid of suffering. Their presence today is natural and reassuring. With them appeared the sculpture of Márta Pán, Vera Székely and Pierre Székely from Paris, the statues of Zoltán Borbereki Kovács from South Africa and the works of painter Simon Hantai and graphic artist Lajos Szalay.

The names alone indicated that the material in the exhibition was imposingly diverse. It ran the gamut of many schools and trends of art: from a founder of early cubist sculpture, Joseph Csáky, a resident of Paris for 62 years, through the Dutch-Hungarian Vilmos Huszár to Victor Tóth, who started in Soviet constructivism and worked with El Lissicky, and to the Parisian lyric-abstract painter, Kolos-Vary.

This exhibition was a gesture, a summary, an event inspiring new initiatives. The public response showed the great interest that there is for the treasures of universal art which had their inspiration here, in Hungarian culture.

Gyula Rózsa

The exhibition

23

Chef's Corner

In Hungary, housewives prepare the Christmas dinner long beforehand so that after lighting the candles on the tree all they have to do is lay the table and serve the meal. The only course which they make at the time is *Christmas Wine Soup*, though even that is ready in minutes:

Ingredients: 6 egg yolks, 8 tablespoons sugar, 1 litre (2 pints) white wine, lemon rind and juice, cloves and cinnamon.

Method: Cream the egg yolks and sugar until they are foamy. Meanwhile heat the white wine with the lemon rind, juice and spices. When it begins to boil pour it over the egg mixture, stirring to avoid curdling. Put it back on the heat, and whisk it until it becomes thick. Do not boil. Serve it at once in cups.

An essential hors-d'oeuvres on the Christmas menu is *Fish in Aspic*, which is made with a great deal of paprika.

Ingredients: a 2 kilo (2 lb) carp, ½ kilo (1 lb) onions, 1—2 tablespoons sweet paprika, salt.

Method: Clean the fish, slice it and place it in a pan layered with the sliced onions. Sprinkle every layer with salt and paprika and then cover with water. Cook over a low heat with the lid on for half an hour. Remove the fish and place the slices side by side on a plate. Continue boiling the liquid for another 15 to 20 minutes without the lid on. Then strain it and pour it over the fish. Put it in a cool place so that the juice will jell. The jelly will be clear only if it is cooked slowly and evenly. The fish slices may be arranged in a mould so that they may be turned out onto a serving dish.

Kolozsvári Stuffed Cabbage is made a couple of days before Christmas, because the more it is reheated the better it tastes.

Ingredients: ½ kilo (1 lb) minced pork, ½ kilo (1 lb) pork ribs, 80 grams (3 oz) rice, 1 grated onion sautéd in 1 tablespoon fat, 1 egg yolk, 20 grams (1 oz) smoked bacon, 250 grams (8 ozs) smoked sausage, 1 kilo (2 lb) sauerkraut, 300 grams (9 ozs) pork chops, 1 tablespoon sweet paprika, bunch of dill, 1 onion, 1 tablespoon lard, 1 tablespoon flour, 2 decilitres (½ pint) sour cream.

Method: Knead together the mince with the parboiled rice, the grated sautéd onion and the egg yolk. The shape them into balls wrap each in a cabbage le small cubes, sauté the finely bacon, and sprinkle half the sauerkraut, the stuffed leav the dill. Pour enough water over a low heat until the me with the lard and flour and the cabbage with this and l the pork chops and large serving this dish, place the the stuffed leaves on top, t plenty of sour cream over t meat and sausage.

There is probably no hou they do not bake *Horse-shoe* poppy seeds.

Ingredients: ½ kilo (1 l butter, 4 tablespoons sug raised in a little sweetened 3 egg yolks, pinch of salt.

For nut filling: 300 gram 180 grams (6 ozs) sugar, 3 t lemon rind, 2 decilitres (¼ cot jam.

For poppy seed filling: 3 tablespoons honey, 300 g 3 decilitres (¾ pint) milk, 5 vanilla, lemon rind.

Method: Knead the ingre shape into four little balls, for an hour or two. Mean Walnut filling is made by b together, except the jam wh Cook the poppy seed fillin out each ball of dough into the filling, two of poppy s them up loosely and curve shape. Brush the tops with two at a time to avoid crov they are cold cut them into and serve them with a sp They will stay fresh for we

Ujtyk Béla

Gyakran dolgozott a kecskeméti művésztelepen.

Társaitól táslatva.

1942. III. 18. TV. 14.25 /12/ Kv

Uitz Béla

Freskója Ka frunzei középületen látható.

Győri Sándor: Útjegyzetek Szovjet Közép-ázsiából.

Népszabadság, 1942. márc. 9.

Vitr Béla

a pécsi Janus Pannonius Múzeumban képe, mely nőalakot ábrázol, forradalmi feszültséget érzékeltet. (említve).

Múzeumi séták.
1972. III. 10. 18.55 D. TV.

Nitz Béla, festő

„Szenvedélyes grafikái": Erdőrészlet, 1919;

Madonna.

Dévényi Iván: Jegyzetek a magyar származású XX-n.-i művészek tárlatáról

53-55

JELENKOR, Pécs, 1971. január XIV/1.

Ulitz Béla, festő

Mestere volt Ék Sándornak.

Harangozó Márta: Ék Sándor Kiállítása 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972 aug. 14.

Uitz Béla.

A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata tervezi az elhúnyt művész emlékére megjelentetendő kötet kiadását.

Magyar Hírlap, 1942. máj. 14.

MDK.

Uitz Béla

1919-es plakátjairól

Magyar Nemzet 1965 május 8.lap -

MDK

Uitz Béla

Gyöngyösy Nándor: A mai magyar művészet. Bpest. 1916. 20.l.

MDK.

Uitz Béla

Müvei a Nemzeti Galériában

Kisalföld 1965 május 9.lap -

Uitz Béla

Müvei a Pécsi Modern Magyar Képtárban

Dunántuli Napló 1965 juni.24.lap.5.

Vitz Béla

Egyik legnagyobb plakát-tervező művésze a Tanácsköztársaságnak

„Vörös Katonák Előre!" (1919) repr.

Mihályfi Ernő: „Magyar Plakátművészet"
THE NEW HUNGARIAN QUARTERLY, Vol. II. No. 2. 1961
157, 158 l.

Uitz Béla festő M.D.K.

A Tanácsköztársaság plakát-grafikusa

Genthon István: Magyar művészet a századforduló idején. Bp. 1962. 58.,1 .

Uitz Béla festő M.D.K.

A Tanácsköztársaság idején megindult művészeti tanfolyam vezetője.

Genthon István: Magyar művészet a század forduló idején. Bp. 1962. 58.1.

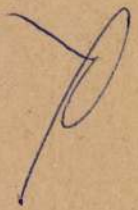

 M. D. K.

Vitz Béla festő

„General Ludd" c. forradalmi rézkarcsorozat (refr.)

1930. ban a „Konjefunió érdemes művésze" címmel tüntették ki

Genthon-Németh-Végvári-Zádror: Magyar müvészet 1800-19
Bp. 1962. 420 - 423. 436. l.

-2- M.D.K.

Vitz Béla festő

„Kendős nő" (repr.)

Festészeti tanfolyam vezetője

Plakátok

Tusrajzok.

Freskóharton: „Halászat", „Vár", „Emberiség"

./.

Genthon-Németh-Végvári-Zádror: Magyar művészet 1800-1 p. 1962. 360, 361, 363, 366, 406, 420. l.

mdk.

Mitz Béla

Művészetéről kellene komp-

Megjegyzések Képzőművészetünk Helyzetéről

Uj Tras, 1962. 4. sz 362.l

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Ék Sándor 1958-as kiállításán
a vendégkönyvbe írásával a
művész munkásságát.

—: Uitz Béla Ék Sándorról
(Művészet, 1962. november – 45 lap)

Litz Béla

Művei szerepelnek a politikai plakátok kiállításán a Nemzeti Galériában.

Magyar Nemzet 1965. aug. 24.
Politikai plakátok 1945–1965. Pernecky Géza

Uitz Béla festő

Népszava 1919. febr. 6. 7. o.

Uitz Béla és a többiek

Grafika, 1900-1919 - Rajz -
Arckép

U i t z B é l a :
Böske.
/Az Ifju Müvészek Egyesülete
kiállitásából, 1914/

M Ú V É S Z E T
XIII.évf.1914.
123.
Szöveg: 137.

4

M.D.K.

Uitz Béla

Festőművész. "A Ludditák" c.sorozatból felv.

Farkas József: Négyszemközt Uitz Bélával.
Népszava 1959. okt.14. 6.old. 241.szám.

MOK

Mitz Béla és Derkovics Gyula
festők

mint illusztrátorok a „Ludditták"ban,
és a Dózsa metszetekben.

Artner Tivadar: Az illusztrálás művészetéről.

Magyar Grafika 1958, II évf 5 sz 306 l

Ulitz Béla

Orosz templom /Szepró/

Nagymuvelés 1969 11 sz.

Mitr Béla

Ülő nő i. mivel (emb.)

a pérsi hodesu hagyat Képtárban van

Rózsa Gyula: Pérsi képek

Népnabadság 1969 I. 25

Nitz Béla, festő

MDK

Ék Sándor vésvezője volt (1919-ben) az Nitz Béla által vezetett proletár képzőművész-iskolának.

— : Kitüntetések 6

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. márc. 21.

Nitz Béla, festő

MDK

Szerepel Gyoszlányban a

Forradalmi festők c. tárlaton.

–: Tanácsköztársasági jubileumi ünnepségek országszerte 4.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. márc. 20.

MDK

Lutz Béla, festő

Forradalmi plakátjait
reprodukáltuk.

–: Jubileumi album 9.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1969. március 19.

Mitz Béla, festő

MDK

A Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulójára újabb 400 művét ajándékozta a magyar népnek.

–: Mitz Béla 400 művét a magyar államnak ajándékozta 5.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. március 19.

MDK

Mitz Béla grafikus

Vörös katonák előre!

Plakát: Repr.

–: Feledhetetlen 1919

12-13

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969 márc. 21.

MDK

Kiss Béla, festő

Kiss vezette a Prol. Képzőműv. Tanműhelyt. Ék Sándor is hallgatója volt.

Szabó Piroska: Ötven emlékezünk 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. márc. 21.

Ulitz Béla, festő

MDK

Moszkvába utazott, hogy befejezze monumentális kompozíció sorozatát. Augusztusban végleg hazatér.

–: Kulturális hírek 7

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. márc. 28.

MDK

Nitz Béla, festő

Párizsi emigrációs emlékeiről számol be.

Kékesdi Gyula: Tizenkilencesek 19 után

16

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. márc. 21.

MDK

Mitz Béla, festő

Többször is szerepel a cikkben.

Rózsa Gyula: „Kommunista körtársaságot"

15

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. márc. 21.

MDK

Mitz Béla, festő

„Vörös katonák, előre!" c. plakát jót felhasználták hanglemez-tasakhoz.

– : Fel vörösök, proletárok ... 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969 márc. 10.

Vitr Béla
festő

M.D4

Részt vett a tárlaton.

Telepy Katalin: A XX. századi magyar festészet..
Művészet, 1969. január - 31 lap.

Vitr Béla
festő.

1871. Előre proletár!

A borító hátlapján.
Művészet, 1969. január.

Utz Béla
festő

M.D.V.

Részese és egyik formálója volt
annak a szellemi mozgásnak,
amely az első világháború előtt,
majd a világháború évcikleu a
magyar munkásság, parasztság és
itelmiséget a szociabimus felé sodorta.

~~Utz Béla kiállítása~~ : Ilku Pál : Utz Béla kiállítása

Művészet, 1969. jannier : 3 kap.

Vitz Béla
festő

M.D.V.

A Magyar Tanácsköztársaság fél
évszázados jubileumának
ünnepségsorozatában került sor
Vitz Béla kiállítására is.

Pelle Pál: Vitz Béla kiállítása
Művészet 1969 január - 3 lap

Uitz Béla
festő

M.D.K

A 82-éves művész jelen volt a kiállítása megnyitásán. Élet-művének korai szakasza szervesen ágyaródik az 1919 előtti magyar festészet történetébe.

Ilkin Pál: Uitz Béla kiállítása
Művészet, 1969. január - 3 lap

Mitz Béla, festő

MDK

Életművéről elemző cikket közöl az Iszkusztvo utolsó száma.

– : Hallottuk

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. jan. 29.

Mitz Béla, festő

MDK

Kompozíció:

Repr.

Mitz Béla: Ohnsó nő 6

Népszabadság. Br. 1969. febr. 14.

MDK

Mitz Béla, festő, grafikus

Kompozíciói:

Repr.

Mitz Béla: Anyja gyermekével 9

Népszabadság, Bp. 1969. febr. 8.

MDK

Mitz Béla festő

Beszélgelés a Kronkrálól
harakátogató Mitz Bélával
Illés Béla betegágyánál.

Terényi Éva: Nemzetközi törzsasztal a
Virányos úton 6.

Népszabadság. Bp. 1969. febr. 4.

MDK

Nitz Béla, festő

Fényképe: Nitz Béla, Tolnai Gábor
Görgényi Dániel, Ján Dezső
és Illés Béla.

— : (— nőveg — fényképe) 6.

Bp. 1969. febr. 4.

Népszabadság

MDK

Uitz Béla, Jestő

1919-es plakátjáról reprodukció kénül.

— Plakátok — 1919 8.

ESTI HIRLAP Bp. 1969. febr. 15.

Uitz Béla

A Nemzeti galériában

kiállítása nyílt

Magyar Hirlap 1968 XI. 24

Uitz Béla

Kiállítása van a Nemzeti Galériában

Pesti Műsor 1968 XII. 26

Ulitz Béla
festő

Műveit bemutatták a tárlaton

Horváth György: Magyar származású művészek kilföldön
Nők Lapja, 1970. szeptember - 39 szám

Ulitz Béla

festő

A MA körébe tartozott.

Szabó Júlia: A magyar akticizmus története

42.

Akadémiai Kiadó 1971

Nitz Béla

festő

~ vár osligeti vajrai

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört. 37.

Akad. Kiad. 1971.

1) Nitz Béla
festő

Kritikakkal s néhány rajzzal jelenik meg a Tettben. 1915–16 ban 3 vásárlíjeti kompozíciója, egy guggoló

Szabó Júlia: A magyar akticizmus története. 38.
Akad. Kiad. 1971.

2) Ulitz Béla
festő

női akt, két többalakos aktkompozíció, egy önarchép és a Szivatás kapott helyet a Tett-ben.

Szabó Júlia: A magyar aktiviznus története. 38.
Akad. Kiad. 1971.

3) Uitz Béla

festő

„Fürdőrők" c. komponíciója

Szabó Lilia: A magyar aktivizmus tört 38.

Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

festő

Ferenczy Károly növendéke volt.

Szabó Lúcia: A magyar aktivizmus tört.

36.

Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

festő

Az 1915 nov 4.-től megjelenő

Tett főmunkatársa.

Szabó Lúcia: A magyar aktiviszmus tört.

31.

Akad. Kiad. 1971.

Nitz Béla
festő

/1887-/

Első kiállítása 1914-ben. Utána
külföldre utazott, Olaszország-
ba.

Szabó Júlia: A magyar aktiviszmus
Akad. Kiad. 1971. tört. 26.

1) Ulitz Béla
festő

1910-ben, mint géplakatos ke-
rült fel Temesvárról Buda-
pestre azzal az elhatározás-
szabó Júlia: A magyar aktiviszmus
tört. 22.
Akad. Kiad. 1971.

2) Ulitz Béla

festő

sal, hogy festő lesz. Próbálkozik

néhány szabadiskolával, majd

nagy nehezen bejut a Kiszőművé-

szabó lúlia: A magyar aktiviszmus

tört. 22.

Akad. Kiad. 1971.

3) Uitz Béla
festő

Szeti Főiskolása; Ferenczy Károly és Kalló Ede óráira.

Rajzai 1913 - ból.

Szabó Júlia: A magyar aktiviznus
tört. 22.

Akadémiai Kiad. 1971.

4) Uitz Béla

testő

1915 – 1921 ij

A MA Kosszakban Kassák

legfontosabb munkatársa.

Szabó Lilia: A magyar akticizmus

tört. 22.

Akad. Kiad. 1971.

Ulitz Béla

festő

Műnés – Svatás, háborás

vajrok.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört. 20.

Akad. Kiad. 1971.

Ulitz. Béla
festő

General Ludd. 1923.

Repr.

Szabó Lúcia: A magyar aktivizmus tört.
Akad. Kiad. 1971. 59. ~~kép~~ kép.

Uitz Béla

festő

General Ludold. 1923.

Repr.

Kompozíció. 1920-as évek.

MNG. Repr.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

51, 53. kép

Akad. Kiad. 1971.

Kitz Béla

festő

Az Emberiség. 1919.

Az Egység reprodukciója, 1922.

Repr.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

48. kép.

Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla
festő

Győr, 1918. Repr.

Szabó Lukia: A magyar aktivizmus tört. 41. lap.
Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla
festő

Vázlat az Emberiség című kompozíció Madonna-alakjához. 1919. Repr.

Anya gyermekével. 1918. Repr.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört. 33-34. kép.

Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

festő

Anya gyermekével, 1914.

Repr.

Szabó Júlia: A magyar aktiárnus tört.

35. kép.

Akad. Kiad. 1971.

Nitz Béla

festő

Fürdőrök.

1916-1919. Tusvázlat. A Tett

reprodukciója. Repr.

Szabó Lúka: A magyar aktivizmus tört.

17 kép.

Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

festő

Svatás.

1916-1919. Tusvázlat. A Tett reprodukciója. Repr.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört. 19. kép.

Akad. Kiad. 1971.

1) Ulitz Béla

festő

General Ludd c. sorozata 15 lapból álló vézkarcsorozat és több tusrajz, szénes ceruzarajz, tintarajz tanulmány

Szabó Júlia: A magyar akticizmus tört. Akad. Kiad. 1971. 81

2) Uitz Béla

festő

A Szépművészeti Múzeumban és MNG.

gyatikai gyűjteményében.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tőst.

Akad. Kiad. 1971. 81.

Ujfalussy József

Kossuth-díjas történész, egyetemi tanár, akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa, a Magyar Történelmi Társulat elnöke, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának tagja, a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának tagja, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának titkára

Uitz Béla

festő

Diktatúra hell! Vörös Újság

/1919/ ápr.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

~~79~~ 80.

Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

festő

A Ma orosz estéhéről.

Ma, VI. évf. 4. szám.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

go.

Akad. Kiad. 1971.

Ulitz Béla
festő

~ kiállítása 1921-ben Bécsben a
Ma rendezésében.

Szabó Lilla: A magyar aktivizmus tört.
Akad. Kiad. 1971. 79.

Uitz Béla

festő

Győr. Tus, 550 x 340 mm. magángyűjt.

Szabó Júlia: A magyar akticizmus tört.

Akad. Kiad. 1971. 78.

Uitz Béla
festő

Női fej. Reprodukálva: Ma,)
(III. 6.)

Szabó Júlia: A magyar aktiviszmus tört.
Akad. Kiad. 1971. 78.

Uitz Béla

festő

~ ról: Hevesy Iván: Uitz Béla

Vörös Lobogó (1919) ápr. A.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

Akad. Kiad. 1971. 78.

1) Uitz Béla

festő

Anya témájú művei a MNG-ban

és Mihályfi Ernő gyűjteményében.

Az „Emberiség" egyik változata Bécs-

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

78.

Akad. Kiad. 1971.

2) Uitz Béla
festő

ben elveszett. Reprodukálva az Egység c. folyóiratban 1922-ben. Később változata a MNG-ban.

Szabó Lajos: A magyar aktivizmus kora. Akad. Kiad. (971. 78.

Nitz Béla
fustő

Erős Andor. Tett, II. évf. (1916)

B. sz. 100.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.
A kiad. Kiad. 1971. 76.

1) Uitz Béla

festő

A Tett közölte körethező műveit:

Svatás, Tus, papír, Mihályfi Ernőtul

Svatás. Rézkarc, papír, 190 x 287 mm.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

77.

Akad. Kiad. 1971.

2) Nitz Béla

festő

MNG. tul. Fürdőrök. Tus, papír, magántul; Fürdőrök. tlidegtű, papír, 235 X 356 mm. MNG.

Szabó Júlia: A nagyon aktivizmus tört. Akad. Kiad. 1971. 77.

Nitz Béla

festő

Több művével a Fiatalok csoport-
kiállításán szerepel a Nemzeti szalon-
ban.

Szabó Lilia: A magyar aktivizmus
tört. 75.

Akad. Kiad. 1971.

1) Uitz Béla
festő

v pól: Mácza János: Uitz Béla
alkotói útja Moszkva 1932.
Mácza: Uitz Béla Ú, Ivás
Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.
75
Akad. Kiad. 1971.

2) Uitz Béla

festő

1968. okt.

Uitz Béla önéletrajza a MNG Uitz Béla-kiállításának katalógusá-
Szabó Júlia: A magyar aktiviszmus tört.
65.

Akad. Kiad. 1971.

3) Uitz Béla
festő

Ban. Bp. 1968.

Műrei: Ülő akt. Ceruza, szén, papír.
604X438 mm. MNG. 1955-5344.

Szabó Júlia: A magyar aktiszmus tört.
Akad. Kiad. 1971. 75

4) Nitz Béla

festő

Anya gyermekével. Szén, papír, 586 X 437

mm. MNG. 1914-118.

Anya gyermekével, Szén, papír, 594 X 445

Szabó Lilia: A magyar aktivizmus tört.

75

Akad. Kiad. 1971.

5) Uitz Béla

festő

mm. MNG 1914-119

Ülő nő. Szén, papír, 579 x 427 mm.

MNG. 1925-1207

Szabó Lília: A magyar aktiviszmus tört.

75.

Akad. Kiad. 1971.

Ulik Béla

fejfő

~ völ Kassák L: Egy ember élete

396. kk.

Szabó Lúcia: A magyar aktivizmus tört.

74.

Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

festő

General Knobl c. sorozata

1921-ben Moszkvában járt.

Szabó Lajos: A magyar aktivizmus
tört. 69.
Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

festő

~ tusrajza jelenik meg a MA

1920 - 21 - es számában.

Szabó Júlia: A magyar aktiviszmus története 62.

Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

fotó

1919-es plakátjai

Szabó Lilia: A magyar aktivizmus tört.

57.

Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla
festő

1919-es hiszmérétű tusrajzai

Szabó Júlia: A nagyon aktiviszmus tört.
55
Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

festő

~ művei körül a T. K. művészeti direktóriuma vásárolt.

Szabó Júlia: A magyar akticizmus tört. 55.
Akad. Kiadó. 1971.

Uitz Béla

festő

Szerepelt a Ma grafikai kiállításán

1919 januárban.

Szabó Lajos: A magyar aktrajz története.

79.

Akad. Kiadó. 1979.

Ulitz Béla

festő

A Tanácskörtársaság idején az Andrássy úti képrőmű.-i tanműhely vezetője.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus
tört. 54.
Akad. Kiad. 1971

Ulitz Béla

festő

Szerepelt a Ma művészeinek demonstratív kiállításán 1918 sept. 15. én.

Szabó Júlia: A magyar akticizmus főt. 79.

Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

vezette Proletár Képzőművészeti Tanmühelyben kezdi tanulmányait Ék Sándor.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972. 41.

Uitz Béla

mestere Ék Sámdornak.

Solymár István : Mai Magyar Rajzművészet, Budapest, 1972. 22 l. 14 l.

Uitz Béla

expressiv - konstruktiv stilusu müveiben megtalál-

hatjuk Nemes Lampérth József cézanne-i inditásu

lobogását.

Solymár István: Mai magyar rajzmüvészet, Budapest,

1972. 22 l. 7 l.

Vitz Béla

1919-es plakettem

a 9. oldalon

Magyar Nemzet 1972 január 30

Ujfy Béla

85 éves korában 1972
január 26-án meghalt

Magyar Nemzet 1972 január 27
5. old.

Uitz Béla
festő.

Századunk egyik legkiemelkedőbb
művészegyénisége Uitz Béla, 1972.
január 31-én halt meg.

Éber Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972. április - 6 oldal

Uitz Béla
festő

A „Szocialista építés". A „Szovjetek Palotája". Freskó terv. I. variáns, 1939.

Éber Sándor: Uitz Béla festőművész. Művészet, 1972. április - 6 oldal.

Uitz Béla
festő

A Magyar Tanácsköztársaság kormánya
1919-ben létrehozta a proletár képzőmű-
vészeti tanműhelyt, amelynek vezetésével
Uitz Bélát bízta meg.

Ék Sándor: Uitz Béla vallomására.
Művészet, 1972 április – 6 oldal

Uitz Béla
festő

Az emigrációban Bécs, Párizs, London
után a Szovjetunióban telepedett le.

Ék Sarolta: Uitz Béla halálára
Művészet, 1972. április – 6 oldal

Uitz Béla
festő

A realizmus jegyében születtek a kir-
giziai és harkovi freskói. Ezek a mű-
vek bevezetőül szolgáltak a szovjetek
Palótája freskóihoz.

Ék Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972. április - 6 oldal.

Uitz Béla

festő

A harmi mas évek elején alkotta a realizmus jegyében született megváró alkotását „Sallai a bitófa alatt".

Ék Sándor: Uitz Béla halálára
Művészet, 1972 április - 6 oldal

Uitz Béla
festő

A Ludditak kancsával foglalkozó mét-
szetein elfordult a formalizmustól a
realizmus felé. Következő művei teljesen
a realizmus jegyében születnek.

Ék Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972. április - 6 oldal.

Veth Béla
festő.

A tíres évek végefelé Párist magával ragadják a modern művészeti törekvések. A húszas évek elején megalkotja az angol Ruddisták harcaival foglalkozó műveit.

Éb Sándor: Veth Béla halálára.
Művészet, 1972. április - Budapest.

Uitz Béla

festő.

1912-ben végezte el a főiskolát, 1916-ban aranyérmet kapott a San Francisco-i nemzetközi kiállításon. 1919-ben az ő gondolata volt a proletár képzőművészeti tanműhely felállítása.

Ék Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972. április - 8 oldal

Uitz Béla
festő.

Nehezen felhasult a budapesti Képzőmüvészeti Főiskolára, ahol nem csak tanult, de modellnak is kiállt, hogy éhen ne vessen.

Ék Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972 ápriles - 6 oldal

Uitz Béla
festő

Uitz a Temes megyei Mehala községben
született. Parasztszabadból származott.
Művészhajlama ellenére a lakatos-
mesterségre szorította őt a nyomor.

Ék Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972. április – 6 oldal.

Uitz Béla
festő.

A Tanácsköztársaság leverése után a fehérterror elűzte Uitzot hazájából. A 25 évig tartó reakció nem adott helyet Uitz művészete számára, de a felszabadulás után nem fogadták el.

Éber Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972 április - 6 oldal

Uitz Béla
festő

Uitz Béla 1969-ben tért haza,
fél évszárad távollét után.
Uitz Béla 1924 óta végzi alkotó munkáját a Szovjetunióba

Ék Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972. április - 6 oldal.

Uitz Béla
festő

1921-ben Uitz Béla együtt tette meg az
első útját a Szovjetunióba Ék Sándorral,
akivel jóbarati viszonyban volt. 1941-ben
Uitz egy moszkvai folyóiratban önkéntes
népfelmelőnek jelentkezett.

Ék Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972 április - 6 oldal

Uitz Béla
festő

A Szovjetek Palotája freskóhoz készített
vázlatai, tanulmányai, valamint
nagymesterművének körül való. A mesterhez
méltó gondosságú kiállításon két pavillon
homlokzatán van freskója.

Ék Sándor: Uitz Béla halálára.
Művészet, 1972. április – 6 oldal

Vitz Béla
festő

Méltatás.

Rácz István: Kirdelem és harmónia
Művészet, 1972. március - 19 oldal

Uitz Béla

A mezőkövesdi „Matyó Múzeum" A Tanácsközhársaság öröksége a képzőművészetben kiállításan részt vettek Uitz Béla alkotásai.

Ládor Tibor: A Jubileum és a Herman Otto Múzeum.

Népművelés 1970/2 33 old

Uitz Béla

Orosz templom

Népművelés 1969/11 borítólap 48 old.

Uitz Béla

Emlékkiállítás (Nemzeti Galeria)
A sok országos jelentőségű esemény közül
ki kell emelnünk.

Gönyei Antal: A Múzeumi honap elé

Népművelés 1968/10 13old.

Uitz Béla

Collioure-i részlet; szines tus, papir, 625x 74o mm
Barbusse; temmpera, papir, 45ox 47o mm /Moszkva,
Puskin Muzeum/

Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o

Uitz Béla

Uitz Béla

A moszkvai Vaszilij Blazsennij-templom; tempera, papir, 6oox 455 mm
Ikonanalizis; tempera, papir, 397x 298 mm
Fiatal férfi; tempera, ujságpapir, 559x 383 mm /MNG/

Képzőművészeti Almanach 2, Corvina, 197o

Uitz Béla

Kompozició a Halászokhoz; tempera, karton,
89,9x 25,6 cm /MNG/

Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o

Uitz Béla

Példaadó harcostársa volt Bartmyik Sándornak.

Bodri Ferenc: Bartmyik Sándor

Világosság 1971/5-6 558 old.

Uitz Béla

a MA egyik legismertebb veretű képzőművésze

Bodri Ferenc: Bortnyik Sándor

Látóhatár 1971/5-6 559 old.

Ulitz Béla

Akinek művészete és emberi magatartása egybeforrott a Tanácsköztársasággal és annak eszméivel.

Bodrits László: Bortnyik Sándor kiállítása a Nemzeti Galériában

Népművelés 1969/4 34 old.

Uitz Béla

festő"

„Vörös katonák előre!"

Plakát Repő.

Kosáry Domokos: M.o. tört. képekben
600. old.
Gondolat 1971.

Vitr Béla
festő.

Mattis-Teutsch János Vitr Béla
társa a folyóirat vezető képző-
művészei között.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János
Művészet, 1971.október - 21.oldal

Mit

General Ludd i. mérkaz (sorozata/eml.)
szerepel az alábbi. Tárlatan

Oelmachek Anna: Deskovits és a
szocmüvészet. Kiáll. tékes tehérvázon

Nagyabadság 1968 XI. 2. Sold.

Mitz Béla

résztvett a Mücsarnokbeli kiállitáson

HOrvátig György: Az állami képpőművészeti vásárlások III.kiállitása a Mücsarnokban Magyar Nemzet 1968 jul 19. 4.o.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Ulitz Béla, Pest"

MDK

Példaként megemlítve.

F.: Hogyan harcoljunk a kozmopolitizmus ellen? M.Z.

Népszabadság, Bp. 1971. jan. 10.

MDK

Nitz Béla, festő

Megemlítve.

N.L.: A nemzetközi avantgard magyar fóruma

9.

Népszabadság, Bp. 1971. jan. 7.

Nitz Béla

Szerepel a tulföldön élő magyar művészek műsaruhi-
tárlatán

Gyuris: Mit láthatunk a
műsarudban?

Hajtókű 1970 X. 3

Nitz Béla

7

„Töletek függ" c. sorozata

emlitve

Pestmegyei Hirlap 1968 november 7.

8. old.

Uitz Béla

6.

„Az imperialista háború ellen" c. sorozata emlétve 1926-ban lesz szovjet állampolgár.

Pestmegyei Hírlap 1968 november 7.

8. old.

Nitz Béla 5

3 évig Franciaországban működött B. U. Martell álnévan. Párizsi gótika c. tusrajz sorozata - emlétve.

Pestmegyei Hírlap 1968 november 17.
8. old.

Lutz Béla 4

„Ludd tábornok" c. sorozata emlitve.

Pestmegyei Hírlap 1968 november 7.
8. old.

Ulitz Béla

3

1887-ben született bácskai parasztgyermek; Temesvárott volt esztergályos, miclött Budapesten művésznövendék lett. 1916-ban zajzával aranyérmet nyert a San-Franciscói nemzetközi kiállításon.

Pest Megyei Hírlap 1968 november 7
8. old.

Lift Béla

2.

Tárlata volt Stockholmban, Firenzében,

New Yorkban, San Franciscoban.

Pest megyei Hírlap 1968 november 7.

8. old.

Uitz Béla

„Önarckép" c. képének reprodukciója

a 8. oldalon

Pest megyei Hírlap 1968 november 7

Kitz Béla
festő

1919-es plakátjai a forradalmi harcnak adnak hangot.

Aradi Nóra: Jel és jelentésváltozás...
MŰVÉSZET, 1970.október - 14.lap

Uitz Béla

Sahai, 1932 c. postdrép (em.)

Oelmacher Anna: A szocialista
művészet története

Kappel Henriet 1970 XII. 25

Mitz Béla, festő

MDK

Megemlítve.

E. Fehér Pál: Kulturális jegyzetek

7.

Népszabadság, Bp. 1971. jan. 13.

Liszt Béla

Budapesti beszélgetés Liszt Bélával

c. cikk a 12. oldalon

Magyar Nemzet 1970 március 8.

Uitz Béla

neve emlitve

„Kmetty János 80 éves"

Magyar Nemzet 1969 december 23
5. old

Lutz Béla

festménye szerepel a Pápai

Helytörténeti Múzeum Ziállításán

Magyar Nemzet

1969. augusztus 2

Yiold

MDK

Ulitz Béla, festő

4 lappal szerepel Szabó Júlia albumában. (Magyar rajzművészet 1890–1919)

Bodri József: Képzőművészeti Krónika

552–557. l

JELENKOR, Pécs. 1970. június

XIII/6.

Uitz Béla

MDK

Luddita-sorozet

Aradi Nóra : Kereszt me-korstilus.

UJ IRÁS/ IRÁS. 1964 7. szám. 864-870.
866. lap.

Vitz Béla
festő.

Zala Tibor műtermében abban a házban
van ahol Vitz Béla él.

Maksay László: Zala Tibor műtermében.
Művészet, 1971. július - 20.oldal.

Aitz Béla
festő

Méltatás

Maksay László: Zala Tibor műtermében.
Művészet, 1971.julius - 20.oldal

Nitz Béla

plakátjai is szerepelnek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központjában csütörtökön megnyílt tanácsköztársasági plakátkiállításon.

Króznika

Magyar Hírlap, 1969. március 7. 9. l.

Uitz Béla

Plakát (repr) a Tanács Köztársaság idejéből.

Uj könyvek: A magyar Tanács Köztársaság plakátjai (S.B.)

Magyar Hirlap, 1969. március 6. 6. l.

Nitz Béla

festő, a hajdani „Nyolcak" csoportjának tagja szombaton Miskolcra látogatott s találkozott a művésztelep lakóival és a város művészeti életét irányító vezetőkkel.

A nap híreiben (Nitz Béla Miskolcon) –

Magyar Hírlap, 1969 március 16. S. l.

Nitz Béla

is szerepel a szentendrei Ferenczy Károly Múzeumban „Fonadalmi Művészet" címen, a Tanácsköztársaság emlékére rosárnap megnyílt kiállításon. (1919-es és későbbi fonadalmi plakátok, grafikák, lépek, szobrok, plakettek). Ápszlis 20-ig lesz nyitva.

Kulturális krónika

Magyar Hírlap, 1969. március 17. 6. l.

Kitz Béla

kiállítás nyílt vasárnap a zalaegerszegi megyei művelődési házban. (Grafikák és plakátok).

Kulturális krónika

Magyar Hírlap, 1969. március 17 6. l.

Uitz Béla

festő a Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulója alkalmából nyolcvan művet ajándékozott a magyar államnak

Uitz Béla ajándéka

Magyar Hírlap, 1969. március 19. 8. l.

Nitz Béla

Féléri vendégeskedés után csütörtök reggel elutazott Moszkvába. Indulás előtt Nijelentette, hogy pár hónap multva végleg hazaköltözik Budapestre (6 évtizedes távollét után) s nagyméretű kompozíciót készít majd az orosz országi fonadalmakban részt vevő magyar internacionalistákról. Most még Moszkvában befejezi a Láncoktól a csillagokig c nagy sorozatát.

Végleg haza tér Nitz Béla

Magyar Hírlap, 1969. március 28. 9. l.

Ulitz Béla

és Borsos Miklós kiállítás és az V. országos grafikai biennale benne szerepel a Miskolci Galéria idei tárlattervében.

Krónika

Magyar Hírlap, 1969. június 9. 9.l.

Nitz Béla

grafikáiból kiállítást rendezett a Hazafias Népfront V. kerületi bizottsága a Vörösmarty Klubban (József nádor tér 12.) január 15-ig naponta 10-17 óra között tekinthető meg.

Kiállítás Nitz Béla grafikáiból

Magyar Hirlap, 1969. január 4. 8. l.

Nitz Béla

Kiállítás nyílt vasárnap a kecskeméti Katona József Múzeumban. (Magyar Nemzeti Galéria rendezte)

Téli tárlatok a kiskunsági múzeumokban

Magyar Hírlap, 1969. február 10. 6. l.

Nitz Béla

Kiállításával kezdődik a Tanácsköztársaság 50. évfordulójára rendezett miskolci ünnepi hét. (A Tanácsköztársaság idején és szovjetunio távol-keleti részén festett képek szerepelnek). Az ünnepi hét március 16-án kezdődik.

A Tanácsköztársaság jubileuma Miskolcon

Magyar Hírlap, 1969. február 7. 4. l.

Nitz Béla

Szimpadi illusztrációit említi a bíráló az Irodalmi Szimpad „Szállj Zöltemény" sorozatának 100%-estjéről.

Életre kelt a 100%-az Irodalmi Szimpadon.
(G. Szabó László)

Magyar Hírlap, 1969. február 2. 9. l.

Hitz Béla, festő

Megemlítve: Kádár Béla nem jutott el olyan absztrakcióig, amilyen Hitz festészete.

Rózsa Gyula: Avantgard rózsapiral 7.

Népszabadság, Bp. 1971. aug. 10.

Kitz Béla

Kiállítása nyílt

Oroszlányban

Népszava 1971 május 13

2. old.

Uitz Béla

neve emlitve

"Képzőművészetünk X.Miskolci Országos Tárlatán"

Napjaink 1968 december
4.old.

Nitz Béláról

és Derkovits Gyuláról nemrég készült mű-
vészpostré-filmeket vetítenek április 16-án
a Kossuth klubban, Németh Lajos „Századunk
művészete" előadása után.

Kórnika.

Magyar Hírlap, 1969. április 12. 9. l.

Vitz Béláról

és Derkovits Gyuláról készült filmeket vetítenek a Kossuth klubban, szerdán 18 órakor, Németh Lajos: a XX. századi magyar művészet c. előadása után.

Krónika

Magyar Hírlap, 1969. április 13. 9. l.

Nitz Béla
festő

Nitz 1923 – 1926 ig Franciaor-
szágban élt és dolgozott. Ekkor
készült az „En avant prole-
taire!"

Kontha Sándor: Nitz Béla művészete

Művészet 1972 junius – 5 oldal

Uitz Béla
festő

Absztrakt kompozíció egy orosz
"templom témapára".
"Collioure"

} repro

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete.
Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Vitt Béla
festő

Vitt moszkvai tartózkodása idején készült: A moszkvai Vaszilij Blazsennij templomról c. mű, az „Absztrakt kompozíció".

Horváth Sándor: Vitt Béla művészete
Művészet, 1972 június - 5 oldal

Vitr Béla
festő

Moszkvai tartózkodása alatt lesznek a „Moszkvai részlet", „Moszkvai udvar", „Moszkvai táj", „Moszkvai hotel udvara", „Orosz templom".

Kontha Sándor: Vitr Béla műveszete
Műveszet, 1972 junius - 5 oldal

Uitz Béla
festő

Moszkvai tartózkodása idején készült az „Absztrakt kompozíció egy orosz templom tiszajára" című műve, valamint Ikon analízisek.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius – 5 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz Moszkvai tartózkodása idején keszültek a „Kreml bástyája", „Toll-rajzok és elemző rajzok", valamint az „Orosz templom" c. mű.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz Moszkvából Bécsbe visszalésve
formai kiszileteréschbe kerd. Soro-
zatát Analízisnek nevezi,

Kontra Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Vitz Béla
festő.

Vitz művészetére nagy hatással volt a konstruktivizmus és Lenivel való találkozása, Moszkva és a régi orosz művészet megismerése.

Keserű Sándor: Vitz Béla művészete
Művészet, 1972. június - 5 oldal.

Vitz Béla
festő

A „Fehér terror" című lapján
a magyar proletár forradalom
társadalmi vihanát
fejezi ki.

Kontra Sándor: Vitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Vitz Béla
festő-

A Ludditákban a modern proletariatus születését fogta meg Vitz. A Luddita sorozathoz szamos tollrajz és várhat kiszult.

Kontra Sándor: Vitz Béla művészete
Művészet, 1971. junius - 5 oldal.

Uitz Béla
festő.

Uitz a munkásgyűleseken fejeket vajzol, karikatúrákat készít. Barbusse-ról a Clarté ~~[illegible]~~ szerkesztőjéről minte egész sorozat vajzot készít.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius – 5 oldal.

Uitz Béla
festő

A franciak marokkói kalonija
ellen a párt megbízásából Uitz
„Az imperialista háború ellen"
c. albumot készíti.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972 junius – 5 oldal

Uitz Béla
festő

Uitz elméleti jellegű is ás ai
főleg a Cladé-ban jelennek
meg. Gondolatait sokszor
vesszen is megfogalmazza.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius – 5 oldal

Uitz Béla
festő -

Uitz 1926 második felében
szovjet állampolgárként, szov-
jet útlevéllel Moszkvába utazik.

Horetka Sándor: Uitz Béla Művészete
Művészet, 1972. június - 5 oldal

Uitz Béla
festő-

A Volga menti háztársaságban
emberek mindennapi élete, munká-
ja képeinek témájává vált. Ekkor
lejta foreshófestésre készül.

Rontha Sándor: Uitz Béla Művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Uitz Béla
festő

A Volga-menti hőrtársaságban készül a „Napernádot" c. freskóterve. A „Felsonulok", a „Kolhoz ünnepe" c. fresko terve.

Kontha Sándor: Uitz Béla Művészete
Művészet, 1972. jannus - 5 oldal

Uitz Béla
festő

A „Töletek függ" című sorozatában a kapitalizmusból és szocializmusból vett jelenetekét állítja szembe egymással.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete.
Művészet, 1972. junius - 5 oldal

Uitz Béla
festő

1930-ban Utrot a Komintern forradalmi művészszervezetének főtitkárává választottak. Később létrehozzas a Forradalmi Művészek Nemzetközi Irodáját.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete.
Művészet, 1972 junius - 5 oldal

Uitz Béla
festő

„Sallai a bitófa alatt" c. alkotását
röviddel a forradalmár kivégzése
után készítette. Ez a mű a gyásznak
és szomorúságnak, a jövőbe vetett
hitnek a kifejezője.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius – 5 oldal

Vitz Béla
festő-

Különböző freskókhoz készített
tanulmányokat. Ezekben az
orosz és nemzetközi munkás-
mozgalom képviselői szerepel-
nek.

Horváth Sándor: Vitz Béla művészete
Művészet, 1972. június - 5 oldal

Uitz Béla
festő-

Uitz Franciaországi tartózkodása alatt párizsi képei mellett számos szinpad keret készített a Proletkult elnevezés ü munkásszinház számára

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972 junius - 5 oldal.

Uitz Béla
festő

„Fiatal férfi"
„Turbános kisgiz fej"
„Kreml"
} repro

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz 1914-1918 között készült vagrai
reihaxaire, festményei: „Anya gyermekével" az Albumba, „Anya gyermekével" a Het 1916-os ainlapjára.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz 1918-as anya gyermekhelc.
kompozíciói tus és szépia művek.
Ebből az időben készültek Tághépek
a „Menekülők", a „Sebesültszállítók".

Roretha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal

Uitz Béla
festő -

Uitz „Mosó asszony" - a 1915-ből
való, „Óvarchipe" 1914-ben hé-
szült, a „Fürdőröl" és az „Alma
szedők" az 1916-os években festődött.

Kovetha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal

Uitz Béla
festő

A Tanácsköztársaság idején tagja lett Uitz Béla a Művészeti Direktóriumnak és vezetője a Proletár Képzőművészeti Tanműhelynek.

Kemény Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. június – 5 oldal

Uitz Béla
festő.

1919-ben készült Karl Liebknecht
meggyilkolt német kommunista
vezető-emlékére készített lapjai.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz Bélának 1914-ben sikeres kiállítása volt. 1916-ban elnyerte a San-Francis-cói aranyérmet. A Tanácsköztársaság idején a Május 1-i ünnepségekre készített kompozíciókat.

Routha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius – 5 oldal.

Uitz Béla
festő-

1919 május 2-án elkészítette mozgosító erejű plakátját a „Vörös hatonak előre!"

Routha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - I oldal.

Uitz Béla
festő

A Munka Háza részére freskókat tervezett a „Halászok" és az „Éjszakok" ciniü művezt „Embesiség" A kép a magyar proletárdiktatúra emlékre

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Uitz Béla
festő.

A Tanácsköztársaság bukása
után Uitz Lionkönbe kerül, majd
Bécsbe emigrál. Ekkor kisül a
vérkamok, szinvent tusrajzok.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz Béla 1920 végén a párt
megbízásából a Kominternek
III. kongresszusára Moszkvá-
ba utazik.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. június - I oldal.

Uitz Béla
festő.

Ausztriába való emigrálása alatt készült a „Dombos táj", a „Dombos táj fenyőkkel", az „Ausztriai táj", „Kompozíció" „Tájak" c. művei.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. június - I oldal.

Uitz Béla
festő

Franciaországi tartózkodása idején
készítette Uitz Béla a „Párisi kárak"-
at, a „Coll i ouve képek"-et, a halászok
és a halászasszonyokról készült művét.

Routha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius - 5 oldal

Uitz Béla
festő

„Emberiség". Freskósero.
„Dombostáj"
„Notre-Dame"
} repro

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius – 5 oldal.

Uitz Béla

festő

A vörös hadsereg Őrhődik"
" Barátkozás"
" Svó nő"
" Heves y Sván"

} repro

Hidas Antal: Uitz Béláról készülő portré-vészlet.
Művészet, 1972. junius – 5 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz Béla már az 1914-es világ-
háború előtt is nagy sikereket ért
el. Tárlatán minden képe vásár-
lóra talált. Művészetét kassák
hajas miltatta.

Hidas Antal: Uitz Béla vol hés Uelő portré - részlet

Művészet, 1972. junius - 5 oldal.

Nitz Béla
festő

Nitz Béla 1919-ben a Magyar Tanácshöztársaság idején másodszor indult el az „Emberiség" cimű freskóvárlatóval.

Hidas Antal: Nitz Bélásról készülő portré részlet.
Művészet 1972. junius – 5 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz Béla San Franciscóban avanyenivet hapott. Majd bécsi, berni, stockholmi, firenzei, párisi, berlini, nuvgorki kiállításokon szerepelt.

Hidas Antal: Uitz Bélásól készülő portré részlet.
Művészet, 1972. junius – 5 oldal.

Uitz Béla

festő-

„Ludd-várlat"
„Mintelés London felé" } repro
„Mácza János"

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Ludditákról
Művészet, 1972. junius – 11 oldal

Uitz Béla
festő

A ludditák történetében külön
böző szinterehen, különböző idő-
pontokban lázadás, gépromboláss
a lázadók szétverése játszodik le.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a ludditákról
Művészet, 1972. junius – 11 oldal

Uitz Béla
festő

Uitz Béla Ludditák c. művét
rondó jellegű formában építette
fel. Az öt lapból álló variáció
sorozat középpontjában General
Ludd van.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Luddiakról.
Művészet, 1972 junius – 11 oldal

Vitz Béla
festő-

Vitz Béla 1887-ben született
a Temesvár melletti Mehalán,
a mai Romániai területén.
Szülei mélyen vallásos
parasztok voltak.

Nagy Zoltán: Vitz Béláról és a Luddita-kör
Művészet, 1971. június - 11 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz Béla festő- és grafikusmű-
vész 85 éves korában meghalt.

Nagy Lóránt: Uitz Béláról és a Luddittákról.
Művészet, 1972. június – 11 oldal

Uitz Béla
festő

Uitz Béla a budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult. Egyik tanára Ferenczy Károly volt. 1914-ben áttetett ki először az Ifjú Művészek Egyesületének kollektív kiállításán.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a kudditáksól.
~~Mű~~ Művészet, 1972. junius - 11 oldal

Uitz Béla
festő

„Emberiség. Freskóterv."
„Dombos táj"
„Valse-Dame"
} repro

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete.
Művészet, 1972. junius - 7 lap.

Uitz Béla
fedő

„Fiatal férfi"
„Turbanos hingiz fej" } repro
„Kremb"

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete.
Művészet, 1972. junius – 7 lap.

Uitz Béla
festő -

„Absztrakt kompozíció egy
orosz templom témájára"
„Colliozere"

} repro

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. jannius – 7 lap

Nitz Béla
festő.

Képein ábrázolta a hudditálat,
az ősherszteinyeket, a parasztfor adalmázokat, a protestans
gályarabokat.

Hidas Antal: Nitz Béláról készülő portré részlet
Művészet, 1972-junius - 5 oldal.

Uitz Béla

festő.

Művészetében helyet foglalt a női portré, az akt, az ikon analízis, tájkép, Lenin, Kun Béla, Gorkij, Baudisse, Sallai arcmása.

Hidas Antal: Uitz Béláról készülő portré vázlat.
Művészet, 1972. június - 5 oldal.

Uitz Béla
festő

Művészetében megtaláljuk a fasisztákkal vivott háború egyik döntő csatájának hamminc méteres freskóját.

Hidas Antal: Uitz Béláról készülő portré részlet.
Művészet, 1972. június - 5 oldal.

Uitz Béla
festő

1968-ban volt Uitz Béláról
kiállítása, ahol 200 tanul-
mány, rajz került bemuta-
tásra.

Kádas Antal: Uitz Béláról készülő portré részlet.
Művészet, 1972. június - 5 oldal.

Uitz Béla
festő.

A gyermekkori rajzolgatás és a gimnáziumi rajzlecke után az festészetet választotta élethivatásául.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Ludditákról
Művészet, 1971. június - 11 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz Béla a Kassák Lajos körül csoportosuló aktivista festők tagja lett, úgy mint Nemes Lampérth József, Kmetty János stb.

Nagy Zoltán: Uitz Bélásról és a Ludditákról, Művészet, 1972. junius - 11 oldal.

Uitz Béla
festő

1923-ban a Kommunisták Magyar
országi Pártjának egyik funkcionáriusa,
Bettelheim Ernő, azt javasolja Uitznak,
hogy készítsen grafikai sorozatot a char-
tista mozgalomról.

Nagy Zoltán: Uitz Bélával és a kultditák ról.
Művészet, 1972. junius – 11 oldal

Uitz Béla
festő-

A terrebe vett chartista mozgalom helyet Uitz a gépromboló mozgalmat választja témául. Hat hónapig dolgozott művén a művész.

Nagy Zoltán: Uitz Bélásol és a kiadatlanról.
Művészet, 1972. junius – 11 oldal

Uitz Béla
festő

Bécsben Uitz az 1919-es bukott forradalom örökségé követi. E világnézete válságból az 1921-es moszkvai utja, a Komintern III. kongresszusán való részvétel hozzá ke.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Lidditáksól.
Művészet, 1972. junius - 11 oldal

Mr. Moscow, [illegible]

Uitz Béla
festő.

A Komintern III. kongresszusa
után Uitz kiolkummetszet
sorozatot készít Qualitis ünnen.

Nagy Zoltán Uitz Bélásról és a kudditakról.
Múzeum 1972 junius - 11 oldal

Uitz Béla

festő

A huddita sorozat Uitz bécsi korszakának főműve, amely összegezi a periodus legfontosabb-világnézeti, érzelmi és művészi motivumait.

Nagy Zoltán: Uitz Bélaról és a hudditákról.

Művészet, 1972. junius – 11 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz Belát a Magyar Néphőrtársaság Elnöki Tanácsa élet művéért, munkásmozgalmi tevékenységéért a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével tüntette ki:

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a hudditakról.
Műveszet, 1972. junius - 11 oldal

Vitr Béla
festő

Vitr 1968-as budapesti gyűjtemenyes kiállításának sikere után végleg hanatért Magyarországra. Művet 1970-ben Berlinben és Prágában is bemutatták.

Nagy Zoltán: Vitr Béláról és a Luddit ákról
Művészet, 1972. junius – 11 oldal

آلبوم

Uitz Béla
festő

Sok várlat és terv, hevés hivitelezett és még hevesebb megőrzött mű, így rovható meg Uitz szovjet korszakának mérlege.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Luddit ákról
Nyugat, 1972. junius – 11 oldal

Uitz Béla
festő

Az ötvenes évek elején az Összövetségi Mezőgazdasági Kiállítás orosz és belorusz pavilonjának freskóit festette meg Moszkvában.

Vagy Zoltán: Uitz Bélásról és a hiráditákról
Művészet, 1972. junius – 11 oldal

Vitr Béla
festő-

1939-től egy his hollektivá elén
Moszkvában a felépítendő szov-
jetek Palotájá freskómühelyében
dolgozott. A munkátalokat 1948-
ban beszüntettél.

Wagy Zoltán: Vitr Bélásról és a hiddetékről
Művészet, 1972. junius - 11 oldal

Uitz Béla
festő

A Szovjetunióban Uitz Belát nagy festői dekorációs feladatokkal bízták meg. 1934-ben egy épülő hadsvi szinhár szamára Marx és Lenin pannó portréját festette meg.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Ludditáksól.

Művészet, 1972. junius – 11 oldal

Nitz Béla
fedő

Frunzéban, Kirgizia fővárosában
Akszána Pavlenko festőnővel, állan
dó munkatársával a hormánypalota
festői díszítését tervezte meg.

Nagy Zoltán: Nitz Bélárólés a Luddítákról.
Művészet, 1972. június – 11 oldal.

Uitz Béla
festő

1926-ban a Szovjetunióban telepedett le. A moszkvai képzőművészeti főiskola, a UHUTEIN tanára lett, majd a Forradalmár Művészek Nemzetközi Irodájának a -litkára

Nagy Zoltán: Uitz Belásról és a Luddetáksról
Művészet, 1972 junius – 11 oldal

Uitz Béla
festő

A magyar kommün bukása
után emigrációba kényszerült
a művész Bécsbe (1919-1923),
majd Párizsban élt (1923-1926).

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Ludditákról
Művészet, 1972 június - 11 oldal

Uitz Béla
festő

Az 1919-es magyar forradalmi
eseményeh politikailag radikali-
zálták és felfokozott művészeti
tevékenysége őrztő nőtek Uitzot.

Nagy Zoltán: Uitz Bélásról és a Ludditákról
Művészet, 1972. junius – 11 oldal.

Vitr Béla
festő.

Vitr Béla munkássága eljen szenvel, majd tussal rajzolt. Komposiciőit szenvedélyes hangvétel, racionális jellegű kiszépítés jellemzi.

Nagy Zoltán: Vitr Bélásról és a Luddításáról

Művészet, 1972. junius – 11 oldal.

Veitz Béla
festő -

Méltatás.

Erdős Jenő: Mácza János emlékezik.
Művészet, 1972. junius - 13 oldal.

Vitr Béla
festő

Mihalics

Quade Vóra: A Dózsa-terna
Mű vészet, 1972. augusztus - 8 oldal.

Vitr Béla
festő.

„Női fej"
" (repro)

—:—

Művészet, 1972. julius – 2 lap

Uitz Béla
festő.

Szarajától távol – a Szovjetunióban – él már több mint 40 éve a 80 éves mult Uitz Béla festő és grafikus művész.

Haits Géza: Uitz Béla
Nők Lapja, 1968. nov – 47 szám

Uitz Béla
festő

"Barbusse"
"Eskü"
"A „béke" előhészítése"
} repro

Haits Géza: Uitz Béla
Nők Lapja, 1968. nov - 47 szám

Uitz Béla
festő -

1887 március 8-án született
Temesvárott. Mint hitanult
géplakatos került Pestre, itt
üres óraiban elfárt a Képző-
művészeti Főisholába.

Haits Géza: Uitz Béla
Nők Lapja, 1968. nov - 47 szám

Vitz Béla
festő -

A Képzőművészeti Főiskolán
Ferenczy Károly és Balló Ede
óráit látogatta.

Haits Géza: Vitz Béla
Nők Lapja, 1968. nov. - 47 szám

Uitz Béla
festő.

Uitz Béla sokat merített a keviai-
ak, indiaiak tudásából, otthonos-
san van az ársiai kultúrában
is.

Kraits Géza: Uitz Béla.
Nők Lapja, 1968. nov. – 47 szám

Uitz Béla

festő.

Uitz Béla elmondja, hogy Leonardó-
tól tanult a legtöbbet. Az arányok
törvényszerűségét is Leonardo mű-
veiben fedette fel.

Kraits Géza: Uitz Béla
Nők Lapja, 1968. nov. – 47 szám

Uitz Béla
festő

„V örös katonák előre"
(repro)

A cím lapon
Nők lapja, 1968. nov - 47 szám

Uitz Béla
festő-

Moszkvai táj"
"Colliouse-i vár"
"Moszkvai templom"
} repro

Haits Géza: Uitz Béla
Nők Lapja, 1968. nov. - 47 szám

Uitz Béla
festő.

„Szajna-hid"
„Kirgiz felkelés"
(freskótervek)
} repro

Haits Géza: Uitz Béla
Mák Lajos, 1968. nov.-47 szám

Ulitz Béla

Bemutatott műve:

14. sz. „Tájkép", szénrajz.

A Nemzeti Sportbizottság és a Magyar Képzőművészek Szabadszakszervezetének kiállítása, Budapest, 1945. VIII.

Nitz Béla, festő

Juhász Ferenc prózaverseiben foglalkozik művénetével. („a lázadó erő".)

Pomogáts Béla: Várlat a mindenségről
554–562.

JELENKOR, Pécs 1971. június XIV/6.

Nitz béla, festő

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története indító fejezében is ír róla.

Bodri ferenc: képzőművészeti kompozíciumle 517-519.

JELENKOR, Pécs, 1971. június XIV/6.

Mitz Béla, Jestő

Megemlítve. (Ma 1916-1925 alcím alatt.)

Bodoi ferenc: Képzőművészeti Krónika 686-690.

JELENKOR, Pécs, 1971. júl.-aug. XIV/7-8.

Uitz Béla

Női tanulmányfej, 1917. tus, 295x216 mm

A Tanácskoztársaság Képzőművészeti pásárlásai

Uitz Béla

Várfalak, 1917. tus, 322 x 405 mm

Női tanulmány fej, 1918. tus, 461 x 310 mm

A Tanácskörtársaság Képzőművészeti
vásárlásai

Uitz Béla

Kiállítása volt Berlinben és Prágában

Televízió
Kompozíció 70
1970 XII. 4

Mitz Béla, festő

- művésztársaival a háború ellen hirdettek harcot, műveik a proletárdiktatúra létrehozását szolgálták. „Ennek érdekében alakították meg először a Tett, később a Ma, végül a Kassák körrel való szakítás miatt az Egység c. folyóiratokat.

B. É.: A mester Magyarországon
Magyar Hírlap, 1968. XI. 7. 15. l.

Ilik Béla, festő

– szeretettel meghívja a Magyar Ifjúság olvasóit, hogy kiállítását megtekintsék a Nemzeti Galéria'ban, ahol egész életműve legjellemzőbb darabjait válogatta össze.

B. É.: A mester Magyarországon
Magyar Ifjúság, 1968. XI. 7. N. l.

Kik Béla, festő

- a Tanácsköztársaság leverése után emigrációba kényszerült, élt Bécsben, Párizsban, több évtizede a Szovjetunióban.

B. É.: A mester magyarországi
Magyar Hírlap, 1968. XI. 7. 15. l.

Nik Béla, festő

- Almanzedők c. műve a Képzőművészeti Alap harmadik festménybélyeg - sorozatával azonos művész - levelezőlap sorozatban.

Képeslapok
Magyar Ifjúság, 1968. III. 22. 21. l.

Nik Béla

A Nemzeti galériában
kiállítása nyílt

Magyar Nemzet 1968 X. 20.

Uitz Béla

1919-ben minvészeti kanfolyamot vezetett.

N.N.: „Forradalmi minvészet"

Pestmegyei Hirlap 1969 III. 18, 4 old.

Ujfalussy József

Ujfalussy József

Ujfalussy József

Uitz Béla

1919-ben plakátokat készítet.
Szerepel a „Forradalmi művészet"
c. kiállításon Szentendrén
Kiállítása nyílt Zalaegerszegen
Tamás Menyhért: Szobrok, Képek,
Tárlatok

Nagyanya 1969 III. 21

Uitz Béla

Megszakította „Aktivista" multját, 1919 után egy uj sorozatot „General Ludd" cimmel adott ki.

Körner Éva: Kassák the Painter – in Theory and Practice. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967. 28. sz. 107–112 l. 108 l.

M.D.K.

Nitz Béla
festő

A Tanácsköztársaság ideje alatt
készült plakátjai emlékművek.

Bauer Jenő: A Tanácsköztársaság emlékkiállítása a
Művészet, 1969. június – 45 lap

Uitz Béla

egy képe szerepel a festmény bélyegsorozat motívumait ábrázoló nincs levelezőlapsorozatban. 30.000 példányban.

Pest megyei Hírlap, 1968. márc. 21. S. o.

MDK

Kiss Béla, festő

A Kossuth Klubban Kiss Béláról készült filmet vetítenek ápr. 16-án.

—: Magyar művészet 8.

ESTI HIRLAP Bp. 1969. ápr. 15.

MDK

Nitz Béla, Jestő

Jelen volt a találkozón.
Ezen Körner Éva előadást
tartott Nitz Béláról is.

–: Magyar-szovjet baráti találkozó
a moszkvai művészek házában 8.

Népszabadság, Bp. 1969. ápr. 11.

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Az első világháborúi körüli évek
kiváló plakát művésze.

P. Brestyánszky Ilona: Százevés az Atheneum.
Művészet, 1969. március - 6 lap.

Szerepel a tanácskörtársaság plakátkiállításan Kálban

Szilvási István: Tudósítóink jelentik

Nagyjság 1969 VI. 12

With Bélo

Ulitz Béla

angyalföldi művész volt

Horváth György: Angyalföld forradalmi művészeinek
emlékét megörökíti a Hőfront
Magyar Nemzet 1968 jul 16. 4.o.

Uitz Béla

A román fővárosban, a Dalles Csarnokban rendezett, -"Konstruktivista tendenciák a magyar müvészetben" c.- kiállitáson szerepelnek müvei.
A lap "Tájékozódás" c. rovatában, "Magyar müvészek Bukarestben" cimmel felsorolja a tárlaton szereplő müvészeket.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. jan. 27.
XVII. évf. 4. sz. 7. lap.

Ulitz Béla, Jestő

Megemlítve.

Bodri Jerem: Képzőművészeti Krónika
Naum Galo tárlatai 1014-1016.

Jelenkor, Pécs, 1971. november

XIV
11.

Nitz Béla, festő

Megemlítve.

Pomogáts Béla: A magyar avantgárd dokumentumai között 1030–1039.

Jelenkor, Pécs, 1971. november XIV. / 11.

Kitz Béla, festő

Megemlítve: a forradalmak bukása után Kitz Béla is „emigrálni kényszerült".

Pomogáts Béla: A magyar avantgárd dokumentumai között 1119–1129.

Jelenkor, Pécs, 1971. december

XIV/12.

Uitz Béla

"Női arckép" c. művét "/a Pravdára festve/" cimmel a lap bemutatja cimlapján.
Repr.

"A Vörös Hadsereg őrködik" c. képének repr.-ja.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. nov. 4.
XVI. évf. 45. sz. cimlap. 5. lap

Uitz Béla, festő

Sírkőaratása május 2-án lesz.

—: o Uitz Béla 8.

Esti Hírlap, Bp. 1973. máj. 2.

Kitz Béla, festő

A Pécsi J. P. múzeum kezesi 1915-1925
körött készült műveit

—: Közlemény 6.

ESTI HIRLAP, Bn 1973. máj. 16.

Ulitz Béla, festő

Máj. 2-án

↓

— : felavatták Ulitz Béla síremlékét

Népszabadság, Budapest, 1973. május 3.

Nitz Béla, festő,
grafikus

Rajz
(1918-tól):
Repr.

Nitz Béla: rajza M.S.

Népszabadság, Bp 1973. máj. 6.

Nitz Béla, festő

Sírkőavatása máj. 2-án

lesz.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp 1973. ápr. 27.

Mitz Béla, festő

Megemlékve.

Rózsa Gyula: Klasszikusunk, Tichanyi M. S.

Népszabadság, Bp. 1973. március 25.

Uitz Béla

„Üllő nő" (repr.)

Dunántúli Napló, 1972. okt. 29.

Vitz

Az 1919-es Tanácsköztársaság plakátja a menetelő katonák c. munkája. (említve)

Harangozó Márta: Történelmi pillanatok művészete.
Napló (Veszprém), 1972. máj. 6.

Veit Béla
festő-

Veit Béla szabadiskolájába járt
Vén Emil

Haits Géza: Vén Emil kiállítása.
MŰVÉSZET, 1972. szeptember - 40.oldal

Uitz Béla

A Janus Pannonius Muzeum és a Művészettörténeti Kutató Csoport közös munkájának eredménye "A magyar aktivizmus" c. Pécsett most megnyitott kiállitás. Itt sorakoznak fel a tizes években Kassák Lajos köré tömörült képzőművészek egykori müveikkel.
Vadas József: "Aktivizálható-e az aktivizmus?" cimmel ir a tárlatról, s annak előzményeiről, az ötvenöt évvel ezelőtt, -1918-ban- rendezett "demonstrativ kiállitás"-ról.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. szept. 15.
XVII. évf. 37. sz. 13. lap.

Uitz.

Barna Miklós mestere volt.

Orszaig-Vilaig 1968/30 21 old.

Uitz Béla:

Gyűjteményes kiállítását rendezték meg a Nemzeti Galériában. Művészete mozgalmas és izgalmas, mint egész élete is. Munkásságát elválaszthatatlanul kapcsolódik a haladásért vívott harcokhoz, életének szakaszai egybe esnek a XX. század nagy történelmi szakaszaival.

(k. j. j.): Uitz Béla-itthon

Ország Világ 1968/45 5. old

Uitz Béla: 2

Az 1919. évi magyar Tanácsköztársaság bukása, a bécsi, majd a párizsi emigrációs évek és végül letelepedése a Szovjetunióban - szovjet állampolgárként; korban a II. VH rettenete, majd az 1956-os forradalom megpróbáltatásai mind kifejeződtek nyelvi művészetében, páratlan megjelenítő erővel, a legnagyobbakéhoz mérhető kompozíciós készséggel.

(h.j.j): Uitz Béla - itthon

Országos Világ 1968/45 5.old

Uitz Béla:

Művénetét a tudatosság jellemzi. Mind a Barátság Házában, mind a fogadáson hangsúlyozta, művéni és közéleti tevékenységét mindig egy elv irányította: a proletár internacionalizmus és a dialektikus materializmus, a marxista filozófia. Az ezen alapuló világnézet szilárdsága megóvja a művént attól, hogy a formalizmus mocsarába süllyedjen. Ezt a meggyőződést szeretné örökül hagyni a fiatal művészeknek.

(h.j.j.): Uitz Béla – itthon

Ország Világ 1968/45 5. old

Uitz Béla 1.

Nyolc súlyos izgalmas évtized, nyolc van eseményekben gazdag, történelmet formáló esztendő vonult el Uitz Béla a hirneves forradalmai festőművész éle-sen fürkésző tekintete előtt. Sokat látott szemének tükrét nem törte meg az idő: elő-re haladott kora termetét nem rogyasztotta meg. mintahogy éber kutató szeme is meg-tartotta frissesége.

Barát Endre: Látogatás Uitz Bélánál.

Országs-Világ 1968/6 14 old.

Uitz Béla 2

Szívesen beszél elszánt ifjúkoráról, de erősen foglalkoztatják a mai élet, a mai művészet világának gondjai, problémái is. A moszkvai Vavilov utca 56-os számú, kertes házban – jó néhány művész, alkotó otthona ez a ház – egy nagyméretű műteremben hallgatom Uitz Béla kifejező hangját, figyelem mozgékony vonású arcat, élénk, okos és gyakran gúnyoros pillantáson szemét.

Barát Andre Látogatás Uitz Bélánál.

Országs-Világ 1968/6 14 old.

Ulitz Béla

Vázlatok és skiccek tömpek és rajhadarabok keverednek szerteszét, padlon és szőnyegen. Baráti panaszai: Lehet, hogy sokan megjönnek, vagy egyszerűen elmaradott ismerősnek tartanak? Hogyan tovább: az ismerősök mikor, elolvasták, kritizálták, expresszionisták részei, dolgoznak hova fűtenek? Sikerek a mindennapi kenyérért hova fűtenek? Sikerek a mindennapi kenyérért hova fűtenek? Sikerek a mindennapi kenyérért

Uitz Béla 4

Beszéd közben fel-feláll, könyveket üt fel, s hosszú erős mutatóujjával kiserve a sorokat, hangosan olvasva idézi. Engelst és Lenint, vagy a klasszikus reneszánsz képzőművészet nagyjainak tézisait, meghatározásait. Hévvel magyarázza, mutatja hogyan érvényesülnek ezek az elvek a nagy műveken, pl. Leonardó Utolsó vacsorajánál.

Barát Endre: Látogatás Uitz Bélánál

Ország-Világ 1968/6 14 old.

Uitz Béla

5

Sok mindent meg kell mutatni a nép-
nek - válja a Sinaját hvítelen - öhen év
ereduceuyeit, az ember felemelkedését, a mun-
ka szépségét... Mindezt meg is mutatta az ö-
reg mester, de igazán kiválóan főleg azokban
a régebbi műveiben, amelyeken leegyszerűsítve,
olykor néhány vonással, vagy folttal is ki
tudta fejezni az élet legdrámaibb, legfonto-
sabb mozzanatait, és a természet örökké vál-
tozó, meg-megújuló arculatát.

Barát Endre: Látogatás Uitz Bélánál.

Ország - Világ 1968/6 14-15 old.

6

Uitz Béla

Érzi és tudja ezt Uitz Béla, és gyakran keresi és meg is találja szabadon szárnyaló ifjú müveszi érjét. Azt a lendületet, azt az erőt, mely korai képeit jellemzi; mely már kezdő korában legelső müveiben is megnyilatkozott. Hatvan éve tán-emlékszik az volt ám a forrongó nedvek ideje. Paraszt gyerek voltam. Temesvár mellől jöttem fel Pestre egy kis falúból.

Barát Andre: Látogatás Uitz Bélánál

Ország-Világ 1968/6 15 old.

Uitz Béla 7

Erős voltam fizikailag is, a sportot legalább úgy imádtam akkor, mint a zenét. Én megtanúltam hegedülni, persze autódidakta módon. Játszom azóta is. Kirlönben a zene hirdetem – elválaszthatatlan a festőművészettől. Matematika, mértan, filozofia... A lét törvényei érvényesek a festészetben és a muzsikában egyaránt.

Barát Endre: Látogatás Uitz Bélánál.

Országs-Világ 1968/6 15 old.

Uitz Béla 8

Egyszer Pesten az Epreskertben hegedül-
tem... szóval én akkor, mint modell jár-
tam oda. Mert volt idő, hogy abból éltem,
stilokban rajzoltam csak. Ströbl Alajos
hallgatott, bejött az udvarba és ott figyelt,
éreztem, hogy a játékom tetszik neki. Biz-
tatott hogy játszam, de megmondtam,
nem vagyok zenész, modell vagyok. Az
semmi az csak a test (Ströbl mondta ezt aki
a testbe lelket faragott)

Barát Endre: Látogatás Uitz Bélánál

Országs-Világ 1968/6 15 old.

Uitz Béla 9

Megkérdezte mi akarok lenni és én akkor kimondtam a titkomat: én festő akarok lenni. Festő, rajzoló. Mondta: Hát jó, hozzál valamit, mutass valamit. Aztán vittem neki rajzokat, fejét csoválta, azt mondta, hogy tanuljak. De már nem kell modellt állnom, mert ő eladja a rajzaimat. Persze nem adta el, megis pénzt hozott, s mindenben segített és oktatott.

Barát Endre: Látogatás Uitz Bélánál

Országh-Világ 1968/6 15 old.

Uitz Béla 10

Stróbl elment, én meg éreztem, hogy
újra áll valaki a hátam mögött. Egy
másik művész jött oda Ferenczy Karoly.
Nem szólt egy szót sem. Másnap üzent
menyek el hozzá. Aztán ... neki is sokat
köszönhetek. Például azt, hogy 1913-ban
a Nemzeti Szalonban kiállíthattam. Ott
Nemes Marcell is vásárolt a képeimből.
Később 16-ban, 17-ben már ott voltam azok
között akik a „Ma" körül tömörültek.
Barát Endre: Látogatás Uitz Bélánál.
Orszaig-Világ 1968/6 15 old.

Uitz Béla 12

Terveket és vázlatokat mutatt, figurá-
kat, melyekkel be akarja népesíteni a mo-
numentális képet. És készül kiállítására
is, melyet előbb Moszkvában, majd Bu-
dapesten rendeznek meg, ebben az évben.
A művészet szerelmese a művészet tö-
nek fáradhatatlan kutatója, legalább husz
harmine évre való munkát készít elő, olyan
lendülettel, olyan heves indulattal, akarattal
hogy el lehet hinni: véghez is viszi.

Barát Andre: Látogatás Uitz Bélánál

Orszaig-Világ 1968/6 15 old.

Uitz Béla

(foto)

Orszaig-Vilaig 1968/6 14 old.

Nitz Béla

Almaszedők
Tanulmány
Teázó nő

Ország - Világ 1968/6 14-15 old.

Uitz Béla

Nyolcvanadik születésnapján szeretettel köszöntjük Uitz Bélát a művésznek és forradalmárnak egyaránt nagyszerű, Moszkvában elő magyar festőt.

(fotó)

Országi-Világ 1967/12 21 old.

Uitz Béla (1887 - 1972).

Uitz Béla fényképe
és Ilidas Antal pár soros
emlékezése.

Ország - Világ 1972/6 10 old

Uitz Béla (1887-1972)

A „General Ludd" sorozat-
ból

Orszaig-Vilaig 1972/6 10 old.

Uitz Béla

Masereel munkássága hatással
volt a nagy magyar alkotókra is.
rokon vele Uitz Béla Luddita-
sorozata

Masereel

Ország-Világ 1972/2 7 old.

Uitz Béla

grafikaja a Vörös Segély Patronati ciimü lapjában jelent meg. A rajz klisége a Magyarok Világszövetségén keresztül, névtelen feadótól érkezett a múzeumba

Ország-Világ 1972/30 Sold

Uitz Béla

"Lóra szálló" cimmel a lap bemutatja a művész rajzát.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. dec. 23.
XVI. évf. 52. sz. 6. lap.

Kitz Béla

1 éve halt meg

Népszava 1973 jan. 26
4. old.

Ulitz Béla 7

„Fák" c. műve

említve

Képzőművészet Vigilia 1968 december
854. old.

Nitz Béla, festő

Megemlítve:

„Szilágyi Jolán művészete kezdettől fogva sokon .... Nitz Béla művészetének szellemével."

Éh Sándor: Búcsú Szilágyi Jolántól 7.

Népszabadság, Bp. 1971. júl. 10.

Ulitz Béla
festő

A MA munkatársa volt.

Bortéky László: Bortnyik sándor 6.
Corvina 1971.

Uetz Béla
festő

A Tanácsköztársaság leverése után
emigrált.

Dérényi Iván: Kerustok K. 21.
Corvina 1970.

Ulitz Béla

Tájkép (szén)

Nemz. Sportbiz, MKép zöm
Kiáll. Katalógus 1945 aug

Lütz Béla

nove emlitve

Magyar Nemzet 1971 február 7
11. old.

Ulitz Béla

Üdlletéra nyilt Zedden

Prigaben

Mépsana 1970 november 4

2. old

Vitk Béla. festő

- önálló kiállítása volt az el-
múlt években Kp-en

D. I.: Képzőművészet
Vigília, 1970. nov. 781.l.

Ulik Béla, festő

- képei a Magyar származású, XX. n-i művészek kiállításán Bp-en

D. I.: Képzőművészet
Vigília, 1970. november 781. l.

Uitz Béla, festő

Lenin. ceruzarajz
repr.

Hobby
Magyar Ifjúság, 1970. V. 8. 17. é.

UITZ BÉLA

1916-ban a Nemzeti Szalonban kiállítása Nemes-Lampérth Józseffel, Kunffy Lajossal, Dienes Dénes Rudolffal együtt.

Mesterek-mesterművek. Aczél Tibor műsora

Petőfi Rádió, 1971. IX. 18. 21.38 h.

Uitz Béla, festő

Tájak, emberek Uitz Béla művészetében" címmel Kiállítása nyílt Groszlányban.

Nagy Béla: Uitz Béla Groszlányban 10.

Népszabadság, Bp. 1971. jún. 3.

Mitz Béla, festő, grafikus

Szerepel a Műcsarnokban. (1970. aug.-szept.)

„itt látjuk Mitz Lenin-címlap tervét"

Beke László: Külföldi magyar művészek?

1-6. o.

KRITIKA, Bp. 1970. október

VIII/10

Mitz Béla, festő
grafikus

Lenin címlapterv:

Repr.

– Külföldi magyar művének kiállítása
Műmelléklet: 1.o

KRITIKA, Bp. 1970. október.

VIII/10

Nitz Béla, festő

Máj. 12-én kiállítása nyílik meg Orosztányban.

— : o Nitz Béla ... 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. máj. 12.

Mitz Béla, festő

Megemlítvék: a kommün idejében készült művei.

Rényi Péter: Politikai plakátok, politikai periódusok 1–6.

KRITIKA, Bp. 1970. május VIII/5.

Utt Béla

Ortutay meghívta Magyarországra

Szabad Nép, 1948. júl. 18. 10. l.

Nitz Béla

művével szerepelt a „Magyar

szásmazású XX. századi művészet" Szállítása

a Műcsarnokban

Kepzőművészet

Vigília 1970
november
781. old.

Lütz Béla

neve emlétve

Vigilia 1970 augusztus
561. old.

Képzőművészet

Ulitz Béla

neve említve

– Körner Éva Perkovits monográfiájának
ismertetése a 422. oldalon

Képzőművészet

Vigília 1969 június
422 old.

Ulitz Béla 1

a félévszázada Hilföldön
élő magyar festő és grafikusművész
82 éves

Képzőművészet Vigilia 1968 december
854. old.

Kiss Béla

2

munkáiból október végén
reprezentatív tárlat nyílt a Nem-
zeti Galériában

Képzőművészet

Vigília 1968 december
854. old.

Uitz Béla 3

„Oroszt templom"

„Oroszt ikon analízise" c. Lipsi

emlitve

Kopjönnivérzet Vigilia 1968 december

854. dd

Uitz Béla 4

„Morzlovai hotel udvara"
„Gajna kid"
c. Zépei emlékoe

Képzőművészet Vigília 1968 december
854. old.

Kitz Béla

nevét emliti opponensi véleményében Szigeti József,
és Kiráy István

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története c. doktori értekezésének vitája. - Művtört.Írt. 1971.1.sz.47-59. l.

47-48.1, 50.l.

Ulitz Béla

festő

General Ludwig! 1923

Repr.

Magyar műv. tört. I. 3. k.

Képzőműv. Kiad. 1971.

Kitz Béla

festő

Az I. V. H. idején a „Ma" körébe tartozott.

11887 /

Magyar műv. tört. 8. 43.
Képzőműv. Kiad. 1971.

Klitz Béla

festő

1919 után Bécsbe emigrált.

Magy. nemz. tört. 9. 3.
Képzőműv. Lexik. 1971.

Nitz Béla
festő

/1887/

Az emigrációban tovább fejleszti monumentális freskó-terveit. General Ludol vézkarc-sorozata.

Magyar műv. tört. 9. 5.
Képzőműv. Lex. 1971.

Kitz Béla
festő

Varró asszony, 1919

Repr.

Magyar mű. tört. 8. 45. k.
Képzőmű. Kiad. 1971.

Uitz Béla
festő

Vörös katonák, előre! 1919

Rajz.

Magyar művt. tört. 8. 474.
Képzőművt. Lexikon 1971.

Mitz Béla

Márza Tómas róla szóló tanulmányát
1968-ban közölte az Új Írás.

Sziklai László: Márza Tómas: Esztétika és forradalom;
Valóság, 1971. 4. sz. 106. l.

Vitz Béla
festő-

Dérkovits Dórsa sorozatának
előzménye kitségkivül Vitz
Lucditiak kávadásáról készített
sorozata volt

Pataky Dénes: Derkovits Gyula.
Müvészet, 1971.augusztus - 19.oldal

Nitz Béla

[illegible]

1916-ban vihárnyhetet töltött a kecskeméti művésztelepen Nitz Béla. Az „Almaszedők"c. műve képviselik a kiállításon.

Telepy Katalin: Kecskemét multja a képzőművészetben.
Művészet, 1971.augusztus - 30.oldal

Ulitz Béla

Viállítása nyílt

Oroszlányban

Pestmegyei Hírlap 1971 május 13

4. old.

Ulitz Béla

1917-ben készült tusrajzai előkészítői a tanácsköztársasági plakát tartalmi és kompozíciós rendjének.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

681

Ulitz Béla

anyamonumentumai megtalál-
hatók a „Ma" példányaiban.

Aradi Nóra: A szocialista képzőmű-
vészet története, Budapest, 1970.

781

Uitz Béla

A szénrajz, amelynek alapján utóbb festmény is készült, látható on Picassónak 1904-es „Vasalónő"-jét vette alapul.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet, Budapest, 1970.

861

Ulitz Béla

1915-ben képült „Mosóno" című szénrajza érdekes módon példázza az expressionista és konstruktiv törekvésekhez való kapcsolódását.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

861

Ulitz Béla

monumentális festészete és grafikája nem állt mentes az aktivista gondolkodásmódjától.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

861

Ulitz Béla

„Vörös katonák, előre" a többi hasonló műveitől eltérően - más megoldással oldja el tartalmi-formai egységét.

Aradi Nóra: A szocialista képző mű-vészet története, Budapest, 1970.

971

Uitz Béla

„Vörös katonák, előre" ! című plakátja a kubista és expresszionista eljárások alkalmazása mellett monumentális festészeti alkotás.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

97f

Uitz Béla

plakátján szereplő tengerészgyalogság a Tanácsköztársaság művészetének legemlékezesebb tette.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

991.

Uitz Béla

„Luddita" sorozatát külföldi muzeumok is őrzik, az 1932-es Sallai portréja az Ermitage-ban látható.

Aradi Nóra: A szocialista képzőmű-vészet története, Budapest, 1970.

1028

Ulitz Béla

1922-ben a Bécsben megjelenő „Egy-ség"-ben közölte a Tanácsköztársaság idején alkotott „Az emberiség" című freskótervét.

Aradi Nóra: A szocialista képzőműcészet története, Budapest, 1970.

141 l

Ulitz Béla

„Sallai" portréját 1933-óta a leningrádi Ermitázsban őrzik; körülbelül négyszeres életnagyságú arckép, hatalmas, sikban tartott fej, kötéllel a nyakán.

Afradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

148P

Ulitz Béla

a szovjetunióba került művészek közül a mester falfestészete volt jelentős.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészete története, Budapest, 1970.

1681

Elitz Béla

monumentálításából meritett egy ideig szőnyi István fiatalabb korában.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

1701

Ulitz Béla

Konstruktivizmus és expresszionizmusának hatása érződott Aba Novák Vilmos korai képein.

Aradi Nóra: A szocialista képzőmüvészet története, Budapest, 1970.

1701

Uitz Béla

szellemi hatása mutatkozik meg Kohán György „A háború emléke" című alkotáson.

Fradi Nóra: A szocialista képzőműcészet története, Budapest, 1970.

1821

Klitz Béla

62. sz. „Illő" nő", 1918-1919, olaj, karton, 88 x 68 cm. Pécs, Janus Pannonius Múzeum. Reprodukció.

Ahrodi Nóra: A szocialista képzőmű-vészet története, Budapest, 1970.

Uitz Béla

69 sz. reprodukció. „Masónő", 1915, szén, papír, 86.5 x 56.4 cm. M. Nemzeti Galéria;

Aradi Nóra: A szocialista képző-
művészet története, Bp. 1970.

3021

Uitz Béla

84. sz. „Az emberiség (freskóterv)", 1919, tus, fedőfehér, papír, 98.5 x 78 cm. A művész tulajdona. Reprodukció.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

303/

Utca Gyula

83. sz. „Vörös katonák, előre!" 1919, plakát, 123 x 180 cm. Bp. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár; reprodukció.

Straub Mór: A szocialista képzőmű-vészet kérdései, Budapest, 1970.

3031

Uitz Béla

134. p. „Kivégzettek" (a „General Ludd" sorozatból), 1923, rézkarc 33.1 x 42.5 cm. M. Nemzeti Galéria. Reprodukció.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

Ulitz Béla

XVI. sz. „Sallai", 1932, olaj, papír, vászon, 101 x 66 cm, Leningrád, Ermitófs i sínes reprodukció.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

Nitsch Béla
festő

Méltatás.

Vidos Zoltán: Endrédy György alkotó munkássága.
Művészet, 1971. április - 20.oldal

Uitz Béla

1919-i művével az első világháború idején felvonuló tömegek képi ritmusát juttatja kifejezésre.

Aradi Nóra: Iconologic research of Socialist Fine Arts. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971 1-2 sz.

1051

Uitz Béla

1923-ban Párizsban egy nagyméretű rajzot valósít meg, melyen Delacroix gondolata jut kifejezésre.

Aradi Nóra: Iconologic research of Socialist Fine Arts. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971. 1-2 sz.

1081

Nitz Béla, festő

Kiállítása nyílt meg Gyoszlányban.

— : Hír 8.

Népszabadság, Bp. 1971. máj. 13.

Klitz Béla

Plakátjai tipográfiailag a hazai nyomdaipar remekei.

Vértes György: Az Országgyűlési Könyvtár Magyar Tanácsköztársaság Gyűjteménye; Magyar Grafika, 1969. 2. sz. 7. l.

Uitz Béla 5

a délfrancia országi Collioure-
ban készült színes tusrajzai emlit-
ve

Képzőművészet Vigília 1968 december
854. old.

Uitz Béla 6

„Párizsi gótika" c. cikkusa

emlitve

Képzőművészet Vigilia 1968 december

852. old.

Lutz Béla

8

Csak a 4. számtól kezdve
kapcsolódik be a „Tett" c. folyóirat
munkájába.

Képzőművészet

Ugrila 1968 december
854. old.

Uth Béla

a Művelődésügyi Minisztérium
meghívására Budapestre érkezett

Pestmegyei Hírlap 1970 február 25
8. old.

MDK

Nitz Béla, Jestő

Megemlítve.

—: Komját Aladár 6.

ESTI HIRLAP, Br. 1971. febr. 11.

09

MDK

Nitz Béla, festő

„jó volt Nitz Béla megszólal-
tatása is [a TV-ben].

(bársony): TV-notesz 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. márc. 31

MDK

Kitz Béla, festő

Németh Lajos könyvét ismertetve értékeli művészetét a cikk.

Miklós Pál: A modern magyar képzőművészetről
20-25. old.

KRITIKA, BP.] 1969. március V4/3.

Uitz Béla

múvéből kiállítás nyílt

Ozorslányban

Magyar Nemzet 1971 május 13

4. old.

— Napló —

Lütz Béla

„Előre proletár" c. zajta

a 9. oldalon

Magyar Nemzet 1971 március 14

Uitz Béla

Vörösbatonát előre!
plakát

A Nyolcak és Aktivistát köre
Szélesfehérvár, 1965.

Uitz Béla

Kontyos női fej, p. tus
Ülő nő, p. sűrűs tus

A Nyolcak és Aktivisták köre
Szélesfehérvár, 1965.

Uitz Béla

Kislányfej, p. tus

Frufrus kislány, p. tus

A Nyolcak és Aktivisták köre

Szélesfehérvár, 1965.

Uitz Béla

Kompozíció, p. akv.
Női fej, p. tus

A Nyolcak és Aktivisták köre
Szekesfehérvár, 1965.

Uitz Béla

Régi orosz templom, p. tus

Siratás, p. tus

A Nyolcak és Aktivisták köre

Szélesfehérvár, 1965.

Uitz Béla

Ülő fiú, 1918. p. tus, ecset, akv.
Anya gyermekével, p. tus

A Nyolcak és Aktivisták köre
Szekesfehérvár, 1965.

Uitz Béla

Lombtalan fák p. tus
Gyárépület domborkel. v., fehete
és sűrűs tus

A Nyolcak és Aktivisták köre
Szeles fehérvár, 1965.

Uitz Béla.

Ülő nő, 1918. lp. o.
Hevesy Iván portréja, o. v.

A Nyolcak és Aktivisták köre
Szekesfehérvár, 1965.

Uitz Béla

Vártó nő, o.v.

Fekvő nő, o.v.

A Nyolcak és Aktivisták kör

Székesfehérvár, 1965.

Uitz Béla

Ónarckép, o. h.
Fák, o. v.

A Nyolcak és Aktivisták köre
Szekesfehérvár, 1965.

Ulitz Béla

Női fej, repr.

A Nyolcak és Aktivisták Köre
Székesfehérvár, 1965.

Uitz Béla

A Párisi Notre Dame, 1924-25
tus, 640×490

A Nyolcak és Aktivisták
Magyar Nemzeti Galéria, Bp. 1961.

Uitz Béla

A Mátyástemplom a Várhegy oldalából
nézve 1918. 430 × 305

Plakáttervek Be a Vörös Hadseregbe
1919. 255 × 343

A Nyolcak és Aktivisták
Magyar Nemzeti Galéria, Bp. 1961.

Uitz Béla

Tájkép, 1918. fms, ecset 473x308 mm
Anya, 1918. -"- 690x600 mm

A Nyolcak és Aktivisták
Magyar Nemzeti Galéria, Bp. 1961.

Uitz Béla

Anya, 1914. szén, 586×437 mm
Városligeti vészlet, 1918. tus, ecset

A Nyolcak és Aktivisták
Magyar Nemzeti Galéria, Bp. 1961.

Uitz Béla

Anya gyermekével, 1914. szén 594×445
Tájkép, 1918. tus, 227×306 mm

A Nyolcak és Aktivisták
Magyar Nemzeti Galéria, Bp. 1961.

Uitz Béla

Ülő akt, 1912 Rónul cer. és szén 604x438mm

Mosónő, szén, 855x555

A Nyolcak és Aktivisták

Magyar Nemzeti Galéria Bp. 1961.

Uitz Béla

Tájkép, repr. (1918.)

[illegible] Lokal és Aktivistál

[illegible] Galéria, Bp. 1961.

Kitz Béla festő

Megemlítve.

P. Kiss Julianna: Aktivisták képei és szobrai a Janus Pannonius Múzeum Kiállításán 7.

Népszabadság, Bp. 1973. okt. 13.

Mikó Béla, festő

Művénete (pikturája) jelentős hatást tett Moholy-Nagy László-ra. (Dokumentumok.)

Péter László, Moholy-Nagy László pályakezdésének 1039–1047.

TISZATÁJ. Szeged, 1971. november XXV/11.

Ulitz Béla, Jestő

Megemlítve.

Bodri Ferenc: Moholy-Nagy László levelei
Babits Mihályhoz 29-31.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. augusztus XXVI/8.

Uitz

A realizmus az első világháború után mint expresszionizmus jelenik meg. A magyar Tanácsköztársaság művészei közül többek közt Uitzra gondolunk.

Pinkler László: Századunk stílusainak metamorfózisai.

Napjaink 1970/4 2 old.

Kitz Béla festő

A lodzi Modern Múzeumban rendezett magyar kiállítá-son részt vett.

-.- Magyar művészek külföldön.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 75.oldal.

Ultz Béla

„Mosóné" c. mére emlékoe

Kritika 1972 március

22. old.

Kütz Béla

neve emlitve

Kütza 1972 febmár
28. old.

Vétr Béla
festő

Jó barátja volt Pátzay Pálnak.

Hamar Imre: A 75 éves Pátzay Pál köszöntése.
Művészet, 1971.október - 33.oldal

Vitr Béla
festő

Vitr Béla életműve még nincs
feldolgozva.

Láncz Sándor: Van-e modern realista . . . .
Művészet, 1971.december - 6.oldal

Uitz Béla

Ék Sándor Kossuth-díjas festőmű-
vész és grafikus, a Képzőművészeti Fő-
iskola tanára, érdemes művész, tanul-
mányait az Uitz Béla vezette proletár
képzőművészeti tanulmányban kezdte.

Észak-Magyarország 1972/202 8old.

Uitz Béla 1.

A mult év második felében nagy gyüjteményes kiállitáson mutatta be a Magyar Nemzeti Galéria Uitz Béla többmint 2oo festményét.A Tanácsköztársaság alatt készitette a hiressé vált plakátját.A Tett és a Ma körének jelentős szereplője.

Harsányi Zoltán:Uitz Béla
Rajztanitás 1969/2 26.old.

Uitz Béla 2.

A MNG. kiállitásán a bemutatott anyag nem teljes életmü.Nem is lehetett az,hiszen sok munkája nem szerepelhetett-freskok,dekorációk.De azért sem,mert több esetben sajnálatosan elpusztultak az épületek is ,ahova kerültek, a világháboru alatt.Néha az alkalmazott eljárás nem állta ki az idő próbáját.

Harsányi Zoltán:Uitz Béla
Rajztanitás 1969/2 26.old.

Uitz Béla 3

Olaszországban végzett festészeti tanulmányokat öszlöndíjjal, első nagy elismerését a San-Franciscói-arány éremmel szerezte, s ezt budapesti kiállítási sikerek követték. Az 1905-ben mai itthon és külföldön egyaránt elismert 28 éves Uitz Béla ezután a Tett, a lázadó avantgard és antimilitarista művészek táborához csatlakozott.

Észak-Magyarország 1972/57 Fold

Uitz Béla 4

Rimek betiltása után a Ma társszerkesztője, illusztrátora, cikkírója és egyik programadója lett. Meggyőződéses forradalmár volt.

Észak-Magyarország 1972/57 7old.

Uitz Béla

festő

A MA - körhöz tartozott.

Műrei kiállításon szerepeltek /1970/

Képzőműv. Almanach 3. 78.

Corvina 1972.

Uitz Béla 3

1915-ben csatlakozott a Tett cimü folyóirat köré csoportosult antimilitarista értelmiségiek köréhez, s ettől kezdve élete elválaszthatatlan a forradalmi gondolattól, a munkásosztály harcától. Társszerkesztő lett Kassák Lajos mellett a Ma cimü folyóiratnál, majd tevékeny részt vállalt a Magyar Tanácsköztársaság művelődésügyi életében.

Uitz Béla 1887-1972.

Észak-Magyarország 1972/23 2 old

Uitz Béla 4

Kinevezték a proletár tanmühely igazgatójává, nagyhatású grafikáival igen jelentős agitációs munkát végzett. A fehér terror börtönbe vetette, majd Bécsbe emigrált. Emigrációjában jelentős publicisztikai tevékenységet fejtett ki, később Párizsba ment ahol a Francia Kommunista Párt adta ki antiimperialista szellemű grafikai munkáinak gyűjteményét.

Uitz Béla - 1887-1972

Észak-Magyarország 1972/23 2 old.

Uitz Béla

1926-ból élt a Szovjetunióban, ahol mint alkotóművész, s mint főiskolai tanár működött. Sokoldalú művészi tehetségét jellemzi, hogy a képzőművészet több műfajával foglalkozott egyidejűleg. A Magyar Népköztársaság érdemes Kossuth-művészi és munkásmozgalmi érdemeinek elismeréséül - a Munka Vörös Zászló érdemrendjével tüntették ki.

Uitz Béla 1887-1972

Írások-Magyarország 1972/23 2old.

Uitz Béla 6

Alkotásai Európa legrangosabb képtáraiban és múzeumaiban is megtalálhatók. 1969 tavaszán Miskolcot tisztelte meg kiállításával. Távlatának megnyitásán személyesen is részt vett, és lapunknak adott interjújában is megfogalmazta ars poeticáját a forradalmi művészetről, annak a népek békés egymás mellett élése érdekében vállalt feladatáról és hatásáról.

Uitz Béla 1887 – 1972

Észak - Magyarország 1972/23 2 old

Mitz Béla

Az Észak-Magyarország olvasóinak dedikált kép. „Moszkvai tükrök"

Észak-Magyarország 1972/23 Feld.

Uitz Béla

Lapzártakor érkezett: szerdán életének 85-ik évében, hosszan tartó betegség után elhunyt Uitz Béla festőművész, a XX. századi magyar festészet egyik legjelentősebb alakja.

Írószak-Magyarország 1972/22 8old.

Uitz Béla 2

Az első nagy és internacionalista forradalmár nemzedéknek, a század kommunista alkotóinak ahhoz a táborához tartozott, amelynek életpályájára a hősies helytállás volt a jellemző. Parasztcsaládból származott, vasmunkás volt egy ideig. Majd-művészi hajlamainak engedve-főiskolai évek következtek.

Észak-Magyarország 1972/57 7 old

Uitz Béla 1

Festőművész és grafikus a Szovjetunió érdemes művésze, a párt, a magyar és a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom régi harcosa jan. 26-án Budapesten elhunyt. A hosszantartó betegség mai előre vetítette a szomorú véget: Uitz Béla festőművész, a XX. századi magyar festészet egyik legkiemelkedőbb alakja, 85 éves korában elhunyt.

Uitz Béla - 1887 - 1972

Észak-Magyarország 1972/23 2 old.

Uitz Béla

Lakatoskent dolgozott fiatalkorában, úgy bontakozott ki tehetsége. 1908-ban lett a Képzőművészeti Főiskola hallgatója. Ballo Ede és Ferenczy Károly tanítványa. Művészetének sajátos formanyelve 1912 után alakult ki, első nagyobb sikerét 1914-ben érte el.

Uitz Béla 1887-1972

Észak-Magyarország 1972/23 2 old.

1

Uitz Béla

Nyolcvanöt évvel ezelőtt, 1887 március 8-án született és nemrégiben - január 26-án - hunyt el Uitz Béla, a kiváló festőművész és grafikus, a párt, a magyar és a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom régi harcosa. Rendkívüli életút jutott osztályrészéül.

Észak-Magyarország 1972/57 7old.

Uitz Béla

Az Iszkusztvo 72/4 számában nekrológat közöltek a művészről.

Szocialista Művészetért, 1972. jún.

Uitz Béla
festő

Uitz Bélát az akkor kerekmon lívó
Munkás Párt meghiszta kegyiába
egy luddita témaju fresko festésére.
Erre nem keszult sor mert a munkás-
párti kormány megbukott.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Ludditákról.
Művészet, 1972. junius – 11 oldal

Uitz Béla
festő-

A Ludditák Uitz ajándékaként
elpusztott Londonba is, kiállítottak a
British Museumban a lapokat.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Ludditákról.
Művészet, 1972. junius - 11 oldal

Uitz Béla

festő

A huddeta sorozat bizonyos formai sajátosságai a térhatc technikai adottságaiban gyökeresnek. A sorozat kompozíciója a konstruktivizmus szellemi örökségét tükröze.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a hudditákról.
Művészet, 1972. junius – 11 oldal

Uitz Béla
festő

A „Versuche" című sorozat
cinkleme használatával lé-
szült. A Luddék nál a mü-
vész vérlemert használt.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Ludditáksól.
Művészet, 1972. junius – 11 oldal

Uitz Béla
festő.

A rézkarc készítés technikájával
Uitz Bécsben ismerkedett meg. A
művész a rezet a cirkhel felváltva
használta.

Nagy Zoltán: Uitz Béláról és a Ludditákról.
Művészet, 1972. junius - 11 oldal.

Vitr Béla
festő

A Ludditák megalkotásakor Vitr agitációs célokra is alkalmas tematikus művet hívaút létre hozni.

Nagy Zoltán: Vitr Béláról és a Ludditák ról.
Művészet, 1972. junius - 11 oldal.

Vitr Béla

festő

Vitr Luddista korszaka és
Derkovits Dózsa korszaka
közötti strukturális analógia
van.

Nagy Zoltán: Vitr Béláról és a Luddista-ciklusról.
Művészet, 1972. június – 11 oldal

Uitz Béla
festő

A kirgiziai Frunzéi hormány
palota díszítésére szolgáló téma,
az 1916-os kirgiz felkelés a
cárizmus ellen.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. jennus - 5 oldal.

Vitz Béla
festő -

Vitz csaknem 50 éves korában
kapott megbízást a kirgiziai
Frunzéban a kormánypalota
díszítésére.

Kovalcsa Sándor: Vitz Béla művészete
Művészet, 1972. június - 5 oldal

Uitz Béla
festő

Moszkva alapításának 800 éves
jubileumára két nagyméretű
freskót készít az Össz-szövetségi
Mezőgazdasági kiállítás orosz és
belorusz pavilonja részére.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius – 5 oldal.

Uitz Béla
festő

Uitz feldolgozta a Nagy-Honvidő
Háboni mozzanatait, a háborús
témákat, a hős városok kiszdelmit,
a fogolyfasisztták csoportjának jelen-
teit.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet, 1972. junius – 5 oldal

Uitz Béla
festő

Uitz művein bemutatta a szocia-
lizmus építését falun és Belorusz-
falvaiban. Uitz követhető lesve a
„Láncokból a csillagokig" c. mű.

Kontha Sándor: Uitz Béla művészete
Művészet 1972. junius – 5 oldal

Uitz Béla
festő

Uitz Béla 1968 őszén rendezett
Budapesten tárlatot.

Körtha Sándor: Uitz Béla művészete,
Művészet 1972. június - 5 oldal

Vitr Béla
festő

Franciaországi tartózkodása
idején készítette Vitr Béla a
„Párizsi gólya" sorozatot, az
„Eiffel torony" c. kompozíciót.

Klontha Sándor: Vitr Béla művészete
Művészet 1972. június - 5 oldal

١٣٤

١١٥

Uitz Béla

festő

Gyár c. kompozíciója.

Szabó Lídia: A magyar aktivizmus
tört. 50.
Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla
festő

1918-19-ben fest portréhat.
1919-ben készült freskóterve, az „Emberiség"

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus
tört. 48.
Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

festő

A MA első korszakának dominá-
ló művésze.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus
tört. 43.
Akad. Kiad. 1971.

Uitz Béla

A. Nemzeti galériában

Kiállítása nyílt

Nagyon Hiszlop 1968 XI. 26

MDK

Nitz Béla, Jestő

Megemlítve.

Kahána Mózes: A név és a
művek 7.

Népszabadság, Bp. 1969. aug. 26.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

UITZ BÉLA / ①

„Műveit bécsi, moszkvai, londoni és pekingi múzeumok őszik, tártatait látta Stockholm és Firenze, New York és San Francisco, freskói fővárosok palotáit díszítik."

1887-ben született, parasztcsaládból. Temesvárott volt entergályos, majd Budapesten művésznövendék. 1916-ban már (folyt.)

Pest Megyei Hírlap, 1968. nov. 7.

/8

UITZ BÉLA /②

aranyérmet nyert rajzával a San Franciscói nemzetközi kiállításon. A forradalmi mozgalomhoz már egy évvel előbb kapcsolódott, háborúellenes folyóiratot alapított és szerkesztett az első világháború éveiben. A Tanácskörtársaság alatt a művészeti direktórium egyik vezetője, a proletárthetséjek (folyt.)

Pest Megyei Hírlap, 1968. nov. 7.

/8

UITZ BÉLA (2)

művésziskolájának az igazgatója. A Tanácsköztársaság bukása után először Bécsbe menekült. A KMP tagja lett. Propagalmi munkát végzett, tárlatokat rendezett, Bécsben kiállított, hatalmas sikerrel. Bécsben állította ki először Emberiség című hatalmas kompozícióját a proletár-

(folyt.)

Pest Megyei Hírlap, 1968. nov. 7.

8

UITZ BÉLA / (4)

diktatúra idejéből. 1920 végén a szovjet fővárosban járt, a KMP küldötteként a Kominternen III. kongresszusán. Forradalmi fejlődését tükrözi Ludd tábornok című sorozata. Három évig Franciaországban dolgozott B. U. Martell álnéven, kommunista lapokba írt, munkásokat művelt (folyt.)

Pest Megyei Hírlap, 1968. nov. 7.

/8

UITZ BÉLA / (5)

az FKP magyar szekciójának egyik
vezetője volt. Körben alkot, ekkor készül
a Párizsi gótika címet viselő tusrajzsoro-
rata és egy másik, az imperialista há-
ború ellen című. 1926-ban szovjet állam-
polgárrá vált. Az azóta elkészült műveit
is bemutatta eddigi legnagyobb (folyt.)

Pest Mezei Hírlap, 1968. nov. 7.

/8

UITZ BÉLA / 6

magyarországi kiállításán 1968-ban, a Nemzeti Galériában. (Többek között krími tusrajzok, Tőletek függ c. sorozat, portré Gorkijról, falképterv az 1956-os magyar ellenforradalomról, újságpapírra festett freskószerű arcképek, melyek kirgiz embereket, éneklő lányokat, Csapajevet (folyt.)

Pest Megyei Hírlap, 1968. nov. 7.

/8

UITZ BÉLA / (7)

és krupszkáját ábrázolják.)

Pest Megyei Hírlap, 1968. nov. 7.

/8

UITZ BÉLA /

„ nemcsak nálunk jól ismert, de a nagyvilágban is tekintélyt kivívott mester "

1968-ban a Nemzeti Galériában kiállítás nyílt alkotásaiból

illusztráció: az Eiffel-torony - erőben

Pest Megyei Hírlap, 1968. okt. 29.

4

Uitz

... hatott Derkovitsszé a századforduló, és a századelő néhány skandináv és németalföldi művésze (Munch, Ensor, Masereel), a magyar „Nyolcak" (Kernstok, Pór) és az „aktivisták" (Uitz, Kmetty) munkássága, valamint az 1930 körül-elsősorban Kassák „Munka"-körében-kibontakozó szociofotó is...

Dévényi Iván: Új Derkovits-monográfia. (Körner Éva: Derkovits Gyula.) Jelenkor XII. évf. 3. sz. 1969. márc., 300. l.

Uitz Béla

A húszas évek eleji itáliai tanulmányúton készült tusrajzi* a Cézanne-i természetfelfogásból kiinduló korai kubizmus szemléletével mutat rokonságot, a magyarországi rajzanyagban formakezelése expresszív dinamikája Uitz Béla 1917-18-as tusrajzával hozható kapcsolatba.

(* Molnár Farkastól)

Szabó Júlia: A Bauhaus grafikái
Pécsett,
Jelenkor XII. évf. 3. sz. 1969. márc., 294. l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1968 NOV 1
EGÉSZSÉGÜGYI
DOLGOZÓ

1021

Uitz Béla

Uitz Béla kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában

A Magyar Nemzeti Galériában ünnepélyes keretek között nyitották meg *Uitz Béla* retrospektív kiállítását, amely bemutatja egy gazdag életműnek, egy művészforradalmárnak az alkotásait.

Uitz Béla a Magyar Tanácsköztársaság idején a Művészeti Direktórium tagja és az ifjúság képzőművészeti vezetője volt. Ezért kényszerült emigrációba a proletárdiktatúra leverése után: Bécsbe, Párizsba, majd a Szovjetunióba, ahol jelenleg is él. Uitz úgy kezdte és folytatta útját, mint előretörő, élesen, sokszor nagyon is viharosan a valóságot érzékeltető progresszív művész, újító — írja róla *Mácza János* művészettörténész professzor. Ilyen is maradt napjainkig: nyughatatlan, nem ismeri az önmagával elégedettség örömét. Alkotó eszméjének alapjellege arra irányul, hogy a mindenkori téma igazságának lényegét hozza felszínre. Ilyen maradt műveiben a tartalom szociális célirányossága is, a művészi kifejező eszközök szigorú rendje és világos szerkezete, a kompozíció architektónikus elve. Életművét nem lehet úgy felfogni mint az ábrázolt jelenségek és tárgyak passzív szemlélésének eredményét, hanem mint a vérrel és áldozatokkal kivívott szépség művészi dokumentumát, bizonyságát az alkotó szenvedélyes elkötelezettségének, a forradalmak bonyolult korának forrongó valósága, az elmúlásra ítélt osztálytársadalmak konvulziója, a győzelmek és szenvedések iránt.

...gászat

belklinikáknak az az ismert és a budapesti belklinikákétól csak kevésben különböző helyzete, mely a belgyógyászat művelésének, oktatásának és más részről a területi betegellátás szükségességének ellentétéből fakad. Az oktatás, képzés, szakmai fejlődés, tudományos munka adta igények a területi ellátás rendszerében nem elégíthetők ki. A helyzet által meghatározott „sávrendszer" klinikai munkára tekintettel nem levő mai helyzetének megváltoztatásával a legtöbben egyetértenek, erre azonban jelenleg lehetőség nincsen. A sávrendszer alól az oktató intézetek ágyai egyelőre nem mentesíthetők.

5

Ugyancsak szubjektív hangú, igen szellemes és érzékletes előadásában *Benedict János* a vidéki kórház belgyógyászának és belgyógyászatának helyzetét írta le. Frappáns volt bevezetője, melyben a régi belosztály inspekciós orvosának a jelenleginél valójában magasabb rendű tevékenységét mutatta be: az inspekciós orvost, aki maga határozza meg a vércukrot és a maradék nitrogént, és inspekciója folyamán tökéletes diagnózishoz jut anélkül, hogy a másnapot kellene megvárnia a különböző vizsgálatoknak különböző laboratóriumokban történő lebonyolításával. Élénken ecsetelte Benedict János a vidéki kórházban is szükséges tudományos munka végzésének nehézségeit és szépségeit, örömeit.

6

Bikich György a rendelőintézeti belgyógyász problémáiról szólt, egy általa vezetett diabetes szakrendelés ismertetése kapcsán. Kiváló befejezése volt a témának *Hámori Artur* sziporkázó előadása a belgyógyászképzésről. Az ideális belgyógyász képét találó és ragyogóan szellemes vonásokkal vázolta.

★

A ho[illegible] kevés

Egy emberibb világ ünnepe volt

1021 Kun Béláné emlékezik 1919. május 1-re

Betegen fekszik, de az emlékezés varázsa erősebb, mint a kór. Fél évszázad múltán is eleven erővel idézi a nagy ünnep színes forgatagát, forró hangulatát.

— 1919 áprilisának utolsó napjaiban válságos helyzetbe került az első magyar proletárállam. Riasztó hírek érkeztek a frontról, s talán ennél is riasztóbb értesülések a jobboldali és a centrista szociáldemokrata vezérek üzelmeiről. A tanácskormányt május 2-án le akarták mondatni. A forradalmi kormányzótanács ebben a kritikus helyzetben határozta el, hogy május elseje megünneplésére mozgósítja az ország munkásait.

Kun Béláné meghatottan kutat emlékei között.

— Budapest utcáin elemi erővel ömlött el az öröm az első szabad május elsején. Mintha a munkásnép így akarta volna megmutatni nagy szívét és a proletárállamhoz való ragaszkodását. Sok májusi ünnepre emlékszem. Kolozsvári ifjúkorom virágos, kedves majálisaira, a moszkvai lenyűgöző felvonulásokra, de mind közül ez az ünnep tette rám a legnagyobb hatást. Ilyen élményem nem volt sem azelőtt, sem azután. Diadalmas nap volt. Egy új, szebb, emberibb világ mutatta meg vonzó arcát.

S melegen, mintegy újra átélve a régvolt órákat, beszéli el, hogy szinte egyik percről a másikra borult ünnepi díszbe fővárosunk. Vörös drapériák színében ünnepelt a királyi Vár. Ormán a forradalom zászlai lengtek. A Lánchíd budai hídfőjénél diadalkaput emelt az ünneplő nép, a kapufeleket Marx és Engels szobraival díszítették. A Vérmezőn tízezren ünnepeltek, a tér egy roppant méretű csarnokhoz hasonlított, kék ég alkotta kupolájával. A Duna is ünnepelt, fellobogózott partok integettek a virággal díszített hajóknak. S az ünnepi pompa mindenütt nagy művészek ízlését dicsérte. Uitz Béla, Falus Elek, Pór Bertalan készítették az ünnepi díszleteket.

— Magam is egész nap kint voltam az utcán — folytatja Kun Béláné. — Az Andrássy úton, ahol zengett az Internacionálé, és reggel kilenctől déli egy óráig hömpölygött a felvonulók áradata. Nem volt dísztribün, nem voltak hivatalos delegációk, de Európa proletariátusa mégis eljött ünnepelni. A ma-

veszet, a maga jellegzetességeivel, művészi kvalitásaival mind jobban bele tud szólni az általános magyar képzőművészetbe, alkotó része, nélkülözhetetlen része annak.

— Véleménye szerint melyek ezek a jellegzetességek?

— Könnyebb ezt megfogalmazni, ha emlékeztetünk az ún. alföldi festészet jellemző drámai erejére, a földből táplálkozó, népi kötöttségű, indulati fűtöttségére. A dunántúli képzőművészet ezzel szemben kevésbé drámai, inkább harmóniára, átfogó szellemiségre törekvő, nemzetközi kitekintésben erősebb, a mai világ harcait, ellentmondásait vállaló. Hozzá kell számítanunk ezekhez a hagyományok továbbélését, amelyet pannon szellemnek szoktak nevezni, s amely erősen gyökerezik a harmonikus tájban, a napfényes dombok jellegzetes mediterrán hangulatában. S ráadásul ehhez a tájhoz olyan művészeti emlékek, figyelmeztető nagy elődök emlékei társulnak, mint Rippl-Rónai vagy Egry József munkássága.

negtalálni a színpad sa-
autonóm lehetőségeit,
a dacosabbak felvették
dadobott kesztyűt, ki-
ztették a l'art pour
látványosság megannyi
zét, s megpróbáltak
ırrálni a filmmel.
ta eltelt néhány évti-
Brecht, Piscator, Tairov,
és a többi „külön úton
visszaadták a színház-
hatalmi jelvényeit, a
színes, széles, tér- és
o hatású apparátusa
végérvényesen maga
yűrte elszánt színpadi
olóit.

most, 1969-ben a Víg-
z mintha arra vállal-
volna, hogy lerója ke-
ét e konkurrenciaharc
tainak emléke előtt.
rtartásrend betartását
ntegy letűnt színpadi
iskolapéldája — *Fer-
d Bruckner Angliai Er-*
című drámája hivatott
itani.

a darab valóban lehe-
t ad mindannak fel-
ére, amit jobb szó hí-
eatralitásnak szoktunk
i, s melyet még szín-
túránk jelenlegi, szu-
dernnek korántsem
ató helyzetét tekintve

felvonás végéig tartják magukat. A harmadik és negyedik felvonás nézőteret elárasztó érdektelensége előtt minden jóindulat hátrálni kényszerül. Ez a két felvonás író és rendező kitűnő mutatványa annak a közismert szólás-mondásnak illusztrálására, mely szerint „fenn az ernyő, nincsen kas".

Gondolom, ilyen sommás megállapítások után ideje tisztázni, miről is szól az Angliai Erzsébet. Hát, természetesen Angliai Erzsébetről. A nőről és az uralkodóról. Így, ahogy leírtam, külön-külön és egymás után. Az első két felvonás Erzsébet „magánélete", a másik kettő a „történelem" Erzsébete.

Ám az írói aspektusok ilyen mechanikus különélése eleve nem vezethet jóra. Az még nem lenne baj, hogy a történelem kevéssé, csak vázlataikban hitelesíti a darab figuráit. Felesleges lenne sorolni a remekműveket, melyek épp az alkotói szabadság — mondhatnánk úgy is: a fantázia — eredményei. Az Angliai Erzsébet esetében azonban épp a drámai anyag szelektálásában kell keres-

jebb arra szolgálnak, hogy Erzsébet — mint mindezek ellentéte — annál inkább tündököljön. S miután Ruttkay ezt kitűnően biztosítja, az első két felvonás még számot tarthat a néző érdeklődésére.

A harmadik és negyedik felvonásban Erzsébet már vegytiszta királynő. Kinevez, kormányoz, uralkodik. A magánélet nőies manírjaira a koronatanácsban, vagy a székesegyházban már nincs szükség. És ahogy eltűnik szemünk elől a Nő, úgy szürkül el maga a figura, Angliai Erzsébet. A kétszintes szimultán színpadon tanácskozó, imádkozó királynő elveszti minden személyes kapcsolatát a nézővel, már érdeklődésére sem tarthat igényt, hiszen a spanyol Nagy Armada pusztulása, II. Fülöp halála tudott történelmi tény, de semmiképpen sem drámai tét.

Várkonyi Zoltán valószínűleg jól tudta mindezt. Hű maradva Bruckner szelleméhez, a mozgalmas statisztéria, a ragyogó ruhák, a freskókompozíciókat idéző beállítások látványával igyekezett pótolni az igazi drámát. Eszközeinek maximális

Aki vala
ezt az írói o
legzetesen m
szavú prózát,
milyen képtele
Az „Akiért a
esetében különö
regény egyedülál
zás Hemingway
ban. Kísérlet az e
sának és a történel
ményeknek egyenért
rázolására. Arra, hog
utolsó három napjána
natkozásaiban rekonst
az egész spanyol polgá
borút, vagy legalább is m
azt, amit ő lényegesnek érzett. Anarchistákat és internacionalistákat, politikusokat és tábornokokat, újságírókat és pártfunkcionáriusokat, a szabadcsapatok vegyes figuráit, történelmi jelentőségű hibákat és erényeket — egy bonyolult korszak keresztmetszetét.

A tér- és idősíkok váltakozásában a fő alak, az amerikai önkéntes Robert Jordan egyre határozottabb kontúrokat nyer, egyre sokoldalúbban motiválódik. A Hemingway-i életmű egyik legplasztikusabb figuráját állítja elénk a regény.

De nem a színpad. Mert hiába elevenít meg a drama-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ S. u. 17.
Budapest, V., Petőfi 188-307
Telefon: 188-296,
Dunántúli Napló

ínpad nem
n több
vel-

nem túlzás azt ál-
n, hogy megváltoztatja a
témát. A híd mint drámai
tét, fölébe kerekedik az egyes
alakok szerepének, jelentőségének. Nem róluk, nem a
polgárháború ellentmondásos emberi kapcsolatairól
szól ez a dramatizálás, hanem a hídrobbantás történetéről, magáról az akcióról.

És ez minőségi különbség a regényhez képest. Ezért nem üdvözölhető egyértelmű lelkesedéssel Hemingway regényének sematizált változata.

És kérdés, mentségére szolgál-e a Thália Színház dramaturgiájának, hogy egyúttal megelégedett „készáruval", a lengyel adaptálók munkájának egyszerű lefordításával magyar nyelvre.

Mészáros Tamás

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉSZAK
MAGYARORSZÁG

„Augusztusban végleg hazajövök"

Uitz Béla elutazott Budapestről

. Kevés híján fél évet vendégeskedett Magyarországon a több évtizede Moszkvában élő Uitz Béla, s csütörtök reggel a moszkvai vonattal elutazott Budapestről. A 82 esztendős művész búcsúztatására a Keleti pályaudvaron megjelent Molnár János művelődésügyi miniszterhelyettes, Gádor Endre, a minisztérium képzőművészeti osztályának vezetője, ott volt Pogány Ö. Gábor, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója.

Mielőtt útrakelt a mester, elmondta, hogy néhány hónap múlva, körülbelül augusztus elején végleg visszajön szülőhazájába. Budapesten kíván letelepedni, s itt folytatja a több mint hat évtizeddel ezelőtt megkezdett képzőművészeti alkotómunkát. Kérésére olyan műtermet biztosítanak Uitz Bélának, ahol az ő műfajára jellemző monumentális alkotásokat is készíthet. Idehaza először egy nagyméretű kompozícióhoz felgyülemlett élményanyagát önti művészi formába.

A szovjet ber
felszerelt Borso
Kombinátban az i
melés beindulásár
ben — 2100 lakás
sára elegendő falnagyságú panelt gyártanak. Ezekből négyféle típusú házat létesítenek, amelyeknek méreteit a korszerű városképnek megfelelően változtatják. Így például építenek belőle 10 emelet magas, 12 szekciós épületeket, amelyekben 340 lakást alakítanak ki. Egy-egy ilyen házban annyian laknak majd, mint egy kisebb borsodi hegyi faluban összesen.

A házgyár berendezései kiválóan működnek és kedd reggelre már elkészítették a 250. lakás összeszereléséhez szükséges terméket. Így Miskolcon, a Győri-kapuban megkezdhették a város egyik legnagyobb lakótelepének folyamatos építését, ahol házgyári panelekből

kban
akat,
WC-
olco-
für-
dőszobákat különleges gépkocsikkal szállítják a helyszínre, ahol azokat daruval emelik a helyükre. A fürdőszoba gyár-

Új alap

Fejlődésének rendkívül
szövetkezeti mozgalom
szerének megfelelően,
kánk egységes elvei szerint
nagy horderejű gazdaságpo
meg az utat a szövetkezetek
séhez. Az a kormányhatáro
előtt hozott a Minisztertaná
szövetkezetekre nézve tarta
seket.

Ennek a határozatnak az

Kitz Béla

kiállítását rendezi meg ősnel a
Magyar Nemzeti Galéria

Kiállítást rendeznek ősnel Kitz és Vedres
műveiből

Magyar Nemzet 1968. márc. 29. 4. o.

Uitz Béla

a Vörös Újságban adta meg a vátant a proletár - művészet kér - déseire - /Idézetek közölve./

Kós Lajos: A Tanácsköztársaság képzőművészeti kulturája. Bp. 1959. 22 l., 6 kép. /Művészeti szakköri utmutató 1./

5-6. l.

Uitz Béla.

Pór Bertalan és Berény Róbert a tizes évektől kezdve forradalmi művészeti programokkal lépett fel. Pór és Uitz monumentális műveket akart teremteni.

Kós Lajos: A Tanácsköztársaság képzőművészeti kultúrája. Bp. 1959. 22 l., 6 kép. /Művészeti szakköri útmutató 1./

4. l.

Uitz Béla

Vörösharcosok előre (repr.)

Kós Lajos: A Tanácsköztársaság képzőművészeti kulturája. Bp. 1959. 22 l., 6 kép. /Művészeti szakköri utmutató 1./

Uitz,

Bortnyik, stb., a MA grafikai kollektív kiállítást rendeztek a Tanácsköztársaság idején.

Kós Lajos: A Tanácsköztársaság képzőművészeti kultúrája. Bp. 1959. 22 l., 6 kép. /Művészeti szakköri utmutató 1./

11. l.

Litz Béla

és Pór Bertalan hatalmas freskóraj-
zokat készített 1919. május 1.
ünnepi dekorációjához. Ereket a
május 1-i vihar elpusztította /2-án
virradó éjszaka/

Kós Lajos: A Tanácsköztársaság képzőművészeti kultúrája. Bp. 1959. 22 l., 6 kép. /Művészeti szakköri utmutató 1./

21. l.

Uitz Béla

csak a Tanácsköztársaság ideján készitett plakátot.

Kós Lajos: A Tanácsköztársaság képzőművészeti kulturája. Bp. 1959. 22 l., 6 kép. /Művészeti szakköri utmutató 1./ 21. l.

Uitz Béla
festő_

M.D.Y

Az 1920-as évek közepén Párizsban tartózkodó Uitz Béla, az ugyanosak Párizsban tartózkodó Farkas Istvánt nem ismeri.

Bogdany Éva: Farkas István halálának.
Művészet, 1969. ápszlis - 16 lap

Uitz Béla
festő

M.D.V.

Galeriabeli anyagából Kecskeméten,
Miskolcon, Zalaegerszegen volt tárlat.

—

Művészet, 1969. április – 11 lap.

Uitz Béla

A kiállítás leginkább figyelemre méltó művésze... Szabó Zoltán. A XX. századi művészetnek ofan erővonalai futnak össze tevékenységében, amelyek Nagy Balogh János, Uitz Béla, ... Diego Rivera művészetén is áthaladnak.

Haulisch Lenke: S festő és grafikus kiállítása.
Új Szás VI. évf. 1966. dec. 12. sz. 106. l.

Lutz Béla festő, grafikus

82 éves. Félévnárada külföldön él.
Kiállítása nyílt a Nemzeti
~~[illegible]~~ Galériában
Említve: Orosz templom; Orosz ikon
analízise; Moszkvai hotel udvara
Párisi gotika; Fák

N. N.: Lutz Béla Kiállítása

Vigilia 1968 XII. n.

Lukács Béla

A „Ma" c. folyóirat munkatársa volt

R. P.: Kassák Lajos és a Ma

Könyvtári jelzet: 1971 I.

Ulitz Béla

plakátja szerepel az szentendrei

Ferenczy Károly Múzeum Ziállításán

Pestmegyei Hírlap 1969 március 30

8. old.

Ulitz Béla

neve emlitve

szerepel a Csók Galéria Kiállitásán

Pestmegyei Hírlap 1969 március 9

4. old.

Mitz Béla
festő

Lap a „General Ludd" c. sorozatból.
1923. Rézkarc. Repr.

A magyarországi mű. tört. II. Kép n. 807
Corvina 1970.

Mitz Béla
festő.

Ceruza gyermekéről. 1918. Tus, p. 52,3 × 34,3 cm.
Budapest MNG. Rajz.

Vörös katonák előre! 1919. Plakát.
Budapest MNG. Rajz.

A magyarországi mű. tört. II. Kötet. 744, 747.
Corvina 1970.

Uitz Béla, festő

– a Tanácsköztársaság idején plakátot készített

S. Gy. F.: Fiatal művészek
Magyar Ifjúság, 1969. III. 21. 11. l.

Mitz Béla, festő

- a művészeti direktórium által felállított proletár képzőművészeti tanműhely vezetője.
Idézet a Népszava 1919. máj. 4-i számából.

Nagy idők tanúi
Magyar Ifjúság, 1969. III. 21. 4. l.

Aitz Béla, festő

- Szovjetunióban él, műveiből egyéni tárlat okt. 26-án a Magyar Nemzeti Galériában.

Szántó Gábor: Múzeumi hónap, 1968.
Magyar Hírlap, 1968. X. 18. 15. l.

Ulitz Béla, festő

A helytállás kulcsa: „a megingathatatlan filozófiai alap, a dialektikus materializmus." „Politikai meggyőződés nélkül nem lehet igazi, értékes alkotást létrehozni."

B. É.: A mester Magyarországon
Magyar Ifjúság, 1968. XI. 7. 15. l.

Mik Béla, festő

– 81 esztendős, Szovjetunióban él, ma újra Magyarországon van.

B. É.: A mester Magyarországon
Magyar Ifjúság, 1968. XI. 7. 15. l.

Vitt Béla festő -

Méltatás

Bauer Jenő: Magyar származásu müvészek külföldön.
Művészet, 1971.február - 36.lap

Mik Béla

Emberiség c. freskóterve - mely eredetileg a Parlament számára készült (eml.) - szerepel a „Derkovits és a szocmüvészet" c. kiállításon a székesfehérvári Csók galériában

M. Kiss Pál: Hazai kiállítások

Látóhatás 1969 II. n. 159 old.

Mitz Béla

Szerepel az alábbi kiállításon

N.N: A Tanácskörtársaság plakátjai
Salgótarjánban

Nógrád 1969 III. 24

Mitz Béla

Pearátokkal szerepel az alábbi tárlaton

n.p.: Forradalmi művészet. Kiállítás a szentendrei Ferenczy Károly Múzeumban

Pestmegyei Hírlap 1969 III. 30

Uitz Béla

Flórián László: Ummeni bátogatás Uitz Béla moszkvai műtermelen.

Magyar Nemzet, 1967.XI.6.12.o.

Album Uitz Béla műveiből.
Népszabadság 1967. nov. 6.

O.J. A Szovjetunio magyar szemmel, /Mihályffy Ernő könyve/
Csongrádmegyei Hírlap 1967. nov. 7.

Uitz Béla

Moszkva, 1915., repr.

A Nyolcak és Aktivisták
Magyar Nemzeti Galéria, Bp. 1961.

Uitz Béla

Anya, rézv. (címlapon)

A Nyolcak és Aktivisták
Magyar Nemzeti Galéria, Bp. 1961.

Klitz Béla, festő

General Ludd c. sorozata látható a Fének klub tárlatán.

— : Ezt ajánljuk

6

ESTI HIRLAP Bp., 1967. nov. 5.

MKD

MDX

Uitz Béla

grafikai jellegű pályakezdés után a monumentális kompozíciók, plakátok felé fordul. A magyarországi művészeti forradalom egyik vezére lesz. Az 1919-es Tanácsköztársaság idején lelkesítő plakátokat készít. Átmenetileg a kubizmus és expresszionizmus hatása alá kerül.

(m. e.) Uitz Béla köszöntése.
Érdekes Ujság, Bp. 1957. június 1. 6. l.

MDK

Uitz Béla

1921-ben utazott először a Szovjetunióba. Néhány évvel később itt talált végleges otthont. Tanítványai kollektíváival tervezi és készíti freskóit (legutóbb a nagy mezőgazdasági kiállítás pavilonjai részére).

(rn. e.): Uitz Béla köszöntése.
Érdekes Ujság, Bp. 1957. június 1. 6. l.

MDK

Uitz Béla

A Tanácsköztársaság bukása után emigrációba kényszerül. Bécsben, Londonban, Párizsban él. Londonban készítette fametszet-sorozatát a Luddita-król. (Ez a sorozat hatással volt Derkovits Gyula fejlődésére is.) 1922-ben két freskótervre készült: „Az ipari és a földmunka szolidaritása" és az „Emberiség."

(mn.e.): Uitz Béla köszöntése. Érdekes Ujság, Bp. 1957. június 1. 6. l.

MDK

Uitz Béla

Moszkvában él. A napokban ünnepelték 70. születésnapját. Az első világháború éveiben jelentkezett először, főleg grafikai művekkel: szén és tusrajzokkal, rézkarcokkal. 1918-ban a „Ma" folyóirat köré csoportosult forradalmár művészek körének csatlakozik; csakhamar vezetőjük lesz.

(m. e.): Uitz Béla köszöntése.

Érdekes Ujság, Bp. 1957. június 1. 6. l.

MDK

Uitz Béla

70. születésnapja alkalmából a Művelődésügyi Minisztérium meghívta Magyarországra. A Magyar Nemzeti Galéria az összes külön kiállításon mutatja be U. B. élete munkásságát rézkarcaitól szovjetunióbeli freskóterveiig.

(m.e.): Uitz Béla köszöntése.

Érdekes Ujság, Bp. 1957. június 1. 6. l.

Uitz [Jenő]

MDK

Kron Jenő Kernstok, Uitz és Pór méltó kortársa, 1919. forradalmi proletárművészetének alakitója és örököse.

Azt az utat járja, melyet itthon Derkovits Gyula teljesitett ki, s melynek mai művészetünkben, sajnos, nincs méltó folytatása.

Artner Tivadar: Kron Jenő kiállitása.

Esti Hirlap, II.évf.139.sz. 1957.jun.16.vas.
9. 2.oldal

Ulitz Béla: Álom c. képe
Népakarat, 1957. nov. 7.

Hollósorvin Lajos: A magyar
kiállítása a Műcsarnokban.
Népakarat. 1957. nov. 7. 261. szám

forradalmi művészet
1. 10-11 old.

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Studium az anyjáról"

" (repro.)

Ghortais, 1960. ~~február~~ április hó, 490 lap

M.D.M.

M.D.M.

Uitz Béla
festő

Lenin 1917-ben Finnországban
(repro)

Mortars, 1960. ~~február~~ április hó 488 lap

Uitz Béla festő M.D.K.

Müve a Dornai -gyüjteményben

Az örökös: Debrecen városa

Magyar Nemzet 196 . márc. 6.

Uitz Béla
festő

M.D.K

„Rajz" (repro)

Szortárs, 1960. ~~febr.~~ március. 425 lap

M.D.K.

Vitt Béla
festő

Méltatás

Bölgár Kálmán: A Fiatal Képzőművészek Stúdiójáról
Élet és Irodalom, 1960. febr. 19.

M. D. K.

Uitz Béla
festő

Méltatás. Martirasszony (repro)
Gabonások (repro)

Magyar Nemzet, 1960 jan 1.

91.

01DK

Uitz Béla (festő)

(Az első világháború után jelentős hatással volt Szőnyi Istvánra.)

Kürti Katalin: Szőnyi István emlékezete. (1894-1960. augusztus 30.)

Alföld, Debrecen, 1960. 5. sz. 119. l.; 120. l.

Uitz Béla

Fázó nő szénrajz /repr/

Rajztanitás 1960. II. sz 5.1.

Uitz Béla

A Magyar Nemzeti Galéria rajzkiállitásán szerepelt alkotása.

"Mosonő" /repr/

Körner Éva: Magyar rajz és akvarellkiállitás XIX - XX. század

Rajztanitás 1960. I.sz. 26.l.

Bénes Pataky: Étienne Szönyi
Acta Hist. Artium 1960. Tom VII. Fasc. 1-2. 115-116. l.

MDK

Uitz Béla

Vörös katonák előre! 1919. című plakat repr.

Magyar Plakat-Történeti Kiallitas.1960.
Műcsarnok. Kat.

MDK

Uitz Béla /1887-/

- Vörös katonák előre! 1919., 123x180 LTM.

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás.1960.
Műcsarnok.Kat. 41.1.

MDK

Uitz Béla, 1887--

Vörös katonák előre!

1885-1960. M. plakáttört. kiáll. Mücs. 1960.

Mitz Béla festő M.D.K.

1916 ban aranyérmet nyert San Francisco ban.

Halászat – Emberiség tervek, nem valósultak meg.

Bécs s Párizs után a Sz.U.-ban telepedett le.

Kampis, hagy. mův. Bp. 1960 532-33

M.D.K.

Uitz Béla,festő

Az expresszionizmus felé hajlott.Falképtervei nem valósultak meg./Halászat,Emberiség/.Aranyérem San Francisccoban,1916.Bécs,Páris után a Szovjetunióban megvalósithatta freskó terveit. 532.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Minerva.Bpest.1960

M. P. K

Uitz Béla Pustó

Forradalmi slakátok

Pombi József: Müvészettörténet Bp. 1960. 332.e

Uitzs Béla festő M.D.K.

Sokszorosított grafikájával gyarapodott a Galéria állománya

Csengeryné Nagy Zsuzsa: A M. Nemzeti Galéria az 1957-58-as évben 199.l.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI II. Bp. 1960.

MDK

Uitz Béla

A vörös Magyarország harcol, freskó, repr.

Élet és Irodalom. 1958. jan. 31. Kép.

MDK

Uitz Béla

Repr:

"Női fej."

78.l. 4. kép.

DAVID KATALIN: A XX.század magyar művészete.
I. Konstruktiv törekvések.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960.73-89.l.

Uitz Béla

MIK

Az MIK által a Nemzeti Szalonban rendezett 1957 évi kiállításon szerepelt.

DÁVID KATALIN: A XX. századi magyar művészete. I. Konstruktiv törekvések. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 73-89. 87.l.

Uitz Béla

MDK

A TETT csoportosulása elsősorban Pásztor Jenőt, az expresszionista Dobrovits Pétert és Uitz Bélát publikálta.

DÁVID KATALIN: A XX.század magyar művészete.
I. Konstruktiv törekvések.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960.73-89.l

80.l.

MDK

Uitz Béla

Uitz Béla Budapestre jön. Népszava 1958.márc.9.

Uitz Béla festő]

MDK

A VI. VIT tiszteletére a Nemzeti Szalonban rendezett kiállításon távolabbi ösztönzések nyomait is felfedezhetjük a fiatalok művein. Igy

Szlávik Lajos Anya-képének motivumaiban mintha Uitz Béla festészetének igézetét éreznők.

B. Séday Mária Sörözők c. pasztelljében Rippl Rónai családképeinek hangulatát fedezhetjük fel.

Novák Lajos Várakozás c. képén Matisse festészetének egyénivéalakitott hatását érezzük.

Artner Tivadar: Az ifjusági kiállitásról.

Esti Hirlap, II.évf.135.sz. 1957.jun.12.sze.
2.oldal

[illegible]

Uitz Béla

Plakát (repr.)

Irodalmi Szemle 1958/2. 267. l.

Kitz Béla, festő MDK.

Pogány G. Gábor, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének főtitkára, a VII. M. Képzőművészeti kiállítás előkészületeiről adott nyilatkozatában megemlítette, hogy – többet között – „még az idén (1959) sor kerül Kitz Bélának, a szovjetunióban élő kiváló magyar művésznek hazai életmű-kiállítására."

–: Március 27-én nyílik a VII. Magyar Képzőművészeti Kiállítás

Népszabadság, bp. 1959. márc. 11. 9. l.

M.D.K

Vith Béla
festő

A Magyar Tanácsköztársaság emlékkiállításon
megjelent.

Tanács Istvánné: Ünnepélyesen megnyitották a Magyar Tanácsköztársaság Emlékkiállítást.
Magyar Nemzet, 1959. május 18. 3l.

M.D.K.

Uitz Béla festőművész

1919-ben a Proletár Képzőművészeti Tanműhely vezetője. Részt vett a Magyar Tanácsköztársaság Magyar Nemzeti Múzeum termeiben rendezett emlékkiállitáson.

Népszava, 1959. március 18. 3 old.

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Vörös katonak, előre "plakátja. Életéről.
1919-es "tevékenységéről. — Feladatai.

Dutka Mária: Uitz Béla ismet itthon.
Magyar Nemzet, 1959. márc. 25.

4 l.

Mitz Béla, festő MDK.

A Magyar Tanácsköztársaság plakátjai
címen album jelent meg.
Az albumban szerepel Mitz Béla is.

Ünnepi kiadványok című hirdetés.

Népszabadság, Bp. 1959. márc. 25. 11. l.

MDK

Uitz Béla [festőművész]

Vörös katonák előre! felirattal ellátott plakátja repr.

(képaláírás.)

Tiszatáj, Szeged, 1959. március. 3. l.

M.D.K.

Uitz Béla
festő

„Vörös katonák előre" c. műve.

Flórián László: A magyar Tanácshőrtársaság plakátjai
Magyar Nemzet, 1959. ápr. 7

4 l.

Mitz béla, festő MDK.

Sarkantyu Simon Hirabkozik rá nyilatkozatá-
ban, mint olyanra, a ki[illegible] az 1919-es
témájú történelmi festésetre ad példát.

László Miklós: Akiknek a nevét most kezdjük
megtanulni

Népszabadság, bp. 1959. máj. 1. 14. l.

M.D.K.

Uitz Béla
festő

Méltatás.

Mihályfi Ernő
Bricsujegyzetek a VII. Kiállitásról
Magyar Nemzet, 1959. május 10.

8l

Uitz Béla, festő

MDK

Uitz fejlődésének is volt egy expressionista korszaka – szükségszerűen – akárcsak Derkovitsnak.

Péter Imre: Az ember és a művén
D. Gy. halálának 25. évford.-ra.

Népszabadság, Bp. 1959. jún. 18.

8. l

Uitz Béla, festő MDk.

Az elbeszéléshez készült bevezetés írója, V. E. megemlíti, hogy Barta Sándor, a magyar proletárirodalom egyik úttörője Rényi Józseffel, Kozmát Aladárral, Uitz Bélával együtt támadja a korhadó rendszert, tiltakozik a háború ellen....

Barta Sándor: Pánik a városban című elbeszéléshez V. E. bevezetője.

Népszabadság, bp. 1959. júl. 5. 10. l

Uitz Béla

festő

M.D.K.

Plakátjáról.

Artur Tivadar: Derkovits Gyula műve. 946 l.
Élet és Tudomány, 1959. jul. 19. – 30 szám

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Méltatas.

Magyar Nemzet, 1959. aug. 20.
Dutka Mária: A magyar grafika és erémnüvészet
8 l.

Uitz Béla, festő

MSZK

Az MSZMP kongresszusa tiszteletére a Petőfi Irodalmi Múzeum ban rendezett kiállításon bemutatásra kerül többek között Uitz Béla Menekülő lakosság c. alkotása a „Háború"-sorozatból és Luddisták c. sorozata.

–: „Munkásélet" címmel képzőművészeti kiállítás nyílik

Népszabadság, bp. 1959. okt. 29.

8. l

M.D.K.

Uitz Béla
festő

General Ludd sorozata.

Magyar Nemzet, 1959. nov. 29.
Dutka Mária: Munkáselet a képzőművészet tükrében
8 l

N.G.M.

M.D.K.

Uitz Béla
festő

Forradalmi szellemű művei.

Magyar Nemzet, 1959. nov. 29.
Dutka Mária: Munkáselet a képzőművészet tükrében

8l.

Ulitz Béla
festő

M.D.K

Béke szimbolumra
repro

Magyar Nemzet, 1959. dec. 25.

M.D.K.

Uitz Béla
festő

Repro.
(Üdvözlök mindenkit)

Magyar Nemzet, 1959. dec. 25. 9 l

MDK

Uitz Béla 7o éves.

Az OSZSZSZK népmüvésze. A Szovjet unióban él.

mélt.

Esti Hirlap 1o8 sz. 1957. máj. 11 2 old.

MDK

Ütz Béla [fcsló]

Ü.B. az OSzSzSzK népmüvészének 70. születésnapját, alkotó munkásságának 45. évfordulóját ünnepli Moszkva münéztársadalma Ü.B. a magyar tanácskörtársaság idején kiemelkedő szerepet játszott a képzőm. demokratizálásában.

Ø: Ütz Béla 70 éves

Rsl: Hirlap, II. évf. 108. n.

1957. máj. 11. szo.
2. oldal

Ůitz Béla. [festő] MDK

70 éves ~~je~~ születésnapja alkalmából a moszkvai képzőmův. Szov. Házában kiállítást rendeztek műveiből.

A Képzőmův. Szov., a Szov. pártnevezete és mezőgazd. kiáll. műveneti igazgatósága disiohlevelet nyújtott át neki:

ϕ: Ůitz Béla 70 éves

Zsti Horlap II cof. 108. n. 1957. máj. 11. Sza. 2. old.

Nik Béla

Szerepel az alábbi tárlaton

Lahn: Emlékezés forradalmár
képzőművészeinkre. Kiállítás
Nagyalföldön

Nyíregyháza 1968 XII. 5

Uitz Béla, [Pest]

MDK

Uitz Béla - Dési Huber István - Derkovics Gyula: a modern magyar képzőművészeti kiemelkedő alakjainak müveit alig láthatja a közönség.
A Nemzeti Galériában erre lesz hely és lehetőség.

Ø: Az egykori Kuria épületében helyezik el a Nemzeti Galériát.

Esti Hirpal: II.évf. ∅ 53.sz. 1957. márc.5. kedd
2.oldal

MIX

MDK

Uitz Béla

Végvári Lajos: Szőnyi István Csillag, X. évf. 1956. szeptember 572.l.

U

Vitr Béla

festő

M.D.K.

Szönyi elsajátította monumentális expressionizmusát.

Végvári Lajos: Szönyi István

Művészet, 1954. 2 sz. 236 l.

Uitz Béla
festő

Grafikáiban a határokat feloldó
szocialista eszmeiséget fejezi ki.

Losonci Miklós: Külföldi magyarok a Mücsarnokban.
Művészet, 1971.február - 35.lap

Uitz

Bajkay Éva

cikket írt művészetéről a

Képzőművészeti Almanachban

„Kritikus": Zavaros Képzőművészeti

Almanach

Nappali Hírlap 1971 II. 7

Lőrincz Béla

Művének reprodukciója szerepel
a Tanácsköztársaság plakátjainak albu-
mában

Ungvár 1969 május 21
7. old.

Lift Béla

Műve szerepel a szentendrei Ferenczy Károly Múzeum „Forradalmi művészet" c. kiállításán

Nyíregyháza 1969 március 21
7 old.

Uitz Béla

müve szerepel az állami

vásárlások 3. kiállítása a Műcsarnok-

ban

Nógrava 1968 július 24

2. old.

Uitz Béla

Kiállítása nyílt a Nemzeti Galériában

Népszava 1968 október 27
7. old.

Uitz Béla

„Zuzátol vzít a börtönéket"
c. művének reprodukciója
a 7. oldalon

Népszava 1968 október 27
7. old.

Uitz Béla

neve emlitve

Népszava 1968 november 23
3. old.

Uitz Béla

Rajza, repr.

Kortaius, 1970/4. 507 l.

Nitz Béla

Kiállítása nyílt a
Kesszeméti Katona József Múzeumban

Nápszava 1969 február 12
2. old.

Ulitz Béla

festő

Kecskemétem, a művéntelepen tanult.

A magyarországi műv. tört. I. 475
Corvina 1971.

Nitz Béla

fes Sö

Emigrációban élt

A magyarországi műv. tört. I, 491.

Corvina 1971.

1) Kitz Béla

festő

Az aktivistákhoz tartozott.

Külföldre emigrált.

Művészetének kezdetén döntő jelentőségű a grafika.

Bécsben, majd Párizsban dolgozott,

A magyarországi műv. tört I. 479.–480

Corvina 1971.

2) Kitz Béla

festő

végül a Sz.V.-ban telepedett le.

A magyarországi műv. tört I. 450.
Corvina 1971.

Ulitz Béla

festő

Részvett 1919-ben a Tanácsköztársaság művészeti életének irányításában.

A magyar forradalmi művészet története. I. 513
Corvina 1971.

1) Ulik Béla
festő

/1887/. Tusrajzai, olajképei. A Tanácköztársaság egyik leghatásosabb plakátját készítette.

A forradalom leverése után Bécsbe

A magyarországi műv. tört. I. 513.
Corvina 1971.

1) Kitz Béla

festő

emigrált, itt fejezte be a Tanácsköztársaság alatt kezdett freskókartonokat /„Halászat", „Vár" „Emberiség"/. Ezután Párizsba került, majd „General Ludol" c. vézkarcsorozatának nyal-

A magyarországi műv. tört. I. 515.

Corvina 1971.

2) Ulik Béla

festő

Kotása után a Szovjetunióba ment, ahol monumentális feladatokkal foglalkozhatott. 1930-ban a „Szovjetúnió érdemes művésze" ámmel tüntették ki.

+ magyarországi műv. tört I. 514.
Corvina 1971.

Uitz Béla

"...a nemrég elhunyt Medgyessy Ferenc, a hazakészülő Uitz Béla gyüjteményes kiállitásai, ... Szabó Iván jelentkezése figyelemre méltó eredmények."

Hantos István: Müvészeti Hetek. - Budapest, 1970. 9.sz. 2. l.

Uitz Béla

mühe szerepel a „Magyar Művészet 1896 - 1945" kiállításon az Ernst Múzeumban

Nagyszava 1969 szeptember 30
2. old.

Uitz Béla

1912-ben végzi el a Főiskolát. 1916-ban Női portré-ja aranyérmet nyer a San-Francisco-i nemzetközi kiállításon. 1919-ben a Kónyi-palotában nyílt Proletárművészeti Iskola vezetője, a Direktórium tagja. Bécsbe emigrál, több kiállítást szervez művéből. 1924-ben Petrovánna megy. Újra Bécsbe megy: az Akasztott Ember, majd az Egység c. lapok szerkesztésében vesz részt. Ekkor kezd dolgozni a Ludditák c. sorozaton. Párizsban, Berlinben, Stockholmban, Firenzében önálló

kiállításai. (Uitz Béla folyt.,
1923-ban Angliába, majd Párizsba megy.
Itt álnéven él. 1925-ben díszleteket
készít Gorkij az „Anya" c. regényének
dramatizált változatához. 1926-ban
felvette a szovjet állampolgárságot
és a Szovjetunióba megy.

Dalos György: „Emigráns" arcok III.
Tiszatáj, 1964 8. szám, 11. lap.

Uita Béla

A Zornerű, tudatos nevzentést példáriát platétjai.

Aradi Nóvás Abstrakt képrö-
művének; Bp. 1964.

52 l.

Ulitz Béla

Luddita-sorozata (említés)

Aradi Nóra: Gondolatok művészetünkről.
Magvető-Almanach 1964/2. 253. l.

MDK

Uitz Béla

Csont Ferenc festőm. kiáll. Derkovits Terem, 1964. ápr.

Klitz Béla

ecsetrajzolt közli az alanti mü:

Lyka Károly: Kis könyv a művészet-

ről, Budapest, 1964 16-17 l. között

M.D.K.

Nitz Béla, festő

„Ludditák" c. fametszete megjelent annak idején az I. évf. 2. számában

Közölve a sorozat két lapja:

"A 100 %". A KMP legális folyóirata 1927-1930.

Összeáll.: Tamás Aladár, Akadémiai Kiadó, Bp.1964.

II.t. 3.á + III.t. 4.á. ~~old.~~

Uitz Béla: Vörös katonák előre c. plakátképe
MÁVAUT 1964. márc. 18.

MDK.

Uitz Béla

Kiállitási kritika

Magyarország 1966 /5o.21 lap

13.)

Élet és Tudomány 1966. XXI. évf. 44. sz. 2397-2400. l.

Népszabadság 1966 nov.3.

Mitr Béla

Egy ideig a Kecskeméti
művésztelepen dolgozott.

Magyarország 1966. jún. 26.

Uitz Béla

Dalos György fiatal költő irását a müvészről a Magvető Almanach 1965. közli.

Vigilia 1966. VI. 419.l.

Mitz Béla

Kassák Lajosnak állandó kiállító művészei közé tartozott.

Tejérmegyei Hírlap 1966. máj. 27.

Mitr Béla

A Tanácsköztársaság idejének veretű művésze.

Csepel 1966. máj. 27.

Mitre Béla

Vörös katonák, előre! (rep-
rodukció)

Csepel 1966. máj. 27.

Nitz Béla

1936 márc. Kirgiziába utazott
hogy ott a Kormánypalota dekorációit
és ~~a~~ ~~ma~~ más művéni feladato-
zat hajtson végre, megalapítsák a
művészeti iskolát stb. Ménárosi
vele ment családjával együtt.

Kontha Sándor,
Ménárosi László, Bp. 1966,
81, 82, 84 old.

Kitz Béla

1. Sejtette Mészáros + Mondrában, Zigövebe-lehos.

2. Mészáros egy levelében írja, h. kissé bizalmatlan természetű a festésre (amit átkonzol hiratott szá-ára M.) és azt mondta, nehogy hamisítvány legyen.

Kontha Sándor,
Mészáros László, Bp 76, 66, 76 l.

Munkácsi Piroska: Politikai plakátok 1945-1965.
Magyar Könyvszemle 1966.

B. Szij: Robert Berény
Acta Historiae Artium. Budapest 1
155. 1 és 173.1.

Mitz Béla

Régiszosz templom /szepró/ c. műve szerepel a „Nyolcak és aktivisták" c. kiállításon Székesfehérvárott

~~Fejérkor~~ 1966 I. Inv. 636 old.

Nitz Béla Gestő

Mürek nem emlitve

1966. Feb. 6. Magyar Nemzet / M. Abonyi Asany: Kevesy Iván munkássága

Lik

szerepel a „hogyan képzőművének a fasizmus ellen" c. kiállításon a Nemzeti galériában

Négyszögelés 1966 II. n. 39 old.

MDK.

Uitz Béla

Kiállitási hiradás

Somogymegyei Néplap 1966 febr.8.

Uitz Béla festő M.D K.

1912 és 1923 között készült müveiből kiállitás a tatabányai Néházban

4 évtizede a szovjetunióban dolgozik

Napi krónika

Magyar Nemzet 1966 március 20. 4.1.

Uitz Béla
festő

MDK

Az akturisták csoportjának tagja.
Művészete Schadl János-
társal volt.

Szabó Julia: Schadl János
Művészet, 1966. március - 26 kép

Uitz Béla, festő MDh

A berlini tárlaton bemutat-
nak műveiből.

—: A Magyar forradalmi grafika
kiállítása Berlinben 9

NÉPSZABADSÁG Bu. 1966. márc. 11.

MDK

Mitz Béla, festő

Tatabányán kiállítása nyílt meg márc. 19-én.

— : Kulturális hírek 9.

NÉPSZABADSÁG

Bp. 1966. márc. 20.

MDK.

Uitz Béla

Forradalmi plakátjairól

Népszava 1966 márc.2o.

Mitr Béla festő

Négy évtizede a Szovjet unióban él.

1912–23 között készült műveiből a

Nemzeti Galéria kiállítást

rendezett Tatabányán

Nagyvaros 1966 III. 20., 10 old.

Havas :

Uitz ké
Népszav.

pei Tatabányán
a, 1966. márc. 2
25.

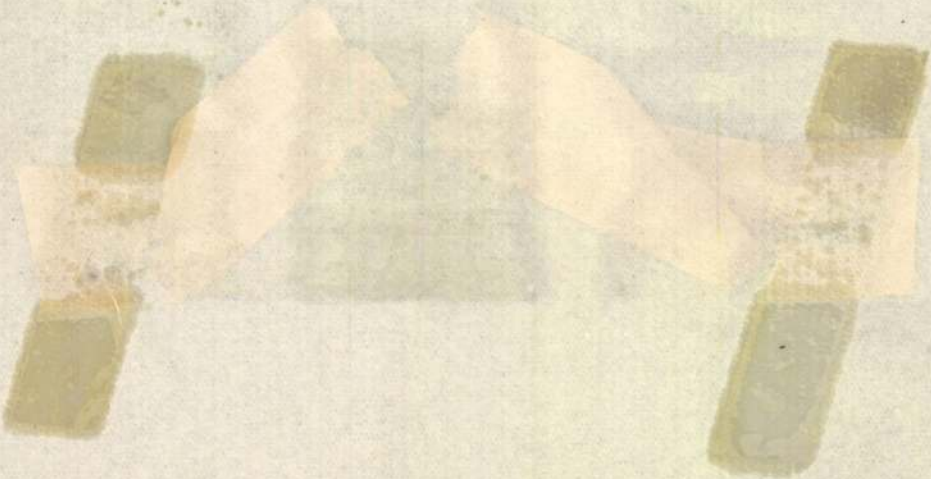

Ui tz kiállitása Tatab ányán.
Komár om-megyei Dolgozók Lapja, 19
/Kulturális mozaik rovatban./

966. márc. 29.

Uitz Béla

Kiállítása nyílt Tatabányán
a Nemzeti Galéria
rendezésében

Nógrád a 1966 III. 25 2 old.

M.D.K

Uitz Béla
festő

Alábtatés

D. Fehér Ísuzsa: Soha többé fasizmust!
Művészet, 1966. április – 7 lap

Vitr Béla
festő -

M.D.K.

Méltatás.

Lengyel Béla: A proletárforradalmi művészet élő multjából
Művészet, 1966. április - 12 lap.

Uitz Béla

Tárlata a tatabányai művelődési házban kerül megrendezésre.

Szocialista Művészetért 1966. ápr. 11.

MDK

Mitz Béla, festő

A Szovjetunióban élő magyar származású festőművész Budapestre látogatott.

– : Mitz Béla Budapesten 2.l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1960. okt. 16.

Kovalovszky Márta-Kovács Péter : Kmetty képei, rajzai.
Művészet 1960.szept.

Mitz Béla, festő

D. Dh

Lendületes expressionista plakátokkal agitált 1919-ben a Magyar Tanácsköztársaság mellett.

Sz. F.: Mátyás király plakátjától a totózeklámig

Népszabadság. Bp. 1960. júl. 31.

7. l

Uitz Béla,1887-,festő

1919 előtt nem készitett plakátot.Monumentális formái it a Tanácsköztársaság alatt tudta érvényesiteni.Ez egyenesen következett előbbi törekvéseiből. 31.o.

Kiss Sándor: Magyar plakátmüvészet a két világháború között. 18.o.

Legújabbkori Történeti Múz.Évkönyve.II.1960.Bpest. 1961.Franklin Nyomda.Bp.

Uitz Béla,1887-,festő

A proletárdiktatúra alatt megjelent egyetlen plakátján grafikusként jelentkezik."Vörös katonák előre!" 1919.c.plakátján négyes sorokban katonák menetelnek. Ritmikus mozgásuk.az erő megjelenitése. 32.o.

Kiss Sándor: Magyar plakátművészet a két világháború között. 15.o.

Legújabbkori Történeti Múz.Évkönyve.II.1960.Bpest. 1961.Franklin Nyomda.Bp.

Uitz Béla,1887-,festő,grafikus

A Tanácsköztársaság plakátművészete magas nivón áll művészi szinvonalával és forradalmi mondanivalójával. Egyik legjobb képviselője,aki addig soha nem látott magaslatra emelte a magyar politikai plakátmxxművészetet. 58.o.

Kiss Sándor: Magyar plakátművészet a két világháború között. 18.o.

Legújabbkori Történeti Múz.Évkönyve.LL.1960.Bpest. 1961.Franklin Nyomda.Bp.

M. D. K.

VITZ Béla festő és grafikus

1887 —

Művei a Nemzeti Galériában

1919. Forradalmi plakátok.

„Vörös katonák előre!" plakát

(vesz. 79. l.)

Müvészettörténeti Á=B C Bp. 1961. 307, 527, 564. e. ×

Pogány Ö.Gábor: Derkovits Gyula
Budapest.1961. 6. l.

M. P. K

Nitz Béla festő

Mezőkeli vöröskatonák, plakát

Vidos Zoltán: A magyar „Plakát-
történeti kiállításról
Magyar Építőművészet 1961. 1. sz 58. l

Uitz Béla művei részt vettek a békéscsabai kiállításon.
Művészet. 1961. január. 1 sz. 41. l.

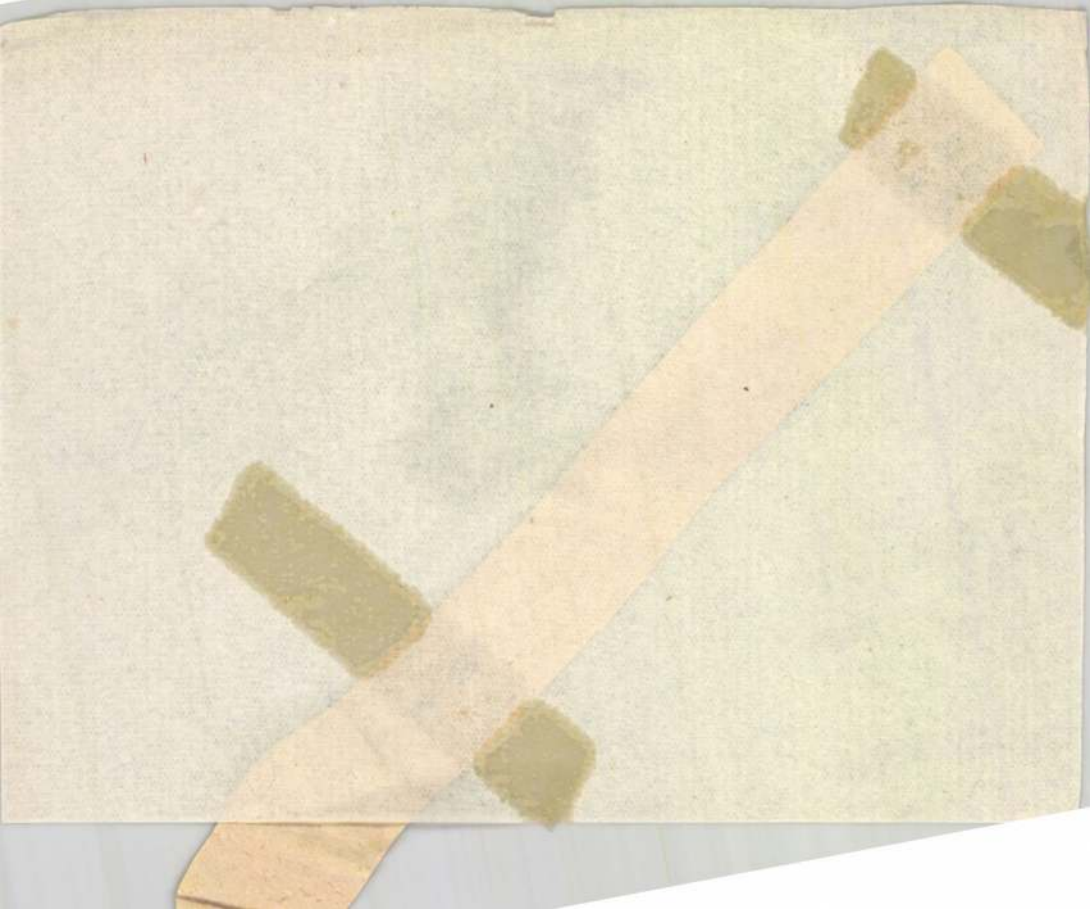

Vitz Béla

Városliget.

Tusrajz, reprodukció.

Valóság, 1961. 1. sz. 93. l.

Nitz

Szerepel „A magyar plakát története" c. kiállításon a Műcsarnokban.

Vigilia, 1964, 1 sz., 48 old.

Uitz Béla, festő MDK

Más művészekkel együtt a proletariátus mellé állt 1919-ben.

Szabó D. Pál: Dicső napok - 1. l.

I. évf. / 3. 2.

A KÖNYV, BP. 1961, március

Uitz Béla

Szovjetunióban él. Látogatást tett a Fiatal Kőrömüvészek Klubjában

Magyar Ifjúság 1961 VIII. 12

M. D. K

LITZ Béla festő

Mai realista grafikánk müvészetének folytatása

/m/ Készül a IX. Nmezeti Kiállitás
3600 müből válogat a zsüri
Magyar Nemzet 1962. február 2. 4. e.

/?/ Megjegyzések képzőművészetünk helyzetéről.
Új Irás 1962. 4.sz. 362.l.

Uitz Béla
festő

M.DV

Erdő
Kompozíció várlat } repro

Szabó Julia: Uitz Béla
Művészet, 1962. julius — 12 lap.

Uitz Béla
festő

M.D.K.

Méltatás.

Lajtai Sándor: „Ha festesz, légy ember"
Élet és Irodalom, 1962. augusztus 11 — 8 lap

MDK

Uitz Béla

neve eml.

Ék Sándor gy.kiáll. Mücs. 1962.szept.

Nitz béla, festő MDK

1919-ben egyik tanítója volt Ék Sándornak.

Artner Tivadar: Ék Sándor Kiállítása 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. szept. 1.

Kiss Béla
festő

M.D.K

Méltatás.

Artner Tivadar: A magyar művészet, 1800–1945
Élet és Irodalom, 1962. szeptember 8 – 7. lap

Zsolt Róbert

Egyszáznyolcvan perc. Uitz B
vai mütermében.
Magyar Nemzet 1962. nov. 11.

la moszk-

Mitz Béla, festő

MDh

Önarcképe és egyéb művei kerültek a kiállításra.

—: Újra felfedezett műkincsek a BÁV VI. Képaukciójának kiállításán 10.!

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. dec. 6.

M.D.K.

Kitz Béla, festő

nevét említi a szerző, a „Ma"-táborból 1922 augusztusában kilépő művészek körött

Szabolcsi Miklós: Fiatal életek indulója,
József Attila pályakezdése,
Bp.1963. Irodalomtörténeti Könyvtár II. 528. old.
(634 o. + 47 th.t.)

M.D.K

Vitr Béla
festő

Az Aktivisták csapatába
tartozott Vitr is.

Arthur Tivadar: Nemes Lampérth József képeiről
Élet és Irodalom, 1963. április 6–8 lap

M.D.K.

Vitéz Béla
festő

Méltatás

Bolgár Kálmán: A Studió „Család" pályázata
Művészet, 1963. április – 24 lap

Kiss Sándor: A magyar politikai plakátművészet.
Művészet 1963.julius. 21.1.

MDK

Uitz Béla

Dutka M.: XX. századi művek a bpesti magángyüjteményekből a Nemzeti Galéria uj kiállitásán. Magyar Nemzet 1963. jul. 7. 8.l.

MDh

Uitz Béla, festő

Egyéniségét jól érzéheltetik asszonyképei, bizánci kupolás Moszkvája, és egy dinamikusan konstruktív absztrakt szellemű Jestménye. 1919 után emigrációba ment, a szovjetunióba, s a szoc. realizmus monumentális műfajának híve lett.

Artner Tivadar. Műgyűjtők kincsei a Galériában

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. júl. 31. 8.

MDK

Uitz Béla

Moszkva

Artner T.: Műgyűjtők kincsei a Galériában. Népszabadság 1963. jul. 21. 8.l.

Kitz Béla

a násad elejéi forradalmi grafikákat
bérített, gyökyörü amoncy képeket
festett.

Artner Tivadar: Évezredek müvészete. Bp. 1965.
Gondolat k., 605 l., ill.

505. l.

Vitz Béla

a proletárforradalom után emigrációba kényszerült. Később a Szovjetunióban a szocialista realizmus híve lett.

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 60 l., ill.

MDK

Uitz Béla

plakát

Vörös katonák előre

M. képzőművészek a fasizmus ellen.

N.Gal. 1965.

MDK

Mitz Béla, Jeső

1919-től tanársegédje volt Párisban az oda menekült fiatal grafikusnak: Barna Mihálynak.

—: A magyar munkásmozgalom története — — —

MDK.

Uitz Béla

A Nemzeti Galériában lévő müveiről .

Pestmegyei Hirlap 1965 ápr.18.lap -

MDK.

Uitz Béla

AZ Aratmaszedők c. képéről

Tolnamegyei Népujság 1965 ápr.18.lap -

Uitz Béla 1919-es plakátjairól.
Magyar Nemzet. 1965. május 8.

Uitz Béla müvei a Nemzeti Galériában
Kisalföld.1965.május 9.

Uitz Béla művei a pécsi Modern Magyar Képtárban.
Dunántuli Napló. 1965. juni 24. 5. 1.

Hongaarse affiches in Amersfoort.
Uit D/Tijd-Maasbode 1965. jul. 9.

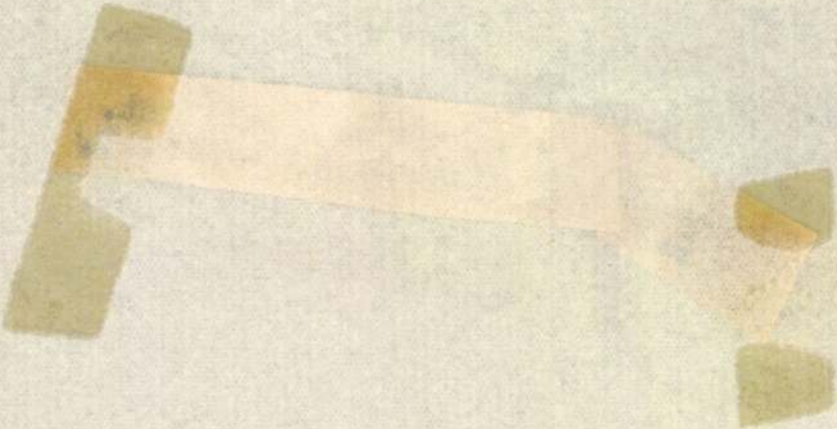

Nitz Béla

MDK

„Idő férfi" (repr.)

Napló, 1965. aug. 15. 9. lap

Uitz Béla M.D.K.

Plakátja a kiállitáson

Perneczky Géza: Politikai plakátok 1945-1965

Magyar Nmezt 196 . augusztus 24, 4, 1.

Uitz Béla

Rézkarcai a test és a tér nehezetét kutatják

(T.): A magyar grafika
Irodalmi Szemle 1965/9. Borító

B. A. (= Bernáth Aurél)

1939. okt. Kiállítása az Ernst Múzeumban. 1927-32 közti képei gyönyörűek, kár hogy visszaesett azóta

Ámos Imre naplója. Magvető-almanach 1964/1. 273. l.

M.D.K.

Uitz Béla festő

Műve a "Politikai plakátok 1945-1965" c. kiállításon

V.A.: Történelem a plakátokon
Vas Népe 1965. szept. 12.

M.D.K.

Uitz Béla festő M.D.K.

Művei a plakátkiállitáson

Varga Aranka: Történelem a plakátokon
Fejér Megyei Hirlap 1965.szept.5.

Varga Aranka: Történelem a plakátokon

Csongrádmegyei Hirlap 1965. szept. 9.

Uitz Béla festő M.D.K.

Plakátja a kiállitáson

Varga Aranka: Történelem a plakátokon
Szolnok megyei Néplap 1965. szept. 12.

Mitz Béla

festő

MDK

„Ülő nő" (repr)

Napló, 1965. okt. 31. 9. lap

Mitz Béla

Szerepelt a székesfehérvári múzeum „Nyolcak és aktivisták köre" kiállításán.

Fejér m. Hírlap 1965. okt. 10.

Uitz Béla

1917-ben kiállított

Baki Miklós: Kinetty Yalus Bartók portréja

Napjaink 1965 10 sz.

4.1.

Mitr Béla

Szerepelt a Magyar Képzőművészek a fasizmus ellen a kiállításban

Orvosegyetem 1965. dec. 15.

a humanitást reprezentáló kiállítás a Nemzeti Galériában

Lutz Béla

Szerepelt a magyar képzőművészek a fasizmus ellen

c. kiállításon.

Népszabadság 1965. dec. 19.

Magyar képzőművészek a fasizmus ellen. K. Fekete Zsuzsa

Kitz [Béla], festő

MDK

A kiállítás egyik legjelentősebb alakja.

D. Fehér Zsuzsa: Magyar képzőművének a fasizmus ellen

8

NÉPSZABADSÁG, Gy. 1965. dec. 19.

Uitz Béla

A "Nyolcak" 1965-ös székesfehérvári kiállitásán szerepeltek müvei.

Hevesy Iván esztéta portréját és egy varró nőt ábrázoló művét mutatták be többek között.

Vigilia 1965. XII. sz. 761. l.

Uitz Béla, festő- és
grafikusművész.

Művészet, 1948. dec. 20. old.

Antal Ugocsai

Nyíregyháza, Gyula-Benczur-Saal:

Gemälde von Antal Ugocsai.

Ausstellungen in der Provinz

Daily News, 1948. szept. 12.

Udvardi Erzsébet festőművész
műveit kiállítják az ajkai
Tavaszi Tárlaton

„Friss tényben" c. cikk „r.i." szignóval
Napló (Veszprém) 1978. IV. 9

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

NÉPÚJSÁG (TOLNA)
1979 MÁR - 4

Újváry Lajos,
festő

1021

Kivert kutya

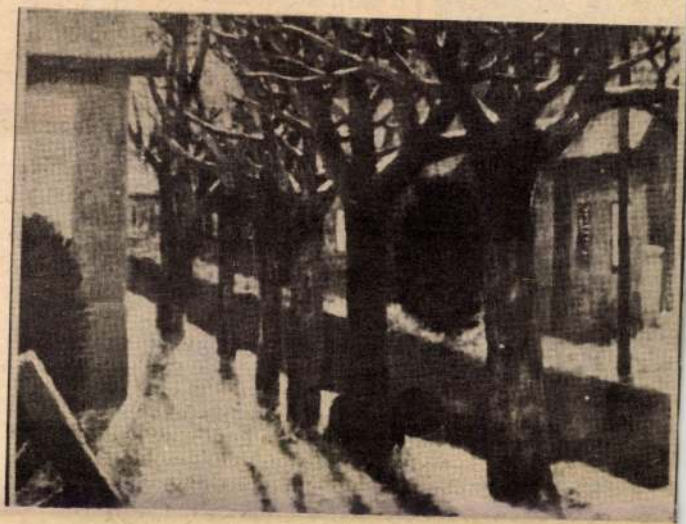

Újváry Lajos festménye

deltetésének a szov-
yár megteremtette a
ártásának. A képen:
nőrzik.

Az üzemek jó ... désének köszönhető, hogy sikerült a városban meglévő konyhák megfelelő kihasználásával a közétkeztetés mennyiségi és minőségi színvonalát emelni. A kulturális létesítmények is nyitva állnak mindenki előtt, ha azokat egy nagyüzem építette is.

Az épülő új lakások mellett sok régi otthon szorul felújításra. Az üzemi brigádok itt is segítenek. Az elmúlt évben több száz lakás modernizálását végezték el. A tervezéstől a megvalósításig a jó együttműködés példája a két korszerű uszoda, amelyet az építésben részt vett üzemek dolgozói térítésmentesen látogathatnak.

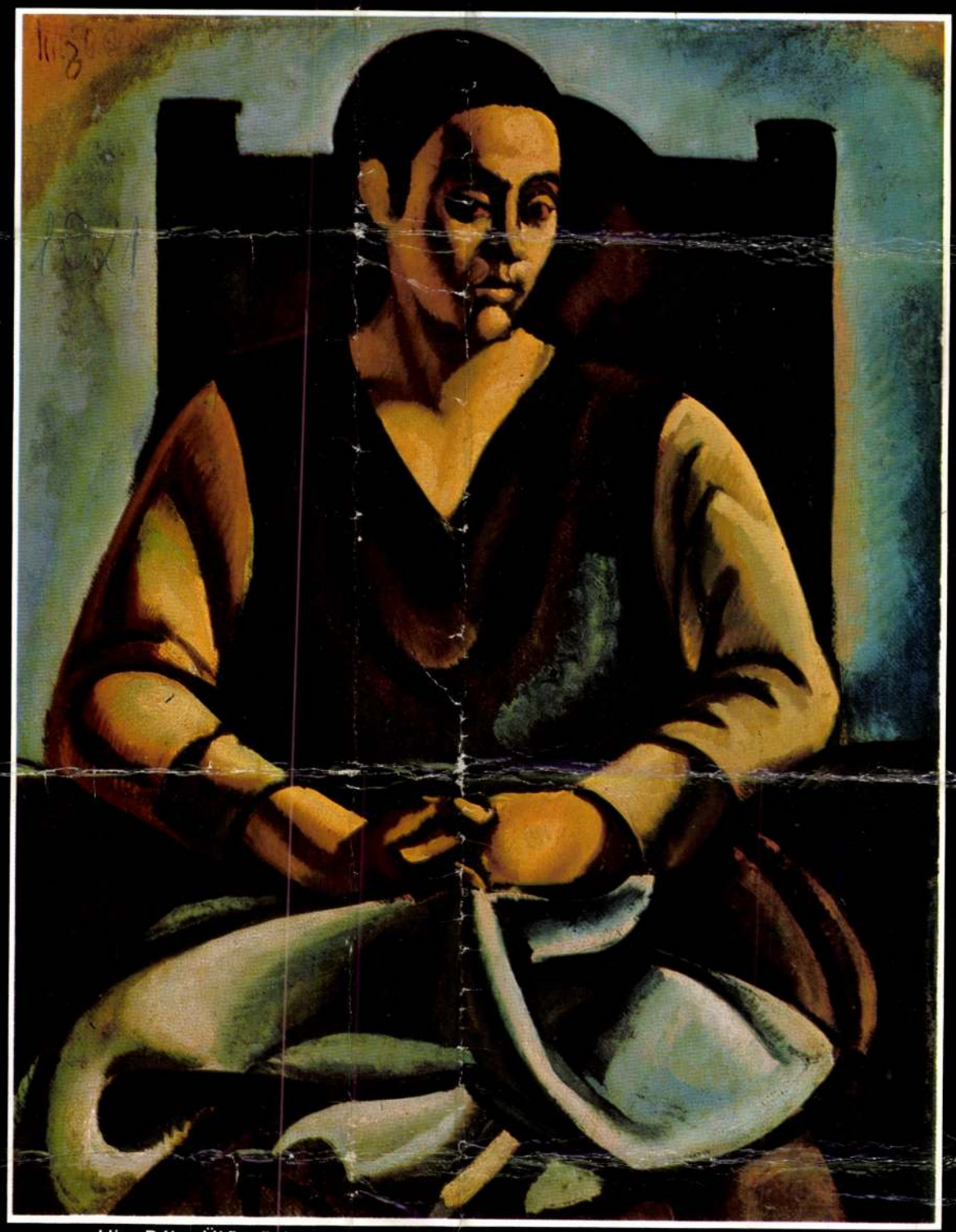

Uitz Béla: Ülő nő, karton, olaj; 88x68 cm, 1918-19 (Corvina Fotóarchívuma)

UITZ MÚZEUM

Pécs, Káptalan utca 4.

NYITVA MINDEN NAP 10–18 ÓRÁIG
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL

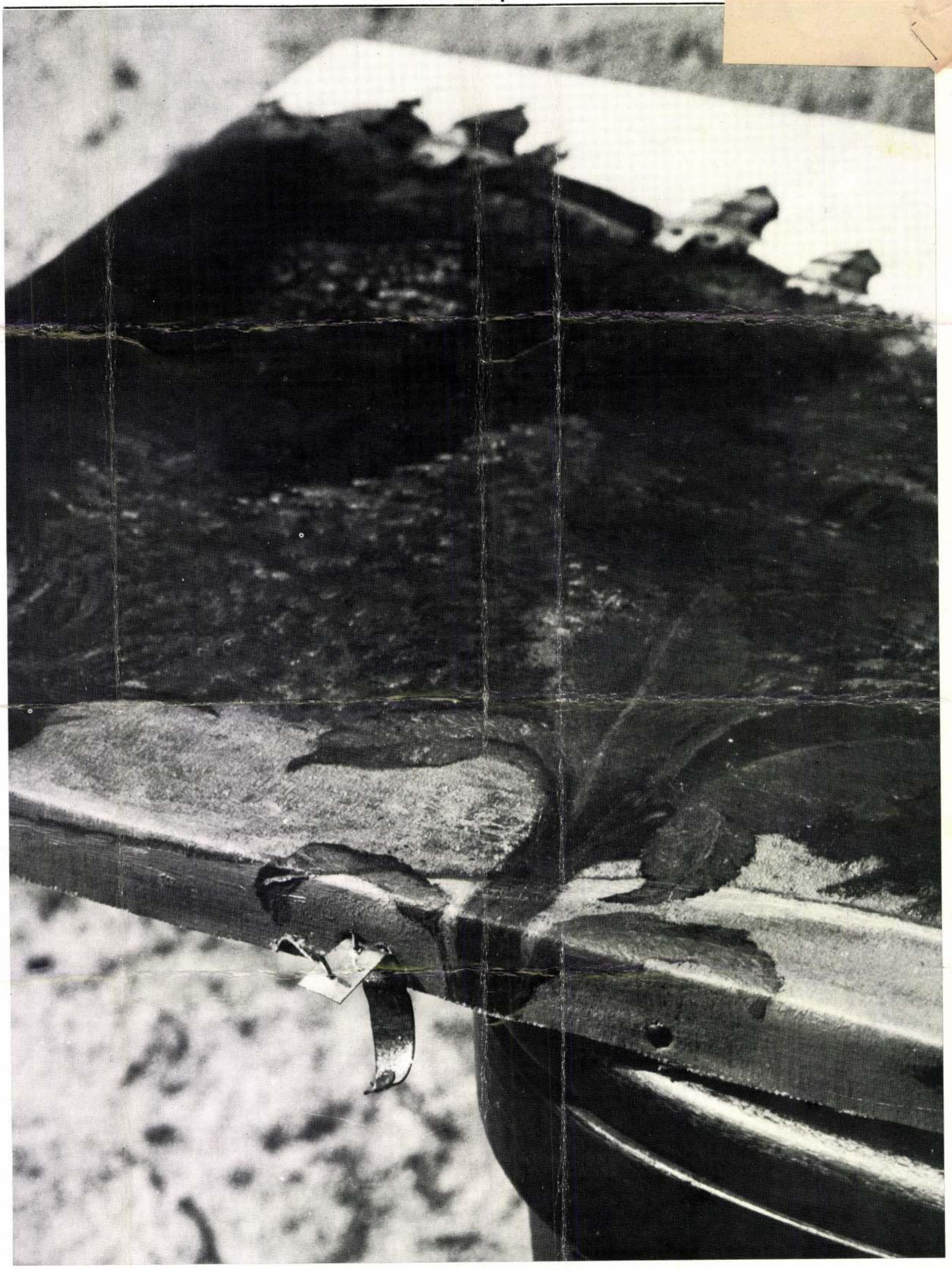

Csontváry Kosztka Tivadar: A gácsi Forgách-kastély

... a keret levétele után készült felvétel jól mutatja,
hogy egy szétvágott, nagyobb kép
fennmaradt részével állunk szemben

Haris László felvétele

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1979 JAN .

Művészet

Uitz Béla, festő- és grafikus művész

1021

Uitz Múzeum Pécsett

Az Országos Múzeumi és Műemléki Hónap széles körű érdeklődésre számot tartó baranyai eseménye az Uitz Múzeum október 6-i megnyitása volt. A létesítmény átadása egyben egy újjávarázsolt és helyi viszonylatban elsőrendű műemléképület avatásával párosult.

Az épület emeletén – immáron *Csontváry*, *Vasarely* és *Martyn* után – újabb jelentős életmű bemutatására vállalkozhatott a Janus Pannonius Múzeum. Sokakban nyilvánvalóan felvetődik a kérdés, hogy miért éppen Pécsett kapott helyet az Uitz Múzeum. Hisz köztudott, Uitz Bélának – leszámítva halála előtti rövid pécsi látogatását – nem volt érdemleges kapcsolata a várossal. Legalábbis közvetlen, személyes kapcsolata nem. De közismert az is, hogy a pécsi Modern Magyar Képtár mindig is súlyponti feladatának tekintette a *Kassák Lajos* köré csoportosult progresszív, antimilitarista művészek, az aktivisták anyagának publikálását. Ehhez a szellemi körhöz tartozott a fiatal Uitz is a magyar avantgarde legharcosabb időszakában, a világháború és a forradalmak korában, a tízes évek második felében. És ez volt Uitz kiforrásának, művészi önállósulásának és csúcsra érésének az időpontja is, munkásságának kiemelkedő, termékeny korszaka. Hatottak rá aktivista kortársai, mindenekelőtt *Nemes Lampérth* és *Kmetty*, de főként személyes szuggesztivitásával Kassák, akinek meghatározó jelentősége, egyértelmű vezető szerepe az avantgarde ezen periódusában csakis egyetemes mércével mérhető. Az aktivista művészek együttesen viszont – és e téren Uitz szerepe elsődleges – erősen hatottak a hazai művészek olyan kitűnőségeire is, mint *Aba Novák*, *Derkovits Gyula*, *Szőnyi István* vagy *Gábor Jenő*, *Patkó Károly* és *Korb Erzsébet*.

1968-as budapesti, nagy sikerű gyűjteményes kiállítása után Uitz Béla több száz művét ajánlotta fel és adta át a magyar államnak. 1972-ben bekövetkezett hirtelen halála után a legfelsőbb vezetés javaslatára született az a döntés, hogy Pécs adjon végleges otthont az Uitz-életműnek. Minden bizonnyal közrejátszott ebben egyrészt Pécs múzeumának képzőművészetet befogadó hajlandósága, a jelentős értékeket felsorakoztató gyűjtőkedv nemes példája, a valós értékrend kialakítására tett törekvések elismerése és nem utolsósorban a Csontváry Múzeum, a Vasarely Múzeum és a Zsolnay kerámia-kiállítás egyre fokozódó vonzereje. Pécs egyúttal hagyományosan munkásváros, Uitz Béla művészetében pedig a proletár szellemiség jut magas fokon kifejeződésre. S bár forradalmi tevékenysége miatt 1920-ban Uitz emigrációba kényszerült, tulajdonképpen sohasem szakadt meg a hazai művészeti közélettel való szoros, bár közvetett kapcsolata. Életpályája, sorsának alakulása mondhatnánk jósorsa és végzete a forradalmár társakéval rokonítható. Bécs és Párizs után 1926-ban Lunacsarszkij hívására telepedett meg a Szovjetunióban, ahol 1970-ig, végső hazatértéig élt. A Szovjetunió felé vonzódásában minden bizonnyal döntő módon befolyásolta első, 1921-es moszkvai útja, a Komintern III. kongresszusa, és találkozása Leninnel. Akkor, ott Moszkvában kötelezte el magát életre szólóan a kommunizmus eszméjének. A kinti évek kezdeti, bő termése után a sematizmus időszakában (Uitz esetében 1940-től kezdődően) a megoldhatatlan feladat nagyságával – álmonumentalitás – egyenes arányban csökkent Uitz művészi teljesítőképessége is. Így a pécsi Uitz Múzeum a korábbi periódusok részleges bemutatása mellett a későbbi évekből csak jelzésszerű utalásokra szorítkozhatott. Munkássága mennyiségileg így is hatalmas. Életművének jelentős részét a moszkvai Forradalmi Múzeum, a moszkvai Puskin múzeum és a budapesti Magyar Nemzeti Galéria őrzi, de nem kevés a pécsi Janus Pannonius Múzeum birtokában lévő Uitz-anyag sem. Külföldi tulajdonban lévő tárgyak kölcsönzésére állandó kiállítás esetében gondolni sem lehet. Kérdés – szűkítve a kört –, hogy a rendelkezésre álló, Pécsett kiállított anyag mennyiben reprezentálja Uitz Béla művészetét. 1969-ben ugyanis több mint félezer Uitz-mű került a művész ajándékaként a magyar állam tulajdonába, s a sztereotip hazai gyakorlatnak megfelelően a Magyar Nemzeti Galéria kezelésébe. A pécsi múzeumnak, az Uitz Múzeum gazdájának azonban most gondot okoz számos fő-mű hiánya. / Romváry Ferenc

Uitz Béla: Tájkép házakkal és fákkal, karton, olaj, tempera, 65×83 cm, 1918–1919 (fotó Nádor)

ttséget (kapcsolat a kórusének
faja (zsanr csugyesz i vigyenyi
pviselte. Az eschatologikus mí
lásban teljesedik ki, amelynek
sű, nem expresszív, hanem a leg-
nti (240. o.). A kor legjobb alko-
íveiben sajátos „goticizmus" je-
kinthetjük csupán formai jelleg-
lakábrázolásoknak Vágner mély

ben felgyülemlett kérdésekre ad
részben. Még egyszer áttekinti
erét, elméleti és történelmi követ-
kell emelnünk a műfaj és a stílus
ndolásokat. A régi orosz művé-
ott, hogy a maga sajátos módján
ténelmi-társadalmi változásokra,
ezhető sikeresen, ha a műfajok
stílus problémájához a műfaj-
módon Vágner egyben már a ku-
rozza.[3]

ancsak fontosak, mert adalékul
utatás metodológiája körül folyó
gy a vizsgálódásokban törekedni
rtelmű fogalmi kategóriák kidol-
y módon elkerüljük a szubjektív
amellett, hogy helyt ad a struk-
gyszersmind figyelmeztet: a művé-
tárni nehéz feladat; a festészet
ltabb, mint a beszélt nyelv gram-
kritikával, a határok szem előtt
otikai és az egzakt tudományos
azonban meg kell jegyeznünk,
bizonyos megszorításokkal érvé-
yelv és a képzőművészet „nyelv-
tban, ha vizsgálódásainkba más
asznált – nyelveket is belevonunk,

Szent György legyőzi a sárkányt, novgorodi iskola, XVI. század eleje, Állo (fotó Horvai)

Jegyzetek

1 Vágner L. F. Zsegin koncepciójával p
nyelvezete című könyvében az ikonok
nem differenciált kellőképpen, nem vett
2 Vágner korábbi munkássága is főkén
csolódik. Néhány műve ebből a témakö
Ruszi (A Vlagyimir-Szuzdáli Oroszorsz
tura Drevnyej Ruszi. Vlagyimir, Bogolju
stb.), Moszkva, 1969; *Belokamennaja*
venszkij szobor. XII. vek. (A régi szuzdál
kij székesegyház. XII. század), Moszkva
3 Vágner időközben befejezte új könyvé
művészetben.
4 D. Sz. Lihacsov: *Poetyika drevnyerus.*
poetikája) Leningrád, 1967
5 Megjegyezzük, hogy az NDK-ban dol
lematikusnak ítéli Vágner véleményét a
közötti kapcsolatra vonatkozóan. A ká
tesz néhány figyelemre méltó megjegyzé
6 Lásd a könyvről szóló recenziókat: *A*
brazityelnogo iszkussztva (A képzőmüv
Iszkussztvo, 1976/5; M. Nyekraszova: *C*
russzkom iszkussztve. Tvorcseszivo, 19
léma zsánrov v drevnyerusszkom iszkuss
75., Moszkva, 1976; K. Onasch: *G. K.*
altrussischen Kunst, Berlin, Deutsche L
nalen Wissenschaft, Jahrgang 97., Heft

JELENKOR

IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT — 1979

1021

A TARTALOMBÓL:

BARDOSI NÉMETH JÁNOS
BERTÓK LÁSZLÓ
GALAMBOSI LÁSZLÓ
KISS DÉNES
TAKÁTS GYULA
VERSEI

*

KOPRÉ JÓZSEF
MÉSZÖLY MIKLÓS
THIERY ÁRPÁD
PRÓZÁI

SPIRÓ GYÖRGY:
NYULAK MARGITJA

*

ARADI NÓRA:
KÉPZŐMŰVÉSZET
1919-BEN

JÓZSEF FARKAS:
A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG
ÉS AZ IRODALOM

SUTŐ ANDRÁSSAL
BESZÉLGET
ALBERT ZSUZSA

SZILÁDI JÁNOS:
PÉCSI SZÍNHÁZI ESTÉK

VERSRŐL-VERSRE

3

1021

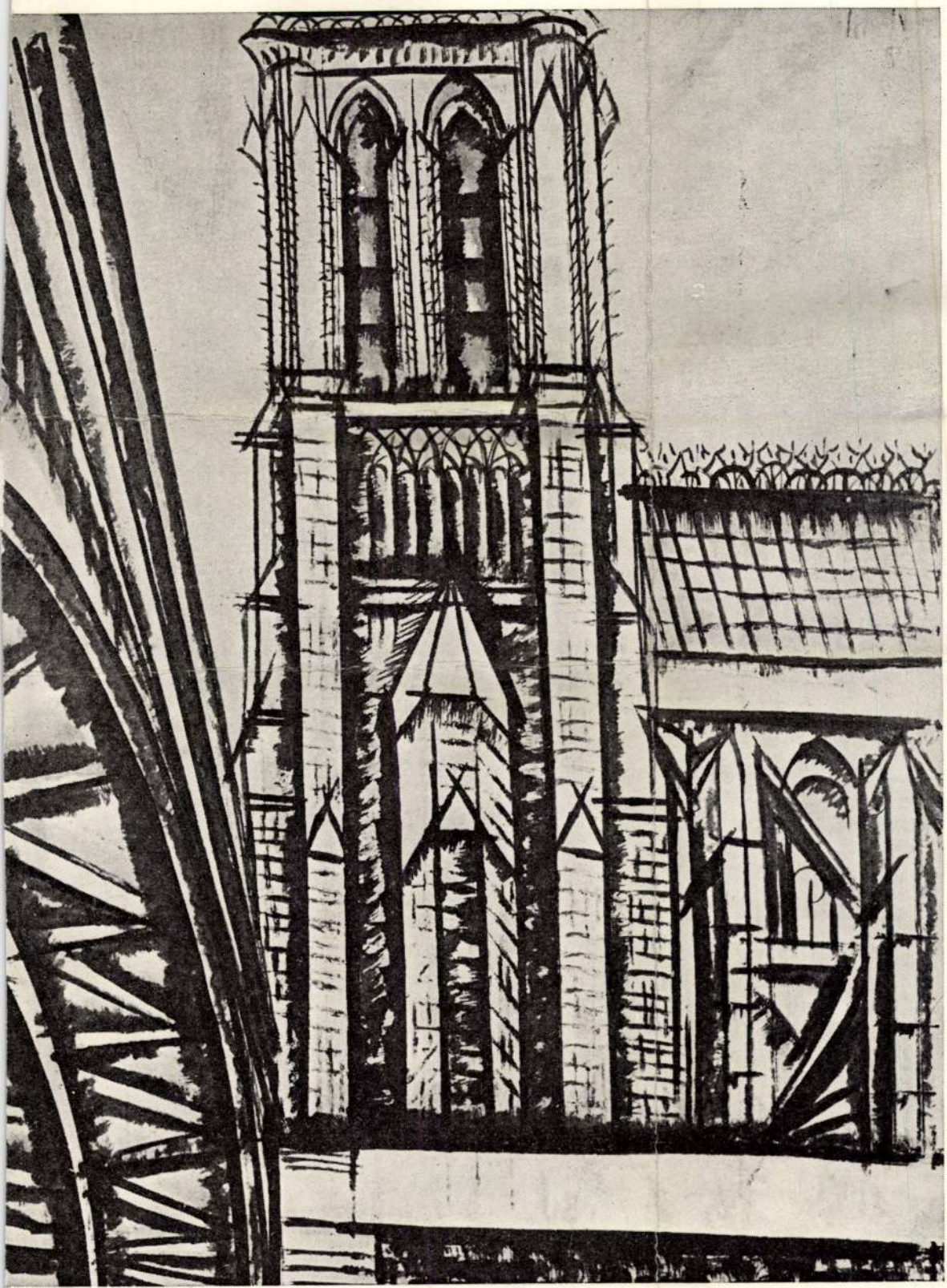

10,— Ft

SZÁMUNK SZERZŐI:

ALBERT ZSUZSA
ARADI NÓRA
BÁRDOSI NÉMETH JÁNOS
BERTÓK LÁSZLÓ
FODOR ANDRÁS
GALAMBOSI LÁSZLÓ
HORPÁCSI SÁNDOR
JÓZSEF FARKAS
KISS DÉNES
KOCZKÁS SÁNDOR
KOPRÉ JÓZSEF
LATOR LÁSZLÓ
MÉSZÖLY MIKLÓS
PARTI NAGY LAJOS
PÁTKAI TIVADAR
PÉK PÁL
POMOGÁTS BÉLA
SŐTÉR ISTVÁN
SPIRÓ GYÖRGY
SUTŐ ANDRÁS
SZAKOLCZAY LAJOS
SZILÁDI JÁNOS
TAKÁTS GYULA
THIERY ÁRPÁD
VAS ISTVÁN
VÁRÓCZI ZSUZSA
VEKERDI LÁSZLÓ

KÉPEK:

UITZ BÉLA

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

a Képzőművészeti Alap Kiadó Vállalata

mappát jelentetett meg, melynek lapjain

a magyar képzőművészet kivételes tehetsége

két forradalmi korszaka tükröződik. – Uitz Béla, Vértes Marcell munkái – és még többen – idézik a Magyar Tanácsköztársaság napjait

T. V. – Híradó,

1979. II. 14. Televízió, 19.30

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

" Emberiség (repr.)

Pesti Magyar Hírlap, 1949. márc. 18.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

a Tanácsköztársaság legszebb plakátjait Uitz Béla, Berény Róbert, Tor Bertalan művei, az akkori művészetileg prominens kutató művészei voltak. Volt egy bázis, vizuális kultúra, amiről ezek a festők kiindulhattak és ezek teljes mértékig meggyőződtek, hogy ami mellé álltak, az tényleg az övéké volt.

Mit ér egy fehérpénz?

1979. IV. 19. Kossuth 11. 24 – Vné –

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

a művészek segélyezésével, a műtárgyak vásárlásával a direktórium Pogány elnöksége idején mintegy két hétig fogcalkozott. A művész rajzai ma is megbecsült múzeumi tárgyak a direktóriumi vásárlások anyagából.

Szabó Júlia: A direktórium elnöke: Pogány Kálmán. Kritika, Budapest, 1979. 3.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész 2) Folytatás.

Átgondolt koncepció szerint készültek a falképek az emlékművek tervei is, túl azon, ami az ünnepi utcaképben szerepelt. A megmaradt freskótervek, főleg Uitz munkái, az akkori művészet maximális lehetőségeit sűrítik. | említve |

Aradi Nóra: Képzőművészeti Élet, 1919-ben. Jelenkor, 1979. 3. 251. old.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész 1) Folytatás

A főiskolai reform hatása nyomán már nem volt lehetséges, de több más oktatási forma igazolta a nyári hónapokban is az alapkoncepció jogosságát. Megalakult Uitz Béla vezetésével a Proletár Képzőművészeti Tanműhely, tanárai lettek Nemes Lampérth József és Medgyessy Ferenc.

Aradi Nóra: Képzőművészeti Élet 1919-ben.
Ifjúmunkás, 1979. 3. 25. old.

Uitz Béla festő- és grafikusművész 2. folytatás.

A tizes-huszas évek „izmusai" sorában a konstruktivizmus és az expresszionizmus közvetlen hatását mutatja a művész „Siratás" c. műve. /említve/. A német expresszionizmus hatását is magukba olvasztották a művész „General Ludd"-sorozata. /említve/.

Sarkantyú Mihály: A magyar grafika múltja.
Népszava, 1949. jún. 1.

UITZ BÉLA UITZ BÉLA

180 # Búcsújegyzetek a VII. kiállításról

Ma este véget ér a VII. magyar képzőművészeti kiállítás, amelyet a Tanácsköztársaság 40. évfordulójának tiszteletére rendeztek, s amelynek március 19-től mintegy negyvenezer látogatója volt. Nagyon kevés. Persze csak nálunk kevés. Párizsban és sok más nyugati városban talán rekord lenne ez, de mi százezres nézőszámokhoz vagyunk szokva azóta, hogy – éppen tíz éve – háromszázhúszezer ember, az új közönség nézte meg az első magyarországi szovjet képkiállítást. Még az 1957-es tavaszi tárlatra is majdnem kétszer annyian voltak kíváncsiak, mint a mostanira, és az idei csehszlovák iparművészeti kiállításnak ugyanezekben a termekben több mint százezer látogatója volt.

Mi lehet az oka a közönség ilyen arányú csökkenésének? Talán a sajtó nem csinált elég propagandát? Ezzel aligha lehet magyarázni, hiszen például a *Magyar Nemzet* eddig öt cikkben számolt be a kiállításról, és szinte kivétel nélkül minden lap őszinte elismeréssel értékelte jelentőségét. A sajtóval kapcsolatban csak egy szomorú megjegyzésünk lehet: félesztendő óta nincs képzőművészeti folyóiratunk. Decemberben megszűnt a *Műterem*, s azóta még hírt sem hallani új folyóirat indulásáról, pedig a közönségnek is, a művészeknek is nagyon hiányzik.

Nagyon sok a kiállítás – magyarázzák egyesek az érdeklődés megcsappanását. Igaz, soha nem nyílt ennyi kiállítás Budapesten, mint ebben a szezonban. Valóban nem lehet lépést tartani – a szó szoros értelmében sem –, alig lehet eljutni a hetenként, s gyakran ugyanabban az órában nyíló három-négy kiállításra. De a sok kiállítás egyrészt nem baj, másrészt közülük a legfontosabbat, az évente egyszer rendezett, s most már négy éve várt nemzeti kiállítást mégis meg lehetne nézni. Az illetékeseknek, a Művelődésügyi Minisztériumnak, a Művészeti Szakszervezetnek, az újjáalakulóban lévő Képzőművész Szövetségnek sürgősen meg kell vizsgálni, mi okozza a közönség nagy tömegeinek elszakadását a biztatóan fejlődő művészektől, és azonnal meg kell tenni mindent a folyamat – ha valóban arról van szó – megállítására és megfordítására. Az a negyvenezer ember, aki megnézte, komolyan és alaposan érdeklődött, ankétokon vett részt, vitatkozott, bírált és dicsért. Néhány általuk – és általunk – felvetett kérdést szeretnék megemlíteni.

Arckép és személyi kultusz.

Kevés az arckép a kiállításon, feltűnően kevés. Ennek nyilván az a magyarázata, hogy a portréfestést és mintázást a személyi kultusz egyik tünetének érzik művészeink, s óvakodnak tőle. Meg kell nyugtatni őket, hogy bűnbeesés gyanúja nélkül végezhetnék el a művészet mindenkor egyik legizgalmasabb feladatát, az emberi arcok, egyéniségek megörökítését. Az arckép nem személyi kultusz, fontos és helyes lenne, ha mai társadalmunk vezetőiről, kiemelkedő művészekről, munkásokról, tudósokról, parasztokról, Kossuth-díjasokról művészi arcképek készülnének. Milyen sajnálatos például, hogy

művészetével részt akar venni az új világ, a szocialista társadalom kialakításában. Harcolni akar a régi rossz ellen, építeni akarja az újat.

S ez a szocialista realista művészet egyik legfőbb jegye.

A magyar közönség szeretettel köszöntötte benne a szocialista realista művészet egyik példamutató, győzelmes alkotóját. Bizonyos, hogy műveinek, budapesti kiállításának rendkívüli, gyümölcsöző hatása lesz a magyar képzőművészekre és közönségre egyaránt.

Műterem, 1958. december

Kun Béláról mindössze egy riport-rajz vázlat maradt, s csak ez szerepelhetett ezen a kiállításon.

1919 és 1959 találkozását jelentette ez a kiállítás, s ha így néztük, bírálat illetheti a kiállítás plakátanyagát, amelyből hiányzik plakátművészetünk legragyogóbb korszakának, az 1919-es plakátoknak szenvedélye. Vajon nem az magyarázza-e ezt, legalább részben, hogy akkor legkiválóbb festőművészeink, sőt elsősorban ők készítették a lelkesítő, magukkal ragadó plakátokat, mint Pór Bertalan, Uitz Béla, Berény Róbert, Kmetty János, Nemes Lampérth József és mások, akik addig soha nem is foglalkoztak plakátfestéssel, ma pedig szinte teljesen különvált a festőművészek és a plakátkészítő művészek tábora. (De a kiállításon látható plakátok még így is sokkal jobbak és szebbek, mint az utcán legutóbb megjelent április 4-i és május 1-i plakátok.)

Sokkal megnyugtatóbb eredményt hoz 1919 és 1959 összehasonlítása a művésznevelés kérdésében. Pártunk művészetet támogató politikája egyenes folytatása 1919 nagyszerű forradalmi vívmányainak. Akkor létesítették az első alkotóházat, művésztelepet, amely a többi közt Derkovits Gyulát is elindította alkotó útjára. Akkor alapították az első művészeti mesteriskolát, amelynek ma a Derkovits-ösztöndíj felel meg. Akkor alapították Uitz Béla vezetésével az első proletár képzőművészeti tanműhelyt, amelynek egyik tanítványa volt a fiatal Ék Sándor is.

Hogy államunk és pártunk hogyan gondoskodik ma anyagilag és erkölcsileg a képzőművészekről, azt nem kell részletezni, eléggé közismert. De érdemes szembeállítani a művészek számára nálunk biztosított lehetőségekkel egy tipikus revizionista állásfoglalást, amely a legutóbbi jugoszláv írókongresszus kapcsán jelent meg egy belgrádi lapban: „Az ilyen szívélyes figyelemmel körülvett művész azt fogja elveszíteni, ami a legértékesebb számára: életének benső gazdagságát." Vagyis hogy a szocialista állam gondoskodása a művészek anyagi szükségleteiről súlyos veszedelmet jelentene a művész számára...

A VII. kiállítás vendégkönyve nem cáfolja meg azt a sajnálatos tünetet, amelyet a kiállítás megnyitóján és más kiállításaink megnyitásán is tapasztalhattunk, hogy milyen kevés író és másfajta művész érdeklődik a képzőművészeti események iránt. Írókat, költőket, színészeket, zenészeket nagyon ritkán látni a kiállításokon. Nem új tünet ez az elzárkózás a különböző művészetek képviselői között. Meg kellene már csinálni a közös művészklubot, ahol naponta találkozhatnának, vitatkozhatnának és összebarátkozhatnának festők, szobrászok, írók, költők, színészek, zeneművészek.

„Népi" problémák soha nem jelentkeztek úgy képzőművészetünkben mint irodalmunkban. A nacionalizmus, sovinizmus is legfeljebb csak műcsarnoki giccs formájában kapott képviseletet képzőművészetünkben még a Horthy-korszak alatt is. De a nép, munkások és parasztok, nagyszerű művészekkel képviseltették magukat művészettörténetünkben: Derkovits, Dési Huber, Nagy Balogh János, Nagy István, Tornyai, Koszta, az alföldi festők.

Más a szerepük és jelentőségük, mint a népi íróknak. Mai képzőművészetünkben minden adottság megvan arra, hogy a falu új forradalma, a mezőgazdaság szocialista átalakulása legelőször itt éreztesse alakító hatását, amely rövidesen biztosan egész kulturális, művészeti életünkben is jelentkezni fog. Gyorsíthatják ezt az új termelőszövetkezeti községekben létesülő művésztelepek, termelőszövetkezetekbe költöző képzőművészek.

Sok gondolatot ébresztett ez a kiállítás. Elgondolkoztató az is, miért hiányoznak olyan kiváló művészek, mint például Somogyi József vagy Kerényi Jenő, aki mindössze egy tenyérnyi plakettnévjeggyel szerepel. Miért nem látható az egyetlen megmaradt szobor, amely közvetlen kapcsolatot jelentene 1919 és 1959 között? Kisfaludi Strobl Zsigmond forradalmár katonaszobra, amely 1919. május 1-én díszítette a pesti ünnepi utcát.

Csattanóul idézünk egy bejegyzést a kiállítás vendégkönyvéből: „Azon gondolkoztam a szép képek és szobrok előtt – írja egy látogató –, mi lenne, ha művészeink megfestenék és megmintáznák mindazt, amit mostanában színpadjainkon a neo-draszticizmus jegyében egyre gyakrabban kimondanak."

Meghökkentő ötlet. Csak meg ne valósítsák a neomerzisták, akik különböző tárgyakat (egyelőre szerencsére főleg csak textildarabokat) ragasztanak a képekre.

Magyar Nemzet, 1959. május 10.

Mihalyfi Imre: Művészet, társadalom
Bp. 1977. Corvina

UITZ BÉLA

13. Uitz Béla: Öt női alak

Rézkarc 32,5 x 43 cm

Grafikát és rajzok a Mihatyfi-gyűjteményben

in. Mihatyfi Ernő: Művészek, barátaim

Bp. 1977. Corvina

◁ ~~12. Nemes Lampérth József: Önarckép~~

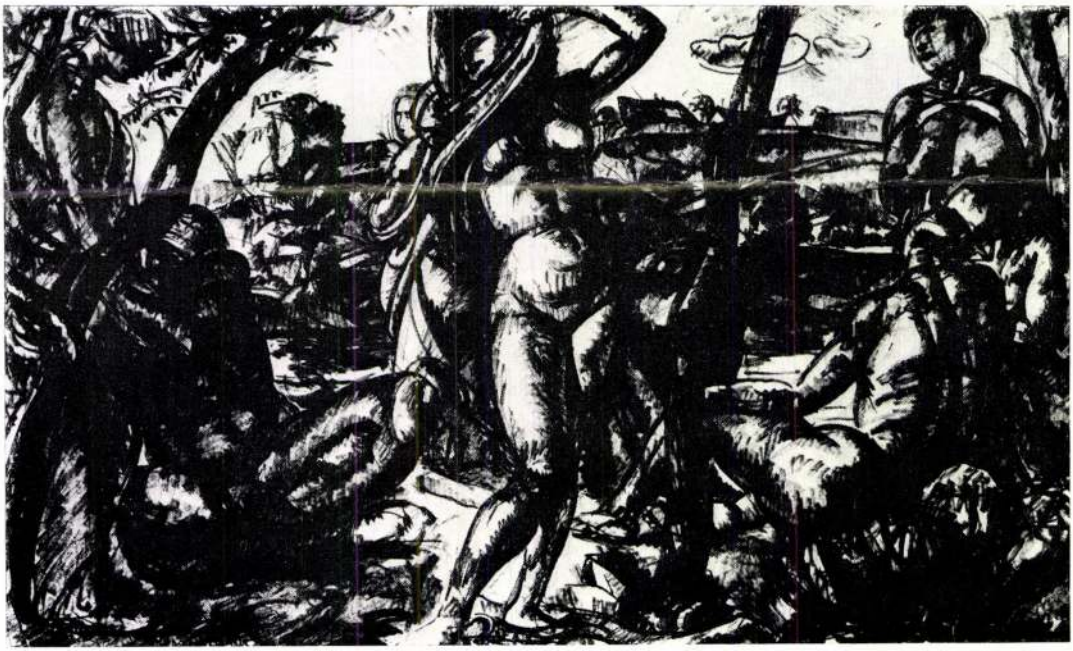

14. Uitz Béla: Siratás papír, tus, 160 x 295 mm
15. Uitz Béla: Fürdőzők
papír, tus 275 x 445 mm

16. Uitz Béla: Férfiarckép ▷
papír, tus, 285 x 213 mm

Uitz Béla

Uitz Béla (1887–1972): festő, a magyar aktivizmus egyik legmarkánsabb egyénisége. 1912 után alakította ki konstruktív-expresszív szellemű stílusát. 1915-től a *Tett*, majd a *MA* köré csoportosuló művészgárda vezéregyénisége, a *MA* című folyóiratnak, Kassák Lajos mellett, társszerkesztője. 1919-ben a Proletár Tanműhely igazgatója lett, s emiatt emigrálnia kellett. Bécsben, majd Párizsban élt, 1926-tól a Szovjetunióban; 1968 után hazaköltözött. Számos freskótervet is készített.

Mihályfi Ernő: Művészek, barátaim Bp. Corvina 1977.

Udvary Pál

Udvary Pál (1900–): festő. Természethűségre törekvő figurális és tájképeket festett.

Mihályfi Ernő:Művészek,barátaim Bp.Corvina 1977.

Udvary Géza

Udvary Géza (1872–1932): festő. Akadémikus stílusú portrékat és freskókat festett.

Mihályfi Ernő: Művészek, barátaim Bp. Corvina 1977.

Uitz Béla
festő- és grafikus-
művész.

Művészet, 1979. aug. 44. old.

Uitz Béla: Háború, rajz, 19×24 cm, 1919

egy felismerhetően individualizált, egyéni sajátosságait is megőrző modell jelenített meg több lelkiállapotot (vagy akár csak eltérő beállításokban többször szerepelt egy képen belül), a festmény e megsokszorozással valószerűtlenné, talányossá vált. Különösen akkor sűrűsödött a jelenet titokzatossá, ha nem volt cselekménye, csak élményt, érzést, az élet egy sajátos hangulatát akarta kifejezni. A modell megsokszorozásával a festő az ismétlődések térbeli-időbeli lehetőségeit érzékeltette, vagy valamilyen önmagán túlmutató misztikus azonosságot, melyet lehetetlen volt szavakba önteni. A címek legalábbis ezt sejtetik (például Maurice Denis: *Az est szent hármassága*).

A lyoni múzeum számára festett *Szent liget* című hatalmas pannó (1884–89) a Múzsákat és a Szépművészeteket ábrázolja. Dús zöld ligetben, laza csoportokban, háborítatlan nyugalomban állnak, ülnek vagy heverésznek az istennők. A nagy képfelület különös hatású. Levegős tágasság, mélység illúzióját kelti, anélkül hogy az önálló részleteket, csoportokat a centrális perspektíva szigorú egységbe fogó rendszere kapcsolná össze. Puvis a másik hagyományos kompozíciós sémát, a képsíkkal párhuzamosan végigvonuló, frízszerű szerkezetet sem alkalmazza, ennek ellenére egységes képmezőben gondolkodik: a képsíkkal párhuzamosan vezeti a nézőt, mintegy mozgó fókuszpontot alkalmaz, de ennek egyetlen helyzetét sem hangsúlyozza. A néző mozgásával párhuzamosan a képen belüli mozgást a figurák, illetve a csoportok ritmikus egymásutánja adja, amint a zenei szerkesztés többszólamúságával, belülről visszhangozzák egymás mozdulatait. Minden kompozicionális csoport önálló, nincs kiemelt vagy alárendelt képrész, az egységet a belső hangulat teremti meg. Az árkádikus nyugalmú táj pasztellszínvilága és a vele egylényegű, nemes tartású, istennők szabad és magabiztos költészetet hordoznak. A mitologikus tabló poézise áttörte az akadémikus sémákat. Ebben a művészi interpretációban a történelmi antikvitástól örökölt szépségeszmény már nem klasszicizáló, elvont eszmerendszert allegorizál, hanem a mediterrán kul-

[illegible] „konzervatív görög" és a „vadember" törekvései gyökerükben azonosak voltak. A végső kérdések egybeesése, az emberiség mértékében való gondolkodás közöttük az a láncszem, mely összekapcsolt egy látszólag végképp kifáradt kulturális hagyományt és a modern festészet művészi-intellektuális forradalmát.

A XIX. század második felének mitológia-értelmezése áttételesen hagyományozódott korunkra. Tradicionális képi világukon belül a konzervatívoknak tartott mesterek (Burne-Jones, Gustave Moreau és Puvis de Chavannes) olyan újításokat valósítottak meg a tartalmi értelmezés terén, és olyan új festői megoldásokat kísérleteztek ki hozzájuk, melyek kitágították az antik örökség utalásrendszerét.

– Felszabadították a görög-római mitológiát, az egyéni mítoszteremtés, az individualizált mítoszátélés számára.

– Felfedezték a mítoszok mélyén rejlő ún. archetípusokat, és megsejtették bennük a lélektani mélyrétegekben meghúzódó ösztönök szimbólumait.

– Még egyetemesebbé tágították az antikvitás természetközelségének mítoszát.

Mivel a görög-római mitológia klasszikus emberképére tett utalások immár végképp a bensőséges életöröm hirdetői, a szép emberség hordozói lettek, a XX. század festői számára megteremtődött a lehetőség, hogy már egészen apró utalásokkal is (például Picasso rajzain) a humanitás jelképeként szegezzék szembe e hagyománykincset korunk történelmének embertelenségével.

SÁRMÁNY ILONA

Uitz Béla, festő és grafikusművész.

Az aktivizmus viharos gyorsaságú születése után, tartama az 1918-1919-es megújulásra korlátozódik. Horthy rendszere az aktivizmustól megtagadta létjogosúltságát, Uitz a Szovjetunióba emigrált, Kassák Lajos Bécsbe.

Losonci Miklós: Egy irányzat nagy pillanata.
Pest Megyei Hírlap, 1948. dec. 12.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

Szilágyi Ilona festőművész kiállítása Nagykanizsán látható. – Ervel kapcsolatban elmondja, hogy tanulmányait külföldön végezte, emigrációban, Bécsben, az ugyancsak emigránsként ott élő Uitz, Kassák, Bortnyik biztatták a művészt és tanácsokkal látták el.

B. M.: Látogatóban Szilágyi Ilonánál.
Ország Világ, 1979. máj. 9.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Uitz Béla,

NAPLÓ (VESZPRÉM) 11 1

festő- és grafikusművész

1979 MAR 2 1

1021

Uitz Béla: Vöröskatonák előre!

jövő asszor

nes Valéria előadásai Pápán 1918-19-ben

**, hogy a századik életév küszö-
aléria, a világszerte ismert bölcs
kus, a filozófia területén is ott-
sművészetet megteremtő, úttörő,
nem lesz érdektelen az olvasók
iról megemlékezünk.
nalott portréfilmből tudjuk azt,
an került kapcsolatba a század-**

elő nagy nemzedékével és mi módon kezdett munkálkodni a Galilei Körben, s hogyan tanított a munkások között az Istvántelki műhelyben. Azt is tudjuk, hogy szorgosan forgolódott, szervezett a feminista mozgalomban és igen sok előadást tartott a nőkérdésről.

Pápára is ez hozta el egy alkalomra, 1918 április közepén.

A helyi lap, a Pápai Közlöny (1918. április 21.) kivonatosan, talán a lényegét is közli mondandójának, amikor így ír:

nőről elmondott néhány gondolat: „...a női psziché más, mint a férfié, mert más a biológiai feladata, ...belső világa más, s ezért mást csinál a világban, a politikában is, ...ha kimarad a női vélemény a világból, akkor hiányzik belőle valami fontos", stb. — érezzük a szinte változatlan alapgondolatot, mely a két időpont ívét összeköti.

A Tanácsköztársaság első napjaiban, 1919 márciusában újra Pápán hallatja szavát dr. Dienes Valéria

vakra vágyó szellemi szomjúsága.

De olvassuk most már magát a beszámolót:

„Hétfőn, dr. Dienes Valéria előadásán a városi színházban, olyan óriási tömeg jelent meg, amilyent a színház ócska falai, még nem láttak, mert ennyi népet sem a rendőrség, sem a tűzoltóság máskor oda be nem bocsátott. Egy-egy páholyban 10—14 ember is szorongott. Ez az óriási néptömeg nem mulat-

már gyönyörűen árulnak egy gyékényen.

Hát melyik világrend volt jobb és szebb? Amelyik az embereket egymásra uszítja, vagy amelyik összehozza?"

Így írt és kommentált Várhelyi Izsó a Pápai Közlöny április 6-i számában. Magából az előadásból azonban nem idéz egyetlen mondatot sem.

A Munkás Újság április 2-i számában Nussbaum Miklós, „A feministákhoz" című írá-

Uitz Béla az ellenforradalom leveréséről tervez freskót

Először 1919-ben a MA Kossuth Lajos utcai helyiségében találkoztam Uitz Bélával és képeivel. Második találkozásunk majdnem harminc év múlva, 1948 februárjában volt Moszkvában. A Lenin Könyvtár épülő hátsó szárnyában hatalmas csarnokokat, egy egész emeletet bocsátottak rendelkezésére kollektív műteremnek, ahol tanítványaival, brigádjával együtt készítette a *Sztálingrádi eposz* című hatalmas freskó terveit, kartonjait.

Magyarországon 1919 és 1945 között jóformán le sem lehetett írni a nevét korunk egyik legnagyobb magyar festőművészének; itthon maradt képeit, rajzait, rézkarcait magángyűjtemények őrizték, rejtették.

Uitz Béla 70 esztendővel ezelőtt, Temesvár mellett született. A parasztfiúból először esztergályos lett, majd művészi érdeklődését követve beiratkozott egy iparművészeti iskolába és 1908-ban a Budapesti Képzőművészeti Akadémiára. Már legelső művészi próbálkozásai elárulták határozott hajlamát a monumentális művészet, a szigorú kompozíció, a konstruktív képszerkesztés iránt. Emiatt hamarosan szembekerült első mesterével, Ferenczy Károllyal. Ki is maradt az Akadémiáról, és nagyon nehéz anyagi körülmények között képezte magát tovább. Modellt állt, kávéházban hegedült, minden munkát, kenyérkeresetet vállalt, hogy művész lehessen.

Ezeket a fiatalkori életrajzi adatokat egy cikkből ismertem meg, amely 70. születésnapja alkalmából jelent meg a *Moszkovszkij Hudozsnyik* című moszkvai művészeti lap 1957. október 15-i számában „A monumentális művészet mestere" címmel.

Az adatok tehát magától Uitz Bélától származhatnak; ő mondta el azt is, hogy Stróbl Alajostól, a kiváló szobrásztól kapta a legtöbb segítséget. Ő volt első igazi tanácsadója és „impresszáriója" is, megmondta, mit fessen, és segítette legelső műveinek eladását. 1913-ban már ki is állította huszonhárom művét, rajzokat, festményeket, rézkarcokat. Egyik rézkarcáért 1916-ban a San Franciscó-i világkiállításon aranyérmet kapott.

1915-től kezdve részt vett a munkásmozgalomban, tagja lett a MA folyóirat köré tömörülő munkás-ifjúsági csoportnak. Ettől kezdve művészete elválaszthatatlanul összeforrott társadalmi, politikai meggyőződésével, szenvedélyes, forradalmi világnézetével. Ott volt 1918 novemberében a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakítói között és 1919-ben, a Magyar Tanácsköztársaság idején, egyik vezetője művészeti életünknek. 1919 május 1-re készített dekorációs festményei sajnos elpusztultak, de forradalmi plakátjai legkiemelkedőbb példaképei azóta is plakátművészetünknek.

A Magyar Tanácsköztársaság bukása után Uitz Béla emigrációba kényszerült. Először Bécsbe ment, majd Londonba, Párizsba és első ízben 1921-ben Moszkvába, ahol néhány évvel később, a hazájából elűzött művész második

a szerintük „elfajzott művészet" alkotásai közé. Így szerepeltették gúnyos kiállításokon, de jó társaságban volt ott, a legkiválóbb haladó művészek között. Nem érhette meg népe felszabadulását a fasizmus szörnyűségei alól. 1945 áprilisában, néhány nappal a felszabadító szovjet csapatok megérkezése előtt meghalt. Az egész haladó szocialista és a szocializmusért harcoló világ egyik legnagyobb művészét tiszteli benne.

Käthe Kollwitz mindig tiltakozott a művészet öncélúsága ellen. Azt vallotta, hogy alkotásaival a maga korában akar hatni. Ezt a célját – nem elkésve – szolgálja most megnyílt budapesti kiállítása is: segít emlékezni nem régmúlt időkre.

Népszabadság, 1957. november 24.

monra talált. Emigrációja első éveiben készítette a XVII. századi angol munkásmozgalom jeleneteit ábrázoló Luddita-sorozatát.

Minden műve, legkisebb rézkarca, rajza, portréja vagy kedves témáját, az anyát gyermekével ábrázoló kompozíciója, egyaránt hirdeti ellenállhatatlan vonzódását a monumentális alkotás iránt. A Szovjetunióban kapott aztán ilyen feladatokat. Freskói közül az elsőt, *Marx és Lenin arcképét*, a harkovi Krasznozavodszk Színházban a harmincas évek elején festette. 1935–38 között Kirgiziában bízták meg egy nagyméretű freskó megfestésével a Kirgiz Szovjet Szocialista Köztársaság kormányépületében. Ennek egyik része a *Kirgiz felkelés* ábrázolása lett volna. A műnek csak egy része valósult meg, de az egésznek tervei, kartonjai elkészültek. *A Moszkovszkij Hudozsnyik* előbb említett cikke a következőket írja erről: „A művész rajta kívülálló okokból nem fejezhette be művét, de kivitelezett része és az előkészítő munkálatok ékesszólóan tanúskodtak a monumentális feladatoknak mélyértelmű felfogásáról. Ez az alkotás, kompozíció és rajz szempontjából igen nagy mesterségbeli tudásra vall." A freskóhoz sok arcképtanulmányt is készített. Ezek közül való az itt reprodukált *Kirgiz portré*. Még előbb, nyugati emigrációs éveiben rajzolta *Henry Barbusse* arcképét. Hatalmas méretű freskóit mindig tanítványaiból alakított brigádok kollektív munkájával tervezi és készíti.

A sztálingrádi győzelmet megörökítő falkép, azt hiszem a világ legnagyobb freskója lett volna, 70×30 méteresre tervezték. Azért nem valósulhatott meg, mert még nem készült el az épület, amelybe szánták.

1948 óta többször meglátogattam a Moszkvában élő magyar művészt vidám diáktanyához hasonló lakásán, a Zsdanov utcában. Szobája mindig tele volt új és új vázlatokkal; frissen, fiatalosan, töretlen lendülettel és munkaerővel dolgozik. Lelkesedve beszélt mindig terveiről, amelyek közül a legutóbbiak a moszkvai mezőgazdasági kiállítás állandó palotáiban, az Orosz Szovjet Köztársaság és a Bjelorusz Szovjet Köztársaság pavilonjaiban valósultak meg. Az egyik 100, a másik 80 négyzetméter terjedelmű. Ezen a két freskón öt évig dolgozott Pavlenko festőművésszel együtt. A Bjelorusz kiállítási palota homlokzatán levő freskón 98 alak szerepel, az Orosz Szovjet Köztársaság kiállítási épületén lévő falfestmény pedig 30 másfélszeres életnagyságú alakot ábrázol.

Uitz Béla művészetének fejlődése a mai magyar festészet számára meggyőző példa és útmutatás, hogyan lehet a legmodernebb, legkorszerűbb törekvéseket a szocialista-realista művészet legszebb eredményeinek és céljainak szolgálatában felhasználni. Példája annak, hogyan lesz a forrongásból forradalom.

A nagy magyar művész 70. születésnapjára a Szovjet Szocialista Művészek Moszkvai Társasága kiállítást rendezett műveiből Moszkvában. Ezen a Luddita-sorozattól kezdve minden korszakának jellemző alkotásai szerepeltek. Még ebben az esztendőben Budapesten készül Uitz Béla eddigi életművét

bemutató kiállítás. A Nemzeti Galéria, amely a kiállítás szervezését és re-
dezését vállalta, már összegyűjtötte itthon található alkotásait. Körülbelül
200 mű szerepel eddig a jegyzékben, egy részük már a Nemzeti Galéria tu-
lajdona, más részük magángyűjteményekben van. Remélhető, hogy most
eddig ismeretlen Uitz-képek is előkerülnek. A kiállításon bemutatják a Szov-
jetunióban készült festményeit, rajzait, freskóterveit, kartonjait is. Ezzel
a kiállítással fogjuk ünnepelni az egyik legnagyobb élő magyar művész 70.
születésnapját. Művészete, pályája, szocialista realista művészi eredményei
fontos tanulságul fognak szolgálni képzőművészetünk mai problémáinak
megoldásához, nagy hatással lesznek fiatal művészeink fejlődésére.

A kiállításra, a Művelődésügyi Minisztérium meghívására, hazaérkezik
Uitz Béla is, aki legutóbbi levelének híradása szerint most magyar témájú
freskóterveken dolgozik. Egyik terve az 1956. október 23-i ellenforradalom
leverésének ábrázolása. Uitz Béla ezt a címet adta neki: *A vörös-Magyar-
ország harcol.* Ennek egyik részletrajzát itt közöljük elsőként. Egész sor
monumentális alkotás terve foglalkoztatja a hetvenéves művészt. Mint leve-
lében írja, két vázlatot készített már a *Talpra magyar* című freskótervhez,
mozaikot vagy freskót szeretne készíteni az 1905-ös és 1917-es forradalmak-
ról és a béketáborról.

„Ezek nagy munkák, legalább tíz év kell elkészítésükhöz – írja –, erőm,
kedvem van hozzá, ha eléggé támogatnak, megcsinálom."

Ha hazajön Uitz Béla, adjunk számára kivételes nagy tehetségéhez méltó
feladatot. Legutóbb azt javasoltam, hogy a helyreállítandó budai várpalotát
díszítsük Uitz-freskóval. Addig is, amíg a várpalota felépül, bízzuk meg, ké-
szítsen freskót a parlament valamelyik termének falára. (Az Elnöki Tanács
fogadótermét ma is a Horthy-korszak egyik jellegzetes, művészileg értéktelen
falképe „díszíti".)

Örökítse meg egy freskó a parlamentben az ellenforradalom fölött aratott
győzelmünket!

Most, e cikk írása közben kaptam egy táviratot Uitz Bélától: „Hamaro-
san Pesten leszek."

Műterem, 1958. január

Mihelyi Ernő: Művészek, barátaim
Bp. Corvina 1977

MH SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

1980 SEP 28

PEST MEGYEI HÍRLAP

Katona 1021

Uitz Béla festménye

mérséklet emelkedése is. Ha 15—17 *barra* emelkedik a közeg nyomása, máris mintegy 60—65 fokos lesz a hőmérséklete, ami viszont már elsőrangúan alkalmas a központi fűtés melegvízéhez. Nincs tehát más hátra, mint egy hőcserélőben ezt a meleget leadni, az ily módon lehűlt, s folyékonnyá vált hűtőközeget ismét nulla fokosra hűteni — expandálással —, s máris mehet újra a talajvízhez, újabb *melegért.*

A fizikus szemmel esetleg túlságosan is pongyolának tűnő — de remélhetőleg közérthető — magyarázatból kiderül: a folyamat során csak a kompresszor működtetéséhez van szükségünk energiára — mármint olyanra, melyet mi fizetünk —, s maga a fűtőenergia a szó szoros értelmében *ingyen van.* De hogy még világosabban lássunk: 1 kWh elektromos energia felhasználásával 3 kWh energiát tudunk ily módon *kizsigerelni* a talajvízből, ami egészen egyszerűen a *fűtési költségek harmadolását jelenti!*

Ahol pedig nincs talajvíz, ott megteszi a talaj által *felmelegített* víz is! A föld melegtartalékaihoz úgy juthatunk hozzá, hogy a fagyhatár alatt egy-másfél méteres mélységben elhelyezett csőrendszerben vizet *lyozni.*

Van is, nincs is hazai

Mindezek után már *csak* egyetlen kérdés maradt hátra: *milyenek a gyakorlati alkalmazás lehetőségei?* Nos, a fejlődés — mármint az olajárak *fejlődése* — határozottan abba az irányba mutat, hogy a hőszivattyúk, viszonylag magas beszerzési költségeik ellenére egyre nagyobb teret hódítanak. Nyugat-Európában már számos cég gyártja őket, az NSZK-beli *Junkers GmbH* például egyedül családi házakra mintegy *húszféle* típusválasztékot kínál.

Idehaza a *Mirköz Szövetkezet* jelentkezett egy hőszivattyúval a tavaszi BNV-n, mégpedig a szintén NSZK-beli *Wärmetechnik* céggel kooperációban előállítva a takarékos hőforrást. A belföldi piacon azonban egyelőre még hiába keresnénk a magyar hőszivattyút, mivel a gyártáshoz szükséges anyagok és részegységek egy jelentős része csak tő-

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

MAGYAR NEMZET

Uitz Béla festő- és grafikusművész

1980 NOV. 7

1071 A Magyar Nemzet galériája

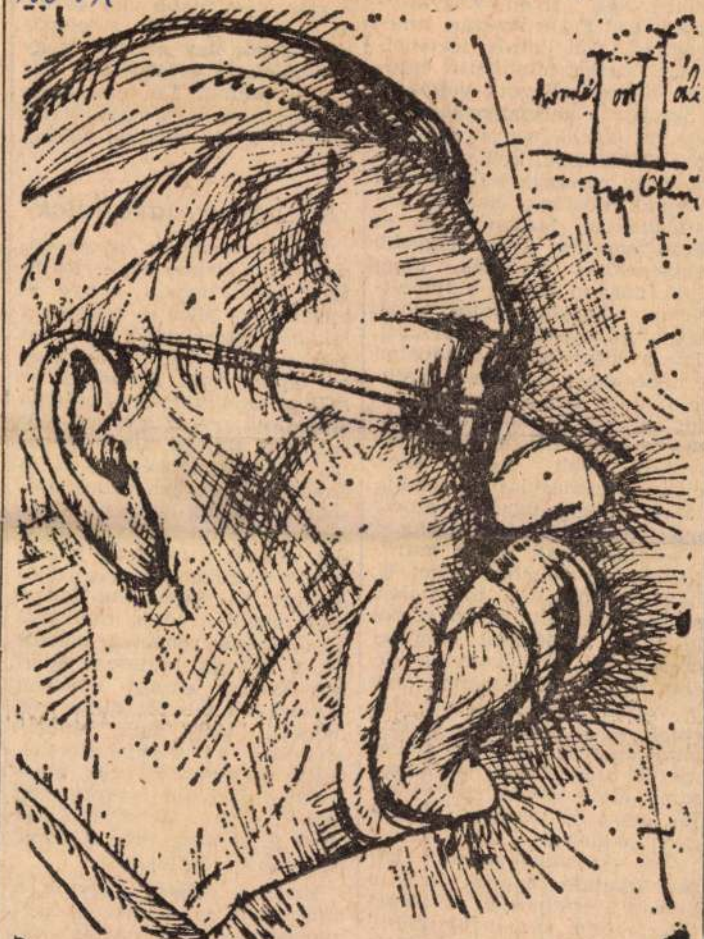

Uitz Béla arcképvázlata Makszim Gorkijról (1930-as évek)

olyan országok
lyeknél egysze
történelmi köz
lönbözőség. I
ság és Fran
lyeknek van
mük; hiszen
pai nemzet. E
középkor keresztenységében,
együtt vannak ma is: Európában. Tudomásul kell venni azt is, hogy nemcsak különbségek vannak köztünk, hanem mai világunkban Magyarország és Franciaország olyan nagyobb egységekhez tartoznak, amelyek nagyon élesen elkülöníthetők. Nagyon fontos tehát, hogy folytassuk a dialógust. Túl a kifejezetten történelmi érdekességen, amelyet egyébként nem győzök hangsúlyozni, úgy véljük, hogy ez jelentős hozzájárulás egymás kölcsönös jobb megértéséhez, olyan hozzájárulás az enyhülés és a béke ügyéhez, amely ma fontosabb, mint valaha.

— Ha szabad, ehhez hozzáfűznék egy *érzelmi* okot is: hála Istennek, a történelem során nem volt igazán súlyos közvetlen konfliktus Magyarország és Franciaország között, és ha a kapcsolatok nem is voltak mindig igazán szorosak, a két országot *őszinte barátság* fűzi össze. Ha szellemi és tudományos találkozásaink által tovább mélyíthetjük ezt a jó viszonyt, az nagyon jó dolog.

Ön, aki mindenekelőtt középkorkutató, hogyan látja a humán értelmiség szerepét ma, amikor annyit beszélünk a technokraták, a „fehérgallérosok" túlsúlyáról?

– Ami a technokratákat illeti, ők is szükségesek a mai világban, de nem szabad, hogy ők legyenek a döntő tényezők. Ezért van szükség a humán értelmiségre, amely a maga sajátos eszközeivel, a maga sajátos módján, a maga sajátos területén segíti a társadalmat a továbbhaladásban. Ez a humán értelmiség nem más, mint a nemzet lelkiismerete. Ez a lelkiismeret pedig nem lehet más, mint a nemzet történelmi tudata. Ezért van szükség a történelmi tudat ápolására, fejlesztésére, mert ez a tudat a továbbhaladás egyik biztosítékának. És nyilván igazuk volt.

Közhasznú javaslatok

Mert a tanácsok *három évtizedes* működésének — tekintélyt és tiszteletet kivívó — eredményei jelentős részben a lakóhely szeretetéből és a lakóhelyi demokrácia erősödéséből táplálkoztak. Különösen az 1971-es tanácstörvény hatályba lépése óta van ez így, ami elősegítette a helyi államigazgatási szervek népképviseleti és önkormányzati jellegének erősödését. Azóta pénzre átszámolva is tekintélyes az a segítség, amivel a lakosság hozzájárult a szűkebb pátria fejlődéséhez. A *közhasznú javaslatok* nyomán közös munkával országszerte rengeteg bölcsőde, óvoda és tanterem épült fel, és az elmúlt években temérdek elültetett facsemete megépül park tette emberarcúbbá a környezetünket. Olyan eredmények ezek, amelyeknek kedvező irányba kell befolyásolniuk (az olykor magunk által megnyirbált) nemzeti önbecsülésünket.

Magunk mögött hagytuk a tanácsok megalakulásának harmincadik születésnapját köszöntő ünnepségeket és munkaértekezleteket. A kitünteté-

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

Hasznosné Szöllős Ilona Münchenben, a Festészeti Akadémia kurzusán tanulta meg a kódex-írat-grafika-konzervátor-munkát. – Az elmúlt tíz évben festőművész műveit konzerválta, pld. Ungváry, Vajda Lajos, Uitz Béla, Csontváry alkotásokból.

Egy pálya vonzásában.

1980. X. 20. URH 20.15 (Kiné).

Uitz Béla „festő-i grafikusművész"

Az aktivizmus Közép- és Kelet-Európában az 1910-es években az expresszionizmuson belül kialakuló munkásvallási mozgalom. Elnevezése a berlini Die Aktion c. folyóirattól származik. – A magyar aktivizmus legjelentősebb képviselői: Kassák Lajos, Uitz Béla, Nemes Lampért József, Bortnyik Sándor, Mácza János.

Vas Népe, 1981. márc. 29.

Uitz Béla festő- és grafikusművésze 1) Folytatás

Az aktivizmus Közép- és Kelet-Európában az 1910-es években az expresszionizmuson belül kialakuló művészeti mozgalom. Elnevezése a berlini Die Aktion c. folyóirattól származik. Magyarországon az 1915-ben Kassák Lajos szerkesztésében megindító Tett majd folytatása a Ma (1916) c. folyóirat és köre az irányzat legjelesebb képviselője. A magyar aktivizmus legjelentősebb képviselői: Kassák, Uitz B., Nemes Lampérth J., Bortnyik S., Mácza J.

Kalai Hírlap, 1981. március 29. 7. old.

Uitz Béla festő- és grafikus művész

2) Fali fatás

Zalai Hírlap, 1981. márc. 29.

ZALA

Uitz Béla: Ülő nő

Olvasón

Herm

„Nyugtalan
új kezdetet ke
olvassuk róla

„El akarta
hogy a feledhe
nek micsoda
láltam én, a
hezen boldogu
és azt szerette
akik talán bol
tok ,mint én,
gyönyörűségge
ezt a világot" -
a Nobel-díjas
se

Líráját legjo
dították. Első
gyarul 1913-ba
ban jelent
már kevésbé
Hermann Hess
manizmusnak
és Robert Mus
csak nagy, v
leme. Ő is t
polgári világ
hiába nevezte
„szellemi
„vagy legalább

Uitz Béla „festő-grafikusművész"

Kulturális életünk nagy eseménye a Nyolcak és az aktivisták kiállítása a Nemzeti Galériában. Először láthatjuk teljes gazdagságában annak a századelejei művészmozgalomnak a termését, amelyet Bölöni György a magyar művészet első „forradalmi nemzedékének" nevez. A mozgalom első, 1919-ig tartó szakaszában, amit a nemzetközi avant-garde eredményeinek merész adaptálása jellemzett, a változtatás szellemét Nemes Lampérth József és Uitz Béla volt a vezető mester. —

Uitz Béla: „Anya gyermekkel" c. (1918). (repr.)

Tamádi Attila: A Nyolcak és az aktivisták körének kiállítása. Népszava, 1981. március 29.

Uitz Béla festő
a grafikusművészet

- A Káptalan utca 4-ben Uitz Bélának a magyar aktivizmus egyik legnagyobb tehetségü festőművészének alkotása fogadja, állandó kiállitás keretében az érdeklődőket. Akik közül bizonyára többen is feltennék a kérdést, hogy mi inditotta el a gondolatot, hogy a gyüjteményt bemutassák, hiszen a müvésznek semmi kapcsolata nem volt a várossal?

- Nem fontos mindig inditék ahhoz, hogy egy müvésznek, vagy legalábbis különös inditék meg helyi hagyomány hogy egy müvésznek emlék kiállitása legyen.
Ugy érezte a magyar müvészettörténet muzeológia adós ennek a jeles mesternek azzal, hogy az életmüvét megismerä tesse, megtisztelje azzal ezt az életmüvet, hogy valahol egy állandó kiállitáson emléket állitson és dokumentativ jelleggel is ismertesse a munkásságát, megismertesse a hazai közönséggel a müvészt, ekiről keveset tud és aki a magyar képzőmüvészetben, müvészettörténetben jelentős szerepet töltött be.

- és akinek egyik alkotását szinte mindenki ismeri hazánkban.
Én utcai plakáton, aztán emléklapon, reprodukción már számos esetben találkoztam a Vörös katonák előre ! cimü hires müvével, most mégsem tudok a hatása alól kikerülni. Valahogy annyira nagy, annyira erős, annyira hatásos

- Tudjuk, hogy a Tanácsköztársaság idején a magyar képzőmüvészet, haladó képzőmüvészek mindegyike szinte mindegyike résztvett a forrdalmi plakát készitésben.
Na most ezeket nagyméretekben kellett készitení ahhoz, hogy annak megszólitó ereje legyen.

A Tanácsköztársaság idején nagyon jelentős szerepet töltött be Uitz Béla ezért is kellett utána emigrálnia.
A Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe emigrál, ott folytatta továbbra is mozgalmi tevékenységét a müvészetében nem szakitott elvi állásfoglalásával. Elkezdte Bécsben a .....sorozatot, ami itt a kiállitáson megtekinthet a látogató. Talán odébb megyünk egy terammel,megmutatom. Ez a

1981. IV. 12. URH. 20.23 /Kinf/.
Sétáta pécsi Múzeum utcában.

kiváló sorozat élete egyik fő müve, az angol takács forradalom jeleneteit örökiti meg sorozatán. Munkásságában egyik legjelentősebb állomás volt a .....sorozat

- Ha most belelapoznánk a vendégkönyvbe vajon hány fiatal bejegyzésével találkozhatnánk, hiszen köztudott, hogy Uitz Béla a Tanácsköztársaság alatt a proletár tanmühely vezetője volt, nagyon sok fiatallal foglalkozott.

- Egyénileg is jönnek a fiatalok, hiszen a magyar forradalmi müvészet egy szakaszával megismerkedhetnek itt a kiállitáson.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Uitz

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1981 ÁPR 13

1021

In dieser Nummer stellen wir Gemälde aus der Ausstellung „Die Acht und die Aktivisten" in der Nationalgalerie in der Budaer Burg vor. Unser Bild: Béla Uitz (1887—1972): Kampf. Für seine Bilder ist ein konstruktiv-expressiver Stil charakteristisch. (Siehe Artikel S. 9)

Höchst
A-12 W
LIBRO-
UNGAR
UND S
AUS W
Domgas
A-1010 V

Schwei

MAGDA SZERDAI
Teichweg 16
CH-4142 Münchenstein

Dänemark:
MUNKSGAARD LTD.
Norregade 6
DK-1165 Kopenhagen K.

Finnland:
RAUTATIEKIRJAKAUPPA OY
Kolvuvaarankuja 2
SF-02670 Häevaara

Schweden:
ESSELTE TIDSKRIFTSCENTRALEN, SUBSCRIPTION SERVICES
P. O. Box 62
S-101 20 Stockholm 1
WENNERGREN-WILLIAMS AB
Nordenflychtsvägen 70

Wenn nicht extra vermerkt, stammen die Bilder von der ungarischen Nachrihtenagentur MTI.

HU ISSN 0007-2893

leitete der Journalist László
Auszüge aus der Sendung in

RÓBERT: Wer versteht eigentlich was unter Dialog?

SCHWEITZER: Ich würde die Frage mit einem 200jährigen Beispiel aus der jüdischen Literatur illustrieren, in dem es darum geht, daß die Menschen Brücken aus Eisen gebaut haben und Brücken aus Papier, also aus Büchern, bauen werden. Ich meine, daß wir, die wir hier sitzen, in verschiedenen Situationen nicht nur gesehen haben, wie Eisenbrücken zusammenstürzten, sondern vielleicht auch davon betroffen waren. Dies hat wohl in uns allen die Verantwortung dafür geweckt, daß Eisenbrücken nicht wieder auf so grauenhafte Weise zusammenstürzen. Während wir die Eisenbrücken aufbauen und bewachen, bauen wir die Papierbrücke, die Brücke der

Uitz Béla „festő-di grafikusművész"

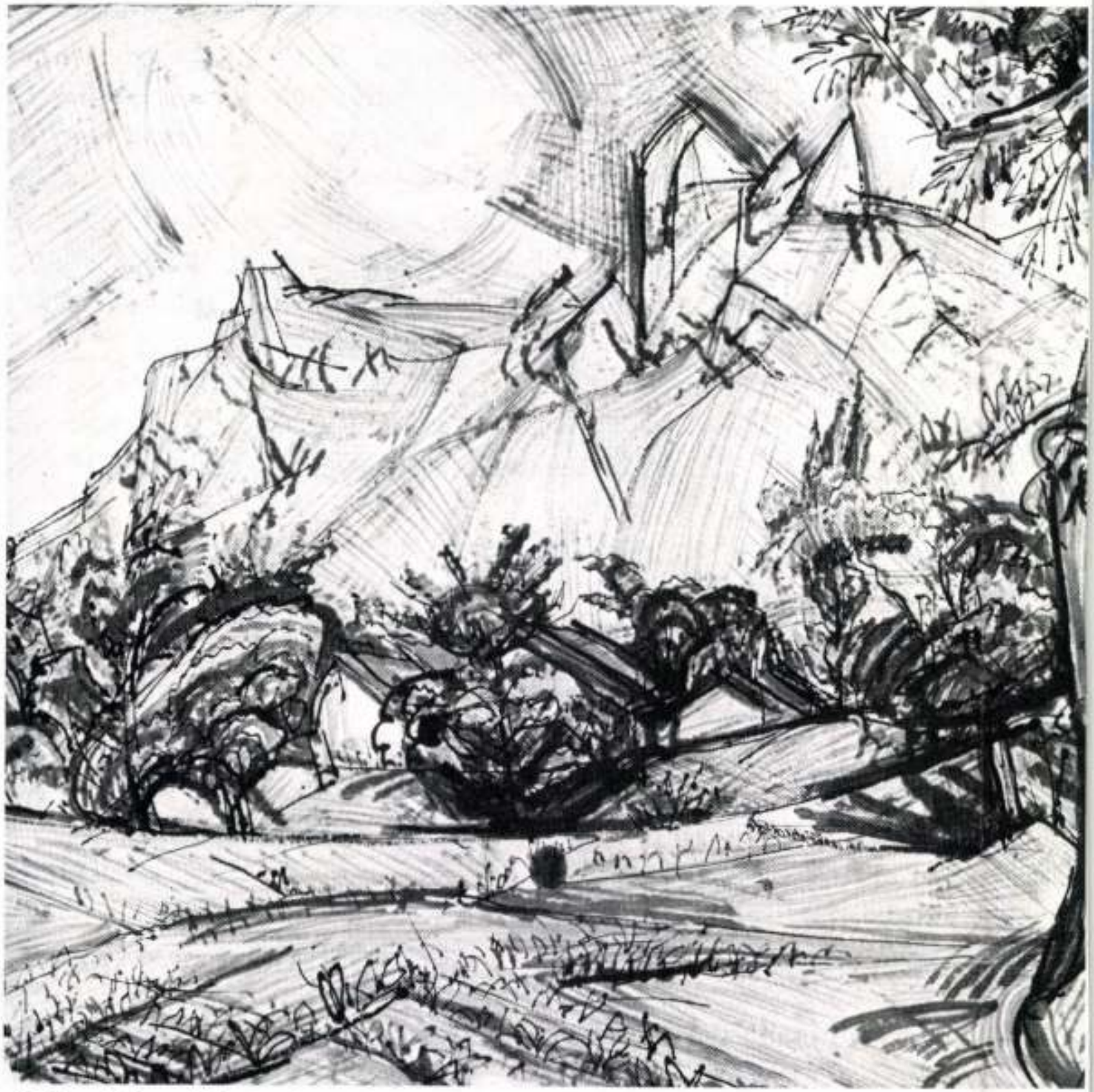

4 *Uitz Béla: Krimi táj, papir, szines tus, akvarell, 50×50 cm, 1933*

Művészet, 1980. márc. 46. old.

állított művészet célkitűzése határozza meg. Az előírt sablonoktól való legkisebb eltérést is kárhoztató megjegyzésekkel illetik. „Még nem ismerték fel elég világosan az osztályharc szerepét – írja például Uitz az amerikai szekció szimpatizánsairól 1931-ben –, álláspontjuk dualista, egyrészt az osztályharc számára dolgoznak és szükségesnek tartják ezt a munkát, másrészt a művészetet még mindig valami specifikus dolognak tekintik, ami fölötte áll az osztályharcnak."[10] Uitz fellép amerikai kollégái felfogása ellen, de ettől a kettősségtől végső soron maga sem tud szabadulni, még ha a fonákját képviseli is a kritizált álláspontnak. Míg ott az agitációs-politikai szempont szorult ki a művészeti szférából, nála a szocialista művészet funkciója szűkül le a politikai publicisztikára, az agitációs feladatok végrehajtására, s osztályfelettiként, burzsoáként bélyegződik meg minden más megnyilatkozás.

Az osztályharc kiéleződésének sztálini elmélete egyre távolibbnak látja a pólusokat, mélyebbnek a köztük levő szakadékot. Ennek megfelelően Uitz 1932-ben úgy véli, hogy a háború utáni korszak polgári művészetének tipikus álláspontja már nem a l'art pour l'art, hanem a harcos fasiszta művészet. „A legvilágosabban jelentkezik most – állapítja meg egy interjúban – a művészet osztályjellege és osztálytartalma, kirajzolódnak a művészet frontján harcoló erők – egyrészt a fasiszta és szociálfasiszta művészek, másrészt a felnövekvő proletár- és forradalmi művészeti káderek."[11] Az ingadozókat, a köztes helyzetben lévőket csak az ideológiai nevelés gyógyszere mentheti meg az elkárhozástól. „Megfelelő politikai körök segítségével komolyan el kell sajátítani a marxizmus–leninizmus alapjait – írja. – ... Különösen ajánlatos tanulmányozni ezekben a körökben Lenin művét, a Materializmus és empiriokriticizmust (13. kötet), ahol Lenin Bogdanov hibáival kapcsolatban megvilágítja az értelmiség helyzetét."[12]

Uitz a korszellemnek megfelelően igen egyoldalúan fogja fel a művészet és a politika viszonyát, ideológiai, politikai eszközökkel véli megoldhatónak a művészeti problémákat. „Politikai talajon kell harcolnunk, nem »tiszta« művészeti problémákért lelkesedve – írja. – Nem a művészeti

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

a pécsi Káptalan utcában, a leendő múzeum-utcában született Victor Vasárely és szülőházából pár éve múzeumot rendeztek be, ott, ahol Uitz Béla kapott végleges magyarországi otthont, ott áll az a ház, melyben Martyn Ferenc él.

H.E.: Martyn Ferenc 80 éves.
Kisalföld, 1979. jún. 9.

Uitz Béla festő- és grafikusművész VFolytatás.

az alanti címmel indított kiállítássorozatot a Magyar Nemzeti Galéria, elsőként a két világháború közötti sokszorosító grafika vezkarcanyagának bemutatásával. – A klasszicizmus és romantika által megújított „Arkádia-gondolatkör" az a tematikai gyújtópont, amelyben a tízes évek végétől a magyar képzőművészet legszélsőbb pontjai is összekapcsolódnak. A fiatal Uitz Béla életművében is ott van ez a sajátos szemléleti formanyelvi stádium.

Sarkantyú Mihály: A magyar grafika múltja.
Népszava, 1949. jún. 1.

Uitz Béla

és Mészáros László 1936ban Frunzéban telepedett le.

Magyar Hirlap 198o/9/18/6

Wagner: Emlékezés és meditáció

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

a művész kecskeméti munkálkodását, itt született művei a modernebb irányokhoz, a kubizmushoz, az expresszionizmushoz is hozzákötik a kecskeméti művésztelepet ugyanúgy, mint az aktivizmus harci történetéhez.

Sümegi György: Az 1910-es Kecskeméti Művésztelep ellentmondásai.
Forrás. 1980. Febr. 70. old.

Uitz Béla, festő-grafikusművész 1.) Folytatás.

A Magyar Nemzeti Galériában reprezentatív kiállítás. nyílt a századelő két jelentős hazai művészcsoportjának alkotásaiból. – Az aktivizmus Közép- és Keletcurópában az 1910-es években az expresszionizmuson belül kialakuló művészeti mozgalom. Elnevezése a berlini Die Aktion c. folyóirattól származik. Az aktivizmus legfőbb vonása a társadalmi-történelmi aktivitás. – A magy aktivizmus legjelentősebb képviselői: Kassák L., Uitz B., Nemes-Lampért J., Bortnyik S., Mácza János.

Nyolcak és aktivisták.
Napló (Veszprém), 1981. ápr. 4.

Uitz Béla, festő-grafikusművész

a Magyar Nemzeti Galériaban látható a századelő két jelentős művészcsoportjának, a Nyolcaknak és az aktivistáknak alkotásaiból összeállított kiállítás. — az aktivisták: Kassák L., Uitz B., Nemes-Lampérth J., Bortnyik S., Mácza J.

Uitz Béla: „Harc" c. műve (repr.)

Dunántúli Napló, 1981. ápr. 19.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész 2) Folytatás

Uitz Béla: Harc.

Napló (Veszprém), 1981, Sept. 4.

Nyolcak és aktivisták.

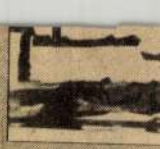

Földosztás

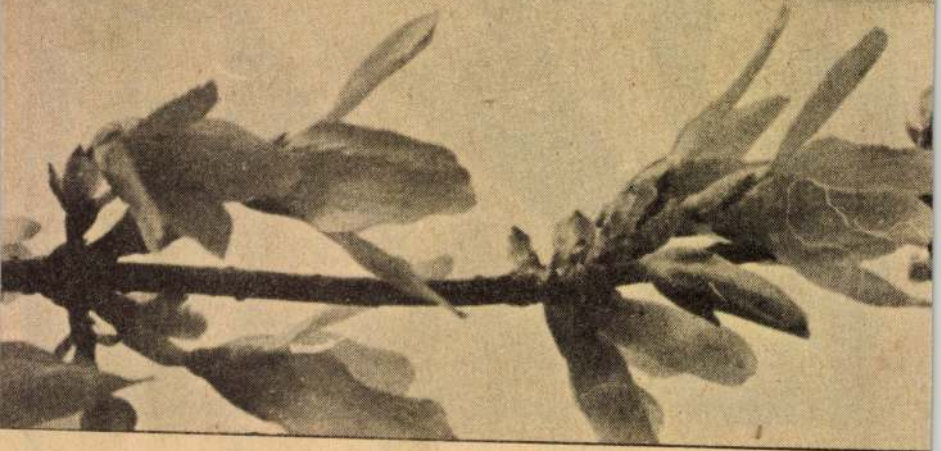

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

a századelő magyar társadalmi viharának tetőpontján, 1919 hónapjaiban Budapest utcáin a Nyolcak és aktivisták alkotói szignálták a munkára és fegyveres harcra hívó, hatalmas plakátok legtöbbjét. Tór, Bertalan, Uitz Béla, de legsodrobb erővel Berény Róbert („Fegyverbe! Fegyverbe!" szólító matrózával) (említve) nemcsak a magyar, hanem az európai plakátművészet legemlékezetesebbjei közé emelkedett.

Gergely Mihály: Társadalom és művészet,

Magyar Hírek, 1981. máj. 30.

Uitz Béla, festő-grafikusművész.

A Nyolcak nevű művészcsoport tagjai a képzőművészetben jelentették a századelőn a magyar progressziót. Az ő és szellemi utódaik, az aktivisták művészetével – például Nemes Lampérth József, Uitz Béla, Kmetty János alkotásaival – a Nemzeti Galéria reprezentatív tárlatán találkozhatnak az érdeklődők.

Pest Megyei Hírlap, 1981. febr. 8.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Uitz Béla, festő a grafikus művészet

1981 JÚN 7

NÉPÚJSÁG (TOLNA)

1021

Harc

Uitz Béla festménye

yarországga

A KGST-tc
ös keresked
giahordozók
ci árbázisra
urális és sp
lásoktól me
ci árbázisrc
gy évig vált
zállítás évét
tlagos világ
án egyeztetik

1979-ben p
zocialista or
0 százalékk
árolták a Szovjetuniotol a
öldgázt, mint a világpiacon.
1976 és 1980 között legalább
5–7 milliárd transzferábilis ru-
bel a KGST-tagállamok közös
nyeresége csak abból, hogy a
Szovjetuniótól vásárolták a kő-
olajat és az olajszármazékokat.

Jóllehet a Szovjetunió jelen-
ős energetikai erőforrásokkal
endelkezik, az export további
övelése objektív korlátokba üt-
özik. A Szovjetunió európai ré-
zében hiánycikk a tüzelő-
nyag, amelyet Szibériából kell
edezni. Az ország keleti kör-
etei lesznek az exportszállítá-
ok alapvető forrásai kőolajból
s földgázból. Ez olyan hatal-
nas többletköltségeket okoz a
zállításban, amely egyenlő az
j, ritkán lakott körzetek meg-

lának megtartása, sőt kiterjesz-
tése megköveteli új, egyre na-
gyobb külszíni bányák nyitását.
Sok esetben ez nemcsak fák ki-
vágását, mezőgazdasági terü-
letek elvesztését, hatalmas
meddőhányók megjelenését je-
lenti, hanem azt is, hogy falvak-
kat, sőt városokat kell áttelepí-
teni. A szántóterület maximáli-
san takarékos kezelése, a meg-
művelt területek rekultivitása
a levegő- és a vízszennyezés
megszüntetése – a KGST-tag-
államok közreműködésének
egyik fontos területe az ener-
giaipari problémák megoldá-
sában.

1977-ben nyolc KGST-tagál-
lam általános egyezményt írt

Uitz Béla:
Varró asszony
(1918 körül)

TÁRSADALMI SZEMLE
1981 JÚN
Telefon: 138-068, 337-148, 340-726

jes „energetikai függetlensége" belátható

A természeti erőforrások másik nagy cs
ható erőforrások. Ezeket — némi leegysze
hatjuk. Az elsőt az élettelen természet
napsugárzás, a szél, a víz, az árapály és r
A másodikat a biológiai rendszerekből ny
rások. Sajátosságuk, hogy produktivitásuk
újítható, illetve céltudatos emberi munká
az előbbieknél nagyobb mértékben befoly

A biológiai erőforrások fogalmát többféleképpen értelmezik. Vannak, aki szerint az egész élővilág idetartozik, vagyis minden élőlény, a mikroorganizmusoktól az emberig. Egy másik felfogás szerint a népességet nem szükséges adott esetben ebbe a fogalomba besorolni, hiszen a társadalmi élet törvényei, az emberi populációk belső mozgásformája alapvetően különbözik az egyes ökoszisztémák tulajdonságaitól. Van egy közbülső nézet is, amelyet például magam is vallok. E szerint a népesség a felsoroltaktól minőségileg különböző társadalmi erőforrás. Vagyis a dolgozó ember a természetes energiának elsősorban nem hordozója, hanem felhasználója. Ugyanakkor a termelőerőknek fontos eleme, s így a „társadalmi energiának" mind a fizikai, mind a szellemi energia értelmében — forrása. Gazdasági értelemben a flóra és fauna együttesen az ember részére élelmiszer, energiahordozó és ipari nyersanyag. Az ember elsajátítja a természettől a szerves anyagokat, átalakítja azokat, felhasználja saját céljaira és egyben (helyes gazdálkodás esetén) biztosítja a folyamatos újraképződés feltételeit.

A továbbiak során *az emberi szükségletek viszonylatában értelmezem a biológiai erőforrásokat, és csakis a mikroorganizmusokra, a növény- és állatvilág*

Uitz Béla, festő-grafikusművész

Nyolcak és aktivisták kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában.

11 Uitz Béla: Ülő nő

11

Népművelés, 1981. 3.

Uitz Béla, festő és grafikusművész

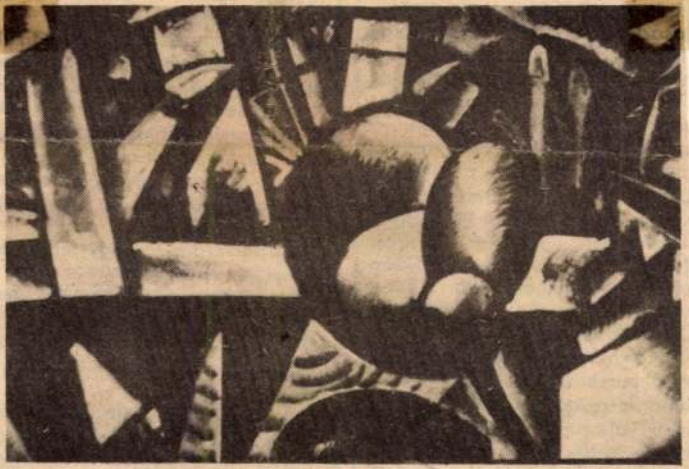

Uitz Béla Kompozició fákkal és házakkal. (A kép a pécsi Uitz Múzeum tulajdona).

Délmagyarországi Napló, 1981. máj. 30.

Uitz Béla

A modern magyar képzőművészet *eddigi legnagyobb tárlatát* rendezik meg külföldön: Franciaországban és Angliában, majd más nyugat-európai országokban. A Kulturális Minisztérium és a Kulturális Kapcsolatok Intézete az egyik legnagyobb hazai gyűjtemény gazdáját, a pécsi Janus Pannonius Múzeumot bízta meg a kiállítás-sorozat megszervezésével. A kollekciót a Janus Pannonius Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria, valamint magángyűjtők bocsátották a kiállítás rendelkezésére, összesen 185 festményt, szobrot, grafikát.

A válogatott anyag jól reprezentálja a század első évtizedének magyar képzőművészetét. Olyan nevek fémjelzik ennek a kornak a művészetét, mint *Berény Róbert, Bortnyik Sándor, Czóbel Béla, Gulácsy Lajos, Kassák Lajos, Moholy-Nagy László, Tihanyi Lajos, Pór Bertalan, Uitz Béla.*

12/1o/6

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1979 MÁR 12
CAMION ÚJSÁG

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

1021

Kollégákkal — a múzeumban

Uitz Béla rézkarca: Eskü

A Magyarországi Munkásmozgalom Története című kiállítás nagyszerűen példázza, hogyan lehet mindenki számára — annak is, aki tudományos alapossággal, s annak is, aki csak címszavakból ismeri — izgalmasan érdekessé tenni a munkásmozgalom legrégebbi és későbbi korszakát.

A kiállítás 1830-tól, a szervezkedés első kísérleteitől a legutóbbi időkig mutatja be a magyarországi munkásosztály történelmi útját. A dokumentumok emberközelségbe hozzák a mozgalom kiemelkedő eseményeit, és tükrözik a munkásság életmódjának alakulását, fejlődését is.

Követendő példa lehet a forgalom VII. pártalapszervezetében dolgozó aktivisták elhatározása, akik *a Tanácsköztársaság kikiáltásának 60. évfordulójáról oly módon is megemlékeztek, hogy együtt nézték meg a Munkásmozgalmi Múzeum kiállítását.* A látogatáson részt vett *dr. Nagy Károly*, a XVII. kerületi pártbizottság képviselője is.

Kitűnő vezetőt kaptunk, aki felmérve a kollektíva érdeklődését, az egyes témakörökre külön is felhívta a figyelmet, túl azon, hogy a kiállítás a dokumentumok feliratos tájékoztatóiból is igen jól érthető.

Ahogyan a termekben, az időben előrehaladtunk, úgy találtak a látogatók egyre több, immár *általuk is ismert dokumentumot.* Egy, Galgahévízről származó kolléga például az ottani temetőben nyugvó *Darnyik János* ruháit, személyes holmijait, sőt sírjának a fényképét is meglelte. Persze, hogy megmutatta ezt a számára különösen közeli dokumentumot a többi kollégának is. Valaki fölfedezte, hogy a nagyanyjának is voltak olyan pléhdobozai, mint amilyeneket az egyik korabeli berendezésen láttunk. A csoport egyik tagja ráismert az 1946-ban vásárolt szobabútorára. Csak állt, és nézte, szinte hitetlenkedve.

— *Ugyanolyan* — mondta egymásután többször is —, *teljesen ugyanolyan.* — Aztán hozzátette nevetve, hogy milyen nehéz volt a rekamiét kinyitni.

Ezek a személyes emlékek is hozzájárultak, hogy a látogatók úgy járják végig a kiállítást, mintha nem is múzeumban volnának. Nem kívülről szemlélték, de szinte a szemtanú hitelességével érzékelhették a munkásosztály életét, szerepét hazánk történelmében, a forradalmi mozgalmakban. Ezért nyújt maradandó élményt és szolgál tanulsággal a látogatás.

F. Zs.

JU

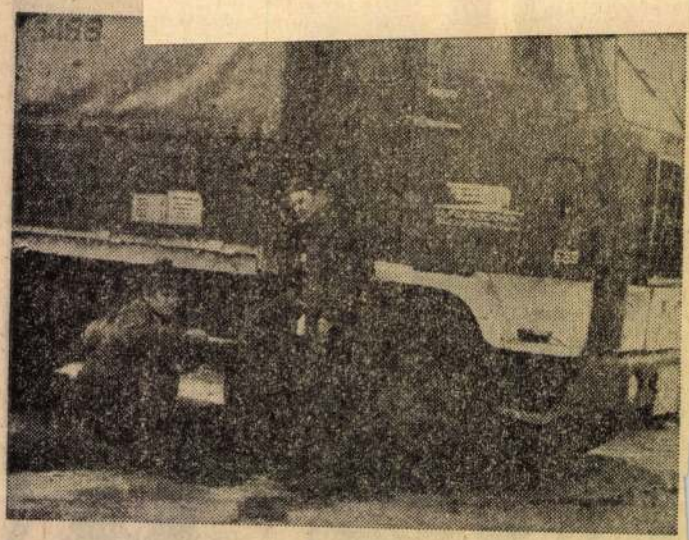

G. Fekete István és Tóth I. István lakatosok a Cinkotai úti telep udvarán serénykednek.

— *A 09—97-es Volvóról leszereljük a platót, hogy a szerelők holnap a bogi-tengely cseréjét el tudják végezni* — avatnak munkájukba, miközben hévérrel megemelik a platót, hogy a gép kiállhasson alóla.

— *Az ilyen nagy munkát, mint a jelenlegi, mindig kint végezzük.* Télen ez cseppet se kellemes, mert hideg van, de hát a meghibásodást nem lehet évszakhoz, illetve az időjáráshoz kötni. De nem panaszkodunk, mert jól felöltözünk, s ha mégis fázunk, beszaladunk a műhelybe kicsit megmelegedni. Az idén egyébként csak három napot dolgoztunk a szabadban.

Tóth I. István, aki *március 5-én ünnepelte a szakmában, illetve a Hungarocamionnál eltöltött 25. esztendőt,* emlékszik még a Ceglédi úti körülményekre:

— Embertelen viszonyok között dolgoztunk, esőben, sárban, hóban, fagyban. Még tisztálkodni is alig-alig tudtunk, olyan elhanyagolt volt a munkahely — mondja.

Aztán egyéb kedvező változásokat is említ:

— *Maár Ferenc művezető szigorú, de igazságos ember... Húszforintos órabérben dolgozom, s többszörösen kaptam Kiváló dolgozó kitüntetést...*

— *Én három éve jöttem a vállalathoz, 18 forint az órabérem. Nagyon jól érzem itt magam* — veszi át a szót G. Fekete István.

— Mindketten szakszervezeti tagok vagyunk. Egyikünk *Répási Pálhoz,* másikunk *Domok Zoltán* bizalmihoz tartozik. Kollégám már többször kapott a szakszervezettől beutalót, én pedig most igényeltem. Remélem, megkapom, s elvihetem a családot üdülni.

— *Vecsésen lakom. Kollégám pedig Pestlőrincről jár be. A kocsimon én szoktam reggelenként a Szarvas csárdától behozni, majd hazafelé szintén ott teszem le. A kettőnk közötti kapcsolatnak és a műhelyi légkörnek, úgy, vélem, ez a leghűbb kifejezője.*

Kesztyűs Ferenc

Köszönet a brigádnak

Kedves „Jó atat!" Brigád. Ebben a néhány sorban szeretném megköszönni hozzámvaló jóságukat.

ható, milyen jó érzés fogta el anyukámat, mert vannak olyan jószívű emberek, akik gondolnak

Ungár Péter, Ybl-díjas építész

A múlt évben elkészült középületeink tervezői Ybl-díjban részesültek. A Magyar Építőipari Műszaki Egyesület Építészeti Szakosztálya Ybl-díjat adományozott a

UUSI SUOMI
Helsinki
R
84.801 LT
31.05.1981 h

1021

Béla Uitz

stax
SANOMALEHTIEN
ILMOITUSTOIMISTO OY

kuvataide

Béla Uitz: Taistelu, öljymaalaus 1922. Unkarin avantgardismi -näyttelyssä Amos Andersonin taidemuseossa.

Béla Uitz

Unkarin taide suuntaa kohti metropoleja

Tietämättömyyttämme ja ennakkoluulojamme lieventää näyttely unkarilaisesta avantgardismista, raikas tervehdys keskieurooppalaisen modernismin syntyhetkiltä.

Vaikka Unkarissa ei elettykään aivan uuden aallon ytimessä, vaan kansallisesti jopa muista eristyneinä, vuosisadan alun nuoria taiteilijoita yhdisti toisiinsa avoin kansainvälinen suuntautuminen taiteen metropoleja kohti.

Ja esimerkiksi suomalaisen nykytaiteen uranuurtajiin verrattuna voitiin siellä olla todella avantgardeja: Unkarissa elettiin näköalapaikoilla, kulkipa uuden taiteen valta-akseli sitten Pariisista Berliiniin, Moskovaan tai Wieniin.

Unkarin avantgardismi -näyttely on ennen meitä saanut osakseen huomiota Euroopan eri taidekeskuksissa ja sitäkin vielä vahvemmin Budapestissä. Unkarissa ovat moderni taide ja oma avantgardismi paraikaa innostuneen löytöretkeilyn kohteina.

Näyttely kertoo, kuinka Unkarin moderni taide syntyi ja kehittyi kansallisesti ja kulttuurillisesti omaleimaisissa oloissa. Se esittelee kaksi taiteilijaryhmää, cezannelaisuudesta ammentavan ryhmän *Kahdeksan* ja sen jäseniä radikaalimmat, vallankumoukselliset aktivistit.

Lähes parinkymmenen vuoden aikaan mahtuu monta suuntaa ja taiteilijaa. Ennen muuta maalaukset ovat huomion keskipisteessä, ja niiden suorastaan huikeasta valikoimasta voi erottaa omilla leimoilla varustettua ekspressionismia, kubismia, futurismia, dadaismia ja konstruktivismia.

Monipuolinen luettelo

Tyylit kiteytyivät toisiinsa ja uusia suuntauksia syntyi jatkuvasti. Mutta kannattaa huomata, että pelkkä tyyli tyylin vuoksi ei ollut tärkein silloin, kun manifestissa toisensa jälkeen uhrattiin taide Unkarin kansan ja ihmiskunnan paremman tulevaisuuden eteen.

Meidän oloissamme poikkeuksellinen työnäyte on näyttelyä varten toimitettu perusteellinen luettelo. Aivan puhelinluettelon kokoa mannermaiseen tapaan se ei nyt ole, mutta valottaa varsin monipuolisesti ja huolella Unkarin avantgardismin taustaa, kansainvälisiä kosketuksia ja eri suuntauksia.

Informaation tärkeyden ymmärtääkin, kun ottaa huomioon, että näyttely on Unkarin valtion laatima ulkomainen kiertonäyttely. Sen suomalainen vastanäyttely on konstruktivismiamme esittelevä kiertue *Muoto ja rakenne*, joka vieraili Budapestissä viime vuonna.

Näyttelyluettelo on varmasti ensimmäinen suomenkielellä julkaistu johdatus Unkarin nykytaiteen historiaan, tiivis opetuspaketti, johon tutustuminen edesauttaa näyttelyn monien ulottuvuuksien hahmottamista ja oivaltamista. Mutta ilman luetteloakin puhuvat voimakkaat, väreiltään tummat maalaukset puolestaan.

Cézanne esikuvana

Vuosisadan alussa herätettiin ajatus Unkarin taiteen mukautumisesta yleismaailmalliseen avantgardismiin. Cézanne oli juuri ajan suurin esikuva ja tärkein teoreettinen suunnanmäärittäjä.

Sen sijaan pelkkä ranskalainen taide ei enää riittänyt 1910-luvun radikaaleimmille vallankumouksellisille, jotka vaativat taiteelta lupausta tulevaisuudesta ja ankaran poliittista suunnanmääritystä.

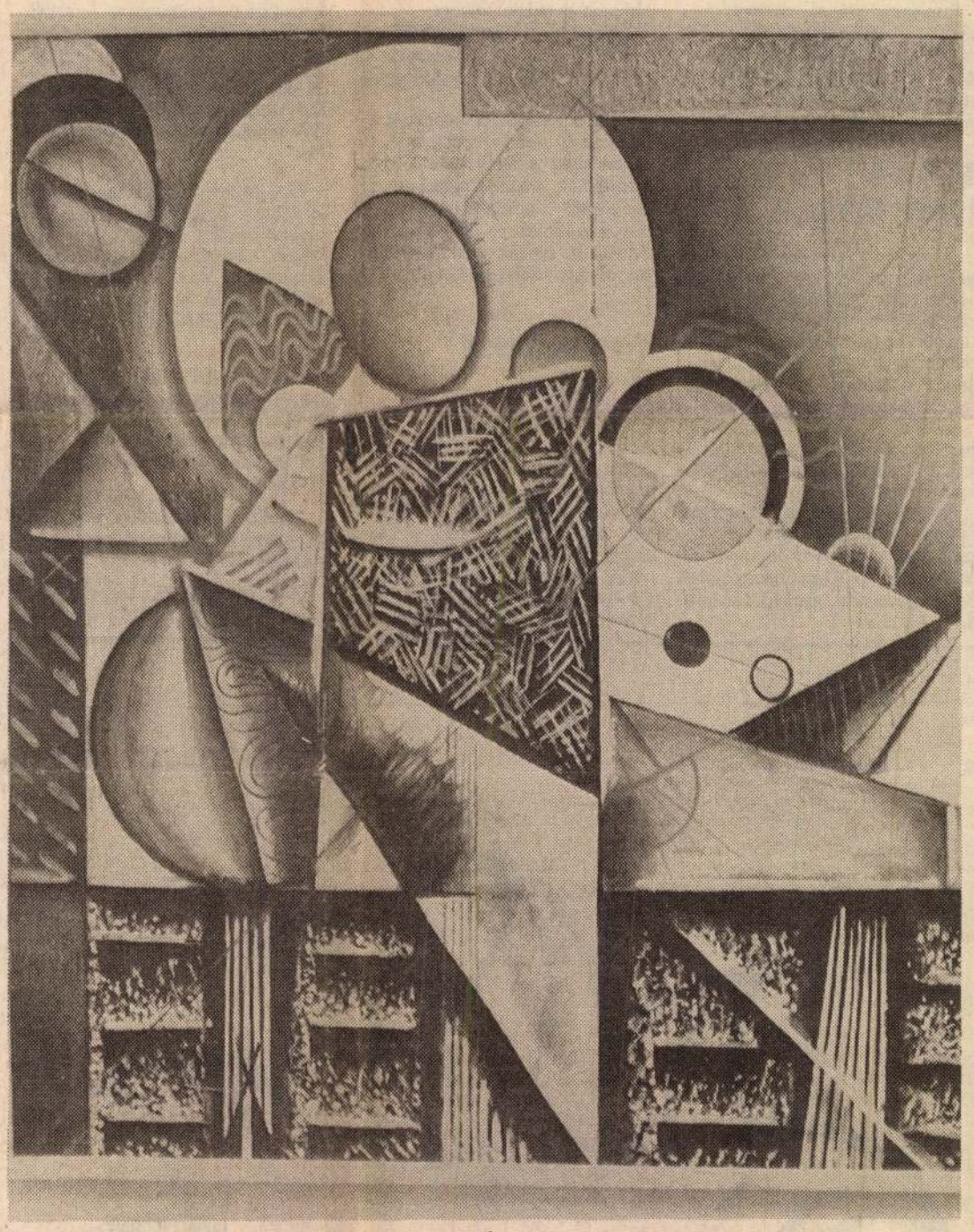

Bela Uitz: Ikonianalyysi, Pyhä kolminaisuus, öljy 1922.

KUVAT

Unkarin avantgardismi: ryhmä Kahdeksan ja aktivistit. Näyttely Amos Andersonin taidemuseossa 28. 6. saakka.

Taiteen ohjelmista ja kritiikeistä muotoutui yhtä keskeisiä taiteellisia ilmaisukanavia kuin itse kuvataiteesta. Kuvataide oli filosofien, kriitikkojen ja taiteilijoiden kiihkeää vuoropuhelua. Taiteelle täytyi tunnustaa yhteiskunnallinen tehtävä, mikä edellytti sen kielen ja muotojen tietoista valintaa.

"Voiko puhua aatteellisuudesta Cézannen asetelmissa? Mitä aatteellisuus on siinä, että kaksi kaalia on vierekkäin tai kaksi omenaa?" Näin kyselee Arnold Hauser teoksessaan *Im Gespräch mit Georg Lukács* (1978) muistellen 1910-luvun Unkarin taide-elämää ja sen tärkeimpiä ongelmia.

"Aateellisuus ilmenee siinä, että moraalinen olento toistaa elämässään luomansa järjestyksen taiteessa", Hauser vastaa.

Aikansa tiukimpia kumouksellisia oli Endre Ady, jonka mukaan taide oli yhteiskunnalliseen murrokseen pyrkivien kansankerrosten viesti.

Laszló Moholy-Nagy: Omakuva, akvarelli 1919.

Taiteilija, estetiikan pappi

Amos Andersonin taidemuseon alakerta tutustuttaa Unkarin avantgarden nk. ensimmäiseen kauteen eli ryhmä Kahdeksan jäsenten teoksiin. Keskeisellä paikalla ovat Róbert Berenyn maalaukset, János Kmettyn voimakkaasti cezannelaiset omatkuvat, Lajos Tihanyin mestarillinen ekspressionismi.

Tämä avantgardistien ryhmä keskitti teoksiinsa aikansa yleismaailmalliset virtaukset ja vaikutti yleisön taidekäsityksiin pääasiassa näyttelyin. Tiedotuskanavat olivat kuitenkin heikot, ja Unkarin virkeä taide-elämä toimi melkoisessa eristyksessä taiteen keskuksiin nähden. Voimakkaimpia vaikuttajia taiteilijapiireissä olivat ne, jotka olivat saaneet oppinsa Pariisin taidekouluissa.

Ryhmän keskeinen ideologi oli Karoly Kernstok, akateemisen naturalistisilla maalauksilla ja lasimaalausluonnoksilla näyttelyssä esiintyvä taiteilija.

Juuri Kernstok hahmotteli komean kuvitelman siitä, millaiseksi kumouksellinen taiteilija haaveili roolinsa utopistisessa tulevaisuudessa:

"Taiteilija on seisova sosiaalisten tikkaiden ylimmällä askelmalla, missä hän, jos nyt ei keskustele aivan jumalien kanssa, niin ohjaa kuitenkin joukkojen sielua."

Järjestyksestä järjen pilkkaan

Sandor Bortnyik, János Máttis Teutsch, Béla Uitz ja myöhemmin myös Laszlo Moholy-Nagy ja heidän museon yläkertaan ripustetut teoksensa edustavat MA-lehden ympärille ryhmittynyttä aktivismia. Lehteä toimitti Lájos Kassak, ajan hengestä kirvoittuvien kuvamanifestien kirjoittaja, jonka merkitys oli valtava, kun unkarilaisille tehtiin tiettäväksi taiteen uusia saavutuksia.

Merkitys on sitäkin suunnattomampi, jos muistaa että 20-luvun Unkarin vallankumouksen tappion kärsineet poliittiset pakolaiset elivät täysin eristyneinä Wienissä tai Berliinissa saamatta juuri mitään kosketuksia sikäläisiin taiteen voimahahmoihin. Kassakin lehti oli silti nimensä mukainen (MA=tänään) ja sen palstoilta saattoi lukea tuoreista taidetapahtumista, monesti ensimmäistä kertaa maailmassa.

Aktivistien maalauksista huokuu ekspressionismin, futurismin ja kubismin omaperäinen yhteenveto. Unkarilaiset sulauttivat Ulkomaiset vaikutteet itsenäiseksi tyyliksi, dynamiikaksi, pyrkien luomaan uudenlaista henkisen maailman järjestystä.

Unkarilaiset seurasivat valppaasti kansainvälisen avantgarden saavutuksia. 20-luvulla heidän maailmankuvaansa sulautuivat saksalainen dadaismi yhdessä venäläisen konstruktivismin ja suprematismin vaikutteiden kanssa. Erityisesti dadaismi vaikutti useidenkin taiteilijoiden aatemaailmaan: vallankumouksellinen järjestys muuttui pian maailman järjettömyyden pilkaksi. Myös mystiikka ja yltiöpäinen individualismi valtasivat alaa ennen pitkää.

Näyttelyn kohtalainen havaintoaineisto, joukossa myös erinäisiä MA-lehden numeroita, välittää unkarilaisten taiteilijoiden innostuksen ja suorastaan myrskyisän pyrkimyksen keikkua aikansa uuden aallon harjalla.

He pysyivät ajassa mukana niin kauan kuin avantgardismia kesti. Kun kansainvälisyyden pyörteet laantuivat, myös Unkarin modernismin nousu päättyi ja todisteet henkisen voiman äkillisestä huipusta päätyivät museoiden kätköihin — noustakseen jälleen esiin tänään, kun modernismin historia kaikkineen on arvioinnin keskiössä.

MARJA-TERTTU KIVIRINTA

Huutoja ja kuiskauksia

David Niveniltä rakkausromaani

Elokuvanäyttelijä *David Niven*, 71, jatkaa suosittua omaelämäkerrallista sarjaansa tällä kertaa oikealla romaanilla. Kustantajalleen hän on jättänyt käsikirjoituksen nimeltä *Go Slowly, Come Back Quickly*, jonka on määrä ilmestyä syksyllä.

Romaani, johon sisältyy rakkautta ja vähän huumoriakin, sijoittuu vuosiin 1936—63, Amerikkaan ja Eurooppaan, eikä sillä kuulemma ole pahasti tekemistä *show businessin* kanssa.

Ei ikinä, herra Naegeli

Tervetuloa Suomeen herra Naegeli, toivotti Kuiskaaja palstallaan viikko sitten. Harald Naegeli on zürichiläinen, joka liikkuu sumutinpulloineen keski-Euroopan kaupungeissa suihkien värikkäämpään asuun kolkkoja betonislummeja, tiesi Kuiskaaja kertoa.

Ei koskaan Naegelia Suomeen, parahtaa puolestaan tuohtunut lukija, joka kertoo juuri palanneensa Zürichistä.

Naegeli ja hänen hengenheimolaisensa Zürichissä eivät ole mitään kilttejä ympäristönystäviä samaan malliin kuin helsinkiläiset Malminkartanon aseman maalarit, kertoo lukija.

Hän kertoo omin silmin nähneensä, miten vandaalit eivät ole säästäneet Zürichin kauniita rakennusmuistomerkkejäkään. Piloille oli töhritty jopa keskiaikaisia kirkkoja ja suihkukaivoja.

Kolmannes kaupungin ikkunoista on rikki, Niiden joukossa on kivitetty jopa Marc Chagallin arvokkaita lasimaalauksia.

Haraid Naegeli ei ilmeisesti ole ollut yksin asialla vaan kyse on vandalismin ja anarkismin aallosta. Naegelihan, joka on paitsi suttaaja myös taitava maalari, on jo saanut rangaistuksensa — ehdollista vankeutta ja rankat sakot — kuten kerroimme viikko sitten.

Tiedemiehet ja -naiset

Historiatieteellinen seura kutsui itselleen ulkomaisia kirjeenvaihtajajäseniä, mahdollisimman kuuluisia kansainvälisyyksiä, että seuran itsetunto vähän kohentuisi. Keksittiin, että kutsukirja pannaan latinaksi — niiden vastaanottajien, jotka eivät tekstiä ymmärtäisi, ei tarvitsekaan tietää, minkä kunnian ovat osakseen saaneet. Kirjapaino löysi varastostaan pergamen
erehdyttävästi jäljittelevää pa
ria. Kun ollaan tärkeissä asioi
pitää olla mahdollisimman aito
Monet asiantuntijat perehtyiv
kutsukirjan sanamuotoon ja erity
sesti sen latinankielen finesseihin
hiuksenhienoihin yksityiskohtiin

Ei sanota, että historiantutkimuksen seura, vaan että suomalaisten historian*tutkijoiden* yhteisö, societas.

Kun paperi on painettu, taiteili- ja tekstaa omakätisesti kuuluisien vastaanottajien nimet, sitten vain seuran edustajien allekirjoitukset. Pergamentti alkaa hyvällä maulla valituin, isoin kirjaimin: SOCIETAS HISTORICARUM FENNICA.

Herrajumala! Historic*a*rum, sehän tarkoittaa naisia! Historic*o*rum, niin siinä olisi pitänyt seistä, tiedemiesten yhteisö, meitä kaikkia sukupuolia yleispätevästi edustava sana.

Ja niin joutuu kalliisti maksettu pergamentti roskakoriin, historian roskakoriin.

Yksi naisdosentti, naissuomalainen, kyllä yrittää kysyä kainosti,

SANOMALEHTIEN
ILMOITUSTOIMISTO OY
SITA
06.06.1981 h
394.562 IM
R
Helsinki
HELSINGIN SANOMAT

Riikassa?

Porilaiset ovat äkämystyneet Helsinki-keskeiseen ajatteluun. Äskettäin päättyneen suomalaisen näytelmän neuvostoliittolaisen juhlinnan tiimoilla nimittäin kerrotiin, miten suomalaiset ensi kertaa vierailivat Riikan teatterissa.

Porin teatterista halutaan kuiskata, että "me porilaiset" kävimme siellä jo vuonna 1978 ystävystyen ystävyyskaupunki Riikan Janis Rainis-teatterin henkilökunnan kanssa.

"Älkää helsinkiläiset luulko, että teette kaiken ensimmäisinä", toivottavat porilaiset.

Täältä HS KESÄHESA

Tämä tunnus kertoo mistä
lehtinistee
saat

1021

KÉP, KÉPZELET, VALÓSÁG

A művész és a forradalom

A Tanácsköztársaság plakátjainak többsége közismert, de az kevésbé, hogy egy-egy akkor készült remek hogyan illeszkedik a művész pályájába, milyen a forradalmi plakátokhoz vezető út, és hogyan hatott 1919 az alkotómunkára. Jellemző módon példázza ezt *Uitz Béla*, aki 1919-ben művészként, tanárként, szervezőként is aktív volt.

Uitz Béla: Mosónő (1915)

Első itt látható alkotása, a *Mosónő* 1915-ből való. Témája ugyan nem forradalmi, de a duzzadó izmú alak megformálásában kifejeződő készenlét a forradalmat váró radikális értelmiség felfogását idézi. Ez a cselekvőkészség egyértelműen a forradalom mellé állította 1918–1919-ben Uitz Bélát és a vele rokon gondolkodású művészeket.

A közismert 1919-es plakát, a *Vörös katonák, előre!* világosan mutatja, hogyan változott a forradalmi időszakban a radikális szellemű hazai avantgarde. A plakát expresszionista-kubista módon ábrázolja a rohamozó tengerészgyalogságot. Lendületét a feketék-fehérek ellentéte, a hangsúlyozott vonalritmus határozza meg, s ezt alig észrevehetően fokozza a felirat visszfényeként megcsillanó vörös szín.

Uitz Bélának ez a többféle terv után készült plakátja első forradalmi alkotása. Hatása nemcsak abban az időben volt igen nagy: ez a plakát szinte a Tanácsköztársaság jelképeként ment át a köztudatba. Uitz akkor nem készített több plakátot, annál inkább foglalkoztatta a falkép újonnan kibontakozó lehetősége. Ebben a műfajban azonban már csak a tervekig juthatott el.

Az *Emberiség* című freskóterv montázsként épített kompozíciójának középpontjában helyezkedik el a jelképes anya-gyermek csoport, s a vele összefüggő többi jelenet is történelmi-etikai tartalmú. Uitz még az emigrációban is foglalkozott a tervvel, sőt írásban is indokolta minden forma és szín tervezett jelentését. Az volt a célja, hogy monumentális képben fogalmazza meg a forradalmi változás szükségszerűségét.

Egy másik tanácsköztársasági freskóterve, az *Építők* keskeny, álló téglalap alakú: lépcsőzetes egymásfölöttiségében bontakozik ki rajta az emberek együttes mozgása, egyén és technika képi kölcsönhatása. Uitz tervén, akárcsak a legfontosabb korabeli avantgarde törekvésekben, hangsúlyosak az alapszínek: a vörös, a sárga, a kék. De ez a több réteges szerkezet, a felfelé haladó cselekmény már azt a freskófestészeti törekvést sejteti, amely néhány évvel később a nagy mexikói festőket foglalkoztatta, és falképeik egyik jellemzője lett. Ez esetben nem is annyira Uitz egyéni kezdeményező ereje a fontos, hanem az, hogy az adott festészeti elképzelés egy különös feszültségű történelmi pillanat terméke.

Uitz művészete 1919-ben érte el első csúcspontját, és annyira meggyőző volt, hogy noha ő azonnal emigrációba kényszerült a bukás után, még évekig elevenen hatott a hazai művészetben. Ez a hatás jellemezte *Aba-Novák* Vilmos és *Szőnyi* István pályakezdését; őket nem Uitz forradalmisága, hanem festői monumentalitása vonzotta. 1922-ben *Hevesy* István kritikája is úgy méltatta Uitzot, mint az új eszmék képi megvalósítására leginkább hivatott művészt.

A művész emigrációs tevékenysége itthon azonban csak a húszas évek elejéig, nagyjából párizsi tartózkodásáig volt nyomon követhető. 1923-ban alkotta a *Párizsi Kommün*re emlékező barikádkompozíciót, amelynek sajátos feszültsége, montázsszerűen összefogott jelképsora a hazai forradalmi hullám utórezgése. Uitz művészetének forradalmisága később az emigráció körülményei szerint változott, de arra már nem volt mód, hogy itthon hatni tudjon.

Hazai munkássága rajzaival, képeivel, plakátjaival, freskóként meg nem valósult terveivel egyik csomópontja annak a forradalmi vonulatnak, melynek képzőművészeti tetőződése a Magyar Tanácsköztársaság művészete.

a. n.

könyvtárügy

területi együttműködési köröknél jöhetnek elsősorban számba.

A nemzetiségek anyanyelvű irodalommal való ellátását a rendeletben megnevezett *nemzetiségi alapkönyvtárak* végzik ezután.

Jogszabályunk ismételten megerősíti az *Országos Könyvtárügyi Tanács*ot mint a kulturális miniszter tanácsadó, véleményező és javaslattevő testületét.

Már az alapjogszabályokban új értelmet kapott a *tudományos* jelző. Ezentúl nem könyvtártípust jelöl, hanem olyan bármiféle típusú könyvtárat, amely szolgáltatásainak színvonalával és a könyvtári rendszerben játszott szerepével (pl. együttműködési kör vezetésére vállalkozik!) kiérdemli ezt. Mostani rendeletünk a tudományos cím (és osztály) odaítélésének feltételeit és módját írja elő. Reméljük, hogy e téren nemes verseny alakul ki a legjobb könyvtárak között.

Végül két bürokratikusnak látszó tennivalót is tartalmaz a miniszteri rendelet. Az egyik a könyvtárak *központi nyilvántartás*ának létrehozása, a másik a *szervezeti és működési szabályzat* elkészítése vagy megújítása. A központi nyilvántartásra azért van szükség, mert tulajdonképpen mindmáig nincs pontos áttekintésünk a hazánkban működő könyvtárak számáról és jellegéről, ami olykor akadályozza a munkát (pl. a felügyeletet). A szervezeti és működési szabályzatok megíratásával arra szeretnénk késztetni a könyvtárakat, hogy az általuk ellátandó közönséget minél jobban megismerve, minél tudatosabban fogalmazzák meg (vagy fogalmazzák újra) tennivalóikat és szervezetüket.

Ezzel a könyvtárügy jogszabályi áttervezése befejeződött. Most már a megújulásnak kell megkezdődnie. Olyan formában, ahogy az említett három jogszabály megtervezi, a magyar könyvtárügy rendszere még nem létezik, s nem várhatjuk, hogy két-három éven belül létezni fog. Az 1956. évi könyvtári törvényerejű rendelet végrehajtásán is kereken húsz évig munkálkodtunk, s legfeljebb tíz évvel kiadása után mondhattuk el először: a jogszabályban megadott program kezd a valóságban is körvonalazódni.

Nem lesz ez máshogy új jogszabályaink megvalósításával sem. Hol van az még, hogy – mondjuk – egy éppen csak kijelölt megyei iskolai könyvtári központ olyan hely- és tárgyismerettel, olyan hatékonyan tevékenykedjék, mint a megyei könyvtárak módszertani szolgálata! S nem kevésbé gyakorlatlan e munkában jó néhány új szakkönyvtári hálózati központ is. Az új hálózatok tagkönyvtárainak szintén más irányú igazodásához és másfajta kérésekhez kell hozzászokniuk.

Az együttműködési körök és a kooperációs központok tevékenysége természetszerűen még inkább a jövőben bontakozik ki. Pedig működésükre évről évre nagyobb szükség van: modern korunk információ-áradatában – és tegyük hozzá: *egyre drágább* információáradatában – a szakirodalmi ellátottság elért színvonalát csak a lehető legegyszerűbb gyűjtési és szolgáltatási munkamegosztással lehet fenntartani.

A rendelet – egyenként vagy csoportosan – mintegy háromszáz könyvtárról külön is megemlékezik. Ezek a magyar könyvtárügy minősített intézményei, ha úgy tetszik: „tisztjei". Mint ilyenek saját munkájukon és szolgálatukon kívül szerepet kaptak a könyvtárügy egyik vagy másik részének, tartományának rendeltetésszerű működésében. Ezek a szerepek két feltétellel teljesíthetők ki. Az egyik az „utak és csatornák" feltétele, hiszen a hálózat, az együttműködési kör és mindenféle egyéb gyűjtési-szolgáltatási kooperáció nem más, mint „út és csatorna". A másik feltétel, hogy ezeknek az „utaknak és csatornáknak" mindkét végén legyen megfelelő épület, felszerelés, állomány és könyvtáros. Mégpedig – hogy visszatérjek cikkem nyitó hasonlatához –, az egyiken nagy „középület" vagy „áruház" (ezek a minősített könyvtárak), a másikon pedig „lakóház" (a tagkönyvtárak). Nos, minősített könyvtáraink közül sok még egyáltalán nem kelti a középület benyomását, vagy ha igen: a régen kinőtt középületét. Hát még milyen tarka a kép azoknál a könyvtáraknál, amelyeket lakóházként említettem!

Ezt a „középület-lakóház" kitérőt azért tettem, hogy rámutassak: noha új jogszabályaink elsősorban az „utakról és csatornákról" beszélnek, funkcionális előírásaikban ennél jóval több rejlik: nemcsak az „út- és mélyépítési feladatokat" tervezik meg, hanem a „magasépítésieket" is.

Félreértés ne essék: az új könyvtárügyi jogszabályok ismertetése örvén nem „panasznapot" akartam tartani a lassú előrehaladásról, inkább arra akartam felhívni a figyelmet, hogy milyen alapos, sok irányú és távlatokat adó rekonstrukciós tervezésen ment át a magyar könyvtárügy, s hogy mennyi tennivaló áll előttük.

Az 1956. évi könyvtári jogszabályok egyébként a mostaniaknál jóval merészebben terveztek, mert úgy *kellett* tervezniük. A magyar könyvtárügynek akkor látható „városa" talán még „nagyközség" sem volt. Ám az akkori tervek alapján húsz évig folyt munka kétségtelenné tette könyvtárügyünk „igazi várossá válását".

Most, hogy teljessé váltak a következő megújulás „kiviteli tervei", hozzá kell kezdenünk megvalósításukhoz. Függetlenül attól, hogy az elején – úgy látszik – lassabban haladhatunk. Meg vagyok azonban győződve arról, hogy évente mégis új és új részleteket tudunk majd átadni a tökéletesített magyar könyvtárügyből jogos tulajdonosának: a művelődő, tájékozódó népnek.

Futala Tibor

Plakát (1919)

(Tóth Bálint felvételei)

Emberiség (1919)

Építők, részlet (1919)

A Párizsi Kommün (1923)

SZAKSZERVEZETEK MAGYAR HÍRKÖZPONTJA
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-148, 340-726
Képmüvelés
1979

Amióta e téma foglalkoztat, folyton előttem van egy kép. Ki ne botlott volna már járdapúpba, aszfaltozott világunk eme sajátos képződményébe, amely úgy keletkezik, hogy a járdaépítéskor tetszhalottként eltemetett gyökér tavaszra ágat hajtva föltápászkodik a földből, s magával emeli a burkolatot: ebben botlik meg a láb s az elme. Mert bármily reménytelen a törtető gyökér sorsa, fa már sosem lehet belőle, ugyanakkor tragikus és lenyűgöző is életereje. Akár a csatolt falvaké vagy társközségeké.

Egy csatolt község

Zádor tíz évvel ezelőtt önálló tanácsú község volt egy társközséggel, ma hat kisközséggel együtt Kétújfaluhoz van csatolva. Körzetesítették a téeszt és az általános iskola felső tagozatát (naponta hatvan gyerek buszozik), a postát, elment az állatorvos is. Az összeköttetés Szigetvárral és Kétújfaluval viszonylag jó (éjfélkor érkezik Zádorba az utolsó busz). A faluban harminchárom gépkocsi, 127 tévé és 137 ház van. Lakóinak száma alig vagy nem változott. Hogy fogalmunk legyen egy ilyen körzet nagyságáról: a nyolc községnek együtt sincs 2800 lakosa; ebből Zádoré 526, a körzeti központé is csak 732. Ilyen körülmények között – s Baranya 72 körzetében 212 falvacskában kb. 100 ezer ember él – természetes az összevonás. Zádor esetében azonban azt is szemlélhetjük, mit jelent ez a kultúrát illetően.

A *klubkönyvtár* a főutca közepén áll: régi, de tatarozott; viszonylag jól felszerelt, tágas a könyvtára, szabad polcain nemcsak könyveket találunk (állománya 2400 kötet körül van, ez több mint kétszerese a tíz év előttinek), hanem népművészeti tárgyakat is; fazekakat, kulacsot, a kisbíró dobját, rátéteseket, súlyfelhúzós órákat, rokkát. Viszont a könyvtár összesen egy folyóiratot *kap*, s egyetlen napilapot sem. Kap, mert a megrendelést és a beszerzést a központ végzi, s – mint az 1936 óta itt élő *Majorosi* István klubkönyvtár-vezetőtől megtudtam – anélkül, hogy vele egyeztetnék. A központi könyvtár kéri ugyan az igénylést, de ajánló jegyzéket már nem küld. A költségvetést is központilag készítik, de azt nem ismertették, mekkora összeg jut belőle a zádoriaknak. Hajdan más megyékből is idejártak az összefogás tanulmányozására, 1973-ban a Miniszteri Dicséret kitüntetést is elnyerték. A téesz most is viszi dolgozóit évente négyszer színházba Pécsre, s három-négy országjáró kirándulásra harmincöt személyes buszán.

A körzetesítésnek itt még nem a hasznát, hanem inkább az árnyoldalát látják. Nemcsak a klubkönyvtár-vezető, hanem a KISZ-titkár, *Krisztbaum* József is erre panaszkodik. „Nem megy ez a bicikli" – mondja kissé epésen. Ha például bált akarnak rendezni, a központ nem mindig járul hozzá, pedig még sose fizettek rá, mondja. A tervezésben is csak a témát jelölhetik meg, az időpontot, előadót már nem. Túlságosan alárendelt szerepet játszatnak velük – summázzák, s ebben lehet is valami igazság.

Én abból a tényből is messzemenő következtetést vontam le, hogy a központi intézmény igazgatója egyetlen egyszer sem járt a faluban. Pedig eredményt csak úgy lehet elérni, ha a vezető ott van a művelődők között. Kivált fontos lenne ez itt, ahol alig akad értelmiségi. Egyetlen pedagógus él csak a faluban, a téesz helyi részlegeiben is legfeljebb csak három-négy értelmiségit találunk, s körülbelül ugyanennyit, aki máshol dolgozik, de itt él.

Mit lehet ilyen körülmények között elérni? Bizony szaporodnak a múltba sóhajtások, a *voltok: Volt* egy jó pávakörünk, *volt* egy irodalmi színpadunk... az ifjúsági klub is inkább csak névlegesen létezik, a KISZ-oktatás és a rendezvények vették át a szerepét úgy-ahogy: politikai vitakör, kirándulás, társadalmi és családi ünnepélyek. De hogy tenni akarnak, bizonyítják a maguk készítette virágtartók, szádák a klub díszítésére. A klub, a könyvtár és a nagyterem (mert az is van) felszerelése elavult. Van viszont hatezer forintos elektromos zongorájuk: öt éve vette az énekkar részére a még önálló tanács. A leánytánccsoport ma is működik tizenkét taggal. Igazán pezsgő élet csak a nők klubjában folyik. Ebben tizenhat évestől hatvanévesig találunk dolgozókat: téesztagokat, cipő- és konzervgyári bejárókat. Hétfőnként jönnek össze előadásokat hallgatni, beszélgetni, vetélkedni, kézimunkázni. Évente három-négy kiállítást is rendeznek munkáikból, s ezeket kicserélik más településekkel; jelmezbált, családi esteket tartanak, brigádvetélkedőt is rendeztek öt brigád 115 tagja között: show-műsort kaptak érte ajándékba. A klubnak tiszteletdíjas vezetője van.

A könyvtárba száznyolcvanheten iratkoztak be (tíz éve kettőszázharmincegyen): ezekből 14 év alatti kb. 60; összesen 3800 kötetet kölcsönöznek évente (a 14 év alattiak 2031-et), azaz átlagosan húsz kölcsönzés jut egy olvasóra (de egy felnőttre kb. hat kötet, egy gyermekre viszont kb. harminc). Ezen az estén például zavartalanul beszélgethettünk a 18-tól 20 óráig tartó kölcsönzési időben, mert összesen ketten dugták be a fejüket, ők sem könyvért jöttek... A KISZ-esek – kivált a téli ünnepek előtt – 30–40 helyre házhoz szállítva a könyveket, segítik az öregeket. Az ő klubjukban viszont nincs kézikönyvtár; könyvárusítás pedig az egész faluban se.

Ez a helyzet az egyik falvacskában.

Egy körzeti központ

Újpetre a központja annak a gazdasági egységnek, amelyhez 13 település között a szép nevű *Egerág* tartozik, maga is három másik község – *Áta, Kisherend* és *Szőkéd* – közigazgatási

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1979 MÁR 11

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

között a messziláfot. nyomta. Aztán kikapcsolta a — Senkinek, Magamnak aka- ba.

1021

Uitz Béla: A mezőgazdaság kollektivizálása

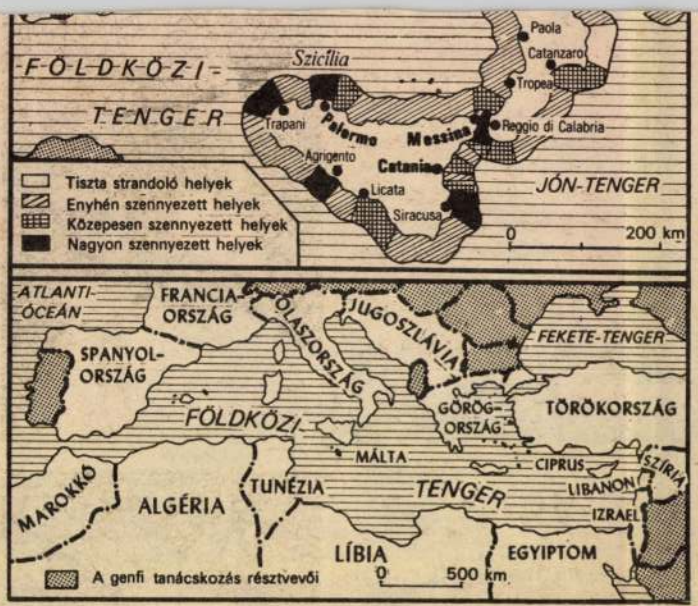

Genfben véget ért 18 mediterrán ország tanácskozása közös tengerük tisztántartásáról. A résztvevők elhatározták, hogy a következő két évben 3,2 millió dollárt adnak össze e célra; az ENSZ környezetvédelmi szervezete 1,6 millió dollárral járul hozzá, egyéb ENSZ-szervezetek 1,6 millió dollárral támogatják a tervet.

Albánia nem vett részt a tanácskozáson, de a ráeső összeget be kell fizetnie.

A tengerszennyeződés korunk egyik nagy problémája. A Földközi-tenger is — elsősorban a francia és olasz partokon — komoiy veszélybe került, amely a tenger élővilágának rohamos pusztulásában, a biológiai egyensúly kezdődő felbomlásában ölt testet.

Térképünk a Földközi-tenger egyik legsúlyosabban veszélyeztetett részét — az olasz tengerpartot mutatja be, amelyről rögtön kiderül. miért is esett vissza oly nagy mértékben az idegenforgalom Olaszországban.

— TERRA —

САЛВЕНСКО ДЕ

magasfokú gépesíte

Szliven megyében a szőlőültetvények területe jelenleg már elérte a 93 685 hektárt.

A szőlőtermesztés kiszélesítésének és fejlesztésének megvannak a reális feltételei, s ezen területeknek ez a legértékesebb hasznosítása.

A maximális koncentráció a termelés szakosításának eredményeként és a magasabb technológiai eljárások bevezetésével a szőlőtermesztés jó gazdasági mutatókat mutat önköltség, jövedelmezőség és rentabilitás szempontjából.

A szőlőtermesztés állandó emelkedést mutat — 1965-ben 33 ezer tonna volt, s ez 1973-ra elérte az 52 ezer tonnát, az elmúlt évben a sok kedvezőtlen tényező ellenére is 72 631 tonna termett.

A szőlőtermelés gazdasági hatékonyságának növelése csak a korszerű termelési eljárások bevezetésével oldható meg, amely kapcsolódik az új területeknek szőlővel történő betelepítésével. A széles sortávú, magasművelésű szőlőtermesztés az egyetlen útja ennek az iparszerűsítésnek.

Az újonnan létesített magasművelésű és széles sortávú szőlő sokoldalú lehetőséget biztosít az új termelési eljárások megvalósításához. A régi technológiával, egy szőlőművelő 10—12 dekárt tudott megművelni, most az új eljárással a széles sortávú, magasműveléssűvel pedig 68—80 dekárnyi szőlőt művel a szüretig.

A fiatal szőlőoltványok részére fontos a jó talaj megválasz-

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1979 MÁR 21

NÉPSZAVA

Uitz Béla festő- és grafikusművész

1021

abbahagyták a csatakiáltást, s [illegible] jól szemügyre vettek, miközben visszafelé a debreceni piros ágú [illegible]

Uitz Béla: Vörös katonák előre!

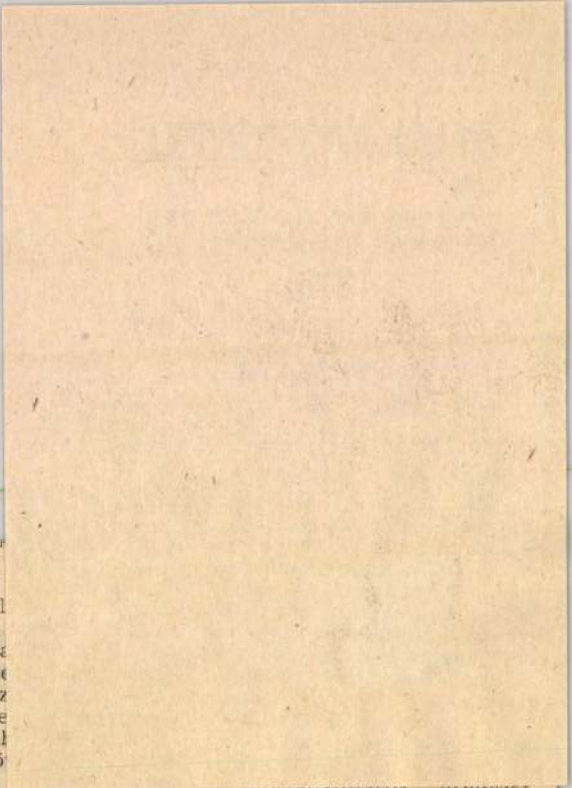

...támadók. Mi má-
...us elseje előtti napon értünk
...zolnokra, akkor már megin-
...ultak északra a csehek is.
...Elfoglalták Sátoraljaújhelyet,
...Miskolcot, Munkácsnál össze-
...ötöttetést teremtettek a romá-
...okkal és egészen Salgótarjá-
...ig jutottak. Hogy a románok
... Tiszánál megálltak, minket
...z északi frontra vezényeltek
...s Kisterenye és Pétervására
...özött foglaltunk állást és egy
...áncélvonattal együtt tartot-
...ik a vasúti vonalat. Mit
...ondhatók mást, mint hogy
...emény harcok voltak. Tudja,
...z volt az érdekes, hogy a sze-
...ényparaszt katonák mélyen
...itték: a tanácshatalomban
...öldhöz jutnak. De április 3-
...n kijött a földtörvény, ami-
...ől láttuk, hogy *földosztás nem*
...*sz*. Keserűek voltunk, minek
...gadnám, de az endrődiek kö-
...ül egy se mondta, hogy most
...ár nem harcolok, egy se
...ondta, hogy nem az enyém
... a forradalom. Mindenki
...élyen hitt abban, hogy mint
... munkásnak, a *szegénypa-*
...sztnak is gyökerestül meg-
...rdul a sorsa. És a tanácsha-
...almat védeni kellett, mert
...emcsak a románok és a cse-
...ek támadták, de belül az el-

iskolába, ahol
magunknak, s
a Jakab Rudol
fiúk, mert itt
az ellenforra
egyik fő fészk
tek, hogy össz
a cseh interve
kal. Mi pihenk
hettünk a kö
A Lenin-fiúk
tisztították a várost.

A dicsőséges északi hadjárat volt a harcok következő állomása:

Sok jó elvtársunk, barátunk kihullott a sorból. A mieinkkel együtt harcoltak, szenvedtek, s haltak osztrákok, oroszok és más nemzetbeli internacionalisták is, de felszabadult Miskolc, Kassa, Érsekújvár, a Vörös Hadsereg egészen a Kárpátok gerincéig jutott el. Mentünk előre, s mint valami csodálatos népünnepélyen, úgy fogadtak bennünket sorra a falvak, városok lakói. Kassán nem tartották meg, mert a cseh csapatok voltak ott, a május elsejét. Amikor odaérkeztünk és kikiáltották a *Szlovák Tanácsköztársaságot*, olyan ünnep volt az, olyan áradó öröm és boldogság, amilyet az a város ad-

...ellenforradalmárok átjátszot-
...ták a román hadvezetésnek, de
mégis mentünk előre, hajtot-
tuk őket, néha úgy, hogy még
a nyomukba is alig értünk.
Még jó ebédhez is jutottunk
egy alkalommal miattuk. Tö-
rökszentmiklós és Mezőtúr
között déltájban értünk az Al-
mási grófok kastélyához, ahol
a tiszttartó azzal fogadott ben-
nünket, hogy az *egész zászló-
aljat azonnal meg tudja ven-
dégelni a gróf úr nevében bir-
kapaprikással és friss cipóval*.
Nem kérettük magunkat, de
engem furdalt a kíváncsiság,
amiatt a terüljasztalkám mi-
att. Éppen aratásidőben vol-
tunk, gondoltam, endrődi sze-
gényembert biztos találok a
birtokon. Találtam is, aki az-
tán mesélte: nem nekünk ké-
szült a birkagulyás, hanem a
románoknak, de miattunk nem
volt idejük megenni, órája.

Uitz Béla

Marx-portré

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
MŰVÉSZET, 1980. március - 44. lap.

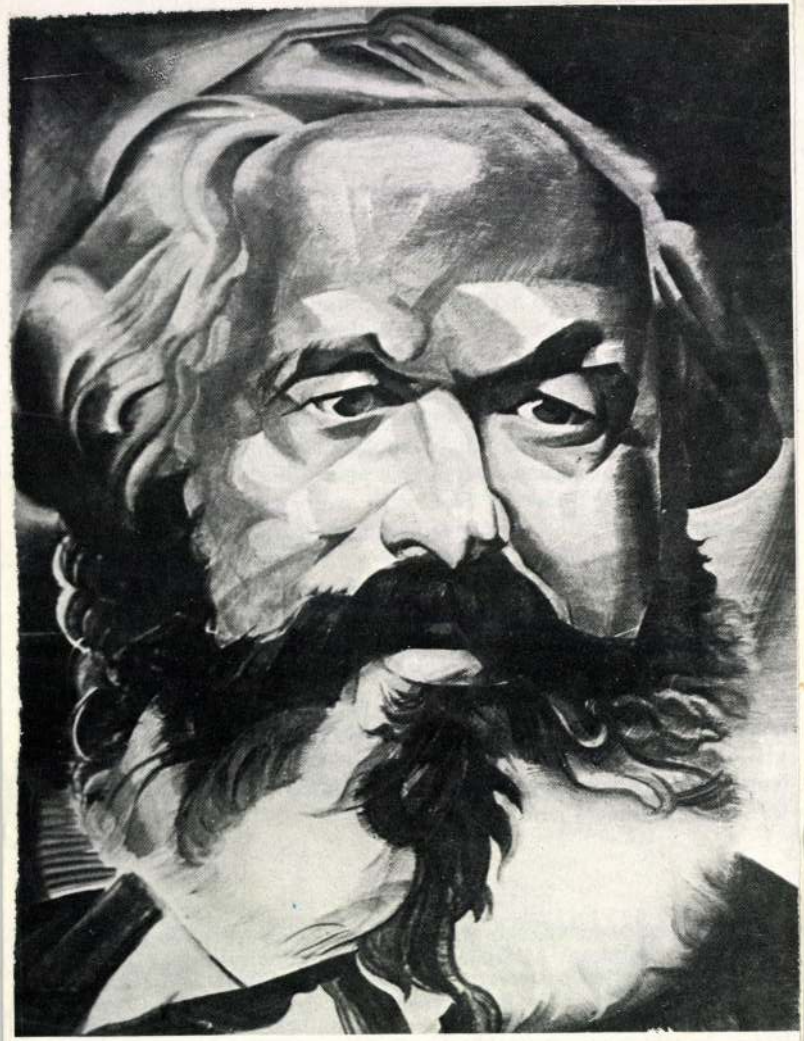

M E G H I V Ó

A Tudományos Minősitő Bizottság meghivja Önt

NAGY ZOLTÁN

Uitz Béla korai szovjet korszakának müvészete /1926-1938/

cimü kandidátusi értekezésének nyilvános vitájára, amely 1981. március 26-án /csütörtök/ délután 2 órakor lesz a Magyar Tudományos Akadémia nagytermében /Budapest V. Roosevelt tér 9/.

Az értekezés opponensei: Hárs Éva
a müvészettörténeti tudományok kandidátusa

Sziklai László
a filozófiai tudományok kandidátusa

Az értekezés megtekinthető a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárában /Budapest, V.Roosevelt tér 9/ és az Egyetemi Könyvtárban /Budapest, V.Károlyi Mihály u.1o/.

A nyilvános vitában minden jelenlevő részt vehet és irásban is észrevételt tehet.

TUDOMÁNYOS MINŐSITŐ BIZOTTSÁG

Mitz Béla, festő

L: Hincz Gyula

Bereczky L: Festészet, vizuális kultúra, komenőség 11

Népszabadság, Bp. 1979 nov. 11.

Kiss Béla, festő

L: Kass János

Tandi L: Kass Jánosnál 91-96

Tiszatáj, Szeged, 1980. júl. XXXIV/7.

Ulitz Béla, festő

L: Berény R.

7.

– Magyar képzőművészeti Tárlat –

Népszabadsag, Bp. 1979. dec. 20.

Kitz Béla, festő

L. Czóbel Béla

– : Magyar Tárlatok

2.

Esti Hirlap, Bp. 1979. dec. 19.

Uitz

Nyolcak és az aktivisták címmel tárlat nyilt a római Berberini palotában, ahol a művész alkotása is szerepelt.

Magyar Hirlap 1980/6/26/8

Ulitz Béla, festő

L. Erdélyi Attila

– Emlékezés Erdélyi Attilára 73-83

Új Auróra, Békéscsaba, 1970,

Újházi Péter, festő

● ÚJHÁZI PÉTER ÉS ECSEDI MÁRIA festőművészek kiállítása ma délután 5 órakor nyílik a Fejér megyei Móron.

-: Újházi Péter 12.

Esti Hírlap, Bp. 1979 jún. 16.

D. Gy.: Fizikgyrapírva lesbe
Élet i Tudomány, Bp. 1979 XII. 7.
1557
XXXIV/49.

Mitz Béla, p

OS ENERG

éve a Dunazug-
sönyön és a Mát-
-hegységig működ-
erületén vulkánok.
nban (3—4 millió
Balaton-felvidék
nétlődtek a vulkáni
alaton vonalán az
álkozhatott termé-
ekkel. Ezek a ter-
azonban kihűltek,
cban a természeti
otermikus energia
sak a gazdaságilag
módját, a hévizek
elhasználását enge-

ık fúrására viszont
, különösen az *Al-*
c a földtani adott-
ce aljzatát alkotó
iszonylag vékony,
megét alkotó kőzet-
n a felszínhez. Ezért
1 Celsius-fokos nö-
erről a múlt héten
— a földi átlagnál
közönként, 20 mé-
videbb szakaszon is
az 1000 és 2000

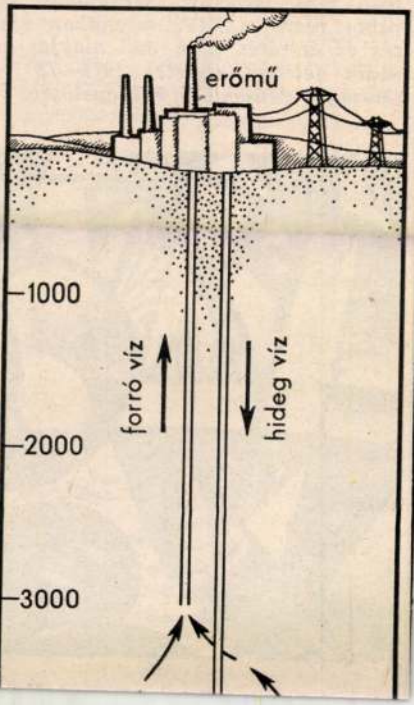

en rejlő vízadó ré-
Celsius-fok közötti
t termelhetünk.

s szennyezhet

nknek a környezet
30—40 fokra való
sze *30—60 Celsius-*
hőlépcsőt haszno-
tadás folyamata is
ezért a hévizek hő-
k egy részét fordít-
a. Mivel ilyen mó-
termálvízből átla-
vi energiát nyerhe-
g barnaszénből, a
épületek, az ipar-
őgazdasági üzemek
et kellene folyama-
a rétegekből. Ez
osítás *költségeit nö-*
kell fúrnunk; na-
elosztóhálózatra van
vattyúznunk kell a
nmaga is több ener-
), hanem *más ve-*
t.

ől van szó, s ez nem

A hő- és sószennyezés elkerülésének egyik lehetősége: a termálvíz zárt rendszerben kering. A hőjétől megfosztott termálvizet visszajuttatjuk a származási helyére, ott ismét felmelegszik, s ismét hasznos energiát szállít a felszínre

gyobb, mint azoké a *felszíni vízfolyásoké*, amelyekbe elvezethetnénk, s így azokat *szennyezné*. Az 1000—2000 méteres mélységben ugyanis, ahonnan a hasznosítható termálvíz nagy részét termelhetjük, sok vizet tározó, jó hozamú kút kialakításához kedvező (pannon) homokrétegek helyezkednek el. Föléjük vízzáró rétegek települtek, ezért pórusaikba zárva azóta is megőrizték azt a *tengervizet*, amelyben a szemcsék leüle-

Mitz Béla, festő

L.: Zichy M.

É. J. Képzőművészek és iparművészek 379.

Élet és Tudomány, Bp. 1980. márc. 21. XXXV/12.

Mitz Béla, Jestő

L. Pátzay Pál

— Pátzay Pál

7.

Nemszabadság Bn. 1979 szept. 15

Uitz Béla, festő

L: Korniss D.

Lóncz S: Kéjszőmův. krónika 536-540

Jelenkor, Pécs, 1980. jún. XXIII/6.

Ulitz Béla, festő

megemlítve.

7

Kende János: Visszaemlékezések a forradalmakra

Népszabadság. Dec. 1979 aug. 23.

Urai Erika, grafikus

Urai Erika – Boglár Lajos: Hogyan lakunk?

c. könyve most jelent meg

–: Most jelent meg 8.

Nérszabadság, Bp. 1979 aug. 28.

Mitz Béla, lestő

~~[illegible]~~

L. Vaszary János

9.

–: Magyar képzőművészeti kiállítás Pozsonyban

Népszabadság, Bp. 1980. jan. 16.

Uitz Béla

„Salkai a bitófa alatt"
(repro)

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
Művészet, 1980. március – 44 lap.

Uitz Béla

Ludditák c.sorozata a proletár müvészet uj igényeit igyekezett realizálni.

Láncz Sándor: Szocialista művészetelmélet 1930.körül. MŰVÉSZET, 1980.március - 7.lap.

Ulitz Béla, Jertő

l. : Berény R.

(d-ö): A Nyolcak ... 306

Élet s' Tudomány, Bp. 1981. március, 6. XXXVI/10

Uitz Béla, festő

Kiállításra szerepel.

9.

–: A hétvégi kurt. prog.

Nepszabadság, op. 1980 szept. 26

Uitz Béla

Fürdőzők

Uitz Béla: Fürdőzők, ecset, tus, 24,5×36 cm, 1916

Krunák Emese: Az autonóm rajzról - egy születő biennálé kapcsán
MŰVÉSZET, 1980. november - 15.

Uitz Béla

A művészi rajz az 1920-30-as
evekben Magyarországon az Akti-
visták, a Nyolcak és Uitz Béla, va-
lamint Derkovits Gyula tevékenysége
revén csúcspontjához érkezett.

Kundák Emese: Az autonóm rajzról egy születő-biemalé
Művészet, 1980. november – 15. lap

Uitz Béla

A két világháború közötti
időszak kiemelkedő mes-
tere a művész.

Kruniák Emese: — Az autonom rajzról — . . .
Művészet, 1980. november – 15. lap.

Uitz Béla

Uitz Béla „Fürdőzők" című
rézkarca és annak rajzi vár-
lata a Mihályfi hagyatékban
van.

Rzunák Emese: Az autónóm rajzsol — . . .
Művészet, 1980. november — 15. lap.

Uitz Béla

Uitz „Fürdőzők"-jén az ecset-
tel való rajzolás mindenképp
a festésher közelít.

Kunák Emese: Az autónóm rajzról — . . .
Művészet, 1980. november — 15. lap.

Uitz Béla

Misszhori emlék

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
MŰVÉSZET, 1980. március - 44. lap.

3 *Uitz Béla: Misszhori emlék, papír, ceruza, 29×20,5 cm, 1933*

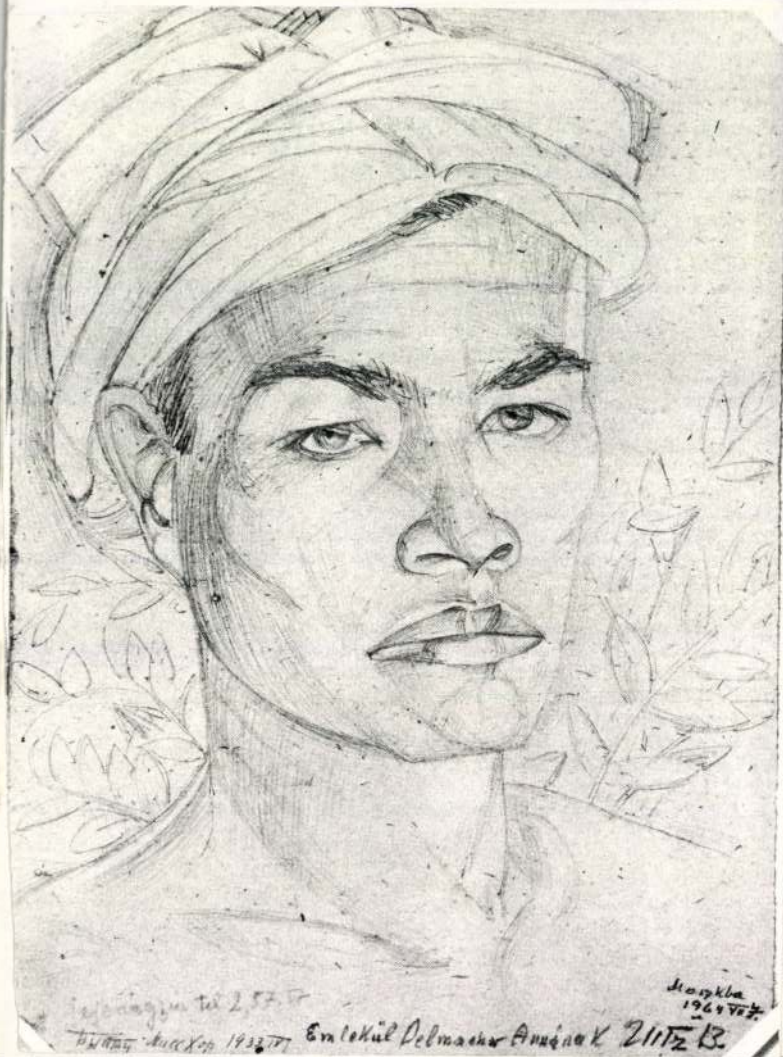

Uitz Béla

General Ludd VII., rézkarc

Láncz Sándor: Szocialista művészetelmélet 1930 körül.
MŰVÉSZET, 1980. március 7.lap

AUF DIE FABRIKEN!
ZERTRÜMMERT DIE MASCHINEN!

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

a művész 1964-es „Rövid adatok kommunista-művész tevékenységéről" című tételes önéletrajzában írja a 6. pontban, hogy „1919-ben... a művészeti dolgozók szakszervezete kommunista bizottságának tagja lettem". dr. Bajkay Éva művészettörténész 1974-es Uitz Béla c. monográfiájában részletesen ír erről az időszakról is.

Varga Imre: aki 19-ben a szindikátus titkára volt.
Szocialista Művészetért, 1980. szept.

Nitz Béla

R. Gy.: Rippl Rónaitól Gombosi Györgyig
Rajzneuvészeti kiállítás a
Nemzeti Galériában

Népszabadság, 1984. V. 9.

Uitz Béla

Kovács Sarolda: Egy proletár festő a Tanácsköztársaságban

Népszabadság, 1984. IV. 30.

Litz Béla (1887-1977)

„Asszonyfej" Tusrajz 37x30 cm

J. l. G.: Litz Béla 912. II.

Kikiáltási ár: 12000 Ft.

BÁV 53. Képaukció Bp. 1980. december

Lütz Béla (1887-1972)

„Merengő nő"

vegyes technika 51x23,5 cm (sérült)

Kikiáltási ár: 12000 ft.

BÁV 54.Képaukció Bp.1981.május

Uitz Béla
(Mehala, 1887 - Bp. 1972)

„Olvasó munkás" Tus 54x36 cm

kiliáltási ár: 8000 ft.

BÁV 57.Képaukció Bp.1982.május

Uitz Béla

Krimi táj

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
MŰVÉSZET, 1980. március - 44. lap.

4 *Uitz Béla: Krimi táj, papir, szines tus, akvarell. 50×50 cm. 1933*

Uitz Béla

Mihályfi Ernő hagyatékában szerepel alkotása, mely Szécsényben a Kubinyi Ferenc Muzaumban került kiállitásra.

Magyar Hirlap 1981/7/4/6

Kitz Béla, festő

L: Banga F.

Lánor S: Képzőműv. krónika 726-730

Jelenkor, Pécs. 1981. júl-aug. XXIV/7-8

Klitz Béla, festő

megemlékezve

Kollár Tamás: Egy ember élete

Népszabadság. Bp. 1981. jan. 9.

7.

1021

1979.III.9.Kossuth 12.oo Gné
Déli krónika

- A mult év legszebb plakátjai a Nemzeti Galériában. Sárközi Erikát hallják.

- Tulajdonképpen mi a plakát. Képes ábrázolással és szöveggel ellátott sokszorositott falragasz. Célja a figyelemfelkeltés, a reklám. És ez többnyire sikerül is. Jó magam mindig szivesen nézem őket, bár ugyan ugy megjegyzem a blőd versikét, mint a müvészi fotót a hirdetőoszlopon. Pedig micsoda különbség lehet plakát és plakát között. És hogy milyen fontosak ezek a különbségek, mi sem bizonyitja jobban, minthogy a tavalyi legszebbeknek nem más, mint az ország első képtára adott otthont. Persze azt se felejtsük el, hogy plakátmüvész volt például Toulouse-Lautrec, vagy a magyarok közül Uitz, Poór Bertalan, Bortnyik Sándor. Büszkén is vették át a mai müvészek a Magyar Hirdető, a Kulturális Minisztérium, a Belkereskedelmi Minisztérium, a Kamara és a Fővárosi Tanács dijait. Három plakát nyerte el az év legjobbja dijat és cimet. Mindháromra emlékezhetnek az utcáról. Az egyik fődijas Helényi Tibor: Mai görög müvészet cimü kiállitási plakátja. Két izmos, klasszikusrajzu férfikézben egy-egy botféle. De lehet iron, vessző, amivel Archimedes huzott köröket a porban. Lehet, hogy egy oskolamester magyarázó keze az egyik, vagy gerelyt tartó olimpikoné a másik. Szép gondolatébresztő rajz. Casanova a második fődijas Bányai István filmplakátja. Hát erről nem tudok mit mondani, a hires férfit ábrázolja, ugy ahogyan mi azt elszoktuk képzelni. A harmadik dijat Bakos István kapta a Danton halála cimü szinházi plakátért. Ezek a kategóriákon felüli fődijak. Egyébként 6 nivó-dijat is kiosztottak. Például a kereskedelmi kategóriában a Hungaroton plakátja lett az első. Tóth József szép romantikus fotója, a Lilaruhás hölgy zöld mezőben fehér gramafonnal. Fintha József szép szemüveges nője a külkereskedelmi kategória nivó-dijasa. A Granvisus plakát naptára, vagy naptár plakátja nem tudom, hogy helyesebb. Aki a többire is kiváncsi, 115 szép plakát látható itt a Nemzeti Galéria C-épületében má tól.

Lutz Béla, festő

d. Pór B.

Harangozó M.: Nyolcak és Aktivisták 2.

Esti Hírlap Bp. 1981. július. 12.

Vitz Béla

A Budapesti Szinház szóró lap-
ja Vitz Béla metszetének fel-
használásával.

Szabó Júlia: Az új stáció
Művészet, 1981. felmár – 42. lap.

Uitz Béla

A Magyar Nemzeti Galériában február 5én nyilik meg a Nyolcak és az aktivisták c. tárlat, me yen a müvész alkotásai is

Magyar Hirlap 1981.1.28.6

— Az expresszionizmus, a kubizmus és a futurizmus tanulságait ötvöző sajátos magyar aktivistastílus első szakaszában *Nemes Lampérth József* és *Uitz Béla* képein, monumentális tusrajzain öltött legerőteljesebb formát. A kiállítás az ismertebb művészegyéniségek reprezentatív bemutatásán túl felsorakoztatja a magyar avantgarde kisebb mesterei nek fontosabb műveit, ezáltal te szi teljessé az összképet. A magyar aktivizmusnak az első világ háború idején kibontakozó, erő árasztó emberért jajduló, plasz tikusan építkező figuratív stílu sa 1919-ben — elsősorban a pla kátművészetben teljesedett ki. tárlaton több plakát is helye kap.

Kiss Béla, költő

L. Pór B.

Bibliográfia: A magyar szoc. kult. tört. (3) -14.
Népszabadság, Bp. 1980. júl. 6.

Uitz Béla, festő

L.: Kassák L.

Szilágyi J.: A magyar nov. kult. Tört. (4) 14.

Népszabadság, Bn. 1980 júl. 13

Witz Béla: Rojza
Tomás, Veszkemét, 1981. febr.
14.
XII/2.

rült megtalálma ...
műformát, melyben teljes világképének foglalatát adhatja. Ugyanakkor e
sséggel nyitott, bármely pontjára új építmény állítható. Arra a kérdésr
szt Csoóri Sándor saját fejlődésregénye történet-mozaikjainak füzérével
nt számára a bartóki modell, mit jelent modernnek lenni. A történetel
ésűek, maguk is képpé emelkednek, máskor az írói reflexió állítja nagyobl
kbe a felvillantott eseménysort. S mit mutatnak a történetek és reflexiók
képpé összeálló színes mozaiksort: mindegyik népszokás egy nagyará
rendszer része; hogyan lehet a modern költészet felől eljutni a népi kul
éppen kapcsolja össze ezt a kettőt Juhász Ferenc és Nagy László költésze
ttila-i közös ihlet jegyében a bartókiság egy kultúra tulajdonsága is lehet
személyé; miképpen változott a mítosszá alakított létélmény Bartóktó
tig; a reális önismerettel bíró közösség hatalmas megtartó erőforrássa
a népi kultúra nyelvi vakmerősége a létezés merészen kimondott fájdal
s; a látomásos realizmus igazabb valóság; Lorca nagy példája a parasztina
nesnek az összekapcsolása; újabbkori eseményeink megítélésében sokszo
tettük az okok helyébe; Hirosima a történelem legszürrealistább meta
óságképünkben szélsőségek keverednek: nagy elvontságok és tiszta köz
últ is benne van a jelenünkben; az új egyetemesség-eszmét fogalmazza
i „végső szemléleti egész" igénye, de Apollinaire, Picasso vagy Németl
vése is ez; József Attila a költészetben megvalósítja a bartóki szellemet
eti kultúránk kettéhasadásának képei sorakoznak; az erdélyi, népsorso
átlendülnek minden tilalmakon; a kiegyensúlyozottságért túlságosan nag
ország szellemi élete . . .

13

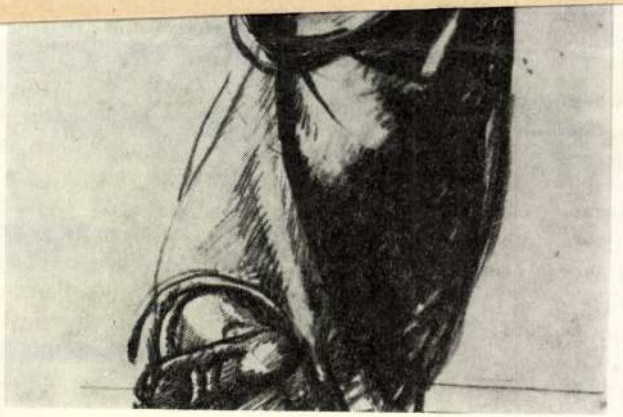

Mitz Béla, festő

d. Réti I.

Sümegi Gy: Az 1910-es kecskeméti ... 67-72.

Forrás, Kecskemét, 1980. febr. XII/2.

Uitz Béla

Uitz úgy véli: „Az internacionális forma jelszava nem forradalmi jelszó mert a forradalmi tartalmú neuzeti kultúra ellen támadásra hív fel. A neuzeti forma kérdése a tömegekkel való kapcsolat kérdése".

Wagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
Művészet, 1980. március-44 lap.

Vitz Béla

Az FMNI Vitz személyével kapcsolatos dokumentációja 1934-ig terjed. Vitz levéltárának, vagy lemondásának időtartamáról nincs adat.

Nagy Zoltán: Vitz és az FMNI.
Művészet, 1980. március – 44. lap.

Uitz Béla

1930 november 15-én Harkovban a forradalmi írók nemzetközi konferenciáján Uitz Béla és az ukrán A.M. Komaska tett javaslatot a Forradalmi Művészek Nemzetközi Irodájának megalapítására.

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
Művészet, 1980. március – 44. lap.

Uitz Béla

Az FMNI szervező és nevelő munkájáról szólva, Uitz rugalmas, mozgékonyságra, aktivitásra lehetőséget adó megfogalmazást igyekszik adni.

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
Művészet, 1950. március–44. lap.

Vitz Béla

Vitz a forradalmi művészet terminus használatával kapcsolatos fenntartásainak hangot adott.

Nagy Zoltán: Vitz és az FMNI.
Művészet, 1980. március—44. lap.

Uitz Béla

Uitz véleménye a nyugati művészetről elmarasztaló, „A proletár képzőművészet Nyugaton még igen gyenge – írja –, az első lépéseket tehát bújtatva kell megtennünk

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
Művészet, 1980. március – 44. lap.

Uitz Béla

Még nem ismertek fel elég irlá-
gosan az osztályharc szerepét ír-
ja Uitz az amerikai szekció szim-
patizánsairól.

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
Művészet, 1980. március – 44. lap.

Uitz Béla

„Külföldön sok forradalmi művész dolgozik. Feltétlenül napirendre kell tűzni a külföldi elvtársaknak nyújtandó segítség kérdését" mondja Uitz a szervezések moszkvai alakuló ülésén.

Nagy Zoltán: Uitz és az FMM
Művészet, 1980. március-44. lap.

Uitz Béla

Uitz a korszellemnek megfelelően igen egyoldalúan fogja fel a művészet és a politika viszonyát, ideológiai és politikai eszközöthel véli megoldhatónak a művészeti problémákat.

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI
Művészet, 1980. március-44. lap.

Vitr Béla

A 15. évforduló alkalmából az FMNI Moszkvában is megrendezte az ifjúsági forradalmi művészek seregszemlélét. Ezen Vitr Béla is részt vett.

Vargyfoltán: Vitr és az FMNI
Művészet, 1980. március - 44. lap.

Uitz Béla

1934-ben az FMNI és az Új Nyugati Művészet Múzeuma újabb-kiállítást rendez. Uitz tagja a Zsivinek, és az osztrák-magyar szekcióban és a moszkvai tagok között is szerepel.

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
Művészet, 1980 március – 44. lap.

Kitz Béla

A nyugati forradalmi művészek szeg-
szemléjen a művész bemutatkoga „Sallai
portre"-t, a „Kolhozparaszt"-ot és várla-
tokat a Kominterm-sorozathoz. Alko-
tásait külön teremben helyezték el.

Nagy Zoltán: Kitz és az FMNI
Művészet, 1980. március - 44. lap.

Vitz Béla

Vitz az 1934-es FMNI kiállításon három olajképével és freskóterveivel szerepel.

Nagy Zoltán: Vitz és az FMNI.
Művészet 1980 március – 44. lap.

Uitz Béla

Uitz Béla: Tájkép házakkal és fákkal, karton, olaj, tempera, 65×83 cm, 1918–1919 (fotó Nádor)

Tájkép házakkal
és fákkal

------Napló,
Művészet,1979.január /1.szám/ 46.oldal.

Udvardi Erzsébet

Az idő Tapolca felett.

(repro)

Hétter László: A helyszíni szemle.
Művészet, 1980. felmár – 14 lap.

Uitz Béla

"Sallai a bíróság alatt"
(repro)

Nagyboltán: Uitz és az FMIVI
Művészet, 1980. március – 44 lap

Uitz Béla, festő

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG MŰVÉSZETE címmel kiállítás nyílt meg Vácott, a Madách Imre Művelődési Központban. A november 23-ig látható tárlaton a húsz nagyméretű színes szitanyomat Uitz Béla, Pór Bertalan, Berény Róbert, Kassák Lajos és más mesterek grafikáiról, mozgalmi plakátjairól készült.

-:
Hu

8.

Népszabadság, 8p. 1979 nov. 10.

Uitz Béla festő- és grafikusművész

Derkovits Gyula 1916-ban Budapesten Kernstok Károly szabadiskolájába iratkozott be. Nagy hatást tettek rá művésztársai, először Szőnyi István, később Uitz Béla és Nemes-Lampérth József expresszionizmusa keltette fel figyelmét.

A. M.: Derkovits nevével.
Szövetkezet, 1979. okt. 31.

Uitz Béla festő- és grafikus művész

Pécsett, a Modern Magyar Képtárban volt kiállítása Uitz Bélának és Amerigo Tótnak.

Mikus Sándor: Victor Vasarely állandó tárlata Pécsett.
Új Szó, 1979. szept. 1.

Uitz Béla, grafikus- és festőművész

a Tanácsköztársaság 60. évfordulója tiszteletére a Munkásmozgalmi Múzeum kiállítást rendezett a tanácskormány művészeti rekvizítumaiból. A képes plakátok országos biztosava Bíró Mihályt, ne veztek ki, ő szervezte meg a legjobb grafikusok és festők, köztük Berény Róbert, Uitz Béla, Tór Bertalan bekapcsolását a plakáttervezésbe.

Tasnádi Attila: A Tanácsköztársaság művészeti emlékei.

Népszava, 1979. márc. 23.

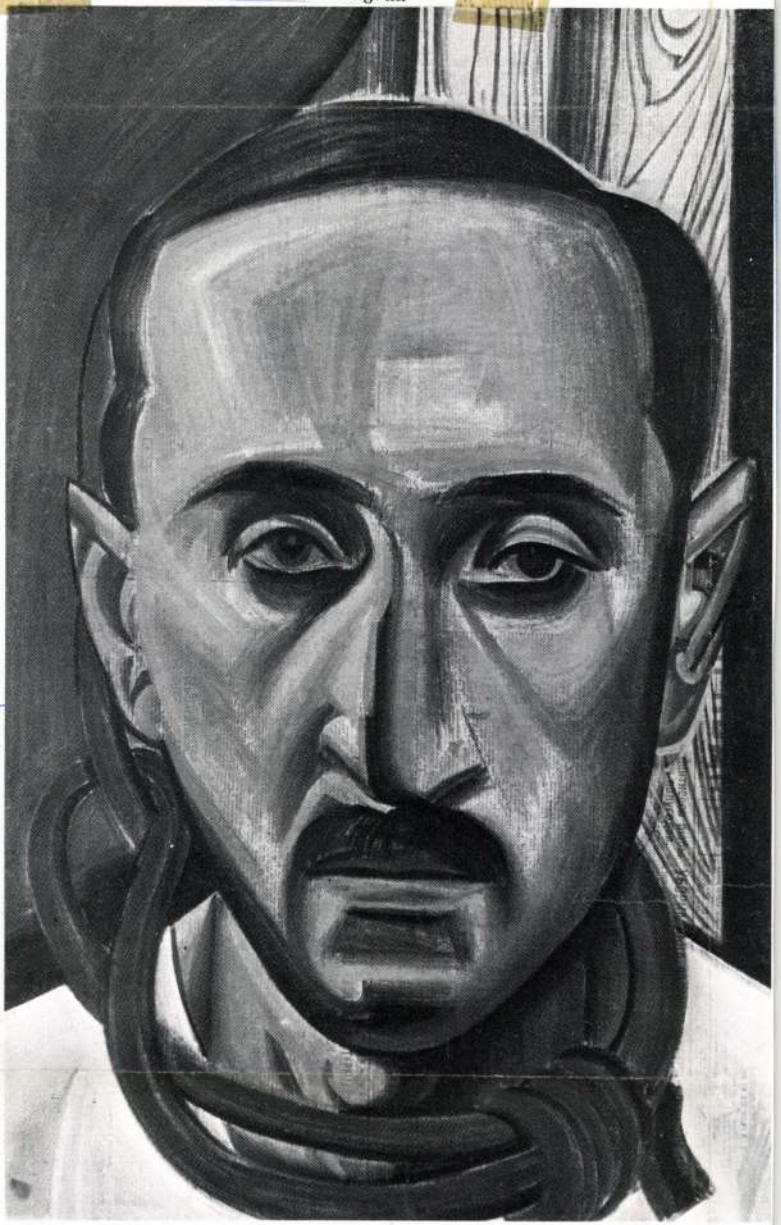

1 Uitz Béla: Sallai a bitófa alatt, olaj, papír, vászon, 101×66 cm, 1932, Ermitázs, Leningrád

vits szimbólumokat használjon, hogy közérhető legyen. Bonyolultabb, elvonatkoztatottabb szimbólumokat nem értettek volna meg azok az emberek, akik abban a korban harcoltak és szerettek volna valamit létrehozni, megteremteni.

8. Derkovitsot a magyar festészet egyik legnagyobbjának tartom, mert rendkívül hiteles és átfogó rajzot adott történelmünk egyik szakaszáról. És ez a kép azért olyan hiteles, mert a művész személyes sorsában a tömegek sorsa jelenik meg. Nem igaz az a vád, hogy Derkovits képei formailag nem hoztak semmi újat, mert az olyan művészet, ami ilyen mély tartalmakat hordoz, és ilyen filozofikus mélységekbe hatol le, mint például a *Nemzedékek* című kép, az megteremti magának a megfelelő formát, amivel egységet alkot. Ezért ez haladó művészet, függetlenül attól, hogy a mai ifjúságnak tetszik-e vagy sem, hiszen manapság nyilvánvalóan más formaproblémákkal küszködnek a fiatalok, és mást igyekeznek megtanulni.

Derkovits Gyula: Artisták, olaj, arany és ezüst porfesték, vászon, 98×105 cm, 1933, az MNG tulajdona (fotók Corvina Fotóarchívuma)

Uitz Béla, festő- és grafikusművész:

Generál Ludd VII. rézkarc, 33x42,5 cm, 1923.
Művészet, 1981. márc. 7. old.

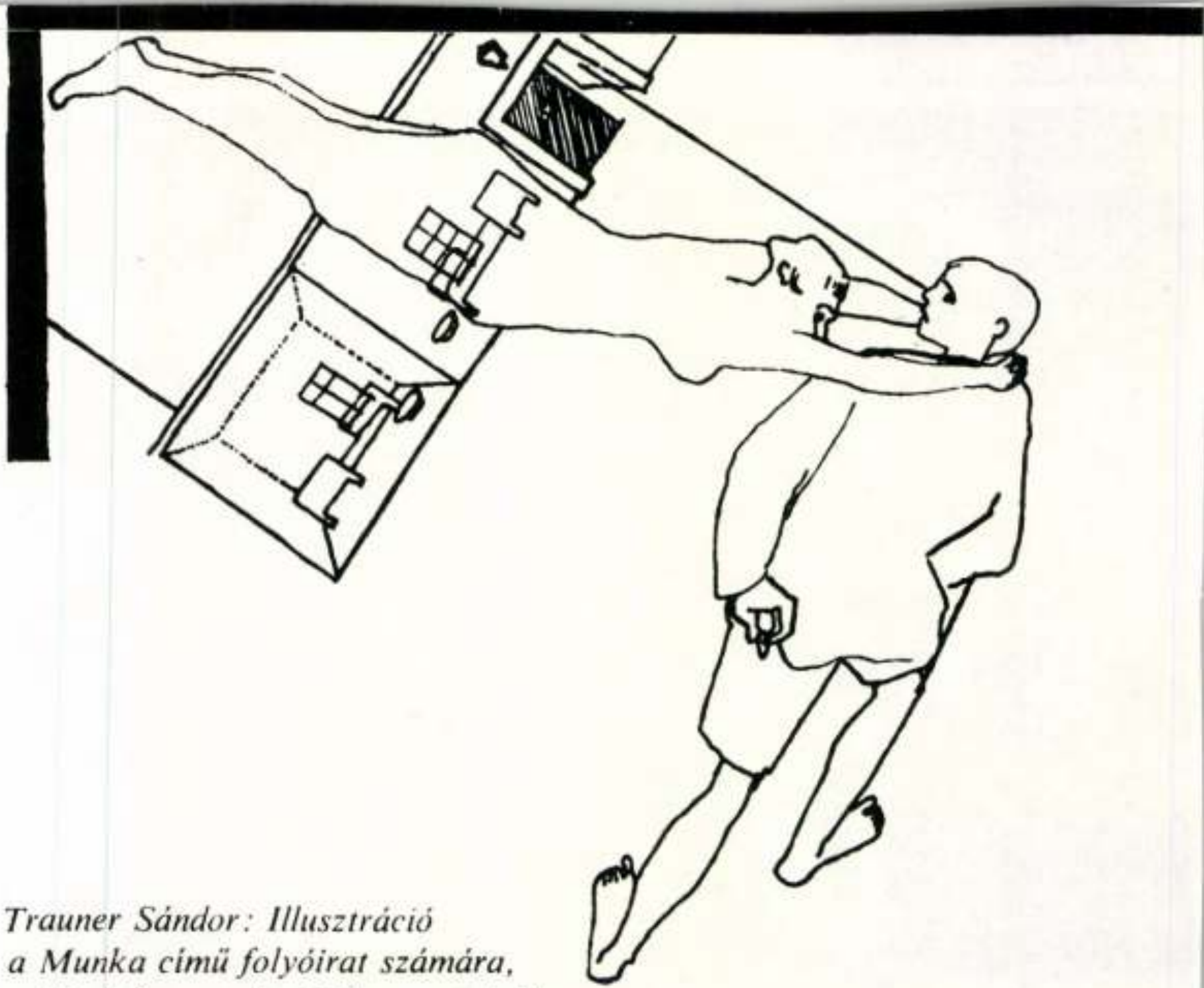

Trauner Sándor: Illusztráció
a Munka című folyóirat számára,
a Munkásmozgalmi Múzeum tulajdona

UITZ BÉLA

Kandidátusi értekezés tézisei

Uitz Béla korai szovjet korszakának müvészete (1926-1938)

Irta:

Nagy Zoltán

Budapest, 1981.

A disszertáció Uitz Béla korai szovjet korszakának (1926-1938) monografikus feldolgozása. A témaválasztást, az életmü szovjet periódusának önálló tárgyalását a szovjet müvészeti fejlődés sajátszerüségei, s a müvész pályájának ezzel összhangban alakuló és a korábbitól eltérő problematikája teszi indokolttá.

Az első fejezet Uitz 1926 előtti pályafutásának eseményeit, budapesti, bécsi és párizsi korszakát ismerteti. A szerző kiemeli azokat a mozzanatokat - az 1921-es moszkvai ut, az orosz konstruktivizmus ideológiai és müvészi hatása, munkásmozgalmi tevékenység Bécsben és Párizsban -, amelyek a müvész Szovjetunióban való letelepedését közvetlenül, vagy közvetve előkészitették.

A második fejezet Uitz első moszkvai éveivel foglalkozik. Elemzi 1926-27-es kiállitási szerepléseinek visszhangját; bemutatja a moszkvai müvészeti főiskola, a VHUTEIN keretében végzett pedagógiai és szervező munkáját; agitációs és környezetalakitó tevékenységét; a huszas évek szovjet müvészetének csoportharcaiban játszott szerepét.

A harmadik fejezet az 1931-35 közti periódust dolgozza fel. Képet ad a Forradalmi Müvészek Nemzetközi Irodájának szerepéről, Uitz titkári munkájáról, s a hagyományos értelemben vett müvészi feladatokhoz és müfajokhoz való visszatéréséről, amelynek során a műhelymunkától és az agitációs feladatoktól monumentalista aspirációinak kezdeti megvalósitásához jutott el.

A negyedik fejezet témája a kirgiziai korszak, (1935-38). A szerző elemzi Uitznak és munkatársainak a frunzei kormánypalotában végzett dekorációs munkáját, az 1916-os kirgiz felkelésről készitett freskótervet, s annak összefüggéseit a szovjet monumentális művészettel és a helyi előzményekkel.

Az ötödik fejezet kitekintést ad az 1939 utáni eseményekre, a kései szovjet korszak töredékesen maradó művészi vállalkozásaira, s összefoglalóan értékeli Uitz monumentalista tevékenységét, jellemzi a szovjet művészetben elfoglalt helyét.

Tudományos előzményként, nem számitva itt most az Uitzcal foglalkozó terjedelmes kritikai irodalmat, Kontha Sándor, R. Bajkay Éva és Szabó Julia kutatásai emlitendők meg. Kontha Sándor 1968-ban a Magyar Nemzeti Galéria Uitz-kiállitásának megszervezésével elsőként irányitotta rá a figyelmet a művész emigrációs és korai szovjet korszakára; ezen kivül számos cikket és tanulmányt publikált a témáról. R. Bajkay Éva a művész kisérőjeként és a Magyar Nemzeti Galéria Uitz-anyagának kezelőjeként gazdag forrásanyagot gyüjtött össze, s azt Uitz-életrajzában és egyéb publikációiban dolgozta fel; ő rendezte meg Uitz prágai, berlini és kisebb hazai kiállitásait. Szabó Julia a magyar aktivizmus történetét feltáró kutatásaival Uitz pályakezdetét, a Kassák-körrel való kapcsolatát világitotta meg; az általa rendezett aktivizmus-kiállitások pedig segitették Uitz oeuvre-jének az egykoru művészeti életbe való belehelyezését.

A szerző a téma feldolgozáskor komplexjellegü módszert választott. Egyrészt a biográfikus kereten be-

lül dokumentumok és forrásanyag segitségével megrajzolta a müvészettörténeti hátteret, bekapcsolva Uitzot a huszas-harmincas évek kulturális közegébe. Másrészt elemezte magukat a müveket, immanens esztétikai értékeiket és problémáikat, s rámutatott az adott társadalmi-müvészeti kontextussal való összefüggésükre.

A disszertáció uj kutatási eredménye az eddig kevéssé ismert korai szovjet korszak részletes feldolgozása. A szerző a szovjet és magyar muzeumokban, könyvtárakban és archivumokban végzett kutatásai alapján megrajzolja Uitznak az orosz-szovjet és a kirgiziai müvészeti életben játszott szerepét, s azokat a kapcsolatokat, amelyek őt az ukrajnai Bojcsuk-iskolához füzik. Átfogó képet ad Uitz 1926 és 1939 közti müvészeti fejlődéséről, amelynek során az agitáció és a környezetalakitás konstruktivista ihletésü programját a reneszánsz mintára elképzelt monumentális müvészet, illetve annak pszeudoklasszicizmussá való torzulása váltja fel.

Az értekezés témája és tudományos eredményei a huszadik századi magyar müvészettörténetre és a magyar-szovjet kulturális kapcsolatokra vonatkozó kutatásokban hasznosithatók.

Publikációk:

Uitz Béláról és Ludditákról. Müvészet, 1972/6, 11-12.
Uitz Béla Kirgiziában. Ars Hungarica, 1974/2, 423-440.
Uitz Béla kirgiziai hagyatéka és a szovjet monumentális müvészet. Ars Hungarica, 1976/2, 243-272.

A frunzei kormánypalota üléstermének dekorációja. Művészet, 1978/1, 14-17.
Uitz Béla első moszkvai évei. 1926-1930. Ars Hungarica, 1978/2, 245-273.
Uitz Muzeum - Uitz-életmü. Kritika, 1979/2, 7-8.
Uitz és az FMNI. Művészet, 1980/3, 44-46.
Uitz Béla művészetének visszhangja, 1926-27-ben. Kritika, 1980/11, 3-5.

MTA TTI
436/81.

Uitz Béla festő- és grafikusművész

A kecskeméti művésztelep 1912-ben nyílt meg. Az alapítótagok között volt Falus Elek grafikus. – Kis ideig Uitz Béla is megfordult a művésztelepen.

Lasonci Miklós: A kecskeméti művésztelep múltja és jelene.

Nógrád, 1980. ápr. 27.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

Kass János mondja: „nem felejthetjük el azt sem, hogy Derkovits Gyula grafikai munkássága milyen érték, hogy Kernstok Károly, Pór Bertalan, Uitz Béla is ott éltek, és dolgoztak élőttük s így eljutunk a 19-es plakátokig, a századforduló, a szecesszió, rajznűvészetéig, vagy még régebben Zichy Mihály grafikai munkásságáig."

Tandi Lajos: Kass Jánosnál.
Tiszatáj, 1980. 7. 93. old.

Litz Béla (Mohala, 1887 - Bp. 1972)

„Női portré" vegyes technika 35,5 x 26 cm
J. l. j.: Litz Béla, 914. Tulajdoni ár: 3500 Ft.

BÁV 58.Képaukció Bp.1982.szeptember

Uitz Béla (Mehala, 1887 - Bp. 1972)

„Női képmás" vegyes technika 35 x 22,5 cm

J. l. j.: Uitz B. 1914

Kikiáltási ár: 5000 Ft.

BÁV 60. Képaukció Bp. 1983. május

Mitz Béla, festő

l.: Bene Géza

—: Új képtár Sárospatakon

Népszabadság, Bp. 1981. jún. 9.

9.

Mitz Béla, festő

l: Ripp-Rónai

Fodor A: Simon Gy F.: Történelmek a... 377–378

Jelenkor, Pécs, 1982. április XXV/4

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

a szegedi Móra Múzeum Kupolacsarnokában ma nyílik meg a Tanácsköztársaság művészeinek műveiből rendezett kiállítás. Láthatják itt Uitz Béla, Berény Róbert és mások műveit.

„Vörös Katonák dőre!" c. plakát /említve/.

Jó reggelt!

1980. III. 21. 4.25 /N/.

Uitz Béla, festő-grafikusművész

Gyarapszik a pécsi Janus Pannonius Képzőművészeti gyűjteménye. Az idei beszerzések körül igen fontos alkotásnak számít Uitz Ülő című nem régen megvásárolt képe.

Uitz Béla: Ülő (merengő nő)

Dunántúli Napló, 1981. okt. 1.

Uitz Béla festő- és grafikusművészi kiállítások

A HÓNAP MŰTÁRGYA

Uitz Béla: Collioure-i részlet (1925)

Uitz Béla halálának 10. évfordulója alkalmából mutatjuk be egyik legszebb tájrajzát, mely a dél-francia tengerparton készült. Az alapszínekre koncentrálva, expresszív festői vonalritmussal örökítette meg felülnézetből a mediterrán erőd halászkikötőjét.

A Magyar Nemzeti Galéria Programja

1982. Január

A KISDUNA GALÉRIA EDDIGI KIÁLLÍTÁSAI:

1. SOMOGYI JÓZSEF szobrászművész
2. ILOSVAI VARGA ISTVÁN festőművész
3. DIMITAR KIROV bolgár festőművész
4. TÓTH MENYHÉRT festőművész
5. M i s k o l c i m ű v é s z e k:
   PETŐ JÁNOS grafikusművész
   MÁGER ÁGNES festőművész
   KŐNIG RÓBERT grafikusművész
   ALMÁSSY ALADÁR grafikusművész
   SZEMETHI IMRE grafikusművész
6. SZŐNYI ISTVÁN festőművész
7. HINCZ GYULA festőmuvész
8. JAPÁN HAGYOMÁNYOS MŰVÉSZET című kiállítás
9. ÁZSIA ÉS AFRIKA MUVÉSZETE
10. KONDOR BÉLA grafikusművész
11. RÁCZ EDIT szobrászművész
12. KISDUNA GALÉRIA ALKOTÓ CSOPORT
13. SZABÓ JÁNOS festőművész
14. MISCH ÁDÁM festőmuvész
15. TÓTH ISTVÁN fotóművész
16. SZALAY LAJOS grafikusművész
17. REICH KÁROLY grafikusművész
18. MÁGER ÁGNES festőművész
19. ELSE HASSELRIIS dán grafikusművész
20. M. KISS JÓZSEF grafikusművész
21. KIUCHI AYA japán textilművész
22. OROSZ IKONOK
23. NDK MŰVÉSZETI SZÖVETSÉG KIÁLLÍTÁSA
24. KERESZTY KORNÉL bio-collage
25. T. LÁNDORI ANGÉLA festőművész
26. CS. KOVÁCS LÁSZLÓ szobrászművész
27. DALLOS JENŐ karikaturista
28. VÁLI DEZSŐ festőművész
29. IKEBANA ALMANACH
30. KALENDARIUM 81'
31. KÓRUSZ JÓZSEF festőművész

A kiállítások szervezője
BAKALLÁR JÓZSEF festőművész

KISDUNA GALÉRIA

A FSZEK 35.SZ. KERÜLETI KÖNYVTÁRA
BUDAPEST XX. MARX KÁROLY ÚT 128

MEGHÍVJA ÖNT

UITZ BÉLA

FESTŐMŰVÉSZ

REPRODUKCIÓS KIÁLLÍTÁSÁRA

AMELY

MEGTEKINTHETŐ

1981 MÁRCIUS 30 – ÁPRILIS 19-IG

A KÖNYVTÁR NYITVATARTÁSI IDEJÉBEN

"Izig-vérig művész volt, s innen magyarházható meg nagy termékenysége, rengeteg rajza hátramaradt, s innen érthető a rongyos kamaszember keserves életvonala..."

Bátran, akár önértékelésnek is tekinthetjük ezeket a sorokat, melyeket Uitz Béla írt egy háborúban elesett grafikus emlékére. Önmagát, akkori művészetszemléletét is jellemzik ezek a mondatok. Tudatos alkotóról vallanak, noha művészpályája viszonylag későn, huszonhét éves korában indult..

Uitz Béla Cézanne bűvöletében dolgozó Nyolcak nemzedékének tagja: a tizes években az ő eredményeiket látva és tudva léphetett nyomukba. De csak három évvel e "természetből értelemmel merítő" művésztársaság utolsó, harmadik kiállítása után, 1914-ben aratta első kiállítási sikerét. Kezdetben a Nyolcak eredményein is tullépő Nemes Lampérth József érett, nagy erejű tusképei, ezek a síkokat, formákat széles fekete vonalakkal érzékelhető csendéletek és enteriőrök hatottak rá.

Uitz erősen kötődött a magyar művészet drámaiságára érzékeny XIX. századi realista tradícióhoz, és ez a kötödés érződik a tizes évek közepéig készült rajzainak sötét-világos kontrasztú, expressziv realizmusában. Igaz, a Nyolcak hatására, már ezekben a kompozíciókban is a szokásosnál több a tudatosan szerkesztett elem. Uitz művészete, közvetlen előzményeihez képest, hangsúlyosan szociális érdeklődésű, plebejus művészet. Paraszti származása, társadalmi hovatartozása határozta meg a világhoz, a pesti városi proletár környezetéhez való viszonyulását.

Munkássága, mely mélyen gyökeredzett korában, öntörvényű vállalkozásában is logikus kiteljesítése a tízes évek művészetének.

Részlet R. Bajkay Éva: "Uitz Béla" c. tanulmányából.

A KISDUNA GALÉRIA EDDIGI KIÁLLÍTÁSAI:

1. SOMOGYI JÓZSEF szobrászművész
2. ILOSVAI VARGA ISTVÁN festőművész
3. DIMITAR KIROV bolgár festőművész
4. TÓTH MENYHÉRT festőművész
5. M i s k o l c i m ű v é s z e k:
   PETŐ JÁNOS grafikusművész
   MÁGER ÁGNES festőművész
   KŐNIG RÓBERT grafikusművész
   ALMÁSSY ALADÁR grafikusművész
   SZEMETHI IMRE grafikusművész
6. SZŐNYI ISTVÁN festőművész
7. HINCZ GYULA festőmuvész
8. JAPÁN HAGYOMÁNYOS MŰVÉSZET című kiállítás
9. ÁZSIA ÉS AFRIKA MUVÉSZETE
10. KONDOR BÉLA grafikusművész
11. RÁCZ EDIT szobrászművész
12. KISDUNA GALÉRIA ALKOTÓ CSOPORT
13. SZABÓ JÁNOS festőművész
14. MISCH ÁDÁM festőmuvész
15. TÓTH ISTVÁN fotóművész
16. SZALAY LAJOS grafikusmúvész
17. REICH KÁROLY grafikusművész
18. MÁGER ÁGNES festőművész
19. ELSE HASSELRIIS dán grafikusművész
20. M. KISS JÓZSEF grafikusművész
21. KIUCHI AYA japán textilművész
22. OROSZ IKONOK
23. NDK MŰVÉSZETI SZÖVETSÉG KIÁLLÍTÁSA
24. KERESZTY KORNÉL bio-collage
25. T. LÁNDORI ANGÉLA festőművész
26. CS. KOVÁCS LÁSZLÓ szobrászművész
27. DALLOS JENŐ karikaturista
28. VÁLI DEZSŐ festőművész
29. IKEBANA ALMANACH
30. KALENDARIUM 81'
31. KÓRUSZ JÓZSEF festőművész

A kiállítások szervezője
BAKALLÁR JÓZSEF festőművész

81/143

KISDUNA GALÉRIA

A FSZEK 35.SZ. KERÜLETI KÖNYVTÁRA
BUDAPEST XX. MARX KÁROLY ÚT 128

MEGHÍVJA ÖNT

UITZ BÉLA

FESTŐMŰVÉSZ

REPRODUKCIÓS KIÁLLÍTÁSÁRA

AMELY

MEGTEKINTHETŐ

1981 MÁRCIUS 30 — ÁPRILIS 19-IG

A KÖNYVTÁR NYITVATARTÁSI IDEJÉBEN

"Izig-vérig művész volt, s innen magyarházható meg nagy termékenysége, rengeteg rajza hátramaradt, s innen érthető a rongyos kamaszember keserves életvonala..."

Bátran, akár önértékelésnek is tekinthetjük ezeket a sorokat, melyeket Uitz Béla írt egy háborúban elesett grafikus emlékére. Önmagát, akkori művészetszemléletét is jellemzik ezek a mondatok. Tudatos alkotóról vallanak, noha művészpályája viszonylag későn, huszonhét éves korában indult..

Uitz Béla Cézanne bűvöletében dolgozó Nyolcak nemzedékének tagja: a tizes években az ő eredményeiket látva és tudva léphetett nyomukba. De csak három évvel e "természetből értelemmel merítő" művésztársaság utolsó, harmadik kiállítása után, 1914-ben aratta első kiállítási sikerét. Kezdetben a Nyolcak eredményein is tullépő Nemes Lampérth József érett, nagy erejű tusképei, ezek a síkokat, formákat széles fekete vonalakkal érzékelhető csendéletek és enteriőrök hatottak rá.

Uitz erősen kötődött a magyar művészet drámaiságára érzékeny XIX. századi realista tradícióhoz, és ez a kötödés érződik a tizes évek közepéig készült rajzainak sötét-világos kontrasztú, expressziv realizmusában. Igaz, a Nyolcak hatására, már ezekben a kompozíciókban is a szokásosnál több a tudatosan szerkesztett elem. Uitz művészete, közvetlen előzményeihez képest, hangsúlyosan szociális érdeklődésű, plebejus művészet. Paraszti származása, társadalmi hovatartozása határozta meg a világhoz, a pesti városi proletár környezetéhez való viszonyulását.

Munkássága, mely mélyen gyökeredzett korában, öntörvényű vállalkozásában is logikus kiteljesítése a tízes évek művészetének.

Részlet R. Bajkay Éva: "Uitz Béla" c. tanulmányából.

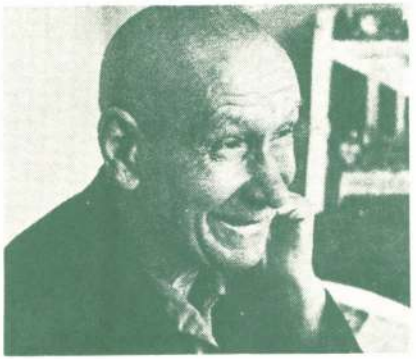

MŰSOR

MUSZORGSZKIJ: EGY KIÁLLÍTÁS KÉPEI
RÉSZLET

ZONGORÁN ELŐADJA: FLACH KAROLINA

KIS JÓZSEF: UITZ BÉLA-PORTRÉFILM

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA
ÉS A MISKOLCI GALÉRIA
MEGHÍVJA ÖNT

Uitz Béla
FESTŐMŰVÉSZ

kiállításának
ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA

1969. MÁRCIUS 16-ÁN,
VASÁRNAP DÉLI 12 ÓRÁRA
A MISKOLCI GALÉRIÁBA

A KIÁLLÍTÁST
DR. FEKETE LÁSZLÓ
MISKOLC MJ. VÁROS TANÁCSA
VB. ELNÖKE NYITJA MEG

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ
ÁPRILIS 6-IG
— HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL —
11—19 ÓRÁIG

EMi 69

meghívó

ENDRE BÁLINT: YELLOW HORSES (OIL, 20 × 37 CM, PROPERTY OF MR. ISTVÁN BÁLINT)

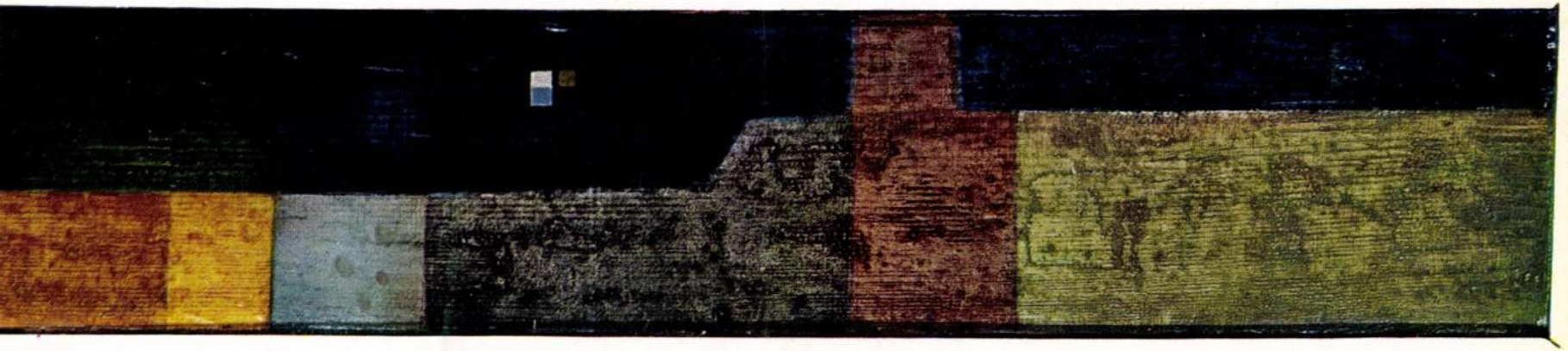

Endre Bálint: Szentendre Walls (Oil, 63 × 13 cm, property of the artist)

Endre Bálint: The Railwayman's Dream (Oil, 44 × 16 cm, property of Mlle Thérèse Claeys, Gand)

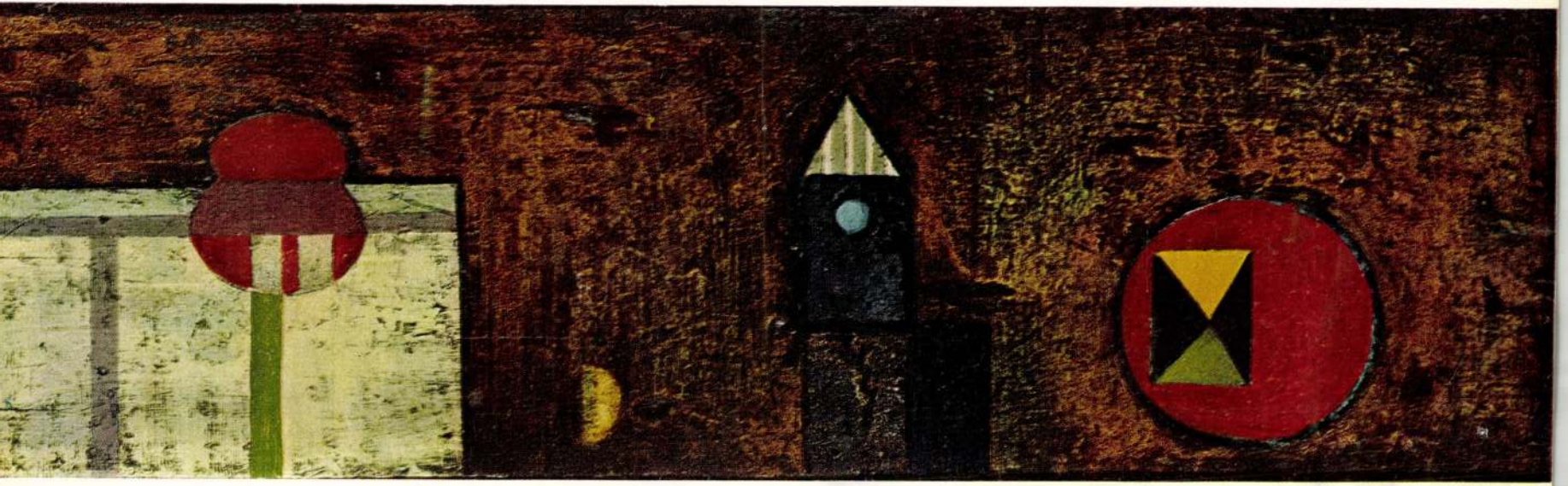

Béla Uitz's name is closely associated with Activism, which, in Hungary, was first and foremost a movement rallying literature and not fine arts. Its birth is connected with the organizer of Hungarian avant-garde literature, Lajos Kassák, who died not long ago.* Kassák edited first a magazine called *Tett* (Action) (which was launched and suppressed in 1915) and thereafter its successor, *Ma* (Today), these periodicals rallying around them avant-garde trends. Neither periodical can be grouped with any clearly defined stylistic movement. They were related to German Expressionism but had also absorbed the dynamism of Futurism, although rejecting its aggressiveness and being—from the very beginning—consistently anti-war. With the full development of Hungarian Activism it came to be merged with the great international movement of Constructivism in which the Hungarian Activists thought they had found similar revolutionary spirit craving for a new social order. As a painter Kassák himself was a representative of two-dimensional Constructivism, of "Pictorial Architecture." All this shows that Hungarian Activism is not so much to be compared with German Expressionism and avant-garde—although their names indicate a certain kinship—as with the Russian avant-garde, the more so as the social passions inspiring the art of the Hungarian and the Russian avant-garde movements were similar.

Around 1910 Endre Ady's poetry, the writers of the periodical *Nyugat* (West) and their congenial circle of painters, the Group of Eight, represented progress in Hungarian art. They introduced the first wave of the European avant-garde into Hungarian fine arts. But after this upswing of modern Hungarian art there came a decline after 1912. In the fields of politics, social trends and culture alike, conservative reactionary forces launched a counter-attack. The movement of the Group of Eight, which had seemed to hold the promise of a revolutionary course, flagged. At that moment Hungarian Activism, this second rallying of Hungarian avant-garde art, tried to occupy the position the Group of Eight had held.

In June 1917 there was an exhibition in the National Salon in Budapest at which some young artists including János Kmetty and József Nemes Lampérth set forth their views in the preface to the catalogue. According to this they wanted to start from Cubism and to create, making use of the elements of Cubism, "the great monumental art of the twentieth century." Inevitably, the young artists' path led them towards *Ma* and in 1918 they took part in the demonstration show of *Ma*. By this time Béla Uitz belonged to them and it must be said that he found his real self when he joined the Activists. It was, in fact, the art of József Nemes Lampérth, another activist painter and a more original and robust personality than Uitz, which opened the eyes of the latter. Lampérth became the leading figure of the avant-garde movement which followed the decline of the Group of Eight, although this does not affect Uitz's artistic importance within the Activist movement, for Lampérth's role was rather that of an eye-opener and soon the paths of the two artists took different directions. In the late 1910's Lampérth became the most revolutionary-minded and important personage in Hungarian painting, undertaking a task similar to that of Béla Bartók in composing the *Allegro barbaro*. Whereas the majority of the artists of the Group of Eight were unable to digest the fresh effects of Cézanne, of Cubism, of the Fauves and of Expressionism and were slipping from Constructive monumentality to the easier solutions offered by ornamental transposition and stylizing, Lampérth was seeking new principles of construction in his pictures and interpreting in his own way the achievements of the international avant-garde. His compositions,

* See Lajos Kassák's obituary notice in No. 28 of *The N.H.Q.* Kassák's writings, pictures and a chapter of his autobiography were published in No. 19 of our periodical.

based upon a rhythm-formula of light and shade, are really reminiscent of a savage *ostinato* rhythm; with him the grouping, the alternation of light and dark is consciously arranged in the form of a counterpoint.

Against this, the works of Béla Uitz constitute a transition from the stylizing endeavours of the Group of Eight and the dramatic qualities and internal tension of the Constructivism of Lampérth and the Hungarian Cubists (Sándor Galimberti and the young János Kmetty). Not for nothing did Uitz declare Michelangelo, Tintoretto, El Greco, Goya, Rembrandt and Cézanne to have been his real masters rather than those who had taught him at the Academy of Fine Arts. His pictures painted in the late 1910's often reveal a Baroque ardour and later he consciously undertook—as his chief task—the designing of decorative, monumental murals. But after this period of Baroque conceptions he, too, adopted the principles of Cubism, although his work retained a markedly plastic aspect. In themselves the motifs powerfully suggest spatial and corporeal plasticity, yet, their place and the role they play in building a picture is unmistakably of the early Cubist period. These works can be best compared with Léger's early period, whereas the pictures painted a few years earlier and representing women sewing or variants of the mother and child motif in hues of blues and ochres evoke the lessons learned from Picasso's blue period, but in a Cubistic transcript. In fact, these pictures, composed in cold colours, testifying to a deep insight into human character and reminiscent of Picasso, are the *chef d'oeuvres* of Uitz's Activist period.

"Furious Expressionism"

Not only Cubism but Expressionism too had a fruitful effect on Uitz the Activist. The connection between the Hungarian avant-garde and Expressionism is a highly intricate one. The emotional charge of Hungarian art has always been very intense; the spirit of Romanticism also exerted a long-lasting influence and, accordingly, the subjective factor often dominates in creative work. With artists pursuing Munkácsy's tradition even Realism came to be imbued with expressiveness. As a matter of course Expressionism pervaded Hungarian avant-garde too; moreover, its incessant presence rendered the crystallization of pure stylistic formulae rather difficult. Suffice it to point, in this connection, to the hybrid style blending Expressionism and Cubistic structure of the young Róbert Berény or Lajos Tihanyi, artists from the Group of Eight. Even in Nemes Lampérth's style—although in a more sovereign manner than the art of the two painters mentioned above—expressiveness was emphasized in the same measure as constructivity; his passion can sometimes be compared with Van Gogh's and—as far as form is concerned—with the painters of *Die Brücke*. It follows that the very character and function of Expressionism suited this genre for a significant role in the art of the Hungarian Republic of Councils. That is why the fact that in the early 1920's Béla Uitz turned the course of Hungarian Activism towards Expressionism cannot be considered as purely fortuitous. However, previously—under the impact of the experience gained from the revolutionary period—Uitz too, more or less contemporaneously with the Cubistic Expressionistic pictures, had been searching for possibilities of a monumental art along classic lines. It was in this spirit that the designs for frescoes were born in Vienna. Foreign instances of this intention are well-known: as a result of the revolutionary wave following in the wake of the First World War the attraction of Neo-Humanist and quasi-Classic monumentality could be observed from Picasso's Neo-Classicism, through Braque to the movement of the *Valori Plastici*. However, with Uitz, up to a point sectarian and doctrinaire in his ideas, who had but recently been released from the prisons of the Horthy regime, Neo-

Classic monumentality could necessarily be only an illusion and a transition; the merciless logics of a social transformation nipped in the bud his attempts of this kind. It was in "furious Expressionism" that his true attitude and frame of mind, his experience of a tragedy after the defeat of the revolution he had adopted with heart and soul, burst out: in 1923 he created the *chef d'oeuvre* of his life: the cycle of etchings representing the Luddite riots for the destruction of machinery.

Expressionism has always been permeated with an element of fury and passion so we can hardly speak of "lyrical Expressionism." This style of Expressionism was much more characterized by a rejection of Classic canons, by distortion, jarring and barbarism. Furiously, the Expressionists smashed into smithereens what was considered academically beautiful; they felt that forms and harmonies, beautiful within the academic definition, always concealed something. From Munch's pictures pervaded by nightmarish anguish, to Ensor's world of masks, Van Gogh's, blazing cyprus trees, Kokoschka's self-tormenting portraits, Soutine's horror still-lifes and Nolde—in whose art even the mother and child motif became awesome—the fury of revenge for the lost Eden, for the disruption of completeness blazed through Expressionism; indeed this intention to expose and reveal was at least as important a component of Expressionism as was the endeavour to project the artist's internal world.

In the posters produced during the months of the Republic of Councils the direct task of agitation contributed to Expressionism's gaining ground and, obviously, after the interlude of Neo-Humanism and Classicism, after the fall of the Republic of Councils, it was again Expressionism that became the leading style of progressive art. Uitz's series of etchings representing the Luddites' revolt also bore the marks of Expressionism. In choosing the Luddites for his theme he must, in all probability, have been under the influence of the German socialist writer Ernst Toller's drama: *The Machine Wreckers*, written in 1920–21. But Uitz would have been impressed by this theme only because it was suitable for the artistic expression of his attitude. The destruction-motif was the manifestation of a helpless, impotent fury—of the projection of pain after defeat into the sphere of longing. This series of etchings reveals embittered and impotent rage; the expressive intensification of form, the elementary representation of an all-destroying rage are a self-torment yet, at the same time, preserve him from despair and profess a faith surviving the tragedy—all by means of the magic power of art. Nobody could express on so high an artistic level the state of mind that prevailed after the defeat of the Hungarian revolution.

Nor was there in the Hungarian poetry of the period a voice whose force was comparable to Uitz's; for that was the era between Endre Ady and Attila József, when a word issuing even from the lips of the best became a "Complaint burning in the stillness of night" as Árpád Tóth, that sensitive lyric poet, characterized the work of his contemporaries. And Uitz's companions in exile cannot be compared with him in their artistic strength.

In the best sheets of the series—such as the *Oath of the Luddites*, which has deservedly become the best known of all—Uitz preserved the Constructivism too, which all along had been one of the characteristic features of Hungarian Activism. Although profiting from the teachings of his Renaissance masters Uitz was nevertheless attracted by the principles of composition determined by geometry and based on calculations. He drew some compositional geometrical schemas, which reveal how in Uitz's intentions the structural framework blended with expressiveness. But Uitz considered Constructivism only one component part of his pictures and consciously drew the line between himself and dogmatic Constructivism. This was, incidentally, the reason why his way

parted from Kassák's. As already mentioned, in the Kassák circle Hungarian Activism was swept towards two-dimensional non-figurative Constructivism or rather its Hungarian variant: pictorial architecture, whereas Uitz branded Constructivism as a "dictatorial trend of the big bourgeoisie" and grouped his friend Kassák among its representatives. He confronted it with proletarian art, "the collective dictatorial art of communist artists," the content and form of which must be related to architecture, painting and even music. In his view the Luddite series represented this "new, collective, centrally dictatorial content and form." And, indeed, this series of etchings is not only important in the projection of Hungarian fine arts, Lunatcharsky justly declared it to be one of the *chef d'oeuvres* of the art of the left wing in the twenties.

*

It is rather difficult to pursue the course of development of Uitz's art in later years, for the internal logic and self-development of his art were too strongly influenced by external circumstances. In the same way as the Constructivism of the Kassák circle essentially exceeded the boundaries of Hungarian art and, through the activity of Kassák's pupil Moholy-Nagy, joined the international circuit of Constructivism, the art of Uitz, who had emigrated to the Soviet Union, became increasingly significant within the trends of Soviet art and in the interpretation of Socialist Realism there. Although his works created in Kirghizia had preserved something of the spirit of Activism, for in these designs a striving for monumentality was coupled with expressiveness, he was later criticized heavily for being a formalist. And, indeed, the fresco-frieze executed at the Agricultural Exhibition of Moscow tallies in its style with the other monumental, decorative murals conceived in the same spirit.

In Hungarian art, however, Uitz's name is linked with Activism and with the Activist trend that became fused with Expressionism.

LAJOS NÉMETH

ENDRE BÁLINT'S EXHIBITION

In his exhibitions at the Esztergom Balassi Bálint Museum last summer and at the Budapest Institute for Cultural Relations, last autumn, Endre Bálint showed his work of the past eight years: paintings conceived partly in Paris and partly in Budapest.* The style of the pictures, however, is not related to the newest, most up to date fashions. They are rooted in the constructivist and surrealist tradition of the thirties. At the beginning of that period conditions in Hungary were unfavourable for progress in the arts. Possessed of sound instincts Bálint turned away from the officially favoured, mostly post-impressionistic painting of the period and looked for other sources of inspiration. Thus—in time—he became acquainted with the constructivist school centering on Lajos Kassák.**

Bálint joined this somewhat isolated school of Hungarian art, but his poetic temperament would not allow him to express

* On Bálint, see No. 18 of The N.H.Q.

** On Kassák, see Nos. 19, 23, 28 of The N.H.Q.

parted from Kassák's. As already mentioned, in the Kassák circle Hungarian Activism was swept towards two-dimensional non-figurative Constructivism or rather its Hungarian variant: pictorial architecture, whereas Uitz branded Constructivism as a "dictatorial trend of the big bourgeoisie" and grouped his friend Kassák among its representatives. He confronted it with proletarian art, "the collective dictatorial art of communist artists," the content and form of which must be related to architecture, painting and even music. In his view the Luddite series represented this "new, collective, centrally dictatorial content and form." And, indeed, this series of etchings is not only important in the projection of Hungarian fine arts, Lunatcharsky justly declared it to be one of the *chef d'oeuvres* of the art of the left wing in the twenties.

*

It is rather difficult to pursue the course of development of Uitz's art in later years, for the internal logic and self-development of his art were too strongly influenced by external circumstances. In the same way as the Constructivism of the Kassák circle essentially exceeded the boundaries of Hungarian art and, through the activity of Kassák's pupil Moholy-Nagy, joined the international circuit of Constructivism, the art of Uitz, who had emigrated to the Soviet Union, became increasingly significant within the trends of Soviet art and in the interpretation of Socialist Realism there. Although his works created in Kirghizia had preserved something of the spirit of Activism, for in these designs a striving for monumentality was coupled with expressiveness, he was later criticized heavily for being a formalist. And, indeed, the fresco-frieze executed at the Agricultural Exhibition of Moscow tallies in its style with the other monumental, decorative murals conceived in the same spirit.

In Hungarian art, however, Uitz's name is linked with Activism and with the Activist trend that became fused with Expressionism.

LAJOS NÉMETH

Uitz Béla

Ülő nő

Művészet, 1979. január /1. szám/
A boritó hátlapján

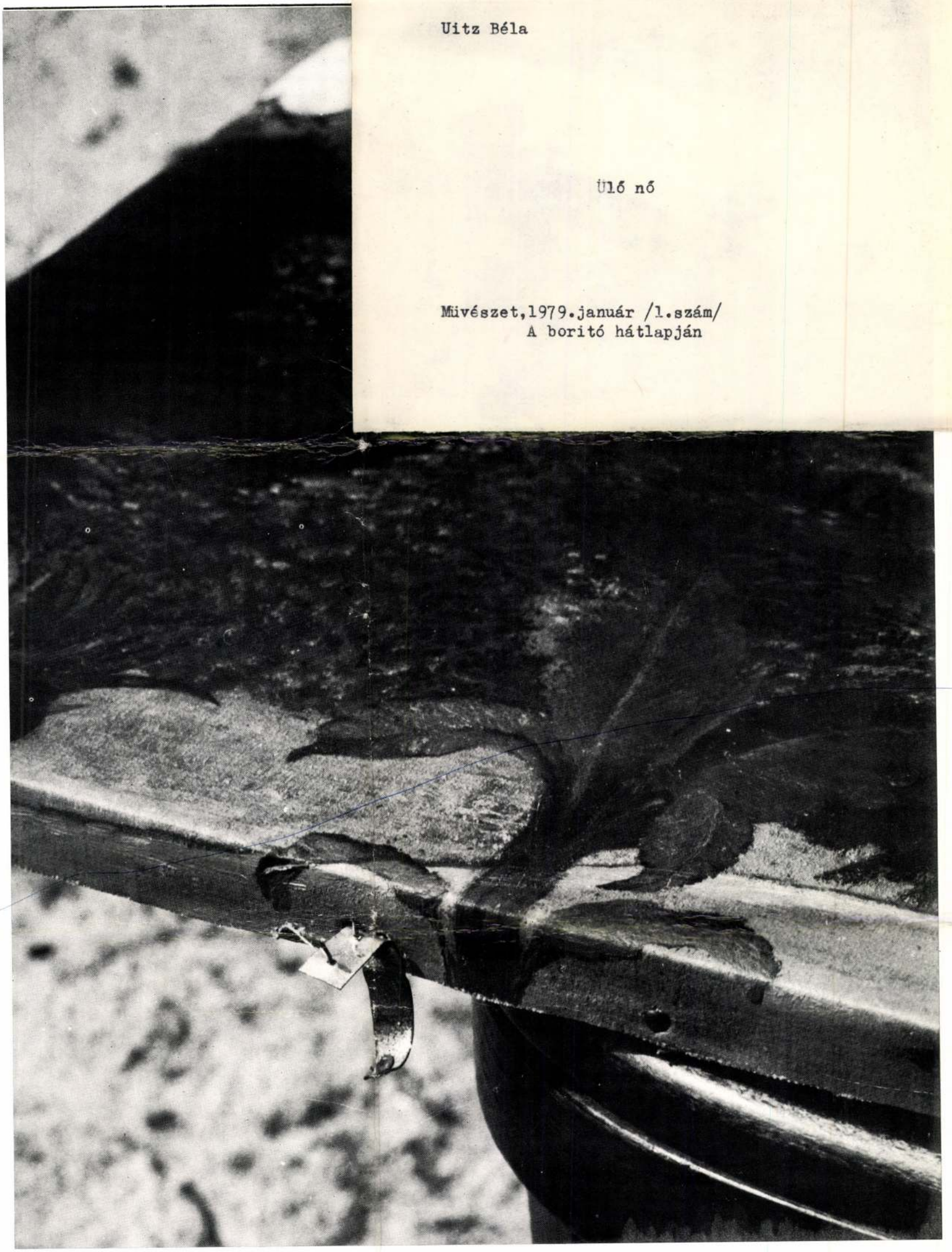

Csontváry Kosztka Tivadar: A gácsi Forgách-kastély

... a keret levétele után készült felvétel jól mutatja,
hogy egy szétvágott, nagyobb kép
fennmaradt részével állunk szemben

Haris László felvétele

Uitz Béla: Ülő nő, karton, olaj; 88x68 cm, 1918-19 (Corvina Fotóarchívuma)

UITZ MÚZEUM

Pécs, Káptalan utca 4.

NYITVA MINDEN NAP 10–18 ÓRÁIG
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL

Uitz Béla, festő

l. Jokovits József

12

Vadas József: Nemigránsok

Élet és Irodalom Bp. 1983. febr. 4. XXVII/5

Uitz Béla, festő

L: Réti István

Vadas J.: Ferenczy tól kondorig 13.

Élet is Irodalom. Bp. 1983. nov. 11. XXVII/45

Mitz Béla, festő

d. Vér Emil

Harangozó Márta: Szélmalom és csőgömb 2.

Esti Hírlap Bp. 1982. jan. 21.

Witz Béla,

csi, idegi és fizikai vizsga.

l. r. a.

A forduló előtt a Szuper Liga állása:

1. Magyarország	4	4	—	19: 9	8
2. Csehszlovákia	4	3	1	18:10	6
3. Jugoszlávia	4	3	1	17:11	6
4. Anglia	4	2	2	15:13	4
5. Svédország	3	1	2	12: 9	2
6. Lengyelország	3	1	2	11:10	2
7. NSZK	4	1	3	10:18	2
8. Franciaország	4	—	4	3:25	0

... vendégként részt vesz a Budapest Sportcsarnok február 12-i ünnepélyes megnyitóján. Bizonyára sokan lesznek kíváncsiak a labdarúgó világbajnoksággal, az olimpiával, illetve a sportdiplomáciával kapcsolatos fórumoknak, valamint az év második felében sorra kerülő magyar—szovjet labdarúgó öregfiúk mérkőzés utáni baráti találkozóra.

Dörzedély, Tájvíz

Estilitan Br. 1982 jan. 13.

8.

Uitz Béla, festő és grafikusművész

„A századforduló magyar művészete – olvashatjuk a Magyar Művészet 1890–1919 című kiadványban – ... megteremtette a városi környezetet, a művelődési, egészségügyi és egyéb közösségi feladatköröket ellátó tárgyi világot ... A korabeli magyar építészetben és képzőművészetben lelünk olyan műveket, amelyeknek nem kellene raktárban porosodniuk a korszerű múzeumban ... Uitz, Lechner ... nemcsak a magyar művészet értékrendi szerint voltak jelentős művészek ...

Székely András: A boldog békeidők képe.
Tükör, 1982. febr. 21. 24. old.

Nik Béla festőművész

Bodri Ferenc: Gadányi és Kassák

Művészet, 1983. március

Uitz Béla festőművész

Bánszky Pál: Képtár Kecskeméten

Művészet, 1983. november

Nitz Béla festőművész

Nagy Zoltán: „Én az utópiát aktivitássá
„tudnám fordítani"
Moholy Nagy László, Corvina Kiadó

Művészet, 1983. Május

Nitz Béla festőművész

Sz. Kurti Katalin: Uj szerzemények

Művészet, 1983. március

Nik Béla festőművész

R. Bajkay Éva: Bécs, 1919-1933

Művészet, 1982. december

Kiss Béla festőművész

Egry Margit: Svéd vélemények a modern magyar művészetről

Művészet, 1982. október

Uitz Béla

UTCÁT NEVEZTEK EL Miskolcon Uitz Béláról, kiemelkedő festő- és grafikusművészünkről. A város tanácsa a kommunista képzőművész nevét a belváros átépítésekor, a déli terelőút kialakításakor keletkezett, a Rudas László utca és a Korvin Ottó út között húzódó, eddig névtelen útszakasznak adta.

Népszabadság, 1985. VI. 8

Uitz Béla

△ A nagy győzelem címmel kiállítás nyílt meg a Pataky István Művelődési Központban. Az egy hónapon át megtekinthető tárlatot a Szovjetunió Központi Forradalmi Múzeuma, az MSZBT és a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum rendezte. A kiállítás külön érdekessége, hogy Magyarországon eddig még be nem mutatott Uitz Béla-képeket is megtekinthetnek az érdeklődők.

debreceni Kodály

Népszabadság, 1985. V. 10

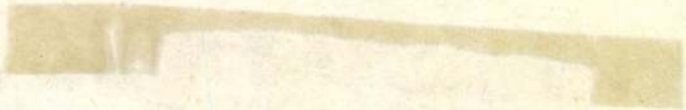

Uitz Béla, festő

L: Hincz Gyula

37-39

Losonczi Miklós: Hincz Gyula festő - és grafikus művén

Jószkunság, kotnok, 1984. dec. XXX/4.

Mitz Béla, festő

L: Nagy Gábor

Vadas J: Három a ---

13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. nov. 30 XXVIII/48

Uitz Béla, festő

megemlítve

Baránszky Jób László : Egy ember élete 8-14
Új Írás, Budapest, 1984. május XXIV/5

Ujtz Béla, festő

L: Kondor Béla

Vadas József: Az utolsó klasszikus 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. dec. 27. XXVIII/17

Uitz Béla

A művészet szolgálatában

Kiállítás a Galériában

Magyar Nemzet 1985. VII. 5.

Mitz Béla

Képtávegyüttes a Cifrapalotában Miskolcon

Forrás 1983/9

Illés Béla

Profán oltár előtt

(Kohán György)

Tiszatáj 1984/6

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

Pécsett, a Káptalan utcából a múzeumok utcája lett. Itt a Zsolnay Múzeum, közvetlenül mellette az Uitz-Múzeum, a dóm felé a Martyn-ház, a másik oldalon a Vasarely-kiállítás.
Az Uitz-hagyatékot a művész özvegye ajánlotta fel a városnak, pedig ő nem pécsi.

Gatomi László: A szobrok és a város lelke.
Magyar Hírek, 1983. szept. 17. 34-35 old.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

Budapesten, a Szovjet Tudomány és Kultúra Házának tíz éves évfordulója alkalmából nyílt meg a két ország képzőművészeti szövetségének kiállítása. A művészek több nemzedéke van jelen Uitz Bélától, Mészáros Lászlótól, Bortnyik Sándortól a legfiatalabbikig: Pusztai Ágoston, Szemethy Imréig.

Gy. L.: Magyar művészek a Szovjetunióról.
Napló (Veszprém), 1983. okt. 22. 5. old.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész,

a Lipesti Történeti Múzeum kiscelli részlegében megnyílt új állandó kiállításon szerepelnek Nemes Lampérth József, Uitz Béla, Kernstok több, eddig hátterben maradt műve.

Losonci Miklós: Képzőművészetünk múltja és jelene a kiscelli múzeumban.
Népújság (Heves), 1983. okt. 29. 6. old.

Uitz Béla festő- és grafikusművész

Gy. L.: Magyar művészek a Szovjetunióról.

Kiállítás a Szovjet Tudomány és Kultúra Házában.

Az az épület, ahová egy kiállítás ünnepélyes megnyitójára tértünk be, egyszerre bensőséges és reprezentatív. A burkolatok, a bútorok, a berendezés, a helyiségek harmóniája, szépsége a magyar belsőépítészek alkotó fantáziáját dicséri. Az épület: a Szovjet Tudomány és Kultúra Háza, amelyet száz- és százezrek ismernek országszerte. A kiállítás: Magyar művészek a Szovjetunióról. A megnyitón Ivan Ivanovics Bagyul, a szovjet nagykövetség tanácsosa mondta el, hogy a ház belső terének kialakítása magyar alkotók munkája, vagyis a ház kezdettől fogva közös tevékenységet folytat velünk, magyarokkal.

A kiállítás a Szovjet Tudomány és Kultúra Házának tízéves évfordulója alkalmából nyílt meg a két ország képzőművészeti szövetségének és a Magyar—Szovjet Baráti Társaság közös rendezésében. Ez a kiállítás, amelyen ötven magyar képzőművész kétszáz alkotása szerepel, sorban a százhetvenhetedik. Kiss István, a Magyar Képzőművészek Szövetségének főtitkára a kiállítás lényegét úgy fogalmazta meg nyitó szavaiban, hogy az a Szovjetunió iránti tisztelgés, vallomás a két nép emberi, érzelmi kapcsolatairól. Nem hivalkodó, ám reprezentatív, intim és bensőséges.

Az alkotások műfaja a legkülönbözőbb: festmények, szobrok, grafikák, érmék, plakátok láthatók a ház kiállítótermében, s az előterek falain. A művészek több nemzedéke van jelen Uitz Bélától, Mészáros Lászlótól, Bortnyik Sándortól a legfiatalabbakig: Pusztai Ágostonig, Szemethy Imréig. A kiállítás nem deklarál, nem tematikus: magyar tájakat, parasztházakat is láthatunk vologdai, moszkvai városképek mellett. A kiállítás rendezője, Sós László, a nehezebb utat választotta: olyan alkotásokat gyűjtött össze, amelyek rejtetten sugallják a két nép barátságát, sőt azon túl azt a hitet is, hogy az emberiség legnagyobb értéke a humánum; az ember képes a létét megvédeni, ha barátságban, egyetértésben él társaival.

GY. L.

Kelet-Magyarország, 1983. okt. 29.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

A kiállítás a Szovjet Tudomány és Kultura Házában, a Magyar-Szovjet Baráti Társaság közös rendezésében nyílt meg. A művészek, több nemzedéke van jelen, Uitz Bélától, Mezáros Lászlóig.

Ly. L.: Magyar művészek a Szovjetunióról.
Somogyi Néplap, 1983. okt. 29.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész (1887-1972).

Most lenne 90 éves Szőnyi István. – Művészi érése idején megismerkedett a felbolydult Európa sokféle forrongó művészeti mozgalmával. A Nyolcak mozgalma, főleg Uitz Béla robosztus emberábrázolási módja átmenetileg hatása alá kerítette. A 20-as évektől azonban a formabontó törekvések helyett az időálló monumentalitás felé fordult.

Brestyánszky Ilona: A zebegényi festő.

Hajdu-Bihari Napló, 1984. jan. 21.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész /1887-1972/

Szőnyi István művészi érése idején megismerkedett a felbolydult Európa sokféle forrongó művészeti mozgalmával, az önmagáért való formaépítés világával. A Nyolcak mozgalma, főleg Uitz Béla robusztus emberábrázolási módja átmenetileg hatása alá kerítette.

B. I.: A zebegényi festő.
Dolgozók Lapja, 1984. jan. 18.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész (1887-1972).

Most lenne 90 éves Szőnyi István. — Művészi érése idején megismerkedett a felbolydult Európa sokféle forrongó művészeti mozgalmával. A Nyolcak mozgalma, főleg Uitz Béla robosztus emberábrázolási módja átmenetileg hatása alá kerítette.

Brestyánszky Ilona: A zebegényi festő.
Népújság (Tolna), 1984. jan. 21.

Ulitz Béla grafikus, festőművész

- neve megmelítve a „Rastra Ernő intenzionalizmus festői munkássága" c. cikkben

Heveri Kuule

1983. dec.

Lutz Béla

Wagner István: Kulturánk mustrája

Magyar Hírlap, 1985. VIII. 6

Uitz Béla

UITZ BÉLÁRÓL utcát neveztek el Miskolcon. A város tanácsa a kommunista képzőművész nevét a belváros átépítése, a déli terelőút építése során keletkezett, a Rudas László utca és a Korvin Ottó út között húzódó, eddig névtelen útszakasznak adta.

Magyar Hírlap, 1985. VI. 8

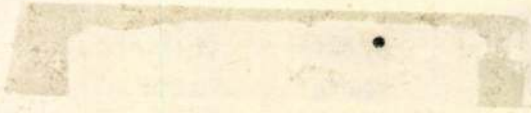

Uitz Béla, festő- és grafikusművész (1887–1972).

Szőnyi István most lenne 90 éves. — A Nyolcak mozgalma, főleg Uitz Béla robosztus emberábrázolási módja átmenetileg hatása alá kerülette.

Brestyánszky Ilona: A zebegényi festő.
Nógrád, 1984. jan. 21.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész (1887–1972).

Hasznosné Szöllős Ilona kódex-iratgrafika konzervátor az adásban elmondja, hogy ki volt az a három művész, akiknek a műveivel ezt az utolsó tíz évet eltöltötte: Csontváry, Uitz Béla, Vajda Lajos. – Uitz Béla művét amellyel dolgozott, úgy ismerte meg, mint ahogy talán senki, aki csak vizuálisan, ránézve foglalkozik és nem magának az alkotásnak legapróbb kis rezzeneseivel.

Egy pálya vonzásában.

1984. III. 14. Kossuth 20.15 (Kné).

Ulitz Béla, Pestő

Megemlíthe

Tímár György: Hol áll a gárda ?. 5.

Élet és Irodalom Br. 1985. nov. 15. XXIX/46

...nt ke-
...kségel-
t... ...z elszá-
molt... ...rdi tehát a
mindennapi ve... ...gyasztó: ho-
vá lettek az önre bízott javak?
A fölemelő eszmények? Milyen
éjszakába fulladtak a fölkelő
nap fénysugarai? Hová tűnt a
jövőbe menetelő ifjak homlo-
káról a világító öntudat? És
mi az, hogy az idő tornyában
fejjel lefelé függeszkednek el-
múlt éveink, mint a denevé-
rek? És hogy elgurult a nyár,
mint egy gyönyörűen eszter-
gált fakerék? És hová lettek
példának okáért, hogy saját
szavait idézzük, a féldrágakö-
vekből pattintott csillagok?
Örökké csak a bonyolult me-
tafórák? Az eszelős képzettár-
sítások? Az átvitt értelemben
is érthetetlen hasonlatok? Mi-
végre? Minek? Miért?

Valóban. Mivégre? Minek?

Uitz [illegible]!

Az Élet és Irodalom november 8-i számában *(Magyarok Skóciában)* olvashattunk egyebek között Uitz Béla közelmúltban előkerült, a glasgow-i magyar művészeti hetek alkalmából kiállított műveiről. Miss Rorke portréiról megjegyzi a cikkíró, hogy ezek „nyilván Uitz első, Skóciában töltött emigráns éveiből (1920—23) származnak." Csakhogy Uitz Béla tudomásunk szerint soha nem járt Skóciában. Londonba se jutott el, noha 1924-ben oda készült. 1920—23 között, féléves moszkvai utazását leszámítva, Bécsben dolgozott, itt készítette a *General Ludd* sorozatot és szuprematista jellegű linómetszeteit is. (Bővebben olvashatunk erről a közelmúltban megjelent *Magyar Művészet 1919—1945 című* kézikönyvben.)

Kontha Sándor

Mitz Béla, Jestő

z Skóciában?

Kontha Sándor: Mitz Skóciában 2.

Élet i Tradalom Bp. 1985 nov 15 XXIX/46

Klitz Béla, festő

dr Bukta Imre

B. Magyarok Skóciában 8.

Élet és Irodalom Bp. 1985. nov 8. XXIX/45

Ulitz Béla, festő

L: Derkovits

Vadas József: Derkovits nevében. 12.

Élet és Irodalom Bp. 1985. szept. 6. XXIX/36

Ulitz Béla

Kiállítás Pécsett

Nepszava 1985. IX. 7.

Uitz Béla

A Galéria mecénásai

Magyar Nemzet
1986. 1.14.

Vitr Béla

Pécs-a mirzanak vásosa

Nepszava 1985. III. 6.

Uitz Béla

Uitz Béla **VÖRÖS ŐRSÉG**

gorúbbá válása itt kevesebb zavart és feszültséget okoz. Mindebben van némi ráció, de az emberi megnyilatkozások több mindenről vallanak. Kiérezni belőlük: az országos ügyek nagyon közel kerültek a magánszférához, az embereket csakis konkrétumokkal, megalapozott agitációval lehet megfogni – formálni.

Minden réteget differenciáltan átfogni

Ez az utóbbi tény meghatározta *Ujfalusi Sándorral*, az szmt vezető titkárával folytatott eszmecserénket is. Győr-Sopron megye mozgalmi életének köreit át- meg átjárja ez a gondolat, ezekben a — már kongresszusra figyelő — hónapokban. Gondjairól és az szmt választépéseiről így nyilatkozott a vezető titkár:

— Miután a hétköznapokra figyelés növekvő súlyát az szmt nem hagyhatja figyelmen kívül, a tiszt[illegible]

Uitz Béla

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1984 JUL 1 81

Jelző - Grafikus

DAILY NEWS

Pec

1021

Hungarian painter **EMIL VÉN** has died at the age of 83, the Artists Federation and the Arts Foundation announced in Budapest on Tuesday. Vén, born in Fiume (now Rijeka) in 1902, was a pupil of **BÉLA UITZ** and **GYULA RUDNAY.** He preferred landscape, figurative work and portraits, including one of composer **BÉLA BARTÓK.** He received Hungary's top art award, the Munkácsy Prize. — **MTI**

Baghdad/Tehran, July 17 (Reu-

Uitz Béla fm

festmenyei
Tüsso J. Mürz-ben

→ Nagy Istvánt

MŰVÉSZET 1985/11-12/69

~~[illegible]~~

VITZ BÉLA fm

Szombathelyen

→ Deskovits Gyula fm

MŰVÉSZET 1985/10/23

Uitz Béla fm

kalása →

↓

Szabó Zoltán

MŰVÉSZET 1985/2/37

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748/340-726

Uitz Béla, festo-grafikus-
1984 ÁPR 4
művész (1887-1927).

NÉPSZAVA

1021

Uitz Béla

BILINCSTÖRŐK

Raszler Károly

Uitz Béla festő- és grafikusművész (1887–1972).

Pécsen, a páratlan kultúrális értékeket őrző patinás város – részben láthatók a Zsolnay kerámiák, a Vasarely kiállítás, az Uitz Béla tárlat és néhány hét óta a Csontváry Múzeum.

Szilvássy József: a pécsi Csontváry Múzeumban.
Új Szó, 1983. aug. 11. 6-old.

Mitz Béla, festő

L: Kassák

2

Kiristóf Viósoly: Hét tétel Bartók Emlékére

Esti Hírlap Bp. 1981 szept. 23

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

Már a korai expresszionizmusból Van Gogh, később Oskar Kokoshka, a magyar Uitz Béla, Mattis Teutsch János, Tornyai János, Holló László, Lőrincz Gyula olyan nevek, akiket az érdeklődő bizonnyal ismer.

Kocsogh ákos: Az Emberért.
Népújság (Heves), 1983. febr. 4.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

JELENKOR

Vitz Béla
1978 NOV

102.1

amit nem ittam meg vele, magasra tartom,
száraz szájamon nyelvemmel végighúzok,
hisz nem sérül meg rajta meleg emlék;
vitézül folytatom, férfi, a gondolatainkat,
amikben ragyogtunk, lassan mególmosodtunk,
éjig leplezetlenné vált tusakodásunk.

1005

Búcsú

Apám helyett apám lehettél volna
választott szüleje a választott fiúnak
de asszonyos hiúságoddal
egy nember csapdájába estél
hogy mindennel szakits
mi férfi-múltadra emlékeztet
Sosem voltál a magad ura
Ides konok akarata tartott fönn
míg fönntarthatott
értelmet sugallva tétova életednek
Még jó hogy nem látja mivé lettél –
holtában sem nyughatna szegény
Azt mondod kiraboltalak?
Önszántadból adtad a részed
Nem öröm e háztulajdon
Inkább felelősség Például iránted
Tudj majd hova menni
ha netán utcára kerülnél

Otthonom immár nekem sincs
csak menedékhelyem

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887–1972).

Kassák Lajos 1916-ban hónapokat töltött Uitz Béla vendégeként a Kecskeméti művésztelepen. Több verse és az „Egy ember élete" c. önéletrajzi regényének hosszabb fejezete őrzi műkerti emlékeit. Ez utóbbiból néhány szemelvényt közlünk.

„Este ébred föl a művésztársaság".

Petőfi Népe, 1983. okt. 9.

Uitz Béla festő- és grafikusművész /1887-1972/.

a Szovjet Tudomány és Kultúra Házának 10 éves évfordulója alkalmával nyílt meg a „Magyar művészek a Szovjetunióról" c. kiállítás. – A művészek több, nemzedéke van jelen Uitz Bélától, Mészáros Lászlótól, Bortnyik Sándortól a legfiatalabbakig: Pusztai Ágostonig, Szemethy Imréig.

Gy. L.: Magyar művészek a Szovjetunióról.
Észak-Magyarország, 1983. nov. 19.

Uitz Béla, festő-és graftkusműnész (1887-1972).

Elhúnyt Vén Emil, munkácsy-díjas festőműnész, 83-éves korában. Pályáját Uitz Béla növendékeként kezdte, 1919-ben.

Déli Krónika.

1984. VII. 17. Kossuth 12.00 (Mészárosné).

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887–1972).

Meghalt Vén Emil, Munkácsy-díjas festőművész, 83 éves volt. Pályáját Uitz Béla növendékeként kezdte.

Esti Magazin

1984. VII. 17. Kossuth Ks. 30 (Sd. Kiss Jánosné).

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887-1972).

Elhúnyt Vén Emil Munkácsy-díjas festőművész, 83 éves volt. Pályáját Uitz Béla és Rudnay Gyula tanítványaként kezdte.

IV-Hradó 2.

1984. VII. 17. Televízió 2 műsor, 21.25 (Furdáné).

Nitz Béla

Hajdu Tibor: Kassák kihagyás nélkül

Valóság, 1984. IV

Uitz Béla

Kiállítás Salgótarjánban

Magyar Nemzet 1984. XI. 20.

Ulitz Béla

Magyar képzőművészet Külföldön

Magyar Nemzet 1984. I. 11.

Ujtz Béla

Utcát neveztek el Miskolcon Ujtz Béláról. A város tanácsa se[illegible] László utca és a Kor[illegible]út között húzódó eddig névtelen útszakasznak adta.

Magyar Nemzet 1985. VI. 8.

1021

JELENKOR

IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT — 1978

A TARTALOMBÓL:

KALÁSZ MÁRTON
RÓZSA ENDRE
SARÁNDI JÓZSEF
TANDORI DEZSŐ
WEÖRES SÁNDOR
VERSEI

*

MÁNDY IVÁN:
A BÚTOROK

ÖRSI FERENC:
TERÉZ

THIERY ÁRPÁD:
VÁROSARC

*

CSORBA GYÖZÖ:
BARANYA MEGYEI TÁRLAT

POZSGAY IMRE:
UITZ MÚZEUM PÉCSETT

*

KENYERES ZOLTÁN
MÉSZÖLY MIKLÓS
NÉMETH G. BÉLA
ESSZÉI

KERESZTURY DEZSŐVEL
BESZÉLGET
MEZEI ANDRÁS

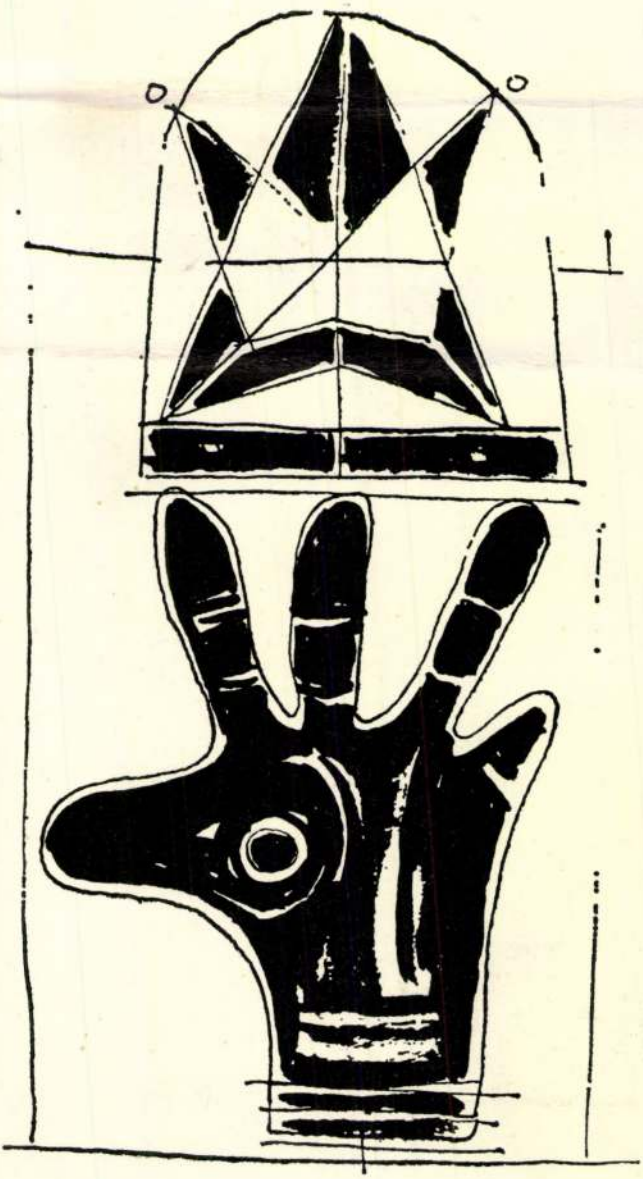

11

1021

Uitz Béla festő
és grafikusművész

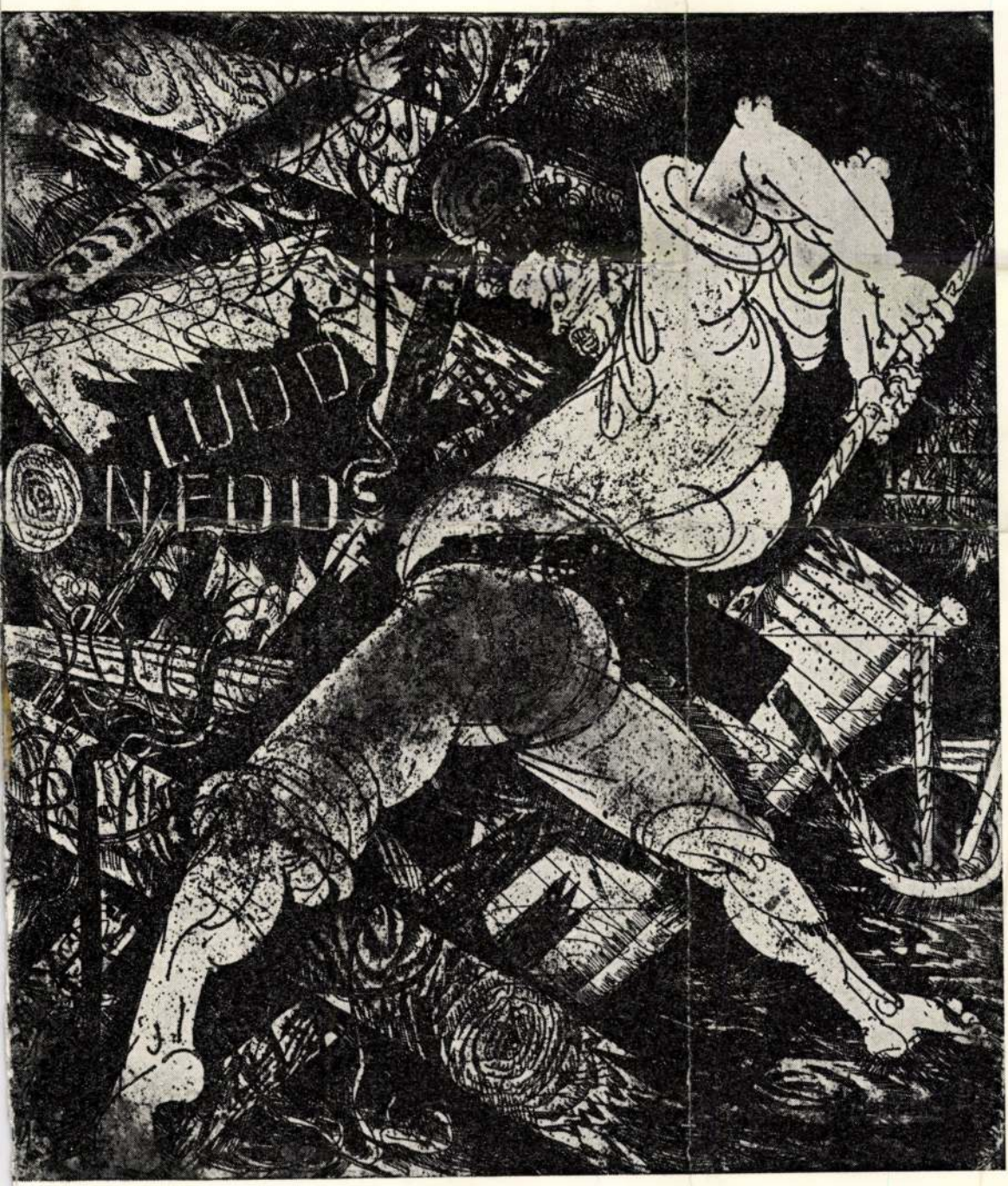

6,— Ft

SZAMUNK SZERZOI:

BALASSA PÉTER
BERTHA BULCSU
CZÉRE BÉLA
CZINE MIHÁLY
CSORBA GYÖZÖ
FUTAKY HAJNA
KALASZ MÁRTON
KALDI JÁNOS
KENYERES ZOLTÁN
KERESZTURY DEZSÖ
KERÉK IMRE
KESZTHELYI REZSÖ
LÁZÁR TIBOR
MÁNDY IVÁN
MEZEI ANDRÁS
MESZÖLY MIKLÓS
NÉMETH G. BÉLA
ORSI FERENC
PAPP ISTVÁN
PARTI NAGY LAJOS
POZSGAY IMRE
ROZSA ENDRE
SÁRÁNDI JÓZSEF
TANDORI DEZSÖ
THIERY ÁRPÁD
TÓTH ÉVA
WEÖRES SÁNDOR

KÉPEK:

MARTYN FERENC
UITZ BÉLA
VARGA HAJDU ISTVÁN

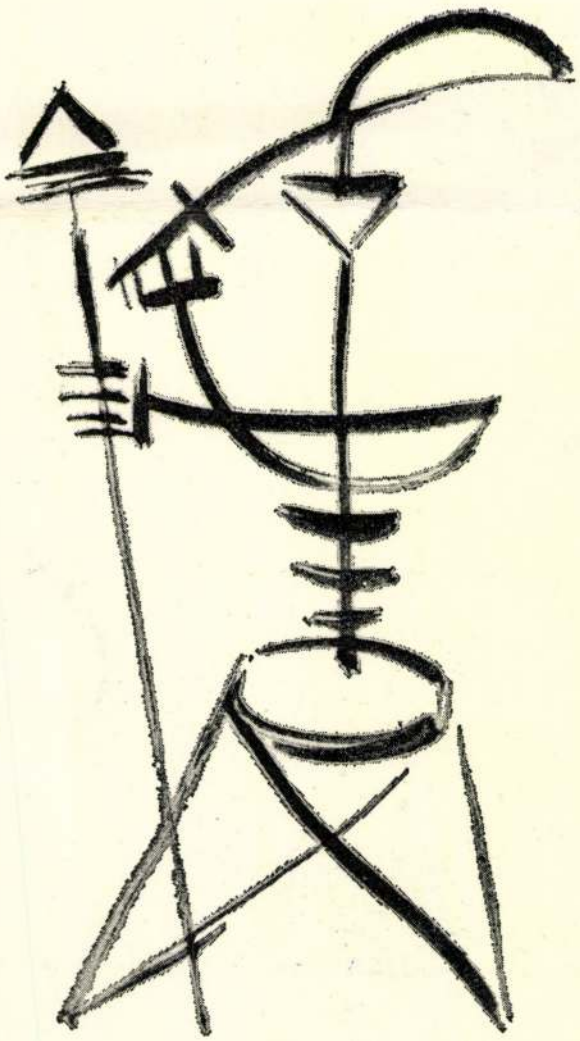

UITZ BÉLA SZOBRA

A Pataky István művelődési házban felavatták Uitz Béla szoborportréját, R. Badova moszkvai szobrászművész alkotását. A szobrot a Szovjet Képzőművészek Szövetsége ajándékozta a Fővárosi Tanácsnak.

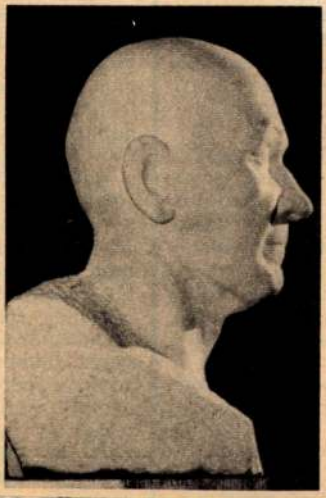

UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 23. sz.

43.0.

ŐDÉS
éb jogviszony létesitéséhez

zettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

esorolás

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887–1972).
Berecz János: Hetven év a békéért.

Uitz Béla: Krími táj, színes tinta, itatóspapír, 48 × 37 cm, 1933

Művészet, 1988. ápr., 47-old.

Ujtz Béla, Aestö-grafik-ummüvész, 1887-1972/ 4.) Folytatás.
Pukánszkyné Kádár Jolán: Temesvár visszajár. Visszaemlékezés Ujtz Béláról.

6 Ujtz Béla: Önarckép, szén, papír, 1914 (fotók Bokor Zsuzsa)

6

Művészet, 1988. márc. 7-old.

Uitz Béla, Aestö-grafikusmüvész, 1887-1972/3. Fehértetés, Fukánszkyné Kádár Jólán: Temesvár visszajár. Visszaemlékezés Uitz Béláról.

5 Uitz Béla: Kisfiú, cinkkarc, 17,8 × 13,8 cm

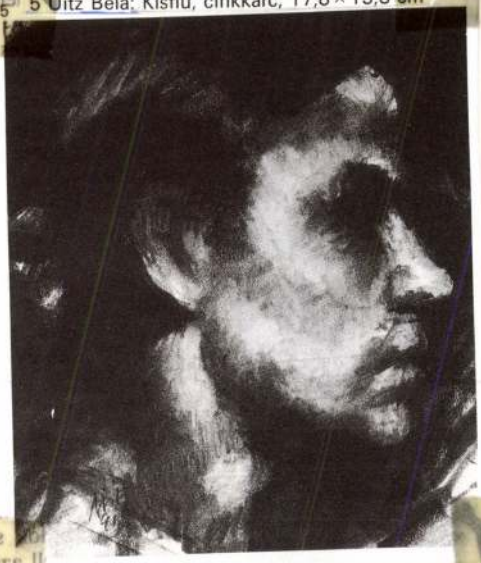

Művészet, 1988. 8 márc. 7-old.

Uitz Béla festő-grafikusművész (1887–1972). 2. Folytatás.
Pukánszkyné Nádár Jolán: Temesvár visszajár. Visszaemlékezés Uitz Béláról.

4 Uitz Béla: Női portré, szén, papír, 25,5 × 15,7 cm, 1913

Művészet, 1988. márc., 7-old.

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887–1972). 1.) Folytatás
Pukánszkyné Kádár Jolán: Temesvár visszajár. Visszaemlékezés
Uitz Bélárol.

1. „Kádár Jolán arcképe," olaj, vászon, 60×40.5 cm, 1910. k.
(repr.)

2. „Háttal ülő női akt", hidegtű, 25×20.5 cm, 1915.
(repr.)

3. „Reggeliző," hidegtű, 16.2×11.3 cm, 1915.

Művészet, 1988. márc., 6. old.

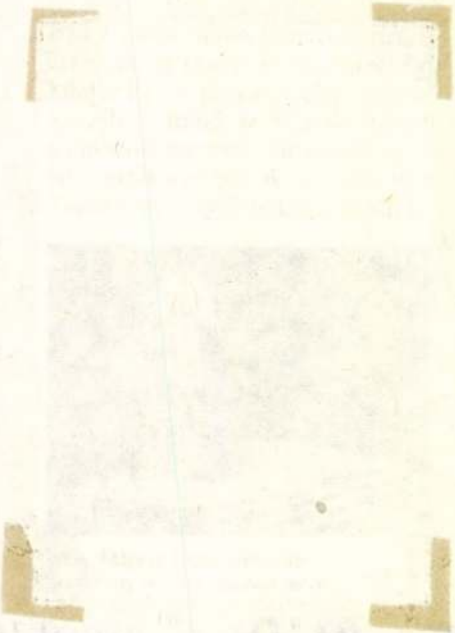

Hírek.

Uitz Béla, (1887–1972), grafikus- és festőművés

Glasgowban 1985. okt. 4-nov. 10 között magyar művészeti hónapot rendeznek a skót és brit kulturális intézményei. Uitz Béla grafikái és rajzai – magyarat a Scottish National Gallery of Modern Art gyűjteményéből – is kiállítják.

Műszaviszt és Kamaratcumes

1985 okt.

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887–1972).

Beck Judit festőművész lakásán több művésztől akad mindenféle, amit édesapja – Beck Ö. Fülöp – kapott, – hiszen a művészek sokszor ajándékoznak egymás között is. Itt van Barcsay-Uitztól, ott van Fémes Beck Vilmos, (édesapjának nagyon korán elhalt öccsétől) ami nem Beck Judit tulajdona, egyelőre csak őrzi – egy szép rajz. – Mellette van mindjárt Beck Andrásnak a róla (Juditról) készült szobra. – Beck András Beck Judit fivére, aki Párizsban él.

Szombat délelőtt.

1984. nov. 24. Petőfi 10.00 (V.i.)

Uitz Béla, festő

A hónap műtárgya a Nemzeti Galériában

Uitz Béla: Collioure-i részlet

Franciaország térképén alig lehet megtalálni Collioure-t, ezt a piciny, csodálatos fekvésű települést a Földközi-tenger partján, csupán pár állomásnyira a spanyol határtól. Halászai megfogyatkoztak, ma már leginkább csak turisták és festők romantikus nyári tanyája ez a vidék, a tenger által pfasztikussá faragott sziklaöblével, s a part fölött magasodó határvédő középkori erődrendszerével. Uitz Béla emigrációjában, Bécs után 1924 októberétől Párizsban élve tudatosan választotta Collioure-t nyári pihenőhelyül. Nem anynyira a táj szépségének híre, mint inkább a XX. század festészetét meghatározó francia mesterek collioure-i képei vonzhatták oda. Matisse, Derain, Dufy 1905 körül itt festették néhány alapszínre redukált, s ezekkel a hagyományos perspektívát elvetve, új képi rendet építő alkotásaikat, melyek a kortársak szerint dinamitpatronként hatottak a kiállításokon. A „vadak" művészetét már korábbi pályaszakaszában is tudatosan vállalta Uitz, leghatékonyabban moszkvai akvarelljein.

1925 nyarán közvetlenül szembesült a perzselő napfényben lobogó, vibráló mediterrán tájjal. Nem is csalódott. A nehéz emigrációs lét, a történelmi-társadalmi valóság problémáitól távol, Collioureban csupán a képteremtésnek élt. Az alkotói szenvedély és az autonóm képépítő szándék a természet bűvöletében sajátos — ily tökéletesen ritkán meglelt — egyensúlyba került. Tónusok és valőrök nélkül, keveretlen tiszta alapszínekből, vörösből, kékből és sárgából épültek dinamikus képterei. Uitz tusfestményeire is érvényesek Matisse szavai: „a kifejezés hordozója a színes felszín, amelyet a néző teljes egészében ragad meg". Az Uitzra általában jellemző elméleti spekulativitás nélkül rándulnak szögbe, jelzik a feltörekvő irányt az előtér odavetett tusvonalkái, melyek, szinte szétfeszítve a képet, monumentalizálják a látványt. A középtér fodrozott, vízszintes kék vizére rákontráznak a kikötött vitorlások függőleges rúdjai, mintegy átvezetve a szemet a túlparti háztetők vörös horizontálisához, mely fölött lezáróként kéken, sárgán törnek a magasba a távoli erődfalak. A kép nem a hagyományos módon, hanem a megmunkálatlanul hagyott lapfelület világos textúrafoltjai által telítődik fénnyel, az előtér több kihagyásával a néző vizuális térélményét fokozva. Szenvedéllyel, expresszív művészi erővel telített ez a redukált szín- és formavilág.

A Collioure-i részlet, mint e rajz is bizonyítja, a lángolás és a rend, a szenzualitás és a festői formakísérletek egyensúlya. A Collioure-i részlet bemutatásával emlékezik a Magyar Nemzeti Galéria Uitz Béla halálának 10. évfordulójára.

R. Bajkay Éva

Elérkezett 1981. február 1., az a nap, amelynek reggelén az ácsi körzeti orvosnak át kellett adnia a 300 ezer forintot. Hat órakor elindult kocsijával az 1-es út 96. kilométerkövéhez a rendőrségtől kapott csomaggal, amelyben 500 forintos nagyságú papírdarabok voltak. Amikor kiszállt a kocsiból, és letette az útra a csomagot, látta, hogy az autóparkolóból lassan elindul egy világos Wartburg, és felvillantja fényszóróit. Válaszképpen ő is bekapcsolta a reflektorát, majd megnyugodva hazaindult. A többi már a rendőrség dolga volt.

Értéktelen zsákmányával együtt néhány perc múlva valóban elfogták a meglepett zsarolót, *Szabó Kálmán* 27 éves budapesti lakost.

Azt akarta: becsületesnek higgyék

A zsaroló első jelentkezése és elfogása között csak néhány hét telt el, a két család azonban addigra az idegösszeroppanás határára jutott. Hogy miért éppen őket szemelte ki Szabó? Amikor az IKV osztályvezetője megtudta, ki volt a zsaroló, a homlokára ütve mondta:

— *Hát persze! Gépkocsivezetőként dolgozott nálunk,* és többször előfordult, hogy nem tudott elszámolni az üzemanyaggal, meghamisította a menetlevelet. Először csak figyelmeztettem, de amikor a

lében keresendő. Szabó Kálmánnak eddig négy munkahelye volt, és kirívó hanyagsága, sorozatos fegyelemsértései miatt három esetben is elbocsátották. Utoljára 1980. októberében dolgozott, és mert riasztó munkakönyvi bejegyzései miatt gépkocsivezetőként egyelőre nem tudott elhelyezkedni, egyéb munkához pedig nem volt kedve, úgy gondolta, más úton szerez pénzt. Családja elől eltitkolta, hogy már megint útilaput kötöttek a talpára, és hogy ne is jöjjenek rá, eladta értékeit. Az árból kisebb összegeket hazaadott, és közben lázasan lottózott. A szerencse azonban elkerülte, és ekkor támadt az ötlet: megzsarolja a jó anyagi körülmények között élő orvost és osztályvezetőt.

A vádlott elmeszakértői vizsgálata során megállapították: Szabó Kálmán — büntetőjogi szempontból — teljes mértékben beszámítható. A hazánkban mindeddig újfajta bűnügy vádlottját első fokon négyévi — börtönben letöltendő — szabadságvesztésre ítélték, s a Legfelsőbb Bíróság a döntést helybenhagyta. Ítéletének indokolásában kiemelte az ilyen jellegű esetek rendkívül nagy társadalomveszélyességét, s ezért sokkal kisebb mértékben vették számításba a vádlott büntetlen előéletét, mint enyhítő körülményt.

Szöghy Katalin

ÚJRA ÉS ÚJRA: A LOCHNESSI SZÖRNY

...llat, nagy, lapos farokkal

barnás, bőr, amely simának és szőrtelennek tűnt, hosszú nyak, kis fej, kígyószerű. Azt is hozzátette: az állatot a velük levő bennszülött vadászok ugyanúgy nem tudták semmivel azonosítani, mint a vadőrök, vagy ők maguk. Ők voltak különben az első európaiak, akik látták ezt az állatot, mert a misszionáriusok beszámolói hallomásokon alapultak.

Három nappal ezután ismét látták a nyakat és a fejet, amint kiemelkedtek a

nem lehetett volna a fényképen."

A chicagói egyetemnek egy, *Roy Mackal* biológus vezette expedíciója csak nemrég tért vissza nagyjából ugyanerről a területről, és igen nagy méretű *lábnyomok* fölfedezéséről számolt be.

A bennszülött lakosság — főleg pigmeus (törpe) néger törzsbeli — *hatalmas, elefántszerű állatról* beszél, amelynek *nagy, lapos farka* van. Ezekről a híresztelésekről már legalább kétszáz éve vannak feljegyzések, és vannak, akik

Uitz Béla, festő-i grafikus művész (1887–1972). 4) Folytatás

Művészet, 1987. március, hátsó belső borító.

Uitz Béla: Hunyorgó női fej, újságpapír, fekete-fehér tempera, 33 × 24,6 cm, 1931–32 (fotó Petrás István)

lemcsics Antal: Coloroid színrendszert reprezentáló objekt, 224 poliésztergömb, egy ömb átmérője 25 cm, 1982 (fotó Heitler László)

A biennálé színrészlege nem csupán a koloristák seregszemléje volt, iszen elsősorban a művészet és tudomány kapcsolatát vizsgálta, így színrészleg is behatóan foglalkozott a színelméletekkel. E részleg iemelt helyén, a történelmi áttekintés végső állomásán szerepelt *Nemsics Antal* színrendszere.

inkovits Péter: Művészet és tudomány Velencében

Uitz Béla festő-grafikusművész (1887-1942). 3.) Folytatás.
Nagy Zoltán: Uitz Béla művészete a harmincas évek elején.

Uitz Béla: Nevető férfi, újságpapír, fekete-fehér tempera, 34 × 25,5 cm, 1931–32 (fotó Petrás István)

Művelődés, 1987. március, 63. old.

nyes orvos alakjával és a háttér terjengős, szétesõ statisztériájával.

Uitz freskóterve *Cézanne* fürdõzõket ábrázoló kompozícióit és saját 1916-os rézkarcát idézi emlékezetünkbe. Az aix-i mestert kitartóan foglalkoztató témának azok a variációi érdekesek itt, amelyek az elõtér kiemelt, álló figuráihoz kapcsolják a többi, ülõ, térdeplõ vagy éppen heverõ alakot. Cézanne egy sor vásznán érlelgette ezt a felállítást, s kompozíciós megoldásának lényege az volt, hogy közvetlen kapcsolatot teremtve a különbözõ mozgásformák közt, a teljes és félmagasságú alakokat egymással váltogatva helyezte el. Uitz a maga kompozíciós kísérletében eltért ettõl a bevált elrendezéstõl. Az említett rézkarcra is csak annyiban utal, hogy az elõtérben álló alakokat egy parton pihenõ munkások életvidám jelenete helyett, vad táncot járó torzszülötteket látunk. Nem pihenõ, napot és tengert élvezõ eleven emberek, hanem intellektus nélküli mechanikus robotok jelennek meg. Uitz a való világ egész szépségét, az élet minden báját áldozatul dobja kiagyalt sémáinak. Nem véletlen, hogy ezek a freskótervek, akárcsak Uitznak a húszas, harmincas évekbõl származó más mûvei, megvalósítatlanok maradtak."[3]

Nagy Zoltán

Jegyzetek

1. Szebit Mukanov: Sildahána. In: A kakukk-kút. Bp. 1976. 259.

2. Dolmányos István: A Szovjetunió története. Bp. 1971. 311.

3. V. Tolsztoj: Szovjetszkaja monumentalnaja zsivopisz. Moszkva, 1985. 58–59.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész (1884–1972).
Nagy Zoltán: Uitz Béla művészete a harminas évek elején

1 Uitz Béla: Misszhori emlek, papír, ceruza, 29 × 20,5 cm, 1933

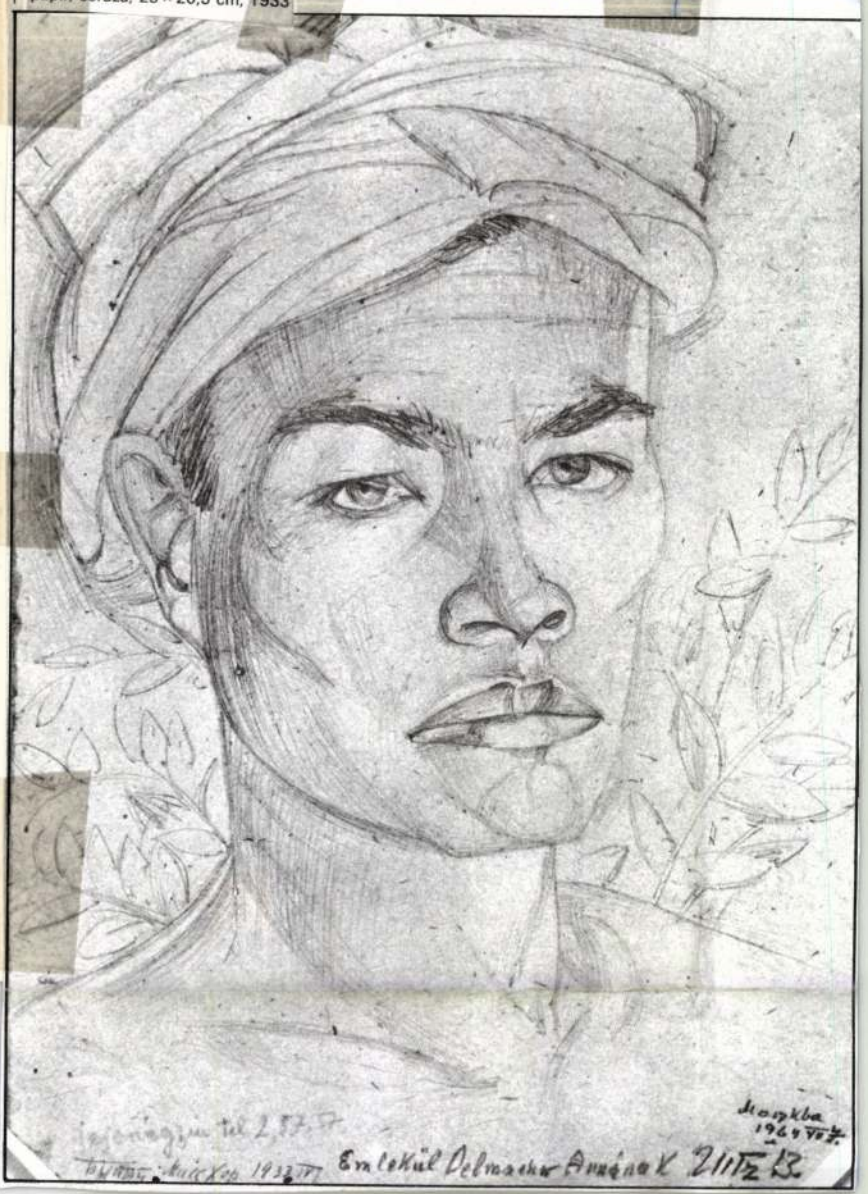

1.) Folytatás.

Művészet, 1987. március, 2. old.

a kozmoszig

Gad

Felszálló forr

s (A XXXIII. H

M

s-sokk Velenc

A Magyar

tszemlélet kibo

ögű keresztmets

rművészek Szövet
őség: 1121 Buda
Lenin krt. 9–11. L
ős kiadó: Siklósi N

da, Budapest – Felelős vezető: Vágó Sándorné vezérigazgató
Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalban,
teiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodában (HELIR)
1900 közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással
162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy évre: 360 Ft
erjeszti: a „Kultúra" Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat
pest, Postafiók 149. – INDEX 25602 – HU ISSN 0580–3608
és nem küldünk vissza! A folyóirat példányonkénti ára: 30 Ft

Ulitz Béla: Ülő férfi

(Pécsi Modern Magyar képtár)

Telenkov, 1986. május

these: *Miért vagyok keresztény?* 485.) Az „elégikus [illegible]
gigvonul az időbe száműzött jelenségek mindegyikén: mértéket [illegible]
kereszténynek nevezhető művészet formakincsében. Az árnyék [illegible]
vegetációval telített tájon csakúgy, mint a rommezőkön. A roman[illegible]
cepció bizonyára inkább a rommezőkre koncentrál (ahogy például S[illegible]
Friedrich Creuzer hatalmas művét a görög mitológia szimbolikájáról), [illegible]
kuthy-féle klasszicizmus magába olvasztja a kezdetet és a véget, az idilli t[illegible]
rommezőt. A két szélsőséges pólus együttese ismét csak a mérték kérdéséig
vissza. A szélsőségek között az *irónia* teremt mértéket; talán az egyetlen fogalom
Szentkuthy eszköztárában, amely egyértelműen határt szab jelenségek és indulatok
egymásnak feszülő erőterében. A Ben Jonsonról szóló disszertáció lezárása nagyon
pontosan fogalmazza meg az irónia ilyen értelmű szerepét. „A valóság maximuma
egyesül a játék maximumával; egyik a másikat fokozza, színezi, felváltja. Ezt az ál-
landó ide-oda hullámzást élet és játék, verizmus és irrealitás között, mely valami sa-
játos egyetemességet és sajátos biztosságot ad a műnek – a romantika már nem ta-
lálta meg. Akkor az író már túlságosan hitt művében, azonosította magát témájával.
Megszűnt a művész és műve között az az ironikus távolság, mely a racionalista mű-
vésznél tapasztalható – ezzel pedig elszegényedett az irodalom." *(Ben Jonson.* 547.)
Jól megfigyelhető ennek az ifjúkori verdiktnek a konzekvens továbbélése a legkü-
lönbözőbb időszakokban írott tanulmányokban is. A mű és a művész közötti „távol-
ság" – külső példával kifejezve – ugyanaz, mint amit Rodin plasztikája jelentett
Rilke számára, vagy amit a középkori katedrális (Chartes, Amiens) Proustnak. *(A ki-
vülálló bosszúja.* 285.)

Az irónia utolsó érve Szentkuthynál, hogy „mindennek ős van"; minden klasz-
szikus művet megelőz egy még inkább klasszikus – s ennek a körforgásnak az ered-
ménye az, hogy kikerülünk az időből, s belekerülünk az apokrifek jelenébe, amely
csak egyfajta imitáció. Sajátos affinitás ez egy elérhetetlennek tűnő világ után, amely
ott bujkál majd minden tanulmányban, s klasszicizmus a neve.

A watteau-i színek és a nap fényétől kopárrá érlelt déli táj, (ahol más semmi
sem történik) – a rezignáció képei ezek, amelyek persze önmagukban nem többek,
mint formai keretek: a képre kerülő akciók, tárgyak és emberek az egyes művek
sajátos jellegzetességei. Ha az őszi táj átfogó szimbolikája – miként egy konkrét
festmény – széttöredezik, akkor a festmény világának illúziója is elveszik. Ez pedig
annyit jelent, hogy megszűnik uralkodni a klasszicizmus formatörvénye. Az irónia,
még egyszer utoljára, testet ölthet a groteszkben, miként a színielőadás egy báb-
színházi jelenet összefoglalásában (Ben Jonson egyik művében), illetve Mozart Bé-
csének „összezsugorodása" a vurstliban. De a mértékadó forma itt már a perifériára
szorul.

Lütz Béla: Collioure (vázlat)

(Pécsi Modern Magyar Képtár)

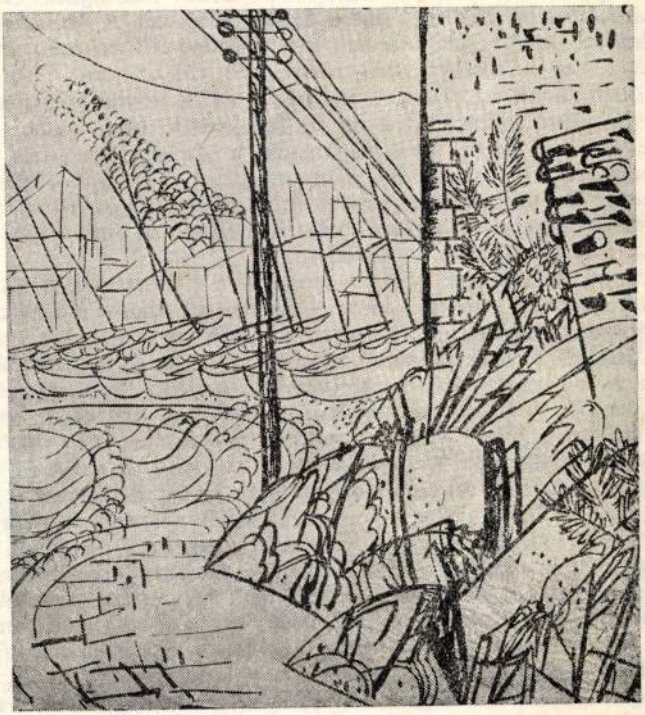

Tellenkor, 1986. május

megfelelt az általános kaposvári világ- és színházszemléletnek. *A Munkásoperett* analóg rálátással tekint vissza a nyolcvanas évekből a hatvanas évek társadalmára, egy olyan *új* művel, amely nem akar szándékosan persziflálni (legföljebb az operettséma automatikusan a persziflázs hatását kelti), sőt ugyanúgy ideologikus tartalmat próbál belecsempészni a műfajba, mint az *Állami áruház* 1950-ben. *A Munkásoperett* ugyanis csak látszólag moralizál, csak látszólag szól a Menő lelkiismereti válságáról, csak látszólag ismétli meg a részvétlenből részvevővé válás morális konfliktusát – a *Marat/Sade* Kikiáltójának mintájára –, valójában az ideológia, még inkább a közvetlen politika színterévé változtatja a darab befejezését. Nem vitás, éppen ezáltal akarja „pofonvágni" a nézőt, azaz meghaladni a szimpla operettet. A paradoxon azonban antinómiává válik: a szándék nem tud hatni, a néző képtelen befogadni a „rámért" tartalmat. S ennek nemcsak dramaturgiai okai vannak. Kaposvár nem bújtathatja ki bőréből az operettet: nem fordíthatja komolyra azt, amit a műfaj „tehetetlenségi nyomatéka" automatikusan persziflál.

S végül itt egy Shakespeare-hős, Prospero, akit a hierarchia csúcsáról löktek ki a semmibe, a társadalmon kívülre, s most – tizenkét év után – el kell döntenie, hogy végleg lemondjon-e önmagáról mint társadalmi lényről. *A vihar* tehát a *másik* oldalról, ha tetszik, a hatalom felől fogalmazza meg azt, amit az eddigi előadások hősei – Läuffer, Flaska és a Menő – az innenső partról figyeltek. Prospero számára nem az a tét, hogy bekerüljön-e a hierarchiába, mint Läuffer, hanem hogy vissza akarjon-e kerülni. Őt is kiütötték, akár Flaskát, de neki most módjában van visszaütni. S végül döntenie kell, éppúgy, mint a Menőnek, hogy résztvevővé váljon-e.

A kérdések Shakespeare-rel kapcsolatban talán profánul hangzanak, de Kaposváron megszoktuk, hogy Shakespeare a kortársunk, akihez közvetlenül fordulhatunk saját konfliktusainkban *(Troilus és Cressida, Szeget szeggel, III. Richárd)*. Gazdag Gyula most nem ezt az utat járja; nem a hétköznapian, hanem a meseien ismerősre hivatkozik. Úgy is mondhatnám, hétköznapi mitológiánk helyett a mesemitológiára. Mintha csak a Lamb-testvéreket olvasnánk: „Volt egy sziget a tengeren, nem volt más lakója, csak egy öreg ember, a neve Prospero, és a lánya, egy igen szép ifjú hölgy: Miranda... Egy barlangban, vagyis egy sziklába vájt üregben éltek..." A mese megelevenedik a forgószínpadon – a szigettel, a sziklával, a barlanggal és az öregemberrel. A jókkal és a gonoszokkal, az ármányos összeesküvéssel és a kéz intésére megállított cselekménnyel. Csak a varázspálca hiányzik.

A mese mindig filozofikus, tehát Gazdagnak igaza van. A varázspálca pedig azért hiányzik, mert Prospero nem leli örömét a varázslásban. Jordán Tamás Prosperóját mindenekelőtt a szkepszis jellemzi. Ha fölemeli a kezét, a gyilkos tőre megáll a levegőben – csoda történik. De csodákkal nem lehet kormányozni. A csodák legföljebb arra jók, hogy a megállított cselekménnyel Prospero demonstrálja Miranda-

Uitz Béla
MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
tesp' - grafikai
MAGYAR HÍRLAP
1984 NOV. 24
1021

MAGYAR HÍRLAP KU

Orosz, olasz és magyar avantgard

Mürztali Műhely '84

Gyönyörű meghívót hozott a posta. A borítón *Uitz Béla Ikonanalízisének* színes reprója, a német nyelvű szövegből pedig kiderül, hogy a hagyományos *Stájer Ősz* után, a *Mürztali Műhely* elnevezésű, szintén nemzetközi rendezvénysorozat keretében magyar vendégtárlat látható november folyamán a szomszédos Ausztriában. *Kindberg* városának *K-Galériája* a húszas évek *magyar avantgardját* vonultatja fel a korabeli *orosz-szovjet*, valamint *olasz modernista törekvések* mellett, *Futurizmus — az elfeledett optimizmus* címmel, a képzőművészet, a zene és a költészet jegyében.

Az ünnepélyes megnyitó után itthon, a Budavári Palotában beszélgettem *dr. Bajkay Évával, a Magyar Nemzeti Galéria grafikai osztályának vezetőjével*, aki a kiállítás anyagát összeállította és a tárlatot magyar részről megrendezte: — Az ötlet úgy született, hogy osztrák kollégáink a futurizmus jövőépítésének gondolatához társították a magyar konstruktivizmus eszméit és gyakorlatát. Joggal — vélhetné bárki. Ám a helyzet korántsem ilyen egyszerű. Történelmünk sajátos alakulása folytán — a magyar Tanácsköztársaság bukása után — nem hazai talajon, hanem az országhatárokon túl bontakozhatott ki a magyar emigráció avantgard művészete. *Előbb Bécs, Berlin, Weimar, majd Párizs, London és később New York lettek a hazulról kényszerűen távozott mesterek működésének legfőbb színterei.* Ám ez — furcsa módon — kettős hátrányt jelentett... Talán az egyetlen kivétel *Moholy-Nagy László*, aki világszerte ismert és elismert. Ám a többi alkotónk — noha életműve a legfontosabb külföldi művészeti centrumokban jött létre, úgyszólván a nemzetközi izmusok áramában született, mégsem került eléggé a felszínre.

— *Mi ennek a kettőzötten hátrányos helyzetnek a magyarázata?*

— A művészet akkori metropolisaiban a magyarok azonnal felzárkóztak a nemzetközi színvonalra. Csak rövid ideig „beszélték" a késői *expresszionizmus* formanyelvét, hamar levetkezték a *dadaizmus* mindent megtagadó attitűdjét, és csak átmenetileg kötődtek *az olasz futurizmus*, avagy az *orosz kubizmus* stílusáramlataihoz — egyszóval azokhoz a tendenciákhoz, amelyekkel együtt most éppen Mürztalban is vendégszerepelnek... Többségükben már 1921-től évekre, évtizedekre elkötelezték magukat a szigorúan mértani formarenddel, a tiszta színekkel, egy végletekig stilizált és racionális esztétikai törekvéssel, amelyik később a *sajátosan magyar variánshoz, a húszas évek konstruktivista avantgardjához vezetett.*

— *Ám ez még mindég nem elég ok a szinte máig tartó ismeretlenségre...*

— A magyar származás az a földrajzi, történelmi elszigeteltség volt az akadálya annak, hogy ezek az idegen talajon létrejött értékek beépülhessenek a hazai köztudatba. Így aztán, ebben a küzdelmes korszakban és nehéz feltételek között született magyar avantgard tulajdonképp az utóbbi időkig nem integrálódott érdemeihez mérten sem a honi, sem a külföldi eszmeáramlatokba.

— *Ily módon sok évtizedes lépéshátrányt hoz be ez a vendégszereplés?*

— Osztrák partnereink eléggé nem dicsérhető érdeme *az egykori értékek, az egyidejű avantgard törekvések egyenrangúsá-*

Bortnyik Sándor: Kovácsok (1922), linómetszet

gának felismerése és elismertetése. Szinte hihetetlennek tűnik kimondani, de hosszú-hosszú évtizedek után *most szerepel először így, együtt az orosz-szovjet, az olasz és a magyar avantgard — egyetlen, közös és reprezentatív rendezvény keretében.* Mi csaknem félszáz művet állítunk ki ott — olajfestményt, vegyes technikájú alkotásokat, valamint sokszorosított grafikát —, öt magyar mester életművéből nyújtva ízelítőt. És nem kis elégtételül szolgálhat utólag, hogy *Bortnyik, Kassák, Moholy-Nagy, Uitz Béla, valamint Weininger Andor* olyan világhírű kortársak mellett szerepel, mint *Carlo Carra, Boccioni, Marinetti, Tatlin, Malevics, Rodcsenko, El Liszickij, Larionov vagy Goncsarova* — és még hosszasan folytathatnám a felsorolást...

— *Milyen volt ennek mai fogadtatása?*

— Bár a tulajdonképpeni Stájer Ősz nemzetközi rendezvénysorozata október folyamán már lefutott, ennek késői „hajtása" — a Mürztali Műhely kapcsán sem érződött szezon végi hangulat. A protokoll teljes volt: maga *Kurt Jungwirth* professzor, tartományi tanácsos, a Stájer Ősz elnökségének tagja nyitotta meg a magyar kiállítást ünnepélyesen, az „obligát" fúvósegyüttes sem hiányzott, és amint az már ilyenkor szokás, után [illegible] fogadással is folytalkozó emberi és mű-

Ennél azonban sokkal de sokkal fontosabbak azok a reflexiók, amelyeket Ferencsik a gondolkodó, a megfigyelő, sőt még filozófiával is foglalkozó emberből és művészből [illegible] egyértelműen a Ferencsik-muzsika [illegible] megalapozásához...

vábbi részleteket életéből — például hiteles krónikáját annak, hogyan és miért szakított a 70-es években az Operaházzal, és miért tért vissza; szívesen olvasnék [illegible]

Jubileumi album

Operaházunk 100 éve

Maradandó értékű, enciklopédikus jellegű művet tett le a nagyközönség asztalára a Zeneműkiadó *A budapesti Operaház száz évét* tárgyaló kötettel. Egy évszázad jelentős időszak egy kulturális intézmény történetében, pláne ha ez az épület a hazai építőművészet egyik büszkesége is egyben.

A magyar operajátszás és az Operaház történetét olvasva ismét világossá válik, hogy Magyarországon *a művészet helyzete és a művészek sorsa milyen szoros összefüggést mutat a mindenkori politikai-gazdasági viszonyokkal.* Az eltelt száz év alatt jó és rossz időszakok váltogatták egymást, válságos periódusokat hatalmas, európai nagyságrendű fellendülések követtek, s mindez szinte szeizmográfikus érzékenységgel tükrözte a társadalom mindenkori állapotát, tényleges változásait.

Hevesi Sándor, korának kiemelkedő jelentőségű színházi és operarendezője egyik, a kötetben is idézett tanulmányában találóan foglalja össze az operának mint műfajnak a lényegét: *„Az opera hibrid műfaj, paradox alkotás, ünnepe a színháznak, mert az a fajta színdarab, amely a legtöbb művészetet tudja összepárosítani."* Ugyanakkor az utóbbi két-háromszáz évben az operaházak az egyetemes zenetörténet egyik fő színterét is jelentik, s emiatt az operaelőadások sohasem lehetnek csupán helyi jelentőségűek — hiszen a nemzetközi kulturális vérkeringés fontos szervei is ezek a zenés színpadok, folyamatos tájékozódásukkal, vendégművészeikkel, egyetemesen beszélt és értett zenei anyanyelvükkel.

A csaknem hatszáz oldalas, szép kiállítású, illusztrált kötetet *Staud Géza* színháztörténész szerkesztette, s egyben ő írta a legszebben fogalmazott fejezeteket is. Felkészültségben, alaposságban méltó szerzőtársai *Tallián Tibor, Gelencsér Ágnes, Székely György* és *Körtvélyes Géza*. Legfőbb érdeme a műnek épp a komplexitás: hogy a hazai érvényű események mellett zenei életünk nemzetközi vonatkozásaira is ráirányítja a figyelmet.

A könyv külön értéke, hogy lehetőség szerint teljességre törekszik; a magyar operajátszás kezdeteitől tekinti át a műfaj hazai történetét, s megfelelő korszakbeosztással annak minden vonatkozását részletesen tárgyalja, éspedig egészen napjainkig. Az operatörténet mellett kellő terjedelemben esik szó a balettművészetről, a szcenikai munka fokozatos önállósodásáról, a rendezői munkakör kialakulásáról és művészi kiteljesedéséről, az Operaház mint intézmény történetéről, a repertoár — *a zenei ízlés* — változásairól, a személyi állományról, korszakos jelentőségű bemutatókról, énekesekről, karmesterekről, rendezőkről, díszlet- és jelmeztervezőkről — és persze a komponistákról.

A kötet függeléke (*Alpár Ágnes, Mátyus Zsuzsa, Baráth Edina* és *Staud Géza* munkája) az Operaház 100 éves történetének részletes mutatóival a legigényesebb tájékozódást is lehetővé teszi. A mű megírásának alapjául a *Valkó Arisztid* által gyűjtött levéltári anyag szolgált.

Hiányosságnak tűnik az illusztrációs anyag relatíve csekély volta, és a helyenként pongyola fogalmazás. Mindez azonban lényegtelen, ha a mű értékeire és arra a tényre figyelünk, hogy a kötet jól időzítve, jubileumi kiadványként, az Operaház centenáriumára jelent meg és így méltóan járult hozzá a nagymúltú és kiemelkedő fontosságú intézmény nemzeti eseménynek számító újjáavatási ünnepéhez.

Balla László

A megszólaltatott művész

In memoriam Ferencsik János

Két hónappal halála előtt még előszót írt *Ferencsik János* ahhoz a könyvhöz, amely *Bónis Ferenc* szerkesztésében kötetté formálva teszi közzé az idén elhangzott emlékezetes rádiós interjúsorozatot. A könyv formája: folyamatos elbeszélés, a riporter kérdései elmaradtak. Ily módon mintha önéletrajzot tartanánk kezünkben. *Egy rendkívüli élet krónikáját.*

Krónikáját is. Hiszen Ferencsik — feljegyzései alapján — gondosan megemlít majdnem mindent, ami koncert, operai esemény és turné. Mindez persze aligha lényeges eleme a könyvnek, hiszen ezeket az adatokat a jövendő kutató színlapokból, sajtóból és műsorfüzetekből is előbányászhatja. A jövő kutatója: Bónis szerkesztői utószava is hangsúlyozza, hogy a könyv *tulajdonképpen forrásmunka.* (Ha nem is

ten magával hoznia, milyen zenei világ Japáné vagy Ausztráliáé — ezekre a kérdésekre és hasonlókra kapunk választ.

Ferencsik tulajdonképpen sosem magáról beszél — vagy csak igen ritkán. Ahogy a karmester számára is mindig a Mű volt a fontos, sosem a maga személye, úgy a memoáríró szintén mindig magáról a zenéről, a muzsika szolgálatáról, a pálya tanulságairól szól.

Persze azért nemcsak a művészt ismerjük meg, hanem az embert is. Gerincességét, humorát, s azt a tulajdonságát, ami művészi is, emberi is: a zene szolgálatának csodálatos adományát. Így hát elmondhatjuk, hogy az a művészi portré, amit a *Tizenhárom találkozás Ferencsik Jánossal* című írás lefest, nemcsak egy nagy művész arcmása, hanem követendő modell, példakép is.

Szívesen olvastunk volna to-

Uitz Béla

festőművén

„Az első forradalmi indulás"
A Nyolcat és a Utvistát kiállításához.

Kromer Éva
ülle

Kritika
1981 ápr. 2

Uitz Béla: Mosó asszony, 1915

4

Öt évig voltam inas és egy évig segéd, aztán nagyon elkeseredtem, hogy mindig *egy* ember mellett kell dolgozni. Én főztem, takarítottam, bevásároltam, mindeneslegény voltam. Jóformán mindent megtanultam, amit meg kellett tenni a ház körül, csak a szakmát, azt nem tanultam meg. Elmentem a Városház utcába, ott volt egy olyan ötven-hatvan személyes üzem. Mondom ide megyek, itt sokan vannak... Fölvettek, a tulajdonos szakszervezetis volt, jól fizettek. Na, elkezdtem dolgozni. Nem értettem hozzá. Retikülöket kellett csinálni, aktatáskákat. Egy nőt adtak mellém, aki két hét alatt megtanított mindenre, amit hat év alatt nem sajátítottam el. Ez a kis asszonyka később sajnos öngyilkos lett, amikor bejöttek a németek...

A háború alatt aztán egyszer közölték velem — mivel új ember voltam és nem volt anyag, leépítés volt és a régieket akarták megtartani —, szóval közölték velem, hogy nincs munka. Hazamentem a szülőfalumba, Sápra...

Aztán felszabadultunk. Megkaptuk a szabadságot. Na, most aztán éljünk vele! Kaptunk öt hold földet, lovat, állatot, kocsit. Eke híján magunk ekéztünk, kapáltunk. Két-két biciklikerékből csináltunk valami hordozószerszámot is, mert körülbelül öt kilométerre volt a föld. Dolgoztunk, vasárnaponként meg vakaróztunk... Egyszer Német Pista bá-

UITZ Béla

Husz éve, 1972. január 26-án halt meg Uitz Béla

U i t z B é l a g r a f i k á i 1913-1925

A bécsi Albertinában 1991. novemberében rendezett kiállitás anyagának bemutatója az óbudai Kassák Muzeumban /Budapest, III. kerület, Fő tér 1., Zichy kastély/ a müvész halálának 2o. évfordulója alkalmából.
Megnyitó: 1992. január 26-án, vasárnap délelőtt 11 órakor
Beszédet mond: Mag. Gertrude Kothanek asszony, a budapesti Osztrák Kulturális Intézet igazgatója
A kiállitás megtekinthető 1992. március 15-ig naponta 1o-18 óráig.

* * *

A tárlat Uitz Béla hosszura nyult életutjának és pályájának csak az 1913 és 1925 közötti első, valóban szuverén és nemzetközi rangu müvekkel dokumentálható periódusát mutatja be. E bő egy évtizeden belül is három különböző szakasz különithető el. Más jellemzi a budapesti /1913-1919/, más a bécsi /192o-1924/ és megint más a franciaországi /1924-1925/ müveket.
Uitz Budapesten Kassák Terézzel kötött házassága révén már kezdettől fogva a Kassák körül szerveződő müvészekhez tartozott. Kassák anyja, a "Mutter" konyhájában, a népes család közös lakásának alkalmi müteremmé vált piciny helyiségében készitette első, mély lirával teli szénrajzait. Ezekkel aratta első sikerét a San Franciskóban rendezett világkiállitáson. Számos müve már korán magán- illetve közgyüjteménybe került. Főiskolai mestere, Ferenczy Károly kezdeményezésére nagyobb kollekciót vásárolt tőle a Szépmüvészeti Muzeum is. Uitz a szilárd komponálas, a kontrasztosság és plasztikusság tradicióját kubo-expresszív elemekkel gazdagitva az 191o-es évek második felében sajátos egyéni stilust hozott létre. Az első világháboru éveiben a háboru ellen, a forradalmak idején pedig a jövő kommunista utópiájának elszánt hiveként lépett fel. Hatalmas belső feszültség izzik ekkori müvein, s e feszültség egyedülállóvá teszi minden müvészi megnyilatkozását. Nem véletlen, hogy erőteljes tusrajzainak reprodukciói és képzőmüvészeti témáju irásai sürün szerepeltek a magyar avantgárd mozgalom Kassák szerkesztette folyóirataiban, A Tettben és a Mában.
Uitz soha nem vált a multat teljes egészében megtagadó avantgárdistává. A modernség megfért munkásságában a hagyománnyal. E harmóniává oldódó kettősség jellemzi bécsi periódusát. Uitz széles skálán dolgozott, de a maga utját járta. Bár kiállitásai révén tulajdonképp bécsi müvésznek számitott, ám független maradt az osztrák müvészettől. Ott akkor még tulságosan ujak voltak a geometrikus absztrakt törekvések, és tul ragyogóak, sajátosan magyarok müveinek élénk szinei. Uitz a vörös-sárga-kék, a három alapszin friss harmóniáját kereste az "uj vadakat" is megszégyenitő lendületes ecsetvonásaival. Ez leginkább az 1921-es moszkvai akvarell-tájképeken látható. E müvek azért is müvészettörténeti jelentőségüek, mert érzékeltetik: alkotójuk egyaránt tanult az ikonok régi mestereitől és az orosz konstruktivistáktól, s müvei révén a Nyugat felé történő közvetitésre is vállalkozott.
Kiállitásunk harmadik részében a Párizsban és Collioure-ban Matisse és társai nyomán alkotott sajátos képkivágásu tájak sorakoznak ugy, hogy mellettük kitekintést nyerhetünk Uitz plakát- és szinpadkép-tervezői munkásságára is.
A mai napig jórészt csak az angol géprombolókról, a luddittákról készült rézkarcsorozata révén ismert mestert most sokoldaluan, a magyar aktivizmus egyik legjelentősebb mestereként mutatjuk be mintegy félszáz ritkán látható, papirra készült müvével.
A mütárgyakat a Magyar Nemzeti Galéria kölcsönözte. A dokumentációs anyag a Kassák Muzeum gyüjteményéből származik. A kiállitást rendezték: Bajkay Éva és Csaplár Ferenc.

FIGYELMÉBE AJÁNLJUK

SZOMBAT *9.30 és 11 óra:* A Nap családja *(P)*; *11 óra:* A gyorsabban, messzebbre, magasabbra c. film vetítése, majd séta az eredeti járművek között *(KM,* dr. Molnár Erzsébet); *13 óra:* Az UFO-vadászok csapdája; *14.30 és 16 óra*: A betlehemi csillag *(P).*

VASÁRNAP *9.30 és 11 óra:* A Nap családja *(P); 10.30 óra:* Ybl Miklós-emlékkiállítás *(BTM); 11 óra:* A Repülünk c. film vetítése, majd a repülési gyűjtemény egyik kuriózuma, a Junkers F13 repülőgép bemutatása) *(KM,* Szabó Attila); *12, 13.30 és 15 óra:* A középkori Buda királyi várpalotája és gótikus szobrai *(BTM); 13 óra:* Égiekkel játszó földi lelemény; *14.30 és 16 óra:* A betlehemi csillag *(P).*

HÉTFŐ *9.30 óra:* A Földről a csillagokig; *11 óra:* A Nap családja; *13 óra:* Az élet bolygója: a Föld; *14.30 óra:* Égiekkel játszó földi lelemény; *16 óra:* Az UFO-vadászok csapdája *(P); 17.30 óra:* Mohácsy Mátyás kertbarát-klub: klubnap; *18 óra:* Akvarista szakkör: Pseudo-tropheusok; Gombász szakkör: Amit a mikrohízásról egy gombásznak tudni kell *(TIT St.).*

SZERDA *9.30 óra:* Az élet bolygója: a Föld; *11 óra:* A Nap családja; *13 óra:* A Földről a csillagokig; *14.30 óra:* Az UFO-vadászok csapdája; *16 óra:* A betlehemi csillag; *17.30 óra:* Ma éjszaka a Planetáriumban *(P); 18 óra:* Ásványbarát szakkör: klubnap *(TIT St.).*

CSÜTÖRTÖK *9.30 óra:* A Földről a csillagokig; *11 óra:* Az élet bolygója: a Föld; *13 óra:* A Nap családja; *14.30 óra:* A Földről a csillagokig; *16 óra:* Égiekkel játszó földi lelemény *(P); 17 óra:* Csapody Vera növénybarátklub: Közép-Ázsia magashegységi növényei; *18 óra:* Díszmadárbarátklub: kiállításépítés *(TIT St.).*

PÉNTEK *9.30 óra:* Az élet bolygója: a Föld; *11 és 13 óra:* A Földről a csillagokig; *14.30 óra:* Az UFO-vadászok csapdája; *16 óra:* Égiekkel játszó földi lelemény II. *(P).*

Rövidítések: *BIT* = Budapesti Ismeretterjesztő Társulat *(Bp. VIII., Múzeum u. 7.); BTM* = Budapesti Történeti Múzeum *(Bp. I., Budavári Palota, E épület); KM* = Közlekedési Múzeum *(Bp. XIV., Városligeti krt. 11.); P* = Planetárium *(Bp. X., Népliget); TIT St.* = TIT Stúdió *(Bp. XI., Zsombolyai u. 6.).*

A hit világa

A Budapesti Történeti Múzeum (Budavári Palota E épület, 1250 Bp., Szent György tér 2.) *A hit világa* címmel előadás-sorozatot rendez 8–14 évesek számára. Február 29-én az evangélikusok hitélete lesz a téma. Találkozás 10 órakor az Evangélikus Országos Múzeum (V., Deák tér 4.) előtt.

Etológiai ifjúsági tábor

A Gödöllői Agrártudományi Egyetem és a Kaposvári Agrártudományi Egyetem állattenyésztői kara július 26-ától augusztus 8-áig rendezi meg a II. Nemzetközi Etológiai Ifjúsági Találkozót. Az első ilyen nemzetközi etológiai ifjúsági tábornak (1989-ben) a világ számos országából érkező mintegy száz résztvevője volt. Az idei hasonló tapasztalatcsere-alkalmat kínál az állatok viselkedésével foglalkozó tudósoknak és egyetemi hallgatóknak. Mivel a rendezők a kutatási eredményeket külön kiadványban szándékoznak megjelentetni, előre kérik a bemutatandó poszterek és videofilmek tartalmi leírását – egy gépelt oldalon –, valamint a szerzők nevét és címét. A pontos cím: II. Nemzetközi Etológiai Ifjúsági Találkozó: *dr. Keszthelyi Tibor,* Gödöllői Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági Gépészmérnöki Kar, Mezőgazdasági Tanszék, Alkalmazott Etológiai és Tartástechnológia Kísérleti Tár, 2013 Gödöllő, Páter Károly út 1–3.

Berlini motorkerékpárosok

A berlini *Technikai és Közlekedési Múzeum* és a *BMW Ag.* közös kiállítása március 15-éig látogatható a *Budapesti Közlekedési Múzeumban.*

KITAIBEL

E számunkban a Kitaibel Pál középiskolai tanulmányi verseny anyagát adó cikkei: *Kígyómarás – otthon; A gumihegyeken túl.*

Uitz Béla nem éppen divatos művész manapság. Kompromittálta őt a Tanácsköztársaság idején és a munkásmozgalomban vállalt szerepe, moszkvai orientációja, s egynémely alkotása is. Pedig Uitz Béla a magyar avantgárd nemzetközi szempontból is az egyik legelismertebb festője. Ez lehet az oka annak, hogy tavaly novemberben a bécsi Albertina – amely Európa legnagyobb grafikai gyűjteménye – mutatta be Uitz grafikai lapjait.

Igaz, ezek az alkotások a művész legjobb – az 1913-tól 1925-ig terjedő – korszakát idézik. Ezt a kollekciót láthatja a hazai közönség most március 15-éig a Kassák Múzeumban

UITZ BÉLA GRAFIKÁI

címmel. A helyszín is stílszerű, Uitz Bélát ugyanis művészi, baráti, eszmei és családi kapcsolatok fűzték Kassák Lajoshoz.

Kassák Terézzel kötött házassága révén került a Kassák körül szervezkedő művészek közé, s kapcsolódott a fiatal értelmiségiek antimilitarista köréhez és a munkásmozgalomhoz is, amelynek élete végéig híve maradt.

Ez a kiállítás most eddig kevéssé ismert oldaláról mutatja be a *Generál Ludd* (az angol géprombolókról, a luddistákról készült) rézkarcsorozat mesterét. A magyar aktivizmus egyik legeredetibb alkotójának valóban szuverén és nemzetközi rangú művekkel dokumentálható korszaka tárul fel előttünk. Ám ezt a bő egy évtizedet is három alkotói stílus uralja. Az 1913-tól 1919-ig terjedő szakasz művészete megalapozásának korszaka. Neve már akkor ismertté válik a világban, amikor lírai ihletettségű szénrajzaival 1916-ban San Franciscóban a világkiállítás aranyérmét elnyerte. Művészete erősen dinamikus, expresszionista volt, hatott rá Cézanne, Picasso és hatottak rá a kubisták is. Lapjainak felfogása monumentális, a feketefehér erős kontrasztjára épít. A Tanácsköztársaságban vállalt szerepe – a Proletár Képzőművészeti Tanműhely felállítása – miatt utóbb emigrációba kényszerült. Bécsben talált menedéket.

Uitz 1920-tól 1924-ig terjedő bécsi művein megjelenik a geometrikus szerkesztési mód. S egy moszkvai utazás hatása látható tiszta színekkel festett, néhány vonalra leegyszerűsített kompozícióin.

Franciaországi művei 1924–25-ben keletkeztek. Párizsban mappával a kezében járta az utcákat. Sorozatot készített az Eiffel-toronyról, bravúrosan szerkesztett, látszatra absztrakt konstruktív kompozíciókat. Művészi ereje tükröződik néhány szép, a Földközi-tenger partján, Collioure kikötőjében készült színezett tusrajzán. A főszerep azonban itt is a vonalé.

Nyugat-európai tartózkodása 1926-ban, Párizsból való kiutasításával lezárult. Uitz a Szovjetunióban telepedett le, ahonnan csak 1970-ben tért vissza Magyarországra. 1972-ben halt meg. *K. M.*

UITZ Béla

Élet és Tud.

1992. febr. 28. XLVII. 9.02.

MEGHÍVÓ

1992. január 26-án, vasárnap délelőtt 11 órára a

KASSÁK MÚZEUMBA

Budapest III., Fő tér 1., Zichy-kastély

az

UITZ BÉLA

GRAFIKÁK 1913-1925

című kiállítás megnyitójára

Beszédet mond:

Mag. Gertrude Kothanek
a budapesti Osztrák Kulturális Intézet igazgatója

Közreműködik:

Rónaszéki Tamás
hegedűművész

UITZ BÉLA

BOTÁR, Olivér: Constructed reliefs in the art of the Hungarian avant-garde: Kassák, Bortnyik, Uitz and Moholy-Nagy 1921-1926. = The Structurist Nr. 25/26. 1985/1986 87 - 98.p.

A cikk másolata ld. MOHOLY-NAGY László-nál

Hungarian Studies Review Vol. XV, No. 1 (Spring 1988)

CONTENTS

PREFACE 5

PAPERS

Nature and Intellect: The Ideas of the Emergent Hungarian Avant-Garde
SYLVIA BAKOS 9

Kassák's Reading of Art History
ESTHER LEVINGER 25

Connections Between the Hungarian and American

Nitz Béla

festő - grafikusművész.

„Az autonóm vajzról - egy bien nálé lapcsán"

Repro: Fürdőzők, ecset, tus 24,5 × 36 cm

1916

Kvunál Gmese

cikke

Művészet

1980 nov.

UITZ Béla

BAJKAY, Éva: Ungarische Konstruktivisten in Wien : Moholy-Nagy, Uitz, Kassák, Weininger, Bortnyik. = Pannonia, 1987.4. 45 - 46. p.

+ Analyse. Livolschnitt, 1922

UITZ Béla festő

Uitz és Kállai kapcsolatáról

Bajkay Éva utószava Kállai Ernő: Uj magyar piktura c. könyvének uj kiadásához. Bp., Gondolat, 1990 2o3.p.

aléria megalakulása után hama-
ocialista Képzőművészek Csoport-
truálása, majd tagjainak egyéni
kon való bemutatása. Ezután ke-
tes nagyszabású bemutatásukra.
az expresszionizmus képi világ-
a kiállitás alkalmából nem is
k egy merőben más történeti szi-
lágnézeti egység, mely az alko-
ugárzott, az a társadalmi kér-
ktiv bátorság, mely a müvészi
is törekvésével párosult.
kibontakozó folyamata két irány-

UITZ Béla Fotó 34.évf. 9.sz. 1987

Magyar Fotográfia, 1987

Túl-nyitott kapu?

A „nyitott kapuk" a művészetben többnyire örvendetesek: különösen, ha a kapu nyitogatóinak-csukogatóinak sikerül eltalálniuk azt a pillanatot, amikor a friss tehetség java már bezúdult, s nyomukban inkább csak az addig joggal kívül rekedt másodlagosság türemkedne befelé. E pillanattól kezdve a „nyitott kapu" elvét a válogatásnak kell felváltania. A Műcsarnokbeli *Magyar Fotográfia, 1987* című reprezentatív kiállítás rendezőit minden elismerés megilleti a kapuk szélesre tárásáért, az amatőrök és a profik, a művészfotó, a reklám és a riportkép együttes szerepeltetéséért, a szokatlanul széles merítésért, de ami a minőséget illeti, válogatásuk nagylelkűségét én hajlamos vagyok engedékenységnek látni. Ez persze még mindig jobb, mint a kasztjellegű bezárkózás művészeti életünkben egyáltalán nem ritka elve; de sajnos azon az áron, hogy a tárlat túlontúl terjengős, hullámzó színvonalú. Nagyon kevés az igazi élmény, az olyan munka, amelyik értelmileg és érzelmileg megragad, megráz; s viszonylag sok a fáradt, érdektelen kép.

Egy részük pedig — a címbeli évszámmal szemben — éppenséggel nem idén vagy tavaly, hanem évekkel-évtizedekkel ezelőtt készült. Igazán tisztelem *Friedmann* Endrét, szeretem a képeit, de nemigen értem, hogy két évtizede készült, jó néhány éve egyéni tárlatán is bemutatott *Püspökavatás*a (pontosabban: püspökszentelés) hogyan jelképezheti napjaink fotográfiáját? De ez legalább karakterisztikus munka — ám egy *Gulyásbojtár* 1975-ből, egy *Uitz-kép* 1968-ból, egy-egy chilei riportfotó 1971-ből (különböző szerzőktől) teljesen érthetetlenül szerepel az anyagban. Ami a színes képeket illeti, a divat színorgiája valósággal megbűvölni látszik fotográfusaink nem kis részét. Ragyogó, harsogó, vad színek, kiglancolt beállításokban. E műfajban a reklámfotót vajmi nehéz elválasztani a művészi célú munkától — s ebben az esetben ez nem a reklámfotót dicséri.

Általában nagyon sok a túlontúl bejáratott téma, igencsak közhelyes megoldásban. Lovak hóban,

SZEBELLÉDY GÉZA: UITZ BÉLA FESTŐMŰVÉSZ, 1968

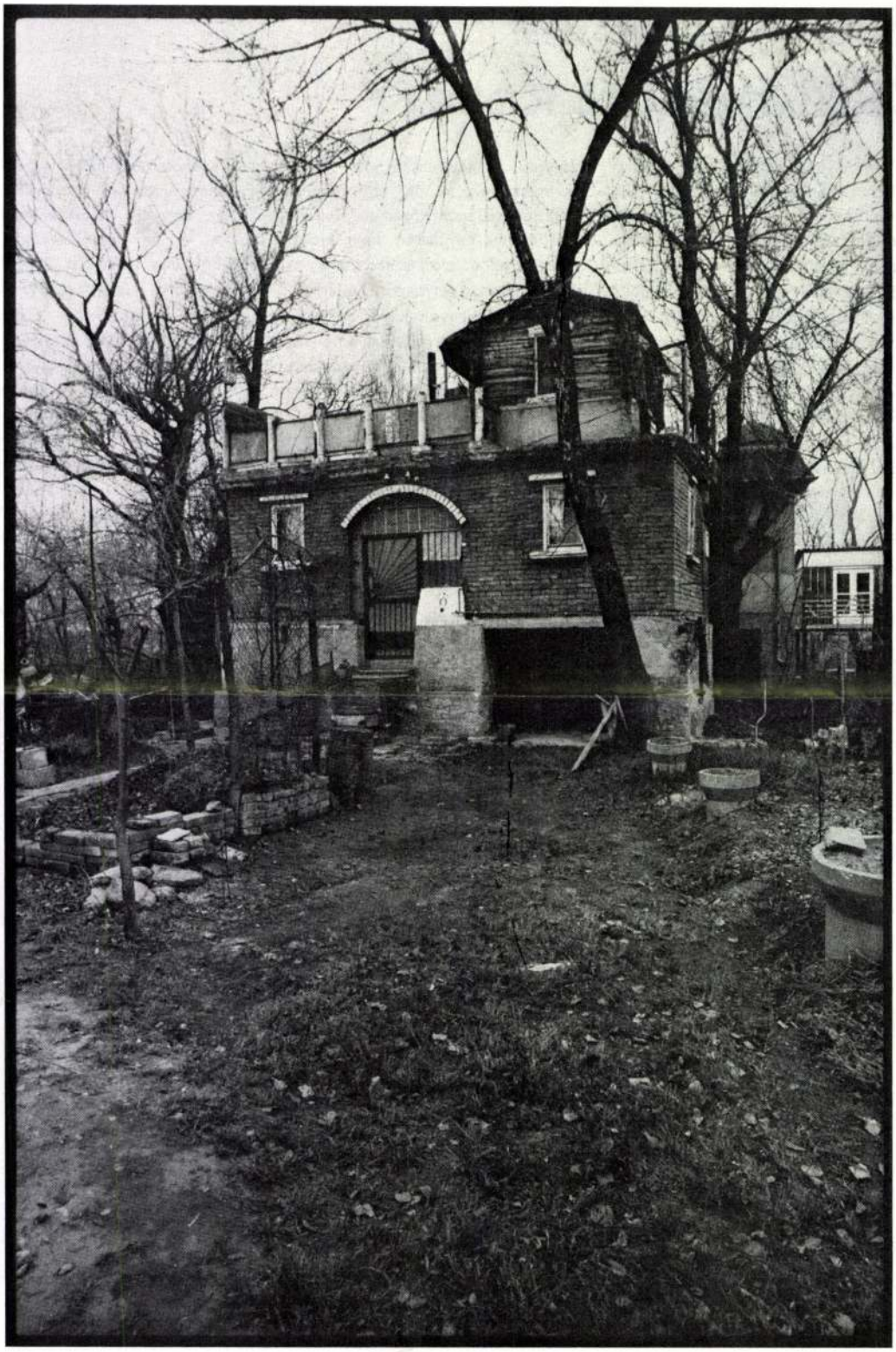

PUSKÁS JÁNOS: ÜDÜLŐTELEP, 1984

Ulitz Béla, Kistó

L: Simon Andor

Tasi József: Simon Andor halálára 7.

Élet és Irodalom, Bp. 1986 júl. 18. XXX/29

Mitz Béla, Ostő

L: Nagy István

– Heti ajánlat. 3–4

Új Tübös B p. 1986. febr. 2. XXIII/5.

1021

198o.I.12.Televizió 19.3o
TV Hiradó

- A tudományok és müvészetek istennői valami különös ok miatt kedvelik a Mecsek vidékét. Igy lehet, mert 2o évvel ezelőtt a balett együttes megszületésével a 9. muzsa is otthonául választotta Pécset. A magyarázat valószinüleg mitológiai hölgyek eredendő hiuságában rejlik. Meg abban, hogy a pécsiek illő tisztelettel csábitgatták szeretettel fogadták gondoskodtak róluk és egyre többen rajongóikká is váltak. Másszóval a kulturpolitikai nyitottság, a müvészeti értékek megbecsülésére és befogadására való készség ezek a tényezők formálták, s alakitják ma is Pécs és Baranya kulturális arculatát. Olymódon, hogy az egész országnak is javára válik. Több jelentős kezdeményezés közül a muzeum alapitás, a muzeumi hálózat fejlesztésének céltudatos és látványos programja is igazolja ezt. A Zsolnay Muzeum létrehozása volt az egyik kiinduló pontja a programnak. Az ipar és müvészettörténeti szempontból egyaránt jelentős anyagra joggal büszkék a pécsiek, s aligha szégyellni való, hogy sokukat épp a lokálpatriotizmus révén sikerült rendszeres muzeum látogatóvá avatni. A város szeretete, tudatosan számitásba vett tényező volt a Vasareli Muzeum alaptásakor is. Müveiben ez hozta vissza szülővárosába a külföldön világhirüvé lett Vásárhelyi Győzőt, akinek modern müvészete igy vált az egész országnak közkincsévé. De helyi vonatkozások nélkül is befogadta Pécs és büszkén vallja magáénak Csontváryt. Ugyan igy a modern magyar Képtár legujabb anyagát, amely Amerigo Tot szobrait is. Tot sem a város szülötte, de mint jó gazdáknak és értő közönségnek ajándékozta a pécsieknek életmüve egy jelentős részét. A Muzeum utca egy szép villájában otthonra lelt Uitz Béla is, és forradalmár festészete. Anyagiakban Pécs sem tud sokkal többet áldozni kulturális célokra, mint más városok. A munkát a szervezés milliónyi gondját azonban nem sajnálják, akiknek ez a hivatásuk,,mert meggyőződéssel vallják, hogy az olyan város, ahol a muzsák otthon érzik magukat, az embereknek is szebb, tartalmasabb életlehetőségeit kinálja.

Uitz Béla

szobrot készitett, melyek közül néhány szobor portréja itt is látható. Alexovics sokat dolgozott vidéken. Egyebek mellett feldolgozta Kapuvár és környékének szokásait, népviseletét, táncait. Alexovics László 42 szoborból álló gyüjteményes kiállitását a müvész tisztelői és barátai körében Szalón Lajos a Győr-Sopron megyei Tanács általános elnökhelyettese nyitotta meg. A kiállitás február 3-ig tekinthető meg a győri Mücsarnokban.

Uitz Béla

festő-grafikusművész

A Műcsarnok vándorkiállítása 1982 febr – júliusig Franciaországban.

Művészet
1982 okt.

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887-1972) (. 2) folytatás.
Képző-Ipar-és rotóművészet. Évfordulók.

Bán András: Jó és új művészetet akart 3/35 Uitz Béláról

Uitz Béla születésének 100. évfordulójára.

Budapest folyóirat, 1988., 2., 40-41 old.

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887–1972). 1.) Folyó-Képző-Ipar- és Fotóművészet.

Bán András: Jó és új művészetet akart
3/35. Uitz Béláról.

Budapest folyóirat., 1988., 2., 40-old.

Uitz Béla

festő-grafikusművén

Munkái a Modern Magyar Képtárban, Pécsett.

H.E.

Cille

Dunántúli Napló
1981 i an. 13

Ulitz Béla, festő-grafikusművész (1887-1972) 3.) Folytatás (vége)

Képző-ipar-fotó- és filmművészet.

Vörös Madonna, 1919; Vörös Katonák előre;
Kiállításrészlet 3/B. IV; 36. Festmények.
(említve).

Budapest folyóirat, 1988., 2., 42-old.

Ulitz Béla, festő grafikusművész (1887-1972).

Gyurcsek Ferenc: Ulitz Béla, festő (repr.)

Budapester Rundschau 1984. dec. 3.

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887-1972).

Amerigo Tot szept. 27-én ünnepelte 75 születésnapját. A művész Pécs városnak adományozott 13 drb. gyűjteménye most kiegészítve, állandó kiállítás keretében kerül a közönség elé. Így illeszkedik a pécsi „múzeum utcában" Uitz, Csontváry, Martyn, Vasarely életmű kiállításai sorába.

Népújság. (Tolna) 1984. szept. 29.

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887–1972).

Vén Emil festőművész 82 éves korában ez év júl. 13-án hunyt el. – Kifejező portrét festett szüleiről, feleségéről, valamint Dutka Ákosfol, Lyka Károlyról. –
1919-ben Uitz Béla Proletár Képzőművészeti Műhelyébe járt.

Losonci Miklós: Vén Emil emlékezete.
Népújság (Tolna), 1984. aug. 19.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész (1887–1942). 2.) Folytatás

Nagy Zoltán: Uitz Béla művészete a harmincas évek elején,

2 **2** Uitz Béla: Krími táj,
papír, színes tus, 50,5 × 39,5 cm, 1933
(fotók Petrás István)

Művészet, 1987, március, 5-old.

Végtelen spirál

Interjú Max Bill-lel

– Ezüstműveskén kezdte el művészeti tanulmányait, majd a Bauhausban 1927–29-ig építészeti képzésen vett részt, 1932-től tagja az Abstraction-Création *csoportnak, ahol festőként és szobrászként működött. Szerteágazó művészeti tevékenységét, különböző műfajú munkáit egybefogja a szerkezetes rend, az egységes szemlélet. E művészetszemlélet kialakulásában milyen szerepe van a* Bauhausnak, *hiszen manapság a funkcionalizmus, az anyagszerűség tiszteletének említésekor szinte mindenki a Bauhausra gondol?*

– Önálló ténykedésem kezdetén tipográfiával és grafikával foglalkoztam, mert építészként nem volt munkám. Mindig építésznek tartottam magam, mind a mai napig van építészirodám. Amit a festészetben és a szobrászatban csinálok, azok személyes, magánjellegű kísérlete-

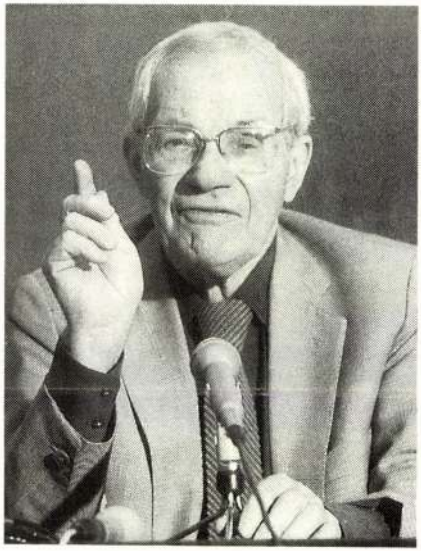

1

Ulitz Béla, festő-grafikusművész (1887-1972).

A magyarországi művészet története Rózikönyv-sorozat legájabb, hetes számú két kötete már a nyomdában van, e sorozatot a M.T.A. művészettörténeti kutatócsoportjának irányításával Kontha Sándor szerkesztette. – A fejezetek ismertetik a kor legnagyobb művészei munkásságát:
Kassák Lajos, Ulitz Béla, Medgyessy Ferenc, Egry József, Szőnyi István, Bernáth Aurél, Derkovits Gyula, Ferenczy Béni és Noémi, Kozma Lajos, Kovács Margit.

Magyar művészet, 1919-1945.

Somogyi Néplap, 1984. márc. 27.

UITZ BÉLA

említve ld. "Nyolcak"

Baracs Dénes : Régi modernek.
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/8.sz.22.o.

	Foligno	22. August	
	Perugia	26. August	
	Cagli	31. August	
	Urbino	1. September	
	Rimini	3. September	
	Ravenna	6. September	
	Ferrara	9. September	
	Mantua	21. September	
	Pistoja	1. Oktober	
	Trient	4. Oktober	
	Fürstenburg	6. Oktober	
	Basel	11. Oktober	
1434	Bruck	13. Mai	
	Baden	20. Mai	
	Kaiserstuhl	21. Mai	
	Schaffhausen	22. Mai	
	Radolfzell	24. Mai	
	Ulm	2. Juni	
	Augsburg	14. August	
	Regensburg	20. August	
	Preßburg	16. Oktober	
1435	Hainburg	15. Jänner	
	Wien	21. Jänner	
			Preßbu
			Tirnau
			Brünn
			Tirnau
			Preßbu
			Tata
			Székesf
		1436	Buda
			Preßbu
			Wien
			Kloster
			Iglau
			Prag
		1437	Eger
			Saaz
			Prag
			Benesc
			Wlasch
			Telč
			Budwei
			Znaim

URBÁN FERENC

repr. Hamutál

ld. Péter Vladimir

Székely András: A köz intelligenciája. Kiáll. a Műcsarnokban
UJ TÜKÖR 1980/XVII/32. sz. 24-25. o.

UITZ Béla

Hírek: A Déri Múzeum új képzőművészeti szerzeményeiből 200 grafikát és festményt bemutató kiállítás nyílt meg Debrecenben. A bemutatón láthatók egyebek között Uitz Béla rézkarcai.

Népszabadság 1983. II. 15.

UITZ Béla grafikus

A MAGYAR GRAFIKA KÜLFÖLDÖN címmel a Petőfi Irodalmi Múzeumban kiállítást nyitottak meg, amelyen a két világháború közötti hazai avantgarde legkiemelkedőbb alkotásait mutatják be összefoglalóan. Néhány alkotás először kerül a közönség elé, köztük Uitz Béla, Bernáth Aurél és Moholy Nagy László grafikái.

Népszabadság 1983. 1. 14

Uitz Béla

festő – grafikusművész

Magyar műrészek a Szovjetunióról.

Dunántúli Napló

1983 okt. 29.

Ulitz Béla (1887-1972).

festő-grafikus művész

Tárlat a Nemzeti Galériában.-

Ulitz Béla ujrzalizmusa megőrizte a maga aktivista forrásait.

Pest megyei Hírlap

1981 febr. 15

UITZ BÉLA

emlitve ld. Máhályfi Ernő

Nagy Zoltán:M.E. hagyatéka.Szécsény,Kubinyi Ferenc Muzeum
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/34.sz.3.o.

Uitz Béla, festő-grafikusművész (1887–1972).

Egy könyv jelent meg a közelmúltban, a könyv a XX. sz. elejei ~~[illegible]~~ orosz avantgardeizmus vezéralakjának, Tatlinnak a művészetével foglalkozik. Elsőizben jelent meg tudományos igényű monográfia Tatlinról. – 1922-ben Kassákék elsőizben reagáltnak a MA-ban a berlini orosz kiállításra, – az egység c. folyóirat számára Uitz lefordíttatja a szuprematisták kiáltványát. A Tatlin könyv ezek szerint a Szovjetunióban nem jelent meg.

Láttuk, hallottuk.

1984. XI. 15. Petőfi 10.45 (Sinó).

Uitz Béla

grafikus-festőművén

a Kiscelli Múzeum Kiállításáról.

Népújság (Tolna)
1983 nov. 27. 6.

Uitz Béla (1887–1972).

festő – grafikus művész

az új Fővárosi Képtár premierje.

Négyszava

1983 nov. 25.

Uitz Béla, festő, grafikusművész (1887–1972).

A kecskeméti Művésztelep 1912-ben alakult meg. Itt dolgozott Iványi Grünwald mellett Uitz Béla, Benyovszky István, Viski János és Révész Imre is.

Katolikus Szó, Budapest,
1983. okt. 4. old.

UITZ BÉLA

Majoros Valéria

TIHANYI LAJOS FESTŐKORTÁRSAIRÓL I. A MAGYAROK

Tihanyi Lajos miután tizenegy éves korában elveszítette hallását s realizálta, hogy e hátránya következtében csakis mint festő teljesítheti ki önmagát, a pár év Iparrajziskolai tanulmány és esti tanfolyam után Nagybányáról indult. Itt a művésztelepen, a Czóbel Béla köré csoportosuló neósok között találta meg azt a művészi stílust, amiből később továbblépve a rá oly jellemző Tihanyi-oeuvre megszületett. A Nyolcak-periódusban talált leginkább magára, tájképei, aktjai és csendéletei, de különösen portréművészete méltán érdemelte ki a kritikusok elismerését. Első nagy gyűjteményes kiállítását Kassák Lajosnál, a Ma kiállítótermében rendezte és ezért gyakran az aktivizmus művészei közé is besorolják. A Tanácsköztársaság napjai alatt tevékeny részt vállalt a gyakorlati munkából is, emiatt 1919 őszén emigrációba kényszerült. Bécs után Berlinbe, majd onnan Párizsba került, ahol 19 év emigráció után, 1938 júniusában hunyt el. Külföldön igen nehéz harcot kellett vívnia az elismerésért és a megélhetésért, de a nehézségek ellenére is kitartott sajátos élet- és művészetfilozófiája mellett és úgy döntött, hogy számára az emigráció a helyes út. A majd két évtized alatt művészi stílusa is megváltozott, a 20-as évek második felére absztrakt festővé vált és az is maradt haláláig.

Halála óta már fél évszázadnál is hosszabb idő telt el, gazdag írásos hagyatéka mégis máig ismeretlen a nagyközönség előtt. Ez a hagyaték elsősorban levelekből, tanulmányokból ill. tanulmánytöredékekből, szépirodalmi jellegű írásokból és a süket festő mindennapos kommunikációs feljegyzéseiből áll. Az anyag nagyobb részét ma már közgyűjteményeink őrzik – így elsősorban a Petőfi Irodalmi Múzeum, az MTA Kézirattára, az MTA Művészettörténeti Kutató Intézet Adattára, az Országos Széchenyi Könyvtár Kézirattára és a Magyar Nemzeti Galéria Adattára –, kisebb része pedig ma Londonban és Párizsban található a Tihanyi barátok örököseinél, magángyűjtőknél.

Ez a két részletben közlendő tanulmány arra vállalkozik, hogy a Tihanyi-kéziratokból összegyűjtse mindazokat a megjegyzéseket, értékeléseket, információkat, amik a festőkortársakra – a magyarokra és az egyetemes művészet képviselőire – vonatkoznak. Tihanyi 1919–1938 között írott leveleiből indul ki, de amennyiben szükség volt rá, visszanyúl korábbi levelekhez is és az értelmezésekhez fölhasználja az érintettek emlékezéseit, Tihanyira vonatkozó írásait is.

* * *

Tihanyi azokról a magyar művészekről sosem tett említést, akiket tisztelt, vagy akik meghatározhatták művészetét, akiket mestereiként ismerhetett volna el. Egyetlen kivétel akadt csak, *Csontváry Kosztka Tivadar*, akit ugyan nem ilyen indíttatás folytán említett, de akiről szinte tanítványi tisztelettel írt. A Hevesy Iván által küldött Független Szemle erősítette meg Csontváry tiszteletében, az abban megjelent Lehel Ferenc tanulmány és a közölt reprodukciók ébresztették rá, hogy – mint ahogy Henri Rousseau képeit nagyra kell tartania – elismeréssel kell adóznia Csontváry festészetének is.[1] Dícsérve a Független Szemlét, így folytatta az elismerő sorokat: „A Csontváry képeknek különösen örültem. Nekem régi ismerősök. Bízom, hogy napvilágra kerülnek még jó helyen."[2] Kérte Hevesyt, küldjön neki ezekből a

számokból, s mivel ezeket nem kapta meg, újabb sürgető levelet küldött, hogy végre birtokában tudhassa a számára oly fontos reprodukciókat.[3]

Tihanyit mindig inkább a kortárs művészet érdekelte, az élő, még alakítható, versenyben legyőzhető izmusok. A korai levelek között találunk még egy *Gulácsy Lajos*hoz írott képeslapot is,[4] de Gulácsyval még annak betegsége előtt megszakadt kapcsolata. Gulácsy csupán addig tartozott baráti körébe, amíg művészete a Nyolcakéhoz kapcsolhatónak tűnt. Gulácsy más utat választva és talán a nem sokkal később rátört betegsége következtében is eltávolodott a Nyolcak tagjaitól. Nem így *Lesznai Anna*, aki a Nyolcak meghívott vendége volt az első kiállításon. Vele Tihanyi még az emigrációban is tartotta a kapcsolatot. Mihályi Ödönhöz írott leveleiben Tihanyi többször is utalt rá, jelezte, hogy leveleztek és találkoztak is Berlinben.[5] Lesznai Varró Istvánhoz írott visszaemlékezésében meg is emlékezett Tihanyiról, de sajnos csak a Nyolcak művészetét jelenítette meg, adalékul szolgálva az első kiállítás fogadtatásához.[6]

Tihanyi baráti körét már itthon is azok a művészek alkották, akik a *Nyolcak* csoportját létrehozták. Később az aktivista művészekkel is együtt emlegették, de velük sosem állt szorosabb baráti viszonyban. Közülük Schadl János, az etikai hozzáállása miatt mesterét is benne látta, de Tihanyi már Magyarországon a 10-es évek végéhez közeledve, úgy érezte egyre inkább egyedül kell megküzdenie az érvényesülésért, átlépve pedig az országhatárt ösztönösen érezte, hogy előbb-utóbb szakítania is kell a magyar művészettel. Azt ugyan bizonyára sejtette, hogy még évekig nem fog tudni elszakadni a magyar festőktől, de talán nem is akart, hiszen a mindennapok problémáinak megoldásában szüksége volt rájuk. De úgy tűnik, az már nem volt elképzelhető számára, hogy velük vállvetve harcoljon céljaikért. Ennek lehetetlenségéről hamarosan meg is kellett bizonyosodnia, hiszen Bécsben a MA-körrel kiéleződtek nézetkülönbségei, Berlinben pedig régi Nyolcak-beli barátaival és az emigrációban megismert festőkkel támadtak viszályai. A művészeti viták a személyes kapcsolatok meglazulását is magukkal hozták, az már elsősorban Tihanyi személyiségének volt köszönhető, hogy nem fajultak el.

Mivel Tihanyi leveleiből kifelejtette az elismerések nyugtázását, csak ezeket az „összezördüléseket" tudtuk nyomonkövetni. A Nyolcak művészei közül Berény Róbert, Kernstok Károly és Czóbel Béla emigráltak vele együtt. Pór Bertalan ugyancsak, de ő orvos feleségének köszönhetően nem Bécsbe és Berlinbe, hanem a Zólyom közelében lévő Sliačra. Tihanyi velük lévén a legszorosabb kapcsolatban, őket említette leggyakrabban leveleiben. Bár *Pór Bertalan* nevére bukkanhatunk legelőször, róla tudhatunk meg a legkevesebbet. „Pór régi legigazibb barátaim közül való" – írta Tihanyi, de sem magáról a festőről, sem arról, hogy egyáltalán dolgozik-e, nem tudott semmit.[7] Pór „a szlovenszkói és lengyelországi erdők mélyére vonult vissza",[8] felesége ott volt fürdőorvos. Amikor Hevesy Iván a Független Szemle ügyében Tihanyihoz fordult, az csak ezt válaszolhatta: „Pór felől 1/2 év óta nincs hírem. Nem ír. Szlovákiában van valahol."[9] Aztán hamarosan sikerült megtudnia a címét, amit közölt is Hevesyvel.[10] Később Pór is Berlinbe került, de Tihanyi csupán a megérkezést regisztrálta és egy nagyváradi meghívást emlegetett, ahová őt, Pórt és Berényt hívták.[11]

*Czóbel*t és *Berény*t Hevesy kérésére megpróbálta rábírni, hogy műveiket adják át reprodukálásra a Független Szemlének. Mivel Hevesy nem ajánlhatott fel semmilyen költségtérítést, sőt még ő kért anyagi segítséget, a festők ezt elutasították. Berénnyel és Czóbellel ellentétben Tihanyi hajlott volna a kérés teljesítésére, de így ő is inkább visszalépett. Hevesynek a fejleményeket így magyarázta: „Nem kis fáradtságomba került képeket kapni és Czóbelt arra nem tudtam rábeszélni, hogy a diapozitívokra szánt 160 kort. is adja. Be-

rény is magáévá tette Czóbelnek azt az elvét, hogy ez az ügy neki nem érdeke. Én is osztom ezt a nézetet, bár némi kajánságnak vélheti. Magamban én sem küldhetek így pénzt. Ha nem tudja előteremteni, vagy elhalasztja, vagy más célra használja fel a képeket. A küldött képeken kívül *Ferenczy Béni* szobrász ígérte meg, hogy ő is fog 2 fotót küldeni. *Péri László*, akivel megismerkednie nagyon érdemes volna, sajnos nem küldhet ezidőszerint, mert nincs fényképe".[12] Périről még többször is megemlékezett, Hevesynek már korábbi levelében is figyelmébe ajánlotta új kollégáját: „Újat, akit ajánlhatnék; ezt nem veszem a bőrömre, (nem a lelkiismeretemre!) Egyet, mert ezt jól ismerem, nagyon ajánlanék: Péri Lászlót, akinek most van kiállítása a Sturmban, de ennek még mindig nincs fényképe".[13] Périről többször írta leveleiben, hogy nyomorog, okvetlen megérdemelné a fölkarolást. Bár neki magának se ment jól, s ezért hiába érezte kötelességének anyagilag is támogatni a festőt, csak annyit tehetett, hogy megpróbálta mozgósítani kapcsolatait. Mihályihoz kétszer is ilyen jellegű kéréssel fordult.[14]

Visszatérve Czóbelre és Berényre, meg kell állapítanunk, hogy Tihanyi igen szűkszavúnak bizonyul, ha rátámaszkodva információkhoz szeretnénk jutni velük kapcsolatban. *Czóbelt* a már idézetten kívül nem is említi, csupán egy közös fényképüket ismerjük,[15] és a kiállításokat tudjuk nyomon követni, ahol együtt szerepeltek. A Nyolcak közül legtovább vele maradt kapcsolatban, az ő művészetét érezte leginkább a magáéhoz közelinek.

*Berény*ről – aki az egyik legelső méltatója volt Tihanyi bécsi kiállításának[16] – tudjuk, hogy ugyanabban a házban bérelt műtermet Berlinben, ahol ő, mégsem avat be bennünket a közös eseményekbe. Említette ugyan Berény későbbi bécsi útját, de a részleteket nem tartotta fontosnak közölni.[17] Déry Tibor kettejük viszonyát, a köztük lévő zsörtölődős hangulatot így idézi fel: „És emlékszem egy gúnyos megjegyzésére, hogy Berény ajtaján volt egy névtábla, hogy: Robert Berény Kunstmahler: és ez sehogysem tetszett Tihanyinak. – Kunstmahler – mi az? – mondta".[18] Tihanyi sorai hasonló hangot ütnek meg, amikor 1924-ben Párizsból visszatérve Bölönit Berény egyik írásáról tudósítja: „Berény egy új lapban G. (Gestaltung – a szerző megj.) egy sort bigyesztett oda; kblül: 'az összes neurózisok a művészetben kiélték magukat és ezért vége az izmusoknak.' Csakis ennyit aláírva!!"[19] Ez a megjegyzés indulatokat váltott ki Tihanyiból, azonnal a részéről elutasított pszichoanalízist juttatva eszébe. Így összegezte mondandóját: „Hasonló bárgyúságokat olvashat is, hallhat itt az ember óránként. Freud-nak 10 kötetes bőrbe kötött műveit jelentetik meg. 100-120 oldalon folyik egy 5 éves kisfiú analízise: hogy mit csinált a (...) closetban? Kivel és mikor szeret oda menni és hogy ilyenkor mi izgatja? stb. és mindez bőrbe kötve! Csuda ha a kis féreg megnőve sadista lesz a fejlett sexualanalitika újabb örömére. Ha ilyeneket olvasok, nyugodt szívvel és elmével gondolok a libidóra, mely az emberiséget legközelebb nyakon fogja önteni. Egy másik analitikus kifejtette előttem George Groszról, hogy csupán bennük és belőlük lett, él és alkothat, sőt az egész forradalmi világnézet se más mint Freudizmus; helden – vater – sexual-complexum."[20] Berényről mások is említették, hogy a pszichoanalízis vonzotta,[21] ezért is azonosítódott Tihanyi szemében mondata a pszichoanalitikusok jelszavaival. Ekkor még csak azért kritizálta őt, mert Freudban hitt, ha viszont Berény is bekerült volna a párizsi művészvilágba és a szürrealizmushoz lökte volna Freud tisztelete, könnyen egymás ellenfeleivé is válhattak volna. Ez azonban így nem következett be, maradtak barátok, akiknek természetesen nem mindenben kellett egyetérteniök. Berény nekrológjaiban tisztes emléket állított Tihanyinak, amiben ugyancsak érezhette, hogy művészeti ellentétek merültek fel kettőjük között, de nem hagyta

figyelmen kívül Tihanyi érdemeit sem, sőt még arról az absztrakt művészetről is hangoztatta Tihanyit ismerve, hogy értékek bújnak meg benne, ami tőle igen távol állt.

Az említett Nyolcak-tagok közül sem Pór, sem Czóbel, sem Berény művészetéről Tihanyi nem ejtett szót. Egyedül *Kernstok Károly* az, akinek emigrációs festészetére többször is kitért. Ezek is csak itt-ott elejtett szavak, de összeáll belőlük a kép. Az emigrációba került Kernstok ugyanúgy érzékelte a körülötte folyó eseményeket, mint Tihanyi, és ugyanazokkal a gondokkal is kellett megküzdenie. Magyarországról írott sorai vagy Berlint ismertető leírásai akár Tihanyié is lehetnének.[22] A művészetet azonban másként ítélték meg. Kernstok nem fordult el az absztrakt művészet irányába, számára a neoklasszicizmus mutatott követendő példát. Tihanyi ezt viszont megvetette, mint ahogy bizonyára Kernstok is az absztrakt művészetet. Kernstok természetesen az Ingres-t követő Picassót istenítette és véleményét Tihanyi előtt sem hallgatta el. „Kernstok szerint gyönyörű az új művészet és még gyönyörűbbnél is gyönyörűbb, ahogyan fest a Picasso. Az egyik impotens örül a másiknak – írta Tihanyi Bölönit értesítve.[23] Mivel Kernstok újabb művei is Picassóéval álltak rokonságban, azokat is giccsnek minősítette.[24] Ugyanakkor a jó viszony a nézetkülönbségek ellenére is végig fönnmaradt, nem tudunk róla, hogy a vita szakításhoz vezetett volna.

Márffy Ödön nem tartozott az emigránsok közé, mégis előfordul neve Tihanyi írásaiban. Márffyval itthon szoros volt a kapcsolata, ugyanabban a Dráva utcai épületben bérelt műtermet is. Tudjuk, Ady Veres Pálné utcai lakásának falán is jól megférték együtt festményeik. De ugyanakkor örökös volt köztük a cívódás, különösen a háború óta. Bár 1919-ben Kernstok és Berény kiszabadításában Márffy járt közbe, az otthonmaradással Tihanyi szemében elveszett. Tihanyi Bölönivel értett egyet, aki így jellemezte a 20-as évek magyar művészeti életét: „Budapesten főleg azoknak a szélhámosoknak (művészek) van keletük, akik a szélhámosok egy másik rétegével (amatőrök) elhitetik, hogy művészek: szemfényvesztés ez, mint az egész magyar élet."[25] A Periszkóp című folyóirat szerkesztésében aktívan résztvevő Tihanyi tanácsokat adott Szántó Györgynek az illusztrációs anyagot illetően. Szántó válaszleveléből tudhatjuk meg, hogy Márffyt kikkel együtt sorolta be a Bölöni-féle képbe. „Kérem, írja meg, hogy milyen magyar piktort engedélyez, mert Márffyt, Csabát és Uitzot már elintézte, csakúgy, mint Krivátsyt" – sorolta aggódva a szerkesztő.[26]

Perlrott Csaba Vilmos ítélete Tihanyi leveleiben is megfogalmazódik. Mihályinak írt arról, hogy a Perlrott-házaspár is Berlinben él, de „nagyon unalmas, nem szeretem emberek"-nek tartva őket nem járt össze velük. Nem tudjuk, Nagybányán mit írt volna Perlrottról, amikor a rokon törekvések összefűzték őket, de itt közölte, hogy „Nem sokat érdekelnek Csaba és köre munkái" és folytatta *Kmetty János* jellemzésével: „Kmetty jó emberem és mégse tudok elfogultság nélkül reá sem sok jó szót vesztegetni. Kállainál egyízben láttam egy tavalyi csendéletének reprodukcióját. Ez elég jó volt tőle. Ezt a hatást sajnos ő soh'se fogja túllépni."[27]

*Uitz*ra egyik Mihályihoz írott levelében tért ki részletesen. A Szántó György által említett „elintézést" ezekből a Bölöniével szinte azonos sorokból érthetjük meg. „Uitz B. módjára azt a trágyát aminek ő a legalsó levét egészen Foujitáig és Utrillóig, lecsapolva képzeli átmenteni a proletár kultúrába, nem lehet tisztességes feladat. Uitz mint sejtettem, fogalmakkal sincs tisztában, még kevésbé a már elintézett csak festői értékekkel. Őrült zavar, utánzó kapkodás, és tehetségtelenség van a dolgaiban, amit tehetséges szájhősködése révén mint proli-művészetet propagál és evvel tömi a nálánál csöppet sem különb, a festészet fogalmával még álmában sem értékelő párt és (...) embereket. Ő azért mert freskót akart festeni a proletárnak és nevek nyomait hihetetlenül iskolás Chagallos sőt Foujitás 'compositiókban'

mutogatja képzeli magát proletárművésznek. Új dolgaiban egyszerűen giccsöl de legyintve elintézi, (ezzel csak a kispolgár művészetét akarom demonstrálni.) Engemet pedig a saját külön ideológiája szerint a kiállításom alkalmából kispolgárnak híresztel. Megjegyzem meg se nézte dolgaimat. Jelen voltam, mikor meg nem nézte. Tehát ha a polgári társadalom nem fogad el – mint ahogy nem fogadott el még egyetlen igaz művészt se, legyen az Dürer v. Tihanyi – akkor ez a szájhős aki kispolgáribb és a 'művészetet?' a proletár nyakába sózva, (akinek erre semmi szüksége) ellenforradalmibb mint bárki akit szellemi munkásnak ismerek" – fakadt ki sértődöttsége folytán Uitz ellen.[28]

Uitz már átvezet bennünket a Kassák-kör bírálatához, amit le is szűkíthetünk Kassákra, hiszen Uitzon kívül Tihanyi csupán Péri és a Der Sturm kapcsán *Moholy-Nagy*ot, az Ék-cikk folytán pedig *Barta Sándor*t említi ebből a körből. Fölöttük pedig tulajdonképpen elsiklik, csak azt tudhatjuk meg, hogy Moholy-Nagy kiállított a Der Sturmban, munkái komolyabbak voltak, mint a Périéi és a Der Strumról másként vélekedik, mint Tihanyi.[29] Bartáról még ennél is kevesebbet, hiszen Tihanyi csupán azt jelenti ki Mihályinak, hogy kettejük között semmiféle személyes kapcsolat nincs.[30] Más a helyzet *Kassák*kal, akiről már itthon is elég részletesen beszámolt Tersánszky Józsi Jenőnek. Bár elfogadta 1918-ban Kassák ajánlatát, hogy a MA Váci utcai kiállítóhelyiségében kiállítson, de ekkor is és már ezt megelőzően is kritikus szemmel nézte Kassák dolgait és elhatárolta magát tőle és tetteitől is. Bár kicsit előrevetíthetik számunkra az okok a Der Sturm későbbi megtagadását, ez a MA esetében azért nem következhetett be, mert bár Tihanyi Kassáktól idegenkedett, mint embertől, mint forradalmártól, mint szervezőtől, mint képzőművésztől, de a költőt és az írót mindig is tisztelte benne. Így volt ez már 1916-ban is, amikor ezeket a sorokat írta: „K.-nak úgy látszik tetszik a Nyugat; dacára forradalmárságának, mert ő a megalapítója és szerkesztője egy kis revünek, a 'Tett' címűnek, amely éppen olyan zavaros mint ő és minden dolga, ha nem rossz, amely esetben nem is kell reáfogni a zavart. Őszintén nézve azonban az ügyet a Kassák népiessége éppen olyan jó, mint a Ny. nagyságaié és a többieké."[31] Kassáknak 1920 és 23 között több kötete is megjelent Bécsben, ezekre utalva írta Tihanyi Mihályinak a következőket: „A két szép kötet Kassákot is olvastam. Szép (...) különösen a verseskönyv. K. sokat ír azoknak akikre folyton okádik; az irodalmároknak. Egyébként nem sokat. Nagyszerű formálókészség, túl sok líra és alig vagy semmi alkotókészség és *vörös*-re kiabálja magát. Ady: = akarom hogy lássatok. Kassák= akarom a maisták elmebajnokok legyenek 'vörös pilóták' szűz leányok és borbélylegények! Adynak a 'magyarnak': ember kell akit meg köll látnia az álorcák mögül. Kassáknak vörösök kellenek csak kizárólagosan és már szinte társasjáték: hol a vörös? Ebből csak ne gondolja hogy én rózsaszínűbbnek szeretném. Csak hogy én ha festek egy képet pár színnel az még csak annyiban egyszerűbb hogy csak egy vagy több akkordot ütök meg. A festő, a költő az egy egész zenekart dirigál. Főkép K. Ő a dirigens, minden áron. Szóval én egyhangúnak, mert speculatívnak ítélem Kassákot pedig azt biztosnak tartom hogy legelől van helye – de az irodalomban."[32] Ennek megfelelően akart Tihanyi eljárni, amikor azt tervezte, hogy a „magyar írók lugasá"-ba őt is beveszi.[33] Talán 1924-re már túltette magát az első fölháborodáson, amit három évvel korábban még így fogalmazott meg: „Én becsülöm Kassák és társai értékeit, de sohasem becsültem túl. Jellembeli fogyatkozásai vannak és hiúsága nem szertelen de túlzott amit maga is érez (mármint Mihályi – a szerző megj.) és legyezget hízelgők seregével. Nem szabad őt és őket komolyan venni, ha saját egyéni céljai vannak. Hisz ő nyiltan vallja, hogy az egyénnek meg kell halni és a tévedése ott van hogy csak benne lehet és fog a művészet tovább élni. Én azt hiszem nélküle is meg fog élni. Az állításom nyílt és régi keletű már rég szétválasztotta utainkat. Azért én őt figyelem, újabb dolgain nem azt a

mesterkélt exaltációt tartom az értéknek aminek nemességét szeretné elhitetni és amiért új hívői körülrajongják hanem az új klasszicizmus átvett tisztultabb formáinak értékesítését. Ez nála épp úgy mint társainál, akik ha erősebb tehetségek mint Barta Sándor őszintébb hanggal közelebb állnak az igazsághoz."[34] De újklasszicizmus alatt sem érthette azt, amit 1924-ben értett. Akkor – mint már láttuk – Kernstokot támadta az újklasszicizmus fölkarolásáért, hogyan lehetett volna, hogy korábban Kassákban ezt tartotta volna értéknek? Amennyiben nem nézeteinek megváltozása következett volna be, a formák letisztulására gondolhatott akkor, az absztrahálásban rejlő lehetőségeket láthatta meg.

Kassákot, Uitzot a tendencművészet képviselőinek látva, Tihanyi fölháborodott azon, hogy a konstruktivizmus absztrakt formáját nyílt politikai célokra gondolják alkalmasnak. Bár Kállaival nem mindenben értett egyet, azzal a Kállai-féle megfogalmazással igen, hogy „Kassák Lajos függőleges, vízszintes és diagonális erővonalakból, síkokból és ívelésekből tagozódó szerkezeteit nem lehet a közvetlen politikai izgatás céljaira használni."[35] Hitt ugyan a „vörös" célokban, de ezt a formát csak a politikai indíttatásból eredő etikai mondandó megjelenítésére látta alkalmasnak. Ez viszont Tihanyi szerint hiányzott Kassák „batyujából"[26], ezért inkább azt tanácsolta neki, hogy maradjon az irodalomnál vagy keressen egy direktebb formát céljainak. Nem ismerjük Kassák konkrét válaszait, Tihanyi-nekrológjában is hallgatott a vitás kérdésekről, sőt inkább a rokon jegyeket emelte ki. „S a legtermészetesebbnek tűnik előttünk, hogy ő, aki utálattal fordult el a politikai élet zavarkeltőitől és professzionista szóvivőitől, végül is, mint önkéntes emigráns, távol halt meg hazájától. De Tihanyi nemcsak mint ember, mint tudatos társadalmi lény, hanem, mint művész is fanatikus híve volt a szabadságeszméknek, egyforma harcikedvvel tiltakozott a társadalmi diktatúra és a művészet iskolás formulái ellen" – írta és folytatta azzal, hogy Tihanyi portréiban „konstruktív szellem és felsőbbrendű igazság" szólalt meg.[37] „Minden nyilvánosságra került műve nagy kultúrájú és magasba törő mesterre vall" – summázta véleményét, mintha nem is lett volna közöttük soha semmilyen nézeteltérés. Ennek magyarázata csakis abban rejtőzhet, hogy Tihanyi 1923-as Ék-cikkében akarva-akaratlanul is Kassák mellé állt. Ekkorra fölbomlott a MA-kör. Uitz és Barta is szembekerült Kassákkal, aki ellen 1922 októberében az Egység című lapban Uitz támadást indított. Kassák konstruktivizmusát Tihanyi kifogásainak megfelelően többen a proletkult művészettel szemben állónak könyvelték el s így el is utasították. Hamarosan odáig fajult a támadás – avagy vita, hiszen a MA-ban Kassák válaszolt a vádakra –, hogy ellenforradalmárnak minősítették őt. Kassák viszont nem vállalta a rágalmakat, mert ő úgy érezte, hogy a művészet célja, nem az „aznapiság" kívánalmaihoz való igazodás kell, hogy legyen, hanem a magasabb nívóra emelés. Nem hozzáigazodni kell az eseményekhez – véleménye szerint –, henem hozzáadni valamit. A közvetlen politikához kapcsolódás helyett tágabb emberi-, nembeli érdekekre kell figyelni meglátása szerint, ebben rejlik a művészet feladata. Tihanyi ugyanezen az álláspontón állt, bár úgy tűnik leveleiből, hogy nem ismerte Kassák ilyen tartalmú írásait. Barta, ismerve Kassák és Tihanyi kapcsolatát, úgy érezhette Tihanyiban csakis Kassák-támadót találhat, ezért is kérte föl őt a cikk megírására. Tihanyi nem is fogadta el a konstruktivizmust, különösen nem a képarchitektúrát, de voltak pontok, ahol, ha nem is tudta, a támadottnak adott igazat azokkal a támadókkal szemben, akiknek az oldalán ő is harcolt. Ha ő maga nem is gondolta, hogy Kassákot menti az Egység és az Akasztott Ember híveivel szemben, Kassák megérezhette a szándékolt védelmet soraiból.[38]

Ha a kronológiához ragaszkodunk, meg kell állapítanunk, hogy 1924 nyarára Tihanyi eljutott oda, hogy az összes szálat elvágta, ami a magyar művészethez köthette volna. 25-ben

még ugyan besegített a *Periszkóp* című lap szerkesztésébe, de ez is hamar kudarcot vallott. Az 1925-26-ban Erdélyben megjelent magyar nyelvű kulturális folyóiratot Szántó György szerkesztette. Munkatárs volt még Schiller Géza festő és a „külhoni szerkesztő" Tihanyi Lajos volt. Nevét kérésére nem tüntették fel. Ugyanakkor számos Tihanyi-mű reprodukcióját hozták és elismerő kritikát jelentettek meg Tihanyi párizsi kiállításáról is. De a Periszkóppal Tihanyi kezdettől fogva nem volt megelégedve. Érdemes lehet idéznünk sorait és Szántó leveleinek részleteit is. Tihanyi 1925 jún. 10-én a következő összefoglalót adta az ügyről: „Periszkóp szerkesztését 2 hónapja vállaltam. Ennek eredményét a 'Párizsi számban' megláthatja. De őrültségeket követnek el és blamálják magukat, engem is. Minden nevet kifordítanak és azért mert név szerint nem akartam szerepelni kinyomtatták (tegnap értesítettek) Halász nevét mint Párisi szerkesztőt – akinek a nagyszerű anyag fáradtságos megszerzésében semmi része sem volt. Tették ezt azért mert azt hitték Halász a Nyugat volt munkatársa! Az öreg Halász meghalt, a fiatal földrajztudós. Képzelheti mi lesz ha a lapban jelzik hogy H.Gy. a Ny. volt munkatársa Párisi szerk! (A párizsi Halász azzal a Halász Gyulával volt azonos, aki Brassaï néven, mint fotóművész vált ismertté – a szerző megj.) egyéb szamárságokat is követnek el. Úgy látom nem lehet Periszkópon át figyelni Európát Aradról, még Pestig sem! A 3-ik szám külön buta tévedéseket produkált amit már észrevehetett."[39]

Szántó említett levelét nem ismerjük, de a következőt már igen.[40] Ebben Tihanyi heves támadására, vádjaira így reagált: „Újabb förmedvényét vegyes érzelmek közepette olvastam. Mindenekelőtt megnyugtatom, hogy sem a Halász s az Ön neve nem fog a lapra kerülni... Nekem ez a Halász se ingem, se gallérom, látja, a Nyugat Halászával zavartam össze... Láthatja, hogy minden szeszélyéhez alkalmazkodok..." A levélből kitűnik, hogy Tihanyi nem értett egyet Rónai Dénes bevonásával a szerkesztésbe, Csáky fotográfiáit „dugdosta", nem tetszett neki a tördelés, különösen az nem, ahogyan az ő rajzainak csak kis kereteket hagytak, több képet giccsnek minősített, legszívesebben magyar festőktől nem is hozott volna illusztrációkat, – főleg nem Márffytól, Perlrott Csaba Vilmostól vagy Uitztól –, de leginkább azt kifogásolta Szántó interpretálásában, hogy nem fizetnek a szerkesztői munkáért. Ki is akart lépni a szerkesztőségből, mondván, hogy ha a lap honorálni képtelen a munkát, „akkor szűnjön meg". Szántó a következő levélben[41] Schiller Géza hatására elnézést kért, amiért félremagyarázta Tihanyi sorait. Ebből az újabb interpretálásból is világos, hogy Tihanyi meg akart válni a szerkesztőségtől, elsősorban a Halász-féle névösszekeveredés miatt, másrészt azért, mert úgy érezte Szántó Perlrott Csabát szeretné inkább szerkesztőnek. Szántó elismerte, hogy kapott tőle anyagot, de hangsúlyozta, hogy ezt is csak Tihanyi beleegyezésével engedélyezte volna. „Gondoljon arra, hogy mint a ketten szubjektív művészek vagyunk és egymás segítségére van szükségünk, nem pedig veszekedésre" – zárta mondandóját Szántó. De a Periszkópon az esetleges egyetértésük sem segíthetett. A megjelent számok nívója egyedülálló ugyan, de ez nem volt elég a „deficit" fölszámolásához, anyagi sikerhez. A Tihanyit idéző sorokból az is világos, hogy számára a Periszkóp nem a magyar művészetet bemutató folyóirat volt, hanem olyan kulturális szemle, amely magyar nyelven, Magyarországra is közvetíti az egyetemes művészet új eredményeit.

Később Párizsban Tihanyi még közeli kapcsolatba került magyar festőkkel is, de ők már nem a magyar művészetet képviselték, csak magyar származásúak voltak számára, ahogy magát is csupán annak tartotta már abban az időben. A hazai kortárs művészetről úgy érezte egyre inkább csak lesújtó kritikát írhatna, hát inkább hallgatott és belevetette magát az egyetemes művészet napi harcaiba. Úgy tartotta, hogy ebben a helye és számára már csak ez lehet a mérce.

JEGYZETEK

1. Független Szemle, 1921/11, 384-395. (4 Csontváry kép reprodukciójával) és 1921/12, 442-452. (3 reprodukcióval).

2. Tihanyi levele Hevesy Iványhoz. Berlin, 1922. jan. 1. MTA Kézirattár, Ms 4512/175.

3. Tihanyi levele Hevesy Iványhoz. Berlin, 1922. febr. 11. MTA Kézirattár, Ms 4512/176.

4. Tihanyi képeslap Gulácsy Lajoshoz. München, 1908. máj. 13. OSzK Kézirattár, Fond 124/168.

5. Tihanyi levelei Bölönihez. Berlin, 1923. jún. 18. és jún. 25. PIM V4132/349/2 és 4132/349/4.

6. Lesznai Anna levele Varró Istvánhoz. New York, PIM V 3670 (54): „Barátaimmal drukkoltam és boldog és büszke voltam, hogy bár nem voltam tagja a Nyolcak csoportjának, felkértek arra, hogy velük állítsam ki hímzéseimet. A közönség váratlan számban özönlött a Nemzeti Szalonba. Ez nagyon felbátorítóan hatott a kiállítókra, mert többnyire szépeket hallottak a látogatóktól. Emlékszem, hogy mind jó hangulatba kerültünk a sok bóktól és egy csoportba verődve beszélgettünk a terem közepén. Akkor lépett közénk a kedves és tehetséges süketnéma Tihanyi és furcsa, kissé torz nevetésével elmondta nekünk, hogy ő, a süket milyen véleményeket olvasott le a látogatók ajkáról. Rámutatott az egyik piktorra: ›Terólad azt beszélik, hogy biztosan megőrültél, hogy ilyeneket mersz festeni.‹ ›Rólad‹ – folytatta egy másik kollégához fordulva – ›röviden azt mondják, hogy hülye vagy.‹ Egy harmadikhoz fordult: ›A te képeidről mindenki azt mondja, hogy szörnyű tákolmányok és nem értik, hogy a rendőrség nem lép közbe és tűri az ilyen botrányt.‹ És így tovább, mindenkihez volt egy jó szava. Persze az sem volt szebb, amit saját festményeiről hallott és azt is elújságolta nekünk. Képzelhető, hogy milyen hatást gyakorolt mindenkire ez az elbeszélés, hanem a jelenet mégis olyan komikus volt, hogy mindannyian nevettünk.»

7. Tihanyi levele Mihályi Ödönhöz. Berlin, 1921 márc. 27. PIM V 2293/189/9.

8. BÖLÖNI Gy.: Képek, melyek sok mindenről beszélnek. Párizs, 1930. In: Bölöni: Képek között. Bp., 1967, 510.

9. Tihanyi levele Hevesyhez. Berlin, 1922. jan. 1. i. m.

10. Tihanyi levele Hevesyhez. Berlin, 1922. márc. 15. MTA Kézirattár Ms 4512/177.

11. Tihanyi levele Bölönihez. Berlin. 1923. okt. 15. PIM V 4132/349/5.

12. Tihanyi levele Hevesyhez. Berlin, 1922. márc. 15. i. m.

13. Tihanyi levele Hevesyhez. Berlin, 1922. febr. 22. MTA Kézirattár Ms 4512/176.

14. Tihanyi levelei Mihályihoz. Berlin, 1922. máj. 27. PIM V 2293/189/20 és 1922 jún. 10. 2293/189/21.

15. MKCs 11/437/a. A fényképen egy asztalnál ülve iszogatnak. A képen sem dátum, sem más jelzet nincs.

16. BERÉNY R.: Tihanyi Lajos. Bécsi Magyar Újság, 1920. márc. 28., 5.

17. Tihanyi levele Bölönihez. Berlin, 1923. jún. 18. i. m.

18. Fodor Ilona és Passuth Krisztina interjúja Déry Tiborral, 1974 május. MKCs-C-I-117/107.

19. Tihanyi levele Bölönihez. Berlin, 1924. jún. 14. PIM V 4132/349/9.

20. U. o.

21. Rónay László így ír Tersánszkyról idézve is őt: „jó barátja volt Feldmann doktor, ›Freudnak egyik apostola és orvostársa‹ ... Nem is tőle hallott először a pszichoanalízisről, hanem Berény Róberttől, aki összefoglalólag ismertette vele az új tudomány minden ágazatát." In: RÓNAY L.: Tersánszky, Bp., 1983, 21. De Tersánszky nemcsak Berénytől hallhatott Freud kutatásairól, a festő felesége is tudósította őt a vele kapcsolatos eseményekről. Egyik levelében például a következőkről számolt be: „Holnap együtt fogok vacsorázni az öreg Freud professorral és Pest összes psychoanalitikusával, kíváncsi vagyok az öregre, nagyszerű ember." In: Somlyó Léni levele Tersánszkyhoz. Bp., 1918. júl. 16. PIM V 4330/19/10. Berény pszichoanalizmushoz való vonzódását a szakirodalom már feldolgozta: l. többek között PASSUTH K.: A nyolcak festészete. In: Magyar művészet 1890-1919. Bp. 1981. 562.

22. Kernstok Károly Kosztolányi Kann Gyulához és Fazekas Imréhez írott leveleiben találhatunk hasonló leírásokat. Az előzők a Művészettörténeti Kutató Intézet Adattára MDK-C-I-17/2030 jelzeténél találhatók meg, az utóbbiakat idézi HORVÁTH B.: Kernstok Károly dokumentumok, Művt. Dok. Közp. Évk. 1959-60, 269-278.

23. Tihanyi levele Bölönihez. Berlin, 1924. jún. 14. i. m.

24. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1923. jan. 16. PIM V 2293/189/27.

25. BÖLÖNI Gy.: Képek, melyek sok mindenről beszélnek. i. m., 511.

26. Szántó György levele Tihanyihoz. Arad, 1925. jún. 17. MNG 18823/73. Idézi: Periszkóp 1925-1926. Antológia, Bukarest, 1980. Szerk. Kovács János.

27. Tihanyi levele Mihályihoz. Paris, 1924. máj. 3. PIM V 2293/189/41.

28. Tihanyi levele Mihályihoz. Paris, 1925. jún. 10. PIM V 2293/189/50.

29. Tihanyi alig egy-két levelében említi Moholy-Nagyot. Ezek a következők: Tihanyi levele Hevesyhez. Berlin, 1922. máj. 17. i. m. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1923 febr. 1. PIM V 2293/189/28. Moholy-Nagy is írt Tihanyiról 1920. ápr. 5-én a Hevesynek küldött levelében. MKCs-C-I-52/35.

30. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1923. febr. 1. i. m.

31. Tihanyi levele Tersánszky Józsi Jenőhöz. Bp., 1916. máj. 17. PIM V 4330/167/51.

32. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1922. jan. 28. PIM V 2293/189/19.

33. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1924. szept. 3. PIM V 2293/189/43.

34. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1921. márc. 27. i. m.

35. KÁLLAI E.: Kassák Lajos. MA, 1921. nov. 15., 139.

36. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1923. ápr. 24. PIM V 2293/189/37.

37. KASSÁK L.: Tihanyi. Munka, 1938/62., 2146. p.
38. UITZ B.: Az orosz művészet helyzete. Egység, 1922/2. KASSÁK L.: Válasz sokfelé és ÁLLÁSPONT. MA, 1922. aug. RÉVAY J.: Az Egység útja és munkaprogramja. Egység, 1922/3.
39. Tihanyi levele Mihályihoz, Paris, 1925. jún. 10., i. m.
40. Arad, 1925. jún. 17. i. m.
41. Arad, 1925. jún. 24. MNG 18827/73.41.

Valéria Majoros: **Über die Maler-Zeitgenossen von Lajos Tihanyi, I. Die Ungarn**

Der Name von Lajos Tihanyi ist in der ungarischen Kunst nicht unbekannt. Man weiß über ihn, daß er – nachdem er mit elf Jahren sein Gehör verloren hatte – beschloß, Maler zu werden, da er sich bei dieser Behinderung nur in diesem Beruf entfalten konnte. Er lernte einige Jahre an der Schule für angewandte Kunst und in Abendkursen. Seine künstlerische Laufbahn begann in Frauenbach (ung. Nagybánya). In der dortigen Künstlersiedlung, unter den Neo-Malern, die sich um Béla Czóbel scharten, fand er den künstlerischen Stil, aus dem er ausgehend und ihn später überwindend die so charakteristische Tihanyi-Kunst schuf. Besonders in der Periode der Acht fand er sich; seine Landschaftsbilder, Akten und Stilleben, vor allem aber seine Portraitkunst fanden bei den Kritikern verdienterweise Anerkennung. Seine erste Sammelausstellung wurde bei Lajos Kassák im Ausstellungsraum der Zeitschrift Ma veranstaltet, weshalb er oft auch zu den Künstlern des Aktivismus hinzugezählt wird. Während der Tage der Räterepublik nahm er auch an der praktischen Arbeit einen aktiven Anteil, so mußte er im Herbst 1919 emigrieren. Zunächst ging er nach Wien, von dort nach Berlin und später nach Paris, wo er nach 19 Jahre währender Emigration im Juni 1938 vertarb.

Im Ausland mußte er schwer um die Anerkennung, genauso aber auch um den Lebensunterhalt kämpfen. Trotz aller Schwierigkeiten beharrte er jedoch bei seiner Lebens- und Kunstphilosophie. Während der beinahe zwei Jahrzehnte der Emigration änderte sich auch sein künstlerischer stil, bis zur zweiten Hälfte der 20er Jahre wurde er abstrakter Maler und blieb es auch bis zu seinem Tode.

Seit seinem Ableben ist schon mehr als ein halbes Jahrhundert vergangen, aber sein reicher Nachlaß blieb der Öffentlichkeit bis heute unbekannt. Dieser nachlaß besteht – abgesehen natürlich von den schon des öfteren ausgestellten Gemälden und Zeichnungen – vor allem aus Briefen, Studien bzw. Studienfragmenten, Schriften belletristischer Art und den kommunikativen Alltagsaufzeichnungen des tauben Malers. Der größere Teil des Materials wird heute schon in den ungarischen öffentlichen Sammlungen, in erster Linie im Petőfi Literarischen Museum, im Manuskriptenarchiv der Ungarischen Akademie der Wissenschaften (UAW), in der Belegsammlung der kunsthistorischen Forschungsgruppe der UAW, im Manuskriptenarchiv der Széchenyi Nationalbibliothek und in der Belegsammlung der Ungarischen Nationalgalerie aufbewahrt, und der kleinere Teil ist in London und Paris bei den Erben der Freunde von Tihanyi sowie bei Privatsammlern zu finden.

Diese Studie stellte sich die Aufgabe, aus den Manuskripten von Tihanyi all die Bemerkungen, Einschätzungen und Informationen zu sammeln, die seine ungarischen Maler-Zeitgenossen betreffen. Das Ausgangsmaterial stellten Tihanyis zwischen 1919 und 1938 geschriebenen Briefe dar, wenn es aber notwendig war, wurde auch auf die früheren Briefe zurückgegriffen und zu der Auslegung auch die Tihanyi betreffenden Erinnerungen und Schriften der erwähnten Personen benutzt. Das reiche Material gewährt – darüber hinaus, daß es die Kunst von Lajos Tihanyi verständlicher macht – auch in das künstlerische Leben des Budapest der 10er Jahre und des Berlin sowie Paris der 20er Jahre Einblick. Tihanyi zeichnet seinen Lesern unabsichtlich ein Zeitbild auf. Er befaßt sich in seinen Schriften vor allem mit der Gruppe der Acht, behandelt ihre Kunst und die der ihnen Nahestehenden und erschließt auch die Gründe für die Auflösung der Gruppe. Er führt seine Meinung über die aktivistische Kunst aus, beschäftigt sich besonders viel mit Lajos Kassáks Wirken in Wien. Er veranschaulicht treu die Bodenlosigkeit der Maler in der Emigration und ihren harten Kampf darum, sich unter den veränderten Verhältnissen durchzusetzen. Er zeigt fernen auch auf, wie sehr diese zur Emigration gezwungenen Künstler an ihrem Vaterland hingen.

MEGHÍVÓ

1992. január 26-án, vasárnap délelőtt 11 órára a

KASSÁK MÚZEUMBA

Budapest III., Fő tér 1., Zichy-kastély

az

UITZ BÉLA

GRAFIKÁK 1913-1925

című kiállítás megnyitójára

Beszédet mond:

Mag. Gertrude Kothanek
a budapesti Osztrák Kulturális Intézet igazgatója

Közreműködik:

Rónaszéki Tamás
hegedűművész

UITZ Béla

Fürdőzők - rézk. 1916/1917 k.

Válogatás Füst Milán mügyüjteményéből.
Bp. PIM, 1992 - kiáll.kat. leírás + ill.

UITZ Béla

Erdei 1991 87. p.

tt konferenciát ezért meg
rvai Ferencet és a hozzánk korábban
t is.

onton lévő szakemberek a sírnyílás
gzó álláspontja hiányában a Petőfi
tjuk megalapozottnak és indokoltnak.

ontban, megfelelő körülmények közötti

Tisztelettel

Dr. Marschall Miklós

UITZ Béla

91 2. 22, 23, 24, 26
10. 32, 37
12. 17

Új Müvészet

ÚJHÁZI Péter

91 1. 25
5. 56
6. 23
10. 60

Új Művészet

MK SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

SOMOGYI NÉPLAP
1982 JUL 10

1021

Uila Béla

Uitz Béla: Ülő nő

Szépen magyarul — szépen emberül

„Nem érdekel"

Egyik napilapunk olvasója megírta, mennyire felháborodott egy javítóvállalat alkalmazottjának elutasító magatartásán. Amikor az ígért időpontban visszajött a javításra elvállalt tárgyért, még nem kapta meg, késett a javítás, csak délután érkezik vissza az üzletbe — közölték vele. A tárgy tulajdonosának azonban sürgősen el kellett utaznia, s ezt meg is mondta. Meglepő választ kapott: elutazása a vállalót „nem érdekli", mondván: ez már magánügy.

Nem is nagyon ritka magatartásról szólt a levél. Az elhárításnak sokféle módját figyelhetjük meg eladók, kiszolgálók részéről. Efféle magatartás legtöbbször megmarad az érdektelenség nem szóbeli jelzéseinek szintjén: fejrázásnál, beszédes gesztusnál, netán a vásárlót figyelembe se vevő odébbállásnál.

Legtöbbször azonban valamilyen hallható jelzést kapunk, mégpedig aszerint, hogy milyen mértékben „érdekli" a válaszolót a tanácstalan ember dolga. Egy *igen* vagy *nem* rendszerint elhangzik, néha egy biztató szót is hallhatunk arról, hogy másnap vagy a jövő héten meglesz az öltöny, nézzen be ekkor és ekkor. Nem ritka a magyarázat sem: „Csak később kapunk árut", „már egy hónapja hiánycikk", „jövő csütörtökön érkezik...", „két dolgozónk is megbetegedett" stb. Néha udvariasan kezdődik: „Sajnáljuk..."

Az elhárításnak persze vannak kevésbé finom hangjai is: „Hová gondol!", „Hol él maga!" S itt kezdődik az érdektelenség elutasító magatartása — és beszéde.

Ha fellapozzuk szófejtő szótárunkat, és az *érdeklődik* eredetét keressük, megtudjuk, hogy alaptöve az *ér* ige, amelynek jelentése: ‚hozzáér'. Ez a jelentés ma az *érint* igében maradt meg eredeti, konkrét értelemben, de benne volt az *érdekel* többszörösen képzett formában is, hiszen élt valamikor ‚bökdös' jelentése is. Akit tehát valami nem érdekel, azt jelenti, hogy nem érinti — átvitt értelemben.

Ha megvallatjuk azt a hatalmas szócsaládot, amely az *ér* igetőből kisarjadt, akkor jól körülhatárolt jellemrajzát bonthatjuk ki annak az embernek, akit embertársa dolga nem érint. Lássuk!

Ez az ember először is nem *érti* meg felebarátja gondját, mert hiányzik belőle a kellő *értelem*, azaz nem elég *értemes*, tehát *értelmetlen*. Nincs is *érzéke* ahhoz, hogy *értelmezze* a baját, azaz *értelmileg* felfogja. De nem is *érett* más ember bosszúságának felfogására, *éretlen* hozzá, nem jutott el a kellő *érettség* fokára, mert nem *érlelődött* meg benne a hajlam az együtt*érzésre*, hiszen erre a szintre csak a lelki élet kifinomodásával lehet eljutni, azaz *éreznie* kellene nemcsak a maga fájdalmát, örömét, a vonzódást valakihez vagy valamihez, az idegenkedést a kellemetlenségtől. Nem tudja *érzékelni* társa bánatát vagy örömét, mert *érzéketlen* maradt, *érzelem*világa szánandóan csökevényes, lelke pedig *érdes*.

Látható mindebből, hová kellene *elérkeznie* annak az embernek (persze, a vásárlónak is!), aki velünk emberileg akar közösségben élni, művelten viselkedni és beszélni...

Milyen emberi módon ‚val' erről anyanyelvünk rejtett jelentésvilága!

Szende Aladár

ten megjártuk a mennyországot és a poklot, eleinte a szerencse fogadta kegyeibe a csapatot, később minden az ellenkezőjére fordult. Játékosaim emelt fővel hagyhatták el a pályát, erre a találkozóra még hosszú évekig emlékezni fog a világ.

— Az eredményt igazságtalannak tartom, nemcsak azért, mert minden francia játékos tudása maximumát nyújtotta, hanem azért is, mert a második félidő közepén Schumacher kapus súlyos szabálytalanságát Battistonnal szemben a játékvezetőnek meg kellett volna torolnia. Egyébként Battiston még mindig eszméletlen állapotban van és két foga is kitörött.

... Egy soha nem látott dráma Sevillában.

Szovjet Televízió: — Csodálatos kombinációk, fantasztikus játék.

Le Soir (belga): — Hidalgó mesés franciái nem tudtak Derwall erős emberei fölé kerülni.

La Libre Belgique (belga): — Izgalmasabb volt, mint egy Hitchcock sztori. Elegáns franciák és német betonemberek hatalmas ütközete.

Der Bund (svájci): — A nyugatnémetek bőségesen kárpótolták korábban csalódott szurkolóikat.

AS (spanyol): — A németek hihetetlen végjátéka... A két csapat szurkolói játékosaikat élet-halál harcba küldték.

Nemzetközi verseny. Kaposvár, Hangár-domb 10 ó.

Labdarúgás

MNK-mérkőzések, elől állók a pályaválasztók, a kezdési idő 17 ó.: Somogysárd—K. Rákóczi, Magyaratád—VBKM Vasas, Hetes—Szőnyi SE, Látrány—Tab, Mike—KKSE, Lábod—Barcs, Görgeteg—Csokonyavisonta, Somogyszob—Marcali VSE, Kaposmérő—Agrária SE, Balatoni Vasas—Karád, 15 ó., Kötcse—Balatonkeresztúr, Balatonszabadi—Boglárlelle, Mesztegnyő—Kéthely, Balatonberény—Fonyód, Péterhida—Nagyatád, Babócsa—Somogyi BSE, Somogytarnóca—Kadarkút.

Totó-kupa: Marcali Latinca SE—Dombóvár, 17 ó.

Egy francia hetila... ma így zajlik le eg... pár estéje az orszá... férj órákat ül a tv... nyője előtt és árgus ... kel figyeli a VB ... seit. A feleség ezt ... otthagyja férjét és ... kezd foglalkozni. K... 800 000 „háztartásba... lik le hasonló jelene...

A Siófoki Városi Tanács tanácselnöke a város területén

vízkorlátozást rendelt el

reggel 6-tól este 22 óráig.

A vízkorlátozás ideje alatt tilos locsolni, öntözni és gépkocsit mosni.

(86958)

A TAMÁSI „KOP-KA" ÁFÉSZ pályázatot hirdet a tamásiban üzemelő

1. sz. szabad kasszás DÁM étterme

vezetői munkakörének betöltésére

Az egység forgalma havi 400/M Ft.
Bérezés a kollektív szerződés szerint.

A pályázatokat az alábbi címre kérjük beküldeni:

„KOP-KA" ÁFÉSZ,
Tamási, Vörös Hadsereg útja 2. (7090)

(86936)

Szépet, olcsóbban!

Minden 1 méter széles műpadló 30 százalékkal olcsóbb

Székesfehérváron

a Fehérvár Áruházban,
a mezőgazdasági boltban (Rákóczi utca),
a szerelvényboltban (Széchenyi u. 178.)

AMÍG A KÉSZLET TART!

A Fehérvár Áruházban mindig történik valami!

(86945)

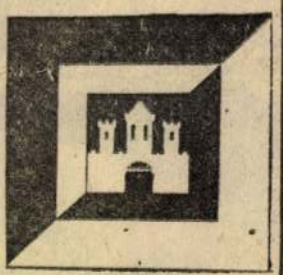

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

BU

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1981 MÁR 9

1021

Béla Uitz (1887—1972), Straße in Moskau, 1921, Tusche
Moderne ungarische Galerie

eim Schwebeflug — Nach einer nterpause tritt die „Möwe" ihre

In diesem Winter schneite es auch viel: In Budapest hätte die Schneedecke insge-

Als erschwerender Umstand galt, daß die

Amok-Läufer

im Camion die Reisenden und Diensthabenden an der Grenzstation gefährdeten.

Das seit 1978 existierende

Pécser Sommertheater

wird zu einer selbständigen Institution. Künstlerischer Leiter des Theaters, in dem Tanz und modernes Ballett

Uitz Béla grafikái 1913—1925

A Kassák Múzeumban január 26-án, vasárnap délelőtt 11 órakor nyíló kiállításon a húsz esztendeje elhunyt művész 50 válogatott grafikáját tekinthetik meg a látogatók. Az anyagot a múlt év őszén nagy sikerrel mutatták be Európa egyik leghíresebb grafikai múzeumában, a bécsi Albertinában. A Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményéből származó összeállítás magyarországi kiállítóhelyen most először lesz látható.

KASSÁK LAJOS: Kevés művészünk adta és adja annyira emberi önmagát alkotásaiban, mint Uitz Béla. Esztétikai felfogása egyben tudatos társadalmi magatartást is jelent. Az anyag legyőzésére irányított küzdelme szenvedélyes és akadályokat nem tűrő. Szigorúan konstruál, színei egyértelműen szólnak. Fejlődése nem volt zökkenők és kitérők nélkül ívelő. Bejárta Németországot, Olaszországot, Franciaországot, mindenütt gyarapította esztétikai elméletét és technikai módszereit, anélkül azonban, hogy valamelyik irányzatnak meghódolt volna. Megállapítható, hogy leginkább Cézanne formai architektúrája, nyers közvetlensége vonzotta. De olyan periódusa is volt, amin az expresszionizmus hatását lehet kimutatni. Érdekes, hogy mindezen túl Giottónak és kortársainak szerkesztési rendszeréhez és falkép-elképzeléseihez kapcsolódik legmélyebben. A tárgyi valóság utáni áhítozás és a vad erővel felszabadulni akaró lendület egyazon képen fellelhető, de nem mint szétbontó, hanem egymást kiegészítő komponensek. Azok közül a romantikusok közül való, akik az Igent és a Nemet szintézisbe tudják fogni valami őserő és mély, átélt, türelmetlen hitvallás segítségével.

ÉS 1992. jan 17.

Klie Anna: Akt

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NAPLÓ (VESZPRÉM)

1982 MAR 2 0

1021

IRODALOM

Uitz Béla

Uitz Béla: Harc. (Az európai rangú képzőművész a Magyar Tanácsköztársaság egyik vezető forradalmi grafikusa volt. Később a Szovjetunióban élt hosszú évtizedekig. Művei jó része hazakerült, és a Nemzeti Galériában látható.)

– TECHNIKA

Például a dryvitbe

Szőttes, üvegszálból

Importkiváltó szabadalom a vegyipari egyetemen

lokra, műanyagok erősítésére alkalmazzák. Ahhoz, hogy síkhálót szőhessenek a fonalból, speciális ragasztószerre van szükség – tájékoztatott dr. Ratkovics Ferenc, tanszékvezető egyetemi tanár. Nos, az iparvállalat egy ilyen különleges fürdő és alkalmazástechnológia kidolgozását rendelte meg néhány éve az egyetemtől. A fizikai-kémiai tanszéken sikerrel oldották meg a feladatot. Kikísérletezték azt a több hatóanyagból összeálló fürdőt, amely egyrészt egymáshoz köti a hálószerűen elrendezett üvegszálakat, másfelől elősegíti az üvegháló és a műanyag vakolat szükség szerinti összetapadását. A megfelelő gépsoron kialakított hálót hengerpáron vezetik keresztül. Előbb a ragasztó, majd a stabilizáló fürdőre kerül a sor, végül infralámpákkal szárítják a szövetet.

AZ ÉMI FELÉRTÉKELTE

Ismerve hazai találmányaink nehézkes megvalósítását, azt mondhatjuk ennek az eljárásnak, ha nem is zökkenőmentes, de viszonylag sima az útja. Már a szabadalmaztatás hosszabb – több mint egyéves – időszakában megkezdődött a kísérleti gyártás. Az ipari szakemberek megtervezték és megalkották azt a gépsort, amelyen négyzetrácsos szövetté rendezhetők az üvegszálak. Ezen tavaly kísérleti jelleggel mintegy nyolcezer négyzetméter termék készült a most megadott szabadalom alapján. Nyilvánvalóan szigorú szemekkel vették kézbe az újszülöttet. Az Építőipari Minőségvizsgáló Intézet minősítése szerint a hazai gyártású üvegszálszövet tulajdonságai teljes mértékben megegyeznek az eddig osztrák importból beszerzett szövetével. Tehát pótolhatja azt!

IGÉNYBEN NINCS HIÁNY

A feltételes mód indokolt. Mert bár szőni már üveget is tudunk, alapanyagként alkalmazott szálat nem gyártunk belőle. A selyemiparban Csehszlovákiából származó üvegszálat használnak. Gyakorlatilag tehát az üvegszálimport határozza meg a gyártható mennyiséget. Megrendelésben nincs hiány. Dr. Ratkovics Ferenc tudomása szerint a magyar üvegszálszövetből az idén már eddig is jóval többet rendeltek a felhasználók – közöttük dryvit gyártója a Nitrokémia –, mint amekkora a jelenlegi termelőkapacitás. Becslések szerint évente mintegy hatnyolcszázezer négyzetméter a hazai igény. Hogy ezt mennyire képesek kielégíteni, az a cseh importtól függ. A kutatók egyébként már az új alkalmazási lehetőségek feltárásán munkálkodnak. Megoldhatónak és előnyösnek tűnik az üvegháló beépítése a különféle műgyantákba, mert viszonylag erős, és könnyű vele bánni.

„A hazai igények növekedése indokolttá teszi valamennyi komponens hazai gyártását" – írtunk öt évvel ezelőtt, a kész dryvit-lapok ugyanis négy alkotóelemből állnak össze. Teljesen saját gyártmány volt korábban is a dryvit-nikecell. Most remény van egy újabb alkotóelem honi helyettesítésére.

Bráz János

---

il–fénnyel

A hetvenes évek elején a világ nyomdaüzemeiből sorra eltűntek az ólombetűs regálok, hogy átadják helyüket a modern számítástechnikán alapuló fényszedőgépeknek. A hihetetlen gyorsaságú fényszedés nemcsak az egészségre káros ólmot teszi feleslegessé, hanem korszerűsíti a könyvkiadók és az újságszerkesztőségek munkáját is.

számítógép munkához lát. Néhány pillanat alatt leszámolja a szakaszokat, szükség szerint sorvégeken elválasztja a szavakat, esztétikai szabályok figyelembevételével megadott paraméterek programjának segítségével kialakítja az oldalakat. A folyamat képernyőn követhető, amelynek segítségével a szedő dialógust folytathat a számítógéppel a tördelési konf-

SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-718, 340-726

NÉPSZABADSÁG

1021 Uitz Béla

1982. január 10., vasárnap

A hónap műtárgya a Nemzeti Galériában

Uitz Béla: Collioure-i részlet

Franciaország térképén alig lehet megtalálni Collioure-t, ezt a piciny, csodálatos fekvésű települést a Földközi-tenger partján, csupán pár állomásnyira a spanyol határtól. Halászai megfogyatkoztak, ma már leginkább csak turisták és festők romantikus nyári tanyája ez a vidék, a tenger által plasztikussá faragott sziklaöblével, s a part fölött magasodó határvédő középkori erődrendszerével. Uitz Béla emigrációjában, Bécs után 1924 októberétől Párizsban élve tudatosan választotta Collioure-t nyári pihenőhelyül. Nem annyira a táj szépségének híre, mint inkább a XX. század festészetét meghatározó francia mesterek collioure-i képei vonzhatták oda. Matisse, Derain, Dufy 1905 körül itt festették néhány alapszínre redukált, s ezekkel a hagyományos perspektívát elvetve, új képi rendet építő alkotásaikat, melyek a kortársak szerint dinamitpatronként hatottak a kiállításokon. A „vadak" művészetét már korábbi pályaszakaszában is tudatosan vállalta Uitz, leghatékonyabban moszkvai akvarelljein.

1925 nyarán közvetlenül szembesült a perzselő napfényben lobogó, vibráló mediterrán tájjal. Nem is csalódott. A nehéz emigrációs lét, a történelmi-társadalmi valóság problémáitól távol, Collioureban csupán a képteremtésnek élt. Az alkotói szenvedély és az autonóm képépítő szándék a természet bűvöletében sajátos — ily tökéletésen ritkán meglelt — egyensúlyba került. Tónusok és valőrök nélkül, keveretlen tiszta alapszínekből, vörösből, kékből és sárgából épültek dinamikus képterei. Uitz tusfestményeire is érvényesek Matisse szavai: „a kifejezés hordozója a színes felszín, amelyet a néző teljes egészében ragad meg". Az Uitzra általában jellemző elméleti spekulativitás nélkül rándulnak szögbe, jelzik a feltörekvő irányt az előtér odavetett tusvonalkái, melyek, szinte szétfeszítve a képet, monumentalizálják a látványt. A középtér fodrozott, vízszintes kék vizére rákontráznak a kikötött vitorlások függőleges rúdjai, mintegy átvezetve a szemet a túlparti háztetők vörös horizontálisához, mely fölött lezáróként kéken, sárgán törnek a magasba a távoli erődfalak. A kép nem a hagyományos módon, hanem a megmunkálatlanul hagyott lapfelület világos textúrafoltjai által telítődik fénnyel, az előtér több kihagyásával a néző vizuális térélményét fokozva. Szenvedéllyel, expresszív művészi erővel telített ez a redukált szín- és formavilág.

A Collioure-i részlet, mint e rajz is bizonyítja, a lángolás és a rend, a szenzualitás és a festői formakísérletek egyensúlya. A Collioure-i részlet bemutatásával emlékezik a Magyar Nemzeti Galéria Uitz Béla halálának 10. évfordulójára.

R. Bajkay Éva

TÁRGYALÓTEREMBŐL

ereken 300 ezer forintot"

pontban az orvos letette a papírcsomagot

— telefonjára magnetofont szereltek — és megígérte „Fekete Szilveszternek", hogy átadja a megjelölt összeget.

Időközben hasonló tartalmú zsarolólevelet kapott az egyik fővárosi ingatlankezelő vállalat osztályvezetője is. Tőle — helyesebben a feleségétől — már 800 ezer forintot követelt a „Mester csoport", azzal a fenyegetéssel, hogy különben megcsonkítják a házaspár egyik lányát. Ez a család is a rendőrséghez fordult, és az írásszakértők hamarosan megállapították, hogy az Ácsra és Budapestre kézbesített zsarolóleveleket ugyanaz a kéz írta.

Papír a csomagban

Elérkezett 1981. február 1., az a nap, amelynek reggelén az ácsi körzeti orvosnak át kellett adnia a 300 ezer forintot. Hat órakor elindult kocsijával az 1-es út 96. kilométerkövéhez a rendőrségtől kapott csomaggal, amelyben 500 forintos nagyságú papírdarabok voltak. Amikor kiszállt a kocsiból, és letette az útra a csomagot, látta, hogy az autóparkolóból lassan elindul egy világos Wartburg, és felvillantja fényszóróit. Válaszképpen ő is bekapcsolta a reflektorát, majd megnyugodva hazaindult. A többi már a rendőrség dolga volt.

Értéktelen zsákmányával együtt néhány perc múlva valóban elfogták a meglepett zsarolót, *Szabó Kálmán* 27 éves budapesti lakost.

Azt akarta: becsületesnek higgyék

A zsaroló első jelentkezése és elfogása között csak néhány hét telt el, a két család azonban addigra az idegösszeroppanás határára jutott. Hogy miért éppen őket szemelte ki Szabó? Amikor az IKV osztályvezetője megtudta, ki volt a zsaroló, a homlokára ütve mondta:

— *Hát persze! Gépkocsivezetőként dolgozott nálunk*, és többször előfordult, hogy nem tudott elszámolni az üzemanyaggal, meghamisította a menetlevelet. Először csak figyelmeztettem, de amikor a rábízott poroltó készülék is eltűnt, és az üzemanyag-elszámolással is újabb problémák voltak, *fegyelmi úton elbocsátottam. Nyilván ezért gyűlöl...*

A körzeti orvos viszont nem talált, nem is találhatott olyan okot, amely miatt Szabó sötét indulatokat táplálhatott volna vele szemben.

— Jó viszonyban voltunk, nem értem a dolgot — mondta a bírósági tárgyaláson. Én vagyok a szülei kezelőorvosa, és amíg Ácson élt, őt is én láttam el. Sőt, az ő gyerekét is.

Nos, a magyarázat az első fokon eljáró Esztergomi Megyei Bíróság szerint nem a személyes ellenszenvben, sokkal inkább a vádlott életvitelében keresendő. Szabó Kálmánnak eddig négy munkahelye volt, és kirívó hanyagsága, sorozatos fegyelemsértései miatt három esetben is elbocsátották. Utoljára 1980. októberében dolgozott, és mert riasztó munkakönyvi bejegyzései miatt gépkocsivezetőként egyelőre nem tudott elhelyezkedni, egyéb munkához pedig nem volt kedve, úgy gondolta, más úton szerez pénzt. Családja elől eltitkolta, hogy már megint útilaput kötöttek a talpára, és hogy ne is jöjjenek rá, eladta értékeit. Az árból kisebb összegeket hazaadott, és közben lázasan lottózott. A szerencse azonban elkerülte, és ekkor támadt az ötlet: megzsarolja a jó anyagi körülmények között élő orvost és osztályvezetőt.

A vádlott elmeszakértői vizsgálata során megállapították: Szabó Kálmán — büntetőjogi szempontból — teljes mértékben beszámítható. A hazánkban mindeddig újfajta bűnügy vádlottját első fokon négyévi — börtönben letöltendő — szabadságvesztésre ítélték, s a Legfelsőbb Bíróság a döntést helybenhagyta. Ítéletének indokolásában kiemelte az ilyen jellegű esetek rendkívül nagy társadalomveszélyességét, s ezért sokkal kisebb mértékben vették számításba a vádlott büntetlen előéletét, mint enyhítő körülményt.

Szöghy Katalin

JRA ÉS ÚJRA: A LOCHNESSI SZÖRNY

llat, nagy, lapos farokkal

barnás, bőr, amely simának és szőrtelennek tűnt, hosszú nyak, kis fej, kígyószerű. Azt is hozzátette: az állatot a velük levő bennszülött vadászok ugyanúgy nem tudták semmivel azonosítani, mint a vadőrök, vagy ők maguk. Ők voltak különben az első európaiak, akik látták ezt az állatot, mert a misszionáriusok beszámolói hallomásokon alapultak.

Három nappal ezután ismét látták a nyakat és a fe-

nem lehetett volna a fényképen."

A chicagói egyetemnek egy, *Roy Mackal* biológus vezette expedíciója csak nemrég tért vissza nagyjából ugyanerről a területről, és igen nagy méretű *lábnyomok* fölfedezéséről számolt be.

A bennszülött lakosság — főleg pigmeus (törpe) néger törzsbeli — *hatalmas, elefántszerű állatról* beszél, amelynek *nagy, lapos farka* van. Ezekről a híresztelésekről már legalább kétszáz éve vannak

1978.XI.18.Kossuth16.oo
168 óra

- A Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának 6o.évfordulója alkalmából rendkivül érdekes történelmi hangdokumentumot jelentetett meg a Hanglemezgyártó Vállalat. Kollégánőnk Szél Julia szerkesztésében. A KMP története a proletár diktatúráért vivott szüntelen harc története. Átszöve számtalan személyes emberi mozzanattal, olyan részletekkel, amelyek nem szerepelnek a tankönyvekben, de amelyek éppen példa jellegüknél fogva hozzátartoznak az elmult 6o év sorsfordulóihoz, történelmi leckéihez.

- Magyarország Népköztársaság. Elnöke Károlyi Mihály. A szemtanu, Kelen Jolán, aki akkor egyetemi hallgató volt, igy emlékezik.

- November 16-án a Parlamentbe ünnepélyesen kikiáltották a köztársaságot, ünnepélyesen kikiáltották Károlyi Mihályt köztársasági elnöknek, ott volt az utolsó 48-as honvéd a nagy szakállával, nagyon szép ünnepség volt, én egy villamosjegygyel mentem be a Parlamentbe, mert láttam, hogy olyan fehér jegyek vannak, hát a sapkámra egy villamos jegyet tüztem, gyönyörüen besétáltam. Már ott voltak az én barátaim, a gallileisták és a baloldali munkások. Hát Mosolygót, Klepkót ezeket nem kell kihagyni, azután ott voltak a Corvin Ottó csoportjából, Lévai Osztkár ott volt, nagyon jól emlékszem rá, és amikor azt kiabálta a közönség, hogy éljen a köztársaság, akkor mi azt kiabáltuk éljen a szocialista köztársaság. Hát egy kicit elrontottuk ezt a gyönyörü ünnepélyt. Ez volt 16-án. 17-én összegyült egy pár ember a lakásomon, és beszéltünk a Marx-körről, ilyen körről, olyan körről. Egyszerre csak berohant Czeisler Ernő, aki már régebben érkezett szovjet Oroszországból, és azt mondta, hogy semmiféle kört nem alapitunk, megjöttek a Kun Béláék, és megalakitják a kommunisták magyarországi pártját.

- Oroszország felől az egyik néma vonaton , mert a kereskedők, parasztok, mester emberek igazolványaival utazó hadifoglyok és internacionalisták egymással sem beszéltek, dr.Sebestyén orvos nevén Kun Béla érkezett. Fiatal felesége Kolozsvárra várta haza.

- Kun Béláné visszaemlékezése.

- Amikor megérkezett Pestre, akkor értem küldött Kolozsvárra egy

Borsányi nevü elvtársat, aki átadott ezer koronát nekem azt mondta itt van Kun Bélától és tessék jegyet váltani, mert holnap este nekünk legkésőbb utazni kell, Kun Béla Bécsbe utazott, visszajön. Szereztek nekünk két jegyet, mert az apósom ott volt éppen nálam vendégségbe, azt mondta, hogy idegenkatonával nem enged és ő is feljött velem Pestre, felültünk a rettenetesen zsufolt vonatra Borsányi meg én a földön ültünk, apósomnak kerestünk egy ülőhelyet, reggel megérkeztünk Budapestre, Kun Béla nem volt ott, én halálosan megsértődtem, hogy hogy nem három év után nem hozzám, hanem az Adler Frigyeshez megy, hát ezt nem teljesen értettm meg, hogy hogy jött illegálisan, mert jött illegálisan. Mért nem küldött nekem egy levelet, sok mindent nem értettm meg, mit tagadjam. Csináljanak amit akarnak én elmegyek a rokonokhoz megmondom, hogy én azért jöttem Budapestre, mert Kun Béláról hoztak hirt Oroszországból. És akkor nem sértem meg akonspirációt. Ezt is csináltam el is mentem, éjfél után lefeküdtünk aludni, és reggel jött az apósom és azt mondta, hogyöltözzél fel, mert itt van Béla. Én azt se tudom, hogy hogy öltöztem fel, ezeknek azt mondtam, hogy most megyek találkozni azzal az emberrel,aki Béláról hozott hirt, és akkor leszaladtam és ott állt előttem Kun Béla barna bundába, elég rossz szövetü barna bunda volt, ő is nézte, hogy én elég kopottan vagyok öltözve, én is néztem őt, nem nagyon tetszett nekem semmi. Odajött hozzám azt mondta mosolyogva, hogy haragszik. Mondom nagyon. És elmosolyogtam magam. Erre aztán azt mondja, hogynem baj csak gyerünk gyorsan. Az volt a szavajárása, hogy gyerünk.

- Kun Béla egyik irásában igy emlékezett azokra a napokra.

- Részlet az irásból.

- 1918 november 24-én 24-e 6o évvel ezelőtt is vasárnapra esett, Kelen József Városmajor utcai lakásán megalakult a Kommunisták Magyarországi Pártja.

- Uitz Béla festőmüvész, a párt első tagjainak egyike, igy beszélt a 6o évvel ezelőtti napokról.

- Láthattam, hogy egyszerü polgárok, tudatlan katonák, békés kishivatalnokok, na és olyan romatikus szép lelkek, minden politikától irtozó müvész lelkek, hogyan lettek egyik napról a másikra lelkes forradalmárok. Hát ez volt az őszirózsás forradalomnak második nagy csodája. Valamiş hasonló változás ment végbe abban a müvészi csoportban is, amelyhez tartoztam. A Kassák aktivista lapjának a köreiben. Néhány nap alatt tettük meg az utat a müvészet és izlés forradalmától el egészen addig a kiáltványig, a kommunista forradalomért, melyet az őszirózsás forradalom első napjaiban adtunk ki és az emberek mind akarták a forradalmat. De ezek az akaratok ösztönös forradalmi érzések voltak. Ez a huzó akarás még nem hozott volna győzelmet a forradalomban. A szocialista, kommunista munkás mozgalom érdeme, mégis, hogy ezt az ösztönös, nagyjában csak rontásra beállitott áradatot egy akaratban és uj akaratban egyesitette.

- És végül egy 6o évvel ezelőtti nóta, az évfordulót köszöntő lemezről.

- A Párt 6o.évfordulója alkalmából megjelentetett hanglemezt Bánkuti Gábor mutatta be.

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1980 FEB
Forrás
Uitz Béla,
festő- és grafikusművész

/1021

UITZ BÉLA RAJZA

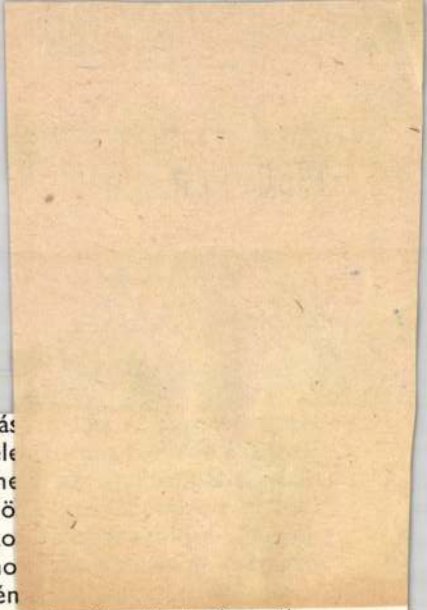

ek: egy új egyetemesség-eszme megalapozás
: arra, hogy a nemzet, de tágabban Közép-Kele
egyen, s szellemi értelemben végképp kieme
ıgat „másodhegedűsi" szerepéből. Ez az új ö
ljes világképpé növesztve, művészi határoko
len fér bele szerves részként, arról ad számo
egész gondolkodói világának sűrített és élmén
vél. Újabb irodalmunk egy kézen számolható jelentős műveinek egyike.
ellegű írás: egy-egy motívuma korábbi esszéinek egész sorát sűríti
ült megtalálnia — az *Utazás félálomban* műfaji kezdeményét folytatva —
műformát, melyben teljes világképének foglalatát adhatja. Ugyanakkor ez
sséggel nyitott, bármely pontjára új építmény állítható. Arra a kérdésre
szt Csoóri Sándor saját fejlődésregénye történet-mozaikjainak füzérével,
nt számára a bartóki modell, mit jelent modernnek lenni. A történetek
sűek, maguk is képpé emelkednek, máskor az írói reflexió állítja nagyobb
be a felvillantott eseménysort. S mit mutatnak a történetek és reflexiók?
képpé összeálló színes mozaiksort: mindegyik népszokás egy nagyará-
rendszer része; hogyan lehet a modern költészet felől eljutni a népi kul-
éppen kapcsolja össze ezt a kettőt Juhász Ferenc és Nagy László költésze-
tila-i közös ihlet jegyében a bartókiság egy kultúra tulajdonsága is lehet,
személyé; miképpen változott a mítosszá alakított létélmény Bartóktól
ig; a reális önismerettel bíró közösség hatalmas megtartó erőforrással
a népi kultúra nyelvi vakmerősége a létezés merészen kimondott fájdal-
; a látomásos realizmus igazabb valóság; Lorca nagy példája a parasztinak
esnek az összekapcsolása; újabbkori eseményeink megítélésében sokszor
tettük az okok helyébe; Hirosima a történelem legszürrealistább meta-
ságképünkben szélsőségek keverednek: nagy elvontságok és tiszta köz-
ılt is benne van a jelenünkben; az új egyetemesség-eszmét fogalmazza a
„végső szemléleti egész" igénye, de Apollinaire, Picasso vagy Németh
ése is ez; József Attila a költészetben megvalósítja a bartóki szellemet;
eti kultúránk kettéhasadásának képei sorakoznak; az erdélyi, népsorsot
átlendülnek minden tilalmakon; a kiegyensúlyozottságért túlságosan nagy
rszág szellemi élete . . .

Uitz Béla, festő

megemlíme

Pákovics Miklós: Tömegeknek szóló hozgrom .. 7.–

Bp. 1981. márc. 21

Nipszabadság

Uitz Béla, festő

L: Kemstok Károly

P. Sós J: A magyar avantgarde ... 15

Népszabadság, Bp. 1981. márc. 1

Mitta Béla, Jestó

L. Kassák Lajos

Morvay T.: Valóságelemek új valóság nélkül 2

Esti Hírlap, Bp. 1980 dec. 1.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

1) Folytatás

A Tanácsköztársaság a képzőművészetben c. kiállítást a forradalom 60. évfordulójára a Magyar Nemzeti Galéria Móron, a Lamberg-kastélyban mutatta be. – a korszak legfontosabb műfajává a plakát vált: Uitz Béla, Szilágyi Jolán és többen a tanácshatalom jelképeivé vált rémekek sorát alkották meg az utca művészete számára. Közérthetőség és rendkívüli agitatív erő jellemezte ezeket a kompozíciókat.

Á. Szabó János: Kiállítás Móron.
Fejér Megyei Hírlap, 1979. márc. 23.

Uitz Béla

Krimi táj

Nagy Zoltán: Uitz és az FMNI.
MŰVÉSZET, 1980. március - 44. lap.

4 *Uitz Béla: Krimi táj, papír, színes tus, akvarell. 50×50 cm. 1933*

1979.V.21.URH.15.35/MLné/

1021

Láttuk,hallottuk.

-Magyar grafika 19-től 45-ig címmel kiállitást rendeztek a Magyar Nemzeti Galériában.S a Galériába látogatókat máris több meglepetés éri.Ezek közül az egyik, hogy míg az utcai plakátok a kiállitás időszakát 19 és 45 közé teszik,addig a Nemzeti Galéria házimühelyében készült plakát,már 20-és 45 közé helyezi ugyanezt a kiállitást és a betévedők felfedezhetnek 1916-ból is egy Uitz képet.A kiállitás egyéb most már nem ilyen rossz-

náju érdekességéről pedig hall csak meg Hajdu Istvánt.

-Hogy a grafikánk multja pontosan 1920-ban kezdődik ezt egyszerüen nem tudom,és el sem tudom,hogy milyen művészet történeti,vagy történet filozófiai megfontolások késztették erre a rendezőket.Az azonban tény,hogy 1920-tól is föl lehet térképezni a grafika multját,csak éppen nem igazán pontos a kép,nem igazán pontosan derül ki,hogy valóban milyen gyökerekből táplálkozik a mai magyar grafika.

-Micsit önkényesen megragadott dátumok ezek?

-Egyrészt a dátumok önkényesen megragadottak,másrészt pedig ez a hallatlan nagy grafikai tömeg,ami a harmadik emeleten kiállitásra került,ez valami olyan furcsa kuszaságban sorakozik egymásmellett,ami általában a kiállitás látogatókat megfelelőképpen elriesztheti,ennek a föltérképezésétől.1920-as Rudnay tájképekkel kezdődik a kiállitás, ezt a koncepciót vissza egy darabig,tehát tájkép,tájkép mellett,utána valahogy fordul a dolog és csoportképek következnek,aztán megint fordul,általában a fel fordulásával fordulnak a témák is,portrék következnek.Aztán kezdődik elölről az egész csak akkor már ez a szigorusága sincsen meg,és egymás mellett vannak tájképek,portrék,csoportképek, városképek,mindenfele grafikai téma,amit egymástól csak az elkotó neve választ el.Mégcsak azt sem lehet mondani,hogy irányzatok,művészi magatartások szerint válogatnának,talán csak a Ma körül csoportosuló Uitz és Bortnyik került egymás mellé,de Uitz másból is látható.No most ebből a tényleg nagyon nehezen áttekinthető,és elég messzének tünő kiállitási anyagból,én négy nevet emelnék ki,akik közül bevallom őszintén sokat nem hallottam,ráadásul a Művészeti Lexikon nem hallott róluk, a kiállitáson számomra mégis egészen megdöbbentő élményt jelentett.Az egyik a nagyon fiatalon meghalt Beris László,akinek szinpad cimü albumából állitottak ki néhány lapot,az album 1920-ban készült,és a lapok egészen megdöbbentő módon,még kevlitásban is,tehát minőségben is azon a szinten ábrázolják a világot,ahogy a nagy német grafikus Georg Grosz,ábrázolta annak idején.Azt hiszem,hogy Beris László föltedezése,az nem lenne egy akármilyen felfedezés. Ugyanigy a még ma is élő,85 éves Kádár Liviáé,akinek a 20-as évekből állitottak ki három lapját,három nagyon pici,pontozásos eljárással készült rézkarcát.És még két nevet mondanék Vadász Endre aki 1944-ben pusztult el és Istokovits Károly,aki még ma is él.Ők valóban a Kondor féle mai szürrealista expresszív grafikának lehetnek az ősei.Számomra ennek a négy életnek a munkássága volt az amiért ezt a kiállitást érdemes volt megnézni.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész 2) Folytatás

A proletárdiktatura s erkenlően hatott a művészeti közéletre is. Uitz Béla, Nemes Lampérth József és még jó néhányan közéleti szerepet vállaltak s emiatt a fehérterror győzelme után a legtöbben emigrációba kényszerültek. A Tanácsköztársaság élménye azonban tovább hatott a művészetben. A fehérterror rémtettei elleni tiltakozás drámai fogalmazású kompozíciókat hozott létre.

Á. Szabó János: Kiállítás Móron.

Fejér Megyei Hírlap, 1979. márc. 23.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész 3.) Folytatás

azok a művészek, akik tovább vitték 1919. örökségét, tudatosan keresték a múlt történelmi párhuzamait. Uitz Béla már az emigrációban a korai kapitalizmus korának géprombolóit idézte fel, mint a jelenkori népharag előképét, híves luddita rézkarcsorozatán. /említve/.

Á. Szabó János: Kiállítás Móron.
Fejér Megyei Hírlap, 1979. márc. 23.

Uitz Béla, festő- és grafikusművész

a Tanácsköztársaság kikiáltásának jubileumára rendezett tárlatot a Munkásmozgalmi Múzeum a forradalom plakátjaiból, bélyeg- és bankjegyterveiből. - Pór Bertalan, Uitz Béla, Berény Róbert, Bíró Mihály emlékezetes plakátjait láthatjuk.

Horváth Gyögy: a Tanácsköztársaság művészete.
Magyar Nemzet, 1949. márc. 16.

Uitz Béla, grafikus- és festőművész

a Miskolci Képtárban rendezett kiállításon szerepel az aktivista művek alkotása.

Tasnádi Attila: a XX. század magyar festészete a Miskolci Képtárban.
Népszava, 1979. febr. 23.

Ulitz Béla, festő- és grafikusművész,

Hatvan éve jelent meg a Tanácsköztársaság ideiglenes alkotmánya. A kulturális életet irányító direktóriumokban olyan személyiségek tevékenykedtek, mint Lukács György, Csvóth Ernő, Medgyessy-Ferenc, Ulitz Béla, Kernstok Károly

TV-hiradó

1979. IV. 5. 19.30 Televízió.

UITZ Béla

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1983 FEB 14

VAS NÉPE

1021

ISMERJÜK MEG!

Uitz Béla: Fürdőzők (1917)

1887—1972 **hidegtű, 260x370 mm**

Uitz Béla a reneszánsz „homo universale" típusának késői leszármazottja, aki önmaga elé mindig a legmagasabb mércét állította. Sokoldalúságát bizonyítja, hogy foglalkozott zenével, költészettel, művészetelmélet-írással, a képzőművészet számos ágával. Alkotó energiáit, robosztus életerejét leginkább a monumentális műfajokban kívánta kamatoztatni, hatalmas freskó- és pannóterveiben a reneszánsz elődökkel akart versenyre kelni.

A parasztcsaládból származó Uitz temesvári iskolái után huszonhárom évesen kerül a fővárosba, ahol először díszítőfestő szakon tanul. De sem ez az iskola, sem a Képzőművészeti Főiskola — ahová 1908-tól jár tandíjmentesen — nem elégítette ki művészi érdeklődését és ambícióit. Tanárainál jóval nagyobb hatást tett rá a barátság Nemes Lampérth Józseffel, a Szépművészeti Múzeum festményeinek tanulmányozása. Emberi és művészi alakulására egyaránt döntő lépés volt a Kassákkal való ismeretség, s a közeli kapcsolat a Nyolcak csoportjával. Indulásakor többnyire szénrajzokat készített, amelyeknek fekete-fehér kontrasztjára épültek fel drámai erejű kompozíciói. Kiváló rajzkészségét, lendületes és gyors alkotói módszerét legjobban a rajzokban és grafikákban tudta gyümölcsöztetni, a színek, az olajfestés kevésbé vonzotta.

Első bemutatkozása 1914-ben a Nemzeti Szalonban már sikert hozott. Későbbi művészi igazodását nagyban befolyásolta az Itáliában őt ért élmény: eredeti reneszánsz művek tanulmányozása. A modernek közül Cézanne szigorúan megszerkesztett, monumentális festményei, Matisse és Picasso művészete tett rá mély benyomást. A háború őt is politizálóbbá tette, Kassák Ma-körében publikált háborúellenes grafikákat és művészeti cikkeket. A nehéz időkben nagy segítséget jelentett, hogy családjával megkapta Kecskeméten Kada Elek műtermét. 1916-ban költöznek ide, s művein a szétáradó nyugalom, a természet közelsége tükröződik. Témáiban a környék parasztjait, cigányait örökíti meg munka vagy pihenés közben. Ekkor keletkezik a Fürdőzők csoportja is, melyet először tusváltozatban, majd olajfestményben és grafikában is megalkotott. Békés természeti környezetben pihenő, társalgó alakok ábrázolása kedvelt téma a reneszánsztól kezdve (Giorgione: Koncert; Manet: Reggeli a szabadban, Cézanne: Fürdőzők), Különösen a posztimpresszionizmus és a kubizmus erőteljes aktjain érződik a szerkezetiség, a mértani felépítettség kutatása. Uitz is a vonalak és formák, a fény—árnyék játékára építette fel a kompozíciót. Középpontjában a sokszor visszatérő heroikus nőalak áll, amely korábban lírai, bensőséges hangulatú családi képein jelenik meg, később a fájdalommal és pátosszal teli, katonafiát siratő anyában, és a lendületes, forradalmárok élén harcoló asszonyban. Az életerős, ruhátlan és kendőbe burkolózó figurák békés együttese beleolvad a kellemes táji környezetbe, a fák és bokrok szerves egységet alkotnak a beszélgető figurákkal. A drapériák hullámzása, a fák tekergő vonala élénkíti, vibrálást visz a nyugodt alaphangulatba. Ez az idilli hangulat, Árkádia-ábrázolás igen elterjedt a múlt század végétől. Legjelesebb alkotói Puvis de Chavannes és Hans von Marées voltak, de szinte minden nemzetnél megtaláljuk ennek az irányzatnak a képviselőjét: a cseheknél Bohumil Kubista, az oroszoknál Petrov-Vodkin. Nálunk Kmetty János művészetében találunk rokon vonásokat, és a húszas évek elején Derkovits Gyulánál, aki számtalan idilli biblikus vagy árkádiai témát örökített meg. A Fürdőzők című képe közvetlenül Uitz művére vezethető vissza. A mű technikája, a hidegtű, a savmaratás nélkül készült, kemény acéltűvel vagy gyémánt szilánkkal karcolt grafikai eljárást jelenti, melyet Uitz cinklemezre alkalmazott.

Rövid, nyugodt kecskeméti alkotói korszaka nem sokáig tartott, kiújult tüdőbetegsége, majd a politikai események zaklatottá tették életét. Közéleti tevékenysége miatt a Tanácsköztársaság leverése után az emigráció keserű vándorévei következtek. Bécsben, Párizsban, 1926-tól Moszkvában él, ahol tudását, tehetségét teljes lendülettel a fiatal állam szolgálatába állította, s tragédiája, hogy az ellentmondásos korban maradandó emléket nem sikerült alkotnia. Jellemére Hevesy Iván találta a legillőbb szavakat: „Uitz Bélában olyan pszichikai adottságok vannak együtt, amelyek ritkán szintetizálódnak egy emberben. Ő a kutatónak, a gondolkodónak lankadatlan erőfeszítése az igazság felé, és az agitátornak, a prófétának aktivitása, lenyűgöző és mozgató ereje."

A grafikát 1982-ben magángyűjtőtől vásárolta a Savaria Múzeum.

Zsámbéky Mónika

Fotó: **Rosta József**

AZ OLVASÓK

Tripla Axelek, Salchowok — avagy utópia-e egy műjégpálya

A Műkorcsolya Európa Bajnokság versenyeit nézve, mindig örömmel emlékezem diákéveim szép teleire, róluk is a legjobban a Haladás korcsolyapályájára. A diákbérlet igazán méltányos volt: 3,60 pengő, s ha emlékezetem nem csal, harminc belépésre jogosított. Ha meg ketten mentünk, hát kettőt lyukasztottak a kis kartonlapon.

Szombathelyen a másik jégpálya az SZSE-é volt, az egykori városi strandfürdő, azaz a mai nyári napközis tábor szomszédságában. A háború után elég hamar befellegzett ezeknek a pályáknak. A focistáknak a salakos helyett füves pályára lett szükségük, s a füvest már nem lehetett télire vízzel felönteni. Így tehát megpecsételődött a korcsolyapályák sorsa Szombathelyen. Ámbár lehet, hogy nemcsak itt. Évekig iskolák hevenyészve készített jegein korizhattak gyermekeink, és mindenütt, ahol egy kis jeges felületet találtak, még úttesteken is, ahol voltaképp veszélyes és tilos is volt. Enyhülést — s átmeneti megoldást — a Tófürdő jégpályává kialakítása hozott. De legyünk őszintéek, nem az igazi! Már csak azért sem, mert jege csak akkor van, hogyha fagy.

Ezért nem tartom utópiának műjégpálya építését Szombathelyen. Miért volna az egy ma már 85 ezer lakosú városban? Mi is az utópia? Valami soha meg nem valósítható, elérhetetlen, csak szavakban körvonalazható, teljesen valószerűtlen valami. S miért volna ilyen egy műjégpálya Szombathelyen? Azért, mert **most** nem tudunk belevágni, s a következő öteves terv időszakában sem? De hát az sem utópia, ami 15—20 év múlva következik majd be.

De ne menjünk ilyen messzire. Én már nem korcsolyázom. Most már az unokáim karácsonyi kívánságai közt szerepel sorrarendre a korcsolya. Mégsem tartom utópiának, sőt még csak ábrándnak sem a szombathelyi műjégpályát. És ha fiatal volnék, netán fiatalok kisebb-nagyobb csoportjának szószólója, szervezetük tisztségviselője, akkor még inkább nem vélekednék utópiaként egy szombathelyi műjégpályáról.

Szombathelyen — és nemcsak a megyeszékhelyen — sok mindennel lennénk szegényebbek és sivárabbak, ha a város lakói és vezetői időnként nem álmodoztak volna arról az időszakról, amikor az is megvalósítható, ami a mindenkori jelenben még nem. Ha a munkalehetőség és otthonteremtés nehéz és el- [illegible] am- kor nyomasztó) gondjai k- zepette nem eresztett- volna el képzeletüket a m- nál és holnapnál távolab- jövőbe, hogy sorra mega- kothassuk mindazt, amit az ember teste és szellem épül.

Ma még tehát csak képernyőn gyönyörködhe- tünk a nemzetközi élmezőn tagjainak nagyszerű muta- ványaiban, tripla Axelek- ben és Salchowokban; ezek- nél sokkal szerényebb pro- dukciókban a tófürdői jég- pályán — de csak, amikor fagy. Ám ha majd erőin- engedik, bizonyára a társa- dalmi felkarolás sem fo- hiányozni. Szakember jó- lentkezését máris hírül adt- a lap. S azt is jó tudn- hogy a városi tanács és Városgazdálkodási Vállalat már felméretett lehetősége- ket, költségeket. Márcsa- ezért sem utópia a szom- bathelyi műjégpálya, s ra- ta a színes, bolondos far- sangi karnevál.

Dr. Markovits J-né
Bajcsy-Zsilinszky u.

Örvendetes megújulás

Az utóbbi időben elszürkülni látszik az amatőrszínjátszás megyénkben — olvastam lapjukban, a LATEX-es munkásszínjátszókról szóló írásukban. Szerintem, inkább megújulásról lehetne beszélni.

Hosszú évek csendje után, már több, folyamatosan dolgozó csoport is van megyénkben: Nárai, Oszkó, Felsőjánosfa, Vép, Sorkikápolna községekben. És vannak kezdeményezések e téren Gércén, Sitkén, Rábahidvégen, Rábagyarmaton és Szergényben. Úgy gondolom, a felsorolásom kellő cáfolat a cikk első sorára.

A pult másik oldaláról

Lapjuk január 25-i számában, a **Kutyaság** címmel megjelent glossza szerzőjét szeretném megnyugtatni: csak a tartalékként vásárolt áruk maradtak meg, hiszen áprilisban is vesznek a vásárlók, sít, sícipőt és korcsolyát. A sportbolt dolgozóinak az a feladatuk, hogy ellássák a vásárlókat a keresett árucikkekkel, ha lehet.

Sajnálom azokat a sportszeres kollégáimat, akiknél az optimális készleten túl, megmaradtak a téli sportszerek, hiszen köztudott, hogy mintegy 50—70 százalékban konvertábilis valutából behozott cikkekről van szó. Márpedig ezen cikkek hosszútávú tárolása sem a boltoknak, sem a népgazdaságnak nem jó.

Az újságíró egyrészt az eladó rövid válaszait kifogásolta, másrészt azt, hogy nem kapott gumilabdát. Eladóink valamennyien a kulturált kereskedelemtől megkívánt hangnemben foglalkoznak a vásárlókkal. Arról meg, hogy boltunkban és a többi üzletben sem talált gumilabdát, nem a beszerzéssel megbízott dolgozók tehetnek. Többet kellene gyártani.

Gersli József
boltvezető

Kedves szerkesztő pajtás!

Én, a levélíró, a Derkovits általános iskola tanulója vagyok. Soha nem írtam volna le azt, amit most, de a február elsejei számban felfigyeltem a *Ráadás döntött* című cikkre.

Több pajtásommal beszéltem, és majdnem mind azt mondta: csalt a Dési! Tudom, most azt gondolják, az elfogultság beszél belőlem. De nem igaz! Én sportoló vagyok, el tudom viselni azt, hogy vesztettem vagy vesztettünk. Az

UITZ Béla

Új M. 1992. 7.

Kazimierz Mikulski grafikája

kus és metaforikus jelentések kutatásában, egzisztenciális kérdések föltevésében. Ez csaknem tíz évvel előzte meg a többi kelet-európai művészet párhuzamos történéseit. A 60-as évek közepén egy tehetséges ifjabb generáció kapcsolódott be e folyamatba, akikre erősen hatott az új figurativitás és a pop art késői periódusa.

A grafika szerepének és jelentőségének radikális megváltozása 1965-től egyértelmű lett. Megnőtt a grafikai triennálék iránti érdeklődés, egyéni kiállításaikon a más területeken alkotó művészek is mind gyakrabban állítottak ki grafikát. Sok pályakezdő egyenesen a rajzot tartotta a kreatív kifejezés legmegfelelőbb közegének: *Andrzej Sapija, Monika Matkowska* és *Marek Chlanda*, aki most is, mint két éve Óbudán, igazi egyéniségnek bizonyult.

A lengyel rajzművészet megváltozott minőségét és értékelését leginkább a tárgy megközelítésében mérhetjük le. A valóságra koncentráló, rajz és rajzon kívüli világ kapcsolatát és az érzékelés lehetőségeit kutató attitűdöt a 70-es évek végén az önelemzés váltotta föl. A mai lengyel rajz elsősorban önkifejezési módszer, amely szent, mitikus, szimbolikus és metaforikus szférákat érint. Fontos kiegészítő elem a spontaneitás, de mindenképpen komoly belső vizsgálatról tanúskodnak *Kazimierz Mikulski, Jerzy Tchorzewski, Jan Tarasin* és *Janusz Orbitowski* itt bemutatott művei. A két szélsőséget a krakkói Starmach Galéria anyagában *Jerzy Nowosielski* hagyományosnak mondható arcképei és aktjai, illetve Marek Chlanda koncept-rajzai képviselik. Utóbbinál a rajz témája maga a rajz, így mindkét pólusról elmondható, hogy az a festészet felé tart.

Az általuk képviselt lengyel rajzművészet, úgy látszik, behozta lemaradását. A 60-as években a lengyel avantgárd még Kelet-Európa éllovasa volt, de ezt a vezető szerepet a továbbiakban csak a színház, a film és az alkalmazott grafika tudta megőrizni, nyilván nem függetlenül a politikától. A hatalmi változást most a grafika újra európai színvonala is jelzi. *(Lengyel Kultúra Kiállítóterme, 1992. február—március.)*

SZEGŐ GYÖRGY

Uitz Béla-kiállítás

az Albertinában, és a Kassák Emlékmúzeumban

A bécsi Albertina, Európa egyik legnagyobb grafikai gyűjteménye 1991. szeptember 18-tól november 10-ig mutatta be Uitz Béla grafikáit az 1913—1925 közötti időszakból. A két évvel ezelőtt kinevezett friss szemű igazgató az új történelmi szituációra és a XX. századi művészetre érzékenyebben reagálva új kiállítási sorozat-tervet készített. Ebben a környező országok legjelentősebb művészeinek grafikusi teljesítményét kívánja bemutatni egy-egy kiállítás keretében. Minket ért az a megtiszteltetés, hogy ezt a sorozatot a magyar avantgárd egyik klasszikus mesterének, Uitz Bélának műveivel indította.

Dr. Konrad Oberhuber igazgató választása a magyarok közül azért esett Uitzra, mert az Albertina gyűjteményében a művésznek megtalálható 5 műve, melyeket még bécsi tartózkodása alatt, 1923-ban vásárolt meg a múzeum. Ezeket a műveket egy viszonylatokat bemutató, középeurópai művészetet átfogó tárlaton már korábban láthatta a közönség. A mostani kiállítás anyaga a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményéből készült válogatás. Fő szempontja természetesen Uitz bécsi korszakának — 1920—24 — bemutatása volt. Ekkor tette meg az utat a magyar expresszív, aktivista stílustól a konstruktivizmusig. Mint az egyik kiállítás kritikájában a neves teoretikus, *Kristian Sottriffer* írta: „Egy ilyen lap Bécs és Berlin között bárhol születhetett volna, akár Tirolban (ahol például a német *Heinrich Schröder* dolgozott hasonlóan hozzá), de aligha lehetne egy oszträk művész alkotása". Észrevették az élénk színeken túl a modern magyar művészetnek azt a sajátosságát, amellyel egyedülállóan keverte a „Keletről átvett modern művészetet a déli klasszikus hagyománnyal". A bécsi erdőről készült tájak mellett feltárulkoznak legkülönbözőbb irányba tett kísérletek. Valójában tehát nem a „magyarországi kubizmus", hanem egy sokoldalú modern mester bemutatkozása volt Bécsben ez a kiállítás, amelyet a Kassák Múzeum is bemutatott 1992. január 26—március 15. között.

BAJKAY ÉVA

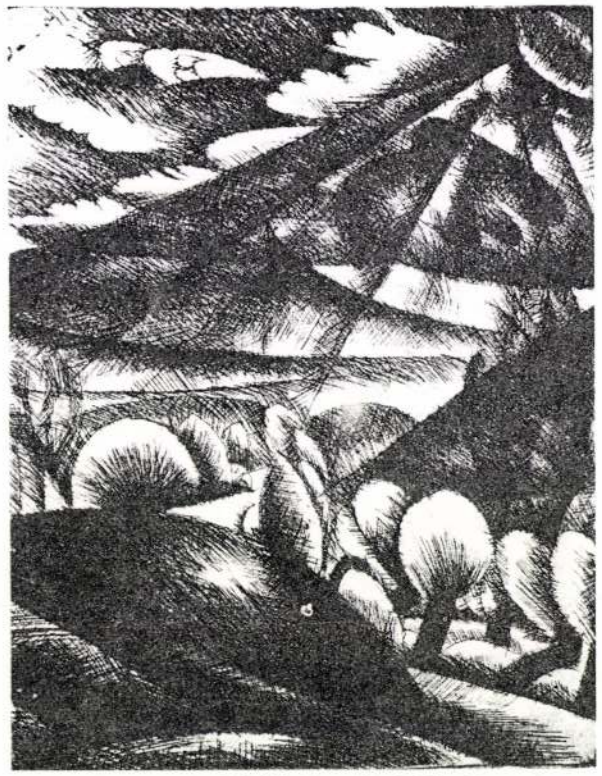

Uitz Béla: Hietzenbergi dombok, 1920, rézkarc, hidegtű, 65,5 × 50 cm
(Fotó Mester Tibor)

Melléktermék

Az I. Hatvani Művésztelep

Hatvan után Ráckevén és Érden látható az első alkalommal megszervezett művésztelep munkáit bemutató kiállítás. Az ötlet *Vécsi (Nagy) Zoltán*t, a Hatvany Lajos Múzeum munkatársát dicséri. Eredeti elképzelése szerint az általa vezetett amatőr képzőművészeti csoport, a *Hatvani Műhely* tagjai dolgoztak volna együtt a meghívott profi művészekkel. Végül azonban két fázisban folyt a munka: a helybéliek *Ugby István* és *V. Kedei Zoltán* irányításával alkottak, majd a tényleges művésztelep a szentendrei *Pantenon* csoport (*Elekes Károly, Krizbai Sándor, Nagy Árpád*) és barátaik (*Ioan Bunuș, Bukta Imre, Jozef Tibanyi*) részvételét jelentette.

Pontosan eddig tarthatna egy rövid, ámde korrekt közlemény. Viszont tudjuk, hogy szellemi értelemben Hatvan nem létező, *imaginárius* város. Időnként országos sugárkörbe tartozik, máskor mintha valaki cigarettaparazsat ejtene a térképre: a helye kiég. A városban jól lepleződik a nemlét. Van kastélya, temploma, múzeuma, képtára, kocsmája, korszakonkénti emlékművei, lakótelepe stb., benne emberek élnek, mégis, a kulturális öntözési terület, a termőtalaj szűken a Zagyva két partjára korlátozódik. A várost Budapest és Eger közé csomózták fel nem túl nagy meggyőződéssel, hiszen állandóan kísért a rém, honnan szakad le hamarabb.

A művészeknek, de a megnyitó tanúsága szerint *Novotny Tihamér*nak is meghatározó élménye volt, s az addig nem tapasztalt Hatvan-érzetük alapjává vált a cukorrépa betakarításának látványa. A hatalmas teherautók felhordták a sarat az utakra, a házakat belepte a ködde vegyült cukorgyári füst, s mindenki az orrában érezte a *melasz* émelyítő szagát/illatát. Ez a keverék az ingünk és

Béla

Kritika 1967. 11.

elveiként lebegnek előttünk. Mi, amikor szép szóval akarjuk kifejteni azt az emberi öntudatot, amelyet a világszerte fellépő erőszak a lelkek mélyére kényszerít, nem ismerhetjük el a szellemi erőszak fölényét azzal, hogy az általa kigúnyolt szép szótól megfutamodunk. Mi vállaljuk a becsmérlést. »Szép szó«, magyarul nem fölcicomázott kifejezést, hanem testet öltött érvet jelent. A szép szó nemcsak eszközünk, hanem célunk is. Célunk az a társadalmi és állami életforma, melyben a szép szó, a meggyőzés, az emberi érdekek kölcsönös elismerése, megvitatása, az egymásrautaltság eszmélete érvényesül. Fellépésünkkel, írásainkkal, gondolatainkkal, értelmességre hivatkozó hitünkkel az emberi egység igényét próbáljuk ismét életre hívni, a réginél fejlettebb egységre tartó haladottabb igényt, a modern, magamagát fegyelmező, rendbefoglaló szabadságot."

Kenyeres Zoltán

Kritika

KÉPZŐMŰVÉSZET
Írta: Németh Lajos

Uitz Béla művészete

Művészettörténetírásunk régi adósságai közé tartozik a hiteles Uitz-portré megrajzolása. Persze, nem is ígérkezik könnyű feladatnak. Uitz sokarcú művész, életművének több, gyakran ellentétes töltésű szakasza van: realista portrék után barokkos, klasszicizáló képek, a magyar aktivizmus konstruktív szellemű monumentalitása, a Tanácsköztársaság plakátművészetének lapidáris formanyelve, a kubizmussal elegy nyers expresszionizmus és a jó értelemben vett neoreneszánsz stílus egyformán összetevői ugyancsak impozáns életművének. Nehéz egybemarkolni e tartalmában és formájában ellentétes művek sorát és kihámozni belőlük a közös vonásokat. De talán még ennél is nehezebb tényszerűen számba venni Uitz oeuvre-jét, hiszen alig volt olyan magyar festő, akinek oly hányatott lett volna az élete, mint az övé. Negyedik gimnazista korában kizárták az ország összes középiskolájából, géplakatos inas lett, majd másodszori nekirugaszkodásra bejutott a főiskolára, ahonnan azonban nemsokára távoznia kellett, mert összekülönbözött a mestereivel. 1914-ben az Ifjú Művészek Egyesületével állított ki a Nemzeti Szalonban, és már első bemutatkozását így üdvözölte Elek Artúr, a kiváló szemű kritikus: „Uitz nagy temperamentumú művész, rajzaiban igazi erő érzik. Kompozíciói még nem eléggé képszerűek, de ezt majd megtanulja. A közönség figyelmét szeretnők erre a fiatal emberre ráirányítani. Ha az élet túlságosan meg nem nehezíti fejlődését, nagy jövő vár reá." (Az Újság, XII. – 1914. 38. sz. 12. l.). És csakugyan, a következő évben már aranyérmet nyert San Franciscoban. Ezután következett a nagy fordulat, Uitz a TETT, illetve a MA köré csoportosuló avantgardeok közé csatlakozott, sőt a mindig vitára kész, hallatlanul impulzív fiatal művész csakhamar azok egyik szószólója lett. A Tanácsköztársaság alatt vállalt szerepe közismert. Plakátja szimbólummá nemesedett, megszervezte a Proletár Tanműhelyt. A bukás után börtön, majd emigráció volt a sora. 1920 októberében már Bécsben állított ki, freskóterveket készített, itt alkotta főművét, a Generall Ludd rézkarc-sorozatot és Komját Aladárral szerkesztette az Egység-et. Közben, 1921-ben részt vett a komintern moszkvai kongresszusán, ekkor lépett be a kommunista pártba. Ajánlói Kun Béla és Varga Jenő voltak. 1924–26 között Párizsban élt, kétszer is kiállított a Clarté-Szalonban. Díszleteket festett Gorkij-bemutatóhoz és „Contre la guerre imperialiste" címen albuma jelent meg, amelynek előszavát Marcel Cachin írta. 1926 novemberétől a Szovjetunióban élt, Kirgiziában, Harkovban és Moszkvában festett nagyobbszabású műveket, de mint Kun Béla közvetlen baráti köréhez tartozó emigránsnak, itt is elég hányatott volt az élete. Magától értetődő, hogy hiába volt különösen termékeny művész, munkái szétszóródtak és nagyszabású freskótervei közül a legtöbb csupán csak terv maradt.

*

Uitz Béla neve elsősorban a magyar aktivizmussal kapcsolatban, Nemes Lampérthtel együtt szerepel a művészettörténeti kézikönyvekben. Jogos társítás. Bármilyen sokatígérőek, a maguk nemében jól megoldottak is a fiatalkori realista stúdiumai, igazi énjére akkor talált, mikor csatlakozott

ségéről, kritikáinak megalkuvást nem ismerő társadalmi felelősségtudatáról álljon itt minden bővebb magyarázat helyett néhány idézet.

Egy francianyelvű magyar irodalmi antológiával kapcsolatban így írt a hivatalos magyar irodalompolitikáról: „...Tömörkény István Móra Ferenccel, az *Ének a Búzamezőkről* című, lélekreeszméletre mélyenható regény költőjével együtt, csak jegyzetben szerepel, és ott ketten összevéve öt sorocskát kapnak, életrajzi adataikkal egyetemben. Lehetetlen hát észre nem venni e könyvben is azt a minden téren érvényesülő, hivatalos, úri módszert, amely a magyarság zömét, a hárommillió koldust, a parasztságot, meg a munkásságot a magyar közösség szellemi folyamatából kitagadni próbálja." (*Forrás a sivatagban;* 1930).

Móricz Zsigmond utópista eszméit bírálva ekképpen jellemezte a Nyugatot: „Móricznak mindvégig igaza van ellenfeleivel szemben, és támadóival szemben védem is. Mert Móricz a tőkés polgári rend fegyvereivel hadakozik a hűbéri maradványok ellen. A huszonnégy esztendős Nyugat folyóirat kamaszkorából való eszméit hangoztatja mélyebb hangon, férfiasabb melegséggel, a maga módján, hogy ne mondjam magyarosabban. Csakhogy, mintha ez a férfiasság – Móricztól függetlenül – aggság volna. Mintha későn futna a kor munkába járó szépasszonya után – akkor, amikor már tehetetlen." (*Ahogy azt a nagy Móricz elképzeli;* 1931).

A népi írók mozgalmát végigkísérte bírálataiban a Bartha Miklós Társaságtól a Márciusi Frontig. Az ő nevét dicsérte az Új Szellemi Front legkeményebb és legigazibb kritikája: „Zilahy mozgalmát érték támadások a napisajtó részéről. S ő megérezve, hogy okfejtésével fogalmi ingoványon jár, védekezésül kitalálta, hogy azért kötelessége a »látható kormány« segítségére sietni, mert az éppen most vív a »láthatatlan kormánnyal«, nevezetesen »a papi birtok, a nagytőke és a világi nagybirtok hármasszövetségével«. Zilahynak, mielőtt ily kijelentéssel lepné meg olvasóit, illett volna tűnődnie a következőn: A nagytőke elleni küzdelemben a kormányzat természetes szövetségese volna a munkásság. Vajon miért a munkásság szervezeteinek jósol vészt és pusztulást a »látható kormány« elnöke? ... A papi és világi nagybirtok elleni harcban a kormány természetes szövetségese a mezőgazdasági munkásság és a kisparasztság volna. Vajon miért szavaztatta őket nyíltan a kormány? Vajon miért nem kapott nagy részük még így sem választójogot? A hárommillió mezítlábas közül miért nincs egy is az országgyűlésben? ...Általában, ha nem csupán a reform szóval jelzett fogalmat akarja megreformálni a kormány, hanem valóban az a törekvése, hogy oly formát alkosson a törvényhozás útján, amelyben a dolgozó nép – a magyar nép! – életakarata jut kifejezésre, miért nem alapozza hatalmát demokratikus fordulattal a munkásnép tömegeire? Hogy én is lelkes híve lehessek a kormánynak, Gömbösnek, lelkesebb, mint ma Zilahyék!" (*Új Szellemi Front;* 1935.).

A Márciusi Frontot meleg hangon üdvözölte, a párt népfrontpolitikájának jegyében azonban kijelentette: „... én, aki társadalmi kérdésekben a tudományos szocializmus logikáját veszem irányadóul, legfeljebb csak fegyverbarátjuk lehetek az új népieseknek, s az is csak addig, amíg valóban demokratikus és szociális, ha nem is szocialista követelésekkel megérdemlik a rokonszenvet. Nagyon sajnálnám, ha sok gyakorlati pontban megegyező közös követeléseinkért az új népiesek vonakodása miatt nem léphetnénk fel a jövőben együttesen..." (*Van-e szociológiai indokoltsága az új népies iránynak?*, 1937.).

Így vallanak írásai kritikai szemléletéről.

*

Utcát, lakótelepet, iskolát és úszódarut elneveztek már róla régen, évfordulóit is megüljük illőképp. Életművének teljes, tudományos felmérése, irodalomtörténeti, esztétikai, ideológiai elemzése azonban még csak az elmúlt esztendőkben indult meg komolyan. A készülő szintézisben bizonyára helye lesz kritikusi tevékenységének, mint ahogy helye kell, hogy legyen a magyar kritika történetében is. Mert ritka kritikusa volt századunknak: legjobb kritikai műveit egyaránt hitelesíti a történelmi igazság és a történelmi igazságot kifejező költészete. Harcos költő és harcos kritikus volt. Ezért nem olvashatjuk megrendülés nélkül 1936-ban írott sorait: „Én boldog pillanataimban gyermeknek érzem magam és akkor derűs a szívem, ha munkámban játékot fedezek fel. Félek a játszani nem tudó emberektől és mindig azon leszek, hogy az emberek játékos kedve el ne lankadjon, hogy azok a szűkös életfeltételek, melyek a játék kedvét és lehetőségét szegik, megszűnjenek. A diktatúrák légkörében divat »szép szónak« becsmérelni a szellemi humanizmusnak mindama megnyilatkozásait, amelyeket rengeteg szenvedés és erőfeszítés hozott napvilágra, s amelyek művelődésünk

az aktivizmushoz. Az elsőség Nemes Lampérthot illeti, az ő művei nyitották fel Uitz szemét is, művészete eredetibb és magvasabb. A Nyolcak utáni avantgarde hullám vezéralakja ezért Lampérth – e megállapítás azonban nem csorbítja az aktivista Uitz művészi rangját, hiszen a hatás inkább csak szemet felnyitó volt, útjuk csakhamar el is tért, Uitz maga is új színekkel tudta gazdagítani az aktivizmust. A tízes évek végén Lampérth volt a magyar festészet legforradalmibb szellemű és jelentőségű alakja, hasonló feladatra vállalkozott, mint az Allegro barbarót komponáló Bartók Béla. Míg a Nyolcak túlnyomó része nem tudta megemészteni Cézanne, a kubizmus, a fauves és az expresszionizmus friss hatását, és művészetükben a konstruktív monumentalitás az ornamentális átírás, a stilizálás könnyebb megoldása felé csúszott, Lampérth valóban új képépítési elveket keresett, és egyéni módon értelmezte a nemzetközi avantgarde eredményeit. A fény-árnyék ritmusképletre épülő kompozíciói csakugyan vaderejű ostinato-ütemre emlékeztetnek, a gruppírozás, a világos-sötét váltogatás nála tudatosan kontrapunktikus. Uitz művei ezzel szemben átmenetet alkotnak a Nyolcak stilizáló szándéka, Lampérth és a magyar kubisták (Galimberti, a fiatal Kmetty) belső feszültségtől telített, drámai konstruktivitása között. Nem hiába vallotta, hogy a főiskolai tanáraival (Balló Ede és Ferenczy Károly) szemben igazi mesterei Michelangelo, Tintoretto, Greco, Goya, Rembrandt és Cézanne voltak. A tízes évek végén festett képei gyakran barokk lobogásúak, és később pedig tudatosan vállalta fő feladatának a monumentális, dekoratív falikép tervezését. E barokkos korszaka után azonban ő is asszimilálta a kubizmus elveit, jóllehet ezeket összekapcsolta a hangsúlyozottan plasztikus koncepcióval. A motívumok önmagukban erőteljesen éreztetik a térbeliség és a testiség plaszticitását, ám a kompozícióban elfoglalt helyük, képépítő szerepük rokon a korakubista képekével. Leginkább Léger korai korszakával vethetők össze e művek – különösen a MA 1921-es számában is reprodukált konstrukciók –, míg az anya-gyermek motívumot variáló vagy varró nőt ábrázoló, a kék és az okker árnyalataira épített, néhány évvel korábbi képei Picasso kék korszakának tanulságait elevenítik fel kubisztikus átírásban. Egyébként Uitz aktivista korszakának fő művei e Picasso-reminiszcenciájú, érzékeny emberlátású, hideg színekkel komponált képek.

Az aktivista Uitzot azonban nemcsak a kubizmus hatása termékenyítette meg, hanem az expresszionizmusé is. A magyar avantgarde és az expresszionizmus kapcsolata igen összetett volt. A magyar művészet indulati töltése mindig is erős volt, a romantika szelleme ugyancsak sokáig rányomta bélyegét a fejlődésre, és ebből fakadóan az alkotó tevékenységben gyakran dominált a szubjektív faktor. A Munkácsy-tradíciót folytatóknál még a realizmus is expresszivitással telítődött. Magától értetődően, az expresszionizmus áthatotta a magyar avantgardeot is, sőt szüntelen jelenléte meg is nehezítette a tiszta stílusképleteknek a kristályosodását. Elég e szempontból akár a fiatal Berény Róbertnek vagy Tihanyi Lajosnak az expresszionizmust és a kubisztikus szerkesztést elegyítő hibrid stílusára utalnunk. Nemes Lampérth stílusában – ha az előbbieknél szuverénebb módon is – a konstruktivitással egyenlő hangsúlyt kapott az expresszivitás, indulata Van Goghéval mérhető és formálisan a die Brücke festőihez rokonítható. A műfaj és a funkció jellegéből fakadt, hogy a Tanácsköztársaság plakátművészetében ugyancsak nagy szerepet játszott az expresszionizmus. Ezért nem tekinthető pusztán egyedi esetnek, hogy a húszas évek elején a magyar aktivizmus útját Uitz az expresszionizmus irányába fordította. Ezt megelőzően azonban a forradalmi kor élményének a hatására Uitz is – már a kubisztikus-expresszív képekkel némiképp egyidőben – a klasszikus veretű monumentalitás lehetőségét kereste. E szellemben születtek a bécsi freskótervei is. Ismét nem állt egyedül e vágyával, hiszen a Nyolcak művészei közül többen – különösen Pór Bertalan – ugyanezt áhították. Kmetty érdeklődése is a kubista indulás után a klasszikus reneszánsz kompozíciók felé fordult, ebbe az irányba tapogatózott – igaz, hogy épp Uitz hatására – a fiatal Szőnyi és Aba Novák is. A külföldi példák ugyancsak közismertek. Az első világháború végén fellobbanó forradalmi hullám hatásaként Picasso neoklasszicizmusától kezdve Braque-on át a Valori Plastici mozgalmáig megfigyelhető az újhumanista, klasszicizáló monumentalitás iránti vonzalom. A fehérterror börtönéből szabadult, eszméiben bizonyos mértékig szektáriánusan doktrinér Uitznál azonban a neoklasszicista monumentalitás szükségképp csak illúzió, átmenet lehetett, a társadalmi alakulás könyörtelen logikája megfojtotta ilyen irányú próbálkozásait. Igazi életérzése, a szívvel-lélekkel vállalt forradalom leverése utáni lélekállapota, tragédiaélménye „dühödt" expresszionizmusban robbant ki, és 1923-ban megalkotta élete fő művét, a luddíták gépromboló lázadását jelenítő rézkarcsorozatát.

Az expresszionizmus mindig telítve volt a dühödt, indulati elemmel, „lírai expresszionizmusról"

nem is igen beszélhetünk, hacsak Derkovits munkásanyát ábrázoló, simogatóan rózsaszín koloritú képeit nem illetjük e meghatározással. Az expresszionizmus stílusát sokkal inkább a klasszikus kánonok sutbavetése, a torz, a diszharmonikus, a barbár jellemezte. Az expresszionisták úgyszólván dühödten tépték szét az akademikus értelemben vett szépet, úgy érezték, mintha a klaszszikusan szép formák, a harmóniák mindig leplezni akarnának valamit. Munch lidérces szorongást sugárzó képeitől, Ensor maszkvilágán, Van Gogh lobogó ciprusain, Kokoschka önmarcangoló arcképeiig, Soutine borzalom csendéletéig, vagy Noldéig,– akinél még az anya-gyermek motívum is tremendummal telítődött –, az expresszionizmuson végigvonul az elveszett éden, a széttört teljesség miatti bosszú dühe, és e leleplező szándék legalább olyan fontos összetevője az expresszionizmusnak, mint a művész belső világa kivetítésének az igénye.

A Tanácsköztársaság hónapjaiban készített plakátokon a közvetlenül vállalt agitatív feladat – mint említettük – segítette az expresszionizmus térhódítását, és magától értetődően az újhumanista, klasszicizáló intermezzo után, a Tanácsköztársaság leverése után ismét az expresszionizmus vált a progresszív művészet vezető stílusává. Jellemző mód, a tízes évek végén a naturalista plein airhez visszaszelídülő Kernstok Kokoschka és Nolde művészetéhez közeledett, az árkádiai koncerteket festő Derkovits a *Halottsiratás* döbbenetéig jutott el, Egry pedig életműve legdrámaibb, expresszionista korszakához. Uitz is rokon utat járt meg. A luddíták témaválasztásánál több mint valószínű, szerepet játszott Ernst Toller német szocialista író „Gépprombolók" című, 1920/21-ben írt drámájának a hatása – mint ahogy erre Horváth Béla hívta fel a figyelmet a *Luddíták eskűje* című rézkarcról írt kis tanulmányában (Élet és Tudomány, 1966. nov. 4. 2097–2100.l.). Ám ez csak azért történhetett meg, mert a téma alkalmas volt Uitz életérzése művészi kifejezésére. A rombolás motívuma itt a tehetetlen düh manifesztációja, a vereség utáni fájdalomnak a vágy szférájába vetítése. Keserű káromkodás, tehetetlen szitok e rézkarcsorozat, a formák expresszív fokozása, a mindent tépő düh elementáris jelenítése öntépés és egyúttal a művészet mágikus erejével való önmentés, bizakodás, a tragédiát is túlélő hit megvallása. A magyar forradalom leverése utáni szituáció lélekállapotát ilyen magas művészi szinten senki sem tudta kifejezni. Derkovits ekkor még a saját nyelvét kereste, Egrynél az élmény áttételesebb volt, krisztiánus-panteista elemekkel keveredett. A Nyolcak művészeinek nem volt elég ereje a szörnyű élmény megfogalmazásához, közülük a legérzékenyebb, Berény inkább néhány évre le is tette az ecsetet. Nemes Lampérth elborult elmével már csak belső ördögeivel viaskodott, és utolsó tusrajzaiban a végső emberi szorongást vetítette ki. A korabeli magyar költészetben sincs Uitz erejéhez mérhető hang, hiszen az Ady és József Attila közötti periódus ez, mikor is a legjobbak ajkán a szó „Csönd éjén égő jajjá" (Tóth Árpád) keseredett. Uitz emigráns társai – mint Komját Aladár –, művészi erejükben nem hasonlíthatók hozzá.

A sorozat legjobb lapjaiban – így a méltán legismertebbé vált *Luddíták eskűje* címűben – Uitz megőrizte azt a konstruktivitást is, amely a magyar aktivizmusnak mindvégig az egyik jellemvonása volt. A reneszánsz mesterek példáján okulva Uitz egyébként is vonzódott a geometriai meghatározottságú, számításokon alapuló kompozíciós elvhez. Horváth Béla említett cikkében közöl is a laphoz készült mértani kompozíciós szkémát, amely jól mutatja, hogy Uitz szándékában hogyan ötvöződött a szerkezeti váz az expresszivitással. Uitz azonban a konstruktivitást csupán képei egyik összetevőjének tekintette, tudatosan el is határolta magát a tételes konstruktivizmustól. Ez térítette el egyébként az útját Kassákétól is. Míg a Kassák-körben a magyar aktivizmus a non figuratív sík-konstruktivizmus, illetve ennek magyar variánsa, a kép-architektúra felé sodródott, Uitz a konstruktivizmust „nagypolgári diktatórikus" iránynak bélyegezte, képviselői közé sorolván barátját, Kassákot is. Ezzel ő a proletárművészetet állította szembe, a „kommunista művészek kollektív diktatórikus" művészetét, melynek a tartalma és a formája rokon kell hogy legyen az építészetben, a festészetben, sőt a zenében is. A luddíták-sorozat szerinte ezt az „új, kollektív, centrális diktatórikus tartalmat és formát" reprezentálja (Uitz Béla levele Németh Antalhoz, 1924. MDK–C–I 10/1087, 1–10). Csakugyan, e rézkarc-sorozat nem is csupán a magyar képzőművészet vetületében jelentős, hanem joggal minősítette Lunacsarszkij is a baloldali művészet egyik főművének.

*

A későbbi évek során nehéz nyomon követni Uitz művészetének az alakulását, mert művészete belső logikáját, önfejlődését a külső körülmények túlzottan befolyásolták. Ahogy a Kassák-kör konstruktivizmusa lényegében túlment a magyar művészet határain és Moholy-Nagy tevékenységén

át bekapcsolódott a konstruktivizmus internacionalista áramkörébe, úgy a Szovjetunióba emigrált Uitz Béla művészete is mindinkább a szovjet művészet útkeresésének, a szocialista realizmus szovjetunióbeli értelmezésének vált az összetevőjévé. Jóllehet, a kirgiziai munkái és az ő hatása alatt készített Mészáros László-tervek még megőriztek valamit az aktivizmus szelleméből, e tervekben a monumentalitásra törekvés az expresszivitással párosult, később Uitz, mint formalista, sok bírálatot kapott. A moszkvai mezőgazdasági kiállításon kivitelezésre kerülő freskó fríze már stílusában is megegyezik a többi realista alapállású, monumentális dekoratív freskóéval. Pedig néhány korábbi terve, a hatalmas méretű portrévázlatok csakugyan reneszánsz veleitású, vérbeli freskófestőt ígértek, aki hivatva lett volna Európában valami olyan originális monumentális művészetet csinálni, mint tették a mexikói freskófestők. Ez azonban már a szocialista realizmus egyetemes történetéhez tartozik.

FILM

Írta: Nemeskürty István

A szovjet filmművészet ötven éve, Magyarországon

1967 tavasza óta egyre sűrűbben jelennek meg a bemutató mozik vásznain régi sikeres szovjet filmek: *A sivatagi tizenhármak*, a *Cirkusz*, a *Csapajev;* kisebb mozik pedig a legkülönbözőbb sorozatokat indítják el Eizenstein halhatatlan Patyomkinjától a fiatal Tarkovszkij: *Iván gyermekkora* című filmjéig. A magyar filmművészet és filmipar így ünnepli a szovjet állam fennállásának ötvenedik évfordulóját. Ezzel a dolog rendben is lenne, és az ilyenkor illő, őszintén meghatott cikkek és megemlékezések után napirendre is térhetnénk felette.

Ez a tervszerű felújítás-sorozat azonban több egy ünnepi megemlékezésnél; sok szempontból tudományos és filmtörténeti jelentőségű és ezért különös figyelmet érdemel.

Első eset, hogy Magyarországon egy ország filmművészetének eredményeit általános mozihálózatra kiterjesztve, az egész lakosság nézőközönsége elé bocsátva mérik fel. Mint kísérlet is érdekes ez, hisz a filmművészetről szólván, még annak lelkes hívei között is gyakori a reménytelen múlandóság emlegetése. Még öt év is a végleges feledés porával boríthat el sikeres filmeket, nemhogy húsz, harminc vagy akár ötven. És most íme, nem kisebb dolog történik, mint hogy emberek százezrei váltanak jegyet harminc vagy negyven esztendővel ezelőtt készült filmekhez. Mindez a filmművészet igazán jó alkotásainak halhatatlanságát is bizonyítja – (ha ugyan nem merészség negyven évről szólván halhatatlanságot emlegetni) – és azt a megnyugtató tényt mutatja, hogy a filmművészetre is pontosan az a „halandósági statisztika" érvényes, mint más művészetekre, például az irodalomra. Mert végül is ki számolta meg azt a sok százezer könyvet, mely mondjuk a Werther kiadásának évében megjelent, mégis eltűntek az emberek tudatából, pedig nyilván ma is ott porosodnak a könyvtárak polcain.

Hogy azonban mindezt bizonyíthassuk is, tényekre és adatokra kell támaszkodnunk. Ebben az esetben annál is fontosabb ez, mert közvetlenül a felszabadulás után még annyira sem volt rendszeres filmkritika és filmtudomány, mint ma, és ezért jószerint senki sem tudja pontosan, hogy a szovjet filmművészet különböző korszakaiból milyen filmeket láthatott a magyar közönség.

A felszabadulás után a szovjet filmeket forgalomba hozó szerveknek sokszoros nehézségekkel kellett megküzdeniük. Először is: Magyarországon a felszabadulás előtt szabályos moziforgalmazásban, torzítás nélkül egyetlen szovjet filmet sem mutattak be. A húszas évek második felének reménytelen, de rokonszenves kísérletei, hogy egy-egy szovjet filmet a közönségnek bemutathassanak, a szaktudomány kutatási körébe tartoznak, akárcsak a *Nagy Péter* háború előtti bemutatása a szovjet kiállításon. Újabb nehézséget jelentett, hogy közvetlenül a felszabadulás után más országok filmművészetének egyéb alkotásai valósággal bezúdultak a mozikba és a teljesen ismeretlen szovjet filmeknek a háború során eltiltott, és ezért nagyon várt amerikai, angol, francia és olasz filmekkel kellett megbirkózniuk a piacon. Másodszor: semmiképpen sem lett volna helyes mindjárt a bemutatás évében vagy akörül keletkezett filmekkel előhozakodni, amelyeket pedig a közönség mindig legjobban kedvel; feltétlenül be kellett mutatni a háború előtti szovjet filmművészet eredmé-

nyeit is, annál inkább, mivel ezek méltán híresek voltak a világon. Figyelemre méltó, hogy milyen meglepő tervszerűséggel találkozunk. Ezt akkor egyetlen lelkes mozilátogató sem érezhette; az ember emlékezetében tíz-húsz háború előtt készült szovjet film bemutatása él mindössze, pedig sokkal több került a mozikba. A háború előtti korszak nagy alkotásait tíz évre elosztva 1945–1955 között mutatták be, az ötvenes évek elején fokozatosan egyre kevesebbet. Ez forgalmazási szempontból a szó üzleti értelmében szerencsés fogás volt, sőt, a közönség tudatformálását is ügyesen és észrevétlenül szolgálta. A legtöbb ilyen film még ma is szakadatlanul forgalomban van; meglepő, hogy el nem évülően korszerűnek, újnak érzett filmek mennyire régiek már. Hibája volt viszont ennek a módszernek, hogy a legfontosabb korai nagy filmeket, azok filmtörténeti jelentőségét nem tudatosította kellőképpen, egy-egy nagy rendezőről nem segített egységes képet kialakítani, és ez az oka, hogy így a mából visszapillantva, nincs meg az a határozott képünk és emlékanyagunk a harmincas évek szovjet filmművészetének magyarországi bemutatásáról, mint amit a statisztika cáfolhatatlanul bizonyít. Éppen ez a jubileumi felújítás egyik jelentősége: rendszerezi, összefoglalja az addig szórványosan szerzett élményeket.

1945 és 1955 január elseje között 245 szovjet játékfilmet mutattak be; ebből 74 készült 1941 júniusa előtt. Meglepően nagy szám. Ha ehhez hozzászámítjuk a 36 háború folyamán készített filmet, kiderül, hogy az összes bemutatott filmnek csupán valamivel több mint a fele volt kortársi alkotás. Ugyanakkor sikerült elérni, hogy a kortársi alkotásokból sem maradjanak el a legfontosabbak, hiszen volt esztendő, amikor úgyszólván minden egyes szovjet filmet bemutattak nálunk egy-egy év terméséből, különösen 1947–1953 között. 1954-ben már egyáltalán nem került háború előtti film bemutatásra; ettől kezdve a mai napig lényegében a kortársi filmek kerülnek mozikba. Így tehát a nagy korszak filmjeit bemutató program a tizedik évre, 1954 elejéig lezárult. Ha viszont lezárult, vizsgáljuk meg ennek a programnak a filmjeit, nézzük meg, mennyire jellemzőek ezek magára a korra, és vegyük számba azokat a filmeket, amelyeket ez a program nyilván szándékosan és tudatosan kihagyott. Végül nézzük meg, hogy a mostani, körülbelül 40 filmre terjedő felújítási „keret" mennyiben foglalja össze jobban ennek a nagy korszaknak a tanulságait.

A legfeltűnőbb azoknak a némafilmeknek hiánya, melyekkel szinte megjelenésük pillanatától kezdve tele van a világ szakirodalma. A vizsgált időszakban mindössze két némafilmet ismerhetett meg a magyar közönség: Pudovkin 1928-as művét, a *Dzsingisz kán utódát*, – (melynek egy csonkított változatát hajdan Magyarországon is bemutatták) – és, aránylag későn, 1951-ben Eizenstein *Patyomkin csatahajóját*. E két film közül nagyobb hatása és közönségsikere Pudovkinnak volt, ez a később zenével és zörejekkel ellátott némafilm napjainkig le sem került a mozik műsoráról. Eizenstein *Patyomkin*ja viszont majdnem közönybe fulladt, még olyan nyilatkozatok is megjelentek róla, hogy formalista, és csak legújabban támadt föl. Ez a két film csupán jelkép, talán még annak is kevés, és csak sajnálhatjuk, hogy *A föld*, *Az anya*, a *Régi és új*, *A cár utolsó alattvalója* nem került a mozikba. A józan ész azonban arra int, hogy ezt a sajnálatos hiányt mégse rójuk fel a filmeket bemutató vállalat hibájaként, hiszen alig elképzelhető, hogy 1945 után, amikor a mai Erkel Színház hatalmas nézőterét zsúfolásig megtöltötte az amerikai cowboy-filmek közönsége, némafilmekre is befizettek volna. A húszas évek nagy szovjet némafilmjeinek rendszeres bemutatása a filmklubok és a filmmúzeumok programjába tartozik.

Nézzük akkor a hangosfilmeket. Itt már súlyosabban esik latba a jelentős alkotások távolmaradása. Érthetetlen, hogy nem láthattuk Nyikoláj Ekk *Út az életbe* című remekművét, melynek nyomán pedig nemcsak számtalan, nálunk is sikeres amerikai film készült – (amint azt éppen legújabban az amerikai Jay Leyda, az 1967 júliusi repinói konferencián tartott előadásában kimutatta) –, hanem ami a Valahol Európában alapvető ihlető forrása is volt. Ugyanilyen feltűnő Dovzsenko majdnem teljes hiánya. Az 1948-as *Micsurin* ugyanis semmiképpen sem képviseli méltón ezt a nagy művészt, annál is kevésbé, mert ez az agyonvagdosott film az eredeti Micsurinnak mindössze töredékeit tartalmazza. Az *Iván*, az *Aerográd*, a *Scsorsz* nem jutott magyar közönség elé, de még a szakma sem igen látta ezeket a filmeket a tárgyalt időszakban. A híres Kulesovot is hiába keressük, pedig 1933-ban készített filmje, *A nagy vigasztaló* még egy elsősorban közönségigényt szemmel tartó programba is jól beillett volna, hiszen O'Henry novellái nyomán a századeleji amerikai élet kegyetlen tragikomédiáját adja. Pudovkin hangosfilmjei közül éppen olyanok hiányzanak, mint például a *Szökevény* (1933). Bár Julij Rajzmant öt film képviseli, éppen a legfontosabb, az 1942-ben bemutatott *Másenyka*, ez a kis remekmű, a modern filmművészet egyik legfontosabb előfutára hiányzik. Dziga Vertov nevét is hiába keressük a listán. Nem nehéz

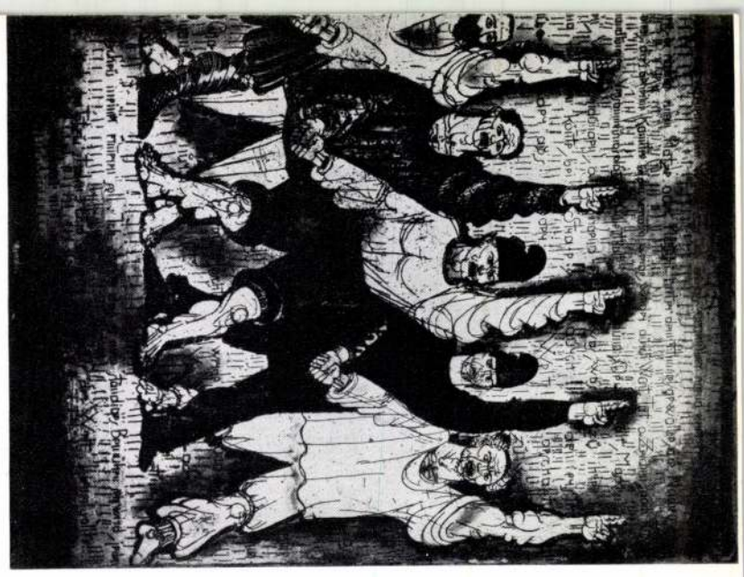

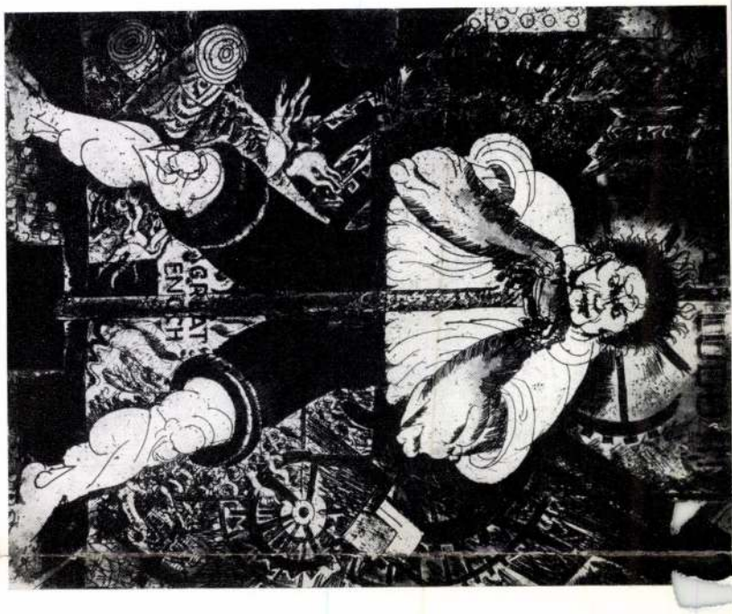

UITZ BÉLA KÉPEI

Első oldalon:

Anya gyermekével

Második, harmadik oldalon:

Ülő alak
Lap a »Ludditák« sorozatból
Moszkvai templom
Asszony
Varró nő
Kompozíció

Negyedik oldalon:

Két lap a »Ludditák« sorozatból
„Vörös katonák előre!"

FOTO: PETRÁS ISTVÁN

SOLTÉSZ ÉVA FELVÉTELEI

— Utoljára a Bambit . . .

— A világ és az ember című tudományos könyvet . . .

Meglehet, ez utóbbi mondat az elsőszülött Ádám Gábor ajkát hagyta el, benyomásom szerint ő a legkomolyabb. Egyébként is kitűnő rendű — tudom meg a tanáriban Erdei Imrénétől, a manók tanítójától, aki elégedett a másik kettővel is, hiszen jórendűnek lenni, korántsem szégyen.

Mem maradhat el, persze, az obligát kérdés sem: mi szeretnél lenni?

Ádám Gábor: — Kamionvezető!

Ákos: — Rábás . . . (Ez annyi, mint traktoros: a győri gyár termékéről lévén szó.)

Ábel: — Nem tudom még . . .

. . . Már Lőveinétől, majd a tanáriban többektől, végül a tanácsházán az iskolaigazgatóból lett tanácselnöktől hallottam részben meghökkentő adalékokat is az általános iskolások korántsem idillikus helyzetéről. Egy példát föltehetően mutatna az egyetlen tornaterem, aminek megtekintésétől elálltunk, hiszen önmagában sokatmondó: 1254 tanulónak van mindössze egy! (Később, már Pesten hallom, hogy nem kell Nádudvarra, elég Budakeszire elmenni, ahol a szintén egyetlen tornatermet csak a tornára szakosodott osztályok látogathatják, mégpedig a Vasas égisze alatt!)

Van, persze, szabad térség, izmokat megnyújtóztató lehetőség bőven, hol is volna, ha nem a Hortobágy „mellyékén", ám, mi lesz, mi volt, mi van — télen?

Nemkülönben tűnődésre érdemesíthető környülállás, hogy hét helyen lelhetők meg az iskolások, minden évfolyamból van hat osztályuk, harminc—negyven az egyenkénti létszámuk. Tehát, vándorolnak a tanítók is, amit még el tudok képzelni, sőt, már valósággal egyetemi nívó, mondanám, ha gúnyolódni támadna kedvem, amitől mentsen a jó sors! (Óvónő huszonhét, tanár és tanító hetvenhét van Nádudvaron; képesítés nélkül csakis helyettesítőt vesznek föl.)

Egy röpke disputa a délutáni tanítás előtt, a gyülekező pedagógusok társaságában, résnyi pillantás azért megengedett a nevelőtestület mindennapjaiba. Elhangzott, hogy Hajdú-Bihar megye országos átlagban is sereghajtó a pedagógusfizetések listáján. Pedagógusi illetményföld? Van, helyesebben pénzmegváltásként, évi háromezed-valahányszáz a téesztől. „De ha kukoricát termesztenénk rajta . . ." — gondolom, ez a ritkábbik vélekedés, hiszen semmit sem tenni azért a summáért, ugyebár, mégis kényelmesebb, ne mondjam, „korszerűbb"?

Úgy látom, Lőveinétől kezdve, akinek férje üzemegység-vezető a téesz növénytermesztésében, a pedagógussá avanzsált lányok többsége agrármérnök-feleség, ily módon kötődnek Nádudvarhoz, ami voltaképp szerencsés ötvözet mindegyikőjüknek. „Elmenni? Köt a kölcsön, amit pedagóguslakásra kaptam. De hát hová, s különben is, minek?"

Debrecen jó ugrásnyira, de még előbb: Hajdúszoboszló. S amióta megvan a 85 millió forintba került Ady Endre Kulturális Központ, a színielőadások sem ritkák, nem szólván a könyvtárról, amelynek például valamennyi iskolás tagja, nemkülönben a szakkörök valamelyikének.

— Hogy mi kellett előbb, a tyúk vagy a tojás? Ezen lehetne vitatkozni, de hogy a művelődési otthont senki meg nem kérdőjelezi Nádudvaron, arról meggyőződhet!

Az indulatossá sikeredett szavakat Korcsmáros Györgytől hallom, akit a tanácsházán kerestünk föl. 1957-ben jött a nagyközségbe, amely ma közvetlenül megyei irányítással lélegzik. Szabolcs-Szatmárból való a tanácselnök, korábban iskolaigazgató, aki az egri Ho-Si Minh Tanárképző Főiskolát végezte, majd a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem pedagógus szakát is. Most, hogy a legutóbbi tanácsválasztások óta, mondhatni, egész Nádudvar pedagógusa, hogyne fájlalná az iskolaügy helybéli állapotát.

— A hetedik ötéves terv legfontosabb beruházása lesz a nyolc tantermes általános iskola megépítése — így a tanácselnök. — Hogy ehhez miből jön össze a pénz? Van kérvényünk a Művelődési Minisztériumban, Hajdú-Bihar Megye Tanácsa tizenkétmillió forinttal járul hozzá, s meglátjuk, hogy a téesz erejéből futja-e majd erre is, miként a művelődési házhoz fele részben futotta.

Hát eljutottunk ahhoz az áldatlan polémiához, sőt, egymásra mutogatáshoz, ami, úgyszólván, a téeszek megalakulása óta kísért úton-útfélen. Hogy, ugyebár, a gyerekek szülei téesztagok, kiktől kérjünk hát az úttörők táborozásához, a karácsonyi ajándékokhoz, a pedagógusok megjutalmazásához, a kirándulóbusz megvételéhez pénzt, ha nem a gazdaság vezetőitől?

— Nem gondolja, hogy más a téesz, és más az állami költségvetés, vagyis a kettőt nem kéne összekeverni?

Nádudvaron azonban nem hallom visszhangzani az iménti tucatérveket, sőt: helybenhagyólag bólint az elnök, rátalálván valami listára. Amiben is pontról pontra és évről évre összegzi a tanács, hogy útra, villanyra, boltra és így tovább, és így tovább, mennyi jött közvetlenül a téesztől, amely tetemes adót fizet, s a tanácselnök szerint a község hátrányos arányban kap az államtól vissza. Amely polémiát éppen csak megemlítek, lejegyzem azonban, hogy a hatodik ötéves terv folyamán különféle falufejlesztési célokra 85 millió forint szánt a Vörös Csillag Termelőszövetkezet, beleértve a művelődési házat is.

A nagyközség képébe jól belesimuló kulturális építmény így, napközben, természetesen, akár kihaltnak is mondható, hiszen falun vagyunk. Délután majd megélénkül: a már most renováláshoz jutott kuglipálya remélhetően hamarost megéled, s van játszóház, tánciskola, karatetanfolyam, video, rajz- és egyéb szakkör, színes tévé a palettán.

Apropó: a manók is karatéznak, de még inkább rajzolgatnak, mely utóbbi készségükről azonmód bizonyságot is adnak. Útravaló gyanánt ugyanis az „operatőr néni" és az „író bácsi" dedikált rajzokat kap, az enyémen hegyvonulat fölött repülő helikopterek. De hát merre a legközelebbi hegy? „Kirándulni megyünk a zempléni dombok közé", kapom a magyarázatot, amit még tán a síkságba szerelmes Petőfi is elfogadna.

KERESZTÉNYI NÁNDOR

Uitz Béla

Tizenöt éve halt meg. Száz éve született Temesváron, abban az esztendőben, amelyikben az önpusztító morfinista zseni, Csáth Géza; amelyikben a máig besorolhatatlan Karinthy Frigyes, s amelyikben későbbi sógora, az engesztelhetetlen Kassák Lajos. Az ezernyolcszáznyolcvanhetesek „mezőnyéből" ők jutottak el a — legalább képzeletbeli — piedesztálig, ami elé idén az utódok centenáriumi koszorúi hullnak.

A konok proletár hittel megáldott-megvert Uitz életének egy időszakában aligha gondolta volna, hogy az eljövendő kor, melyben a hatalom a proletáriátusé, éppúgy megbecsülheti — mondjuk az „érzékek írójának", Csáthnak munkásságát, mint az övét, az elkötelezett, kommunista festőét. Hiszen 1919 áprilisában így ír: „A festőművészetben éppúgy kell a diktatúra, mint a mi társadalmi rendszerünkben . . .! Az az ellenvetés, hogy lehet valaki jó művész amellett, hogy royalista vagy burzsoá — tarthatatlan." Persze, ez a tévedés az egész Tanácsköztársaságra jellemző volt, s mint ilyen, Uitz tévedésévé is vált. Később, szovjetunióbeli évei alatt saját bőrén tapasztalhatta a fenti szemlélet hátrányait. Ez azonban már életének második fele.

Uitzot a szakirodalom általában az „aktivizmus nagy művészegyéniségeként" szokta emlegetni, és joggal; de gyakorta megfeledkezve arról, hogy Uitz — ahogyan Németh Lajos írja — „sokarcú művész, életművének több, gyakran ellentétes szakasza van". Valóban, Uitz jó néhány műfajt kipróbál, számos történeti stílus és korabeli izmus tanulságait, elveit asszimilálja. Első jelentős sikerét 1914-ben a Nemzeti Szalonban rendezett Ifjú Művészek Egyesületének kiállításán aratja, ahol képeivel — melyekről 1913-as tárlata kapcsán Kassák ezt írta: „Erő és mély líra van bennük . . . Valamennyi egy-egy fájdalmas panasz" — magára vonja egykori mestere, akinek stílusa ellen a főiskolán lázadt, Ferenczy Károly, valamint a művészeti író, Lyka Károly s az ismert műgyűjtő, Nemes Marcell figyelmét. A kiállításon elsősorban Nemes Marcell jóvoltából minden munkája elkel — a pénzből Uitz végre Itáliába utazhat, legelső választott és élete végéig vállalt mesterének, Michelangelónak a hazájába. Michelangelót már gyermekkorában megismerhette — a szomszéd mozdonyvezetőtől kapott egy albumot — s okkal feltételezhető, hogy Michelangelo életműve oltotta belé a monumentalitás igényét és vágyát, mely egész pályáját végigkísérte-kísértette.

1916-ban a Nemes Marcell által megvásárolt művei közül az egyik aranyérmet nyer San Franciscóban. Ebben az időszakban — 1919-ig — munkásságára a kubizmus elveinek sajátos leképezése, áthasonítása a jellemző. A kubizmus tanulságait erőteljes plasztikával egyéníti. Míg az 1915-ből származó, főművének tartott *Mosónő*n érzékelhető Picasso közvetlen inspirációja (1913-ban a Művészház kiállításán szerepeltek Picasso képei, 1914-ben pedig önálló tárlata volt Budapesten: Uitz mindkét kiállítását látta s lelkesedett), addig az 1918-ból való *Ülő nő* újklasszicista monumentalitása már közvetett, áttételesebb hatásokat sugall.

1919-ben Uitz több fontos tisztséget vállal. Ebből az időből származik nagy hatású plakátja, a *Vörös katonák, előre!*

1920-ban Bécsbe emigrál, egy évvel később részt vesz a Komintern moszkvai kongresszusán. Művészetében analitikus kísérleteket folytat, s a magyar aktivizmus útját — nem utolsósorban a *MA* társszerkesztőjeként — az expresszionizmus irányába fordítja. 1923-ban készíti el máig hitető erejű, döbbenetes hatású rézkarcsorozatát, a *General Luddot*, az expresszionizmus formanyelvével és dühével, lendületével, de a szigorú meghatározottságú, geometrikus kompozíciós elvekhez is ragaszkodva. Ebből az időből származik nagy hatású plakátja, a *Vörös katonák, előre!*

Ülő nő. 1918

1920-ban Bécsbe emigrál, egy évvel később részt vesz a Komintern moszkvai kongresszusán. Művészetében analitikus kísérleteket folytat, s a magyar aktivizmus útját — nem utolsósorban a *MA* társszerkesztőjeként — az expresszionizmus irányába fordítja. 1923-ban készíti el máig hitető erejű, döbbenetes hatású rézkarcsorozatát, a *General Luddot*, az expresszionizmus formanyelvével és dühével, lendületével, de a szigorú meghatározottságú, geometrikus kompozíciós elvekhez is ragaszkodva. 1924-től 1926-ig Párizsban tartózkodik, elkészíti *Az imperialista háború ellen* című albumot, s néhány finom, impresszionisztikus derűvel átszőtt, az orosz konstruktivizmus hatását is tükröző tusrajzot.

1926 novemberétől a Szovjetunióban élt, ebből az időből néhány érzékeny portréja, vázlata jelzi csak többre hivatott képességeit.

Hosszú élete ellenére életműve — ambícióinak, lendületének és a lehetőségeinek aszinkronitásából fakadóan — mégiscsak torzó maradt. Nem valósíthatta meg dédelgetett álmát, a michelangelói méretű és hatású monumentális freskót. Van viszont egy freskófríz, amelyen Uitz tar, idős hegedűsként ábrázolja önmagát. Önarckép hátulról — ha van ilyen; mert nem fordul szembe a nézővel, nem nevet együtt a kép sematikus fiataljaival.

1967-ben a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével tüntették ki. Egy évvel később retprospektív kiállítása nyílt a Magyar Nemzeti Galériában. 1970-ben végleg hazatelepült. Ahogy mondani szokták: hazajött meghalni.

FARKAS GÁBOR

KULTÚRÁNK A VILÁGBAN

Magyar napok

Sok érdekes francia—magyar rendezvény volt a múlt év őszén Franciaországban. Szeptemberben magyar zászló lengett az Eiffel-tornyon, ahol nagy sikerű kiállítást rendeztek az első emeleten, bemutatták Budapest építészeti szépségeit, jellegzetes tájainkat, népművészeti kincseinket és természetesen láthatók voltak Gustave Eiffel hazai működésének kimagasló megvalósításai (például a Nyugati pályaudvar). Később a burgundiai Dijon városában zajlottak le sikeres magyar napok, majd Montmorency következett, amelyről január 4-i számunkban írtunk részletesen. December 16. nagy eseményt jelentett a magyar—francia kulturális kapcsolatok történetében: Köpeczi Béla művelődési miniszter fölavatta a Diáknegyed szívében emelkedő pompás épületet, amelyben az eddig mindig elég szűkös helyen működő Magyar Intézet kapott olyan elhelyezést, amely kiállításokkal (több kiállítás máris megnyílt a Bonaparte utca 92. sz. alatt), filmvetítésekkel, hangversenyekkel szolgálja a két nemzet szellemi értékeinek kölcsönös megbecsülését. A december 16-i esemény jelentőségét, amelyről tévéhíradónk is tudósított, kiemelte az, hogy jelen volt A. Poher, a szenátus elnöke, a Francia Köztársaság második legrangosabb személyisége, valamint F. Léotard kulturális miniszter.

RUSZKA LÁSZLÓ (PÁRIZS) FELVÉTELEI

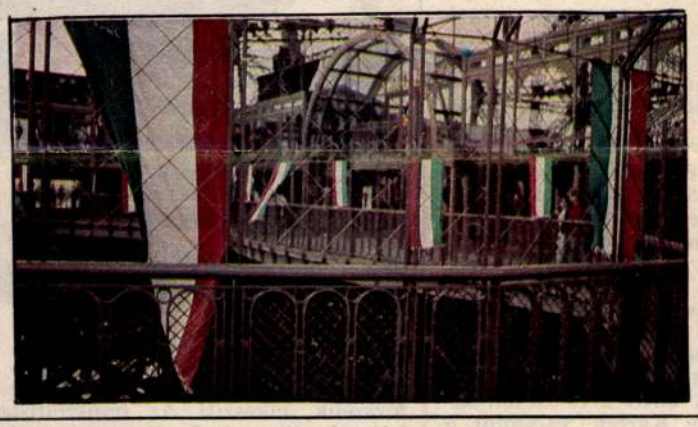

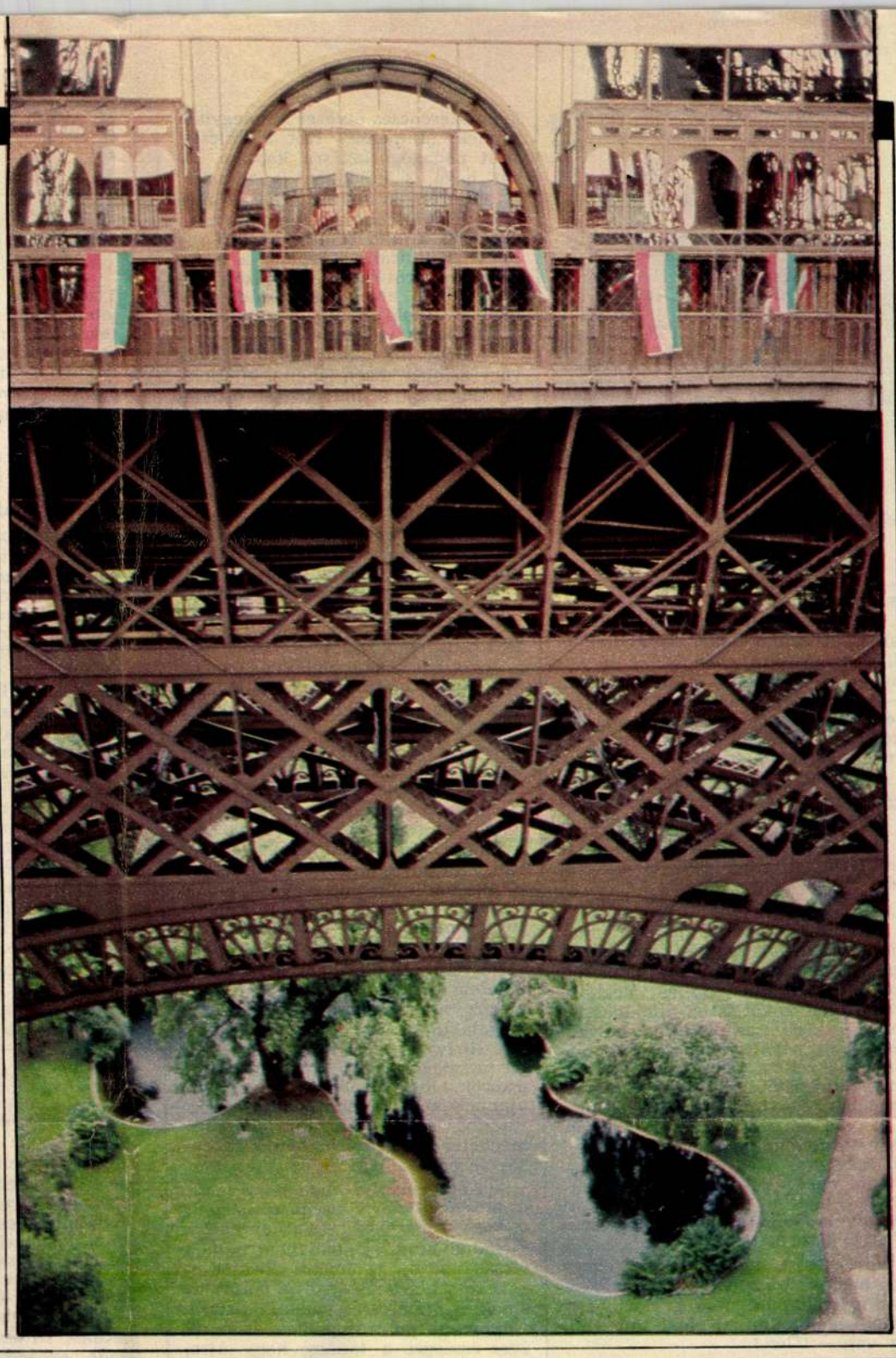

Repül a kis Czetka

Surányi Péter, az Autó-Motor motorkerékpár- és sportrovatának vezetője nyerte el tizennégy ország ezerkétszáz pályázója közül a Champion gyújtógyertyagyár fotópályázata profikategóriájának ezerforintos első díját.

A képet nézve az jutott eszembe, hogy ellentétben az ismert közmondással, az alma messzire esett a fájától. Akkor nem lenne ez így, ha ő ült volna a motoron, miként valaha én, amikor még versenyeztem. De az is lehet, hogy én estem messze tőle, mivel a távolság relatív: ekkora díjnak még a töredékét sem nyertem el életem során. Péter pályafutására emlékezve, kezdetben csakugyan nem esett messzire... Négyéves korában egy Dongó motoros kerékpárra ugrott rólam, és attól félve, hogy nem tud leszállni a magas gépről, nem messze tőlem szerencsés kényszerleszállást hajtott végre. A Dongót ezután rollerjére szereltük, majd korával, pontosabban termetével arányosan nőttek a motorok, és mind messzebbre motorozott tőlem. A motorozás iránya megegyezett az enyémmel, mert a versenypályákra gördült a versenyzők közé. De nem azért, hogy versenyezzen, hanem azért, hogy írjon róluk és fényképezze őket.

Ezzel esett igazán messzire tőlem. Én ugyanis azért mentem a versenyzők közé, hogy legyőzzem őket, és rólam írjanak s engem fényképezzenek. Teljesítményeimet pedig nagyra tartottam. Ő viszont szerény, mint az ibolya, cikkeit sokszor alá sem írja. Fotóinak sikeréről — a díjnyertes képről is — azt vallja, hogy Petró Lajost, a Zalka kitűnő versenyzőjét jó helyen dobta le a Czetka, ő pedig szerencsés pillanatban exponált.

SURÁNYI ENDRE

1021

Uitz Béla művészetének visszhangja 1926–27-ben

A képzőművészet iránt érdeklődő szovjet közönség a nyugati forradalmi művészet 1926-os moszkvai kiállításán találkozott először Uitz Béla munkáival. Az akkor még Párizsban élő festő a Luddita-sorozatot, egy a katalógusban meg nem nevezett rézkarcát és a Contre la Guerre impérialiste sorozat fényképeit mutatta be. A tárlat elsők között adott képet a szovjet nézőknek a nyugati művészet fejlődéséről, e tekintetben csak az 1924-es német kiállítás előzte meg. A szovjet sajtó jelentős terjedelemben méltatta a seregszemlét. Ez a sajtóvisszhang, az Uitz-értékelésen túl, azért is fontos számunkra, mert betekintést enged a szovjet művészeti élet problematikájába, a legjellegzetesebben éppen Lunacsarszkij kulturális népbiztos megfogalmazásában.

Lunacsarszkij Pravda-beli cikke miközben a szovjet alkotók figyelmébe ajánlja a nyugati forradalmi művészet tapasztalatait, igen érzékletes képet fest a legjelentősebb művészeti csoportokról. Megértéséhez tudnunk kell, hogy az AHRR, a Forradalmi Oroszország Művészeinek Társasága 1922-ben alakult és tematikus naturalizmus, a peredvizsnyik hagyományok folytatása jellemezte a tevékenységét. Az OSZT (Táblaképfestők Egyesülete) három év múlva, 1925-ben szerveződött azokból a művészekből, akiknek az érdeklődése a szovjet élet új jelenségei, a modernizálódás, a technika térhódítása, a sport felé fordult, és akik az AHRR-rel ellentétben művészeti szempontból is fogékonyak voltak az európai hatások iránt. Az OSZT legjelentősebb képviselői: Dejneka, Pimenov, Sterenberg, Tisler. A „baloldaliak" viszont laza gyűjtőfogalom, amelybe a legkülönfélébb avantgarde csoportok tartoztak, a futuristáktól (Majakovszkij, LEF) egészen a szuprematizmusig és konstruktivizmusig (Malevics, Tatlin).

Lunacsarszkij helyzetképe távolságtartó, részrehajlás nélküli, s határozottan kritikus jellegű. Egy még keletkezőben levő, új realista művészet koncepciójának jegyében fogant, amelynek egyaránt sajátja a tematikusan is megnyilvánuló elkötelezettség és a valóság tartalmas művészi átformálása. Lunacsarszkij számára épp azért rokonszenvesek a kiállításon szereplő élvonalbeli nyugati művészek, mert keresik a valóságrészleteken túlmutató szintetikus formát. Steinlen, Brangwyn, Kollwitz, Masereel és Uitz példaként szolgálnak okfejtéséhez, az ahrista dokumentatív realizmus kezdetlegességét bizonyító példaként. A cikk felfogását azonban a szélsőségesnek tartott jelenségek közti egyensúly keresése jellemzi, s ennek megfelelően a szerző elhatárolja magát az ellenkező irányú véglettől is, az érthetetlenként jellemzett német baloldali művészettől, az expresszionizmus túlkapásaitól és a rokon szovjet megnyilvánulásoktól. (Még egy megjegyzés Lunacsarszkijhoz: cikkének ma egy másik változata ismert, amelyet képzőművészeti írásainak kötete publikált [első kiadás: Moszkva—Leningrád, 1941.]. Végső soron innen származik A szocialista realizmus című magyar antológia fordítása is. Minthogy a fenti szövegkiadás a háború előtt készült, a cikket az akkori idők követelményeinek megfelelően átalakították. Nemcsak a központozást változtatták meg, hanem a stiláris javítások mellett egy sor tartalmi módosítást is végrehajtottak. A realizmus szót kompromittálónak vélt szövegkörnyezetben naturalizmus terminussal helyettesítették. Elhagyták az OSZT kiállításáról publikált cikkre való utalást, s hasonlóképpen az Uitzról szóló bekezdést, mert ezekről a jelenségekről pozitív hangon nyilatkozni akkoriban nem volt kívánatos.)

A Párizsból magával hozott anyagból még azon frissiben kiállítást rendezett 1926. december 22. és 1927. január 2. között a Művészeti Tudományok Akadémiájának helyiségében. A katalógus adatai szerint 116 mű szerepelt a tárlaton, két csoportra osztva, túlnyomórészt bécsi és párizsi korszakának alkotásai. Az elsőben figurális, de nem szocialista tematikájú művek és formaanalízisek kaptak helyet, „formai problémák" elnevezés alatt, a másodikban proletártémájúak, többek közt a Ludditák és Contre la Guerre impérialiste sorozat. A neofita szigorral végrehajtott szelekció, a proletár és nem proletár fejlődési szakasz mechanikus szétválasztása, amellyel művészi-ideológiai tudatosságát kívánta hangsúlyozni, már Párizsban megjelent Uitznál, a Clarténál rendezett kiállításon és a hozzá-

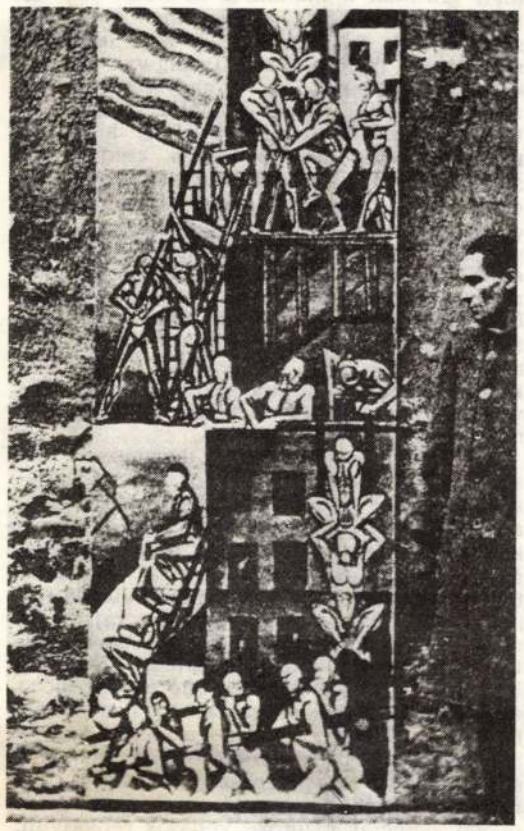

Uitz Béla: Építészet, 1921 (jobboldalt Uitz)

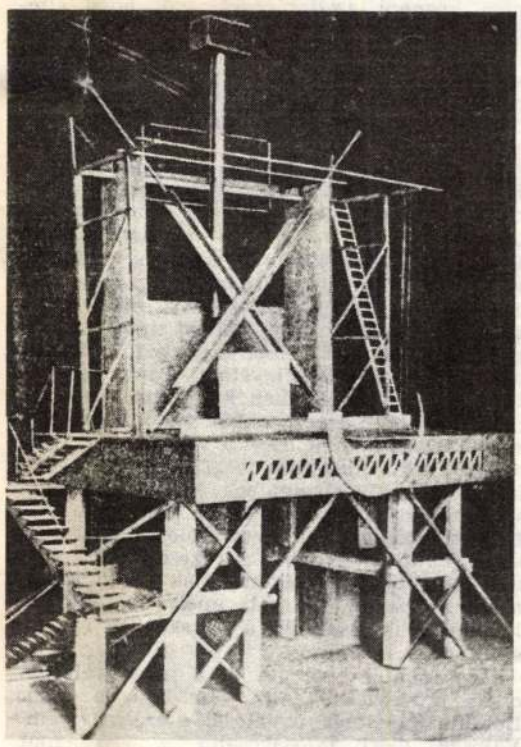

Uitz Béla: Tribün (makett), 1927

fűzött kommentárokban. (L'Humanité, 1925. május 28. 4. old.)

A moszkvai kritikusok Uitz megítélésében újra két táborra szakadtak. Egy részük (Tugendhold, Hvojnyik) saját esztétikai eszményeinek megtestesítőjeként üdvözölte, s helyeselte az egész általa bejárt pályát, mint a proletár művészethez való eljutás példamutató útját. Mellette szóló érvként hozták fel világnézeti következetességét, tudatosságát és az izmusok eredményeit saját arcára formáló művészi kultúráját egyaránt; főként pedig azt a ritka adottságot, amellyel politikai meggyőződését elvont publicisztika helyett igazi alkotássá formálta.

Mások viszont ellenvéleményüknek adtak hangot. F. Roginszkaja például találóan mutatott rá a Pravdában azokra a különbségekre, amelyek elválasztják egymástól Uitz tudatosan mozgalmi, tendenc karakterű műveit az általa ösztönösnek vagy pusztán formai jellegűnek minősített alkotásoktól. Az AHRR kritikusa jó esztétikai érzékről téve tanúságot, az utóbbiak mellé állt, de írásának távolságtartó hangját a helyes megfigyeléseken túl befolyásolta a peredvizsnyikektől örökölt realizmusfelfogás is, s az ezen a körön kívül eső élet- és stilusjelenségektől való elzárkózás.

Uitz grafikái fennakadhattak a tradicionális képzőművészeti kultúrájú rétegek és a szempontjaikat képviselő művészeti írók ízlésküszöbén, de ez az értéküknek megfelelő fogadtatást, sajátosságaik éles szemű regisztrálását nem tudta megakadályozni. Méltatóinak figyelmét nem kerülték el a pozitív vonások, a monumentális lendület, a ritmikai, kompozicionális megformáltság, az akarat fegyelmében tartott expresszív dinamika, de a felszín alatt rejtőző ellentmondások, a fáradt stilizálás veszélyei sem.

Az Uitzcal foglalkozó kritikusok közül Mácza Jánost kell még megemlíteni, aki kezdettől fogva baráti segítségnyújtással egyengette aktivista társa útját a Szovjetunióban. Már az is, hogy a magyar részleg anyaga egyáltalán bemutatásra került a nyugati forradalmi művészek kiállításán, nem kis részben neki volt köszönhető. Mácza bocsátotta rendelkezésre tudniillik ennek nagyobb részét, a többi közt Bortnyik Sándor, Mattis-Teutsch János, Kudlák Lajos műveit, a Ma egyes számait és kiadványait. Első cikke Uitzról 1926-ban jelent meg, nem sokkal a nagy közös kiállítás után a Krasznaja Nyiva című hetilapban (1926/40. szám), az egyéni tárlatot követően pedig a Pecsaty i revoljucija című folyóiratban jelentkezett nagyobb lélegzetű tanulmánnyal, az első átfogó Uitz-pályaképet publikálva ezáltal orosz nyelven. (1924/4. szám. Magyarul: Új Írás, 1968/11. 56—62. old.)

Mácza nemcsak Uitz művészetét, hanem elméleti nézeteit is propagálta. A mai Európa művészete című 1926-os orosz nyelvű könyve alfejezetet szentelt azoknak a spekulatív konstrukcióknak, amelyekkel Uitz — még Bécsben, az Egység című folyóirat hasábjain — a társadalmi szerkezet és a művészi formák összefüggését kívánta megformulázni, szembeállítva egymással a centralisztikus-közösségi és az anarchista-individualista kultúrákat. Mácza teljes mértékben méltányolta Uitz elméleti erőfeszítéseit, Lunacsarszkij viszont Mácza könyvéről a Novij Mirnek írt recenziójában a következő megjegyzést tette: „Uitznak, ennek az igen érdekes és hozzánk közel álló művésznek a társadalmi-konstrukciós sémái minden éleslelméjűségük mellett is, jelentős mértékben mesterkéltnek tűnnek." (1926/8—9. szám.) Négy év múlva Roginszkaja már „A metafizika és skolasztika ellen" alcímmel írt cikkében veszi célba Uitz Mácza által publikált elképzeléseit. (Iszkussztvo v masszü, 1930/12. 7—8. old.)

Végül az Uitz-művek moszkvai bemutatkozásának utolsó színhelye 1927-ben az Új Nyugati Művészet Múzeuma. Az új szerzemények kiállításának katalógusa, amely címlapján a magyar művész Collioure-i vár című rajzát reprodukálta, öt Franciaországban készült mű megvásárlásáról ad hírt. Az előszóban Borisz Ternovec, a múzeum igazgatója jellemzi igen plasztikusan Uitz művészi habitusát, akit voluntarizmusa, racionalizmusa, céltudatossága miatt az új élet és az új művészet vérbeli képviselőjének tart. Sorai azonban nem rejtik véka alá azt sem, hogy mennyire egysíkúnak, fárasztónak és magától idegennek érzi az ilyen típusú művészetet.

KRITIKA

A. LUNACSARSZKIJ: A NYUGATI FORRADALMI MŰVÉSZET KIÁLLÍTÁSA

Mi magunk is keressük a forradalmi művészetet. Nagy viták kísérik ezt a keresést. Közvetlenül 1917 után a realisták közönyösek, sőt olykor ellenségesek voltak a forradalom vívmányaival szemben. Az értelmiség e részének válasza Október nagy felhívására legalábbis gyengén hallatszott. A baloldaliak viszont, a szélsőséges posztimpresszionista útkeresések művészei, egészen viharosan reagáltak a forradalomra. Később világossá vált két tény: először — a forradalom által nevelt közönség a művészettől mindenekelőtt nagyszerű, magávalragadó és ugyanakkor világosan kifejezett társadalmi mondanivalót követelt, a baloldali művészek viszont lényegük szerint elsősorban formalisták voltak. Bonyolult stilizációra törekedve messzire távolodtak a valóságos tárgyak nyelvétől. érthetetlenné váltak a tömegek számára. A másik tény pedig az volt, hogy a realisták kezdtek a forradalom felé fordulni, ez a folyamat évről évre erősödött, s mára egy széles körű csoportosulás, az AHRR létrejöttéhez vezetett.

A harc azonban most is folyik, éspedig azért, mert a forradalmi művészetnek még nincsenek nálunk teljesen meggyőző, általánosan elismert remekművei. Az AHRR tematikus realizmusával szemben nemcsak az ahrristák viszonylagos mesterségbeli gyengesége miatt merülnek fel ellenvetések, de általában azért is, mert „az ahrristák visszalépnek a peredvizsnyikekhez, s figyelmen kívül hagyják az impresszionizmus és posztimpresszionizmus eredményeit". A baloldaliakkal szemben, a már fentebb jelzett általános ellenvetéseken túl, hogy nyelvezetük nehezen érthető, s mindaz, amit ezen a nyelven ki akarnak fejezni, nem valami tartalmas, még joggal utalnak művészi eredményeik fiktív voltára. Sokan úgy vélik, hogy a futuristák és általában a baloldaliak rajzban és koloritban a legteljesebb dekadenciához jutottak, s tanítványaikkal együtt elvesztették a művészi tradíció fonalát.

Minthogy mi magunk még útközben vagyunk, természetes volt, hogy a Nyugat felé fordultunk, megnézni, nincsenek-e ott olyan vívmányok, amelyeket hasznosíthatnánk kereséseink során. Hozzá kell még fűzni ehhez, hogy eddig Európa forradalmi (átfogóbban fogalmazva antiburzsoá) irányzatú művészei nem léptek kapcsolatba egymással, s nem került sor a forradalmi-proletár és antiburzsoá művészeti tevékenység semmilyen általános szemléjére. Ez adja a Művészeti Akadémia által szervezett kiállítás jelentőségét. Maguk a nyugati művészek Moszkvának, a forradalom fővárosának kérését, hogy küldjék el műveiket, magától értetődőnek tartották. Az Akadémia mintegy 3000 képzőművészeti és irodalmi jellegű tárgyat kapott, így a kiállítás, ha kimerítő teljességre nem is tarthat igényt, mégis kielégítően képviseli az európai teljesítményeket.

Nem akarok ebben a cikkben az egyes művészek szokásos méltatásával foglalkozni, ez a hagyományos kiállítási kritikák alapvető feladata. Néhány általános érvényű tanulságot szeretnék levonni. Kétségtelen, hogy a Nyugat általában és egészében véve eltávolodott a lazának és formátlannak nevezhető realizmustól, s ebben van a nyugat-európai forradalmi művészet nagy varázsa. Vegyük például az idősebb nemzedéket, a nagy Steinlent. Ő — realista, de vonalhasználata, grafikai és (a grafikának teljesen alárendelt) festői modora messze vezet mindattól, ami a modell után való festés unalmára emlékeztet. Stílusának külső jegyei alapján Steinlen ragyogó improvizátornak tűnik, aki rendkívüli biztonsággal alkot típusokat és jeleneteket az emlékezetében felhalmozott jelenségekből. Steinlen átalakítja a valóságot, s ezt az átformált, vizuálisan stilizált, szemgyönyörködtető szín- és formakombinációkat adó valóságot alárendeli egy meghatározott tendenciának, ha akarjuk, a szó legdurvább értelmében vett tendenciának. Steinlen mindig és mindenütt karikaturista marad: nem torzítja el az élet jelenségeit, csak kifejezővé teszi őket, de ez az egész expresszivitás arra irányul, hogy feltárja előttünk a szegénység borzalmait, az elnyomottak dühkitöréseit, s a tehetősek szégyenletes kéjelgését, úrhatnámságát stb. Ha összehasonlítjuk Steinlen eredményeit az ahrristák munkáival, meg kell mondanunk, hogy egyik ahrrista sem ért el erre a magaslatra. Mindenkinél közelebb esik hozzá Kusztogyijev. Kusztogyijev azonban túl jólelkűen és gourmand-ként viszonyul témájához, legalábbis utolsó kiállításának témájához — a vidéki és kereskedő világhoz (lényegében a múlthoz). A legjobb szatirikusan illusztratív ahrrista művek sincsenek olyan erőteljesen megformálva, mint Steinlen alkotásai, ezek a festők ugyanis még mindig túlságosan rabjai annak a panorámaszerű képfelfogásnak, amely a színes fényképek vagy a jól megrendezett színpadi jelenetek szellemében népesít be figurákkal egy természetszeletet.

Vagy nézzük Brangwynt, hatalmas ipari tájképeit, ezek a szinte szobrászian megformált grafikák a munkáról énekelnek, s úgy tűnik, nem tévedek, ha azt mondom, hogy sok közülük felülmúlja még Meunier híres szobrait is. Természetesen Brangwyn a munka erőfeszítéseinek ezt a nagyszerű zenéjét realisztikus tónusokban intonálja. Magától értetődik azonban, hogy a valóság közvetlen utánzása sohasem vezet ilyen eredményre, senkinek sem jut eszébe Brangwynt azzal dicsérni, hogy művei nagyon hasonlítanak a valóságra. Nem, ez nagyon kevéssé hasonlít a valóságra, jobb a valóságnál, erőteljesebb, mint a valóság (és Brangwynnél az elrendezés nem szcenikus, hanem tisztán festői). Brangwyn minden grafikája tökéletesen összekovácsolt egész, minden vonal, minden folt a maga helyén van benne, mint a jó zenei kompozícióban, s mindez együtt, akár egy fúvósegyüttes, úgy ad hírt az alkotómunka nagyszerű erejéről.

Korszakunkhoz közeledve ugyanazt a közös vonalat figyelhetjük meg a legerőteljesebb művészeknél, azoknál, akik előtt, mint a nyugati forradalmi művészet legjelentősebb képviselői előtt, természetesen mindenki megáll. Nézzük Käthe Kollwitzot. Ez a csodálatos, ceruzával felfegyverzett prédikátornő immár éltes korában megváltoztatja rajzmodorát, a kezdet kezdetén, ahogy mondani szokták, a művészileg eltúlzott realizmus volt stílusa, most pedig élete vége felé egyre jobban és jobban uralkodóvá válnak nála a plakátfeladatok. Kollwitz azt akarja elérni, hogy a képére vetett első pillantáskor a szomorúság szorítsa össze az ember szívét, könnyek fojtogassák torkát. Nagy agitátor. Nemcsak a témával, nemcsak bizonyos vonások rendkívüli, mondhatni fiziológiai hűségével éri el ezt az eredményt, hanem mindenekelőtt eszközeinek nem köznapi gazdaságosságával, hogy eltérően a valóságtól nem enged elveszni bennünket a felesleges részletekben, s csak arról beszél, amit megkövetel az általa képviselt tendencia, de mindazt, ami ehhez a tendenciához tartozik, rendkívüli plasztikussággal fejezi ki.

Nézzük Masereel grafikáit és akvarelljeit. Ez a művész gyengédlelkű érzékeny humanista, akit megsebzettek, meggyötörtek a modern kapitalista város ellentmondásai. A sötét, csábító fényekkel ügyesen megvilágított várost rajzolja le, a kegyetlenségeknek, hazugságoknak, bűnöknek és fényűzésnek azt a sűrű szövevényét, amely lábbal tiporja a szegénységét. Akvarelljeiben nem azt ábrázolja, amit mindenki megfigyelhet Párizs utcáin, hanem a saját magában kialakított városképet, ami voltaképpen jobban hasonlít a valóságos városra, mint azok a véletlen látképek, amiket bárki közülünk megfigyelhet, és amiket a szó naiv értelmében vett realista művészek ábrázolnak különféle tanulmányaikban és vázlataikban. Nem szólok immár Masereel grafikáiról, ahol a fekete-fehér foltok a maguk logikája szerint adják vissza annak a sötét világnak tónusát, amelyben félig fellobban, félig kialszik a társadalmi igazság szomja.

Még inkább érvényes ez a megfigyelés az olyan művészekre, mint Uitz Béla a maga Luddita felkelésével. Valóság-e ez, vagy sem? Valóság, mert valóságosabb a valóságnál, mert az Uitz által a Magyar Tanácsköztársaság idején átélt társadalmi vihar élménye személyesítődik meg a luddita takácsokban, és éppen a társadalmi vihar ábrázolásának céljával, nem pedig az életnek egy többé-kevésbé nyugodt szemlélő nézőpontjából való bemutatásaként.

Természetesen a kiállításon regisztrálhatjuk az ellenkező tábor jelenlétét is, az expresszionisták legbaloldalibb szárnyát és azokat, akik baloldalibbak az expresszionistáknál. Az expresszionizmus zászlaja alatt tevékenykedő német értelmiség még azokat a kiáltó betegséggel teli, mérgezetten sebző kompozíciókat is felülmúlta, amelyekkel a részben realista, részben expresszionista Dix és Grosz vált híressé. Túllépett rajtuk, eltávolodott a valóság nyelvétől, egyre inkább csak a belső élmények vulkanikus expresszivitását, magának a művésznek kétségbeesett tiltakozását kívánva képviselni. Mi azonban világosan látjuk, hogy bizonyos határon túl egyszerűen érthetetlenségről és modorosságról van szó, lehet, hogy a művész teljesen őszinte, de a különös, érthetetlen forma, amelybe őszinteségét öltözteti, kétségeket ébreszt annak igazi szabatossága iránt. Az egyszerű néző megkérdezi magától: szükségesek-e ezek a ködösítések, amikor a művész szíve nagy érzésekkel van teli, és műveivel nagy tömegekhez akar szólni? A mi baloldali művészeink is igen erősen terheltek a baloldaliság hasonló hibáival, még most is.

Az OSZT kiállításáról szóló cikkemben már megjegyeztem, hogy ez a szimpatikus fiatal baloldali művészcsoport a Dix és Grosz által képviselt német művészetből indult ki. A nyugati művészektől — a régiektől és a maiaktól egyaránt — el kell sajátítani a szintetikus formát, a valóság stiláris átalakításának képességét anélkül, hogy elszakadnánk tőle, el kell sajátítani az expresszivitás magas szintjét, amely feltételezi a kifejezendő tartalmak lankadatlan belső feszültségét. Az ahrristáknak igencsak javukra szolgál, ha figyelmesen, ahrros gőg nélkül tanulmányozzák a kiállítást. Nekik ez a stilizálóképesség a legteljesebb mértékben hasznukra válik. Míg az OSZT képviselői ismét elszakadni látszanak a valóságtól, mértéktelenül belelovalva magukat a karikatúraeffektusokba, az ahrristák túlságosan kötődnek az anyagi valósághoz, s ez kétségtelenül árt a kifejezőerőnek.

A fentiek természetesen nem jelentik azt, hogy az európai művészek is ne találhatnának a maguk számára sok megszívlelendőt a mi útkereséseinkben.

A kiállítás képzőművészeti részéről írok itt csupán, az irodalmiról csak az Akadémia által összegyűjtött igen gazdag szépirodalmi anyag figyelmes tanulmányozása után lehetne véleményt mondani.

Mindenesetre a kiállítást szervező Akadémia rászolgált nemcsak a művészek, hanem az egész szovjet közönség elismerésére is.
(Pravda, 1926. június 5. 4. old.)

A. FJODOROV – DAVIDOV: KIÁLLÍTÁSOKRÓL

... Mindezeknek a nyugati művészeknek a tematikája rendkívül korlátozott, szimbolikus (a kapitalizmus borzalmai, a leláncolt munkás, a kapitalista város romlottsága és nyomora), s nem tartalmaz semmilyen pozitív ideált. Valamiféle nihilizmus érezhető benne. A nyugati művészet csak negatívan tükrözi a forradalmi életérzést, s a művészek végső soron csak önmagukat képviselik. A proletarizálódó értelmiség művészete ez, amelyet letipor-

Uitz: Harcos, 1922

tak a háború borzalmai és nyomora, az értelmiségé, amely most gazdasági és társadalmi helyzete miatt a proletariátus felé orientálódik.

Mindezek a grafikák és rajzok egy nagy, kivérzett szívet rejtenek magukban, a végső tiltakozás kétségbeesett kiáltása — ez igazi témájuk . . .

. . . Masereel metszeteiben aggasztóan feketéllenek a városi utcák közei, és az egymásra zsúfolt sokemeletes házak mint óriási virágok nyílnak ki (Fantázia N. 1.).

Ugyanez a misztikusság és alvilágiság figyelhető meg a magyar Uitz Bélánál. Rézkarcai kommentárok valamiféle Korunk apokalipszisséhez, ahogy V. Rozanov mondaná. Még a *Hét munkás zászlóval* című lapon is, amely kompozíciós tekintetben a legkiegyensúlyozottabb és ezért a legerőteljesebb, a háttérként szolgáló falon a művész valamilyen hieroglifikus szöveget ábrázol.

. . . Uitz Béla, akiről az utóbbi időben annyit beszéltek, aligha szolgált rá a lelkesült dicséretekre. A rézkarckészítés mesterségében alatta marad Brangwynnek, kompozíciói pedig szembeötlően kuszák és zsúfoltak . .
(Pecsaty i revolucija, 1926/5. 78—79. old. Részletek.)

J. TUGENDHOLD: UITZ BÉLA KIÁLLÍTASA

. . . A modern művészek és társadalmi harcosok sorában, mint Grosz és K. Kollwitz Németországban, Masereel Franciaországban, Rivera Mexikóban stb., Uitz sajátos helyet foglal el: az ő álláspontja a legkövetkezetesebb, életérzése a leginkább körülhatárolt. Uitz kommunista, aki a magyar proletariátussal együtt élte át a nemrég lezajlott magyar forradalom minden örömét és baját. Tudja, mit akar. Nemcsak bírálja a mai társadalmat, de tudja is, hogy minek a nevében teszi azt.

Innen fakad Uitz művészetének határozott célratörése, az akarati támasz, a kemény összpontosítás, ami sajátos jelleget ad alkotásainak. Uitz Bélának egyéni stílusa van, kiélezett és feszültségteli, mint a lövésre tartott íj. Innen fakad a vonzódás, amit mindenekelőtt a vonal iránt érez, ez már városi tájaiban megmutatkozik, a párizsi házak, bástyák és hidak lakonikus, olykor élénk tónusú akvarellel színezett, a vas és kő ékítményeket követő pompás rajzaiban.

Természetesen Uitz nem elszigetelt jelenség, nagyon kulturált, sokat tanult a japánoktól, Hodlertől és a modern művészeti irányzatoktól. Mindezt azonban a maga képére formálja. Különösen sokat köszönhet Uitz az expresszionizmusnak és a kubizmusnak, de jellemző módon csak „munkamódszerként" használta fel őket saját célja, a forradalmi tematika megformálása érdekében. A nemábrázoló kompozíciók, a formai analízisek nála nem voltak öncélúak (ellentétben sok más művésszel!): előkészületet jelentettek a későbbi, forradalmi ciklusok kidolgozására. Uitz fő gondja ugyanis a kompozíció, a ritmus. A forradalom által kikovácsolt művészi alkatának talán ez alapvető vonása. Művészete teljes egészében dinamikus, de az „expresszionisztikus" ziláltságtól eltérően, ez a dinamizmus visszafogott, akaratilag irányított. Uitz a művészetben mindenekelőtt szervező, az emberek és tárgyak elrendezője. Ebben a tekintetben igen jellemző remek rézkarciklusa, a *Ludditák*, amely a mártíromsághoz vezető végkifejletig a takácsok mozgalmának valamennyi mozzanatát ábrázolja. Ezek a harc dühétől és eksztázisától áthatott, rendkívüli dinamizmussal előadott kompozíciók, egyszersmind szigorúan megszerkesztettek, szinte geometrikus sémák alapján épülnek fel. Egyaránt megtalálható bennük a képzelet tüze és a matematikai számítás jege.

Míg Uitz *Luddita*-sorozatának az egységes, kollektív gesztusú tömeg a főszereplője, *Az imperialista háború ellen* címet viselő másik ciklusában a művész individuális vonásokkal tudja felruházni ezt a tömeget, s éles megfigyelőképességét gyümölcsözteti. Figurái, „akik a gazdagok jogát védelmezik", a groteszkségig kifejezőek. Az imperializmus ellen harcoló proletárokat rajzolva Uitz ismét szigorú és monumentális, úgy tűnik, proletárjai halálukban is őrzik a rendet és fegyelmet. Uitz pátosza a kollektivitás, a monumentalitás pátosza. Ezért vonzza őt a falfestészet, a freskó, amint erről két nagy terve, a *Halászok* és az *Építők* tanúskodik.

Uitz önkéntesen alárendeli az individuálisat a kollektívnak, a fantáziát a konstrukciónak, művészként és kommunistaként ez legfigyelemreméltóbb vonása, ami egyszerre teszi érdekessé művészi útkereséseit és „megbocsáthatóvá" rendkívüli sematizmusát. Uitz megmutatta, hogyan lehet a tartalmi mélységet művészi megformálással párosítani. Alkotásai ezt a nagy tanulságot kínálják sok művészünknek, akik szerint ahhoz, hogy a művészet forradalmi legyen, teljesen elegendő a forradalmi tematika önmagában.
(Izvesztyija, 1927. január 1. 5. old. Részletek.)

I. HVOJNYIK: UITZ BÉLA, A PROLETÁR MŰVÉSZ

. . . Az érzelmek ritmusa, amelyet Uitz figurái sugallnak, valódi művészre-forradalmárra vall, aki művészi eszközökkel szervezi a proletár öntudatot. Sok festőnk a forradalmi tematikát valamiféle irodalmi feladatnak tekinti, Uitznak pedig magától értetődően sikerül az, ami nekik nem: a téma nyilvánvalóan tendenciózus kifejtése a művészi igazság meggyőző erejével, a lelkileg közelinek érzett eszme szenvedélyes átélésével párosul.

. . . A céltudatos eszmeiség mellett rendkívül jellemző műveire a stiláris kifejezőeszközök szakadatlan keresése. Hol az impresszionizmus eleven lendületéből, hol a kubista konstrukciók bontottságából, hol az expresszionista rajz kiélezett szorongásából merít, megcsillantva mindenféle, a polgári művészettől átvett formai hatást műveiben.

A grafikai technika érett mestereként is egyre kísérletezik, formai problémákba mélyed. Ez a laboratóriumi munka a kulcsa annak, miért nem süllyed soha az agitátor és propagandista Uitz a lapos publicisztika szintjére, miért válik alkotásaiban a forradalmi téma igazi művészetté. A forradalmi gondolat itt bölcsen aláveti magát az ábrázolás törvényeinek, s a formai kultúra a nagy társadalmi eszme fegyverévé lesz.
(Szovjetszkaja Iszkussztvo, 1927/1. 34—35. old. Részletek.)

F. ROGINSZKAJA: UITZ BÉLA MÜVEINEK KIÁLLÍTASA

. . . A jelenlegi kiállítás, ha nem is kimerítő, de lehetőséget ad arra, hogy elegendő teljességgel világítsuk meg Uitz Béla művészi profilját. Mindenekelőtt azt állapíthatjuk meg, hogy Uitz művészi beállítottsága rendkívül jellemző a nyugat-európai forradalmi művészekre. Ugyanazt a vonzódást találjuk meg nála a sorozatszerűség iránt, mint Masereelnél, Grosznál, Dixnél és a többieknél is, a témát nem különálló kép formájában dolgozzák fel, ahogy ez szokás, hanem jelenetekből felépülő cikluskent, amely időbeli egymásutánisággal bontakozik ki, s lényegében lángoló poémává, vagy szavak nélkül, figurák által elmesélt regénnyé áll össze. A hasonlóságot még teljesebbé teszi, hogy ezek a sorozatok rendszerint grafikai eszközökkel készülnek, s gyakran a szerző által kiadott könyv formájában jelennek meg.

Uitz Béla két sorozatot mutat be a kiállításon — *A luddita felkelést* és *Az imperialista háború ellen* címűt. Magának a szociális témának a feldolgozásmódja is tipikusan nyugati forradalmi művészre vall. A mi művészeink, akik szeretik a nyugodt festői kiteljesedést, elmarasztalhatóak azért, mert túlságosan rabjai a naturalista tendenciáknak. Uitz Béla, ellenkezőleg, deformáció útján igyekszik elgondolásait kifejezni, azaz egyikmásik részlet felerősítésével, a valóság bizonyos mértékű eltorzításával. Nem ellenezhetjük a deformáció elvét. Nélkülözhetetlen a művészetben. Csak egy bizonyos fokig azonban, éspedig addig, amíg valóban növeli a kifejezés élességét és teljességét. Átlépve ezen a határon, elvész a nézőre való közvetlen hatás lehetősége, a mű nehezen érthetővé válik. Uitz Béla, aki kétségtelenül nagyfeszültségű alkotói temperamentummal és nagy kompozícióképességgel rendelkezik, szociális tematikájú műveiben mégis beleesik ebbe a hibába. Munkái túlságosan absztraktak és a betegesség bélyegét viselik magukon. Túl sok bennük a borzalmas, hallucinációs elem, ami Goyával rokonítja Uitzot. Ez annál különösebb, mert a kiállításon formai problémák elnevezés alatt összegyűjtött művekben viszont mindenekelőtt éppen erőt érzünk, nagy szerves erőt, a fej- és akttanulmányokban, az építészeti tömegek ábrázolásában egyaránt. Éppilyen energikusak és biztosan megragadottak nagy pannói, a *Halászok* és az *Építők* . . .
(Pravda, 1927. január 1. 7. old. Részletek.)

Uitz: Színpadterv, 1926

B. TERNOVEC: ELŐSZÓ AZ ÚJ SZERZEMÉNYEK KIÁLLÍTÁSÁNAK KATALÓGUSÁHOZ

. . . Tanulságos Masereel akvarelljeinek összevetése Uitz Béla nagyméretű rajzaival; az utóbbi művei nem kevésbé karakterisztikus megnyilvánulásai a modern világnak. Uitz temperamentumának jellemző határozottságával és szenvedélyességével vette ki részét a politikai és művészeti harcokból. A Művészeti Tudományok Állami Akadémiája által rendezett kiállítás megmutatta, milyen lelkesedéssel és eltökéltséggel járta végig, élte át a korunkat nyugtalanító formalista kísérleteket (kubo-futurizmus, szuprematizmus stb.), hogy eljusson a tematikus művészethez. Nem nehéz ráérezni azokra a közös vonásokra, amelyek áthatják művészi fejlődésének minden szakaszát: a voluntarizmus, a racionalizmus, a problémákat kiélező határozott céltudatosság, az akarat megfeszítése egyaránt jellemző Uitzra, az emberre és művészre. Az új ember pszichikai jellemzői ezek — a harcosé, az aktivistáé, a forradalmáré, s az új élet építőjéé.

Az impresszionizmus pszichológiáját, amely az élet benyomásainak passzív befogadására épült, határozott akarati irányultság váltja fel. Ez összehasonlíthatatlanul nyilvánvalóbban van jelen Uitz művészetében, mint Masereel alkotásaiban. Uitznál az akarat és értelem dominál az érzéki benyomások fölött, ezért annyira világosak mindig nála, egészen a sematikusságig, a síkok, a konstrukció, az elgondolás, ezért olyan lakonikusak az eszközök, ezért hajlamos annyira az „absztrakcióra", a naturalizmus, az egész szempontjából szükségtelen részletek kiiktatására. Hatalmas árkádokkal távolodnak a hídnyílások (N. 37), szabatosan kirajzolódik a déli táj: az előtér óriási kék kaktuszai elmélyítik a teret, a háttérben vár és hegyek (N. 39), a *Szajna-part* című rajz, a horizontális és vertikális vonalak rendszerével sematikus és egyszerű, még a rendetlenül egymásra dobált kőlapokban is bizonyos szabályszerűség érződik, ahogy a hátulról látott Notre-Dame szigorú kontúrja összefogja őket. Uitz mindenütt csak a neki szükséges elemeket hangsúlyozza, stílusa mindig szimbolikus és absztrakt, a formák és a színek visszaadásában egyaránt. Színei sohasem naturalisztikusak, nyilvánvalóan és hangsúlyozottan színezi rajzait, megelégszik egy-két tónussal (kékkel, sárgával, néha pirossal), nem keveri és nem hígítja a festéket, szinte mindig színes tust használ akvarell helyett; színezett rajzai, eltérően a Masereel akvarelljeitől, sohasem próbálnak meg festménnyé válni, a rajzi karakter mindig nyilvánvaló bennük. Uitz művészete azonban, amelynek erős oldala a kiélezettség, a szabatosság, a határozottság, néha szegényesnek tűnik leegyszerűsített sematizmusával, s fárasztónak racionalisztikusságával. Olykor jogunkban áll megkívánni a művészettől azoknak az érzelmeknek és élményeknek a teljességét és bonyolultságát, amelyeknek kifejezésére képes, a festészet gazdag világa ilyenkor elvon bennünket Uitz rajzaitól . . .
(Visztavka novih preobretyenyij. Gosszudarsztvennij Muzej Novovo Zapodnovo Iszkussztva. Moszkva, 1927. 16—18. old. Részletek.)

Közzéteszi és az orosz szövegeket fordította: NAGY ZOLTÁN

A forradalmi írók harkovi

Ötven évvel ezelőtt, 1930. november 6—15. közt a Szovjetunió és huszonkét kapitalista ország több mint nyolcvan proletár-forradalmi írója gyűlt össze Ukrajna akkori fővárosában, Harkovban, hogy szakmája kérdéseiről vitatkozzon. A konferencia immár a második volt a sorban. 1927 őszén, az októberi forradalom tizedik évfordulójára, a szovjet kormány hívására a külföldi delegációk közt számos író is ellátogatott Moszkvába, s ezt az alkalmat használta fel Lunacsarszkij, a művelődésügy népbiztosa és a már évek óta működő Forradalmi Irodalom Nemzetközi Irodája (élén a főtitkár: Illés Béla, az emigráns magyar író) arra, hogy újabb lendületet adjon világszerte az új irodalom szervezeti keretei kiépítésének. A kezdeményezések még ennél is távolabbra nyúlnak vissza: lényegében az 1917—18-as kísérletekig a Proletkult nemzetközivé tételére. A Proletkult ugyan szervezetileg szétesik a húszas évek elején a Szovjetunióban, de a kommunista pártok kulturális munkájának kerete marad még egy ideig több kapitalista országban. S főleg az eszmék, amelyek megszülték, sokáig éltek még mindenütt s a harkovi konferencián is felbukkantak. Egy korszaknak — igaz, történelmi mértékkel mérve: rövid korszaknak — kellett eltelnie, hogy egy nagy erővel feltörő és szétáramló hatalmas mozgalom, a proletár-forradalmi irodalom áramából — éles konfliktusok során — kiváljon és majd alámerüljön a proletkult-eszme, s felemelkedhessen a *szocialista világirodalom*, ha csupán kezdeteiben is. A harkovi konferencia e fordulat előestéjén zajlott le. Amikor a küldöttek a záróülésen Zalka Máté javaslatára a *proletár világforradalom* irodalma közeli megteremthetésébe vetett szilárd hittel énekelték el az Internacionálét, nem sejthették, hogy seregszemléjük nem egy új szakasz nyitánya, hanem egy megelőző — a nagy forradalomra közvetlenül következő évtized — záróaktusa lesz.

A Komintern kongresszusain, a húszas évek elején — érthetően — még nem játszottak nagyobb szerepet az irodalom és a művészet kérdései; itt a munkásmozgalom képviselőinek a lezajlott forradalmak tanulságaival és az újonnan felmerült számos problémával kellett gyakorlatilag és elméletileg is megbirkózniok. Az V. kongresszuson, 1924-ben kerül előtérbe az értelmiség problémája; s majd az egyes pártok belső helyzetének konszolidálódása folyamatában szentelnek egyre nagyobb figyelmet a tömegpropaganda, az agitáció kérdéseinek, s ekkor vetődik fel a művészeti szövetségek létrehozásának, sőt egyfajta „internacionáléjának" gondolata, s egyáltalán az irodalom funkciójáról vallott érlelődő elképzelések. A szociális indítékú irodalom több évtizedes előzményei után, az októberi forradalom idején és után éles kontúrokkal kirajzolt képződményként lép a színre aztán a *proletárirodalom* (Németországban: a proletár-forradalmi irodalom). Fő bázisa a Szovjetunióban elsősorban az orosz és az ukrán irodalomban lelhető fel. De nem meglepő, ha tudjuk, hogy az időben másodikként a magyar proletárirodalom kezdeteiről adhatunk számot. Komját Aladár csoportja a húszas évek elején Bécsben, majd Berlinben tevékenykedik, és 1925-től Illés Béla, Hidas Antal és mások körül Moszkvában formálódik egy új típusú irodalom megteremtésének igényével a proletárírók mozgalma. Természetesnek tetszik az is, hogy az 1919-es magyar proletárforradalom emlékeivel a hátuk mögött és az orosz proletárirodalmi szervezetre, a RAPP-ra támaszkodva éppen a magyar kommunista emigráns írók lesznek erjesztő kovászai a húszas évek második felében a fél világon, több kontinensen futótűzként terjedő proletár-forradalmi irodalmi mozgalom szerveződésének. Íróink Harkovban is jelentős szerepet játszottak. Mindaz, amit az ott egybegyűlt írók összefoglaltak és megfogalmaztak, s amiben reménykedtek, egyszerre része a magyar és a nemzetközi szocialista irodalom történetének.

Az időpont is sorsdöntő volt. A húszas évek közepén konszolidálódó kapitalizmust világszerte hatalmas erővel rázta meg a soha nem látott méretű válság; a munkanélküliek tömege gyorsan nőtt, a néptömegek kizsákmányolása és elnyomása fokozódott, a gyarmatok kirablása felgyorsult, a feszültség a világban egyre élesedett. A fasizmus előtört, a Szovjetunió a Távol-Keleten, de Európában is újra fenyegetve érezte magát; az intervenciók közeli emlékeit egy új bekerítés, egy új támadás előérzete váltotta fel. „A jelen fő problémája — írta Sztálin egy 1927-es cikkében — egy új imperialista háború veszélye... országunk védelme egy erőteljes forradalmi szakasz nélkül nem lehetséges." Ez a szakasz az első ötéves terv beindításával, a mezőgazdaság kollektív útra vezetésével kezdődött. Ezeknek az eseményeknek az idején s a növekvő antikommunista tevékenység körülményei között kezdte munkáját a harkovi konferencia.

De az irodalomról szóló nézetek eszmetörténetében is megkülönböztetett szerephez jutett. Amikor egy fél század múltával, a mai korból visszatekintünk Harkovra, természetesen jól látjuk a proletkult-eszme és a proletárirodalom minden gyengeségét, káros vonását. De nem szabad elfelednünk, hogy e korszak irodalmában is bonyolult módon vegyült el a jövőbe mutató rész a leküzdendő rosszal. Végül is ekkoriban vált valósággá magában az irodalomban a pártosság eszméje, ekkor fogalmazódott meg a társadalmi valóság tükrözésének művészeti követelménye, az akkori évek vajúdásából emelkedik majd ki a *realizmus* esztétikai igénye, ekkortól tölti el az új irodalmat a nemzetköziség eszménye, az osztályharc szolgálatának tudatos vállalása — az emberi személyiség integritása érdekében. Mindez a Harkovhoz vezető úton a fél világra kiterjedő forradalmi irodalom történeti érdeme.

És mégis le kellett tűnnie egy-két évvel Harkov után a *proletárirodalom* terminusának, hogy felváltsa azt a *szocialista irodalom* fogalma. Némely irodalomtörténész (főleg külföldön) úgy véli: a két fogalom szinonimaként használható, váltogatásuk szóhasználat kérdése csupán. A terminológia mögött azonban ezúttal is alapvető különbségek húzódnak meg: a proletár és a szocialista kultúra felfogásának kardinális különbségei. Terminológiai manipulációval nem lehetséges ezt a diszkontinuitást elleplezni.

A harkovi konferencia résztvevői — a Komintern VI. kongresszusa inspirációi nyomán — úgy vélték: a világkapitalizmus összeomlása a belátható közeli jövőben bekövetkezik, a szinte bizonyosan közeledőnek érzett háborúból a *proletár világforradalom* kirobbanását jövendölték, s az irodalomnak, a művészetnek ebben a végsőnek remélt küzdelemben szinte kizárólag a politikai harc szolgálata szerepét szánták, mit sem kívántak tudni a művészet sajátszerűségéről. A proletár kultúra jegyében létező irodalom monopóliumára jelentettek be igényt; szavakban esetenként igen, de a valóságban nem igényelték a nem proletár rétegekből származó írói körök, a *szövetségesek* csatlakozását, a „proletár kizárólagosság" hívei voltak politikában és irodalomban egyaránt; a klasszikus irodalmi örökséget lényegében a burzsoá szellemiség rovatába utasították. Az osztályharc élesedésének „elméletére" támaszkodva, a „fasizmus vagy kommunizmus" ellentétpárja analógiájaként felállították a „szövetséges vagy ellenség" hírhedt jelszavát. 1930—31-ben a RAPP annyi hiábavaló kísérlet után most — sajnálatosan — a párt irodalompolitikája képviselőjének deklarálhatta magát; befolyása a Forradalmi Írók Nemzetközi Szövetségére meghatározó jelentőségű volt. Így hát bezárult a kör: az elementáris erejű mozgalom valóban világméretűvé vált, eszmei mozgatói ugyanakkor az egyetemes szocialista kultúra és a szövetségi politika tagadásába csaptak át. S mindezt egy végsőnek tételezett osztályösszecsapás előestéjén. A harkovi konferencia e keresztút végső állomása.

A feloldást szervezetileg az SZK(b)P 1932. április 23-i határozata hozta, amely feloszlatta a proletár jellegű művészeti szervezeteket, és a szovjet írók szövetsége létrehozására buzdított. A proletkult, és a RAPP-korszak terhes elméleti örökségének radikális felszámolását pedig olyasvalaki végezte el, aki nem vett részt ugyan a harkovi tanácskozáson, (a neve sem hangzott el ott), de elméleti munkássága már évek óta arra predesztinálta, hogy egy új korszak ideológusa legyen — Lukács György volt ez a teoretikus. A Blum-tézisek fogalmazásától a realizmus elméletének kidolgozásáig terjedő szakaszban a forradalom utáni *második évtized* igényei szerint haladta meg Lukács saját egykori forradalmi messianizmusát is, és számolt le a proletárkultúra történelmietlen illúzióival. A Szovjetunióban a Marx által bérrabszolgákként meghatározott proletárok nem voltak már többé proletárok, s nem is akartak azok maradni (ha egyes publicisták így nevezték is még őket), hanem a szovjet haza szabad munkásosztálya, amely a történelmi dimenziókat tekintve nem csoportérdekek érvényesítéséért harcolt, hanem az osztálynélküli szocialista társadalom megvalósításáért, e küzdelem élén járt s maga köré tömörített valamennyi dolgozó osztályt és réteget. A proletár jelleg — a szocializmus felépítése elvi igényeiből következett ez — megszűnőben, a szovjet nép egysége pedig kialakulóban volt. Nyugaton a proletár osztályharc egyre inkább, a fasizmus előretörésével, új körülmények között folyt. A kizárólag csak saját, proletár erővel a közeljövőben megvívandó világforradalom képzete elhalványult; előtérbe kerültek nemsokára a minden szocialista, demokratikus erőt tömörítő antifasiszta népfront követelményei. Amikor a harkovi konferencia tanácskozott, ezek az összefüggések ha latensen is, de már erőben voltak, elméleti megfogalmazásukra 1935-ben, a Komintern VII. kongresszusán került sor. Harkovban, a Berezil-színházi ülésteremben, 1930 novemberében még a polgárháború csatatereinek őszinte és megindító lelkesedése fűtötte a világ forradalmi íróit; a színházon kívüli valóságban azonban már a konfliktusokkal terhes hétköznapok prózai problémái sűrűsödtek. Új korszak kezdődött, amely új elméletet követelt.

ILLÉS LÁSZLÓ

A proletár-forradalmi írók harkovi konferenciájának anyagából

A KOMINTERN VB ÜDVÖZLETE A KONFERENCIÁHOZ

A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága proletár üdvözletét küldi a forradalmi írók második nemzetközi konferenciájának és egyúttal az egész írói hadseregnek, amely a proletariátus forradalmi harcának szolgálatába állt... A Kommunista Internacionálé VB felhívja a világ összes országainak forradalmi íróját: tömörüljenek a forradalmi proletariátus kommunista élcsapatának zászlaja körül, folytassanak szakadatlan harcot az imperializmus, a fasizmus, a szociálfasizmus és az imperialista háborúk ellen, és a kommunizmus védelméért az egész világon!

A KONFERENCIA HATÁROZATA A POLITIKAI ÉS ALKOTÓI KÉRDÉSEKRŐL

...A polgári kultúra széthullása a legvilágosabb bizonyítéka annak, hogy a kapitalizmus a katasztrófa felé rohan. A modern társadalom egyetlen ereje a proletariátus, amely képes arra, hogy a világkultúrát eddig el nem ért magaslatokra emelje... A proletariátus irodalma nem más, mint fegyver az osztályharcban. A proletár művész nem szemlélheti passzív módon a valóságot, elsősorban a forradalmi gyakorlat embere kell hogy legyen, aki alkotásával mint tettel vesz részt osztálya felszabadulási harcában. Ez azt jelenti, hogy

Nagy Zoltán

Ars Hungarica 1978/2

UITZ BÉLA ELSŐ MOSZKVAI ÉVEI. 1926 – 1930

Uitz 1926 őszén indult el Franciaországból a Szovjetunióba, Marseille-től Odesszáig hajóval téve meg az utat. Lunacsarszkij engedélyével Moszkvában telepedett le. (1) Neve ott ekkor már nem volt ismeretlen, a képzőművészet iránt érdeklődők fogalmat alkothattak tevékenységéről a nyugati forradalmi művészet 1926-os kiállítása alapján, amelyen a Luddita-sorozatot, egy meg nem nevezett rézkarcát és a Contre la guerre impérialiste-sorozat fényképeit mutatta be. (2)

A kiállítás az elszigeteltség hosszu évei után először adott képet a szovjet nézőknek a nyugati művészet fejlődéséről. E tekintetben csak az 1924-es moszkvai nagy német tárlat előzte meg. (2a) Művészi érdekessége politikai jelentőséggel is párosult, mivel a forradalmi művészek táborát reprezentálta, azokat az alkotókat, akik rokonszenvvel figyelték a társadalmi fejlődés uj utjára lépő fiatal szovjet állam küzdelmeit, s hazájukban is a munkásmozgalom mellett kötelezték el magukat.

A moszkvai sajtó jelentős terjedelemben méltatta a seregszemlét (3), amelyen egyaránt képviselve voltak a proletárművészet előfutárai (Steinlen, Brangwyn) és kortárs kiválóságai (Kollwitz, Masereel, Dix, Grosz); mig a magyar részlegben többek közt Biró Mihály, Bortnyik Sándor és Péri László szerepelt. Ez a sajtóvisszahang, az Uitz-értékeléseken tul, azért is fontos számunkra, mert képet ad a szovjet müvészeti élet problémáiról, a legautentikusabban éppen Lunacsarszkij kulturális népbiztos megfogalmazásában.

Szerinte a forradalmi művészet utját kereső szovjet alkotóknak figyelembe kell venniük a kiállitás tapasztalatait, azt a nem kis tanulságot, hogy "a Nyugat általában és egészében eltávolodott a lazának, formátlannak nevezhető realizmustól" (4), éspedig a szintetikus forma, a valóságos élmények és tapasztalatok lényegretörő átdolgozása jegyében. Lunacsarszkij számára rokonszenvesek a kiállitás vezető művészei, mert példaként szolgálnak okfejtéséhez, az ahrista dokumentativ realizmussal szembeállitható példaként, s szemléltetik a valóság művészi átdolgozásának, az eredeti, tartalmasan szubjektiv nézőpontnak a jelentőségét. Szerinte Masereel legfőbb érdeme az, hogy nem a bárki által megláthatő Párizst rajzolja, hanem a benne kialakult képet, amely művészileg jobban hasonlit a valóságos városhoz, mint a véletlen látképek. Uitz neve is ebben a kontextusban, a művészet és valóság viszonyát boncolgató eszmefuttatásban bukkan fel.

"Még inkább vonatkozik ez a megfigyelés – irja Lunacsarszkij – az olyan müvészekre, mint Uitz Béla a maga Luddita-felkelésével. Valóság-e ez, vagy sem? Valóság, mert valóságosabb a valóságnál, mert az Uitz által a Magyar Tanácsköztársaság idején átélt társadalmi vihar élménye személyesitődik meg a luddita takácsokban, mindenekelőtt éppen a kollektiv vihar ábrázolásának céljával, s nem az életnek egy többé-kevésbé nyugodt szemlélő nézőpontjából való bemutatásaként." (5)

Lunacsarszkij egyébként a kiállitáson szereplő fiatalabb nemzedék legtehetségesebbjei közt tartja számon Uitzot, s ezt a véleményét a kritikusok közül többen is osztják, például Jakov Tugendhold, a korszak egyik legérzékenyebb szovjet müvészeti irója, aki különösen a Ludditák rendkivüli dinamizmusát méltányolja. Egészen más hangot üt meg viszont Fjodorov-Davüdov, lekicsinyelve Uitz rézkarcainak technikai megvalósitását ("a rézkarc mesterségében alatta marad Brangwynnek") (6), szóvátéve a kompoziciók zsufoltságát. Véleménye fenntartásokkal teli nemcsak a magyar müvésszel, hanem az egész kiállitással szemben is. Lunacsarszkijjal ellentétben, aki müvészi-technikai érettsége miatt kedvelte a nyugati forradalmi müvészetet, náta egy másik, később uralkodóvá váló viszonyulás, a tartalmi-szemléleti okokkal magyarázott távolságtartás jelenik meg.

"A nyugati müvészet csak negativan tükrözi a forradalmi érzületet" – állapitja meg, véleménye szerint nincs egyetlen pozitiv eszménye sem, nihilizmus, kétségbeesés hatja át. "Masereel grafikáiban aggasztóan feketéllenek a városi utcák közei és az egymásra zsufolt sokemeletes házak. ... Ugyanez a misztikusság és alvilágiság található meg a magyar Uitz Bélánál. Rézkarcai kommentárok valamiféle Korunk apokalipsziséhez..." (7)

Fjodorov-Davüdov olyan szüknek, egyoldalunak tartja a kiállitás problematikáját, hogy azután már nemigen lehet gondolni semmiféle, se formai, se tartalmi kapcsolódásra. "Néha minőségében nagyszerü" – engedi meg a nyugati müvészetről irva, de nyomban elutasitóan hozzáteszi: "kiélezett primitivizmusa a forma reménytelen hanyatlását rejti magában. Innen stilisztikailag nincs kiut. Ideológiailag sincs." (8)

Uitz Párizsban a nyugati forradalmi müvészethez való szovjet viszony ellentmondásos voltát még nem érzékelhette. Csak a Ludditák fogadtatásának pozitiv hangját halotta meg, s ez, egyéb egzisztenciális és világnézeti motivumokkal együtt arra ösztönözte őt, hogy a Franciaországban töltött évek után a Szovjetuniót válassza állandó lakhelyül.

A Párizsból magával hozott anyagokból még azon frissen, 1926 végén, 1927 elején kiállitást rendezett a Müvészeti Tudományok Akadémiájának helyiségében. A katalógus adatai szerint 116 mü szerepelt a kiállitáson, két csoportra osztva, tulnyomórészt bécsi és párizsi korszakának alkotásai. Az elsőben a figurális, de nem szocialista tematikáju müvek és a formaanalizisek kaptak helyet "formai problémák" elnevezés alatt, a másodikban a proletár témájuak, többek közt a Ludditák és a Contre la guerre impérialiste-sorozat. (9) A neofita szigorral végrehajtott szelekció, a proletár és nem proletár fejlődési szakasz mechanikus szétválasztása, amellyel müvészi-ideológiai tudatosságát kivánta hangsulyozni, már Párizsban megjelent Uitznál, a Clarténál rendezett kiállitáson s a hozzáfüzött kommentárokban. (10)

A kritikusok Uitz müvészetének megitélésében ujra két táborra szakadtak. Egy részük saját esztétikai eszményeinek megtestesitőjeként üdvözölte, s helyeselte az egész általa bejárt pályát, mint a proletár müvészethez való eljutás példamutató utját. Mellette szóló érvként hozták fel világnézeti következetességét, tudatosságát és az izmusok eredményeit saját arcára formáló müvészi kulturáját egyaránt, főként pedig azt a ritka adottságot, amellyel politikai meggyőződését elvont publicisztika helyett, igazi alkotássá formálta, kibontva az osztályharcos témában rejlő müvészi lehetőségeket. (11)

Mások viszont, például F. Roginszkaja, az AHR kritikusa, ellenérzéseiket hangoztatták: "A mi müvészeink, akik szeretik a nyugodt festői kiteljesedést, elmarasztalhatók azért, mert tulságosan rabjai a naturalista tendenciáknak. Uitz Béla, ellenkezőleg, elgondolásainak lényegét deformáció utján igyekszik kifejezni, azaz egyik-másik részlet felerősitésével, a valóság bizonyos mértékü eltorzitásával. Nem ellenezhetjük a deformáció elvét. Nélkülözhetetlen a müvészetben. De csak egy bizonyos fokig, éspedig addig, amig valóban növeli a kifejezés élességét és teljességét. Átlépve ezen a határon, elvész a nézőre való közvetlen hatás lehetősége, a mü nehezen érthetővé válik. ... Uitz Béla szociális tematikáju müveiben mégis csak beleesik ebbe a hibába. Munkái tulságosan elvonatkoztatottak, s a betegesség bélyegét viselik magukon. Tul sok bennük a borzalmas, ártalmas elem, ez Goyával rokonitja őt." (12)

A peredvizsnyik realizmus kispolgári állóvizét a legkevésbé is felkavaró élet- és stilusjelenségektől való elzárkózás ekkor már jelentős szerepet játszik a szovjet müvészeti életben. Nem véletlen tehát, hogy Uitz grafikái fennakadnak bizonyos alacsony vagy tradicionális képzőmüvészeti kulturáju rétegek s a nézeteiket képviselő müvészeti irók izlésküszöbén. Ezek a vélemények azonban Uitz értékének megfelelő fogadtatását, müvészi sajátosságainak éles szemü regisztrálását még nem tudják megakadályozni. Méltatóinak figyelmét nem kerülik el a pozitiv vonások, a monumentális lendület, a ritmikai, kompozicionális megformáltság, az akarat fegyelmében tartott expresszív dinamika, de a felszin alatt rejtőző ellentmondások, a fáradt stilizálás veszélyei sem. "Ott van bennük a képzelet tüze és a matematikai számitás jege" – mondja Tugendhold a Luddi-tákról, biztos kézzel ebbe az egyetlen formulába sürítve bele a szovjet nézőben Uitzról kialakuló differenciált képet. (13)

Az Uitzcal foglalkozó kritikusok közül Mácza János nevét kell még megemliteni, aki kezdettől fogva baráti segitségnyujtással egyengette aktivista társa utját a Szovjetunióban, s propagáló-elemző irásokkal segitette alkotásainak szélesebb körü megismertetését. Már az is, hogy a magyar részleg anyaga egyáltalán bemutatásra került a nyugati forradalmi müvészek 1926-os moszkvai kiállitásán, nem kis részben Mácza közremüködésének volt köszönhető. Ő bocsátotta tudniillik rendelkezésre ennek nagyobb részét, többek közt Bortnyik Sándor, Mattis Teutsch János, Kudlák Lajos müveit, a Ma egyes számait és kiadványait. Első cikke Uitzról 1926-ban jelent meg, nem sokkal a kiállitás után, a Krasznaja Nyiva cimü hetilapban. Részletesebb információkat adva a Moszkvában ismeretlen magyar müvészről, azokat a müveit is bemutatta, amelyek nem szerepeltek a tárlaton. (14)

Uitz 1926 végén, 1927 elején megrendezett egyéni kiállitása után Mácza a Pecsaty i revoljucija cimü folyóiratban jelentkezett nagyobblélegzetü tanulmány-

nyal, az első átfogó jellegü Uitz-pályaképet publikálva ezáltal orosz nyelven. Irása az avantgardizmus formai vivmányainak elsajátitásán át a szocialista müvészethez vezető utat tartja fontosnak Uitz müvészetében, s az analitikus, laboratóriumi munkák jelentőségét hangsulyozza: "nem lehet csak öncélu dolgoknak tekinteni ezeket – irja. – A tudatos fejlődés lépcsőfokát képezik, egy olyan fejlődési szakaszt, amelyben Uitz elméletileg a legerőteljesebben küzdött a tartalom és forma problémáival, a gyakorlatban pedig agitációs karakterü müveket alkotott." Szükségesek-e nekünk a polgári müvészek eredményei, teszi fel az Uitz-értékelésen tulmutató kérdést, s határozottan válaszol: "Természetesen szükségesek. De azok a müvészek öncéluan vetették fel problémáikat. Mig mi átvesszük – és kötelesek vagyunk átvenni – tőlük, de nem ezt, hanem magukat az eredményeket, amelyeket saját céljaink érdekében fogunk felhasználni." (15)

Mácza nemcsak Uitz müvészetét, hanem elméleti nézeteit is propagálja. A mai Európa müvészete cimü könyve alfejezetet szentel azoknak a spekulativ konstrukcióknak, amelyekkel Uitz – még Bécsben, az Ék c. folyóirat hasábjain – a társadalmi szerkezet és a müvészeti formák összefüggését kivánta megformulázni, szembeállitva egymással a centralisztikus-közösségi és az anarchista-individualista kulturákat. Az egyiptomitól a kommunista társadalomig ivelő fejtegetések vizuális illusztrációját különféle tipusu háromszögek adják, amelyeket az osztály nélküli rendet megvalósitó, felfelé törekvő erők végül is egy másik szabályos geometriai idommá, négyzetté alakitanak át. A kommunista müvészet alapformájaként javasolt "ideológiai formában" aztán mindezek az elemek megszüntetve-megőrizve ujra megjelennek, s kisebb-nagyobb körökkel, ivekkel egészülnek ki.

Mácza teljes mértékben méltányolja Uitz elméleti erőfeszitéseit. Ugy véli: "Az uj müvész-konstruktőr feladata az, hogy kisérletek utján tanulmányozva ezeket a lehetőségeket, hasznos munkásává váljon az emberiség uj, legnagyobb korszakának. Itt a konstruktivizmus, mint tudományos, kisérleti módszer, egészen más, jóval komolyabb jelentőséget kap mint azoknak a müvészeknek a ‚konstruktivizmusa', akik a ‚gépek jobbá és esztétikusabbá tételével' foglalkoznak." (16)

Mások már korántsem fogadják ilyen egyetértően Uitz vulgarizáló, mechanisztikus teóriáit. Lunacsarszkij Mácza könyvéről irt recenziójában a következő megjegyzést teszi: "Uitznak, ennek az igen érdekes és hozzánk közel álló müvésznek a társadalmi-konstrukciós sémái minden éleselméjüségük mellett is, jelentős mértékben mesterkéltnek tünnek." (17) Roginszkaja pedig egyik cikkében, "A metafizika és skolasztika ellen" alcimmel teszi céltáblává Uitz Mácza által publikált elképzeléseit. (18)

Uitz müvei a Moszkvában való bemutatkozás utolsó aktusaként 1927-ben az Uj Nyugati Müvészet Muzeuma szerzeményeinek kiállitásán is szerepeltek, amely öt Franciaországban készült rajzát vásárolta meg. Maga a katalógus Collioure-i vár cimü müvét reprodukálta cimlapján, s közölte Uitz életrajzát is. Borisz Ternovec az előszóban a voluntarizmust, a céltudatosságot, a formák és szinek szimbolikus, absztrakt használatát, s a sematikusságig világos képkonstrukciót emelte ki müvészetének jellemzői közül, nem minden fenntartás nélkül. "Uitz Béla müvészete – állapitja meg –, amelynek erős oldala a kiélezettség, a szabatosság, a határozottság, néha szegényesnek hat leegyszerüsitett sematizmu-

sával és fárasztónak racionalisztikusságával. Olykor jogunkban áll megkívánni a müvészettől az érzelmek és élmények egész teljességét s bonyolultságát, amelynek kifejezésére képes..." (19)

A honfoglalás neheze azonban még csak a többé-kevésbé sikeresnek tekinthető kiállitási szereplések után következett. Uitz Moszkvába érkezésekor alkalmazást kérő levéllel fordult a VHUTEIN-hez, az akkori képző- és iparmüvészeti főiskolához és a tanintézet főhatóságához. Az 1926. november 15-ről datálódó kérelemmel párhuzamosan levélváltás történt Lunacsarszkij és Novickij, a főiskola rektora közt, s az utóbbi 1926. november 24-én közölte a népbiztossal Uitz tanárként való meghivását. Az ügy azonban ezzel még korántsem volt elintézve, az Uitz rézkarcoktatói müködésének szinhelyéül kiszemelt poligráfiai fakultás ugyanis, a tanári kar elégséges voltára, a diákok tulterheltségére hivatkozva, elutasitotta az ajánlkozást. A főiskola vezetése ekkor, más kiut nem lévén, fakultásokhoz nem tartozó, névleges állást kreált Uitznak, s 1927. március 15-én kinevezte a forradalmi plakát mühelyének vezetőjévé, visszamenőleg, 1926. december 6-tól biztositva számára a professzori cimet és fizetést. (20)

A nemzetközi hirü VHUTEMASZ (VHUTEIN-nek 1926-tól nevezték) 1920-ban jött létre, az első és második állami szabad képzőmüvészeti mühely egyesitésével, az alapitó okmányt a Népbiztosok Tanácsának elnöke, Lenin irta alá. A főiskola oktatási rendszere előkészitő kurzusból és nyolc fakultásból – épitészeti, szobrászati, poligráfiai, textil-, kerámiai, famegmunkáló, fémmegmunkáló és festészeti – épült fel, s az akadémiai hierarchiával szemben a tiszta és alkalmazott müvészeti ágak egyenjoguságát hangsulyozta. A szemléleti és módszertani ujszerüség elsősorban az alapkurzusban demostrálódott, ahol a hallgatók két évig sajátitották el a társadalomtudományok és a müvészeti kultura alapfogalmait, megismerkedtek a rajz és festés, a szin és faktura, a tér és tömeg, a perspektiva és anatómia problémáival. A képzés alapelvét a pedagógiai reform egyik résztvevője, Kandinszkij igy fogalmazta meg: "Amit semmiképpen sem szabad tanitani az iskolákban – ez a müvészeti irányzat és stilus. Az iskola feladata megmutatni az utat, kézbe adni az eszközöket, a cél megtalálása pedig és természetesen az eredmények elérése már a müvészi személyiség feladata..." (21)

Az alapkurzus a VHUTEMASZ-ban jóval bonyolultabb jelenség, mint a Bauhausban, nemcsak egy-két jelentős müvészi személyiség, hanem egy nagy oktatói kollektiva kezenyomát viseli magán, amelyben majdnem mindenkinek megvan a maga kialakult pedagógiai rendszere. Meghatározó erő azonban e sokféleségben is a müvészképzés objektiv, tudományos alapjainak megteremtésére való törekvés, a tizes évek müvészi eredményeinek teoretikus általánositása. A szaktárgyak vezetői: a kor épitészetének és avantgard müvészetének kiemelkedő képviselői, szinkonstrukcióval Vesznyin és Popova, térkonstrukcióval Ladovszkij, grafikai konstrukcióval Rodcsenko és Jefimov, térfogat-konstrukcióval Lavinszkij foglalkozik. Az elnevezések már önmagukban is mutatják a konstruktivista világszemlélet befolyását.

Az alapkurzus végén a növendékek specializálódni kezdtek, majd a választott fakultáson folytatták tovább tanulmányaikat. Ezek pedagógiáját nemegyszer az előkészitő fakultásétól eltérő elvek, a rajtuk oktató kiemelkedő müvészi személyiségek befolyása határozta meg. Ilyen vonzó, szinező erővel hatott például Favorszkij jelenléte a grafikai fakultáson és Ladovszkij pszichoanalitikus mód-

szere az építészetin. Egymással szembenálló müvészeti elképzelések és stilusirányzatok vetélkedése nyomta rá bélyegét a festészeti fakultásra is. A VHUTEMASZ-ban még uralkodott a futuristák befolyása, vezető szerpet játszottak a hagyományos müfajokat tagadó konstruktivisták, amikor itt már elkezdődött a realista ellenakció. Mintegy 150 diák, a tanárok egy csoportjának – Konyenkov, Koncsalovszkij, Maskov, Kuznyecov – támogatásával fellázadt, s a kulturális népbiztosság képzőművészeti osztálya és a rektorátus ellenében távozásra kényszeritett egy sor oktatót.

Állandóan konfliktusokat okoztak az ellentétes törekvések az egyes fakultások között is. A festészeti kar tanárainak többsége például az alapkurzus reformját, a hagyományos oktatási rendszer visszaállitását követelte, az alkalmazott művészeti fakultások nem egy vezetője viszont hegemóniára tört, s az ipari formatervezésnek kivánta alárendelni az egész intézetet. Ebben a kritikus helyzetben fontos egyensulyozó szerepet töltött be Favorszkij, aki 1923–1926 közt volt az intézet rektora. Nem áldozta fel az alapkurzust, sőt ellenkezőleg a pedagógiai reform addigi megnyilvánulásait meghatározott rendszerré ötvözte, de a tradicionális müfajokat is megvédte a likvidálásukra törőkkel szemben.

1924-ben megkisérelték az alapkurzus rendszerét az egész intézetre kiterjeszteni, három fakultást létesitettek: szin-sik- (grafikai, festészeti, textil-részleg), térfogat- (szobrászat, kerámia) és tér- (épitészet, fém- és fafeldolgozás) problémákkal foglalkozót. Az uj felosztás azonban teljesen formálisnak bizonyult. 1926-ban viszont kettőről egy évre csökkentették az alapkurzus képzési idejét. Az 1923 után felvett hallgatók ugyanis már nem rendelkeztek megfelelő előképzettséggel, meg kellett őket tanitani rajzolni, s ezt a feladatot az esti munkás-fakultás, a "rabfak" nem tudta egyedül ellátni. Az átszervezés eredményeként az általános képzés aránya ugrásszerüen csökkent, a specializálódás már a második félévben megkezdődött. "Mint a történelem megmutatta, ez az iskola végét jelentette. Amikor az alapkurzus, amely összekapcsolta a sokféle fakultást ... meggyengült, az intézet mechanikusan kezdett szétesni. A huszas évek végén az egyes fakultások már egyre inkább önálló intézményekre emlékeztettek." (22)

A szervezeti és személyi változások jegyében ült össze 1926. november 22-én a festészeti fakultás konferenciája. Az uj vezetés Novickij rektorral az élen s a diákság egy részének támogatásával, a VHUTEMASZ programjának megváltoztatását tüzte ki célul. (23) Az oktatás eszmei-politikai tartalma került előtérbe, a hallgatók az ideológiai és társadalomtudományi tárgyak arányának növelését követelték, ezen az uton látva hamarabb megvalósithatónak a szemük előtt lebegő nagy tematikus feladatokat. A tanárok jó része viszont, élükön a tekintélyes professzorokkal – Falk, Sterenberg, Maskov, Kuznyecov – a mesterségbeli szempontokat hangsulyozta, rámutatott a növendékek gyenge képzettségére, s lehetetlennek tartotta célkitüzéseik kivitelét a rövid tanulmányi idő alatt.

Az oktatás rendszerének átalakitását a művészet funkciójának utilitáris-pragmatikus felfogása, a proletkulttól örökölt és a RAPP által ujraélesztett szektás, torz leszükités motiválta. "A festészeti fakultás nem a zsenialitásra teszi a hangsulyt. Fő cél: társadalmilag hasznos, átlagmüvészt nevelni, aki aktivan részt vesz a szocialista épitésben" (24) – jelentette ki Novickij, s ál-

talában vett müvészek helyett, specialistákat követelt, táblaképfestőt, rajztanárt, monumentalistát, dekorátort, klubvezetőt és restaurátort, aki müvészi tudásával a gyakorlati élet politikai, agitációs és termelési feladatait szolgálja. A professzori kar növekvő ellenállásának ellenére is az uj célkitüzések fokról fokra megvalósulnak, keresztülvitelük fő eszköze a folyamatos termelési gyakorlatnak és az oktatás kollektiv módszerének a bevezetése.

Hivei a folyamatos, tehát a tanulmányi időszakban is folytatott termelési gyakorlatot a proletariátussal és az osztályharccal, a szocialista épitéssel és a mindennapi élettel való közvetlen kapcsolat miatt tartották hasznosnak. Ezzel a korábbi képzés egyoldalusságát kivánták ellensulyozni, ahol a diákok csak formai ismereteket kaptak, de nem tanulták meg, hogyan kell azokat a való életben alkalmazni. A vállalkozás azonban végsősoron csődöt mondott, mert a müvészeknek a termelésben, a mindennapi életben való résztvételéhez hiányoztak a megfelelő feltételek, s tevékenységük jelszavak és plakátok készitésére, kampányok és ünnepek dekorációjára korlátozódott. Le akarták küzdeni a müvészi forma tulértékelését, de észrevétlenül a ló másik oldalára csusztak át, megrenditették az oktatás szervezettségét, aláásták a szakmai munka és a tanárok tekintélyét.

Az AHRR és a konzervativ müvészet képviselői, akik a VHUTEIN-ben még mindig a formalizmus fellegvárát látták, üdvözölték a változásokat. "Nagy előrehaladás figyelhető meg a VHUTEIN legelesettebb területén – a táblaképfestő részlegben. Lehetetlen nem üdvözölni például az egyéni mütermek rendszerének tanszékekkel való felváltását, amely először ad reális lehetőséget az oktatás egységes módszerének uralomra juttatására. Különösen figyelemre méltó a kompoziciós tanszék felállitása, amelynek vezetésére Uitz Béla személyében szerencsés jelöltet is sikerült találni" (25) – irja Roginszkaja, aki nem is olyan régen még fenntartásait hangoztatta a Ludditák alkotójával szemben. De hasonló hangot üt meg a Kommunista Akadémia 1929-es évkönyve is, amin már kevésbé lehet csodálkozni, mert ott Mácza János Uitzcéhoz hasonló nézetei jutnak szóhoz. "A VHUTEIN felső rétegét egészében a régi individualista elvek motiválják. A fakultások elszigetelődtek egymástól. A festészeti karon a formalista esztéticizmus és a szigoruan elkülönült egyéni mütermek rendszere uralkodik. Csak az utóbbi időben észlelhető valami változás, ami az intézmény egészségesebbé válásával biztat." (26)

A Káró Bubi csoport egykori tagjai, a festői realizmus képviselői az oktatás magas szakmai-mesterségbeli szinvonalát képviselik, de egyre inkább háttérbe szorulnak. Hajdan, a konstruktivizmus és futurizmus elleni harcok idején megvédték a táblakép-festészetet, elüldözték az intézetből Malevicset, Kandinszkijt és Kljunt, most ők maguk kényszerülnek távozásra. "A festészeti fakultást csőd fenyegeti. A professzori kar dezertál. Sürgős intézkedések szükségesek" – huzza meg a vészharangot Novickij, szomoruan konstatálva, hogy elment Koncsalovszkij, Maskov és Falk, s készülődik a távozásra Kuznyecov és Sterenberg. "Ki marad a festészeti fakultáson a nagy mesterek közül?" – hangzik a megkésett kérdés, s a válasz pálcát tör a fakultás jövője felett: "Bárhogy is vélekedtünk az általuk képviselt irányzatokról, el kell ismernünk, hogy hatalmas mesterek. Nagy festők nélkül pedig a festészeti fakultás nem létezhet." (27)

A saját sirját ásó VHUTEIN bomlasztó feszültségü utolsó éveit élte végig Uitz is. Visszaemlékezései szerint a munkát – a nyilván csak papiron létező forradalmi plakát-mühely vezetését –, amely nem volt szive szerint való, egy évig fel sem vette. Nevével 1928 végén a festészeti fakultás iratanyagában találkozunk, amikoris a dékáni tanács a dekorációs részleg docenseként való alkalmazását tárgyalja. Megismétlődik a két évvel korábbi helyzet, a tantárgyi bizottság elutasitja kérelmét. Rektori nyomásra magasabb szinten ujra foglalkoznak vele, de akkor is csak a dékán, Szergej Geraszimov ellenében sikerül a kinevezést elfogadtatni. (28)

Uitz közkatonája, majd – dékánná választása után (1929. május 30.) – kiemelt végrehajtója a csődhöz vezető uj pedagógiai elképzeléseknek. Szerepe ellentmondásos, személyes felelőssége nem csekély. Meggyőződéses hive a vezércikk-témák megfestésének, az oktatás kollektiv rendszerének, s e tekintetben élvezi a felső vezetés és a diákság egy részének bizalmát. A müvészképzés és az alkotó munka politikussá tétele során azonban a szakmai feladatokat sem akarja szem elől téveszteni. A felbomlással fenyegető belső helyzet megszilárditására, a tanszéki rendszer bevezetésére, az egyéni mütermek felszámolására törekszik, elsősorban a kompoziciós tanszék és a diplomamunkák ügyét viselve szivén. (29) Ehhez viszont tanártársai támogatását, akik számára az oktatás individuális módszerének felszámolása nemcsak pedagógiai, hanem létkérdés is, nem tudja megnyerni. A vele szemben kezdettől fogva meglevő bizalmatlanság esetenként gyülölködéssé fajul, kisszerü, légkört mérgező intrikákba torkollik. Az állandó feszültséget nem birja tovább, néhány hónappal megválasztása után benyujtja lemondását. Ennek indokolásában minden probléma és sérelem emlitésre kerül.

"Megrendült egészséggel kezdtem el dolgozni a VHUTEIN-ben – irja Uitz. – Állapotom a közben eltelt évek során nem javult. Az 1928–29-es tanévben nem hogy a szabadságomat nem tudtam kivenni, de még pihenőnapjaim se voltak. Ezért most teljesen alkalmatlannak érzem magam arra, hogy a fakultáson kialakult körülmények közepette vállaljam a VHUTEIN-ben rám háruló megterhelést." (30) Az egészségügyi problémák mellett szóba kerülnek az adminisztrációs nehézségek is, főként pedig a fakultás átszervezését kisérő szakadatlan belső harc. Uitz ezt a küzdelmet két ellentétes osztálytartalmu müvészetfelfogás szembenállásaként fogja fel. Az egyik vonal tudatosan vállalja az osztályharcot, a müvészeti gyakorlatban, a klubokban végzett munkában, az épitészettel való kapcsolatában, a másik viszont, amit a "régi, impresszionisztikus tanári kar" képvisel, a "tiszta festészetért" harcol, az öncélu csendéletekért és tájakért. Ebben a saját maga által is végsőkig élezett szituációban, Uitz olykor teljesen elszigetelődik, még a pártsejt – "polgári tendenciákkal békülékeny" – tagjainak támogatására sem számithat.

Személyes áldozatvállalása és a jó szervezési elképzelések hitelét balosszektás torzulások kérdőjelezik meg. Bár Uitz a tiszta festőiséggel szemben a kompozició szerepét hangsulyozva, tartalmas oktatási-müvészeti célt tüz maga elé, ennek realizálásakor belebukik a rappos ideológia kliséinak mechanikus ismétlésébe, rugalmatlan, emberekre és körülményekre tekintettel nem levő alkalmazásába. Az eléje tornyosuló akadályokat – mint 1919-ben, Diktatura kell! c. cikke idején – erőszakos fellépéssel, a proletármüvészet szózsong-

lőr terminológiájával próbálja meg áthidalni. Jellegzetes e tekintetben a diplomamunkákkal kapcsolatos tevékenysége, amit eleve a kollektiv szellem és az aktuális politikai tematika jegyében szervezett meg. Ennek megfelelően a megitélés szinte kizárólagos szempontjává a témaválasztás válik. "A kiállitás megmutatta – fogalmazza meg véleményét Uitz a végzősök munkájáról a VHUTEIN ujságjában –, hogy a diplomázók egy része az osztálytartalmat, az osztályharcot választotta, egy másik – a testkulturát, a turizmust – "általában". Egy részük nyiltan proletár osztálytartalommal lépett fel, a másik rész viszont, ugy véli – a tartalom "osztály feletti", s nem látja, hogy ez az "általában vett" tartalom – régi polgári jelszó, amellyel a burzsoázia az osztályharcot igyekszik eltussolni." (31)

Az 1929-es vizsgakiállitáson különösen az évfolyam egyik legtehetségesebb növendéke, Vagramjan hallgató munkája körül robbant ki heves vita. A képet nem ismerjük, reprodukció hiján, álljon itt egy korabeli folyóirat gunyoros, tendenciózus leirása: "Középkori tipusu szüz, kopjával kezében, vállán átvetett vörös türülközővel, a háttérben misztikus táj – mindez komor, sötét tónusokkal a győzelmet kivánja ábrázolni... Valószinüleg a győzelmet általában, az osztály feletti, az általános emberi győzelmet?" (32)

Vagramjan müvét Mihail Lifsic, a történelmi materializmus fiatal tanára vette védelembe, egy Zetkin által lejegyzett Lenin mondásra – nem szabad elfordulni a széptől csak azért, mert régi, és lelkesedni érte, mert uj – hivatkozva. Uitz azzal torkolta le Lifsicet, hogy összekeveri Lenint és Zetkint, elferditi az osztályharc kérdését a müvészetben, s terjedelmes idézettel demonstrálta Lenin véleményét a müvészet abszolut szabadságáról. Miután mindenki ellenük lépett fel, Lifsic és Vagramjan önkritikát gyakorolt. Lifsic elismerte, hogy nem jól választotta meg az alkalmat a forradalmi tematika felületes, vulgarizáló felfogása elleni felszólalásra. (33) A történet azonban Uitz visszaemlékezése szerint nem ezzel végződött, a szép akt festője panaszt tett Lunacsarszkijnál, s őt elmarasztalták erőszakos fellépése miatt.

A rappos szemlélet káros befolyása nemcsak a diákokkal szemben jutott érvényre, akiket nagyon könnyen minősitettek társadalomellenes vagy osztályidegen elemnek, s tagadták meg tőlük a müvészi diplomát, hanem a tanárokkal szemben is. Uitz például, osztályozva a meglevő tanári kart és a felvételre számba jöhetőket, tervet készitett a fakultás kommunista jellegének erősitésére. Szempontjai egészen egyszerüek voltak, nemigen vesződött a pedagógiai munka és a müvészi teljesitmény differenciált megitélésével, megelégedett néhány politikai kategóriával: párttag, párton kivüli, szimpatizáns, liberális. s táblázata végén statisztikai adatokban összegezte az arányokat. A hierarchia csucsára önmaga került mint az osztálymüvészet hive, mig Szergej Geraszimov szimpatizánsnak minősült, Maskov, Sterenberg, Isztomin az osztály feletti müvészet képviselőjének, Kardovszkij, Favorszkij és Kuznyecov a tetejére még liberálisnak is. A professzorjelöltek névsora imponáló, a sort Dejneka nyitja meg, de szerepel benne Pavlenko, Bojcsuk, Moor s ismert külföldi mesterek, Grosz, Masereel is. A már emlitett osztályozási szempontok alkalmazásából igen fura dolgok kerekedtek ki, Masereel például, "a világszerte ismert kispolgári forradalmár müvész" az osztálymüvészet és az osztály feletti müvészet rublikájába is kapott egy keresztet. (34)

Uitz lemondását ugyan 1929 őszén nem fogadták el, de már igy sem volt sok ideje hátra a festészeti fakultás dékáni posztján, mert 1930. március 30-án határozat született a VHUTEIN átszervezéséről. Egyes fakultások önálló intézményként müködtek tovább, másokat felszámoltak, illetve beolvasztottak a leningrádi társintézetbe. Uitz a festészeti fakultás likvidálásában nem vett részt, három hónapos betegszabadságot kapott tönkrement gyomra, idegei és tüdeje kezelésére. (35)

A VHUTEIN alkalmazásában töltött négy év alatt hagyományos értelemben vett alkotómunkát nem végzett, képeket nem festett, grafikákat nem készitett. Fentebb idézett lemondó-levele erre nézve a következő magyarázattal szolgál: "... teljesen rendellenesnek érzem a helyzetemet, mint gyakorló müvész is. Nemzetközileg elismerten érkeztem a Szovjetunióba. Mióta a VHUTEIN-ben dolgozom, saját müvészi gyakorlatom folytatására (ami alapvető feladatom) nincs semmi lehetőségem." (36) Nyilván elsősorban tulterheltségére céloz ezzel, ami 1928 végétől, a festészeti fakultásra való kerülésétől kezdve, elfogadható mentségnek tünik. De mi töltötte ki az idejét korábban? A kérdésre két kiegészitő tevékenység, a Gorkij-kulturparkban és az ünnepi dekorációk terén végzett munka adhatja meg részben a választ.

A Gorkij-kulturpark 1928-ban nyilt meg. Kezdetben 28 hektáron müködött, de 1930-ban már 320 hektárra nőtt területe, nemcsak a volt Mezőgazdasági Kiállitást foglalva magába, hanem a Golicin és Nyeszkucsnij-kertet és a Leninhegy jó részét is. A park a Mezőgazdasági Kiállitástól örökölte épületeinek többségét, s ezeket alakitotta át saját céljaira. Két szinház, mozi és étterem, pavilonok és sportpályák, gyermekjátszóterek és csónakkikötők, strand és uszóiskola a Moszkva folyó partján szerepelt többek közt létesitményei sorában. A parktervezést ebben az időszakban, nemcsak itt, hanem máshol is, rendkivüli gigantománia jellemezte, aminek jelenlétét az egykoru szakirodalom is határozottan érzékelte. Természetesnek számitott, hogy néhányezer hektáros területet keritsenek el park gyanánt, grandiózus mezőket, extraszéles utakat és tereket s néhány százezer embert befogadó tribünöket tervezzenek a tömegmegmozdulások lebonyolitására. (37)

A komplex funkcióju kulturpark kialakitásának gondolatát tulajdonképpen Kraszin, a Lenin emlékének megörökitésére létrehozott bizottság elnöke vetette fel, még a huszas évek derekán: "Ugy gondolom, nemcsak egy Lenin-muzeumot kellene épitenünk a Veréb-hegyen, hanem valami jóval grandiózusabbat, valami hasonlót a régi Görögország ‚gimnáziumaihoz'. Ez a Leninről elnevezett palota a muzeumon kivül könyvtárat is foglalna magába olvasótermekkel s előadótermeket, koncerttermeket stb., Lenin-intézetet, sportpályákat, medencéket, uszóiskolákat, jachtklubokat és mindent általában, ami a sporthoz és a testkultúrához hozzátartozik, ami iránt annyira érdeklődött és amit annyira szeretett Vlagyimir Iljics. A teraszról és a létesitmények területéről kilátás nyilik majd a Moszkva folyóra, ezen a Vlagyimir Iljicsnek szentelt helyen pihennek majd, s ülik meg ünnepeiket Moszkva dolgozói." (38)

Kraszin elképzelése végül is nem Lenin-emlékhelyként, hanem Gorkij-kulturparkként valósult meg, ahol a kezdeti időszakban nem annyira a pihenés és kultura, mint inkább a politika és az agitáció szempontjai domináltak. A tulajdonképpeni vidámpark hatalmas propaganda-központ formáját öltötte magára. "Nem

volt egyetlen a párt által felvetett politikai kérdés sem – irja egy korabeli ismertetés –, amely ne játszott volna szerepet a park tömegrendezvényeiben, kulturális-felvilágositó munkájában... Harc az ipari-pénzügyi terv teljesitéséért, a kulákságnak mint osztálynak a likvidálása a mezőgazdaság kollektivizálása alapján, az iparositás, a nemzetközi forradalmi mozgalom, az ország védelme..." (39) 1930-tól kezdve különösen az utóbbi téma került előtérbe. A katonai részleg a honvédelmi szövetséggel, az OSZOAVIAHIM-mal karöltve, amelynek Uitz is tagja volt, kiállitásokat, rendezvényeket szervezett, muzeumot, olvasótermet, céllövöldét, légibázist, katonai kiképzőközpontot és gyakorló teret tartott fenn.

Az agitációs munka kedvelt formái voltak a tematikus tömegjelenetek. Abban az akcióban például, amelyet 1930-ban rendeztek a XVI. pártkongresszus tiszteletére, ötezren vettek részt, ötven ezer néző előtt, müvészek, tüzszerészek, sportolók, lovasok, amatőr körök tagjai. A gyüléseket és felvonulásokat is szinháziasitották, a beszédek müvészi és sportbetétekkel váltakoztak, a passziv nézőközönséget igy kivánták aktiv résztvevőkké változtatni. A müvészek nemcsak a sokféle gyakorlati feladat megoldásában kaptak szerepet, környezetalakitóként, dekorátorként vagy éppen szervezőként, a park kiállitóterme a közönséggel való kapcsolatba kerülés hagyományos formáját is biztositotta számukra. Az első kiállitást, nyomban a park megnyitásakor a moszkvai dekorációs müvészek társasága rendezte, szinpadi, klub- és városdekorációkat, kosztümterveket, belsőépitészeti terveket mutatva be.

Uitz visszaemlékezései szerint, 1930 novemberéig, a Forradalmi Müvészek Nemzetközi Irodájának megalakulásáig, a park müvészeti vezetőjeként dolgozott. Utóda az ismert konstruktivista grafikus és szinpadi dekorátor Sztenberg-fivérek egyike, majd Tóth Viktor, a VHUTEIN magyar származásu rektorhelyettese, az előkészitő fakultás vezetője volt e tisztségben. A kulturparkban végzett munkájának fő célját Uitz igy határozta meg: "A kultura és pihenés parkja kezdetben valamiféle lunaparkhoz hasonlóra sikeredett. Én személyesen sokat tettem azért, hogy más karaktert kapjon és hogy a parkok kérdése napirendre kerüljön: a burzsoá parkkal szembe kell állitani a szocialista parkot." (40)

Teoretikus hajlamaihoz hiven Uitzot ezidőtájt a parktörténet kérdései kezdték el foglalkoztatni. "Könyvet irtam a parkok fejlődéséről – Egyiptomtól Görögországon és a reneszánszon keresztül, az angol parkokig, valamint a szocialista kultura és pihenés parkjainak alapelveiről. A munka befejezetlen maradt" – emliti meg Önéletrajzában. (41) Egy másik forrás szerint 16 parkelemzést készitett. (42) A parktervezés és létesités problémáinak elméleti, történeti megközelitése másoknál is megtalálható ekkoriban. A Sztroityelsztvo Moszkvü cimü épitészeti folyóirat egyik 1929-es száma ismerteti M. Mazmanjannak, a VHUTEIN épitészeti kara végző hallgatójának fejtegetéseit, aki diplomamunkájának magyarázó szövegében a parktervezés történelmi fejlődésének sémáját kivánja megfogalmazni, Uitzhoz hasonlóan igen szoros, mondhatni direkt összefüggéseket tételezve fel müvészet és társadalom, park és ideológia közt. (43)

A VHUTEIN növendékei egyébként is igen aktiv szerepet játszottak a park agitációs, dekorációs munkájában. Nevükhöz füződik egy uj propagandaforma, a teherautókra szerelt tematikus-politikai karnevál meghonositása. Moszkvában 1929 nyarán a Gorkij-kulturparkban jelent meg először a hatalmas politikai

témáju bábuk menete, amelyeket egyesével vagy csoportosan helyeztek el a szállitóeszközökön. (44) Uitz müvészi és szervező szerepét az effajta vállalkozásokban ma már nem tudjuk egzaktan tisztázni. A Gorkij kulturparkban végzett gyakorlati tevékenységéről egyetlen konkrét információnk van: Flora Szevortjánnak, a festészeti fakultás egykori növendékének visszaemlékezései szerint spirális csuszdát tervezett a gyermekek szórakoztatására.

"A Spirális lejtő – irja egy korabeli ismertetés – 18 méter magas torony, amelyet négy sima vályu-spirál övez, ezen ereszkedhetnek le a vállalkozószellemüek, kis szőnyegre ülve. A torony tetejéről kilátás nyilik a park egész területére." (45) Egy forrásértékü kiadvány elhalványult illusztrációt közöl az épitményről: a hengeres formáju tornyot az idézett leirásnak megfelelően spirálisan emelkedő mellvéd veszi körül, felül pedig tetővel boritott kilátótér látható. (46) Az időközben lebontott fakonstrukcióról a Moszkva története cimü sokkötetes kézikönyv is publikál egy más beállitásu, 1930-ra datált fényképet. (47) Az eltérő képaláirás – Ejtőernyős torony – és a kilátórész megoldásának a két felvételen megfigyelhető különbségei (szabad fémkorlát, ejtőernyős leugróhelynek kiképzett lapostető fémlétrával, merevitő kötéllel az egyik változaton, falszerü mellvéd, kuptető a másikon), nem zárják ki az azonosságot, inkább a Szevortján által is emlitett különböző funkcióju használatra, s a két felvétel készitése közti időben ennek megfelelően végrehajtott átalakitásra utalnak.

A III. Internacionálé tornyának tatlini terve szinte divatot teremtett a Szovjetunióban, a huszas években egymás után jelentek meg a spirális szerkezetü emlékmü-elképzelések (A 26 bakui komiszár emlékmüve 1923, Lenin-emlékmü és forradalmi mauzóleum terve 1924, Kolombusz-emlékmüterv 129 stb.), Uitz a maga Spirális lejtőjében az orosz konstruktivizmusnak ezt a kedvelt, erősen szimbolikus töltésü motivumát egy teljesen hétköznapi, praktikus feladat megoldására használta fel, s ennyiben talán inkább kapcsolódott az olyan anyag- és konstrukciócentrikus előképekhez, mint Moholy-Nagy 1921-es Nikkel szobra és 1922-es kinetikus rendszer terve.

A szovjet hatalom 10. évfordulójára megalkottam Októberi ünnep cimü munkámat a szokolnyiki kerületben. 1928-ban megalkottam a városi szovjet ujjávalasztásához egy kompoziciót. Sokat dolgoztam a forradalmi ünnepek ábrázolásán" – irja Uitz magyarul publikált önéletrajzában. (48) Máshol viszont arról beszél, hogy 1928-ban a tanácsi választások alkalmából egész Moszkvát dekorálta. (49) Egy korabeli ujságban összesen harminc ilyen vállalkozásról tesz említést, s ez a szám önmagában is mutatja, milyen jelentős szerepet játszottak a müvészetnek a mindennapi gyakorlatban való hasznositását követelő VHUTEIN növendékek és oktatók a sok energiát és türelmet igénylő agitációs munkában. (50)

Az ünnepi dekorációkészités ekkor már jelentős hagyományokkal rendelkezett a Szovjetunióban. (51) Az agitációs müvészet különféle megnyilvánulásai közvetlenül a forradalom után, a megszerzett hatalom védelmére berendezkedő hadikommunizmus idején élték virágkorukat. A forradalmi ünnepek tiszteletére rendezett népünnepélyek, felvonulások és karneválok szokása az 1918-i első szabad május elsejétől kezdve honosodott meg, s különösen az év novemberében kapott igen emlékezetes formátumot. A dekorációs munkához formai előképekkel a megdöntött cári hatalom ünnepségei (Pétervár alapitásának kétszázadik

jubileuma 1903-ban, a Romanov-ház fennállásának háromszázadik évfordulója 1913-ban) szolgáltak, mig az eszmei párhuzamot a francia forradalom és a párizsi kommün népünnepélyei adták.

1918 és 1920 közt javarészt a hagyományos dekorációs eszközök domináltak, s Pétervár e tekintetben még konzervativabb volt, mint Moszkva, mert ott laktak a régi grafikai iskola, az akadémizmus képviselői. Mellettük azonban jelentkeztek olyan müvészek is, akik hátat forditottak a szokványos megoldásoknak, s a vizuális-szemléletes agitáció addig ismeretlen, absztrakt-szimbolikus lehetőségeit aknázták ki. Leghatározottabban Nathan Altman képviselte ezt a törekvést, aki a kinyilvánitandó uj életérzés jegyében geometrikus kulisszákkal fedte le a Palota tér történelmi formáit, a mult épitészeti szimbólumát, a Sándor-oszlopot, s ragyogó szinekkel, világos zölddel, sárgával, naranccsal és kékkel rázta fel a komor téglavörösbe merülő tér bágyadt hangulatát.

A korai időszak absztrakt szimbólumait és tradicionális allegóriáit a békés épités éveiben a termeléshez, a munkasikerekhez kapcsolódó összeállitások, speciális ipari emblematika váltották fel. Diagrammok, tervsémák jelentek meg az utcákon, s a szatirikus politikai plakátok, pannók, bábuk (bürokraták, kulákok, részegeskedők) mellett a gyárak többnyire termékeiket mutatták be, például a hazai ipar büszkeségét, az otthon gyártott traktort. Az iparositás jelszava az architektonikus és technikai formáknak kedvezett, nem véletlen, hogy a huszas évek végének és a harmincas évek elejének ünnepi dekorációiban jelentős szerepet kaptak az épitészeti konstruktivizmus kiemelkedő képviselői.

Ezekben az években különösen az 1917-es forradalom tizedik évfordulójáról való megemlékezés emelkedett ki nagy ünnepélyességével. "Október tizedik évfordulójának megünneplése – irja az egyik szemtanu – képzőmüvészeti megformálásában mintegy összegzését adja annak az utnak, amit az elmult tiz év alatt a népünnepélyek dekorációjában résztvevő müvészet megtett, céltudatosságával, politikai irányzatosságával viszont már teljesen ahhoz az uj korszakhoz kapcsolódik, ami a következő 1928-as évben kezdődik el." (52) A korábbi ünnepi dekorációk már müvészi tradicióvá vált eszközei mellett az uj tendenciák elsősorban az ünnepségek megszervezésében, az irányitás egyre erősödő központi jellegében jelentkeztek. Nemcsak a politikai irányelveket szabták meg, hanem részletekbe menően kidolgozták az egész dekoráció tematikáját is, kerületekre, intézményekre, sőt egyes objektumokra lebontva.

Kortársak visszaemlékezései szerint, Uitz, Tóth Viktorral együtt, a huszas évek végén és a harmincas évek elején tagja volt azoknak a bizottságoknak, amelyek az ünnepek lebonyolitásával és a városkép kialakitásával foglalkoztak. Az ő révükön kapcsolódtak be a munkába a VHUTEIN hallgatói. Kezdeményezésüket Mácza János 1929-ben igy regisztrálja: "Először Október tizedik évfordulójára szerveződött kollektiva, amely magára vállalta a szokolnyiki kerület dekorációját. A vezetők Uitz, Tóth és Lamcov épitész voltak. Mint az első kisérletek általában, ez sem adott ragyogó eredményeket. De megmutatta az utat, amelyen haladni kell, s nyilvánvalóvá tette, hogy az ilyenfajta kollektiv munka életképes." (53)

Ugyancsak Mácza egyik irása – a Pecsaty i revoljucia fentebb már ismertett cikke – őrizte meg számunkra Uitz dekorációs tevékenységének egy fontos dokumentumát. A reprodukción szónoki emelvény makettje látható 1927-ből. A cö-

löpszerü, massziv tartógerendákon egyszerü fakonstrukció nyugszik, amely egymás fölé rakott, egyre kisebbedő négyzetekből és téglalapokból épül fel. Uitz a tektonikus elemek tömbszerüségét, nehézkességét könnyed geometrikus tagozatokkal – egymást keresztező lécekkel, lebegni látszó feljárattal, áttört létrával – igyekezett feloldani. Ezáltal azonban az emelvény önmagában véve logikus szerkezete konstruktivisztikus, funkcionálisan nem indokolt maszkot öltött magára, vizuális megjelenése pedig tulságosan bonyolulttá vált.

A városok arculatának kampányszerü, ünnepi átformálása után a harmincas években a hétköznapi városkép alakitásának kérdései kerültek előtérbe. Moszkva általános rekonstrukcióját Hannes Meyer, a Bauhaus Szovjetunióban letelepedett vezetője irányitotta, s ennek kapcsán mint részfeladat vetődött fel az utcák és terek egységes, meghatározott rendszer szerint való kifestésének gondolata. Liszickij ehhez kapcsolódva a kirakatrendezés tematikus-agitációs jellegü megtervezését is javasolta, olymódon, hogy az utca minden kirakata egységes kiállitást alkosson.

A városfestési kisérletek 1931-ben kezdődtek el, Moszkva öt ütőerét, az Arbatot, a Tverszkaját, a Petrovkát, a Kuznyeckij Mosztot és a Dzserzsinszkij utcát jelölték ki szintérül, s a munkák irányitásával ismert müvészeket biztak meg. A tervezés során különféle elképzelések jelentkeztek, a Sztenberg-fivérek például egyforma szürkével akarták kifesteni a házakat, csak az utcakereszteződéseket emelve ki más szinnel. A munkálatok második és harmadik fázisában Moszkva tizenkét legforgalmasabb utcájának kifestését irányozták elő. Valamelyik kisérleti szakaszban Uitz is részt vett, visszaemlékezések szerint az Arbat tér ujrafestésének megtervezésével bizták meg. A város kifestésének általános terve, amint erről Tóth Viktor cikkéből értesülünk, végül is 1933-ban készült el. Ekkor körülbelül kétezer épületet festettek ki, kiemelve a főutvonalakat, a kulcsfontosságu utkereszteződéseket és a középületeket. A müvészi elképzelések és a megvalósitás közt azonban szakadék tátongott a rossz minőségü festékek, a szakmunkás hiány, a rossz szervezés miatt. Minthogy nem egész negyedeket és épületegyütteseket festettek ki, a tatarozatlan házak is csökkentették a hatást. (54)

Uitz a pedagógiai és dekorációs munka mellett kivette a részét a huszas évek müvészeti életének csoportküzdelmeiből is. Ezeknek a belső harcoknak átfogó feltérképezésével ugyan még adósunk a szovjet müvészettörténeti irodalom, de a részpublikációk és a többé-kevésbé hozzáférhető dokumentumok már lehetővé teszik egy elnagyolt, sematizálásoktól nem mentes, csak a fő tendenciákra szoritkozó kép kialakitását.

A forradalom utáni első évekre a "baloldal", a futurizmus hegemonisztikus törekvései voltak jellemzők. Ez a különféle elnevezésekkel illetett avantgardista müvésztábor összetételét tekintve rendkivül heterogén, szélső pólusait olyan eltérő felfogásu személyiségek alkotják, mint Kandinszkij és Chagall az egyik oldalon, illetve Malevics és Tatlin a másikon. Október gyermekeinek tartják magukat, elsőként állnak a müvésztársadalomból a proletárforradalom mellé, s meggyőződésüket tettekkel, az agitáció és a müvészeti intézmények megszervezésével bizonyitják. A "baloldal" tehát a forradalmat választotta, a forradalom vezetői, maguk a tömegek viszont, amennyire ez a források által megörökitett tiltakozásokból megállapitható, nem érzik magukénak az avantgardot. A

petrográdi városi tanács határozata például 1919-ben, ezekre a tiltakozásokra hivatkozva, kizárja a futuristákat a május elsejei dekorációs munkákból. Moszkvában elsősorban plakátjaik miatt kapnak bírálatot, de ellenállásbe ütköznek a monumentális propaganda tervének megvalósítása terén is.

A hagyományos intelligencia, amelyik korábban várakozó álláspontra helyezkedett a forradalom támogatását illetően, egyre hangosabban hallatja szavát. Megindul a harc a kulturális pozíciókért. A küzdelemben a Központi Bizottság 1920-as, a proletkultról közzétett állásfoglalása jelenti a fordulópontot, amely néhány keményen odavetett szóval ideológiailag ellenséges törekvésként bélyegzi meg az absztrakt művészetet és a futurizmust. Az avantgard defenzivába szorul, egyre-másra veszti el pozícióit, belső, frakciós meghasonlásokban őrlődik fel. Bár adminisztratív intézkedések nem gátolják tevékenységét, szervezetei sorra felbomlanak, 1922-ben szétesik a Malevics követőit tömörítő UNOVISZ, megszünik a félabsztrakt OBMOHU. A fiatalok elfordulása tetőzi be az elszigetelődést. "Mi, egykori baloldali művészek voltunk az elsők, akik megéreztük a további analitikus-sematikus tévelygések egész talajtalanságát, mind távolabbra és távolabbra kerülését az élettől és a művészettől. Zsákutcába jutottunk..." – jelenti ki Tatlin és Malevics néhány tanitványa, s más irányba fordul. (55)

Az avantgard művészet főként elvont formáival s hagyománytagadásával hivja ki maga ellen a közvéleményt. A mozgalom körében 1918 táján igen divatosak a szélsőséges nézetek. "Holnapunk nevében elégetjük Raffaelt, leromboljuk a muzeumokat..." – irja V. Krillov proletkultos költő. "Inkább lehet sajnálni egy széttört csavart, mint a lerombolt Vaszilij Blazsennijt" – teszi hozzá Malevics. (56) Csokorba lehetne kötni még Majakovszkij, Brik és mások hasonló kijelentéseit, amelyek nem kevésbé dühös, sőt elkeseredett visszautasitásra találnak az ellentáborban.

A döntő vádpont ellenük azonban nem ez volt. "A művészetnek mindenekelőtt ideológiának kell lennie... – fogalmazta meg határozottan a követelést Lunacsarszkij –, eszközként kell szolgálnia a néptömegek emócióinak megszervezésére jelenlegi viharos mozgalmunk közepette... Az eszme-nélküliek és tárgynélküliek természetesen egyáltalán nem teremthetnek semmilyen ideológiai művészetet, semmilyen nagyméretü szobrászi vagy festészeti illusztrációját a történelem ama nagy eseményeinek, amelyeknek akartlan tanui." (57) Az ideológiai ellenvetést izlésokok is motiválták. Árulkodóan őszinte Lunacsarszkijnak a Tatlin-toronyról tett megjegyzése: "nem az egyedüli vagyok, aki elkeseredéssel látná, ha Moszkvát vagy Petrográdot a baloldali irányzat egyik legnevesebb művészének ilyen alkotásai diszitenék." (58)

A szó szerinti huszas évek, a NEP-korszak a hagyományos műfajok, az ábrázoló művészet visszatérésének kedveznek. A sorra alakuló művészeti társulások egyként hangoztatják, de sokféleképpen értelmezik a realizmus jelszavát. Az AHRR heroikus realizmusától a Káró-bubi utódok festői realizmusági ivel a skála. A példaképek sorában a peredvizsnyikek és Cézanne mellett ott találjuk a régi és ujabb orosz művészet képviselőit, de a modern, német vagy francia iskolákat is. Az alkotók többsége tudatosan társadalmi-politikai aktualitásu, problémagazdag, a forradalmi korszak életét tartalmasan megörökitő művek

létrehozására törekszik. A megvalósitás eszközei és szintjei azonban meglehetősen eltérnek egymástól.

Az AHRR kisszerü, dokumentativ jelenségfestésből indul ki, s a zsánerszerü epizódoktól peredvizsnyik dramaturgiával megoldott, pszichológizáló nagyjelenetekhez lép tovább. A fiatalokból verbuválódó OSZT, a Táblaképfestők Társasága, élén Dejnekával és Sterenberggel, már témaválasztásában is a forradalom utáni évek uj jelenségeit, modernizálódó életfelfogását állitja előtérbe, az iparosodást, a technikát, a sportot. Ennek megfelelően eszközeit is főként a huszadik századi európai festészetből meriti, s a táblaképet a plakáthoz közelitve, a részletező festői pepecselést összefogott, tömör formákkal váltja fel. Jó néhányan viszont valamiféle uj klasszikum megteremtésének az igézetében élnek. Petrov-Vodkin, Koncsalovszkij, Sevcsenko – elismert, érett mesterek mind, eltérő irányból és tartalommal közelednek a közös terminussal megjelölt célhoz. Lunacsarszkij hajlandó bennük látni a szovjet müvészet reneszánszának letéteményeseit. Az általuk járt ut azonban igen keseknynek és meredeknek bizonyult, Petrov-Vodkin eljut rajta A komiszár halála megfestéséhez, a többieknek azonban már nem sikerül hasonló összegzést alkotniuk. Ez a heroikus kép is a továbbfejlődés lehetetlenségét, a peredvizsnyik pszichológizálás gátló hatását jelzi, amit, hátat forditva a modern müvészetnek, még a legerősebb egyéniségek sem tudtak kivédeni.

Visszahatásként a táblakép, a hagyományos müvészet előretörésére, a huszas évek második felében olyan müvészeti törekvések jelentkeznek, amelyek az iparosodás jelszavát lobogójára tüző szovjet társadalomban friss lendülettel próbálják meg képviselni a Tatlinék által felvetett, de minden erőfeszitésük ellenére is veszteglő produktivista környezet- és tárgyformáló elképzeléseket. Ez az ujsütetü produktivizmus az időközben már jelentős sikereket elért konstruktivista épitészet vállaira támaszkodik, s fogékonyan magábaolvasztja a politikai agitáció, az ideológiai nevelőhatás szempontjait. Uitz müvészi hajlamai, személyes kapcsolatai révén bekapcsolódott a produktivista-agitációs müvészetet képviselő szervezetek, a Kommunista Akadémia és az Oktyabr-csoport tevékenységébe, érdemes tehát velük közelebbről is megismerkedni.

A Kommunista Akadémia 1918-ban alakult meg, kezdetben főként oktató-népmüvelő munkával foglalkozott. Jelentős kutató tevékenység szinterévé 1926-tól lett, egy sor tudományos intézetet, szekciót, bizottságot és különféle társaságokat fogva össze. A képzőmüvészeti alszekció, amely 1928 márciusában jött létre, a modern müvészet problémáinak tanulmányozásában jelölte meg feladatát. Elnöke Mácza János volt, tagjai közt az éppen Moszkvában tartózkodó Diego Rivera mellett, többek közt Uitz is szerepelt. Az alszekció 1928–29-es programjában, amint erről a Kommunista Akadémia évkönyvéből értesülhetünk, különféle aktuális müvészeti problémák megvitatása szerepelt: a képzőmüvészet és kritika polgári jelenségei, a müvészettudomány antimarxista tendenciái (Mácza előterjesztésében), a muzeumépités és az ipari formatervezés kérdései, valamint David Sterenbergnek, az OSZT elnökének beszámolója a csoport tevékenységéről. (59)

A Kommunista Akadémia egyik, a mi szempontunkból is érdekes vitáját még 1927 novemberében, a képzőmüvészeti alszekció megalakulása előtt rendezték meg. A vitainditót Mácza tartotta, AHRR, realizmus és proletármüvészet cim-

mel. "Minden müfajban megfigyelhető, hogy az AHRR dolgai nem felelnek meg a forradalom ideológiájának" – állapitotta meg Mácza az ahristák legutóbbi kiállitásairól, s "unalmas, hüvös történelmi dokumentumoknak" minősitette a portrékat, "véletlen, nem jellemző", "kispolgári szellemben megörökitett" jelenteknek az életképeket.

A Mácza által felvetett kritikai megjegyzésekhez kapcsolódott Uitz hozzászólása is, amelyet egy korabeli ujságtudósitás a következőképpen ismeretetett: "Ragyogó beszédet tartott német nyelven Uitz Béla, az ismert magyar kommunista müvész, aki átadta az egybegyülteknek Párizs és Magyarország proletár müvészeinek üdvözletét. Uitz Béla az AHRR-ban két csoportot lát, az egyik valóban keresi a forradalmi témát, mig a másik a mindennapi élet ábrázolásának ürügyén anarchisztikus tartalmu, idillikus jelenteket fest." (60)

Hasonló módon nyilvánitott véleményt Uitz az AHRR-ról 1927 novemberében, a bécsi kiadásu KMP folyóiratban, az Uj Márciusban is: "A Szövetség állandó válsággal küzd. A proletár szárny folytonos harcot viv a kispolgári "müvészet a müvészetért" irányba minduntalan visszaesők hol erősödő, hol gyengülő csoportjával". (61) Uitz cikke képet adva a szovjet müvészet fejlődésének fő tendenciáiról, legjellegzetesebb csoportjairól, nem rejti véka alá fenntartásait az OSZT-tal és a konstruktivistákkal szemben sem. Az előbbihez tartozókat a forradalmi témák felé való fordulás ellenére is alapjában véve a radikális polgárság müvészeinek tartja, akik nem engednek a müvészet "érintetlenségéből". A konstruktivisttákról már pozitivebb a véleménye őket minősiti a legérdekesebbeknek, a gyakorlati feladatok megoldásában elért eredményeik miatt.

"Minthogy a Szovjetunióban a proletárállam a termelés nagyvonalu fejlesztésének és a központositásnak előharcosa – irja –, az orosz konstruktivisták ellentétben európai kollegiákkal – nem állnak ellenségesen a proletariátussal szemben. Burzsoá gyökerük, mint fentebb emlitettük, idealista-utópikus tervezgetéseikben jut kifejeződésre. De ezen a téren is határozott javulás mutatkozik. 1917-ben még csak általánosságban dobnak fel anyag, ritmus, erő problémákat fél festői, fél épitészeti alkotásaikban. 1920-ban Tatlin egyik legerősebb tehetségük a III. Internacionálé utópikus épületének terveit készíti el. Vesznin néhány évvel később készült terve a "Munka Házá"-ról már sokkal tisztább, praktikusabb. Ma már nagy gyakorlati munkát végeznek. (Klubtervek, klubok belső berendezése, szovjetházak, minta pártsejt, helyiségek.) Különösen szép eredményt értek el egy néhány gyárépitési tervük megvalósitásával." (62) A megfogalmazásban és szemléletben egyaránt kiütköző vulgáris szociológizálás és szektás torzitás sem fedi el a lényeget, Uitz határozott, biztos orientációját a szovjet müvészet legtöbb perspektivát igérő jelenségei felé.

A képzőmüvészeti alszekció első jelentősebb rendezvényét is, amely a szovjet müvészet helyzetét és feladatait tüzte napirendjére, 1928 márciusában, a korábbi vitával kapcsolatban már emlitett kritikus hang, s a nyomában kialakuló éles polémia jellemezte. (55) A Kommunista Akadémia platformját Mácza János terjesztette elő vitainditójában. Álláspontjának lényege a meglevő irányzatok határozott birálata s a tőlük való elhatárolódás volt. A fő célpont továbbra is az AHRR, de nem kizárólagosan. Mácza fenntartásokkal fogadja a többi csoport tevékenységét is, talán csak a kubista-konstruktivista irányban haladókat méltányolja valamennyire, a müvészeti eszközök és módszerek objektiv, racionális

megközelitése miatt. A müvészet uj felfogásának kialakitását követeli, amelynek szellemében megváltoznak az egyes müfajok funkciói. A dokumentáció például a festészettől a fotóhoz kerül át, s az épitészethez mint a leginkább társadalmi jellegühöz kapcsolódnak a többi ágazatok.

A szintetikus müvészet, a szintetikus realizmus Mácza által felvetett fogalma azonban szükségképpen ködös, általánosságokban mozgó marad, hiszen még nem támaszkodhatik müvek sorából álló valódi esztétikai háttérre. Inkább csak jószándéku elképzelés, amely az alkotásokat a tömegek pszichikumára való hatás aktiv, tudatos eszközének tekinti, s keresi a müvészet és közönség találkozásának azokat a formáit, ahol ez a hatás a legintenzivebb tud lenni. A kiállitásokat tartja e tekintetben a legkevésbé fontosnak. Igazi jelentőséget a munkások kulturális élete szintereként tételezett kluboknak, a proletár ünnepek dekorációjának, a termelés és a mindennapi élet müvészi megformálásának, a fotó, a film, a nyomtatás által terjesztett produktumoknak tulajdonit. Vulgarizálásoktól nem mentes, szociologikus szemlélete a hagyományos müfajok polgári, individuális jellegével szemben a proletár müvészetben a tömegek müvészetét látja, amelynek kulcsvonása éppen a sokszorositható ság.

Mácza valamiféle eszményi középfunkcióját szánja a Kommunista Akadémiának a szovjet müvészeti élet egymással perlekedő szélsőségei közt, s egyként osztja a csapásokat "jobbra" és "balra", a kétfrontos harc szabályai szerint. Jól megfigyelhető ez az egyensulyozó magatartás a táblaképfestészet, a hagyományos müfajok megitélésében, ahol óv a jövő perspektiváinak jelenbe vetitésétől, a táblakép teljes tagadásától, de a feltétlen igenléstől, a polgári örökség különféle rétegeibe való belekapaszkodástól is elhatárolja magát. A Kommunista Akadémia rokonszenves elméleti pozicióját azonban gyengiti, ellentmondásossá teszi az, hogy nem rendelkezik sem jól megalapozott teoretikus háttérrel, sem pedig jelentős tömegbázissal. Az előbbi különösen a proletár müvészet rappos, szektás felfogásával szemben tesz egyeseket védtelenné, mig az utóbbi, az elszigetelődés – például Uitz esetében –, a vitapartnerekkel szembeni kiméletlen hang, a paranoikusan torzult elviség következtében válik véglegessé. A közép tehát nem tudja teljesiteni közvetitő funkcióját, a pólusok közti feszültség, mint ez a vitából kiderül, nem csökken. Mindenki mondja a magáét, az egyik oldal a fotó és a film lehetőségeit dicsőiti a festészettel szemben, a másik az AHRR kiállitásainak óriási látogatottságára hivatkozik. Csak kevesen figyelmeztetnek a valóságos erőviszonyokra, arra, hogy az egyes társadalmi rétegek igényeit is differenciáltan kell szemlélni.

Lényegében a Mácza által kifejtett elképzelések szellemében jön létre 1928 tavaszán az Oktyabr müvészeti egyesülés. Alapitó tagjai közt nemcsak képzőmüvészek szerepeltek (Dejneka, Diego Rivera, Uitz), hanem épitészek (Veszny in-fivérek), filmesek (Ejzenstejn) és teoretikusok is (Mácza, Kurella, Novickij). (64) A különféle müvészeti ágak összefogására való igény már korábban és más csoportoknál is jelentkezett. Ennek jegyében alakult meg 1924-ben a Négy müvészet társasága, 1926-ban az AHRR-ban épitész-szekció kezdett el müködni, 1930-ban keletkezett a FOSZH, a térmüvészetek szovjet csoportjainak egyesülése. Az Oktyabr programjához, a proletariátus konkrét, mindennapi szükségleteinek szolgálatához a leningrádi Izorám állt legközelebb.

A csoportosulás végleges szervezeti formája 1929 szeptemberében alakult ki. Legfelső szerve az össz-oroszországi kongresszus volt, amit évenként kétszer hivtak össze, ez választotta meg a szervezet végrehajtó testületét, a vezetőséget. Első tárlatukat 1929 szeptemberében rendezték – A mai élet müvészi megformálásának termelési kiállitása cimmel. A kiállitás pozitivuma a többi müvészeti csoporthoz képest, amint ezt az AHRR nem éppen elfogulatlan képviselői is elismerték, a müfaji sokrétüség volt. A kicsi táblaképanyag mellett az alkalmazott grafika, a fotó, a montázs dominált, de szóhoz jutott a textilmüvészet, ruhatervezés, kerámia, környezetalakitás, fa- és fémmegmunkálás is. A tárlatról irt beszámolók Dejnekát, Kluciszt, Liszickijt, Moort, Rodcsenkót, Szamohvalovot, Sztyepanovát, Tóth Viktort és Csujkovot emelik ki a résztvevők közül. (65)

Katalógus hiján, a kiállitás felépitéséről az előzetes terv ad némi fogalmat. Eszerint két csoportra osztották az anyagot, az elsőbe kerültek a mindennapi élethez és a termeléshez kapcsolódó tárgyak, eszközök (a lakóház, középület, klubélet, öltözködés, közlekedés, adminisztráció problematikája), a másikba a propaganda és az agitáció müvészi eszközei (a film, fotó, alkalmazott grafika, festészet, szobrászat, szinház). Az ideológiai programot a kisérő szöveg igy határozta meg: "Az uj mindennapi életért és az uj emberért való küzdelem a térmüvészetek alapvető témája és alapvető feladata. ... Az egyesület nem tagadja az ábrázolás mozzanatát a térmüvészetekben, de tagadja a müvészi alak szubjektiv-pszichologikus karakterét. A müvésznek nem személyisége minél teljesebb kifejezéséről, nem müvészi önigazolásáról kell gondoskodnia müvészetével, hanem a munkásosztály életének megjavitásáról. A müvész mindenekelőtt a mindennapi tárgyak és a mindennapi folyamatok szervezője kell hogy legyen. ... nem képekre ihletődni kell az iparositástól és nem elágyulni a traktorok láttán, hanem közvetlenül részt venni benne saját tervező, szervező és termelő munkákkal. A müvészetnek a szocialista ipart, a szocialista mindennapi életet és a munkásosztály politikai harcát kell szolgálnia." (66)

Az Oktyabr elképzeléseit, különösen Novickijnál, határozott, olykor tulzásokba csapó technicista szemlélet hatja át. A müvészeti ágakat társadalmi-technikai funciójuk alapján csoportositják, a proletár müvészeti kultura jellemzői közt az ipari jelleg, az ipari technika hatása a kulturára, pszichikumra, izlésre és stilusra kerül első helyre. Ez a felfogás jelentkezik Uitznak az Oktyabr ideológiai platformjáról rendezett vitában elhangzó felszólalásában is. "A stilusnak – állapitja meg – elsősorban a nagyiparból kell kiindulnia. Az épitészet, a festészet, a mindennapi tárgyak müvészete és talán a szinház is a nagyiparhoz kell hogy kapcsolódjon, s nem általában, hanem konkrétan a mienkhez. Stilusuk nem lehet különféle, a nagyipar lesz a váza és csak ehhez kapcsolódva létezhet." (67)

Szakadatlan vita tárgyát képezi ez idő tájt s nemcsak az Oktyabr körében, az ideológia és müvészet, az ideológia és technika, a társadalmi-politikai szolgálattétel és a sajátos müvészi megvalósitás viszonya, sorrendisége. Az épitészeti konstruktivizmus egyre erősödő birálatának fő érve éppen az ideológiamentesség, a politikai agitáció elhanyagolása, s ami ezzel egyenértékü: az öncéluság, a formai problémákba való belefeledkezés. Az Oktyabr képviselői ezért gondosan ügyelnek arra, hogy megnyilatkozásaikban az ideológiai és mü-

vészeti, a termelési és agitációs szempontok egyaránt szerepeljenek, nézeteltéréseket közöttük legfeljebb egy-egy hangsuly, egy-egy mozzanat előtérbe állitása okozhat. Uitz például megrója Novickijt azért, mert a müvészet feladatainak felsorolásakor az osztályharcot a harmadik helyre állitotta. "Nekünk az osztályharc kérdését kell megoldani elsősorban – mondja a vita során –, ezt követeli a dialektikus megközelités lényege." (68) Mácza korrekciója lényegbevágóbb és kevésbé skolasztikus, amikor a Novickij-féle termeléscentrikussággal szemben a müvészi szféra sajátszerüségét kivánja jogaiba visszahelyezni: "Ugy gondolom, hogy az Oktyabrnak nem lehet feladata a termelés technikai szintjének emelése a kerámiaipar vagy a butorgyártás területén. Ez nem egy müvészeti társaság feladata, legfeljebb tevékenységének mellékes velejárója. A központi feladat mégis csak a mindennapi élet müvészi szolgálata, azaz ideológiai szolgálata, nem pedig technikai-mérnöki szolgálata." (69)

Az Oktyabr nem ellensége a festészetnek, de el akar távolodni a táblaképmüvészettől, attól a hamisan szinpadias, álheroikus formától, amit az AHRR és a szovjet festészet egyre inkább befolyása alá kerülő átlaga képvisel. A csoport tagjai világosan látják az ahrista realizmus ellentmondásosságát, eklektikus alaptermészetét, azt, hogy ott a tematika és az ábrázolás módszere lényegében közömbös egymás iránt, nem olvad össze, megőrzi különállását, izolálja, epizódikussá teszi az ábrázolt jelenségeket. Mindenki megpróbálja alkalmazni a maga módszerét, a maga eszközeit a jelen feladatainak megoldására, de végül is egyik sem illik hozzá, jegyzi meg Mácza János. Véleménye szerint egyik iskola, egyik irányzat sincs abban a helyzetben, hogy monopolizálhatná magának az uj szovjet müvészet megteremtését, a fejlődés utja ennél jóval bonyolultabb, áttételesebb.

Ennek a müvészeti ellenfelekkel, vetélytársakkal szembeni kritikus alapállásnak a hitelét az önkritikus elemek adják meg. Az a szókimondás és nyiltság, amellyel az Oktyabr önmaga vagy a hozzá közelálló Izorám produkcióját is mérlegre teszi. Mácza például a saját deklarációjukban hangoztatott elvek megvalósitásáról igy nyilatkozik: "A kiállitás némiképp mutatta ezt, de meg kell mondani, hogy csak nagyon kevéssé." (70)

A leningrádi csoport tevékenységének problematikus elemei szintén terítékre kerülnek az Izoram kiállitását követő vitában. A pozitiv vonások – az elbeszélő, illusztrativ tematikusságtól való eltávolodás, a polgári, individualista tartalmu tárgyiasság uj kontextusba helyezése – mellett ugyanis a Malevics-tárlattal egyidőben rendezett bemutató jól lemérhetővé tette az Izorám másodlagosságát a mintaképekhez mérten, a megvalósitás szintjében és a kölcsönzött eszközök felhasználásában egyaránt. "A fakturának ábrázoló elemként való felfogása – jegyzi meg Fjodorov-Davüdov – arra vall, hogy nem értették meg miből született ez a faktura és hogyan jelentkezett Tatlinnál és Malevicsnél. ... Minél inkább tematikus, ábrázoló, ideológiai eszközként fogják fel az Izoram tagjai az anyagi-technikai elemeket, az annál inkább kezdi elveszteni társadalmi tartalmát, annál inkább öncélu esztéticizmusba csap át." (71)

Uitz véleménye is egybecseng ezzel a megállapitással: "müveik nagyon szépek, tulságosan szépek. Nem tudják azt a stilust adni, amit a munkás ifjuságtól követelünk." (72) A hiba gyökerét mindketten abban látják, hogy az Izoram tevékenységében tul nagy szerepe van a táblaképnek. A kiutat ebből helyzetből

szerintük a fotó és a film alkalmazása (Davüdov), illetve a többi müvészeti ághoz, mindenekelőtt az épitészethez való kapcsolódás (Uitz) jelentheti.

Az idő előrehaladtával az Oktyabr mozgásszférája egyre csökken. A harmincas évek elején a RAPP képzőmüvészeti társszervezetének, a RAPH-nak befolyása válik uralkodóvá, s egy proletár demagógiával álcázott merev, szektás müvészetfelfogás, amely a proletár müvészetet egy szük csoport privilégiumának tartja, lemondva a hovatovább osztályellenségnek tekintett utitársakról, kizárólagossá téve a szükkebiüen értelmezett politikai-ideológiai szempontokat. E vulgáris, voluntarista szemléletnek megfelelően minden egyetemes kitekintés gyanussá válik, s az osztálytartalom a napi jelszavak szintjén rögzitődik.

Az Oktyabr, az uj irányelvek jegyében felülvizsgálva nézeteit, komoly ideológiai rekonstrukcióra kényszerült. Szinte minden, ami eddig volt hibásnak bizonyult: nem vették eléggé figyelembe, hogy a müvészet az osztályideológia megnyilvánulása, nem ideológiai, hanem technikai-utilitáris szempontból közeledtek hozzá, tulértékelték az ipari müvészetet, a müszaki értelmiség szerepét, lebecsülték a táblaképet, az AHRR jelentőségét a bolsevik, pártos müvészetért vivott harcban. Tévedésnek bizonyult egyetlen lehetséges szövetségesükkel, a "baloldallal" szembeni engedékenységük is, hibának, hogy birálat nélkül türték meg a konstruktivista épitészek öncélu technicizmusát, formalista ujkeresését, s nem léptek fel idejében a marxista müvészettörténet mechanikus torzulásai (Mácza, Fjodorov-Davüdov) ellen. Alapvető feladatként pedig a korszellemnek megfelelően a jobboldali és baloldali revizionizmus elleni harc került előtérbe. (73) Az Oktyabr korábban sem kerülte el a rappos befolyást, de a kisujjuk helyett most már egész testüket követelték.

Uitz tudomásunk szerint a csoport kiállitásain nem vett részt, annál aktivabb szerepet játszott viszont a Kommunista Akadémia által rendezett vitákban. Felszólalásai, mint a már idézett részletek is mutatták, a csoport müvészeti elképzeléseit képviselték. Az Oktyabr platformja határozta meg a gyakorlati tevékenységét is a VHUTEIN festészeti fakultásán, a Gorkij-kulturparkban és az ünnepi városdekorációk készitésében. Festő maradt, nem vált tárgyformálóvá, ipari formatervezővé, de a festészet táblaképi formáját feleslegesnek tekintette, az épitészettel, a környezetalakitással, az emberek mindennapi világával szorosabb kontaktust tartó agitációs, dekorációs formákért lelkesedett, a klubok, a forradalmi ünnepek, a tömegszórakoztatás és a tömegpropaganda által adott müvészi lehetőségekért.

Ezeket az elképzeléseit már 1927-ben megfogalmazta: "A proletár müvészetnek uj központja és kollektiv szervezője keletkezik: a kommunista munkásklub. ... megszülettek azok a keretek, melyek közt a proletártömegek müvészi öntevékenysége hatalmas arányokban megindulhatott. Mit akar egy jól müködő kommunista klub a proletár-müvésztől? 1. A faliujságok rajzai, diszitései szépek legyenek, 2. aktuális és lelkesitő plakátokat, ha lehet olyat, mely az illető üzem munkásainak élményéhez kapcsolódik. 3. a Lenin-sarok müvészien legyen berendezve, az időről-időre megujitándó citátumok, fényképek, diszitések csoportositása, 4. a Nőmunkás-sarok, 5. a szovjet aviatika barátai társaságának fenntartott sarok, 6. a pionirsarok. Szépek legyenek, 7. a falakon körülfutó jelmondatok és jelszavak. 8. Müvészi legyen a klub-szinpad, érteni kell a szinpad berendezéséhez. 9. Szép rajzok legyenek a falon, (Nem a freskó elő-

futárai a jelenlegi klubfalakat diszitő rajzok, ellenkezőleg: a freskót érezzük a klub falát boritó festmény vagy rajz előfutárának.) 10. Müvészi legyen a klub egész berendezése. 11. Kivül-belül, épitészetileg oly formát kell adni, hogy az ember érezze, ha átlépte a küszöböt: kommunista klubba lépett be." (74)

Uitz ugy véli, a polgári müvészet anarchiája nem tenné lehetővé annak a szigoru, zárt müvészi egységnek a megteremtését, amit a klub-müvészet követel. A szocialista termelés kollektiv munkafegyelmére van szükség, s az amatőrmozgalom felvirágoztatására ahhoz, hogy létrejöjjön a proletár müvészetnek ez a napi agitációs feladatokra leszükitett megnyilvánulása. "Kollektiv müvészet ez – summázza elképzeléseit –, melyet a tömegek lépésről lépésre alakitanak ki és amelynek maguk a tömegek, a munkásklubok százezreinek munkásai és ifjumunkásai az aktiv hordozói." (75)

Uitz a festészetcentrikussággal szemben mindig a müvészeti ágak egymásrautaltságát, összefonódásuk szükségességét hangsulyozta, az épitészet vezető szerepét a térmüvészetek együttesében. Ennek megvalósitását kereste az Oktyabr keretei közt, s egy másik, kifejezetten épitészeti szervezetben, a VOPRA-ban.

A VOPRA, a Proletár Épitészek Össz-szövetségi Egyesülete 1929-ben alakult elnöke Mácza János volt. Uitz 1930-ban lett tagja. Az épitészcsoport a párttag és komszomolista fiatalságot kivánta tömöriteni soraiban, a marxizmus–leninizmus elmélete és a párt általános politikai vonala alapján. Proletár osztályépitészetet hirdetett, egyaránt elutasitva az eklektikát és az uj épitészeti formák absztrakt laboratóriumi keresését. Fellépett az ilyen irányzatokat képviselő müvészek ellen, egyaránt burzsoának nyilvánitva a már létező csoportok, a klasszicizálók és konstruktivisták tevékenységét. A konstruktivizmus "vulgáris materializmusával" a "dialektikus materializmus" módszerét állitotta szembe, s különösen élesen birálta Leonyidovot, mert benne látta megtestesülni a konstruktivizmus és formalizmus minden ellenszenves vonását. (70)

A csoport elméleti és gyakorlati munkát egyaránt végzett. Tagjai brigádokba szerveződtek, belső versenyben mérték össze elképzeléseiket, s a legjobbat közösen dolgozták ki, nyujtották be a tervpályázatokon. Előadásokat tartottak a proletár épitészetről épitészeti szervezetekben és főiskolákon, véleményüket nyilvánitották várostervezési kérdésekben. Elméleti tevékenységük fóruma a csoport mellett müködő marxista müvészettörténeti kör volt. Uitz teoretikus érdeklődése révén ennek munkájába kapcsolódhatott be. Egy nyilvántartás a parképitészet terén folytatott kutatásokat jelöli meg tudományos témájaként. (77)

A mai szovjet épitészettörténeti kutatás igen kritikusan itéli meg a VOPRA müködését. Nemcsak türelmetlenségüket, a vitapartnereket egzisztenciálisan is megsemmisitő zajos fellépéseiket kárhoztatják, hanem azt is, hogy elméleti téziseiket a polémiára hivott csoportoktól kölcsönözve, lényegében nem képviseltek eredeti, szilárd müvészi pozíciót. "A Szovjetek Palotájának tervpályázata megmutatta – állapitja meg Han Magomedov –, hogy a VOPRA épitészei, kritizálva a konstruktivizmust és racionalizmust, nem tudtak semmit helyébe állitani az eklektikával és stilizálással vivott harc során. Ez elősegitette azt, hogy az épitészeti örökség nem alkotó módon való felhasználásának hivei megerősitsék pozicióikat s növeljék befolyásukat." (78)

Uitz jelenlétét, elismertségét a huszas évek végének szovjet művészeti életében az is mutatja, hogy 1929 februárjában rézkarcaival szerepel a New York-i szovjet művészeti kiállításon. A tárlat, amelyet márciusban Philadelphiában, majd Bostonban és Detroitban mutattak be, képző- és iparművészeti részre tagolódott, angol nyelvü, illusztrált katalógusában Chriszian Briston és Pavel Novickik cikkei jelentek meg. Az amerikai szereplés végeredménye jelentős művészi és anyagi siker, a kiállitott müvek nagy része uj gazdára lel. (79)

1930 novemberében Uitz megkapja a "proletár művészet érdemes személyisége" kitüntető cimet. A felterjesztést, mint erről a Sarló és Kalapács egyik számából értesülünk, támogató kampány előzi meg: "A szovjet művészek között hatalmas mozgalom indult meg. Egyik szervezet a másik után kéri a kormányt, hogy Uitznak, a proletár festészet előharcosának adja meg a ‚Szovjetunió Proletár Művészének' kitüntető és megérdemelt elnevezését. A MAPP magyar szekciója bekapcsolódik ebbe a mozgalomba." (80)

Uitz korábbi AHR-ellenes állásfoglalásai után meglepően hat az Iszkussztvo v masszü cimü folyóirat közleménye: "Az AHR központi tanácsa ugy véli, hogy Uitz Béla elvtárs művészi munkájával, társadalmi-politikai tevékenységével a proletár forradalom és a proletár képzőmüvészet ügyét szolgálta és szolgálja, s teljes mértékben méltó a proletár müvészet érdemes személyisége cimre. Az AHR központi tanácsa csatlakozik a társadalmi és müvészeti szervezetek kérdéséhez, hogy itéljék oda Uitz Bélának a proletár müvészet érdemes személyisége cimet." (81)

Az AHR határozata előtt, mintegy annak indokolásaként jelenik meg a folyóiratban A. Antonov cikke, "Miért proletár müvész Uitz Béla?". Antonov vitázik ugyan Novickijjel, aki a VHUTEIN lapjában publikált Uitz méltatást, (82) de mégis csak elismerően szól Uitznak a "kispolgári müvészettől" a "proletár müvészethez" vezető utjáról. Ezt azonban egyéni alkotó sajátságnak tartja, s óv attól, hogy általános fejlődési modelt lássanak benne. "Uitz Bélától – állapitja meg – nem a kubizmus, futurizmus és expresszionizmus iránti lelkesedését kell megtanulni, hanem arra való képességét, hogy a müvészi tevékenységet társadalmi és pártmunkával párositja." (83)

A "proletár müvészet érdemes személyisége" kitüntető cim odaitélése szinte egybeesett a harkovi irókonferenciával, az FMNI, a Forradalmár Müvészek Nemzetközi Irodájának megalakitásával, amelynek Uitz a titkára lett. Ez a két mozzanat lezárt müvészi pályáján egy fejlődési szakaszt s ujat nyitott meg.

JEGYZETEK

(1) CGALI (Központi Irodalmi és Művészeti Levéltár, Moszkva) 68/1/230.

(2) Katalog vüsztavki revoljucionnovo iszkussztva Zapada. Moszkva, 1926. Uitz művei a kiállításon: 111–124. Luddita felkelés (14 rézkarcból álló sorozat). 0,51 x 0,66. 125. Kompozíció. Rézkarc. 0,48 x 0,61. 126. (Tárlóban) Az imperialista háború ellen. Fényképsorozat rajzokról. Képek fényképei.

(2a) Az 1924-es moszkvai német kiállításon mintegy 130 képzőművész és építész szerepelt – Arp, Barlach, Grosz, Dix, Klee, Kokoschka, Kollwitz, Schmidt-Rottluf, Mies van der Rohe. Magyarokat is találunk a résztvevők közt: Czóbelt, Moholy-Nagyot, Périt és Dallost.

(3) LUNACSARSZKIJ A.: Vüsztavka revoljucionnovo isszkusztva Zapada. Pravda, 1926. június 5. 4. Abram Efrosz: Revoljucionnoje iszkusstvo Zapada. (Vüsztavka Akagyémiji Hudozsesztvennüh Nauk). Prozsektor, 1926. június 15. N. 11/81/. 20–22. ZEMENKOV, B.: Vüsztavka revoljucionnovo iszkusszstva Zapada. Szovjetszkoje iszkusstvo, 1926/7, 31–34. TUGENDHOLD J.: Revoljucionnoje iszkusstvo Zapada. Krasznaja Nyiva, 1926/18. Tugendhold J.: Vüsztavka revoljucionnovo iszkusszstva Zapada. Izvesztyija, 1926. május 30. 6. KOGAN P. Sz.: Vüsztavka revoljucionnovo iszkusszstva. Zapada. Iszkusstvo, 1927/1. 61–64.

(4) LUNACSARSZKIJ: I.m.

(5) Uo.

(6) FJODOROV-DAVÜDOV A.: Ruszkoje i szovjetszkoje iszkusstvo. Sztatyji i ocserki. Moszkva, 1975. (Átvétel a Pecsaty i revoljucija c. folyóiratból, 1926/5, 78–94.)

(7) Uo.

(8) Uo.

(9) GAHN. Kabinyet revoljucionnovo iszkusszstva Zapada. Vüsztavka rabot hudozsnyika Bella Uic. (1926. december 22.–1927. január 2.) Moszkva, 1926.

(10) Vers un art prolétarien. Une heure avec le peintre Béla Uitz. L'Humanité, 1925. május 28. 4.

(11) TUGENDHOLD J.: Vüsztavka Bela Uic. Izvesztyija, 1927. január 1. 5. HVOJNYIK I.: Proletarszkij hudozsnyik Bela Uic. Szovjetszkoje iszkusstvo, 1927/1. 34–35.

(12) ROGINSZKAJA F.: Vüsztavka rabot hudozsnyika Bela Uica. Pravda, 1927. január 1. 7.

(13) TUGENDHOLD J.: I.m.

(14) MACA I.: Bela Uic. Krasznaja Nyiva, 1926/40. 14–15.

(15) MACA I.: Bela Uic. Pecsaty i revoljucija, 1927/4. 63–80. Magyarul: Új Írás, 1968/11. 56–62.
MÁCZA János a húszas évek második felében két könyvet publikált a nyugati művészetről, ezekben szintén foglalkozik Uitzcal: Iszkusstvo szovremennoj Jevropü. Moszkva, 1926. 52, 87–90. Iszkusstvo epohi zrelovo kapitalizma na Zapagye. Moszkva, 1929. 234–238.

(16) MACA: Iszkusstvo szovremennoj Jevropü, 89–90.

(17) Novüj Mir, 1926/8–9. 265.

(18) ROGINSZKAJA F.: K voproszu o tvorcseszkom metogye. Iszkusstvo v masszü, 1930/12. 7–8.

(19) TERNOVEC B.: Vüsztavka novüh priobretyenyij. Vsztupityelnaja sztatyja, podrobnij katalog, 17 reprodukcij. Gosszudárszstvennüj Muzej Novovo Zapadnovo Iszkusszstva. – II. Morozovszkoje otgyelényije. Moszkva, 1927. Uitzról a bevezetőben: 16–18, életrajz: 66–67.
A megvásárolt művek: Notre Dame de Paris (papír, tus, 64 x 48, Párizs 1924 ősze), Un pont à Paris (papír, tus 64,5 x 49, 5, Párizs 1924 ősze), Les bords de la Seine (papír, tus, 65 x 49,5, Párizs 1924 ősze),

Collioure, le Château (papír, fekete és kék tus, 74 x 58, jelzés balra lent: Uitz 925), Collioure, paysage (papír, színes tus, 73 x 61, jelzés jobbra lent: Uitz 925).

(20) A kinevezéssel kapcsolatos iratok lelőhelye: CGALI 681/1/230.

(21) Idézi ZSADOVA L.: Vhutemasz-Vhutein. Dekoratyivnoje iszkusszstvo SZSZSZR, 1970/11. 36–43. Egyéb irodalom a Vhutemaszról: GONCSAROV A.: Vhutemasz. Tvorcsesztvo, 1976/4. 15–16. PAVLJUCSENKO A.: V borbe za realizm. Tvorcsesztvo, 1967/4. 16. MACA I.: O konsztruktyivizme. Isztoriko-hudozsesztvennüje zametki. Iszkusszstvo, 1971/8. 40–47. RAKITYIN V.: Vhutemasz. Tradiciji i ekszperimenti. Tvorcsesztvo, 1970/12. 7–8.

(22) ZSADOVA L.: I.m.

(23) LEJZEROV I.: Itogi konferenciji zsivopisznovo fakultyeta Vhutemasza. Szovjetszkoje iszkusszstvo, 1927/2. 72–73.

(24) Idézi LEJZEROV I.: I.m.

(25) ROGINSZKAJA F.: Vhutein na putyi k rekonsztrukciji. Izvesztyija, 1929. április 17. 5.

(26) MACA I.: Putyi razvityija prosztransztvennüh iszkusszstv. In: Jezsegodnyik litye raturü i iszkusszstva na 1929 god. (Kommunisztyicseszkaja Akagyemia, Szekcii litye raturü, iszkusszstv i jizüka.) Moszkva, 1929. 391–427.

(27) NOVICKIJ, P.: Zsivfaku grozit szriv. Professzura dezertirujet. Nyeobhogyimi szrocsnüje méri. Borba za kadrü, 1930/6.

(28) CGALI 681/4/26.

(29) A kompozíciós tanszék és a diplomamunkák programját egy tervezet a következőképpen határozta meg. "A kompozíciós tanszék feladatai: második és harmadik évfolyam: formális kompozíció, egyidejűleg a kompozíció történeti fejlődésének a tanulmányozása, a kompozíció alapjainak és rendszerének tanulmányozása, közvetlen kapcsolatban a kompozíció elméletével, a festészet elméletével és a művészetszociológiával / negyedik évfolyam –, egyszerű kompozíciós feladatok meghatározott termelési célkitűzések (téma és tartalom) és formai-építészeti adottságok) meghatározott térbeli forma, meghatározott világítás és meghatározott látási feltételek) alapján / ötödik évfolyam –, (kontrol-félév) kompozíció meghatározott gyakorlati, társadalmi feladatok alapján. Előkészületek a diplomamunkához a következő területeken: a) formai terület – festés és rajz, a kompozícióhoz szükséges modellek tanulmányozása, b) technikai terület, c) építészeti terület d) a tartalom ideológiai megformálása (diplomamunka félév) – A kontrol-félév előkészítő munkája alapján a társadalmi megrendelés teljesítése." (CGALI 681/4/26.)

(30) CGALI 681/1/230.

(31) UIC, B.: O vüsztavke diplomnyikov. Bez klasszovovo szogyerzsanyija, bez kollektyivnosztyi rabotü nyet proletarszkovo hudozsnyika. Borba za kadrü, 1930/6.

(32) Sz. – Vüpuszki Vhuteina. Zsivopisznüj fakultyét. Iszkusszstvo v masszü, 1929/7–8. 43.

(33) UIC B.: Idealizm pod maszkoj lenyinyizma i markszizma. Borba za kadrü, 1929/2–3.

(34) CGALI 681/4/26.

(35) A likvidációs bizottság aktái: CGALI 681/3/287. Uitz szabadságkérelme: CGALI 681/1/230.

(36) CGALI 681/1/230.

(37) Irodalom a Gorkij-kultúrparkról: Ja: Moszkovszkij park kulturü i otdüha. Kommunalnoje hozjajsztvo, 1928/11-12, 20-23. - Vszjo o Parke kulturü i otdüha. Putyevogyityel na létnyij szezon 1930 g. Moszkva, 1930. - VEBERG V.: Park kulturü i otdüha. Moszkva-Leningrád, 1931. Arhityektura parkov SZSZSZR. Moszkva, 1940.

(38) Idézi LAVROV V.: Park kulturü i otdüha v Moszkvé po projektam diplomnyikov Vhuteina. Sztroityelsztvo Moszkvü, 1929/10. 13-18.

(39) VEBERG V.: I.m. 8-9.

(40) Uitz önéletrajzából idézi ANTONOV A.: Pocsemu Bela Uitc proletarszkij hudozsnyik. Iszkusszstvo v masszü, 1930/6. 3-8.

(41) UITZ B.: Rövid adatok kommunista-művész tevékenységemről. In: Uitz Béla kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában. Katalógus. Budapest 1968. 13.

(42) ANTONOV A.: I.m.

(43) LAVROV V.: I.m. Uitz parktörténeti kéziratának rövid részletét publikálja Bajkay Éva: Uitz Béla. Budapest, 1974. 191.

(44) Oformlényije masszovüh prazdnyesztv za 15 let diktaturü proletariátá. Tyekszt i podbor fotó Gusina. Moszkva-Leningrád, 1932.

(45) Vszjo o Parke kulturü...

(46) LUNZ L. B.: Parki kulturü i otdüha. Moszkva-Leningrád, 1935. 422-es ábra.

(47) Isztorija Moszkvü. Tom 6. Knyiga vtoraja. Moszkva, 1959. 17.

(48) UITZ B.: Rövid adatok kommunista-művész tevékenységemről...

(49) Orosz nyelvű Uitz-önéletrajz a Tretyakov Galéria archívumában.

(50) UITZ B.: Önéletrajz. Borba za kadrü, 1930/8. "1929. május 1-re huszonkét gyár dekorációs anyagát készítették el Uitz növendékei" - írja Bajkay Éva (i. m. 188.).

(51) Irodalom az ünnepi dekorációkról: NYEMIRO O.: Hudozsesztvennoje oformlényije masszovüh prazdnyikov. Iszkusszstvo, 1965/11. 43-51. BIBIKOVA I.: Kak prazdnovali gyeszjatyilétyije Oktyabrja. Dekoratyivnoje iszkusszstvo SZSZSZR, 1966/11. 5-9. Agitacionnoje-masszovoje iszkusszstvo pérvüh lét Oktyabrja. Moszkva, 1971.

(52) GUSCSIN A. Sz.: Izo-iszkusszstvo v masszovüh prazdnyesztvah i demonsztracijah. Moszkva, 1930.

(53) Jezsegodnyik lityeraturü i iszkusszstva... 404.

(54) TOOT V. SZ.: Planovaja okraszka Moszkvü. Sztroityelsztvo Moszkvü, 1934/3. 14-15. Egyéb irodalom a kérdésről: VOBLOJ I.: Za planovoje cvetovoje oformlényije Moszkvü. Sztroityelsztvo Moszk-

vü, 1931/8. 9–11. Cvetovoje oformlényije Moszkvü. Sztroityelsztvo Moszkvü, 1933/7. 27. ALEKSZEJEV SZ. SZ.: Okraszka zdanyij. Arhityektura SZSZSZR, 1934/9. 53–55.

(55) Idézi MANYIN V.: Nyekotorüje voproszü hudozsesztvennoj zsiznyi 1920-h godov. Iszkussztvo 1968/9. 35.

(56) Idézi MIHAJLOV A.: Torzsesztvo lenyinszkih igyéj. Tvorcsesztvo 1967/11. 3–5.

(57) A szovjet állam és a művészet. In: LUNACSARSZKIJ: Művészet és forradalom. Bukarest, 1975. 113–164.

(58) Uo.

(59) Jezsegodnyik litycraturü i iszkussztva... 539–540.

(60) Mácza János által megőrzött újságkivágás alapján, tipográfiája szerint valószínűleg a Vecsernyaja Moszkvából származik, dátuma 1927. november 24.

(61) UITZ B.: A forradalmi képzőművészet útja. Új Március, 1927. november. 242–245.

(62) Uo.

(63) A vita anyagát közli a Kommunista Akadémia kiadványa: Iszkussztvo v SZSZSZR i zadacsi hudozsnyikov. Moszkva, 1928.

(64) Első kiáltványukat közli: Szovjetszkoje iszkussztvo za 15 let. Moszkva, 1932. 608–611.

(65) OSZTOVA A.: Naigyon-li moszt k poizvódsztvu. Pervaja vüsztavka "Oktyabr". Rabocsij i iszkussztvo. 1930. június 20. KONNOV F., Cirelszon J.: Vüsztavka Oktyabrja. Pod znakom "levoj" frazü. Iszkussztvo v masszü, 1930/7. 9–16.

(66) Közli: Iz isztoriji szovjetszkoj arhityekturü 1926–1932 gg. Dokumentü i matyeriali. Moszkva, 1970. 120.

(67) Voproszü razvityija proletarszkovo iszkussztva. Matyeriali diszkusszij v Komakagyémiji. Moszkva, 1931. 134–135.

(68) Uo.

(69) Uo. 138.

(70) Uo. 137.

(71) Uo. 95.

(72) Uo. 99.

(73) Izofront. Klasszovaja borba na frontye prosztransztvennüh iszkussztv. Szbornyik sztatyej objegyinyényija "Oktyabr". Moszkva–Leningrád, 1931. Vszerosszijkoje objegyinyényije rabotnyikov novüh vidov hudozsesztvennovo truda "Oktyabr". Borba za proletarszkije klasszovüje pozicsiji na frontye prosztransztvennüh iszkussztv. Moszkva, 1931.

(74) UITZ B.: A forradalmi képzőművészet útja...

(75) Uo.

(76) Iz isztoriji szovjetszkoj arhityekturü... 134–146.

(77) CGALI 645/1/481.

(78) O hudozsesztvennoj kulture 20-h godov. (Szovesanyije teoretyikov. Okoncsányije.) Dekoratyivnoje iszkussztvo SZSZSZR 1967/2. 29–31.

(79) Irodalom a kiállításról: Vüsztavka szovjetszkovo iszkussztva v Nyu-Jorke. Iszkussztvo 1929/3–4. 167–169, 171. Vüsztavki szovjetszkovo izobrazityelnovo iszkusztva. Szpravocsnyik. Tom I. 1917–1932 gg. Moszkva, 1965. 334–335.

(80) Sarló és Kalapács. Moszkva, 1930/9. 63.

(81) Iszkussztvo v masszü, 1930/6. 8.

(82) NOVICKIJ P.: Béla Uitz – hudozsnyik revoljuciji. Borba za kadrü, 1930/8.

(83) ANTONOV A.: I.m.

SUMMARY

THE FIRST YEARS OF BÉLA UITZ IN MOSCOV. 1926—1930.

Béla Uitz, the outstanding representative of Hungarian activism after two years of sojourn in France, in the fall of 1926 has settled down in Moscov. His name was already well known there, since he has appeared with a series of etchings called "the luddites" in the 1925 Moscov exhibition of western revolutionary art. The Soviet press lengthily expressed it's appreciation over the showing. In forming their opinion about the art of Uitz, the critics have devided into two groups: Some have appraised his activity as a way to give example to proletarian art (Lunacharski, Tugendhold), others expressed their reservations and antipathies (Roginskaia, Fiodorov–Davüdov). János Mácza, one of the partecipants of the Hungarian activist movement, at the time already living in Moscov, has played an important role in propagating Uitz's art in the Soviet Union. Uitz has also had a private show in the Soviet capital at the end of 1926 and the beginning of 1927. The Pushkin Museum has bought some of his drawings made in France, and exhibited them in the 1927 exhibition of it's new acquisitions.

In the first years Uitz has spent in Moscov, the VHUTEIN, the teaching activity at the Moscov School of Fine Arts, played a decisive role. In 1926 he was given the directory of the studio of revolutionary posters, from 1928 he was teaching at the painting faculty, of which he became the dean in 1929. He has a controversial role in the life of the VHUTEIN, he is a convinced believer of the painting of headline themes, of the collective system of education, however, in making art education and creative process political, he also presses the point of technical tasks. He strives for the stabilization of the inner situation of the institution, that threatens with dissolution, for the introduction of the faculty system, and for the abolition of private studios. This for his colleagues also being an existential question, he cannot win them for the case. The lack of confidence in his regard already existing from the beginning occasionally matured into hate, to intriques, that poisined the smallish atmosphere.

Aside from the VHUTEIN, that was dissolved in 1930, Uitz also worked as artistic director in the Gorkij park of culture opened in 1928. In accordance with his theoretical aspirations at the time he was interested in the questions of park history, we also know of a practical work of his, he has designed a tubular shaped construction, with spirally growing edge, used as a sliding and parachute landing device.

As we know from his memories, Uitz in november of 1927 prepared a festive decoration for the Sokolniki district, in 1928, for the council elections, he and his pupils have decorated the whole town. In the beginning of the thirties he has also engaged himself with the experiments of city painting.

On the side of the pedagogical and decorational work he also took part of the groupstruggles of the artistic life in the twenties. His artistic tendencies and personal contacts linked him to the organisation of productivist agitational art. He has played an active role in the discussions of the Kommunist Academy, he was on the side of the "Oktiabr" group, the group's artistic program was decisive in his practical activity. He has remained painter, and did not become object moulder or form designer, but he considered the panel aspect of the painting to be superfluous. He was attracted by the agitational-decorative genre, that kept a closer connection with architecture, with the forming of the environment, with the everyday life of the people. He was drawn by the artistic possibilities given by clubs, revolutionary festivities, public recreation and propaganda. He has pressed for the dependence of the different branches of art, giving leading role to architecture in the group of the spatial arts. He also joined a typically architectural organisation, the VOPRA.

In 1929 he partecipated in the Soviet exhibition in New York with etchings. In 1930 he has recieved the honouring title "worthy personality of proletarian art", and became the secretary of the International Bureau of Revolutionary Artists, founded at the writer's Congress in Harkov.

Nagy Zoltán

UITZ BÉLA KIRGIZIÁBAN

Ars Hungarica 1974/2.

Uitz Béla Szovjetunió-beli pályafutása során fordulópontot jelentett az 1935-ös év: ekkor szünt meg ugyanis a Forradalmi Művészek Nemzetközi Irodája, amelynek Uitz megalakulásától kezdve titkári minőségben a vezetője volt. (1) Pontosabb adatok a Nemzetközi Iroda feloszlatásának időpontjáról nem állnak rendelkezésre, N. D. Efrosz szovjet kutató feltételezi, hogy irodalmi társszervezetével – Forradalmi Irók Nemzetközi Szervezete – egyidőben, 1935 decemberében számolták fel. (2)

A fiatal szovjet állam a 30-as évek derekára jelentős sikereket ért el a szocialista gazdaság építése, a kulturális forradalom terén, emellett azonban a párt- és állami életben rendellenes jelenségek, egészségtelen torzulások egész sora mutatkozott. A Komintern égisze alatt működő képzőművészeti szervezet sorsa nem volt véletlen és egyedülálló jelenség, hanem szorosan beleillett azoknak a tragikus eseményeknek a láncolatába, amelyeknek száma egyre gyarapodott. (3)

A Forradalmi Művészek Nemzetközi Irodájának megszüntével Uitznak éppen a legjobbkor jött a Kirgiziai Művészszövetség meghivása, (4) hiszen ez nemcsak uj létalapot kinált az elvesztett régi helyébe, hanem végre nekivaló munkát, jelentős művészi feladatot igért.

A monumentális dekorációhoz való vonzódás már régóta kisérte pályáján a művészt, freskó-elképzeléseinek megvalósitását 1919-ben Budapesten, majd 1924-ben Londonban történelmi-politikai fordulatok akadályozták meg. (5) Az épitészet kebelébe visszatérő festészet, a művészeti szintézis eszményét azonban tovább dédelgette magában, s ez a Szovjetunióban az ünnepi városdekoráció és a parktervezés lépcsőfokain át (6) ujra a freskóhoz vezette őt vissza mint az uj társadalom igényeinek és egyéni adottságainak leginkább megfelelő műfajhoz. A 20-as évek végén, a harmincas évek elején a monumentális festészet elismertetésének egyik legtevékenyebb harcosa volt, pedagógiai munkájában és a művészeti élet vitáiban egyaránt. (7) Freskóterveket, részlettanulmányokat is készitett, megbizáshoz, megvalósitási lehetőséghez azonban szinte sohasem jutott, (8) a harkovi Marx és Lenin pannó – baráti kapcsolatok eredményeképpen – az egyetlen kivétel ez alól. (9)

Uitz művészi poziciója tehát a Forradalmi Képzőművészek Nemzetközi Irodájában betöltött vezető állása ellenére is meglehetősen ingatag volt. (10) A vele szemben megnyilvánuló fenntartások, az egyre ridegebb, kritikusabb magatartás a személyes ellenszenven tul, mindenekelőtt a művészetpolitika irányának határozott megváltozásában, az avantgarde-hoz a legcsekélyebb mértékben is kötődő művészek és stilustörekvések tudatos elszigetelésével, felmorzsolásával magyarázható. Uitz Szov-

jetunióba érkezésének első napjaitól kezdve elhatárolta magát az AHRR 19. századi alapokon álló zsánernaturalizmusától, egykori vitapartnerei, akiket nemrég még ő leckéztetett, időközben uralkodó pozicióba kerültek s kamatostól adták vissza neki a biráló megjegyzéseket. (11)

A legélesebb hangu Uitz-ellenes állásfoglalást V. Kemenov 1936-os Pravda-cikke tartalmazza, ahol a nemrég még mintaszerü forradalmi müként tisztelt Ludditákról ezt olvashatjuk: "A felkelő munkások arcai a legendabeli kinai szörnyetegek megdühödött állati pofáihoz hasonlóak. A körkörös és egyenes vonalak a felismerhetetlenségig megnyomoritják a testeket, kezeket, lábakat, fémtagozatok kombinációjává változtatva át az élő embert. "(12) Éppily tömören és elutasitóan nyilatkozik Kemenov Uitz későbbi munkásságáról. "Velejükig formalisták, lélektelenek" - irja az 1933-as freskóvázlatokról, (13) s kemény, elfogult itélete még évtizedek mulva is visszhangra talál. (14) Kifogásait V. P. Tolsztoj 1958-ban szinte egy az egyben ismétli meg: "a tengerparton pihenő munkásokat ábrázoló életvidám jelenet helyett vad táncot járó szörnyetegeket látunk. A pihenő, napfényt és tengert élvező eleven emberek helyett intellektus nélküli, mechanikus robotok jelennek meg előttünk. A való világ egész szépségét, az élet minden báját Uitz áldozatul dobja kiagyalt sémáinak. Nem véletlen, hogy ezek a freskótervek, éppugy mint Uitznak a 20-as, 30-as évekből származó más müvei, megvalósithatatlanok maradtak. "(14)

Ilyen körülmények között fogadja el Uitz a kirgiziai meghivást, s érkezik meg 1935 októberében Frunzéba, Szovjet-Kirgizia fővárosába. (15) Kirgizia ekkor még az Orosz Föderációhoz (OSz Sz Sz K) tartozik Karakirgiz Autonóm Köztársaság néven és csak egy évvel később a Szovjetunió uj alkotmányában nyilvánitják szövetséges köztársasággá. (17) Az egyik legfiatalabb szovjet állam tehát, amely éppen a 30-as években indul meg a fejlődés utján. A főváros rendezése, uj intézmények és középületek létesitése jelzi többek között a kibontakozást, nem hiányoznak ebből a sorból természetesen a müvészeti élet egymásután létrejövő fórumai sem. Uitz érkezésekor már müködik az irók és a képzőművészek szövetsége, (17) sőt az utóbbiak november 7-ike tiszteletére immár második köztársasági kiállitásukat rendezik. (18) Ez azért is nagy szó, mert az ábrázoló művészet 1917 után jelent meg Kirgiziában, korábban a mohamedán vallás ábrázolási tilalma következtében csak a nomád pásztorkodáshoz kapcsolódó népi iparmüvészet különféle ágazatai - posztórátétes munkák, himzett selyem és bársony szőnyeg szövés, fegyver és nyereg készités, bőrdiszmü, fafaragás és intarzia - virágoztak szabadon. (19) A festészet és szobrászat meghonositásában az innen származó vagy itt letelepedő orosz müvészet játszottak uttörő szerepet, igy elsősorban Sz. Csujkov, aki a 20-as évek végén a VHUTEIN hallgatója volt, tehát szegről-végről Uitz tanitványának mondható.

Uitzot 1935. október 25-én Csujkov, a művészszövetség elnöke, Takombajev, az irószövetség elnöke és ujságirók fogadják a frunzei pályaudvaron. (20) Mivel a hirek lassan terjednek, az első sajtóközleményben még a Forradalmi Művészek Nemzetközi Irodájának titkáraként szerepel, a későbbiek során ez a titulus nyomtala-

nul eltünik neve mellől. Uitz azonnal nyilatkozatot ad utazásának céljáról, arról a nagy képről, amelyen az 1916-os kirgiz felkelést szándékszik megörökiteni. "Az 1916-os év eseményeit nem népi tragédiaként értékelem. Ezek az események eposzi jellegüek és igy is kell őket ábrázolni. A képet ugy kell megfesteni, hogy minden kirgiz, mégha müveletlen is, ránézve felismerje abban saját életét és meglássa a különbséget a cári gyarmaton és a szabad szocialista köztársaságban töltött élet között."(21) Saját tervei után a kirgiz művészeti élet gondjaival foglalkozik és elmondja, hogy az általa ismert szovjet területeken - Ukrajnában, Belorussziában, a Volgai-Német Köztársaságban - művészházak, mütermek, művészeti alap, művészképző iskola létesitésével teremtették meg a nemzeti képzőművészeti kultura fejlődésének előfeltételeit. Kirgiziában, állapitja meg, ugyanilyen intézményekre van szükség, s ezek kialakitásában személyesen is részt kiván venni.

Október 26-án Uitz találkozik Ailcsinovval, a területi pártbizottság kulturális osztályának vezetőjével, a megbeszélésen részt vesz Csujkov és Takombajev is.(22) Szilárd anyagi bázist kér tőle a művészszövetség részére és a nemzeti káderek képzésének megszervezését. Ailcsinov viszont tájékoztatja őt a kirgiz művészet helyzetéről, a szövetség és a képtár megalakulásáról, a küszöbön álló köztársasági kiállitásról, s egyben megigéri, hogy felemelik a képzőművész szövetség rendkivül szerény költségvetését és müvészképző studiót hoznak létre. Müvészeti nézeteit fejtegetve Uitz, az alkalomhoz illően, a keleti kultura jelentőségéről, a tartalmában szocialista, formájában nemzeti müvészet társadalmi szerepéről beszél. "Elfogadott vélemény az, hogy Nyugat-Európa alkotott nagy müvészetet. De mi éppen most voltunk tanui annak a nagy sikernek, amelyet az iráni müvészet nemzetközi kongresszusa aratott Leningrádban. Ezen a kongresszuson megmutatkozott Kelet müvészetének egész nagysága. Ezzel nem az európai müvészetet akarom kisebbiteni, hanem a müvészet nemzeti formájának egész fontosságát kiemelni. A formájában nemzeti és tartalmában szocialista müvészet nemcsak szépséget jelent, hanem ugyanakkor éles fegyver a proletariátusnak az osztályellenességgel vivott harcában és hatalmas szerepet játszik a tömegek szocialista nevelésében."(23)

A következő napokban Uitz Grigorij Vasziljevnek a szövetség elnökhelyettesének kiséretében a keminszkij körzetbe utazik anyagot gyüjteni az 1916-os felkelésről tervezett képéhez.(24) Ez a téma áll egyébként a második köztársasági kiállitás középpontjában is, amelynek megnyitóját november 8-án tartják - Uitz itt az elnökségben ül és felszólal.(25) A kiállitás résztvevői hivatásos müvészek és amatőrök vegyesen, a kirgiz szövetség tagjai mellett a Moszkvából jött vendégek is alkalmat kaptak a bemutatkozásra, tudniillik Uitzon kivül ebben az időben ugyszintén Kirgiziában tartózkodik Malaina müvésznő.(26) Az 1916-os eseményeket feldolgozó képek közül a sajtó név szerint Csujkov "Menekülés Kinába" cimü kompozicióját(27) és Obrazcov müvét - "Az 1916-os felkelés elfojtása" - emeli ki, az utóbbiról reprodukciót is közölnek.(28) Az is kiderül, hogy a zsüri a közeljövőben nyilt ülésen fogja megvizsgálni a benyujtott müveket, Uitz, Malaina, Csujkov, Vaszil-

jev, Kaszatkin, Jeszin, Ignatyev és Rüngyin alkotásait. (29) A pályázat eredményéről nincsenek adataink.

Ami Uitzot illeti, az ő részvételét a köztársasági kiállításon külön cikk méltatja A. Szogojan tollából, A monumentális stilus művésze cimmel. (30) A szerző két felfogást különböztet meg a bemutatott anyagban, az egyiket Uitz rajzaiból indulva ki a vonal, sziluett uralmával, a forma plasztikusságával jellemzi, a másikat pedig Csujkov és Malaina képeire gondolva a megvilágitás és a szin primátusával. A találó művészi jellemzésen tul, forrásértékü közléseket tesz, részletesen leirja Uitznak – önmagáról, Takombajevről, kirgiz uttörőkről – a helyszinen készitett portrérajzait.

Uitz szervezőereje, jelenlétének pezsdítő hatása az elkövetkezendő időszakban egy sor életteli kezdeményezésben nyilvánul meg. A művészszövetség tervbe veszi, hogy 1936-ban előadásokat tart a nagyközönség számára az olasz reneszánszról és barokkról, a 17. századi holland művészetről és az ipari kapitalizmus korszakáról; (31) javaslatot tesz a területi szakszervezetnek képzőművészeti körök létesitésére a legnagyobb vállalatok mellett; (32) felkészül egy esti művészképző iskola beinditására, kiválasztja a növendékeket, előkésziti őket. A képzőművészeti studió létrehozása az utolsó pillanatban akadályokba ütközik, az állami szervek nem tudják biztositani a helyiséget és az anyagi eszközöket. (33)

A vendég fáradozásait, aktivitását, a helybeli művészek az általuk adható legnagyobb elismeréssel honorálják, a kirgiz szövetség tiszteletbeli elnökévé választja Uitzot. (34) Ő pedig miután elnyerte a frunzei párt- és állami vezetés bizalmát, nagy terveket forgat a fejében, az épités alatt álló kormányszékházat nem táblaképekkel, hanem freskóval kivánja disziteni, beleértve ebbe a reprezentativ ülésterem minden részletre kiterjedő dekorálását is. Ehhez a jelentős vállalkozáshoz Moszkvából toboroz magának munkatársakat, Okszana Pavlenko, a régi kolléga és barát, valamint a Szovjetunióba nemrég érkezett Mészáros László személyében.

Kontha Sándor monográfiájában részletesen beszámol Uitz és Mészáros kapcsolatának alakulásáról. (35) Mészáros 1935 májusában érkezett Moszkvába és ott Uitzzal mint a Forradalmi Művészek Nemzetközi Irodájának funkcionáriusával került kapcsolatba, ez a szervezet biztositotta ugyanis számára az élelmiszerjegyeket. Uitz szivességét aztán azzal honorálta, hogy festéket küldetett számára hazulról. (36) Viszonyukat az egymásrautaltság mellett művészi képességeik kölcsönös felismerése határozta meg, s ez lehetett a döntő abban is, hogy Uitz "akit Kun Béla személyesen kért meg Mészáros támogatására, munkához juttatására – Mészáros Lászlót hivta maga után. "(37)

Mészáros 1936 márciusában utazik Kirgiziába, ott gyorsan alkalmazkodik a puritán viszonyokhoz, és minden munkalehetőséget megragadva egyre gyakrabban hallat magáról. Egyik első müve az uj környezetben Asztafjev szénbányász sztahanovista portréja, amelynek mintázását juniusban fejezi be Kzül-Kijában, s a végső változatot fekete márványból akarja kifaragni. (38) Ezt a müvét azonnal be is nyujt-

1. Uitz Béla: Terv a Kirgiz SZSZK cimerpályázatára. 1936.

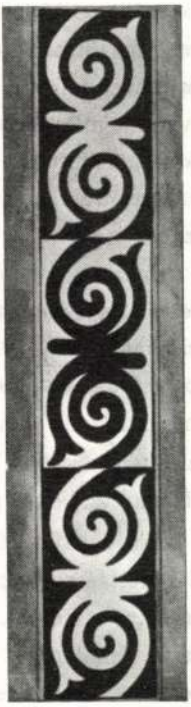

2.

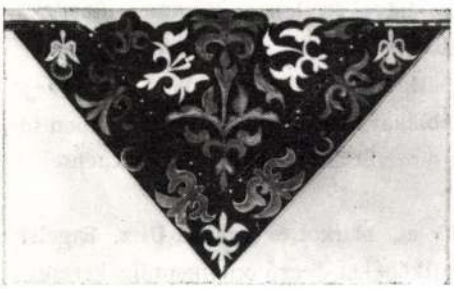

3.

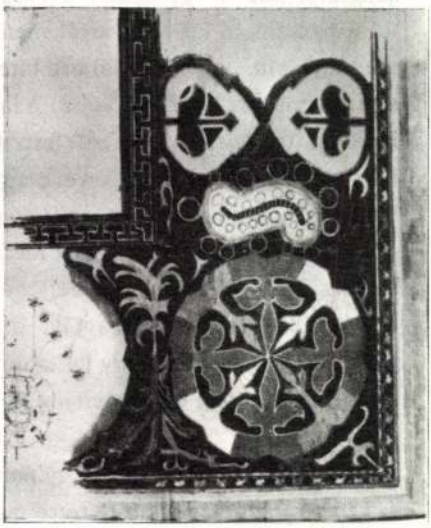

4.

2–4. Uitz Béla: Kirgiz ornamentika. 1936–1937. MNG

ja a küszöbön álló jubileumi kiállitásra, ahol az előzetes szemle alkalmával igen kedvező fogadtatásra talál. "Kivételes elismerést váltottak ki a fiatal szobrász, Mészáros müvei – irja a korabeli sajtó. – Asztafjev sztahanovista bányász feje mesterien van megmintázva. Az energikus férfias arcban a szovjet haza fáradhatatlan munkása áll előttünk. A Fejtés cimü domborrnü vázlatai közül a két legsikerültebbet választották ki, amelyek dinamikusan jelenitik meg a földalatti munka egyes mozzanatait. "(39)

A munkatársak egybegyülése után gyorsan kialakult a kormánypalota diszitésének részletes programja. (40) A tervek szerint a festői feladatokat Uitz és Pavlenko, a szobrásziakat pedig Mészáros kapja. A kongresszusi terem dekorációja áll a középpontban, ide az ornamentális részeken kivül öt nagyméretü portré – Marx, Engels, Lenin, Sztálin és Frunze – s ugyanannyi tematikus kompozició kerül az 1916-os felkelés történetéből, illetve a szocialista Kirgizia életéből, az utóbbiak közül három freskóban, kettő pedig reliefben lesz megoldva. (41)

A kormánypalota épületét 1936 novemberében adják át, ebből az alkalomból Uitz a nyilvánosság előtt számol be a kongresszusi terem kialakitásáról, az elkészitett és tervezett részekről. (42) A májusban elkezdett munka során eddig főleg a tisztán dekorativ feladatokat oldották meg. A 350 személyre tervezett terem, amelyet a központi előcsarnok felett helyeztek el, először tul alacsonyra sikerült. Ezen az épitész ugy javitott, hogy egyesitette a két felső szintet. Ekkor viszont hosszához és szélességéhez képest aránytalanul magas, kutszerü helyiség keletkezett. (43) Uitz optikai alacsonyitással a forditott perspektiva eszközeivel és a horizontális felépités hangsulyozásával igyekezett ellensulyozni a torz arányokat.

A beszámoló képet ad arról, mennyire kollektiv munkával, az egyes munkatársak sokoldalu, minden részletre kiterjedő együttmüködésével jött létre a kongresszusi terem müvészi megformálása. A falak ornamentális diszét Pavlenko tervezte; Pavlenko, Uitz, Szedov és Alferov festették meg al fresco technikával. A párkányzatok kiképzését Uitz és Pavlenko tervei alapján Burejev és Jakovlev oldotta meg. A felső frizt Uitz elképzelései nyomán Kurgajev mintázta meg. Ugyancsak Uitz dolgozta ki a főbejárat fölötti diszités tervét, s ezt Mészáros vezetésével Pavlenko, Kuranov, Szedov és Vasziljev realizálta. A főbejárat maga mükőből készült, az ajtókat Szolonszkij és Vasziljev asztalosok faragták, Uitz és Zapulinszkij épitésvezető közvetlen irányitásával. A világos tölgy keretbe kőrisfa táblákat illesztettek, s ezen az alapon sötét inkrusztációval a Szovjetunió és Kirgizia cimerét ábrázolták népi ornamensek keretében.

A figurális részből csak négy portré készült el, Marxot és Sztálint Uitz, Engelst és Lenint pedig Pavlenko festette meg. A mellképeket övező ornamentális keretet Pavlenko terve alapján, Pavlenko, Uitz, Alferov és Szedov készitette. Kialakitották a még el nem készitett figurális kompoziciók dekorativ keretét is. Az ornamentális részből egyedül a menyezet végső megformálása maradt a következő évre, ez a

5. Uitz Béla: Kirgiz harcos. 1935–1938. MNG

fal teljes kiszáradása után készül majd el, az ideiglenes megoldás Nyebratyenko autodidakta müve.

Az egész dekoráció bázisát a kirgiz népmüvészet diszitményei alkották. Uitzék az előkészités során gondosan tanulmányozták a muzeumi anyagot és a vidéki szőnyegeket. A legjellegzetesebb motivumokat választották ki, de nem elégedtek meg az egyszerü átmásolással, hanem alkalmazkodva az uj hordozó elem, az épitészeti közeg sajátosságaihoz, szabadon átkomponálták őket. (44)

Ha erről az átgondolt és tevszerü munkáiról mint vizuális élményről és müvészi teljesitményről akarunk képet kapni, akkor Uitz helyett jobb az egykoru külső szemlélőkhöz fordulni, akiknek leirása szemléletesebb formában őrizte meg számunkra a friss benyomásokat, a ma már nehezen rekonstruálható eredeti állapotot.

A. Romm a müvészettörténész szemszögéből értékeli Uitz és alkotó társai müvét. Elsősorban a figurális és ornamentális részek szervek egymásbafonódását, funkcionális alkalmazásukat emeli ki. "Az ornamentikát nem egyszerü diszitésként fogják fel, – irja – hanem a terem belső terét szervező általános, architektonikus ritmus részeként. A dekorációból hiányzik minden modernista, konstruktivista beleérzés és elekticizmus... Szinbelileg a terem lágy, visszafogott tonusokkal (szürke, rózsaszin, kék) van megoldva, amelyek nem vitatkoznak az épitészet szigorával. "(45)

Egy másik korabeli leirás, F. Szkorjev ujságtudósitása inkább az együttes külső megjelenéséről ad képet. (46) A főbejárattal szemközti falon, a balkonra vezető ajtó két oldalán helyezték el Marx és Engels portréját, mig Lenin és Sztálin mellképe ettől balra a keleti falon található. Az utóbbiak egy nagy üresen hagyott felületet fognak közre, amelyre a tudósitó szerint a Szovjetunió vezetőinek és a nemzetiségek képviselőinek tanácskozását ábrázoló kompozició kerül majd. (47) A portrék a széles ornamentális keret miatt olyan benyomást keltenek, mintha szőnyegre lennének szőve.

A teljes befejezést Uitz 1938-ra igéri. A korábban kialakitott program lényegében változatlan, tisztázódott viszont, hogy kik dolgozzák ki az egyes témákat. Az 1916-os felkelés epizódjai közül a cári csapatok szétverését Uitz festi meg, a Kinába való menekülést Mészáros faragja dombormüvé, ugyancsak az ő feladata a baszmacsok szétzuzásának polgárháborus jelenete. Az októberi ünnepi felvonulást Pavlenko, Sztálin beszédét pedig Uitz ábrázolja majd. A mennyezetre Pavlenko dekorativ formáju temperaképe, a Szocialista épités Kirgiziában, kerül. (48)

A kongresszusi terem dekorációja ugy látszik csak a festőket köti le teljesen, Mészárosnak még e nagy munka mellett is marad ideje és energiája arra, hogy más feladatokat vállaljon magára. Megbizást kap egy Harc a szénért cimü kompozició, feltehetőleg dombormü, készitésére, (49) és tovább folytatja a portémintázást is. Egyik soron következő modellje Vamaza kolhozelnök, a szobor megalkotásáról a müvész kis cikkben számol be. (50) Elmeséli, hogy estefelé indult el a faluba, ott azonnal hozzákezdett a munkához és sötétedésig dolgozott, másnap 4-kor kelt, és késő este fejezte be a formakialakitást. (51)

6. Uitz Béla:
Megölt harcos
1935–1937. MNG

7. Uitz Béla:
Kirgiz harcos.
1935–1937. MNG

1936 szeptemberében nyilik meg a harmadik köztársasági képzőművészeti kiállitás. Uitz és Pavlenko nincs a résztvevők közt, Mészáros viszont bemutatja Frunzébe érkezése óta készitett szobrait. (52)

A kirgiz cimer tervezésére kiirt pályázaton már mind a hárman szerepelnek. A zsüri művészi tekintetben Uitz terveit tartja a legjobbnak, de ugy találja, hogy a kompozició bonyolultsága és más körülmények miatt nem használhatók cimerként. Az első díjat, 3000 rubelt végül is Pavlenkonak itélik oda, az 1500 rubeles második dijat pedig Mészáros kapja meg. Pavlenkot egyben megbizzák, hogy benyujtott pályamüve alapján néhány változtatással dolgozza ki a cimer végleges alakját. (53) A pályázaton résztvevő 37 munkát október 15-től kiállitáson mutatják be a frunzei képtárban. (54)

A kongresszusi terem tovább festése egyelőre szünetel, bár Uitz már minden előkészületet megtett a munka folytatására. Freskóvázlatait közben publikálják, s mielőtt még kivitelezésükhöz hozzáláthatna, megkapja az első elismerést és birálatot elegyitő kritikusi megjegyzéseket. Sz. Romov a szovjet épitészek központi folyóiratában (55) dicséri Uitz elbeszélő tehetségét, kompoziciós készségét, szinproblémák iránti fogékonyságát. A cári csapatok szétzuzását ábrázoló vázlat kapcsán azonban azt is megállapitja, hogy a reneszánsz mesterek direkt követése, "az archaizálás akadályozza Uitzot a kirgiz forradalmi harc heroikus témájának világos megformálásában". (56) A Sztálin beszéde freskóterv is az olasz quattrocentóra emlékezteti Romovot, Ghirlandaio lakonikusságát, eszközeinek végtelen egyszerüségét, korábrázolásának mélységét emlegeti Uitz müvével kapcsolatban. Mégis, némiképp ellentmondásban az előzőekkel, ugy találja, hogy a szóban forgó kompozicióban "még sok a sematizmus, ami nyilvánvalóan szembetünik a hitelnélküli és egyforma gesztusokban, a plasztikai kifejezés stilizáltságában. "(57)

Ezt követően Uitzék munkájának előrehaladásáról már szinte teljesen hiányoznak az adatok. A források, közvetlenül a kormánypalota felavatása után, 1936 novemberében, említést tesznek arról, hogy az Uitz és Pavlenko mellett dolgozó Alferovnak és Szedovnak 150 rubel ösztöndijat utaltak ki képzettségük emelésére. (58) A következő és egyben utolsó hiradás pedig, egy félévvel később, 1937 májusában arról számol be, hogy Uitz és Pavlenko folytatja a félbeszakitott munkát, két freskót fognak festeni, ezek témája az 1916-os felkelés és az Októberi Forradalom ünneplése Kirgiziában. (59) Uitz feltehetőleg ekkor dolgozza ki gépolajjal és hintőporral preparált pauszpapirra a kirgiz felkelést ábrázoló kompozició teljes nagyságu kartonját, amelyet Romov tanusága szerint ceruzavázlatokban és előkészitő rajzokban már 1936-ban megfogalmazott. (60)

A kongresszusi terem dekorációját tehát radikálisan leegyszerüsitették, a tervezett kompozicióknak csak a fele maradt meg. Nem derül azonban világosan ki, hogy a program szükitése érintette-e és mennyiben Mészáros reliefjeit. Egy korábbi, 1937 februárjából származó tudósitás szerint (61) Mészáros a Menekülés Kinába vázlatán dolgozik, s az Októberi Forradalom 20. évfordulójára készíti el a kormánypa-

8. Uitz Béla: Ülő katona. 1935–1937. MNG

lotának szánt reliefet. (62) A népszerüség teszi-e vagy munkájának természete, nem tudni, de mindenképpen lázasabb, aktivabb tevékenység benyomása alakul ki bennünk róla a sajtóközlemények alapján, mint Uitzékról. A 20. évfordulóra tervezett relief mellett egy másik megbizást is kap, szobrot készit a Szovjetunió határait védő Vörös Hadseregről. (63) A központi figuraként elgondolt kirgiz katona gipszvázlata 1937 februárjában már elkészült és 3 hónappal később a negyedik köztársasági képzőmüvészeti kiállitás előkészitő bizottsága - tagjai közt van Uitz és Pavlenko is - elfogadja a szobortervet, amely határőrt ábrázol puskával és kutyával. (64)

Jelentős eseménye ekkoriban a kirgiz müvészeti életnek, hogy végre megnyilik a szövetség képzőmüvészeti studiója, a nappali és esti kurzusra 400 jelentkezőből 60-t vettek fel. (65) Az Uitz által kezdeményezett ismeretterjesztő munka is megindult, két előadást tartanak, Rembrandtról és Leonardóról. (66) A 20. évfordulóra egy album kiadását tervezik kirgiz népi diszitményekről, amelynek müvészi megformálását Kolokolnyikov és Uitz irányitja. (67)

Tatarozás után 1937. szeptember 15-én ujra megnyilik a képtár, a kirgiz müvészeti osztályon Mészáros szobrait is kiállitják. (68) Ugyanitt kap helyet, kissé megkésve, a jubileumi kiállitás. Uitz és Pavlenko ezen nem szerepel, Mészáros azonban bemutatja portréit (Lány, Öregasszony), vázlatait (Munkás, Kolhozparasztasszony), az Őrségen cimü gipszszobrát. Kritikusa az utóbbit a téma felfogása és a modellhüségtől való eltérés miatt bosszantóan sikertelennek minősiti. (69) Hasonló kifogásokat hangoztat, nem névre szólóan, a decemberi megnyitó alkalmával Csujkov is, aki a tömegekhez való közelebb kerülésre, a kirgiz nép életének és a kirgiz föld természeti sajátságainak mélyebb megismerésére hiv fel. "Ezt a megjegyzésemet, mondja Csujkov, néhány müvész munkái váltották ki, akik különben nem rég dolgoznak Kirgiziában. A modell elégtelen, felületes ismerete nagyon erősen csökkenti a müvésznek a nézőre tett hatását. "(70) Kedvező fogadtatásra találnak viszont Uitz tanitványai, Szedov és Alferov: "Nyilvánvaló, hogy ez nem csak a tanitványok sikere, hanem a mesteré is. "(71)

A kongresszusi terem dekorációja még mindig nem mozdult el a holtpontról. Mészáros ehelyett a frunzei pályaudvar kialakitásában vesz részt. Müvésztársaival Ignatyevvel, Bogdanovval és Katajevszkijjel együtt irányitja az asztalosok és szobafestők munkáját, akik kirgiz ornamentikával diszitik az előcsarnok mennyezetét és a terem ajtaját. (72)

Uitzról, illetve munkatársairól ez az utolsó információ, 1938. március 23-án jelent meg a kirgiz sajtóban. 1938 tavaszán Mészárost (73), majd Uitzot és barátját, Takombajevet, a kirgiz költőt is koholt vádak alapján letartóztatják. Uitz a frunzei börtönbe kerül. Ott a maga módján, lerajzolva az NKVD alkalmazottait, védekezett a fizikai és lelki megpróbáltatások ellen. Rajzait a vizsgálat során megsemmisitik. Tiz évre itélik és egy táborba kerül, amelyet a foglyok maguk épitettek. Sikerül eljuttatnia egy levelet Gerő Ernőhöz, aki megmutatja sorait Dimitrovnak, az NKVD-nél Merkurov szobrász jár közbe érte. Kiszabaditását azonban Frunzében sza-

9. Uitz Béla: Kirgiz harcos. 1935–1937. Puskin Muzeum, Moszkva

botálják, igy csak három napos éhségsztrájk után hagyja maga mögött, fehér fejjel, az egyévi pokoljárást. (74)

Pavlenko szabadlábon maradt és Moszkvába menekitette Uitz mütermének anyagát, Takombajev tulélte a lágert és a háborut, egyedül Mészáros sorsa nem fordult jobbra. "Ügyének tisztázódása – irja monográfusa, Kontha Sándor – hosszu időn át huzódott. A II. világháboru iszonyatos katasztrófája még az őszinte segitőszándéknak is gátat vetett. 1945 szeptemberében pedig, amikor a szabadulást vitte neki Derkovits Jenő és az a mérnök, akivel Mészáros márványt kutatott annak idején (letartóztatásakor – N. Z.), már nem találták életben. Néhány nappal az előtt, 1945. szeptember 10-12 között halt meg. " (75)

Uitz 1939-ben végleg visszatért Moszkvába, s ott az épülő Szovjetek Palotája freskómütermében dolgozott tovább, ezzel kirgiziai korszaka lezárult. Frunzei tartózkodásának gazdag hagyatékát a Magyar Nemzeti Galéria és a moszkvai Puskin Muzeum őrzi.

JEGYZETEK

(1) A Forradalmár Művészek Nemzetközi Irodáját 1930. november 15-én alapitották meg Harkovban, a Forradalmár Irók Nemzetközi Szervezetének konferenciáján mint ez utóbbi szekcióját. A Nemzetközi Iroda a különböző országok haladó müvészeinek tömörítését, a szovjet művészet külföldi forradalmár művészet Szovjetunió-beli megismertetését tüzte ki céljául; tagjai a résztvevő országok nemzeti szervezeteinek megbizottai voltak, titkáraul Uitzot választották, aki egyben az Orosz Föderáció képviseletét is ellátta. A Nemzetközi Iroda tevékenységéről Uitz beszámolója ad képet, amelyet az 1934 második felére tervezett, de végül is soha meg nem tartott nemzetközi plénum számára készitett. A 13 oldalas gépelt szöveget és Uitz német nyelvü kéziratát a CGALI, a moszkvai irodalmi és képzőmüvészeti levéltár őrzi.

(2) Litycraturnoje naszledsztvo, 81. kötet. Moszkva 1969. 607–13.

(3) A Szovjetunió történelmének magyar szakértője, Dolmányos István irja erről a korszakról: "A XVII. kongresszus meggyőzően bizonyitotta a szocialista társadalom hatalmas energiáit, a párt leküzdhetetlen életerejét, de fényt vetett a pártélet egészségtelen torzulásaira is. A pártban és az állami élet terén mutatkozó rendellenes jelenségek nyugtalanságot keltettek a kommunisták egy·részénél, különösen a régi lenini káderek körében. Krupszkaja 1933 novemberében birálta a Pionyerszkaja Pravda egyik cikkét, amely a szocialista forradalom történetéről szólva, egyedül Sztálin vezető szerepét hangsulyozta." (DOLMÁNYOS ISTVÁN: A Szovjetunió története Budapest, 1971. 345.)

1936–1937–1938-ban a volt trockista-zinovjevista-buharinista ellenzék tagjait bíróság elé állitották és nagy részüket kivégezték.

Sztálin önkényes politikája következtében az SZKP és a szovjet állam több jeles személyiségét törvénytelenül letartóztatták. Igy például Tuhacsevszkij mellett a tisztikar számos, tapasztalt kádere is az áldozatok közé került.

A perekkel kapcsolatban megfosztották szabadságuktól és törvénytelenül kivégezték a nemzetközi kommunista mozgalom több Szovjetunióban tartózkodó vezetőjét, köztük Kun Bélát, aki a börtönben halt meg.

Büntetőtáborokban, bünözőkkel és ellenforradalmárokkal összezárva tartottak sok igaz kommunistát, alaptalanul gyanusitott szovjet polgárt." (uo. 347.)

(4) A Szovjetszkaja Kirgizia cimü frunzei napilap ad hirt a meghivásról 1935. október 24-i számában.

(5) Uitz 1919-ben a közoktatási népbiztos, Lukács György megbizásából freskókat tervezett a Munka Házának, a Parlamentnek a falára. A Tanácsköztársaság bukása után, de még Budapesten fejezte be két nagyméretü vázlatát, a Halászokat és az Építőket, mig a harmadikat, az Emberiséget Bécsben készitette.

1924-ben a Luddita sorozat hatására meghívták Angliába, a téma monumentális feldolgozására. Uitz utközben értesült a meghívó félnek, az akkor uralmon levő Munkáspártnak választási kudarcáról, igy London helyett Párizsban kötött ki.

(6) 1928 és 1930 között Uitz a moszkvai Gorkij kulturpark főmüvésze. A teoretikus munka mellett – 16 analizist készit különböző korszakok parkjairól – többek közt egy spirális csuzda tervezése füzödik nevéhez. (F. T. Szevortján szóbeli közlése) Uitz önéletrajzából tudjuk, hogy részt vett az ünnepi városdekorációk készitésében: "A szovjet hatalom 10. évfordulójára megalkottam Októberi ünnep cimü munkámat a szokolnyiki kerületben. 1928-ban megalkottam a városi szovjet ujjáválasztásához egy kompoziciót." (Uitz Béla kiállitása. Katalógus. Budapest, 1968. 13.)

(7) 1927 és 1930 között Uitz a moszkvai képzőmüvészeti főiskolán, a VHUTEIN-ben előbb a kompozició professzoraként, majd a festészeti fakultás dékánjaként irányitotta növendékeit a monumentális müfaj felé.

Elkeseredett vitákra adott okot a monumentális müvészet kérdése a 20-as évek végén és a 30-as évek elején a Oktyábr-csoport (tagjai többek közt Uitz, Mácza, Eizenstein, Rivéra stb.) és az AHRR között, majd a RAPH tevékenységével kapcsolatban. Az Oktyábr-csoport illetve a RAPH bizonyos képviselői a monumentális festészet hegemóniájáért küzdöttek, alapjában támadva ezzel a 19. századi realista táblakép-festészet hagyományait tovább folytató ahristákat, akik viszont elszántan védelmezték a táblakép-müfaj létjogosultságát, s a formalizmus, "balosság" és a konstruktivizmus ekkorra már rosszhangzásuvá tett elnevezéseit ragasztották vitapartnereikre. Vö.: Szovjetszkoje iszkussztvo za 15 let. Pod redakciej I. Maca, Moszkva, 1932. 586–614. V. P. TOLSZTOJ: Szovjetszkaja monumentalnaja zsivopisz. Moszkva, 1958. 47, 52, 53, 54, 58–59.

Valamivel később a Szovjetek Palotájának tervezése ujra előtérbe állitotta a monumentális dekoráció kérdését. 1934 decemberében neves festők, szobrászok, épitészek és teoretikusok részvételével konferenciát rendeztek, amelyen többek között felszólalt: Dejneka, Favorszkij, Moor, Tóth Viktor, Scsuszev, Mácza János, Alpatov, Juon, Csernüsov, Merkurov, Lanszere, Muhina, Pavlenko. Az Iszkussztvo cimü folyóirat nyilatkozatokat közölt ebből az alkalomból (K voproszu o monumentalnom iszkussztve. Iszkussztvo 1934. No. 4.), a tanácskozás gyorsirással lejegyzett anyagát A müvészetek szintézisének kérdései cimü kötetben jelentették meg. (Voproszi szintyeza iszkussztv. Moszkva, 1936.). Uitz felszólalása és a konferencia egész hangvétele is az olasz reneszánsz müvészet felé való fordulást tükrözi.

(8) Mint arról a Mácza János által szerkesztett Uitz-kötetből is értesülünk (Bela Uitz, tvorcseszkij puty. Pod redakciej I. Maca. Moszkva-Leningrád, 1932. 15.), Uitz egyéni alkotó tevékenységét a hagyományos festészeti müfajokban 1930–31-ben kezdi ujra. Első kompoziciója, a Kolhoz még táblakép, a méretek és a munkamódszer, a sokoldalu, aprólékos előkészités azonban már itt is a monumentális müfaj felé mutat. A porfestékkel ujságpapirra festett fejtanulmányok pedig, amelyek a nagy kompozició önkritikusan sematikusnak tartott alakjait kivánták élettelibbé tenni, a nedvszivó papir "falszerüségére" való tudatos hivatkozással, a freskófestésre való közvetlen technikai előkészületet jelentettek. Az aktuális publicisztikai feladatok felé fordulás, a Náluk – nálunk sorozat intermezzoja után 1933-ban jelennek meg első falképtervei. Uitzot vidéki tartózkodásai során megihletik a helyi témák és a befestésre kinálkozó falak: a Krimben a Dülber-szanatóriumnak szánja a könnyedén felvázolt Napimádókat (papir – szines ceruza, 17,5 x 34,5, MNG F 69. 55 ltsz.) a Munkáspihenést, a Volgai-Német Köztársaságban a közigazgatási székhely valamelyik intézményének a Kolhoz-ünnepet (papir-ceruza, 23 x 29, MNG F 69. 54 ltsz.)

(9) A harkovi Krasznozavodszkij-negyed szinházát 1931-ben kezdték épiteni, diszitésére 1933-ban M.L. Bojcsukot, V. Szedljárt, O. T. Pavlenkót és I. I. Padalkót hivták meg. Uitz, még a VHUTEIN-ben, Pavlenkótól hallhatott először a Bojcsuk-iskoláról, amelynek az ukrán müvésznő maga is tanitványa volt. A harkovi irókonferencia és a későbbi ukrajnai tartózkodások lehetővé tették a személyes kapcsolatfelvételt. Ennek során Uitz párhuzamos törekvésü, rokon gondolkodásu kollégákkal ismerkedett meg, akik szivesen látták részvételét a közös munkában. (V. Szedljar: Freszkovüje roszpiszi harkovszkovo krasznozavodszkovo tyeatra Arhityektura SZSZSZR, 1935. No. 2. 35–41.)

(10) A müvészeti életből való kiszoritásnak, az eredeti alkotó magatartás megtörésének különféle eszközeivel gyakoroltak nyomást rá és rokon törekvésü társaira. A kicsinyes, de nem jelentéktelen hatásu anyagi és müvészi korlátozások közül emlitést érdemel itt két jellegzetes mozzanat: Uitz még mindig nem rendelkezett önálló müteremmel, Sallai portréját pedig kezdő müvészeknek járó honorariumért vásárolták meg.

(11) Az AHRR kritikusa, F. Roginszkaja kezdettől fogva hangoztatta fenntartásait Uitzcal szemben: Vüsztavka rabot hudozsnyika Bela Uica. Pravda, 1927. január 1. K voproszu o tvorcseszkom metogye. Iszkussztvo v masszü, 1930. No. 12. 7.

Később az Uitzot alapjában véve elismerő művészeti írók is szemére vetették "formalista" kapcsolatait – A. ANTONOV: Pocsemu Bela Uitz proletarszkij hudozsnyik. Iszkusszstvo v masszü, 1930. No. 6, 8., V. TERNOVEC: Borba i Palitra. Revoljucionnoje iszkusszstvo Zapada. Szovjetszkoje iszkusszstvo, 1930. január 20.

(12) V. KEMENOV: Formalisztszkoje krivljanye v zsivopiszi (Formalista elhajlás a festészetben). Pravda, 1936. március 6. 4. A cikk Uitzon kivül egy sor más müvészt és teoretikust is – pl. Mácza Jánost – pellengérre állit. Uitz értékelését a szerző, Dimitrovra való tekintettel, ezzel zárja: "Mindamellett, G. Dimitrov anyjának portréján látható, hogy Uitz – tehetséges müvész."

(13) Uo.

(14) V. P. TOLSZTOJ: i. m. 58–59.

(15) Prijezd vengerszkovo hudozsnyika Bela Uitz. Szovjetszkaja Kirgizia, 1935. október 24.

(16) Önálló kirgiz államiság a szovjet korszak előtt voltaképpen nem létezett. A nomád pásztor kirgizek történetét, amióta csak róluk – legkorábban az i. e. I. században – a források megemlékeznek, az idegen hatalmaknak való gyakori alárendeltség jellemzi: a VII. században Kinától, a VIII–IX. században az ujguroktól függtek, a X. században a karakitájok pusztitották őket, majd a XIII. század elején a tatár iga következett, a dzsungánok uralma alól, mely a XVII. században kezdődött, a XVIII. század közepén szabadultak, a XIX. században előbb a kokandi kánság, majd a cári Oroszország kebelezte be a területet. Az 1905-ös forradalomban és az 1916-os közép-ázsiai felkelésben való részvétel után, 1917 végén alakult meg itt a szovjet hatalom.

(17) 1933-ban alakult meg.

(18) Vtoroja reszpublikanszkaja vüsztavka kartyin hudozsnyikov Kirgizii. Katalog. Vsztupityelnaja sztatyja Sz. Csujkov. Frunze 1935.

(19) A kirgiz müvészet történetéről az alábbi rövid összefoglaló munka áll rendelkezésre – A. ROMM: Ocserk isztorii izobrozityelnovo iszkusszstva Kirgizszkoj SZSZR. Moszkva–Leningrád, 1941.

(20) Prijezd vengerszkovo hudozsnyika Bela Uitz. Szovjetszkaja Kirgizia 1935. október 27.

(21) Uo.

(22) Beszeda sz tovariscsem Bela Uitz. Szovjetszkaja Kirgizia, 1935. október 29.

(23) Uo.

(24) Szovjetszkaja Kirgizia, 1935. november 15.

(25) R. KAMNYEVA: Vtoraja vszekirgizszkaja hudozsesztvennaja vüsztavka. Szovjetszkaja Kirgizia, 1935. november 12.

(26) A. SZOKOLOV: Vtoraja reszpublikanszkaja vüsztavka kartyin hudozsnyikov Kirgizii. Szovjetszkaja Kirgizia, 1935. november 2.

(27) Uo.

(28) Szovjetszkaja Kirgizia 1935. november 24.

(29) Hronyika iszkusszstv. Szovjetszkaja Kirgizia, 1935. december 10.

(30) A. SZOGOJAN: Hudozsnyik monumentalnovo sztyila (Bela Uitz). Szovjetszkaja Kirgizia, 1935. november 26.

(31) Hronyika iszkusszstv. Szovjetszkaja Kirgizia, 1935. december 10.

(32) Szovjetszkaja Kirgizia 1936. január 6.

(33) A. SZOGOJAN: O hudozsesztvennom voszpitanyii. Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. február 9.

(34) Hronyika Iszkusszstv. Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. január 6.

(35) KONTHA S.: Mészáros László (1905–1945). Budapest; 1966. Emigrációban cimü fejezet.

(36) Uo. 76.

(37) Uo. 81.

(38) Szkulpturnüje portrétü sztahanovcev – Dekasztro. Kzül – Kia (Szob. Korr.) Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. junius 10.

(39) A. Gr.: Zsizny Kirgizii v kartyinah hudozsnyikov. Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. junius 23.

(40) Hudozsesztvennoje oformlenyije zala szjezdov. Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. junius 26.

(41) A tervben a következő témák szerepelnek: Felkelés, Menekülés, Harc, Októberi ünnep Kirgiziában, Sztálin beszéde.

(42) UITZ B.: Plan i jevo razresényie. Szovjetszkaja Kirgizia 1936. november 3.

(43) Erről a problémáról A. ROMM is megemlékezik, i. m. 70–76.

(44) Uo.

(45) Uo.

(46) SZKORJEV, F.: Novüj dom pravityelsztya. Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. november 3.

(47) Ebben a formában a kompozició sem a korábbi programban, sem Uitz cikkében nincs megemlitve. Feltehetőleg a Sztálin beszéde cim alatt szerepel.

(48) UITZ B.: i. m.

(49) Szovjetszkaja Kirgizia 1936. augusztus 20.

(50) MÉSZÁROS V.: Kak ja lepil bjuszt tovarisa Vomaza. Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. szeptember 5.

(51) A portréról, Mészáros és a modell kapcsolatáról KONTHA: i. m. 81–82.

(52) CSUJKOV, SZ. A.: Tretyja reszpublikanszkaja. Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. szeptember 5.

(53) Resenyije konkursznovo zsuri po roszmotrenyiu projektov Goszudarsztvennovo Gerba KSZSZR. Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. szeptember 10.

(54) Vüsztavka projektov gerba Kirgizszkoj SZSZR. Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. október 17.

(55) ROMOV, SZ.: Freszki Bela Uica. Arhityektura SZSZSZR, 1936. No. 7. 50–53.

(56) Uo.

(57) Uo.

(58) Masztyera freszki. Szovjetszkaja Kirgizia, 1936. november 18.

(59) PAHOMOV, V.: Rabota hudozsnyikov Kirgizii. Szovjetszkaja Kirgizia, 1937. május 15.

(60) ROMOV, SZ.: i. m.

(61) V masztyerszkoj szkulptora Mészáros. Szovjetszkaja Kirgizia, 1937. február 18.

(62) Részletesen elemzi Mészáros frizterveit és összeveti azokat a témák más egykoru megfogalmazásaival KONTHA SÁNDOR: i. m. 92–95, reprodukciók 111–115.

(63) Lásd a 61. jegyzetet.

(64) Hudozsnyiki Kirgizii za rabotoj. Szovjetszkaja Kirgizia, 1937. május 14. Lásd még KONTHA S.: i. m. 88–89. reprodukció 98.

(65) PAHOMOV, V.: i. m.

(66) Uo.

(67) Albom kirgizszkovo ornamenta. Szovjetszkaja Kirgizia, 1937. julius 11.

(68) Otkrülasz kartyinnaja galereja. Szovjetszkaja Kirgizia, 1937. szeptember 21.

(69) BORZUKOV, V.: Na vüsztavke kartyin hudozsnyikov Kirgizii. Szovjetszkaja Kirgizia, 1938. január 29.

(70) Vüsztavka Kartyin hudozsnyikov Kirgizii. Szovjetszkaja Kirgizia, 1937. december 4.

(71) BORZUKOV, V.: i. m.

(72) Zakancsivajetszja sztroityelsztva vokzala g. Frunze. Szovjetszkaja Kirgizia, 1938. március 23.

(73) "Mészáros alkotótevékenysége 1938 tavaszán szakadt meg. Számos barátján, kollégáján, tisztelőjén kívül akadtak ellenségei is, akik irigységből, jágói rosszindulatból vagy talán igaznak hitt éberségből előttünk ismeretlen, hatásos vádat koholtak ellene. Ennek alapján, 1938. március 19-én, amikor márvány után kutatva, egy mérnök társaságában a kínai határ közelében járt, letartóztatták." (KONTHA S.: i. m. 86.)

(74) Uitz Béla közlése.

(75) KONTHA S.: i. m. 86.

Резюме

БЕЛА УИТЦ В КИРГИЗИИ

Художник Бела Уитц, проживающий в качестве политэмигранта в СССР с 1926-го года, в1935-ом году получил приглашение от Союз Киргизских художников и в конце того же года уехал в город Фрунзе, чтобы написать картину о киргизском восстании 1916-го года.

Это поручение Уитцу было кстати. Оно не только представило новый источник доходов вместо потерянного старого (в 1935-ом году перестало работать Международное Бюро Революционных Художников, секретарем которого он был с самого формирования Бюро), но и обещало подходящую ему работу, значительную художественную задачу.

Тяготение к монументальной стенописи уже давно сопровождало художника. Его планы создать фрески сорвались из-за историческо-политических перемен в Будапеште в 1919-ом и в Лондоне 1924-ом годах. В конце 20-ых и в начале 30-ых годов он был одним из самых страстных борцов за признание монументальной стенописи в Советском Союзе. Он сделал зскизы и этюды к фрескам, однако осуществить их, кроме харьковских панно Маркса и Ленина, он не смог.

В Киргизии Уитц активно включился в художественную жизнь. Пользуясь доверием партийных и государственных руководителей Киргизии, он достиг, что зал съездов строящегося фрунзенского правительственного дворца украшали не станковой живописью, а фресками. К этой значительной работе на помощь из Москвы он вызвал свою коллегу и подругу, Оксану Павленко и недавно прибывшего в СССР венгерского скульптора Ласло Месароша.

В программу декорации кроме орнаментальных частей вошли пять крупных портретов Маркса, Энгельса, Ленина, Сталина и Фрунзе и столько же тематических композиций из истории киргизского восстания 1916-го года и из жизни социалистической Киргизии.

Дворец был отрыт в ноябре 1936-го года. В ходе работы, начатой ими в мае, Уитц и его сотрудники решили, главным образом, чисто декоративные задачи. Из изображающей части было изготовлено только четыре портрета. Уитц написал Маркса и Сталина, а Павленко написала Энгельса и Ленина.

Декорационные работы продолжались в мае 1937-го года. Исходная программа радикально упростилась, в ней осталось только около половины запланированных композиций.

Уитц разработал картон фрески в натуральную величину, с изображением киргизского восстания. Фреска была уже подготовлена карандашными эскизами и рисунками в 1936-ом году. Месарош писал портреты и рельефы, его скульптуры были экспонированы на выставках во фрунзенской галерее.

Весной 1937-го года оба художника были репрессированы, что окончательно воспрепятствовало осуществлению полностью подготов ленной декорации.